

ชาตกฎกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณา - หน้าที่ 1
เล่มที่ 33 หน้า 1

เอกาทสนิปาตวณณา
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

มาตุโปสกชาตกั

ตสฺส นาคสฺส วิปฺปวาเสนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
มาตุโปสกภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปจฺจุปฺปนฺนวัตถุ สามชาตกวัตถุสทิสเมว ฯ สตุถา
ปน ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา มา ภิกฺขเว เอตํ ภิกฺขุ อุชฺฌายิตถ
โปราณกปณฺฑิตา ติรจฺจานโยนินิ นินฺพพตฺตปิ มาตรา วิยุตฺตา
สตุตฺตาหิ นีราหารตาย สุตฺตสมานา ราซารหิ โภชนํ ลภิตฺวาปิ
มาตรา วินา น ญฺชฺชิสฺสามาติ มาตฺรํ ทิสฺวาว โคจฺริ คณฺหีสฺสูติ
วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต ตทา
โพธิสตุโต หิมวณฺตปฺปเทเส หตฺถิโยนินิ นินฺพพตฺติตฺวา สพฺพเสโต
อโหสิ อภิรุโป ทสฺสนิโย ปาสาทิกโถ ลกฺขณสมฺปนฺโน (๑) อนฺนุจฺจติกโร
#๑. ม. ลกฺขณสมฺปนฺโนติ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 2

อสีติสหัสสหตฺติปริวารโ (๑) ๑ มาตา (๒) ปนสฺส อนุธา ๑
 โส มฐฺรุมฐฺรานิ พลานิ ปน หตฺถินิ ทตฺวา มาตุ สนฺติกิ เปเสสิ ๑
 หตฺถิโน ตสฺสา อทตฺวา ว อตฺตนา ขาทนฺติ ๑ โส ปริกฺคณฺหนฺโต
 ตํ ปวฺตฺตี ฌตฺวา ยฺถิ ฉทฺเทตฺวา มาตฺรเมว โปเสสฺสามิตี
 รตฺติภาเค อญฺเฒลฺลํ หตฺถินิ อชานนฺตานิ มาตฺริ คเหตุวา
 ฌณฺโฑรณฺณาม ปพฺพตฺปาทํ คนฺตฺวา เอกนินฺนํ (๓) อุปฺนิสฺสาย
 จิตาย ปพฺพตฺคฺุหาย มาตฺริ จเปตฺวา โปเสสิ ๑ อเถโก พาราณสี-
 วนจรโก (๔) มคฺคฺมฺพฺโห ทิสฺสิ ววตฺถเปตฺติ อสฺกโกนฺโต มหนฺเตน
 สทฺเทน ปรีเทวิ ๑ โโพธิสฺสโต ตสฺส สทฺทํ สฺตฺวา อยิ ปฺริโส
 อนาโถ นโข ปน เม ตํ ปฏฺิรฺูปิ ยิ เอส มยิ จิตฺเท อิทฺ วินฺสฺเสยฺยาตี
 ตสฺส สนฺติกิ คนฺตฺวา ตํ ภยฺน ปฺลายนฺตํ ทิสฺวา อมฺโก ปฺริส
 นตฺติ เต มํ นิสฺสาย ภยิ มา ปฺลาโย กสฺมา ตฺวํ ปรีเทวฺนฺโต วิจรฺสีตี
 ปุจฺจิตฺวา สามิ อหิ มคฺคฺมฺพฺโห อชฺช เม สตฺตโม ทิวโสตี วุตฺเต
 โภ ปฺริส มา ภายิ อหิ ตํ มนฺสฺสปฺเถ จเปสฺสามิตี ตํ อตฺตโน
 ปิฏฺุจฺยิ นิสฺสีทาเปตฺวา อรณฺญา นีหริตฺวา นีวตฺติ ๑ โสปี
 ปาโป จินฺเตสิ อหิ นคริ คนฺตฺวา รณฺโโย อาโรเจสฺสามิตี รุกฺขสณฺณํ
 ปพฺพตฺสณฺณํ กโรนฺโตว นิกฺขมิตฺวา พาราณสี อคฺมาสิ ๑
 ตสฺมี กาลฺล รณฺโโย มงฺคฺลหตฺถิ กาลมกาสิ ๑ ราชา
 สเจ เกนจิ กตฺถจิ อุปฺวฺยฺหิ (๕) กาคฺตุ ยุตฺตรูโป หตฺถิ ทิฏฺุโจ อตฺถิ โส
 #๑. ม. อสีติหตฺถิสหฺสฺสปริวารโ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร โส
 #๓. ม. เอกํ อพินิ ๑
 #๔. ม. พาราณสีวาลีนฺนจรโก ๑ ๕. ม. โอปวฺยฺหิ ๑

เล่มที่ 33 มาตุโปสกชาตกั หน้า 3

อาจิษุชุตติ เกรวี จาราเปสิ ฯ โส ปุริโธ ราชานัน อุปสงกมิตวา
มยา เทว ตุมหากัน อูปวยโห ภวิตุ ยุตตุโรโป สพพเสโต สีลวา
หตุถิราชา ทิฏโฐ อหิ มกุกั เทเสสุสามิ (๑) มยา สทุธิ หตุถาจริย
เปเสตวา ตั คณหาเปถาติ อาห ฯ ราชา สาฐติ อิมิ มกุกุทเทสกั
กตวา อรณณิ คนตวา อิมินา วุตตุ หตุถินาคิ อาเนถาติ เตน
สทุธิ มหนุตเตน ปริวารเนน หตุถาจริย เปเสสิ ฯ โส เตน สทุธิ
คนตวา โพิสตุตติ นิลินี ปวิสิตวา โคจริ คณหนุตติ ปสฺสิ ฯ
โพิสตุโตปิ หตุถาจริย ทิสฺวา อิทิ ภยิ น อณฺณโต อูปปนฺนํ ตสฺส
ปาปปริสฺสส สนฺติกา อูปปนฺนํ ภวิสฺสติ อหิ โข ปน มหพฺพโล
หตุถิสฺสสฺสปี วิทฺธเสตุ สมตฺโต จ โหมิ กุชฺฉิตฺวา สรณฺจกั เสนาวาหนัน
นาเสตุ สเจ ปน กุชฺฉิสฺสามิ สีลํ เม ภิชฺฉิสฺสติ ตสฺมา อชฺช มม
สีลํ สตุตฺตีหิ โภภฺยมาโนปิ น กุชฺฉิสฺสามิติ อธิญฺจาย สีลํ นามตฺวา
นิจฺจโลว อญฺจาสิ ฯ หตุถาจริโย ปทุมสฺสรํ โอตริตฺวา ตสฺส
ลกฺขณสมฺปตฺตี ทิสฺวา เอหิ ปุตุตฺตาติ รัชฏทามสฺทิสาย โสณฺฑาย
คเหตุวา สตุตฺเตเม ทิวเส พาราณสี ปาปฺณิ ฯ โพิสตุตฺตสฺส
มาตา ปน ปุตุเต อนนาคจฺจนเต ปุตุโต เม ราชราชมฺหามตฺเตหิ
นีโต ภวิสฺสติ อิทานิ ตสฺส วิปฺปวาเสน อัย วนฆโฏ (๒) วฑฺฒิสฺสตีติ
ปริเทวมานา เทว คธา อภาสิ

[๑๔๕๓]ตสฺส นาคสฺส วิปฺปวาเสน

วิรุพฺพหา สลฺลิกิโย จ กุชฺชา

#๑. ม. ทสฺเสสุสามิ ฯ ๒. ม. วนสณฺโฑ ฯ

ชาติภูกฤจกถา ๖ เอกาทสก-ปักษิณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 4
เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณนา หน้า 4

กुरुวิณฑกรวรา ภิสสามา
นิวาเต ปุปฺพิตา จ กณฺณิการา ฯ

[๑๔๕๔] โกจิเทว สุวณฺณกาชฺรา

นาคราชํ ภรณฺติ ปิณฺฑเพน
ยตุถ ราชฯ ราชกุมารโ วา
กวจมภิสฺสตี อสฺมิโตตี (๑) ฯ

ตตุถ วิรุฬฺหาตี วฑฺฒิตานาม นตฺเตตฺถ สํสโยตี อาสีส-
วเสเนวมาห ฯ สลฺลทิกโย จ กุฏฺชาตี (๒) อินฺทสาตรุกฺษา จ
กุฏฺชรุกฺษา จ ฯ กुरुวิณฑกรวรา ภิสสามาตี (๓) กुरुวิณฑกรุกฺษา
จ กรวรนํภานิ มหาตีณานิ จ ภิสานิ จ สามกานิ จาตี อตฺโต ฯ
เอเต จ สฬฺเพ อิทานิ วฑฺฒิสฺสตีตี ปริเทวนตี ฯ นิวาเตตี
ปฬฺพตปาเท ฯ ปุปฺพิตาตี มม ปฺตฺเตน สาขา ภณฺชิตฺวา
อชฺชํมาชานา กณฺณิการา (๔) จ ปุปฺพิตา ภวิสฺสตีตี วุตฺตํ โหตี ฯ
โกจิเทวาตี กตฺถจเทว คามเ ว นคเร วา ฯ สุวณฺณกาชฺราตี
สุวณฺณาภรณา ราชราชมหมตฺตา ฯ ภรณฺติ ปิณฺฑเพนาตี
อชฺช มาตฺโปสํกํ นาคราชํ ราชารหฺสฺส โภชนสฺส สุวฑฺฒิตฺเตน
ปิณฺฑเพน โปเสนตี ฯ ยตุถาตี ยสฺมี นาคราชเ ราชฯ นิสฺสิทฺติวา ฯ
กวจมภิสฺสตีตี สจฺคามํ ปวิสฺติวา ปจฺจามิตฺตานํ กวจํ
อภินิสฺสตี ภินฺทิสฺสตีตี ฯ อิทํ วุตฺตํ โหตี ยตุถ มม ปฺตฺเต
#๑. สฺยา. อสมฺภิตฺตี ฯ ม. อจฺมภิตฺตี ฯ ๒. ม. สลฺลทิกิ จ
#กุฏฺชา จ ฯ ๓. ม. กुरुวิณฑกรวีรา ภิสสามา จ ฯ
#๔. ม. กณฺณิการา ฯ

ชาติภูกฤจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 5
เล่มที่ 33 มาตุโปสกชาตกั หน้า 5

นิตินโน ราชา วา ราชกุมารโ วา อัสมิโต(๑) หุตวา สมปุตตานัน
กวงัง หนีสุสตี ตั [๒] เม นาคราชานัน สุวณณกรณา อชช
ปิณเฑน ภรณตีติ ฯ

หตุถาจริโยปี อนุตรามคเค วตตมาโน จ รัญโย สาสัน
เปเสตี ฯ ราชา นคร อลงการาเปตี ฯ หตุถาจริโยปี
โพธิสตุต กตคณฐปริภณัน อลงกตปฏิยตุต หตุถิสาลัน เนตวา
วิจิตตสาณียา ปริกขิปาเปตวา อูปริ วิจิตตานิ พนฐาเปตวา
รัญโย อาโรจาเปตี ฯ ราชา นานคครสโกชนัน อาทาย
อาคณตวา โพธิสตุตส อทาสี ฯ โส มาตริ วินา โคจริ
น คณหิสสามิติ ปิณนัน น คณหิ ฯ อถ นัน ยาจนุโต ราชา
ตติยั คาทมาห

[๑๔๕๕]คณหาหิ นาค กพลัน มา นาค กิสโก ภว
พหุณี ราชกิจจานิ ตานิ นาค กริสสุสตีติ (๓) ฯ
ตั สุตวา โพธิสตุโต จตุตถัน คาทมาห

[๑๔๕๖]สา นูน สา กปุปณิกา อนุธา อปรีนายกา (๔)
ขานณ ปาเทน ฆญญูติ คิริจณโฆรณัน ปตีติ ฯ
ตตุถ สา นูน สาคิ มหาราช นูน สา ฯ กปุปณิกาคิ
ปุตตวิโยเคน กปณา ฯ ขานนุนติ ตตุถ ตตุถ ปตีตรุกขกถิงครัน ฯ
ฆญญูตีติ ปรีเทวามา ตตุถ ตตุถ ปาเทน โปเถนตี นูน ปาเทน
#๑. ม. อจณมิโต ฯ ๒. สี่. เอตถนุนตเร มณเฑติ ทิสสุตี ฯ
#๓. สี่. ย. ยานิ นาค กริสสุสตี ฯ ๔. สุยา. อปรีนายิกาคิ ฯ
#ม. ปรีณายิกา ฯ

ชาตกฏจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 6
เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณนา หน้า 6

หนติ ๑ (๑) จณฺโฆรณํ ปตฺติ จณฺโฆรณปพฺพตาทิมุขี ปพฺพตปาเท
ปริพนฺทมานาติ อตุโถ ๑

อถ นํ ราชา ปุจฺจณฺโตะ ปญฺจิมํ คาทมาห

[๑๔๕๗]กานู เต สทา มหานาค อนุชา อปรีนายกา

ชาณฺ์ ปาเทน ฆฏฺฏเอติ คิริ จณฺโฆรณํ ปตฺติ ๑

โพธิสตุโตะ จฏฺจํ คาทมาห

[๑๔๕๘]มาตา เม สทา มหาราช อนุชา อปรีนายกา

ชาณฺ์ ปาเทน ฆฏฺฏเอติ คิริ จณฺโฆรณํ ปตฺติ ๑

ราชา จฏฺจกาถาย ตมตฺถํ สตุวา มุญฺจาเปนฺโตะ สตุตมํ
คாதมาห

[๑๔๕๙]มุญฺจเอตํ มหานาคํ โยยํ ภรตี มาตริ

สเมตฺถ มาตรา นาโค สห สพฺเพหิ ฅาตีภีติ ๑

ตตุถ โยยํ ภรตีติ อยํ นาโค อหํ มหาราช อนุชํ มาตริ

โปสามิ มยา วินา มยฺหํ มาตา ชีวิตกฺขยํ ปาปฺณิสฺสตี ตาย

วินา มยฺหํ อีสฺสริเยน อตุโถ นตุถิ อชฺช เม มาตุ โคจริ

อลภนฺติยา สตุตโม ทิวโสตี วทติ ตสุมา โย อยํ มาตริ ภรตี

เอตํ มหานาคํ ชิปฺปี มุญฺจถ สพฺเพหิ ฅาตีหิ สทุธี เอส มาตรา

สเมตฺถ สมากจฺจตุติ ๑

อฏฺฐมนวมา อภิสมฺพทุทฺธคาถา โหนติ

[๑๕๐๐]มุตฺโตว พนฺธนา นาโค กาสีราเชน เปตีโต (๒)

มฺหุตฺตํ วิสฺमितฺวาน (๓) อคมา เยน ปพฺพโต

#๑. ม. เอตฺถนฺตเร คิรินฺติ ทิสฺสตี ๑ ๒. สี. มุตฺโต ทามาตุ กุญฺชโร ๑

#ม. มุตฺตมาทาย กุญฺชโร ๑ ๓. สฺยา. อสูสตีตฺวาน ๑ สี. วิสฺमितฺวาน ๑

#ม. อุตสาหกรรมฯ

ชาติภูกฤกกา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 7
เล่มที่ 33 มาตุโปสกชาตกัม หน้า 7

ตโต โส นิลินฺ (๑) คนุตวา สีตํ กุณฺชรเสวิตํ
โสณฺทาย (๒) อุทกมาหิตฺวา มาตฺรํ อภิสัญจถาติ ฯ

โส กิร นาโค พนฺธนา มุตฺโต โลกํ วิสมิตฺวา รณฺโณ
ทสฺราชมมกาถาย ฌมฺมํ เทเสตฺวา อปฺปมตฺโต โหหิ มหาราชาติ
โอวาทํ ทตฺวา มหาชเนหิ คนฺธมาลาทีหิ ปุชฺชียมาโน นครา
นิกฺขมิตฺวา ตทเหว ตํ ปทุมสฺรํ ปตฺวา มม มาตฺรํ โคจฺรํ อคาหา-
เปตฺวาว (๓) นาหํ (๔) สยํ กณฺหิสฺสามีติ พหู กิสฺมูลานิ อาทาย
โสณฺทาย ปุริํ อุทกํ กเหตฺวา กุหาเลณฺโต นิกฺขมิตฺวา กุหาทฺวาเร
นินฺปิปนฺนายน (๕) มาตุ สนฺตีกํ คนุตฺวา สตฺตาหํ นีราหารตายน มาตุ
สรีรสฺส ผสฺสปฏิลาภตถํ อุปริํ อุทกํ สิญฺจ ฯ ตมตถํ
อาวิกโรนฺโต สตฺถา อีมา เทว กถา อภาสิ ฯ โพรสิสฺตฺตฺส
มาตาปี เทโว วสฺสตีติ สญฺญาย ตํ อุกโกสนฺตี ทสมํ
กาถมาห

[๑๕๐๑]โกยํ อนริโย เทโว อกาเลน ปวสฺสตี
กโต เม อตฺรโซ ปุตฺโต โย มยุหํ ปริจารโกติ ฯ
ตตฺถ อตฺรโซติ อตฺตนิ ชาโต ฯ
อถ นํ สมสฺสาเสนฺโต โพรสิสฺตฺโต เอกาทสมํ กาถมาห

[๑๕๐๒]อุฏฺเฐหิ อมฺมํ กิํ เสสิ อากโต ตฺยาหมตฺรโซ
มุตฺโตมฺหิ กาสีราเชน เวเทเหน ยสฺสสินาติ ฯ

#๑. สุยา. นิลินฺ ฯ ม. ย. นพินี ฯ ๒. ม. โสณฺทายูทกมาหิตฺวา ฯ

#๓. ม. คาหาเปตฺวาว ฯ ๔. ม. นาหนฺติ นตฺถิ ฯ ๕. ม. นิสินฺนายน ฯ

ชาตกฎกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณา - หน้าที่ 8
เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 8

ตตุถ อากโต ตฺยาหนฺติ อากโต เต อหิ ๗ เวเทเหนาติ
ณานสมฺปนฺเนน ๗ ยสฺสสินาติ มหาปริวารเณ ๗ เตน
รณฺณา มงฺคฺลหฺตฺติภาวาย คหิโตปิ อหิ มฺจฺโต อิทานิ ตว สฺนฺติกั
อากโต อญฺเจหิ โคจริ คณฺหาหิตี ๗

สา ตฺยฺจฺมานสา รณฺโณ อนุโมทฺนํ กโรนฺตี โอสานกถมาห
[๑๕๐๗]จิริ ชิวฺตุ โส ราชา กาสินํ รณฺจวทฺธโน

โย เม ปฺจฺตํ ปโมเจติ สทา วุฑฺฒาปจายิกนฺติ ๗

ตทา ราชา โภชิตตฺตสฺส กุณฺเ ปสฺสิทฺตฺวา นิถินิยา
อวิทุเร คามิ มาเปตฺวา โภชิตตฺตสฺส มาตฺยา จ นิวทุธิ
ภตฺตํ (๑) ปญฺจเปสฺสิ ๗ อปรภาเค โภชิตตฺโต มาตริ กาลกตฺยา
ตสฺสา สริรปฺริหาริ กตฺวา กรณฺจกั อสฺสมปทํ นาม
กโต ๗ ตสฺมี ปน จาเน หิมวณฺตโต โอตริตฺวา ปญฺจสตา
อิสโย วสฺสิสุ ๗ ตํ ปวตฺตํ เตสฺส อทาสิ ๗ ราชา โภชิตตฺตสฺส
สมานรูปสฺสิลาปญฺจิมิ กเรตฺวา มหาสกฺการิ ปวตฺเตสิ ๗
ชมฺพฺพทีปวาสิโน (๒) อนุสฺวจฺจริ สฺนฺนิปตฺติตฺวา หตฺถิมหนฺนาม
กริสุ ๗

สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมชานเสสิ (สจฺจปฺริโยसानเ มาตฺโปสกกิกฺขุ
โสตาปตฺติผล (ปติญฺจหิ ๗) ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ๗

#๑. ม. วตฺตํ ๗ ๒. ม. สกฺลชมฺพฺพทีปวาสิโน ๗

ปาปปริโส เทวทตโต อโหสิ ฯ หตถาจริโย สาริปุตโต
อโหสิ สทา หตถินี มหามายาด มาตุโปสกนาโค ปน
อหเมว สมมาสมพุทฺโธติ ฯ
มาตุโปสกชาตกั ปจมี ฯ

ชุณฺหชาตกั

สุโณหิ มยฺหํ วจันํ ชนินฺทาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อานนฺตฺเถเรณ ลทฺฐเว อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปจมีโพธิมฺหิ วิสติ วสุธานี ภควโต อนิวทฺฐุปฺภจจา
อเหตุสิ ฯ เอกทา เถโร นาคสมาโล เอกทา นาคิโต เอกทา
อุปวาโณ เอกทา สุนกฺขตฺโต เอกทา จุนฺโท(๑) เอกทา สาคโต
เอกทา เมฆิโย ภควนฺตํ อุปฺภุจฺหิ ฯ

อเถกทิวสํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขเว อิทานิมฺหิ
มหลฺลโก เอกจฺเจ ภิกฺขุ อิมินา มกฺเคน คจฺฉามาติ วุคฺเต อญฺเณน
คจฺฉนฺติ เอกจฺเจ มยฺหํ ปตฺตจิวริ ภูมียํ นิกฺขิปนฺติ นิวทฺฐุปฺภจกั
เม เอกํ ภิกฺขุ ชานาถาติ ฯ ภนฺเต อหํ อุปฺภุจฺหิสฺสามิ อหํ
อุปฺภุจฺหิสฺสามิตี สิริสิ อญฺชลิ กตฺวา อุฏฺฐิเต สาริปุตฺตเถราทโย
ตฺมฺหากั ปตฺถนา มตฺถกั ปตฺตา อลนฺติ ปฏิกฺขิปี ฯ ตโต ภิกฺขุ
อานนฺตฺเถริ ตฺวํ อาวุโส อุปฺภุจฺจันํ ยาจาหิตี อหํสุ ฯ เถโร
สเจ เม ภนฺเต ภควา อตฺตนา ลทฺฐิ จิวริ น ทสฺสตี ปิณฺฑปาตํ น
#๑. ม. เอตฺถนฺตเร เอกทา นนฺโทติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 10

ทสฺสติ เอกคณฺฐกฺกฺขิยํ วสิตฺตํ น ทสฺสติ มํ คเหตฺวา นิมนฺตํ น
คมิสฺสติ สเจ ปน ภควา มยา คหิตํ นิมนฺตํ คมิสฺสติ สจําหํ
ติโรรฺรฺกฺษา ติโรชนปทา ภควนฺตํ ทฏฺฐํ อาคตํ ปริสํ อาคตกฺขณฺเวย
ทสฺเสตฺตํ ลภิสฺสามิ ยทา เม กงฺขา อุปฺปชฺชติ ตสฺมี ขณฺเณ ภควนฺตํ
อุปฺสงฺกมิตฺตํ ลภิสฺสามิ สเจ ยํ ภควา มม ปรมฺมุขา ชมฺมํ กเถติ
อาคณฺตฺวา มยฺหํ กเถสฺสติ เอวําหํ ตํ ภควนฺตํ อุปฺกฺรฺมฺหิสฺสามิติ
อิเม จตฺตาริ ปฏิกฺกฺเขเป จตฺตโร อายาจนาติ อฏฺฐ วเร ยาจิ ฯ
ภควาปีสฺส อทาสิ ฯ

โส ตโต ปฏฺฐาย ปณฺจวิสฺติ วสฺตานิ นินฺทฺรฺกฺกฺขาโก อโหสิ ฯ
โส ปณฺจสุ จาเนสุ เอตทกฺเค จปํ ปตฺวา อาคมสมฺปทา
อริคมสมฺปทา ปุพฺพเหตุสมฺปทา อคฺคตฺตปริปฺจฺจาสมฺปทา
ติฏฺฐจฺวาสสมฺปทา โยนิโสมนสิการสมฺปทา พุทฺธฺปนิสฺสยสมฺปทาติ
อิมํ สคฺคํ สมฺปทาหิ สมฺนฺนาคโต พุทฺธานํ สนฺติเก อฏฺฐจฺว-
ทายชฺชํ ลภิตฺวา พุทฺธฺสสเน ปณฺญาโต คคณฺมชฺเณ จนฺโทวีย
ปากโฏ อโหสิ ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถํ สมฺกฺกฺขาเปสฺสุ
อาวุโส ตถาคโต อานนฺทเถรํ วรรทาเนน สนฺตปฺเปสฺสีติ ฯ สคฺคา
อาคณฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ
ปุจฺฉิตฺวา อิมายนามาติ วุคฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปาหํ
อาคณฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ
เยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหริ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสฺตฺโต

ตสส ปุตุโต ชุณหภูมาโรนาม ตกุกสึตายั สึปปี อุกคเหตุวา
อาจริยสส อนุโยคั ทตุวา รตุติภาเค อนุชการเอ อาจริยสส ฃรา
นิกุขมิตุวา อตุตโน นิवासนภูจันั เวเคน กจจุนตุ อณตุตรั
พุราหุมนั กิกุขั จริตุวา อตุตโน นิवासนภูจันั กจจุนตุ
อปสสันตุโต พาหุณา ปหริตุวา ตสส ภตุตจาศี(๑) กิณุที ๑
พุราหุมนั ปติตุวา วิริวิ ๑ กุมาโร การุณเณน นิเวตติตุวา
ตุ หตุเถ กเหตุวา อุกุจาเปติ ๑ พุราหุมนั ตยา ตาต มม
กิกุขาภาชนั กิณุณั ภตุตมุถั เม เทหิติ อาห ๑ กุมาโร พุราหุมน
อิทานาหุ ตว ตุ ภตุตมุถั ทาตุ น สกโกมิ อหุโข ปน กาสึกรณเณ
ปุตุโต ชุณหภูมาโรนาม มยิ รชเช ปติภูจึเต อาคนตุวา มั ฃนั
ยาเจยยาสิติ วตุวา นิภูจึตสิปโป อาจริยั วนุทิตุวา พาราณสี
คนตุวา ปิตุ สึปปี ทสเสสิ ๑ ปิตา ชีวนเตน เม ปุตุโต ทิภูโจ
ราชภูตปิ ตุ ปสสุสึสามีติ รชเช อภิสึลยิ ๑ โส ชุณหุราชานาม
หตุวา ฃมเมน รชชั การสิ ๑ พุราหุมนั ตุ ปวตุตี สตุวา
อิทานิ มม ภตุตมุถั อหุราเปสึสามีติ(๒) พาราณสี คนตุวา
ราชานั อลงกตนครั ปทกุขินั กโรนตุเมว ทิสึวา เอกสมึ
อุณตุตปเตเส จิโต หตุถั ปสಾರೆตุวา ชยาเปสิ ๑ ราชา[๓]
อโนโลเกตุวาว อติกุกมิ ๑ พุราหุมนั เตน อทิภูจภาวั ฃตุวา
กถั สมภูจาเปตุโต ปจมิ คาทมาห
#๑. ม. ภตุตจาศี ๑ ๒. ม. อหุริสึสามี ๑ ๓. ม. เอตุถุนตุเร
#อถ นนตุ ทิสึสตุ ๑

[๑๕๐๔]สุโณหิ มยฺหํ วณฺํ ชนินฺท

อตุเถน ชุณฺหมหิ อธิานุปฺตุโต

น พฺราหฺมणे อทฺธิเก ติฏฺฐมาเน

คนฺตพฺพมาหุ ทิปฺทินฺท เสฏฺฐาติ (๑) ฯ

ตตฺถ ชุณฺหมหิตี มหาราช ตยิ ชุณฺหมหิ อหํ เอเกน
อตุเถน อธิานุปฺตุโต น นิการเณน อาคโตติ ทีเปติ ฯ
อทฺธิเกติ อทฺธานํ อาคเต ฯ คนฺตพฺพนฺติ ตํ อทฺธิกํ อทฺธานคตํ
ยาจมานํ พฺราหฺมณํ อนฺโโลเกตฺวา ว คนฺตพฺพนฺติ ปณฺชิตา
น อาหุ น กเถนตีติ ฯ

ราชา ตสฺส วณฺํ สุตฺวา หตฺถิ วชิรฺกฺเสน นิคฺคเหตฺวา
ทฺติยํ คาถมาห

[๑๕๐๕]สุโณมิ ติฏฺฐามิ วเทหิ พฺราหฺเม

เยนาปี (๒) อตุเถน อธิานุปฺตุโต

กํ วา ตฺวมตฺถํ มยิ ปฏฺฐยาโน

อิธาคมา (๓) พฺราหฺเม ตทิม พฺรุหิตี ฯ

ตตฺถ อิมํติ โจทฺนตฺเถ นิปาโต ฯ ตโต ปรี พฺราหฺมณฺสฺส
จ รณฺโณ จ วณฺํปฏฺวิจฺจนวเสน เสสคาถา กถิตา

[๑๕๐๖]ททาหิ เม คามวฺรานิ ปญฺจ

ทาสีสฺตํ สตฺต ควํ สตานิ

#๑. สุยา. ทฺวิปทานเสฏฺฐ ฯ ม. ทฺวิปทินฺท เสฏฺฐาติ ฯ สี. ย. ทิปทาน

#เสฏฺฐาติ ฯ ๒. ม. เยนาสิ ฯ ๓. ม. อิธาคโม ฯ

เล่มที่ 33 ชุณฺหชาตกั หนา 13

ปโรสทสฺสจ สุวณฺณนิกฺเข
ภริยา จ เม สาทิสึ เทว ททาหิ ฯ

[๑๕๐๗]ตโป นุ (๑) เต พุราหุมนณ กีสฺรุโป
มนฺตา นุ เต พุราหุมนณ จิตฺตฺรฺปา
ยฺกฺขา นุ เต อสฺสวา สนฺติ เกจิ
อตฺถึ วา เม อภิขานาสิ กตฺถึ ฯ

[๑๕๐๘]น เม ตโป อตฺถึ น จาปี มนฺตา
ยฺกฺขาปี เม อสฺสวา นตฺถึ เกจิ
อตฺถึปี เต นาภิขานามิ กตฺถึ
ปฺพุเพ จ (๒) โข สงฺกตฺติมตฺตมาสิ ฯ

[๑๕๐๙]ปจฺมึ อิทํ ทสฺสนํ ชานโต เม
น ตาภิขานามิ อิตฺโต ปฺรตฺถา
ยฺกฺขาหิ เม ปฺจุณฺนิโต เอตมตฺถึ
กทา กุหึ วา อหุ สงฺกโม โน ฯ

[๑๕๑๐]คณฺฐารราชสฺส ปฺรมฺหิ รมฺเม
อวสิมฺหเส ตกฺกสฺตีลา ย เทว
ตตฺถึนฺฐการมฺหิ ติมิสฺสกาโย (๓)
อํเสน อํสึ อภิขมฺมฺญฺยิมฺหา (๔)
เต ตตฺถึ จตฺวาน อฺโภ ชนินฺนุท

#๑. สึ. ย. ยฺกฺขา ว ฯ ๒. สฺยา. ปฺพุเพ ว ฯ ๓. ม. ติมิสฺสกาโย ฯ

#๔. ม. สมมฺมฺญฺยิมฺหา ฯ

สาราณียิ วิตีสาริมฺห (๑) ตตฺถ
สาเยว โน สงฺกติมตฺตมาสิ
ตโต น ปจฺจํ น ปุเร อโหสิ (๒) ฯ

[๑๕๑๑]ยทา กทาจิ มนุเชสุ พุราหุเม
สมาคโต (๓) สปุปริเสน โหติ
น ปณฺฑิตา สงฺกตีสนฺถวานิ
ปุพฺเพ กตํ วาปี วินาสยนฺติ ฯ

[๑๕๑๒]พาลา จ โข สงฺกตีสนฺถวานิ
ปุพฺเพ กตํ วาปี วินาสยนฺติ
พหฺหปี พาเสสุ กตํ วินสฺสติ
ตถา हि พาลา อกตญฺญูรูปา ฯ

[๑๕๑๓]ธีรา จ โข สงฺกตีสนฺถวานิ
ปุพฺเพ กตํ วาปี น นาสยนฺติ
อปฺปปี ธีเรสุ กตํ น นสฺสติ
ตถา हि ธีรา สุกตญฺญูรูปา
ททามิ เต कामวรานิ ปญฺจ
ทาสีสตํ สตฺต ควํ สตานิ
ปโรสทสฺสญฺจ สุวณฺณนิกฺเข
ภริยา จ เต สาทิสี เทว ททามิ ฯ

[๑๕๑๔]เอวํ สตํ โหติ สมฺมจฺจ ราช

#๑. ม. วิตีสาริมฺห ฯ ๒. สุยา. กทาจิ ฯ ๓. สุยา. สมาคโม ฯ

เล่มที่ 33 ชุณหชาตกั หน้า 15

นกุชตฺตราชาวิว ตารกานั

อาปุรตี กาสีปตี ยถา อหิ (๑)

ตยา หิ (๒) เม สงฺคโม อชฺช ลทุโรติ ฯ

ตตฺถ สาทิสีตี รูปวณฺณชาติกุลปฺปเทเสเนว สาทิสี (๑)

เอกสทิสสา เทว มหายสา ภริยา จ เม เทหีตี อตุโธ ฯ
 กีสรูปตี กิณฺณุ เต พฺราหฺมณ พลวรูปี สีตจากรคฺณสงฺฆาตี
 ตโปกมมํ อตุถีตี ปุจฺฉติ ฯ มนฺตา นฺ เตติ อุทาทู วิจิตฺตฺรฺรฺปา
 สพฺพตฺตฺตฺสาคกา มนฺตา เต อตุถิ ฯ อสุสฺวาตี วจนการกา
 อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตทายกา ยกฺขา วา เต เกจิ สนฺติ ฯ กตฺตฺนฺติ
 กตฺติ อุทาทู ตยา กตฺติ กิณฺฉิ มม อตุถิ อภิขานาสีตี ปุจฺฉติ ฯ
 สงฺคตฺมตฺตฺนฺติ สฺมาคมมตฺติ ตยา สทฺธี ปุพฺเพ มม อาสีตี
 วทตี ฯ ชานโต เมติ ชานนฺตฺสฺส มม อิทํ ปจฺมํ ตว ทสฺสนํ ฯ
 น ตาภิขานามีตี น ตํ อภิขานามิ ฯ ติมิสฺสทฺกายนฺติ พลวตฺมิรราย
 รตฺติยา ฯ เต ตตฺถ จตฺวานาตี เต มยฺ ตสฺมี อํเสน อํสิ
 ฆณฺฎิกฺตฺตฺจฺจฺจฺเน จตฺวา ฯ วิตฺติสาร์มฺหา ตตฺถาตี เอตฺตฺมึเยว จาเน
 สริตฺตฺพฺพตฺตฺกํ กถิ วิตฺติสาร์มฺหา อหิ ภิกฺขาภาชนํ เม ตยา กิณฺณํ
 ภตฺตฺมฺลํ เม เทหีตี อวจํ ตฺวํ อิทานาหิ ตว ภตฺตฺมฺลํ ทาตุํ น
 สกฺโกมิ อหิ โข ปน กาสีกรณฺโถ ปุตุโต ชุณฺหฺกฺมาโรนาม
 มยิ รชฺเช ปติฏฺฐิตฺเต อากนฺตฺวา มํ ชนํ ยาเจยฺยาสีตี อวจาตี อิมํ
 สาราณียํ กถิ กริมฺหาตี อาห ฯ สายเว โน สงฺคตฺมตฺตฺมาสีตี
 #๑. ม. ตถาหิ ฯ ๒. ม. ตยาปิ ฯ ๓. สี. ย. สาทิสีโย ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 16

เทว อมหากั สาเยว อณณมณณั สงฺกติมตฺตมาสี เอกมฺหุตฺตํ
อโหสีติ ทีเปติ ฯ ตโตติ ตโต ปน ตํ มฺหุตฺติกมิตฺตธมฺมโต
ปจฺจฉา วา ปุเร วา กทาจิ อมหากั สงฺกตินาม น ภูตปุพฺพา ฯ
น ปณฺชิตาติ พุราหุณฺณ ปณฺชิตานาม ตํ มฺหุตฺติกมตฺตํ
สงฺกตึ วา จิรกาลสนฺถวานิ วา กิณฺจ (๑) ปุพฺเพ กตคฺคณั วา น
นาเสนฺติ ฯ พหฺหปีติ พหุํปี ฯ อกตณฺณรูปาติ ยสฺมา
พาลา อกตณฺณสฺภาวา ตสฺมา เตสุ พหฺหปี กตํ นสฺสตีติ อตฺโถ ฯ
สูกตณฺณรูปาติ สฺกฺกฺสู กตณฺณสฺภาวา เอตฺถาปี ตตฺถาปี ตถา หีติ
หิกาโร การณฺตฺโถ ฯ ททามิ เตติ พุราหุณฺณน ยาจิตฺติ ททนฺโต
เอวมาห ฯ เอวํ สตฺนฺติ พุราหุณฺณน รณฺโถ อนฺนโมทนํ กโรนฺโต
วทติ สตํ สปุปฺริสํ อถวารีปี สเมจฺจ สงฺกตินาม เอวํ โหติ ฯ
นภฺขตฺตราราวาติ เอตฺถ ธีวกาโร๔ นิปาตมตฺตํ ฯ ตารกานนฺติ
ตารคณฺมชฺเฒ ฯ กาสิปตีติ ราชานํ อาลปติ อิทํ วุตฺตํ โหติ
เทว กาสีรฏฺฐาธิปติ ยถา จนฺโท ตารกานํ มชฺเฒ จิโต
ตาราคณฺปริวฺโต ปาฏิปทโต ปฏฺจาย ยาว ปุณฺณมา อาปุรติ
ตถา อหํปี อชฺช ตยา ทินฺเนหิ คามวราทีหิ อาปุรามิตี ฯ ตยา
หิ เมติ มยา ปุพฺเพ ตยา สทฺธิ ลทฺธิโรปี สงฺกโม อลทฺธิโรว อชฺช
ปน มม มโนรตฺสส นิปฺพนฺตฺตา มยา ตยา สห สงฺกโม ลทฺธิ
นามาติ นิปฺพนฺนํ เม ตยา สทฺธิ เมตฺตฺफलนฺติ (๒) วทติ ฯ

โพธิสฺตฺโต ตสฺส มหนฺตํ ยถํ อทาสี ฯ

#๑. ม. ยงฺกิณฺจ ๑ ๒. ม. มิตฺตฺफलนฺติ ๑

ชาตกฏจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณา - หน้าที่ 17
เล่มที่ 33 ฌมมเทวปุตตชาตกั หน้า 17

สตถา อิมั ฌมมเทสนั อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปาหิ อานนุทํ วเรน สนฺตปฺเปลีเยวติ วตฺวา ชาตกั
สโมธานสิ ตทา พฺราหฺมโณ อานนุโท อโหสิ ราชา ปน
อหเมวติ (๑) ฯ

ฌณฺหชาตกั ทฺติยั ฯ

ฌมมเทวปุตตชาตกั (๒)

ยโสกรโ ปฺญณฺกโรหมสฺมีติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตสฺส ปจฺวิปฺปเวสนั อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ ภิกฺขู ฌมฺมสภายั กถิ สมฺมูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส เทวทตฺโต
ตถาคเตน สทฺธิ ปฺภิวิริชฺชิตฺวา ปจฺวี ปวิญฺโจติ ฯ สตถา
อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺตินฺนาติ
ปฺจุจฺจิตฺวา อิมายนามาติ วุตฺเต น อิทานิ ตาเวส ภิกฺขเว มม
ชินจกฺเก จ ปหาริ ทตฺวา ปจฺวี ปวิญฺโจ ปฺพุเพปิ ฌมฺมจกฺเก
ปหาริ ทตฺวา ปจฺวี ปวิญฺโจ อวิจิปฺรายโน ชาโตติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พฺรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต โปธิสตฺโต
กามาจรเทวโลเก ฌมฺโมนาม เทวปุตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ
เทวทตฺโต อฌมฺโมนาม ฯ เตสฺ ฌมฺโม ทิพฺพาลงฺการปฺภินฺนุทฺโต
#๑. ม. อโหสินฺติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ส. ย. ฌมฺมชาตกั ฯ

ทิพพรถรรวารุยห อจฺจราคณปริวุโต มนุสฺเสสุ สายมาลี
ภุญฺชิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน จมฺรทฺวาเรสุ สุขกถาย นิสินฺเนสุ
ปฺญฺณมฺุโปสถทิวเส คามนิกมชนปทราชธานีสุ อากาเส จตฺวา
ป้าณาติปาตาทีหิ ทสฺหิ อกุสลกมฺมปเถหิ วิรมิตฺวา มาตุปฏฺจฺจานชฺมมํ
ปีตุปฏฺจฺจานชฺมมํ ติวิสฺสุจฺจริตชฺมมเมว ปฺุเรถ เอวํ สคฺคปรายนา
หฺตุจฺวา มหนฺตํ ยถํ อนุภวิสฺสเถาติ มนุสฺเส ทสฺ กุสลกมฺมปเถ
สมาทเปฺนโต ชมฺพุทฺธิปี ปทกฺขิณฺณํ กโรติ ฯ อชฺมโม ปน เทวปฺุโต
ป้าณํ หนเถาติ อาทินา นเยน ทสฺ อกุสลกมฺมปเถ สมาทเปฺนโต
ชมฺพุทฺธิปี วามํ กโรติ ฯ อถ เตถํ อากาเส ธธา สมฺมุขา
อเหตุํ ฯ อถ เตถํ ปริสา ตุมฺเห กสฺส ตุมฺเห กสฺสาติ ปฺุจฺฉิตฺวา
มยํ ชมฺมสฺสาติ มยํ ชมฺมสฺสาติ วจฺวา มคฺคา อุกกมิตฺวา ทฺวิธา
ชาตา ฯ ชมฺโมปี อชฺมมํ อามนฺเตตฺวา สมฺม ตฺวํ อชฺมโม อหํ
ชฺมโม มคฺโค มยฺหํ อนุจฺฉวิโก ตว ธถํ อุกกามेतฺวา มยฺหํ มคฺคํ
เทหิตี ปจฺมํ คากมาห

[๑๕๑๕]ยโสภโร ปุณฺณกโรหฺมสมิ

สทตฺถโต (๑) สมณพฺุราหฺมณานํ

มคฺคารโห เทวมนุสฺสปฺุชิต

ชฺมโม อหํ เทหิ อชฺมม มคฺคนฺติ ฯ

ตตฺถ ยโสภโรติ อหํ เทวมนุสฺसानํ ยสฺทายโก ทฺุติยปเทปี
เอเสว นโย ฯ สทตฺถโตติ สทา ภูโต นิจฺจปฺุสฏฺุโธ ฯ

#๑. ม. สทาตฺถโต ฯ

ชาตกฤษณกา ๖ เอกาทสก-ปักษณกนิปาวณณา - หน้าที่ 19
เล่มที่ 33 ธรรมเทวปุตตชาตกั หน้า 19

ตโตปโร (๑) อาห

[๑๕๑๖]อธมมยานิ ทพุมารุหิตวา

อสนตสนโต พลวามสมิ

ส กิสส เหตุุมหิ ตวชชทชช

มกุกิ อหิ ธมม อทินนปुप्फิ ๑

[๑๕๑๗]ธมโม หเว ปาตุโรหสิ पुप्फे

पजुजा अथमो उतपाति लोके

खेणुजो ज सेणुजो ज सन्नत्तो ज

उय्याहि खेणुजसुत्त กणिणुत्त मकुคา ๑

[๑๕๑๘]น ยางนาย นปี ปาฏิรูปา

น อรหติ (๒) เตหิ ทเทยฺย (๓) มกุกิ

ยทุทตฺตจ โน โหตุ อุกินฺนมชช

ยทุทตฺตสมิ โย ชียติ (๔) ตสฺส มกุโค ๑

[๑๕๑๙]สพฺพา ทิสสา อนฺนุสโณหฺมสมิ (๕)

มหพฺพโล อมิตฺยโส อตุลฺโย

कुण्हि सपुपेहि उपेतुरुโป

ธมโม อธมม ตฺวํ กถิ วิเชสฺสตี ๑

[๑๕๒๐]โลहेन เว หลณฺติ ชาตฺรูปิ

#๑. ม. ตโต ปรา ๑ ๒. สฺยา. อรหตฺตา ๑ ม. อรหตา ๑ สฺ. ย. น

#อรหติ ๑ ๓. ม. ทเทยฺย ๑ ๔. สฺยา. ชิสฺสตี ๑ ม. เชสฺสตี ๑

#๕. สฺยา. อนฺนุสฺสโณหฺมสมิ ๑

■ น ชาตรุเปน หนนฺติ โสหิ
สเจ อธฺโม หลฺลติ ธมฺมชฺช
อโย สุวณฺณํ วิย ทสฺสเนยฺยํ ฯ

[๑๕๒๑]สเจ ตฺวํ ยุตฺตพโล ธมฺม (๑)

น ตฺยห วุฑฺฒา จ คุรุ(๒) จ อตฺถิ
มกฺคณฺจ เต ทมฺหิ (๓) ปิยาปฺปิเยน
วาจาทุรฺตฺตานิปิ เต ขมามีติ ฯ

อิมา ฉ คาคา เตสฺสเยว วจนปฏฺิวจนวเสน กถิตา (๔) ฯ

ตตฺถ ส กิสฺส เหตุมฺหิ ตวชฺชทชฺชนฺติ โส หิ อหิ ธมฺโม
ธมฺมยानํ รตฺถิ อารุหฺ อภิโต พลฺวา กิการณา อชฺช โภ
ธมฺม กสฺสจฺจ อทินฺนปฺพุพฺพิ มกฺคํ ตฺยหิ ทมฺหิติ ฯ ปฺพุเพติ
ปฺจมกปฺปิตกาเล (๕) อิมสฺมี โลกํ ทสฺสกุสฺสทกมฺมปถธมฺโม จ ปฺพุเพว
ปาตฺรโหสิ ปจฺฉา ธมฺโม ฯ เชฏฺโง จาติ ปฺพุเพ นิพฺพตฺตภาเว
อหิ เชฏฺโง จ เสฏฺโง จ โปราณโก จ ตฺวํ ปน กนิฏฺโง ตสฺมา มกฺคา
อุยฺยาหิติ วทฺติ ฯ นปิ ปาฏฺิรูปาติ อหิ เต เนว ยาจนาย น
ปฏฺิรูปวจนน น มกฺคารหฺตาย มกฺคํ ทเทยฺยํ ฯ อนฺตฺสโฏติ
อหฺลจตฺสโส ทิสฺสา จตฺสโส อนฺทิสฺสาดิ สพฺพา ทิสฺสา อตฺตโน
คุณฺน ปฏฺุจโต ปฺลฺลวโต ปากโฏ ฯ โสเหนาติ อยฺมญฺจิกน ฯ
หลฺลตฺติ หนิสฺสติ ฯ ยุตฺตพโล ธมฺมาติ สเจ ตฺวํ ยุตฺตพโลสิ ฯ
#๑. สฺ. ยุตฺตพโลสิธมฺม ฯ ย. ยุตฺตพโลสธมฺม ฯ ๒. สฺยา. คุรุ ฯ
#๓. สฺยา. ทมฺหิ ฯ ๔. สฺ. ย. จิตา ฯ ๕. ปฺจมกปฺปิตกาเลติ
#ยุตฺตตฺริ ฯ

ชาตกฤชกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 21
เล่มที่ 33 ธรรมเทวปุตฺตชาตกํ หน้า 21

วฺทฺตมา จ คุรุ จาติ ยทิ ตฺยหํ อิมํ วฺทฺตมา อิมํ คุรุ ปณฺฑิตาติ
เอวํ นตฺถิ ฯ ปิยาปฺปิเยนาติ ปิเยนปิ อปฺปิเยนปิ ททฺนฺโต
ปิเยน ปิยํ เต มคฺคํ ททามิตี อตฺถโถ ฯ

โพธิสตุเตน ปน อิมาย คาถาย กถิตกฺขณฺเวยว อธฺมโม
รเถ จาตุ อสฺสโกนฺโต อวฺสิโร ปจฺวิยํ ปติตฺวา ปจฺวิยา วิวเร
ทินฺเน คนฺตฺวา อวิจิมฺหิเยว นิพฺพตฺติ ฯ เอตมตฺถํ วิทิตฺวา
ภควา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา เสสคาถา อภาสิ

[๑๕๒๒]อิทญฺจ สุตฺวา วจัน อธฺมโม

อวฺสิโร ปติโต อุตฺทปาโท
ยฺทฺตตฺถิโก (๑) น ลภามิ ยฺทฺตํ
เอตฺตาวตา โหติ หโต อธฺมโม ฯ

[๑๕๒๓]ขนฺตีพโล ยฺทฺตพฺลํ วิเชตฺวา

हनฺตฺวา อธฺมมํ นิหนิตฺว ญฺมฺยา
ปายาสิ จิตฺโต (๒) อภิรฺยุห สนฺทนํ
มคฺเคเนว อติพโล สจฺจนิกฺกโม ฯ

[๑๕๒๔]มาตาปีตา สมณฺพฺราหฺมณา จ

อสมฺมานิตา ยสฺส สเก อคาเร
อิเชว นิกฺขิปป สริริเทหํ
กายสฺส เกทา นิริยํ วชนฺติ เต
ยถา อธฺมโม ปติโต อวฺสิโร ฯ

#๑. สฺยา. ยฺทฺตตฺถิโกเว ฯ ม. ยฺทฺตตฺถิโก เจ ฯ ๒. ม. วิตฺโต ฯ

[๑๕๒๕] มาดาปีตา สมณพราหมณา จ

สุสมฺมานิตา ยสฺส สเก อคาเร

อิเชว นิกฺขิปป สรฺริเทหํ

กายสฺส เกทา สุคฺติ วชนฺติ เต

ยถาปี ฌมฺโม อภิรฺยุห สนฺทนนฺติ ฯ

ตตฺถ ยฺยชฺชตฺถิโก เจติ อัยฺย ตสฺส วิลลาโป ฯ โส กิร
วิลปนฺโตเยว ปติตฺวา ปจวี ปวิญฺโจอฺ ฯ เอตฺตาวตาทิ ภิกฺขเว
ยวตฺตา ปจวี ปวิญฺโจอฺ เอตฺตาวตฺตา อฌมฺโม หโตนาม โหติ ฯ
ชนฺตีพโลติ ภิกฺขเว เอวํ อฌมฺโม ปจวี ปวิญฺโจอฺ อธิวสนชนฺตีพโล
ยฺยชฺชพลํ วิชตฺวา วชิตฺวา ภูมฺมียํ นินฺนิตฺวา ปาเตตฺวา จิตฺตชาตตฺยา
นิจฺจิตฺโต อตฺตโน รตฺถํ อารฺยุห มกฺเคเนว สจฺจนิกฺกโม ตถปรกฺกโม
เทวปฺปฺโต ปายาสี ฯ อสมฺมานิตาติ อสกฺกตา ฯ สรฺริเทहनฺติ
อิมสฺมึเวยว โลเก สรฺริรสฺสงฺขาตํ เทหํ นิกฺขิปปิตฺวา ฯ นิริยํ
วชนฺตีติ ยสฺส ปาปปฺปฺกฺลสฺส เอเต จ สกฺการารหาเคเหว
อสกฺกตาตถารูปา ยถา อฌมฺโม ปติโต อวฺสิโร เอวํ อวฺสิรา
นิริยํ วชนฺตีติ อตฺถโถ ฯ สุคฺติ วชนฺตีติ ยสฺส ปเนเต สกฺกตา
ตาทิสฺสา ปณฺหิตา ยถาปี ฌมฺโม สนฺทนนํ อภิรฺยุห เทวโลกํ คโต
เอวํ สุคฺติ วชนฺตีติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพฺเพปี เทวทฺตฺโต มยา สทฺธิ ปฏฺวิวิรฺชณฺนิตฺวา ปจวี ปวิญฺโจิตฺติ
วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา อฌมฺโม เทวทฺตฺโต อโหสิ

ปริสาปีสุส เทวตตสุส ปริสา ฌโม ปน อหเมว ปริสา ปน
พุทฐปริสาเยวติ ฯ

ฌมมเทวปุตตชาตกั ตติยั ฯ

อุทยชาตกั ฯ

เอกา นิตินุณาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต (๑)

อุกุกณจิจตภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ วตุถุ กุสชาตเก (๒)

อาวีภวิสุสติ ฯ

สตุถา ปน ตั ภิกขุ สจจั กิร ตวั อุกุกณจิจโตสิตี ปุจิจิตวา

สจจั ฆนุเตติ วุตเต ภิกขุ กสุมา กิเลสวเสน เอวรูเป

นิยุยานิกสาสเน ปพพชิตวา อุกุกณจิจโตสิ โปราณกปณฺหิตาปี

สมิทุเช ทวาทสโยชนิกะ สุรฺนุชนนคเร รชชั การนุตา

เทวจฺนรปฏิกากาย อิตฺติยา สทฺธิ สตุต วสุสสตานิ เอกกพฺเภ

วสนุตาปี อินุทฺริยานิ ฆินุทิตฺวา โลภวเสน น โอโลกะสุนฺติ วตุวา

อตีตํ อหริ

อตีเต กาสิกฺรภูเจ สุรฺนุชนนคเร กาสิกฺราชา รชชั

กาเรสิ ฯ ตสุส เนว ปุตฺโต น ธีตา อโหสิ ฯ โส อตุตโน เทวีย

#๑. ม.เอตฺถนุตเร เอกนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ขุ. ชา. ๒๘/๔๗ ฯ

#ตทฎจกถา ๑๐/๑๓๑ ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณนา หน้า 24

ปุตุเต ปฏฺเจธาติ อาห ๑ เทวีปี รัญโย วจนํ สมปฏฺิจฺจิตฺวา
 ตถา อกาสิ ๑ ตทา โพธิสฺสโต พุรหุํโลกา จวิตฺวา ตสฺเสว
 รัญโย อคฺคฺมเหสียา กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิตฺวา นิพฺพตฺติ ๑
 อถ มหาชนสฺส หทยํ วัฑฺฒเตตฺวา ชาตภาเวน ตสฺส อุทยภทฺโฑติ
 นามํ กรีสุ ๑ กุมารสฺส ปาทจรณกาเล อญฺโย สฺสโต
 พุรหุํโลกโต จวิตฺวา ตสฺเสว รัญโย อณฺณตฺราย เทวีย
 กุจฺฉิมฺหิ กุมาริกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๑ ตสฺสาปี อุทยภทฺทาติ
 นามํ กรีสุ ๑ กุมารโ วัชฺชปฺโต สพฺพลิปฺปานํ นิพฺพตฺตี
 ปาปฺณิ ชาติปุรหุํจาริ ปน อโหสิ สฺปิณฺนเตนปี เมถุนธมฺมํ
 น ชานาติ ๑ นาสฺส กิเลเสสฺส จิตฺตํ อลฺลียิ ๑ ราชา ปุตุตฺ
 อภิสฺสิจฺจกาโม กุมาร อิทานิสฺส รัชฺชสฺสฺเสวณกาโล
 ตเมวสฺส ทสฺสามิติ สาสนํ เปเสสิ ๑ โพธิสฺสโต น มยฺหํ
 รัชฺเชนตฺโถ กิเลเสสฺส เม จิตฺตํ น อลฺลียิติ ปฏฺิกฺขิปิตฺวา ปุณฺปุณฺ
 วุจฺจมาโน รัตตชฺมฺพฺนุทฺมยํ อิตฺถิรูปํ กาทเรตฺวา สเจ (๑) เอวรูปํ
 อิตฺถิ ลกฺมาโน รัชฺชํ สมปฏฺิจฺจิสฺสามิติ มาตาปีตฺนํ เปเสสิ ๑
 เต ตํ สุวณฺณรูปกํ สกฺลชฺมฺพฺทึปี ปรีหฺราเปตฺวา ตถารูปํ
 อิตฺถิ อลฺภนฺตา อุทยภทฺทํ อลฺงฺกริตฺวา ตสฺส สนฺติเก
 วสาเปสิ (๒) ๑ สทา ตํ สุวณฺณรูปกํ อภิกฺวิทฺวา อญฺจาสิ ๑
 อถ เนสิ อนิจฺจฺมานานญฺเวย เวมาตฺติกภคินี อุทยภทฺทกุมาริ
 อคฺคฺมเหสี กตฺวา โพธิสฺสโต อภิสฺสิจฺสิ ๑ เต ปน เทวปี
 #๑. ม. สเจติ นตฺถิ ๑ ๒. ม. จเปสิ ๑

พฺรหฺมจริยวาสเมว วสีสุ ฯ

อปรภาเค มาตาปีตุนํ อจฺจเยน โปธิสตุโต รชฺชํ การเสตี ฯ
อุโภปี เอกคพฺเพ วสมานา จ โลภวเสน อินฺทุริยานิ กิณฺหิตฺวา
อณฺณมณฺณํ น โอลิเกตุํ อปีจ โข ปน โย อมฺเหสุ ปจฺมตฺริ กาลิ
กโรตี โส นิพฺพตฺตญฺจานโต อากนฺตฺวา อสุกฺกฺจฺจเน นิพฺพตฺโตสฺมีติ
อาโรเจตฺติ สงฺกรมกัสมฺ (๑) ฯ อถ โปธิสตุโต อภิเสกโต
สตุตฺตวสฺสสฺตจฺจเยน กาลมกาสี ฯ อณฺโณ ราชานา โหตี ฯ
อุทฺยภทฺทาเยว อาณมา ปวตฺตตี ฯ อมจฺจา รชฺชํ อณฺุสาลีสุ ฯ
โส โปธิสตุโตปี จุติกฺขณฺเ ตาวตีสภวเน สกฺกตฺติ ปตฺวา
ยสมฺหนฺตตาย สตุตฺตาหิ อณฺุสฺสริตฺตุ นาสกฺขิ ฯ อิติ โส
มนฺุสฺสคณฺนาย สตุตฺตวสฺสสฺตจฺจเยน อวชฺชิตฺวา อุทฺยภทฺทํ
ราชชิตฺริ ชเนน วิมฺลิตฺวา สีหนาทํ นทาเปตฺวา ชมฺมํ เทเสตฺวา
สงฺกริ (๒) โมเจตฺวา อากมิตฺสํมิตฺติ จินฺเตตี ฯ ตทา กิร มณฺุสฺसानํ
ทสฺวสฺสสฺสสฺสยูกกาโล โหตี ฯ ราชชิตาปี ตํ ทิวสํ รตฺติภาเค
ปีทหิตฺเตสุ ทฺวารเสสุ จปีเต อารกฺเข สตุตฺตญฺมิทฺปาสาทวรดเล
อลงฺกตฺสิริคพฺเพ เอกิกาว นิจฺจลา อตฺตโน สิลฺลํ อวชฺชมานา
นีสีทิ ฯ อถ สกฺโก สุวณฺณมาสกปฺุริ เอกํ สุวณฺณปาตี
อาทาย คนฺตฺวา สยนคพฺเพเยว ปาตฺกวิตฺวา เอกมฺนตํ
นีสีทิ ฯ โปธิสตุโต ตาย สทฺธิ สลฺลปฺนโต ปจฺมํ
คาถมาห

#๑. ม. สงฺกรมกัสมฺ ฯ ๒. ม. สงฺกริ ฯ ๓. ม. จิตฺ ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 26

[๑๕๒๖]เอกา นิสินฺนา สุจิ สลฺยตุรฺ (๑)

ปาสาทมารุยฺห อนินฺทิตฺตํ

ยาจามิ ตํ กิณฺนรเนตฺตจกฺขุ

อิเมกรตฺตํ อุกฺโข วเสมาติ ฯ

ตตฺถ สุจิตฺติ สุจิตฺตนิวตฺตา ฯ สลฺยตุรฺตฺติ สฺกฺขุ จปิตฺตฺตฺ
อิริยาปถํ สนฺจเปตฺวา สุจิตฺตา เอกิกาว นิสินฺนาสีติ วุตฺตํ
โหติ ฯ อนินฺทิตฺตํ ปาทนตฺโต ยาว เกสฺกฺคา อนินฺทิตฺตสรีรา
ปรมโสภกฺคปฺปตฺตสรีรา ฯ กิณฺนรเนตฺตจกฺขุติ ตีหิ มณฺฑเลหิ
ปฺลจฺหิ จ ปสาเทหิ อุปฺโสภิตตฺตา กิณฺนรานิ เนตฺตสฺทิสฺเสหิ
จกฺขุหิ สมนฺนาคเต ฯ อิเมกรตฺตนิฺติ อิํ เอกรตฺตํ อชฺช
อิมสฺมี อลงฺกตสยฺนคพฺเภ เอกโต วเสยฺยามาติ ยาจติ ฯ
ตโต ราชสีตา เทว คธา อภาสิ

[๑๕๒๗]โอภิณฺณนฺตรปริกฺขํ ทพฺพมณฺฑาลโกฏฺจกํ (๒)

รกฺขิตํ ขกฺคหตฺเถหิ ทฺวปฺปเวสมิํ ปฺริ ฯ

ทหรสฺส ยฺวโน จาปี อากโม จ น วิชฺชติ

อถ เกน นฺ วณฺเณน สงฺกมํ อิจฺฉเส มยาติ ฯ

ตตฺถ โอภิณฺณนฺตรปริกฺขนฺติ อิํ ทฺวาทสโยชนิกํ
สุรฺนฺชนปฺริ อนฺตรนฺตรา อุกฺทปริกฺขานํ กทฺทมปริกฺขานํ
สุกฺขปริกฺขานญจ โอภิณฺณตฺตา โอภิณฺณนฺตรปริกฺขํ ฯ
ทพฺพมณฺฑาลโกฏฺจกนฺติ ติเรหิ อทฺทาลเกหิ ทฺวารโกฏฺจเกหิ
#๑. ม. ลฺยตุรฺ ฯ ๒. สฺยา. ทพฺพมณฺฑาลโกฏฺจกํ ฯ

จ สมฺนาคคํ ๑ ขคฺคหตฺเตหิตี อาวฺรหตฺเตหิ ทสฺหิ โยธสฺหสฺเสหิ
รคฺจิตํ ๑ ทุปรุเวตฺมิตํ ปุรฺนติ อิทํ สกฺลปฺริปี ตสฺส อนฺโต
มาปีติ มยฺหํ นิวาสนปฺริปี อุกฺขํ กสฺสจฺจ ปวิสิตฺตํ น สกฺกา ๑
อาคโม จาติ อิช อิมาย เวลาย ตฺรณฺสฺส วา โยพฺพนปฺปตฺตสฺส
วา อามสมฺปนฺนโยธสฺส วา อณฺณสฺส วา มหนฺตฺปี ปณฺณาการิ
คเหตุวา อาคจฺจนตฺสฺส อาคโมนาม นตฺถิ ๑ สงฺกมฺนติ อถ
ตฺวํ เกน การณฺน อิมาย เวลาย มยา สมากมํ อิจฺจสีติ ๑
อถ สกฺโก จตฺตฺถิ คาทมาห

[๑๕๒๘]ยฺกฺโขหฺมสฺมิ กฺลฺยาณิ อาคโตสฺมิ ตวฺนติเก (๑)
ตฺวํ มํ นนฺทสฺสุ (๒) ภาทฺทนฺเต ปุณฺณกิตฺตํ ททามิ เตติ ๑
ตสฺสตฺโต กฺลฺยาณิ สฺนฺททสฺสเน อหเมโก เทวปฺตฺโต
เทวตานุภาเวน อิชาคโต ตฺวํ อชฺช มํ นนฺทสฺสุ (๒) โตเสหิ
อหํ เต อิมํ สฺวณฺณมาสกปฺณฺณํ สฺวณฺณปาตี ททามิตี ๑
ตํ สฺตฺวา ราชรีตา ปญฺจํ คาทมาห

[๑๕๒๙]เทวํ วา (๑) ยฺกฺขํ อถวา มนฺุสฺสํ
น ปญฺชเย อุกฺขํ ปฏิจฺจ (๔) อณฺณํ
กจฺเจว ตฺวํ ยฺกฺข มหฺานูภาว
มา จสฺสุ กนฺตฺวา ปุณฺราวชิตฺถาติ ๑
ตสฺสตฺโต อหํ เทวราช เทวํ วา ยฺกฺขํ วา มนฺุสฺสํ วา อุกฺขํ
#๑. สී. ย. ตวฺนติกํ ๑ ๒. ม. นนฺทสฺสุ ๑ ๓. สฺยา. เทวํ เว ๑
#ม. เทวํ ว ๑ ๔. สฺยา. อุทยมติจฺจ ๑

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 28

อติกกมิตวา อณณํ น ปฏฺเจมิ โส ตฺวํ กจฺเจว มา อิธ
อฏฺฐาสิ น เม ตยา อากฺเณน ปณฺณาการณ อตุโธ
คนฺตุวาว มา อิมํ ฌานํ ปุณฺราวชิตฺถาติ ฯ

โธ ตสฺสา สีนฺนาทํ สุตฺวา อจฺตฺวา คตฺสทโธ หุตฺวา
ตตฺถเวว อนฺตรหิโต อฏฺฐาสิ ฯ โธ ปุณฺทิวเส ตายเมว เวลายํ
สุวณฺณมาสกปุริ ราชฺฐปาตี อาทาย ตาย สทฺธี สลฺลปนฺโต ฌฏฺฐิ
กาถมาห

[๑๕๓๐]ยา สาทฺธี (๑) อุตฺตมา กามโกกีนํ

รตีสุ สตฺตา (๒) วิสมํ จรนฺติ

มา ตํ รตี ชียิ ตฺวํ สุจิมฺหิ เต

ททามิ เต รูปียํสฺปุรณฺติ ฯ

ตสฺสตุโธ ภาทฺเท ราชฺธีเต ยา เอสา กามโกกีนํ สตฺตานํ
รตีสุ เมถุนกามรตฺตินาม อุตฺตมา อุตฺตมรติ ยสฺสา รติยา
การณา สตฺตา กายทฺวจริตาทิวิสมํ จรนฺติ ตํ รตี ตฺวํ ภาทฺเท
สุจิมฺหิ เต นามสมาปี มา ชียิ ฯ อหํปี อากฺจฺจฺนฺโต น คฺจฺจฺหตุโธ
อาคโต หิโย สุวณฺณมาสกปุริ สุวณฺณปาตี อาหริ อชฺช
รูปียปาถึ สุวณฺณปุริ อิมํ เต อหํ รูปียปาตี สุวณฺณปุริ ททามิติ ฯ

ราชฺธีตา จินฺเตสิ อยํ กถาสลฺลาปํ ลภนฺโต ปุณฺปุณฺนํ
อาคมิสฺสติ นทานิ เตน สทฺธี กเถสฺสามิติ ฯ สาทฺ กิณฺจิ น
กเถสิ ฯ สกฺโก ตสฺสา อกเถตภาวํ ฌตฺวา ตตฺถเวว อนฺตรหิโต

#๑. สี่. รตีสุ ฯ ๒. สุยา. ยํเหตุ สตฺตา ฯ

หุตฺวา ปุณทิวเส ตาย เวลาย โลหปาตี กหาปณปุริ อาทาย
ภทฺทํ ตฺวํ มํ กามรติยา สนฺตปฺเปหิ อิมํ เต กหาปณปุริ
โลหปาตี ทสฺสามิตี อาห ๑ ตํ ทิวสํ ราชธิตา สตุตฺมํ คากมาห
[๑๕๓๑]นาริ นโร นิชฌปยิ ฌเนน

อุกฺกัสนฺตี ยตุถ กโรติ ฉนฺนํ (๑)

วิปฺจฺจนีโก ตว เทวธมฺโม

ปฺจฺจกฺขโต โลกตเรน เอสีติ ๑

ตสฺสตุโถ โภ ปุริส ตฺวํ ชโฬ นโร หิ นาม นาริ

กิลฺลสรตฺติการณา ฌเนน นิชฌปยิ นิชฌาเปฺนฺโต สลฺลวฺวาเปฺนฺโต (๒)

ยตุถ นาริยา ฉนฺทํ กโรติ ตํ อุกฺกัสนฺตี วณฺณตฺวา โถเมตฺวา
พหฺตเรน ฌเนน ปโลเกติ ตฺยํ ปเนโส เทวสกาโว วิปฺจฺจนีโก
ตฺวํ หิ มยา ปฺจฺจกฺขโต โลกตเรน เอสิ ปจฺมทิวเส สุวณฺณปุริ
สุวณฺณปาตี อาหริตฺวา ทุตฺยทิวเส สุวณฺณปุริ รัชฎปาฎิ
ตุตฺยทิวเส กหาปณปุริ โลหปาตี อาหริสฺตี ๑

ตํ สุตฺวา สกฺโก ภทฺเท ราชกุมาริ อหํ ฉกฺวาณิโช
นิริตฺถเกน อตฺถํ น นาสฺมิ สเจ ตฺวํ आयุนา วา วณฺณเนน
วา วฑฺฒเยยฺยาสิ อหํ เต ปณฺณาการิ วฑฺฒตฺวา อาหเรยฺย
ตฺวํ ปน ปรีหาเปเสว เตนาหํปี ฌนํ ปรีหาเปมิตี วตฺวา ติสฺโส
คากา อภาสิ

[๑๕๓๒]อายุ จ วณฺโณ (๓) จ มนุสฺสโลเก

นิหิยฺยติ มนุชานํ สุกตฺเต

#๑. สี. ม. ฉนฺทํ ๑ ๒. สี. สนฺตปฺเปนฺโต ๑ ๓. สี. ย. อายุ จ

#วณฺณํ จ ๑

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณฺณา หน้า 30

เตเนว วณฺเณน ธนํปี ตฺยหํ

นิหิยฺยติ ชินฺณตฺราสี อชฺช ๑

เอวํ เม เปกฺขมานสฺส ราชปฺตฺติ ยสฺสฺสินิ

หายเตว ตโต (๑) วณฺโณ อโหฺรตฺตานมจฺเจ ๑

อิมินาว ตฺวํ วยสา ราชปฺตฺติ สฺเมธเส

พฺรหฺมจฺริยํ จเรยฺยาสี ภิยฺโย วณฺณวตี ลียาติ ๑

ตตฺถ นิหิยฺยตีติ มนุสฺसानํ ปน ปริสฺสาวเน อาสิตฺตอุทกํ
วีย ปริหายติ ๑ มนุสฺสโลกสฺมิมฺหิ สตฺตา ชีวิตฺเตน วณฺเณน
จกฺขุปฺสาทาทีหิ ทิเน ทิเน ปริหายนฺเตว ๑ ชินฺณตฺราสีติ
มม ปจฺมํ อากคทิวเส ปวตฺตํ หิ เต อายุ หิโยทิวลํ
น ปาปฺณิ กฺุชาริยา ฉินฺนํ วีย ตตฺถเอว นฺริชฺฌมฺหิ หิโย
ปวตฺตํปี อชฺชทิวลํ น ปาปฺณิ หิโยว กฺุชาริยา ฉินฺนํ วีย
ตตฺถเอว นฺริชฺฌมฺหิ ตสฺมา อชฺช ชินฺณตฺราสี ราชฯ เอวํ
เมติ หิโยว ปสฺสโต อชฺชเชว ปน มยฺหํ เอวํ เปกฺขมานสฺสเสว
หายเตว ตโต วณฺโณ ๑ อโหฺรตฺตานมจฺเจติ อโต ปญฺจาย
รตฺตินฺทิวเวสฺสู วิตฺตวตฺเตสฺสู อโหฺรตฺตานํ อจฺเจ อปฺณณตฺติก-
ภาวเมว ภวิสฺสตีติ (๒) ทสฺเสติ ๑ อิมินาวาติ ตสฺมา ภาทฺเท
สเจ ตฺวํ อิมินาว วยเน อิมสฺมึ สฺวณฺณวณฺเณ สรีเร
ชฺราย อวิลฺลตฺเตยฺเว เสฏฺฐจฺริยํ จเรยฺยาสี ปพฺพชิตฺวา
สมณชฺรมมํ กเรยฺยาสีติ ๑ ภิยฺโย วณฺณวตี ลียาติ

#๑. สฺยา. หายเตว ตเต ๑ ม. หายเตว ตว ๑

#๒. ม. คมิตฺสตีติ ๑

อติเรกตรวณณี ภาเวยยาสี่ติ ฯ

ตโต ราชชิตา อิตริ คากมาห

[๑๕๓๓]เทวาน น ชีรนติ ยถา มนุสสา

คตเตสุ เตสั วลิโย น โหนติ

ปฺจุณามิ ตั ยกข มหานุภาว (๑)

กถนุ เทวาน (๒) สรีรเทโหติ ฯ

ตตถ สรีรเทโหติ สรีรสงขาโต เทโห เทวาน สรีริ
กถิ น ชีรติ อิทิ อหิ ตั ปฺจุณามิติ วทติ ฯ

อถสุสา กถนุโต สกโก อิตริ คากมาห

[๑๕๓๔]เทวาน น ชีรนติ ยถา มนุสสา

คตเตสุ เตสั วลิโย น โหนติ

สุเว สุเว ภियยตโรว เตสั

ทพิโพ จ วณฺโณ วิปฺลา จ โภกาติ ฯ

ตตถ ยถา มนุสสาติ ยถา มนุสสา ชีรนตา รูปน
วณฺเณน โภเคน จกฺขุปสาทาทีหิ ชีรนติ น เอว เทวา เตสั
หิ คตเตสุ วลิโยปี น สนติ มฏฺจกถณจนมตตวณฺณเมว (๓) สรีริ
โหติ ฯ สุเว สุเวติ ทิวเส ทิวเส ฯ ภियยตโรวาติ อติเรกตโรว
เตสั ทพิโพ จ วณฺโณ วิปฺลา จ โภกา โหนติ ฯ มนุสเสสุ
หิ รูปปริหานิ จิริ ชาตภาวสุส สกฺขิ เทเวสุ อติเรกรูปสมปฺตติ
จ อติเรกปริวารสมปฺตติ จ ฯ เอว อปริหานมฺโมนาเมส

#๑. ม. มหานุภาว ฯ ๒. ยู. กถิ น เทวาน ฯ

#๓. ม. มฏฺจกถณจนปฏฺฐมิว ฯ

เทวโลโก ตสุมา ตฺวํ ชฺรํ อปฺปตฺวาว นิกฺขมิตฺวา ปพฺพช เหว
ปฺริหานิยสภาวา มนุสฺสโลกา จวิตฺวา อปฺริหานิยสภาวํ เหวรูปํ
เทวโลกํ คมิตฺสฺสึตี ฯ

สา เทวโลกสฺส วณฺณํ สุตฺวา ตสฺส คมณมคฺคํ ปุจฺจนฺตี
อิตรํ คาทมาห

[๑๕๓๕] กิสูธ ภิตา ชนตา อเนกา

มคฺโค จ เนกายตฺนปฺปวฺตุโต

ปุจฺจามิ ตํ ยกฺข มหानุภาว

กตฺถ จิตฺ ปรโลกํ น ภาเยตี ฯ

ตตฺถ กิสูธ ภิตาตี เทวราช อโย ชตฺติยาภิเกทา ชนตา
อเนกา กิ ภิตา กสฺส ภเยน ปฺริหานิยสภาวา มนุสฺสโลกา เทวโลกํ
น คจฺจมาตีตี ปุจฺจตี ฯ มคฺโคตี เทวโลกคามิมคฺโค ฯ อิธ
ปน กิณฺตี อาหริตฺวา โกตี ปุจฺจมา กตฺตพฺพา ฯ อโย เหตุตฺถโต
อเนกตฺติถายตฺน- *วเสน ปณฺฑิตฺเตหิ ปวฺตุโต เทวโลกมคฺโคว โก
กตโรตี วุตฺโต โหตี ฯ กตฺถ จิตฺตี ปรโลกํ คจฺจนฺโต กตฺตรสฺมี
มคฺเค จิตฺ น ภายตีตี ฯ

อถสฺสา กถนฺโต สกฺโก อิตรํ คาทมาห

[๑๕๓๖] วาจํ มนญฺจ ปณฺธิชาย สมมา

กาเยน ปาปานิ อกฺุพฺพมาโน

พหุณฺนปานิ ฆรมาวสนฺโต

สทฺุโร มุทฺุ สัวิภาคี วทญฺญู

สงคาหโก สขิลो สณหवाโจ

เอตถ จितो ปรโลกั น ภาयेติ ๑

ตสฺสตุโธ ภทฺเท โย วาจิ มนญฺจ สมฺมา จเปตฺวา กาเยนปี
ปาปานี อกรโณโต อิม ทส กุสลกมฺมปเถ สมาทาย ปวตฺตฺนุโต
พหุอนฺนปाने ปหุตฺเตยฺยชฺชเม (๑) ฆเร วสนฺโต ทานสฺส วิปาโก
อตุลิตี สทฺชทาย สมฺนฺนาคโต มุทฺจิตฺโต ทานสํวิภาคทาย สํวิภาคี
ปพฺพชิตา ภิกฺขาย จรฺมานา วทนฺติ เตสํ ปจฺจยทานชานนโต
อิมสฺส วาทสฺส ชานนโต วทญฺญ จตุหิ สงฺคหฺวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปิยภาณิตาย สขิลो อตฺถวจนฺตายน สณหฺวาโจ เอตถ เอตฺตเก
คุณฺราสิมฺหิ จितो ปรโลกั กจฺจนฺโต น ภาयेติติ ๑

ตโต ราชชิตา ตสฺส วจันํ สุตฺวา ภูตึ กโรนฺตี อิตฺริ คากฺมาห
[๑๕๓๗]อนุสฺสาสสิ มํ ยกฺข ยถา มาตา ยถา ปีตา

อุพารวณฺณ ปุจฺจามิ โโก นุ ตฺวมสิ สฺพุรฺหาติ ๑

ตสฺสตุโธ ยถา มาตาปีตโร ปุตฺตเก อนุสาเสนฺติ ตถา มํ
อนุสาสสิ ๑ อุพารวณฺณ โสภกฺคปฺปตฺตรูปาธารก โคนุสิ ตฺวํ
เอวํ อจฺจุกฺคตฺสรีโรติ ๑

ตโต โปชิสฺสตุโต อิตฺริ คากฺมาห

[๑๕๓๘]อุทโยหฺมสฺมิ กลฺยาณิ สงฺกรตฺถายิชาตโต (๒)

อามนฺต โข ตํ กจฺจามิ มุตฺโตสฺมิ ตว สงฺกราคิ ๑

ตสฺสตุโธ กลฺยาณทสฺสเน อหํ ปุริมภเว ตว สามิโก

#๑. ย. พหฺวาเทยฺยชฺชเม ๑ ๒. ม. สงฺกรตฺตา อิชาวโต ๑

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 34

อุทโยนาม ดาวตีสภวเน สกโก หุตวา นิพพตุโต อีชากจุนฺโต
น กิเลสวเสนาคโต ตํ วิมฺสิตฺวา ปน สงฺกรํ โมเจสุสามิตี
สงฺกรตฺถาย ปุพฺเพ สงฺกรสฺส กตตฺตา อากโตสฺมิ อิทานิ ตํ
อามนฺเตตฺวา คจฺฉามิ มุตฺโตสฺมิ ตว สงฺกราคี ฯ

ราชธิดา อสุสาเสตฺวา สามิ ตฺวํ อุทฺยภทฺทราชาตี
อสุสุธาราย ปวตฺตมานาย อหํ ตุมฺเหหิ วินา วสิตฺถุ น สกโกมิ
ยถา ตุมฺหากํ สนฺติเก วสามิ ตถา มํ อนุสาสเถตี วตฺวา อิตฺริ
กาถมาห

[๑๕๓๕]สเจ โข ตฺวํ อุทโยลึ สงฺกรตฺถายีชากโต (๑)

อนุสาส มํ ราชปฺตต ยถาสฺสุ ปฺน สงฺกโมตี ฯ

อถ นํ อนุสาสนฺโต มหาสตุโต จตฺสฺโส กาถา อภาสิ

[๑๕๔๐]อิธิปตตี วโยชโณ ตเถว

จानํ นตฺถิ ชฺวํ จวนฺติ สตฺตธา

ปริชียตี อชฺวํ สรีริ

อุทเย มา ปมาทํ (๒) จรสฺสุ รมฺมํ ฯ

กสิณา ปจฺวี ชนฺสฺส ปฺรา

เอกสุเสว สียา อนนฺณเชยฺยา

ตํ วา วิชฺหตี (๓) อวิตราโค

อุทเย มา ปมาทํ จรสฺสุ รมฺมํ ฯ

#๑. สี่. ยู. สงฺกรตฺถา อีชากโต ฯ ๒. สุยา. ปมาเท ฯ

#๓. สุยา. วาปี ชฺหาคี ฯ ม. ตํ จาปี ชฺหาคี ฯ

มาตา ปีตา จ ภาตโร

สามิโก สรเนน โหติ (๑)

เต วาปี ชหนติ อณณมณณั

อุทเย มา ปมาท จรสสุ รมมัม ฯ

กาโย ปโรชนนติ ิตวา (๒)

ต้สारे สุกตี จ ทุกุคตี จ (๓)

อิตรวาโสติ ชานิตวา (๔)

อุทเย มา ปมาท จรสสุ รมมณติ ฯ

ตตุถ อธิปตตีติ อติวिय ปตติ สิงฆัม อติกุกมตี ฯ วโยติ
ปจรวมยาทิติวโรปี ฯ ขโณ ตเถวาคี อุปปาทจิติภงกุกขโณปี
ตเถว อธิปตตีติ อุทเยนาปี ภินุโน อิมลั สตุตทาน์ आयुสงฺขารो नाम
สิงฆโสภา นที วिय อติวคฺตุนโต สิงฆัม อติกุกมตีติ ทสฺเสติ ฯ
จानันฺ นตฺถิติ อุปฺปนฺนา สงฺขารารอภิชฺชิตฺวา ตिฏฺจนฺตีติ ปตฺถนายปี
เตลลั จานันฺนาม นตฺถิ ชฺวํ เอกํเสเนว พุทฺธั ภควนฺตัม อาที กตฺวา
สพฺเพปี สตุตฺตา จวนฺติ ชฺวํ มรณันฺ อชฺวํ ชีวิตฺนฺติ เอวํ มรณฺสฺสตี
ภาเวหิตี ทีเปติ ฯ ปริชฺชิตตีติ อิทํ สุวณฺณวณฺณันฺ สรริริ ชีรเตว
เอวํ ชานาหิตี ฯ มา ปมาทฺนฺติ ตสฺมา ตฺวํ อุทยภทฺเท มา
ปมาทํ อาปชฺช อปฺปมตฺตา หุตฺวา ทสฺกุสลกมฺมปถิ รมมัม
จราหิตี ฯ

#๑. ม. ภริยา ยาปี สรเนน โหติ กิตา ฯ ๒. สฺยา. วิทิตฺวา ฯ

#๓. ม. ....สฺสคฺติณจ ทุกุคฺติณจ ฯ ๔. ม. ชานียาน ฯ

อสุสาทรหิตั ปริตตณจ น พหุ่กั อิตฺตรกาลั สเจ หิ กสิรมปิ
สมานั ทิมกาลั ปวตฺเตยฺย ปริตตกมฺปิ จ สมานั สุขั ภาเวยฺย
อิหํ ปน กสิรมฺเจว ปริตตณจ สกเลน วฏฺฏทุกฺเขน สียุตฺตํ
สนฺนิหิตํ ๑ สาหนฺติ सा अहं ๑ สุรฺนฺชนฺติ สุรฺนฺชนฺนกรณจ
กาสิกรณฺณจ จตฺเตตฺวา เอกิกา ปพฺพชิสฺสามิติ อาห ๑

โพธิสฺสโต ตสฺสา โอวาทํ ทตฺวา สกฺกฺจानเมว กโต ๑
สาปี ปฺนทิวเส อมจฺเจ รชฺชํ ปฏฺิจฺฉาเปตฺวา อนฺโตนฺนเรเยว
รมฺมณฺเญ อุยฺยานเ อสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ฌมฺมํ จริตฺวา
อายุปริโยसानเ ตาวตีสฺสวเน โพธิสฺสตสฺส ปาทปริจาริกา หุตฺวา
นิพฺพตฺติ ๑

สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมธานเสิ (สจฺจปริโยसानเ อุกกณฺจิตฺทิกฺขุ โสตาปตฺติผล
ปติฏฺฐหิ) ตทา ราชธีตา ราหุลมาตา อโหสิ ๑ สกฺโก ปน
อหเมวาทิ ๑

อุทยชาตกั จตฺตฺถิ ๑

มิตโต มิตตสฺสชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
กิลีสนิกฺคหํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย สวตฺถิवासินอ ปญจสตา คิหิสหายกา
ตถาคตสฺส ชมฺมเทสนํ สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปทํ ปตฺตา
อนฺโต โภจฺจิสณฺจาคารเว วสนฺตา อทฺตมรตฺติกสมเย กามวิตกฺกํ
วิตกฺเกสุํ ฯ สพฺพํ เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว วิตถารตพฺพํ ฯ
ภควโต อาณตฺติยา ปนายสมฺตา อานนฺเทน ภิกฺขุสงฺฆ
สนฺนิปาตฺเต สตุถา ปญฺจตฺตาสเน นิสิตฺติวา อนนฺทิสฺสํ กตฺวา
กามวิตกฺกํ วิตกฺกยิตฺถาติ อวตฺวา สพฺพสงฺกานิกวเสน ภิกฺขเว
กิลีส ขุทฺทโกนาม นตฺถิ ภิกฺขุนานาม อุปฺปนฺนูปฺปนฺนา
กิลีเส นิกฺคเหตุพฺพา โปราณกปณฺธิตา อนฺอุปฺปนฺเน พุทฺธา
กิลีเส นิกฺคเหตุวา ปจฺเจกพุทฺธวณฺณํ ปตฺตาติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ

อตีเต พารานฺสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต กาสิกฺรภูเจ
เอกสฺมี คามเก เทว สหายา ปานียคฺคฺมฺพานิ อาทาย วนเขตฺตํ
คณฺตุวา เอกมนฺเต จปตฺวา เขตฺตํ โภจฺจตฺวา ปิปาสิตกาเล
อาคณฺตุวา ปานียํ ปิวนฺติ ฯ เตสุ เอโก ปานียตฺถาย อาคณฺตุวา
อตฺตโน ปานียํ รกฺขณฺโต อิตฺรสฺส ตฺมพฺโต ปิวิตฺวา สายํ อรณฺญา
นิกฺขมิตฺวา นฺหายิตฺวา จิตฺโต อตฺถิ นฺโฆ เม กายทฺวาราทิหิ อชฺช

กิลฺยจิ ปาปํ กตฺนติ อุปฺชาเรฺนุโต เถเนตฺวา ปานียสฺส ปิวนภาวํ
ทิสฺวา สํเวคปฺปโต หุตฺวา อัยฺย ตณฺหา วฑฺฒมานา มํ อปาเยสฺส
จิปิฺสฺสตี อิมํ กิเลสํ นิคฺคเหสฺสามีติ ปานียสฺส เถเนตฺวา ปิวนภาวํ
อารมฺมณํ กตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา ปจฺเจกพุทฺธณานํ
นิพฺพุตเตตฺวา ปฏฺฐิตทฺธคฺคณํ อวชฺเชนุโต อฏฺฐาสิ ๑ อถ นํ
อิตโร นุหํยิตฺวา อฏฺฐจิตฺโต เอหิ สมฺม ฌริ กจฺจมาตี อาห ๑
กจฺจ ตฺวํ มม ฌเรน กิจฺจํ นตฺถิ ปจฺเจกพุทฺธานาม มยฺนติ ๑
ปจฺเจกพุทฺธานาม ตุมฺหาทิสฺวา น โหนฺตีติ ๑ อถ นํ กิทิสฺวา
โหนฺตีติ ๑ ทฺวงฺกุลเกสา กาสาววตฺถนวิวสนา อุตฺตรหิมวฺนเต
นนฺทมฺมูลกปฺพุภาเร วสนฺตีติ ๑ โส สีสํ ปรามสิ ๑ ตํ
ขณฺณเววสฺส กิหิสิํกํ อนฺตรชฺชายิ ๑ รตฺตทฺพุทฺฐํ นีวตฺถเมว
วิหฺขุตฺตาสทิสํ กายพฺนฺชนํ พฺนฺชเมว (๑) อตฺตตฺกปฏฺฐวณฺณํ
อฺตฺตราสงฺกจิวิริ อํกํสํ กตฺเมว เมฆวณฺณํ ปิสุกฺลจิวิริ ทกฺขิณฺ-
สทฺถุญฺญ จปิตฺเมว ฆมฺรวณฺโณ มตฺตติกาปฺโต วามํสทฺถุญฺญ ลกฺขิโตว
อโหสิ ๑ โส อากาเส จตฺวา ฌมฺมํ เทเสตฺวา อุปฺปติตฺวา
นนฺทมฺมูลกปฺพุภาเรเยว โอตฺริ ๑

อปโรปี กาสิกคาเมเยว กุญฺมุพิโก อาปฺเณ นิสินฺโน อํกํ
ปฺริสํ อตฺตโน ฆริยํ อาทาย กจฺจนฺตํ ทิสฺวา ตํ อฺตฺตมฺรฺรูปฺชริ อิตฺถิ
อินฺทฺริยานิ ฆินฺทิตฺวา โอลเกตฺวา ปฺนุ จินฺเตสิ อยฺเมว โลโก
วฑฺฒมาโน มํ อปาเยสฺส จิปิฺสฺสตีติ สํเวคมานโส วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา
#๑. ม. พุทฺธเมว ๑

ปจเจกพุทฺธธณัณฺฑิ นินฺนุพฺพตฺเตตฺตฺวา อากาเส จิตฺตํ ฐมฺมํ เทเสตฺตฺวา
นินฺนุทฺมุลกปฺพการเมว คโต ฯ

อปฺราปี กาสิกคามวาสินฺนุเยว เทว ปิตาปุตฺตฺวา เอกโต
มคฺคํ ปฏฺธิปฺชฺชํสู ฯ อญฺญวีมุเข วนโจรา จิตฺตา โหนฺติ ฯ เต
ปิตาปุตฺเต ลภิตฺตฺวา ปุตฺตํ คเหตุวฺวา ฐนํ อหริตฺตฺวา ตว ปุตฺตํ
คณฺหาติ ปิตฺรํ วิสฺขฺเชนฺติ เทว ภาตโร ลภิตฺตฺวา กนิฏฺฐํ คเหตุวฺวา
เชฏฺฐกํ วิสฺขฺเชนฺติ อจฺริยนฺนฺเตวาสิเก ลภิตฺตฺวา อจฺริยํ คเหตุวฺวา
อนฺนฺเตวาสิกํ วิสฺขฺเชนฺติ ฯ อนฺนฺเตวาสิโก สิปฺปโลเกน ฐนํ
อหริตฺตฺวา อจฺริยํ คเหตุวฺวา กจฺจติ ฯ อถ เต ปิตาปุตฺตฺวา ตตฺถ
โจรานํ จิตฺถาวํ ญตฺวา ตวํ มํ ปิตาติ มา วท อหํปี ตํ ปุตฺโตติ น
วทฺขามิตี กตฺติกํ กตฺตฺวา โจเรหิ คหิตฺกाले ตุมฺเห อญฺญมญฺญํ ก็
โหนฺตาติ ปุญฺจา น กิณฺจิ โหมาติ สมฺปชานมฺสาวาทํ กรีสุ ฯ
เตสุ อญฺญวิตฺตํ นิกฺขมิตฺตฺวา สายํ นฺนุหายิตฺตฺวา จิตฺเตสุ ปุตฺโต อตฺตโน
สีลํ โสเชนฺโต ตํ มฺสาวาทํ ทิสฺวา อิทํ ปาปี วทฺตฺตฺมานํ มํ อปาเยสุ
จิปฺปิตฺตํ อิมํ กิเลลํ นิกฺคเหสุสามิตี วิปฺสฺสนํ วทฺตฺเตตฺตฺวา
ปจเจกพุทฺธธณัณฺฑิ นินฺนุพฺพตฺเตตฺตฺวา อากาเส จิตฺตํ ฐมฺมํ เทเสตฺตฺวา
นินฺนุทฺมุลกปฺพการเมว คโต ฯ

อปฺโรปี กาสิกคามเยว เอโก คามโกชโก ปาณฆาญฺณํ (๑)
การาเปสิ ฯ อถ นํ พลิกมฺมกาเล มหาชโน สนนฺนิปตฺติวฺวา
อาห สามิ มยฺปิ มิกฺสุกราทโย มาเรตฺตฺวา ยกฺขานํ พลิกมฺม
#๑. สี่. ปาณฆาญฺณํ ฯ

กริสสาม พลิกมมกาโล เอโสติ ฯ ตุมหากั ปุพเพ กรณนิยามเนว
กโรธาติ ฯ มนุสสา พหุ ปาณาติปาตมกัสุ ฯ โส พหุ
มจจมัสสิ ทิสวา อิม มนุสสา เอตตเก ปาณ มาเรนตา มเมเวกสุส
วจนเนน มารยีสูติ กุกุกัจจ กตวา วาตปานัน นิสสาย จิตโกว
วิปัสสนัน วฑฒเตตวา ปจเจกพุทธธณัน นิพพตเตตวา อากาเส
จิตโต ชมมัม เทเสตวา นนุทมูลกปพุการเมว คโต ฯ

อปโรปี กาสิกรฎเจเยว ความโกชโก มชชวิกัย นิวาเรตวา
สามิ ปุพเพ อิมสมิ กาลे สุราจโณนาม โหติ ก็ กโรมาติ
มหาชเนน วุตโต ตุมहे ปโรธณิกนิยามเนว กโรธาติ อาห ฯ
มนุสสา ฉณ กตวา สุริ ปิวิตวา กลหิ กโรนตา หตถปาเท
ภณชิตวา สีสสิ ภินุทิตวา กณณฉิ ฉินุทิตวา พนุทณเจเนน พชฉีสู ฯ
ความโกชโก เต ทิสวา จินุเตสิ มยิ อนนุชานนุเต อิม เอตติ
ทุกัจจ น วินุเทยุนติ ฯ โส เอตตเกน กุกุกัจจ กตวา วาตปานัน
นิสสาย จิตโกว วิปัสสนัน วฑฒเตตวา ปจเจกโพธิธณัน นิพพตเตตวา
อปุปมตตะวา โหธาติ อากาเส จตวา ชมมัม เทเสตวา นนุทมูลก-
ปพุการเมว คโต ฯ

อปรรากะ ปณจ ปจเจกพุทธา ภิกุชาจารตถาย
พาราณสีทวารे โอตริตวา สุนิวตตะวา สุปารุตตา ปาสาทิเกหิ
อภิกุกมาทึหิ ปิณชทาย จรณตา ราชทวาริ สมปาปณีสู ฯ
ราชา เต ทิสวา ปสนนุจิตโต ราชนิเวสนัน ปเวเสตวา ปาเท
โธวิทวา คนุชเตเลน มกุเขตตะวา ปณิเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณฺณา หน้า 42

ปริวิสิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติวฺวา ฆนฺเต ตุมฺหากํ ปจฺมวเย
ปพฺพชฺชา โสภติ อิมสฺมี วเย ปพฺพชฺชุนฺตา กถํ กามสฺสุ อาทินวํ
ปสฺสสถ ก็ โว อารมฺมณํ อโหสีติ ปุจฺฉิ ฯ เต ตสฺส กเถนฺตา
คาถมาหํสุ

[๑๕๔๒]	มิตฺโต มิตฺตสฺส ปานีโย เตน ปจฺฉา วิชฺคฺฉุฉิ มา ปฺน อกรํ ปาปี	อทินฺนํ ปรีภฺลฺลชิตํ ตํ ปาปี ปกตํ มยา ตสฺมา ปพฺพชฺชิตอ อหํ ฯ
[๑๕๔๓]	ปรทารณฺจ ทิสฺวาน เตน ปจฺฉา วิชฺคฺฉุฉิ มา ปฺน อกรํ ปาปี	ฉนฺโท เม อุปฺปชฺชถ ตํ ปาปี ปกตํ มยา ตสฺมา ปพฺพชฺชิตอ อหํ ฯ
[๑๕๔๔]	ปีตรํ เม มหาราช เตสํ ปุจฺฉิตอ ชานํ เตน ปจฺฉา วิชฺคฺฉุฉิ	โจรา อคณฺหิ (๑) กานเน อณฺณถา นํ วียากรี ตํ ปาปี ปกตํ มยา
[๑๕๔๕]	มา ปฺน อกรํ ปาปี ปาณาติปาตมกรํ เตสํ สมนฺนุณฺทาสี เตน ปจฺฉา วิชฺคฺฉุฉิ มา ปฺน อกรํ ปาปี	ตสฺมา ปพฺพชฺชิตอ อหํ ฯ โสเมยาคเ อฺปภฺจฺจเต ตํ ปาปี ปกตํ มยา ตสฺมา ปพฺพชฺชิตอ อหํ ฯ
[๑๕๔๖]	สุราเมรยมรฺฐกา	เย ชนา ปจฺมาสุ โน
- #๑. ม. อคณฺหุ ฯ

มชชปาน กปป์ยั ฯ

ราชา เตลั ฌมมึ สุตฺวา ปสนนจิตฺโต จีวรสาฎกเก จ
เกสชชานิ จ ทตฺวา ปจฺเจกพฺพุเช อโยเชสิ ฯ เตปิตฺส
อนูโมทนึ กตฺวา ตตฺถเว อคมฺสฺสุ ฯ ตโต ปฏฺจาย ราชา วตฺตฺกามาสุ
วิรตฺโต อนเปโกโข หุตฺวา นานคฺครสโกชนึ ภูณชิตฺวา อิตฺถิโย
อนาลปีตฺวา อนโนโลเกตฺวา วิรตฺตจิตฺโต อฏฺจาย สิริคพฺภึ ปวีตฺติวา
นินฺนโน เสตฺกิตฺติยึ กสิณปริกมฺมึ กตฺวา ฌานึ นีพฺพตฺเตติ ฯ
โส ฌานปฺปตฺโต กามะ ครหนฺโต คาทมาห

[๑๕๔๗]ชิตฺตฺตฺส พหุคามะ (๑) ทุกฺกนฺเช พหุณณฺเฏ
โยจําห์ ปฏฺิเสวนฺโต นาลภึ ตาทิสึ สุขนฺติ ฯ

ตตฺถ พหุณณฺเฏเกติ พหุปจฺจามิตฺเต ฯ โย จาติ โย อหึ
อยเมว วา ปาโจ ฯ ตาทิสนฺติ เอตาทิสึ กิเลสฺรหิตึ ฌานสุํ ฯ

อถสฺส อคฺคมเหสิ อยั ราชา ปจฺเจกพฺพุชานึ ฌมฺมกถึ
สุตฺวา อุกฺกณฺจิตฺรูโป อมฺเหหิ สทฺธิ อกเถตฺวาว สิริคพฺภึ ปวีณฺโจ
ปริกณฺหิสฺสามิ ตาว นนฺติ จินฺเตตฺวา สิริคพฺภทฺวารึ คนฺตฺวา
ทฺวาระ จิตา รณฺโถ กามาสุ ครหนฺตฺสฺส อูทานึ สุตฺวา มหาราช
ตฺวํ กามะ ครหสิ กามสุขสทิสฺนาม สุํ นตฺถิติ กามะ สุํ
วณฺณนฺตี อิตฺริ คาทมาห

[๑๕๔๘]มฺหสฺสาทา สุขา กามา นตฺถิ กามา ปรี สุํ
เย กามะ ปฏฺิเสวนฺติ สคฺกนฺเต อุปฺปชฺชเรติ ฯ

#๑. ม. ธิรตฺถ สฺพหุ กามา ฯ ๒. สฺยา. ม. เย อหึ ฯ

ตตถ มหสสาทาติ มหาราช เอเต กามานาม มหาอสสาทา
อิโต อุตฺตริ อณฺณํ สุขํ นตฺถิ กามเสวิโน หิ อปาเย อณุปกมฺม
สกุเค นิพฺพตฺตุนฺตีติ อตฺถโถ ฯ

ตํ สุตฺวา โภชิสฺสโต นสฺส วสฺสึ กิ กเถสิ กามสฺส สุขํ นาม
กุโต อตฺถิ วิปริณามทฺกฺขา หิ เอเตติ ครหนฺโต เสสา คาถา อภาสิ
[๑๕๔๕]อปฺปสสาทา ทฺกฺขา กามา นตฺถิ กามา ปรี ทฺกฺขํ

เย กาม ปฏฺฐเสวนฺติ นิรยฺนเต อูปฺปชฺชเร ฯ

[๑๕๕๐]อติ ยถา สุนฺธิโต เนตฺตีโสว (๑) สฺปายิกอ

สตุตีว อูรฺสี จิตฺตา กามา ทฺกฺขตฺรา ตโต ฯ

[๑๕๕๑]องฺการานํว ชลิตํ กาสฺสํ สาทิกโปริสํ

ชาลํ ทิวสนฺตตฺตํ กามา ทฺกฺขตฺรา ตโต ฯ

[๑๕๕๒]วิสํ ยถา หลาหลํ เตลํ ปกฺกฏฺจิตฺ (๒) ยถา

ตมฺพโลหํ วิลีนํว กามา ทฺกฺขตฺรา ตโตติ ฯ

ตตถ เนตฺตีโสติ เนตฺตีโส (๓) อิทํปี เอตฺสฺส ขกฺคฺสฺส นามํ ฯ
ทฺกฺขตฺราติ เอวํ ชาลิตงฺการกาสฺสํ วา ทิวสนฺตตฺตชาลํ วา
ปฏฺฐจฺจสฺส ยํ ทฺกฺขํ อูปฺปชฺชติ ตโตปี กามาเยว ทฺกฺขตฺราติ
อตฺถโถ ฯ อนนฺตรคาถาย ยถา เอตานิ วิสาทีนํ ทฺกฺขาวหนโต
ทฺกฺขานํ เอวํ กามาปี ทฺกฺขา ตํ ปน กามทฺกฺขํ อิตฺเรหิ ทฺกฺখেหิ
ทฺกฺขตฺรนฺติ อตฺถโถ ฯ

เอวํ มหาสฺสโต เทวีย ฐมมํ เทเสตฺวา อมฺจเจ

#๑. สฺยา. เนตฺตีโสว ฯ ๒. สี. ย. อุกฺกฏฺจิตฺ ฯ ๓. ม. นิกฺกฏฺโณ ฯ

ชาตกฎจกถา ๖ เอกาทสก-ปริญณกนิปาตวณณา - หน้าที่ 46
เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 46

สนุนิปาเตตฺวา โภ อมจฺจา ตุมฺเห รชฺชํ ปฏิจฺจถ อหํ
ปพฺพชิสฺสามิตฺติ วตฺวา มหาชนสฺส โรทนตฺสฺส ปรีเทวนตฺสฺสเสว
อฏฺฐาย อากาเส จตฺวา โอวาทํ ทตฺวา อนิลปถเนว
อตุตฺตรหิมวณฺตํ คนฺตฺวา รมฺมณียเ ปเทเส อสฺสมํ มาเปตฺวา
อิสฺสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อายุปรีโยसानเ พุรหฺมโลกปฺราโยโน
อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ภิกฺขเว กิเลโส
นาม ชุทฺทโก นตฺถิ อปฺปมตฺตโกปิ ปณฺฑิตฺเตหิ นิกฺคเห-
ตพฺโพยฺเววติ วตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
(สจฺจปรีโยसानเ ปญฺจสตา ภิกฺขู อรหตฺเต ปตฺติจฺจุหีสฺส)
ตทา ปจฺเจกพฺพุธา ปรีนิพฺพายีสฺส เทวี ราหุลมาตา อโหสิ
พาราณสีราชา ปน อหเมวติ ฯ

ปานียชาตกํ ปญฺจมํ ฯ

มิตฺตามจฺจปริพฺยุพฺพหฺนฺติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
มหาภินิกฺขมณํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกทิวสมฺหิ ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ สนฺนิปตฺติวฺวา อวฺุโส สเจ
ทสฺพลโ อคารํ อชฺฌวาสิสฺสฺติ สกฺลจกฺกวาพคฺพฺเภ จกฺกวตฺติราชา
อภวิสฺส สตุตฺรตนสมฺนฺนาคโธ จตุริทฺธิสมิทฺุโ ปโรสทฺสฺสปฺตฺต-
ปริวารโ โส เอวรूपํ สิริวิภวํ ปหาย กามสฺสุ โทสํ ทิสฺวา
อทฺตฺรตฺติกสมฺเย ฉนฺนสหาเยน กณฺจกมารุยฺห นคฺรา นิกฺขมิตฺวา
อโนมานทีตีเร ปพฺพชิตฺวา ฉ วสฺสานิ ทุกฺกรการิกํ กตฺวา
สมฺมาสมฺโพธิํ ปตฺโตติ สตุถุ คฺณกถํ กถยฺิสฺสุ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา
กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนฺนาติ ปฺจฺฉิตฺวา
อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ตถาคโธ มหาภินิกฺขมณํ
นิกฺขนฺโต ปฺพเพปิ ทฺวาทสโยชนิเก พาราณสินคฺเร รชฺชํ ปหาย
นิกฺขนฺโตยฺเวติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต รมฺมณคฺเร สพฺพทตฺโตนาม ราชา อโหสิ ฯ
อยมฺหิ พาราณสี อุทฺยชาตเก สุรฺนฺธนนคฺร์นาม ชาตํ จุลลสุตฺต-
โสฆชาตเก สุทฺสสนํนาม โสณนฺนทชาตเก พฺรหฺมวทฺตมณํ นาม
กณฺจทาลชาตเก ปุปฺพวตฺตินาม อิมสฺมี (๒) ปน ยุทธยชาตเก
#๑. ม. ยุทธยชาตกั ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร สจฺขพฺุราหฺมชาตเก
#โมฬินิ นามาติ ทิสฺสฺติ ฯ

ตตฺถ ปรีพฺพุพฺพหฺนฺติ ปรีวาริตํ ๑ ตํ เทโวติ ตํ มม
ปพฺพชฺชํ เทโว อฺนุชานาตุติ อตุโถ ๑
อถ นํ ราชานิวเรฺนฺโต ทฺตฺติยํ คาทมาห
[๑๕๕๔]สเจ เต อฺนํ กามเหิ อหํ ปรีปฺรยามิ เต
โย ตํ หีเสติ วาเรมิ มา ปพฺพชฺชํ ยุทธยชาติ (๑) ๑
ตํ สุตฺวา กุมารโ อตฺติยํ คาทมาห
[๑๕๕๕]น มตฺติ อฺนํ กามเหิ หีเสนฺโต (๒) เม น วิชฺชติ
ทีปฺลจ กตฺตุมิจฺฉามิ ยํ ชรา นากิรีตตีติ ๑
ตตฺถ ทีปฺลจชาติ ตาต เนว มยฺหํ กามเหิ โอนํ อตฺติ
น มํ หีเสนฺโต โกจิ อตฺติ อหํ ปน ปรีโลกกมฺนาย อตฺตโน
ปตีญฺจํ กตฺตํ อิจฺฉามิ ๑ ยํ ชรา นากิรีตตีติ ยํ ทีปํ ชรา
นากิรีตตี น วิทฺธเสติ ตมฺหํ กตฺตุมิจฺฉามิ อมตฺมทานิพฺพานํ
คเวสิสฺสามิ น เม กามเหิ อตุโถ อฺนุชานาถ มํ มหาราชชาติ
วทตี ๑
อิตฺติ ปฺนปฺปฺนํ กุมารโ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ๑ ราชานิว
ปพฺพชชาติ นิวาเรติ ๑ ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อฺปพฺพช-
คาทมาห
[๑๕๕๖]ปฺตุโต วา ปิตฺริ ยาเจ ปิตา วา ปฺตุตโมรสนฺติ ๑
ตตฺถ วากาโร สมนฺปิณฺณทฺนตุโถ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ เอว
#๑. ม. ยุทธยชาติ ๑ ย. ยุทธย ๑ ๒. ม. หีเสติ ๑

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 50

ภิกขเว ปุตุโต จ ปิตริ ยาจติ ปิตา จ โอรัส ปุตุตติ ยาจตีติ ฯ

เสถิ อุปทุมคาคิ ราชา อาห

เนคโม ยาจเต ตาต (๑) มา ปพพช ยุชชยาติ ฯ

ตสฺสตุโถ อัย เต ตาต นิคมวาสิ มหาชนโน ยาจติ

นาครชนโนปิ มา ตฺวํ ปพพชาติ ฯ

กุมารโ ปณจมํ คากมาห

[๑๕๕๗]มา มํ ตาต (๒) นิวาเรสิ ปพพชนฺตํ รเถสภ

มาหํ กามเหสิ สมฺมตฺโต ชราย วสมนฺวตฺติ ฯ

ตตฺถ วสมนฺวตฺติ มา อหํ กามเหสิ สมฺมตฺโต ชราย

วสงฺคามินาม โหมิ วฏฺฏทฺทุกํ ปน เขเปตฺวา ยถา จ

สพฺพญฺตฺตวณฺณํ ปฏฺวิชฺฌนโก โหมิ ตถา มํ โอโลเกหิติ อธิปฺปาโย ฯ

เอวํ วุตฺเต ราชา อปฺปฏิภาณเ อโหสิ ฯ มาตา ปนสฺส

ปุตุโต เต เทวิ ปิตริ ปพพชฺช อนุชานาเปตีติ สุตฺวา ก็ ตฺมฺเห

กเถถาติ นิรุสฺสาเสน มุเขน สุวณฺณสิวิกาโย นิสฺสิทฺตฺวา สิงฺฆํ

วินิจฺฉยญฺจานํ คนฺตฺวา ยาจมานา ฉญฺจํ คากมาห

[๑๕๕๘]อหํ ตํ ตาต ยาจามิ อหํ ปุตุตฺตํ นิวารเย

จิริ ตํ ทญฺจุมิจฺจามิ มา ปพพช ยุชชยาติ ฯ

ตํ สุตฺวา กุมารโ สตฺตมํ คากมาห

[๑๕๕๙]อุสฺสาโวว ตินคฺคฺมฺหิ สุริยสฺสคฺคฺมณฺ (๓) ปติ

เอวมายมฺนุสฺสานํ มา มํ อมฺมํ นิวารเยติ ฯ

#๑. ม. เนคโม ตํ ยาจเต ตาต ฯ ๒. ม. เทว ฯ

#๓. ม. สุริยคฺคฺมณฺ ฯ ๔. ม. นิวารยาติ ฯ

ตสฺสตุโถ อมฺม ยถา ตินฺนุเค อุตฺตาวินฺนุหุ สุริยสฺส
อุคฺคมนํ ปติ จาตุํ น สกฺโกติ ปจฺวิยํ ปตฺติ เหวํ อิมํ สฺสตาณํ
ชีวิตํ ปริตฺตํ ตาวกาลิกํ อจิริภูจฺติกํ เอวรูปํ โลกสนฺนินฺวาเส กถํ
ตวํ มํ จิริ ปสฺสสิ มา มํ นิวารเหตี ๑

เอวํ วุตฺเตปิ สฺวา ปุณฺนปฺปุนํ ยาจิเยว ๑ ตโต มหาสฺสโต
ปีตรํ อามนฺเตนฺโต อญฺจมํ กาทมาห

[๑๕๖๐] ตรมาโน (๑) อิมํ ยานํ อารโเปตุ (๒) รเถสภ
มา เม มาตา ตรณตฺสฺส อนฺตรายกรรา อหฺวติ ๑

ตสฺสตุโถ ตาต รเถสภ อิมํ มม มาตริํ ตรมาโน ปฺริโส
สฺวณฺณสีวิกายานํ อารโเปตุ มา เม ชาตฺชราพฺยาธมฺรณกนฺตาริ
ตรณตฺสฺส อติกกมฺนตฺสฺส มาตา อนฺตรายกรรา อหฺวติ ๑

ราชา ปุตฺตสฺส วจันํ สฺสุตฺวา คจฺฉ ภทฺเท ทว สีวิกายิ
นีสิตฺตฺวา รตฺติวทฺตฺนปาสาทิเยว อภิรฺยุหาตี อห ๑ สฺวา ตสฺส
วจันํ สฺสุตฺวา จาตุํ อสฺกโกนฺตี นาริณฺณปฺริวฺตฺตา คนฺตฺวา ปาสาทิ
อภิรฺยุห กิณฺนุโข ปุตฺตสฺส ปุตฺตตีติ วินิจฺฉยญฺจจันํ โอลเณนฺตี
อญฺจาสิ ๑ โปธิสฺสตุโตปี มาตุ คตกาเล ปุณฺน ปีตรํ ยาจิ ๑

ราชา ปฏฺิพาหิตุํ อสฺกโกนฺโต เตนฺหิ ตาต ทว มนํ มตฺถกํ ปาเปหิ
ปพฺพชาหิตี อญฺชานาตี ๑ รณฺโธ อญฺญถาตกาเล โปธิสฺสตุตฺส
กนฺนิฏฺโจ ยุธิญฺจิตฺกฺมาโรนาม ปีตรํ วนฺทิตฺวา ตาต มยฺหิ
ปพฺพชฺช อญฺชานาถาตี อญฺชานาเปสิ ๑ อุภปิ ภาตโร ปีตรํ

#๑. สี่. ยู. ตรมานา ๑ ๒. สี่. ยู. อารโเปนฺตุ ๑

วณทิตฺวา กาม ปหาย มหาชนปริวตา วินิจฺฉยญฺจนา
นิกฺขมิตฺสุ ฯ เทวปี มหาสตุตฺตํ โอลเกตฺวา มม ปุตฺเต ปพฺพชิต
รมฺมนครํ ตฺวจนํ ภวิสฺสตีติ ปริเทวมานา คาทาทวยมาห
[๑๕๖๑] อภิชาวถ ภทฺทนต์ สุณฺณํ เหสฺสตีติ รมฺมกํ
ยฺชฺชโย อนุณฺนาโต สพฺพทตฺเตน ราชีนา ฯ
[๑๕๖๒] โยหุ เสฏฺโฐ สหสฺसानํ (๑) ยฺวา กาลฺจนสนฺนิโก
โตยํ ปุตฺโต ปพฺพชิตฺโต กาสายวสโน พลีตี ฯ
ตตฺถ อภิชาวถาติ ปริวารेतฺวา จิตา นารีโย สพฺพาว โภ
ชาวถาติ อาณาเปตี ฯ ภทฺทนต์เตติ เอวํ คนฺตฺวา ภทฺทํ ตว โหตุติ
วทตี (๓) ฯ รมฺมกนฺตี รมฺมนครํ สนฺชายาห ฯ โยหุ
เสฏฺโฐติ โย รลฺโย ปุตฺโต สหสฺสสฺส เสฏฺโฐ อโหสิ โส ปพฺพชิตฺโตติ
ปพฺพชฺชชย กจฺจนฺตํ สนฺชายเววมาห ฯ

โพธิสตุโต ปน น ตาว ปพฺพชตี ฯ โส หิ มาตาปิตโร
วณทิตฺวา กนิญฺจํ ยฺชฺฉิจฺฉิลกฺุมารํ คเหตุวา นครา นิกฺขมิตฺวา
มหาชนํ นีวตฺเตตฺวา อุโปปี ภาดโร หิมวณฺตํ ปริสิตฺวา มโนรมฺเม
จानเ อสฺสมปทํ กตฺวา อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ฌานาภิญญา
นินฺพตฺเตตฺวา วณฺมุตผลาทีหิ ยาวชฺฉิํ ยาเปตฺวา พฺรหฺมโลก-
ปฺรายนา อเหตุํ ฯ ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต โอสานคาคมาห

[๑๕๖๓] อุโป กุมารา ปพฺพชิตา ยฺชฺชโย ยฺชฺฉิจฺฉิล
ปหาย มาตาปิตโร สงฺกํ เจตฺวาน มจฺจุโนตี ฯ

#๑. สฺยา. มนุสฺसानํ ฯ ม. สหสฺสสฺส ฯ ๒. ม. กุมาริ ฯ

#๓. ม. วทถ ฯ

ตตุถ มจฺจโนติ มารสฺส อิทํ วุตฺตํ โหติ ภิกฺขเว ยฺชณฺชโย
ยฺชณฺชโร จ เต อโภปิ กุมารา มาตาปีตโร ปหาย มารสฺส สงฺกั
ราคโทสโมหสงฺกั ฉินฺทิตฺวา ปพฺพชฺชีสูติ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ ตถาคโต รชฺชํ ฉนฺนเตตฺวา ปพฺพชฺ-
โรเตยฺวาติ วตฺวา ชาตกั สโมธานนฺติ ตทา มาตาปีตโร มหาราช-
กุลานิ อเหตุํ ยฺชณฺชโร อานนฺโท อโหสิ ยฺชณฺชโย ปน
อหเมวาทิ ฯ

ยฺชณฺชยชาตกั ฉนฺนํ ฯ

ทสรธชาตกั

เอถ ลกฺขณสีตา จาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวาเน วิหรนฺโต เอกํ
มตปีตริ (๑) กุญฺมพิกั อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส หิ ปีตริ กาลกเต โสกาภิกฺขโร สพฺพกิจฺจานิ ปหาย
โสگانวตฺตโกว อโหสิ ฯ สตฺถา ปจฺจสสมเย โลกั วโวลเกนฺโต
ตสฺส โสตาปตฺติผลฺพนิสฺสยํ ทิสฺวา ปุณฺทิวเส สวตฺถิยํ ปิณฺฑาย
จริตฺวา กตฺถตฺตกิจฺจํ ภิกฺขุ อโยเชตฺวา เอกํ ปจฺจาสมณฺณํ กเหตุวา
ตสฺส เคหํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา นิสินฺนํ มชฺฐวจนเนน อาลปนฺโต ก็
#๑. ม. มตปีตริกั ฯ

โศจสิ อุปาสกาคิ วตุวา อาม ภนุเต ปิตุโสโก มั พาศตีติ
วตุเต อุปาสก โปราณกปณฺฑิตา อฏฺฐวิเช โลกธมฺเม ตตฺตโต (๑)
ชานนฺดา ปิตริ กาลกเต อปฺปมตฺตกัปปิ โสกั น วินฺทิสฺสูติ วตุวา
เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ

อตีเต พาราณสียํ ทสฺรธมหาราชานาม อคฺติคมนํ
ปฺหาย ฐมฺเมน รัชฺชํ กอารีติ ฯ ตสฺส โสพสนนํ อิตฺถิสฺสทฺสฺสานํ
เชฏฺฐกา อคฺคมเหสิ เทว ปุตฺเต เอกณฺจ ชีตริ วิชายิ เชฏฺฐปุตฺโต
รามปณฺฑิตอนาม อโหสิ ทฺติโย ลกฺขณกฺุมาโรนาม ชีตา
สิตาเทวินาม ฯ อปรภาเค อคฺคมเหสิ กาลมกาสิ ฯ ราชา
ตสฺสา กาลกตฺาย จิรตริ โสกวสฺสํ คนฺตุวา อมฺจเจหิ สณฺญาปิโต
ตสฺสา กตฺตพฺพปฺริหาริ กตุวา อณฺณํ อคฺคมเหสิญฺ्ञาเน จเปสิ ฯ
สา รมฺโฆ ปิยา มนาปา อโหสิ ฯ สปิ อปรภาเค กพฺภํ
คณฺหิตฺวา ลทฺธกพฺภปฺริหารา ปุตฺตํ วิชายิ ฯ ภรตฺกฺุมาโรตฺติสฺส
นามํ กรีสุ ฯ ราชา ปุตฺตฺตสิเนเหน ภทฺเท เต วริ ทุมฺมิ
คณฺหาหิตี อห ฯ सा कहितकं कतुवा जपेतुवा कुमारसु
स्तत्तुज्वस्तिकाले राजानमुपसङ्गमित्त्वा तेव कुम्हेहि मय्हि
पुत्तसुस वโร तिनฺโน อิทานิสฺส นํ เทถาติ อห ฯ คณฺห
ภทฺเทติ ฯ เทว ปุตฺตสฺส เม รัชฺชํ เทถาติ อห ฯ ราชา
อจฺฉริ ปฺหริตฺวา นสฺส วสฺสิ มยฺหิ เทว ปุตฺตา อคฺคิกฺขนฺธา วิย
ชลนฺติ เต มาราเปตฺวา ตว ปุตฺตสฺส รัชฺชํ ยาจสิตี ตชฺเชสิ ฯ
#๑. ม. ตถโต ฯ ๒. ม. สตฺตฺกฺุจวสฺสกาลे ฯ ๓. ม. วริ ฯ

สา ภีตา สิริคพุกั ปวิสิตวา อญญเสสุปี ทิวเสสุ ราชานั ปุณปุณั
รชชเมว ยาจิ ฯ

ราชา ตสสา วริ อทตวาว จินฺเตสิ มาตุคาโม นาม
อกตลญฺญ มิตฺตทพฺภี อหิ เม กุญฺญปณฺณั วา กุญฺญลญฺจ วา กตฺวา
ปุตฺเต ฆาเตยฺยาติ ฯ โส ปุตฺเต ปกฺโกสาเปตฺวา ตมตฺถิ อาริเจตฺวา
ตาท ตุมฺหากั อิธ วสนฺตานิ อนฺตราโยปี ภเวยฺย ตุมฺเห
สามนฺตรชฺชั วา อรลฺลั วา คนฺตฺวา มม มตกาเล อากนฺตฺวา
กุลรชฺชกั (๑) คณฺหธาติ วตฺวา ปุณฺ เนมิตฺตเก พุราหุมนฺ
ปกฺโกสาเปตฺวา อตฺตโน อายุปริจฺเฉทํ ปุจฺฉิตฺวา อญฺญานิ
ทฺวาทส วสฺसानิ ปวตฺติสฺสตีติ สุตฺวา ตาท อิโต ทฺวาทสวสฺสจฺเจน
อากนฺตฺวา นตฺถิ อุตฺสาเปยฺยาธาติ อหา ฯ เต สาธฺฐติ วตฺวา
ปีตริ วนฺทิตฺวา โรทนฺตา ปาสาทา โอตริสฺสุ ฯ สิตาเทวี อหิปี
ภาติเกหิ สทฺธิ คมิสฺสามิติ ปีตริ วนฺทิตฺวา โรทนฺตา นิกฺขมิ ฯ
เต ตโยปี มหาชเนน ปริวฺตฺตา นครา นิกฺขมิตฺวา มหาชนั
นิวตฺเตตฺวา อนฺปุพฺเพน หิมวนฺตํ ปวิสิตฺวา สมฺปนฺโนทกมฺมูลผลาผล
ปเทเส อสฺสมั มาเปตฺวา ผลาผลนฺ ยาเปนฺตา วสีสฺสุ ฯ

ลกฺขณปณฺจทิโต ปน สิตา จ รามปณฺจทิตํ ยาจิตฺวา ตุมฺเห
อมฺหากั ปีตฺถุจฺฉานเ จิตา ตสฺมา อสฺสมปเทเยว โหถ มยฺ ผลาผลั
อาหริตฺวา ตุมฺเห โปเสสฺสามาติ ปฏฺิณฺณั คณฺหีสฺสุ ฯ ตโต
ปฏฺุจฺฉาย รามปณฺจทิโต ตตฺถเว อโหสิ ฯ อิตเร ผลาผลั
#๑. ม. กุลสนฺนตฺกั รชฺชั ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 56

อาหริตฺวา ตํ ปฏฺิขคฺคีสฺสุ ฯ เอวํ เตสํ ผลาผลเณน ยาเปตฺวา
วสนฺตํ ทสฺสรมหาราชา ปุตฺตโสเกน นวเม สํวจฺจเร
กาลมกาสิ ฯ ตสฺส สรีริกัจจํ การเตตฺวา เทวี อตฺตโน ปุตฺตสฺส
ภรตกุมารสฺส ฉตฺตํ อุตฺสาเปถาติ อาห ฯ อมจฺจา ปน
ฉตฺตสามีกา อรณฺเณ วสนฺตํ น อํทฺสุ ฯ ภรตกุมารो มม
ภาตริ รามปณฺฑิตํ อรณฺเณโต อาเนตฺวา ฉตฺตํ อุตฺสาเปตฺสามีติ
ปณฺจราชกกุฏกณฺฑานิ คเหตฺวา จตฺรจฺกนิยา เสนาย ตสฺส
วสนฺตจฺ्ञานํ ปตฺวา อวิหฺวเร ขนฺธาวาริ นีวาสาเปตฺวา
กตฺปิเยหิ อมจฺเจหิ สทฺธิ ลกฺขณปณฺฑิตสฺส สิตาย จ อรณฺณ
คตกาเล อสฺสมปํทํ ปวิสิตฺวา อสฺสมปททฺวาเร จปีตกาณฺจนรूपกํ
วिय รามปณฺฑิตํ นีราสงฺกํ สุขนินฺนํ อุปสงฺกमितฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ จิโต รณฺโณ ปวฺตตี อาโรเจตฺวา สทฺธิ อมจฺเจหิ ปาเทสุ
นิปตฺติตฺวา โรทฺธิ ฯ รามปณฺฑิตโต เนว โสจฺิ น โรทฺธิ ฯ
อินฺทฺริยวิการมคฺตํปิสฺส นาโหสิ ฯ ภรตสฺส ปน โรทฺติตฺวา
นินฺนกาเล สายณฺ्हสมเย อิตฺเร เทว ผลาผลํ อาทาย
อาคมีสุ ฯ รามปณฺฑิตโต จินฺเตสิ อิม ทฺหฺรา มยฺหํ วिय น
ปรีคฺคหณปณฺณา เอเตสํ อตฺถิ สหสา ปีตา เต มโตติ วุตฺโต (๑)
โสกํ สณฺฺจาเรตฺตํ อสฺสโกนฺตํ หทฺยปี เนสํ ผลเยยฺ อูปาเยน
เต อุกํ โอดาเรตฺวา เอตํ ปวฺตตี สาเวสฺสामीติ (๒) ฯ อถ เนสํ ปุโรโต
เอกํ อุกทฺฏจฺ्ञานํ ทสฺเสตฺวา ตุมฺเห อติจฺิเรน อาคตา อิทํ โว
#๑. ม. วุตฺเต ฯ ๒. ม. อาโรเจสฺสामीติ ฯ

ทณทกมมัม โหตุ อุทกั โอตริตฺวา ตัญญูถาติ อุปทตฺตคาถมาห

[๑๕๖๔]เอถ ลกฺขณสีตา จ อุโภ โอตโรถกนฺติ ฯ

ตสฺสตุโถ เอถ ลกฺขณสีตา จ อากฺขณฺนฺตุ(๑) อุโภ โอตโร
อุทกนฺติ ฯ

เต เอกวจนเนนฺว โอตริตฺวา อฏฺฐังสุ ฯ อถ เนตํ ปิตุ
ปฺวตฺตี อารโจะนฺโต เสตํ อุปทตฺตคาถมาห

เอวายั ภรโต อาห ราชา ทสโร มโตติ ฯ๗

เต ปิตุ มตฺตาสนํ สุตฺตวาว วิสฺยุณี(๒) อเหตุํ ฯ ปฺนปปี

เนตํ กเถสิ ฯ ปฺน วิสฺยุณี อเหตุํ ฯ เอว ยาวตติยํ วิสฺยุณิตํ

ปฺตเต เต อมจฺจา อุทฺธิปิตฺวา อุทกา นีหริตฺวา ถเล

นีสีทาเปตฺตุ(๓) ฯ (ลทฺฐสฺสาเสสุ เตสุ) สพฺเพ อณฺณมณฺณํ

โรทิตฺวา ปรีเทวิตฺวา นีสีทิสฺสุ ฯ ตทา ภรตฺกฺมาโร จินฺเตสิ

มยฺหํ ภาตา ลกฺขณฺกฺมาโร ภคินี จ สีตาเทวี ทสธสฺส มตฺตาสนํ

สุตฺตว โสกํ สณฺจฺจารเหตุํ น สกฺโกนฺติ รามปฺนฺทิตฺโต ปน น โสจติ

น ปรีเทวติ กิณฺนุโข ตสฺส อโสจฺนการณํ ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ ฯ

โส ตํ ปุจฺฉนฺโต ทุตฺติยํ คาถมาห

[๑๕๖๕]เถน ราม ปภาเวน โสจิตพฺพํ น โสจสิ

ปิตฺริ กาลกตํ สุตฺตว น ตํ ปสฺหเต ทฺกฺขณฺติ(๔) ฯ

#๑. ม. อากฺขณ ฯ ๒. ม. วิสฺยุณา ฯ เอวมุปฺริปี ฯ

#๓. ม. นีสีทาเปตฺวา ฯ ๔. สฺยา. ทฺขํ ฯ

ตตุถ ปภาเวนาคี อานุภาเวน ฯ น ตั ปสหเต
ทุกุขนุติ เอวรूपิ ทุกุขิ เกณ การณน ตั น ปีเพติ กิ เต อโสจนการณั
กเถหิตาว โนติ (๑) ฯ

อถสุส รามปณฺฑิตอ อตุตโน อโสจนการณั กเถนุโต อาห
[๑๕๖๖] ยัน สกุกา นั ปาเลตุ (๒) โปเสน ลปตั พหุ

ส กิสฺส วิญญู เมธาวิ อตุตตานมุปตาปเย ฯ

[๑๕๖๗] ทหฺรา จ หิ เย วุฑฺฒา (๓) เย พาลา เย จ ปณฺฑิตา

อทุธา เจว ทลิตุทา จ สพุเพ มจฺจุปรายนา ฯ

[๑๕๖๘] ผลานมิว ปกุกานัน นิจฺจํ ปตนโต ภิย

เอว ชาตาน มจฺจानัน นิจฺจํ มรณโต ภิย ฯ

[๑๕๖๙] สายเมเก น ทิสฺสนุติ ปาโต ทิฏฺฐา พหุ ชนา

ปาโต เอเก น ทิสฺสนุติ สายิ ทิฏฺฐา พหุ ชนา ฯ

[๑๕๗๐] ปริเทวยมาโน เจ กิณฺจิทตฺถิ อุกทพฺพเห

สมฺมุพฺุโห หีสฺมตฺตานัน กยิรา เจ นั วิจฺกุขโณ (๔) ฯ

[๑๕๗๑] กิโส วิวณฺโณ ภวติ หีสฺมตฺตานมตุตโน

น เตน เปตา ปาเลนฺติ นิสฺสุตา ปริเทวนา ฯ

[๑๕๗๒] ยถา สรณมาทิตฺตํ วารินา ปรีนิพฺพเย (๕)

เอวมปิ ธีโร สุตวา เมธาวิ ปณฺฑิตอ นโร

จิปฺปมฺุปฺปติตฺตํ โสกั วาโต ตฺถลัว ธีสเย ฯ

#๑. ม. นนฺติ ฯ ๒. ม. นิปาเลตุ ฯ ๓. ม. ทหฺรา จ หิ จ ฯ

#๔. สุยา. กยิรา ตั วิจฺกุขโณ ฯ ๕. สุยา. วารินา นิพฺพายเย ฯ

มจฺจุปรายนา มรณฺมุเข สมฺภคฺควิภคฺคาว ภวนฺติเยวติ
ทสฺสนคฺคํ วุตฺตาฯ ปตฺนโตติ ปตฺนุโต อิทํ วุตฺตํ โหติ
ยถา หิ ตาต ภรต ปกฺกานํ ผลานํ ปกฺกกาลโต ปฏฺจาย อิทานิ
วณฺณา ภิชฺชิตฺวา(๑) ปตฺิสฺสนฺติ อิทานิ ปตฺิสฺสนฺตฺติ ปตฺนโต เตสํ
นิจฺจํ ชฺวํ เอกํสิกฺเมว ภยนฺติ เอวํ อาสงฺกฺยโต เอวํ ชาตานํ
มจฺจानํปี เอกํสิกฺเมว มรณฺโต ภยนฺติ นคฺคิ โส ขโณ วา ลโย วา
ยตฺถ เอเตสํ มรณํ น อาสงฺกิตพฺพํ ภเวยฺยติฯ สายนฺติ
วิกาเล อิมินา รตฺติภาเค จ ทิฏฺจานํ ทิวสฺภาเค จ ทิฏฺจานํ
รตฺติภาเค อทสฺสนํ ทีเปติฯ กิณฺจิทตฺถนฺติ ปิตา เม ปุตฺโต
เมติ อาทิหิ ปริเทวมาโน เจ โปโส สมฺมุพฺโห อตฺตานํ หีสฺนุโต
กิลมฺนุโต อปฺปมตฺกมฺปิ อตฺถํ อاهرยฺยฯ กยฺริราเจนํ
วิกฺขบฺโณติ อถ ปณฺชฺติโต ปุริโส เอวํ ปริเทวํ กเรยฺยฯ
ยสฺมา ปน ปริเทวนุโต มตฺติ วาอาเนตฺตุ อณฺณํ วา คสฺส
วฺจฺจติกาตฺตุ น สกฺโกติ ตสฺมา นฺิรตฺถกฺคา ปริเทวิตสฺส ปณฺชฺติตา
น ปริเทวนฺตฺติติฯ อตฺตานมตฺตโนติ อตฺตโน อตฺตภาวํ
โสภปริเทวทุกฺเขน หีสฺนุโตฯ น เตนาติ เตน ปริเทเวณ
ปรโลภกฺคา สตฺตา น ปาเลนฺติ น ยาเปนฺติฯ นฺิรตฺถาติ
ตสฺมา เตสํ มตฺสตฺตานํ อยํ ปริเทวนา นฺิรตฺถกาฯ สรณฺนฺติ
นิวาสนเลหํ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา ปณฺชฺติโต ปุริโส อตฺตโน
วสนาการเ อาทิตฺเต มฺหุตฺตํปี โวसानํ อนาปฺชฺชิตฺวา ฆฏฺสเตน
#๑. ภิชฺชิตฺวาฯ

ฆฏฐหสฺเสน วารินา นิพฺพาปยเตว เอวํ ธีโร อุปฺปติตฺติ โสกั
จิปฺปเมว นิพฺพาปเย ตฺถลํ วิย วาโต ยถา สณฺจเรตฺถํ น สกฺโกติ
เอวํ ธีสเย วิทฺธิเสยฺยาติ อตุโธ ฯ เอโกว มจฺจติ เอตฺถ ตาต
ภรต อิมํ สตุตา กมฺมสฺสกาณาม เตหิ (๑) อิตฺโต ปรโลกั กจฺจนฺโต
สตุโต เอโกว อจฺเจติ อติกฺกมฺติ ขตุติยาทีเก กุเล ชายมาโนปี
เอโกว กนฺตฺวา ชายติ ฯ ตตฺถ ตตฺถ ปน ฌาติมิตฺตลัโยควเสน
อัย เม ปิตา อัย เม มาตา อัย เม มิตรโธติ ลัโยคปรมาเตว
สมฺโภกา สพฺพปาณินิ ปรมตฺถน ปน ตีสุ ภเวสุ กมฺมสฺสกาเวเต
สตุตาติ อตุโธ ฯ ตสฺมาติ ยสฺมา เอเตลลํ สตุตานิ ฌาติมิตฺตลัโยคั
ฌาติมิตฺตปริโภกมตฺถํ จเปตฺวา อิตฺโต ปริ อญฺฉํ นตฺถิ ตสฺมา
สมฺปสฺสโตติ อิมญจ ปฺรญจ โลกั นานาวินาภาวเมว สมฺมา
ปสฺสโต ฯ อญฺญาช ฐมฺมนฺติ อญฺจวิธิํ โลกฐมฺมํ ชานิตฺวา ฯ
หทยํ มนญฺจาติ อิทํ อุกฺขัปปิ จิตฺตสฺเสว นามํ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ

ลาโภ อลาโภ ยโส อยโส จ

นินฺทา ปลัสา จ สุขํ จ ทุกฺขํ

เอเต อนิจฺจา มนุเชสุ ฐมฺมา

มา โสจิจิ กิํ โสจสิ โปญฺจปาทาติ ฯ

อิมลลํ อญฺจนฺนํ โลกฐมฺมานํ เยนเกนจิจิ จิตฺเตน ปญฺญาณฺนติ (๒)
ตสฺส จ อนิจฺจํ ฌตฺวา จิตฺตสฺส ธีรสฺส ปิยปฺตฺตมรณาทิวตฺถกา
มหนฺตาปี โสกา หทยํ น ตาปยฺนฺตีติ ฯ เอกั วา อญฺจวิธิํ
#๑. ม. ตถา ห ฯ ๒. ม. จิตฺตํ ปฺริยาทียติ ฯ

โลกธมมํ ฌตฺวา ธีรสฺส หทยวตฺถุญฺจ มนฺญจ มหนฺตปิ โสกา
น ตาปยฺนฺตํติ เอวเมตฺถ อตฺถิโก ทฎฺฐพฺโพ ฯ

โสหํ ยสฺสจ โภคญฺจาติ คาถาย ตาต ภรต อนุชฺพาลสฺตฺตานํ
วีย มม โรทนปฺริเทวนํนาม อนนฺจฺจวิกํ อหํ ปน ปิตฺต อจฺจเยน
ตสฺส จาเนว จตฺวา กปณาทินํ ทานารหานํ ทานํ จานนฺตฺรารหานํ
จานนฺตฺรํ ยสฺสารหานํ ยถํ ทสฺสํ ปิตฺรา เม ปฺริกฺตฺตฺนเยน
อิสฺสรียํ ญฺจชฺชิตฺตํ ฌาตเก โปเสสฺสํ อวเสสฺสญฺจ อนฺโต
ปฺริชฺนาชฺคิ ชนํ ปาเลสฺสํ ฌมฺมิกสมณพฺราหฺมณานํ
ฌมฺมิกการกขาวรณคฺคฺติ กริสฺสํติ เอตฺถหิ วิชานโต
ปณฺชิตปฺริสฺส อนฺรูปี กิจฺจนฺติ อตฺถิโก ฯ

ปฺริสา อิมํ รามปณฺชิตสฺส อนิจฺจตาปกาสนํ ฌมฺมเทสนํ
สฺตฺวา นิสฺโสกา อเหตุํ ฯ ตโต ภรตฺกฺมาโร รามปณฺชิตํ
วณฺทิตฺวา พาราณสีรชฺชํ ปฏิจฺจถาติ อาห ฯ ตาต ลกฺขณญฺจ
สิตเทวียญฺจ คเหตุวา รชฺชํ อนุสาสถาติ ฯ ตุมฺเห ปน เทวาติ ฯ
ตาต มม ปิตา ทฺวาทสฺสจฺจเยน อากนฺตฺวา รชฺชํ กเรยฺยาสีติ
มํ อโวจ อหํ อิทาเนว คจฺจนฺโต ตสฺส วจนกโรนาม นาโหมิ
อญฺญานํ ปน ตีณิ วสฺसानิ อติกฺกมิตฺวา อากมิสฺสํติ ฯ
เอตฺตํ กาลํ โภ รชฺชํ กาสฺสํติ ฯ ตุมฺเห กาสฺสํติ ฯ
น มยฺ กาสฺสํติ ฯ เตนหิ ยาว มมาคมนา อิมานิ ปาทูกา
กาสฺสํติ อตฺตโน ตินปาทูกา โอมุญฺจิตฺวา อทาสี ฯ เต
ตโยปี ชนา ปาทูกา คเหตุวา รามปณฺชิตํ วณฺทิตฺวา มหาชนปฺริวฺตา

พาราณสี อคมสู ๑ ตินิ สัจจธนานิ ปาทูกา รชชั การเรสู ๑
อมจจา ตินิปาทูกา ราชปลลลเก จเปตวา อฏฐั วินิจจนนุติ ๑
สเจ ทูวินิจจิติโต โหติ ปาทูกา อลลณมณณั ปฎิหณณนุติ ตาย
สณณาย ปุณ วินิจจนนุติ สมมาวินิจจิตกาเถ ปาทูกา นิสสททาว
สนุนิสสิทนุติ ๑ รามปณทิติโต ตินณั สัจจธนัน อจจน
อรณณา นิกขमितวา พาราณสินคริ ปตวา อูยยานัน ปาวิสสิ ๑
ตสสาตทาวั ฌตวา กุมารา อมจจปริวูตา อูยยานัน คนตวา
สิตติ อคคมहेสิ กตวา อูภินันปี อภิเสกั อกัสู ๑ เอวั อภิเสกั
ปตติโต มหาสตุโต อลลนถเร ฌตวา มหนนเตน ปริวารเนน นคริ
ปวิสิตวา ปทกขินณั กตวา สุนนทนปาสาทวรสส (๑) มหาตลั
อภिरุยหิ ๑ ตติโต ปฏุจาย โสฬสวสสสทสทานิ ฌมเมเนน รชชั
การเรตวา आयुหปรีโยसानเน สกคปूरि पूरेसि ๑

[๑๕๗๖]ทสวสสสทสทานิ สฏฐิวสสสทานิ จ

กมุพุกิโว มหาพาหุ ราโม รชชมการยิตติ ๑

อัย อภิสมพุททคาถา ตมตถั ปกาเสติ ๑

ตตถ กมุพุกิวัตติ สุวณณลิ่งกสทิสสิโว ๑ สุวณณั

หิ กมุพุนุติ วุจจติ ๑

สตุถา อิมั ฌมมเทสนัน อหริตวา สจจนานิ ปกาเสตวา

ชาติกั สโมธานเนสิ ๑ สจจปรีโยसानเน กุฏุมพิกโก โสตาปตติผล

ปติฏฐหิ ๑ ตทา ทสรถมหาราชา สุกุโชนมหาราชา อโหสิ ๑

#๑. ม. จนนทกปาสาทวรสส ๑

ชาตกฤชกถา ๖ เอกาทสก-ปักษณกนิปาทวณณา - หน้าที่ 64
เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาทวณณา หน้า 64

มาตมาหมายาฯ ลิตา ราหุลมาตาฯ ภรโต อานนุโทฯ
ลกขโณ สาริปุตโตฯ ปริสา พุทธปริสาฯ รามปณฺฑิตโต
ปน อหเมวาติฯ

ทสรตชาตกํ สตุตมํฯ

ถํวรมหาราชชาตกํ

ชานนุโต โน มหาราชชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกํ โอสถุจวิริยํ ภิกขุํ อารพภ กเถสิฯ

โส กิร สาวตถิวาสี กุลปุตโต สตุถุ ชมมเทสนํ
สุตฺวา ปพพชิตฺวา ลทฺฐปสมปโท อจฺริยฺพชฺฌายวคฺตํ
ปุเรนุโต อุกฺขานิ ปาฎิโมกฺขานิ ปคฺฌานิ กตฺวา
ปฺริปฺนุณฺณปณฺจวสุโส กมฺมฏฺฐานํ กเหตุวา อรณฺเย เวสิสฺสามิติ
อจฺริยฺพชฺฌายเ อปาจฺฉิตฺวา โกสฺสรณฺฺเจ เอกํ ปจฺจนตคามํ
คณฺตุวา ตตฺถ อิริยาปเก ปสนฺเนหิ มนุสฺเสหิ ปณฺณสาถํ
กตฺวา อุปฏฺจยมาโน วสุถํ อุปคณฺตุวา ยฺยชฺชนุโต ฉณฺเณนุโต
วายนฺุโต อารทฺเชน วิริเยน เตมาถํ กมฺมฏฺฐานํ ภาเวตฺวา
โอภาสมตฺตมฺปิ อุปฺปาเทตฺุ อสกุโกนุโต จินฺุเตสิ อทฺธา
อหํ สตุถารา เทสิเตสุ จตฺตุสุ ปุคฺคเตสุ ปทปรโม กิ เม
อรณฺญวาเสน เขตวณํ คณฺตุวา ตถาคตฺตสฺส รูปสิริ ปสฺสนุโต

เล่มที่ 33 สัวมหาราชชาตกั หน้า 65

มฐุรชมมเทศนั สุนนุโต วิตินาเมสุสามิติฯ โส วิริยั โอสชชิตวา
 ตโต นิกขมนนุโต อนุปุพเพน เขตวนั คนตุวา อาจริยูปชฌาเยหิ
 เจว สนนุทิกุสสมกตเตหิ จ อากมนการณั ปุญ्ञุโ จ ตมตถั กเถตุวา
 เตหิ กสุมา เอวมกาสิตี ครหิตวา สตุถุ สนนุติกั เนตุวา กิ
 กิกขเว อนิจจมานัน กิกขุ อานยิตถาติ วุตเต อัย ฆนุเต วิริยั
 โอสชชิตวา อากโตติ อาโรจิตะฯ สตุถา สจจั กิราติ ปุจฉิตวา
 สจจั ฆนุเตติ วุตเต กสุมา กิกขุ วิริยั โอสชชิ อิมสมิ หิ
 สาสเน นินุพิริยสสุ กุสิต ปุคคตสสุ อคคผลั อรหตตผลั
 นาม นตติ อารทุวิริยา อธิคมชम्मึ อาราเชนติ ตวั โข
 ปน ปุพเพ วิริยั วา โอวาทกขโม เตเนว การเณน
 พาราณสิरणุโย ปุตตสตสสุ สพพกนิญ्ञุโ หุตวาปิ ปณทิตานั
 โอวาทะ จตุวา เสตจจตตั ปตโตสิตี วตุวา อตีตั อหริ

อตีเต พาราณสี ปตเตเนว เตเน เตเน สงคหวตถุณา
 อาพนุชิตวา สงคณหิฯ สพเพสั ปิโย อโหสิ มนาไปฯ
 อปรภาเค รานัน มรณมญเจ นิสินัน อมจจา ปุจฉิสสุ เทว
 ตุมหากั อจเจเน เสตจจตตั กสสุ ทสสามาติฯ ตาต มม
 ปุตตา สพเพปี เสตจจตตสสุ สามิน โย ปน ตุมหากั มนั คณหติ
 ตสเสว เสตจจตตั ทเทยยาถาติฯ เต ตสมิ กาลกเต ตสสุ
 สริรปหาริ กตุวา สตุตเม ทิวเส สนนุปิติตวา รณณา โย
 #๑. ม. อิมิ ชम्मึฯ ๒. ม. อตีเต พาราณสิขั พุรหุมทตเต รชชั
 #การเนเต สัวรกุมาโร นาม ปุตตสตสสุ สพพกนิญ्ञุโ อโหสิฯ
 #๓. ม. นินุณนัฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 66

คฺมุหํกํ มนํ คณฺหติ ตสฺส ฉตฺตํ อุตฺสาเปยฺยาถาติ วุตฺตํ อมฺหากญฺจ
อัย สํวรกฺมาโร มนํ คณฺหตีติ [๑] ตสฺส กาญจนมาถํ เสดฺจฉตฺตํ
อุตฺสาปยีสฺสุ ฯ สํวรมหาราชา โปธิสฺตตสฺส โอวาเท จตฺวา
ธมฺเมน รชฺชํ การเสถิ ฯ อิตเร เอกฺกนสฺตกฺกุมารา ปิตา กิร โน
กาลกโต สํวรกฺมารสฺส กิร ฉตฺตํ อุตฺสาเปสฺสุ โส สพฺพกนิญฺโจ
ตสฺส ฉตฺตํ น ปาปฺณาติ สพฺพเชฏฺฐสฺส ฉตฺตํ อุตฺสาเปสฺสามาติ
สพฺเพ เอกโต อากนฺตฺวา ฉตฺตํ วา โน เทตุ ยฺหุชฺชํ วาติ สํว-
รมหาราชสฺส ปณฺณํ เปเสตฺวา นครํ อฺปฺปรนฺธิสฺสุ ฯ ราชา
โปธิสฺตตสฺส ตํ ปวฺตฺตี อาริเจตฺวา อิทานิ กิํ กโรมาติ ปฺจฺฉิ ฯ
มหาราช ตว ภาตฺเกหิ สทฺธิ ยฺชฺฉนฺนิกิจฺจํ นตฺถิ ตฺวํ ปิตฺถ สนฺตํ
ธนํ เอกฺกนสฺตโกญฺจาเส กตฺวา เอกฺกนสฺตภาตฺกานํ เปเสตฺวา อิมํ
คฺมุหํกํ ปิตฺถ สนฺตํ โกญฺจาถํ คณฺหถ นานํ คฺมุเหหิ สทฺธิ ยฺชฺฉนฺนิกิจฺจํ
สาสนํ ปหิณฺนาหิตี ฯ โส ตถา อกาสิ ฯ อถสฺส สพฺพเชฏฺฐกภาตฺโก
อฺปฺสธกฺมาโรนาม เสเส อามนฺเตตฺวา ตาตา ราชานํ นาม
อภิกฺวิทฺถุ สมตฺถิ นตฺถิ อยญฺจ โน กนิญฺจภาตฺโก ปฏฺฐิสฺตตฺถปิ หุตฺวา
น ติญฺจติ อมฺหากํ ปิตฺถ สนฺตํ เปเสตฺวา นานํ คฺมุเหหิ สทฺธิ
ยฺชฺฉนฺนิกิจฺจํ เปเสถิ น โข ปน มยํ สพฺเพ เอกกฺขณฺเน ฉตฺตํ อุตฺสาเปม
เอกสฺเสว ฉตฺตํ ทสฺสาม (๒) อยเมว ราชา โหตุ เอถ นํ ปสฺสิตฺวา
ราชกฺกฺมฺพํ ปฏฺฐิณฺนาเปตฺวา อมฺหากํ ชนปทเมว คจฺฉนฺนาติ อาห ฯ
อถ เต สพฺเพปิ กุมารา นครทฺวารํ วิวราเปตฺวา ปฏฺฐิสฺตตฺถโน
#๑. ม. เอตฺถนฺตเร ภาตฺเกหิ ปริจาริตาติ ทิสฺสนฺติ ฯ
#๒. ม. อุตฺสาเปสฺสาม ฯ

เล่มที่ 33 สัวมหาราชชาติกั หน้า 67

อหุตวา นครี ปวิสีสุ ฯ

ราชาปี เตสั อมจเจหิ สกุการิ (๑) คาหาเปตวา ปภูมิคคั
เปเสสิ ฯ กุมารา มหนุเตน ปรีวารเณ ปตติกาเว อาคนุตวา
ราชนิเวสนั อภิรยหิตวา สัวมหาราชสส นิปจจนาการิ
ทสเสตวา นิจาสนเน นิสีทิสู ฯ สัวมหาราชา เสตจจตตสส
เหฏฐา สีหาสนเน นิสีทิ ฯ มหนุโต ยโส มหนุตติ สิริโสภคคั
อโหสิ ฯ โอลอิกโตโลกิตฏฐานัน กมปติ ฯ อุโปสถกุมารโ
สัวมหาราชสส สิริวิภวิ โอลอเกตวา อมหากั ปิตา อตตโน อจเจเน
สัวรกุมารสส ราชภาวิ ฤตวา อญเณ อมหากั ชนปเท ทตวา
อิมสส น อทาสิติ จินเตตวา เตน สทฐี สลลปนโต ติสโส คาธา
อภาสิ

- [๑๕๗๗]ชานนุโต โน มหาราชา   ตว สีลั ชนาธิโป
                 อิม กุมारे ปุเชนุโต   น ตั เกนจิ มญญถ ฯ
  - [๑๕๗๘]ติฏฐนุเต โน มหาราเช   อาฑู เทเว ทิวงคเต
                 ฅาติ ตั สมนุมญลีสู (๒)   สมนปสัสสิ อตถมตตโน ฯ
  - [๑๕๗๙]เกน สัรววตเตน   สลฐาเต อภิติฏฐสิ
                 เกน ตั นาทิวตตุนติ   ฅาติสงฆา สมากตาติ ฯt
- ตตถ ชานนุโต โนติ ชานนุโต นุ ฯ ชนาธิโปติ อมหากั
ปิตา นรินุโท ฯ อิเมติ อิเม เอญนสเต กุมारे ฯ ปาลิโปฏฐเกสุ
ปน อญเณ กุมारेติ ลิกขิตั ฯ ปุเชนุโตติ เตน เตน ชนปเทน
#๑. ม. ปณณาการ ฯ ๒. ม. สมนุมญลีสู ฯ

ชาตกฎกถา ๖ เอกาทสก-ปักษณกนิปาวณณา - หน้าที่ 68
เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาวณณา หน้า 68

มานนุโต ฯ น ตั เกนจิติ ขุททเคนปี ชนปแทน ตั
ปุเชตพัพ น มณฺณิตถ ตั อัย มม อจฺจเยน ราชา ภวิสฺสตีติ
ถตฺวา มณฺเณ อตฺตโน ปาทมฺเณเยว วาเสสีติ ฯ ติฏฺฐนฺเต
โนติ น ธรรมานเยว ฯ นฺนุติ ปุจฺจติ ฯ อาหุ เทเวติ อุทาหุ
อมฺหากั ปิตริ ทิวํกเต อตฺตโน อตฺถั วุฑฺฒี ปสฺสนฺตา สทฺธิ
ราชการเกหิ เนคมชนปเทหิ ฌาติโย ตั ราชานो โหตุติ
สมนฺนุมนฺณีสฺส วตฺเตนาติ สีลาจาเรน ฯ สลฺยชาเต อภิติฏฺฐสีติ
สมานชาติเก เอกฺกนสฺสภาทโร อภิวิตฺวา ติฏฺฐสีติ ฯ นาทิวตฺตนฺตีสฺส
นาภิกวนฺติ ฯ

ตั สุตฺวา สัรรวมหาราชา อตฺตโน คุณฺณ กเถนุโต ฌ กถา
อภาสิ

[๑๕๕๐]น ราชปุตฺต อุตฺตสุยยามิ (๑)	สมณานํ มहेสินํ
สทฺกจฺจนฺเต นมสฺสามิ	ปาเท วนฺทามิ ตาทินํ ฯ
[๑๕๕๑]เต มํ ธรรมกุณฺเณ ยุตฺตํ	สุตฺตสมนฺนุสฺสยฺยกิ
สมณา สมนฺนุสฺสาสนฺติ	อิสิธมฺมกุณฺเณ รตา ฯ
[๑๕๕๒]เตสาหิ วจันํ สุตฺวา	สมณานํ มहेสินํ
น กิลฺยจิ อติมณฺณามิ	ธมฺเม เม รมตี (๒) มโน ฯ
[๑๕๕๓]หตฺถาโรหา อนิกฺกฐา	รติกา ปตฺติการกา
เตสํ (๓) นปฺปฏิพนฺธามิ	นิพฺพตฺถิ (๔) ภตฺตเวตฺตนํ ฯ

#๑. ม. อุตฺตสุยยามิ ฯ ๒. สฺยา. นิริโต ฯ ๓. ย. เตสฺ ฯ ๔. สฺยา.

#นิวิฏฺฐิ ฯ ส. ย. นิพฺพตฺธิ ฯ

เล่มที่ 33 สวรรมหาราชชาตัก หน้า 69

[๑๕๘๔]มหามตฺตา จ เม อตฺถิ มนฺติโน ปริจาริกา

พาราณสี วิหรนฺติ (๑) พหู มํลํ สุโรทกํ ฯ

[๑๕๘๕]อโถปี วาณิชา ผีตา นานารฎฺเจหิ อากตา

เตสุ เม วิหิตา รกฺขา เอวํ ชานาหุโปสเถติ ฯ

ตตฺถ น ราชปฺตฺตาติ อหํ ราชปฺตฺต กิณฺจि ชนํ อัย นาม
 สมปฺตฺติ อิมสฺส มา โหตฺถติ น อุตฺตฺยยามิ ฯ ตาทินนฺติ ตาทิ-
 ลกฺขณยฺตฺตํ สมิตปาปตฺยา สมณานํ มหนฺตํ สิลขณฺธาทีนํ
 คุณฺدانํ เอตฺตตฺยา มเหสินํ ฌมฺมิกสมณานํ ปณฺจปฺติฎฺฐิตฺเตน ปาเท
 วนฺทามิ ทานํ ททฺนฺโต ฌมฺมิกณฺจ เนลํ รกฺขาวรรณคฺคฺติ ปจฺจุปฺฏ-
 จาเปนฺโต สกฺกจฺจนฺเต นมสฺสามิ มเนน สมปฺปิยาชนฺโตว ปุเชมิตฺติ
 อตฺถิ ฯ เต มนฺติ เต สมณา มํ อัย ฌมฺมิกโกฎฺฐจาเส ยฺตฺตปฺยตฺโต
 สุตฺตสมนฺตฺตฺยโกติ ตตฺถโต ฌตฺวา มํ ฌมฺมคฺคณฺตฺยตฺตํ สุตฺตํ
 อนุตฺตฺยกํ อนุสาสนฺติ อิทํ กริ อิทํ มา กริตฺติ โววทนฺตฺติ อตฺถิ ฯ
 เตสาหฺนฺติ เตลํ อหํ ฯ หตฺถาโรหาติ หตฺถิ อารุญฺห ยฺชฺฉนฺโยธา ฯ
 อนิกฎฺฐาติ หตฺถานิกาทิสฺสุ จิตฺตา ฯ รติกาติ รติโยธา ฯ
 ปตฺติการกาติ ปตฺติโนว ฯ นิพฺพิตฺถนฺติ ยํ เตหิ สชฺชิตํ ภตฺตณฺจ
 เวตฺตณฺจ อหํ ตํ นปฺปฏิพนฺทามิ อปฺริหาเปตฺวา ททามิตฺติ
 อตฺถิ ฯ มหามตฺตาติ ภาตฺติก มยฺหํ มหาปณฺญา มนฺเตสุ
 กุสลา มหาอมฺจจาเจว อวเสสมนฺติโน จ ปริจาริกา อตฺถิ ฯ
 อิมินา อิทํ ทสฺเสติ ตุมฺहे มนฺตสมฺปนฺเน ปณฺฑิตฺเต อจฺริเย น
 #๑. สฺยา. ม. โวหรนฺติ ฯ ๒. ม. ตถโต ฯ ๓. ม. กร ฯ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณฺณา หน้า 70

ลภิตถ อมหากัม ปน อาจารย์โย ปณฺฑิตโต อุบายกุสโล เต โน
เสตจจตุเตน โยเชสนฺติ ฯ พาราณสินฺติ ภาติก มม จตุตฺ
อุสุสาปีตกาลโต ปฏฺจาย อมหากัม ราชา ฐมฺมิโก อพฺตมมาลี
เทโว วสุตติ นานาสฺสฺตานี (๑) สมฺปชฺชนฺตีติ พาราณสียํ พหุ
ชาติตพฺพยฺยตฺตํ มจฺจมํลี ปาตพฺพยฺยตฺตํ สุโรทกํ ชานนฺติ ฯ
เอวํ นครวาสิโน พหุ มจฺจมํลี สุโรทกํ กตฺวา พาราณสี วิหรนฺติ ฯ
สีตาคี หตฺถิรตนอสฺสรตนมุตฺตารตนาทีนํ อหริตฺวา นีรुปฺทฺทฺวา
โวหารํ กโรนฺตา สีตา สมิตฺธา ฯ เอวํ ชานาหีติ ภาติก อุโปสถ
อหํ อิมหิ เอตฺตเกหิ การเณหิ สพฺพกนิฏฺโงปิ หุตฺวา มม ภาติเก
อภิกวิทฺวา เสตจจตุตฺตํ ปตฺโต เอวํ ชานาหีติ ฯ

อถสฺส คุณฺถํ สุตฺวา อุโปสโถ กุมารโ ระ เทว คธา อภาสิ
[๑๕๘๖] ฐมฺเมน กิร ฅาตีนํ ราชฺชํ การเหหิ สํวร
เมธาวิ ปณฺฑิตโต จาสี (๒) อโถปี ฅาตีนํ หิโต
[๑๕๘๗] ตํตํ ฅาตีปริพฺยุพฺหํ นานารตนโมจิตํ
อมิตฺตํ นปฺปสหนฺติ อินทํ อสุราธิโปตี ฯ

ตตฺถ ฐมฺเมน กิราตี ตาต สํวร มหาราช ฐมฺเมน กิร คุวํ
เอกฺกนสฺตานํ ฅาตีนํ อตฺตโน เชฏฺจภาติกานํ อานุภาวํ อภิกวสิ
อิโต ปฏฺจาย คุวเมว ราชฺชํ การเหหิ คุวเมว เมธาวิ เจว ปณฺฑิตโต
จ ฅาตีนญจ หิโตติ อตฺโต ฯ ตํ ตนฺติ เอวํ วิวิคฺคณสมฺปนฺนํ ตํ ฯ
ฅาตีปริพฺยุพฺหฺนฺติ อมเหหิ เอกฺกนสฺตฅาตเกหิ ปรีวาริตํ ฯ

#๑. ม. เตน สฺสฺตานี ฯ ๒. สී.ย. จาปี ฯ

เล่มที่ 33 สัวมหาราชชาตกั หน้า 71

นानารตนโมจิตนุติ นานารตเนหิ โอจิตั สณฺจิตั พหุรตนสณฺจยั ฯ
อสุรธาโปติ ยถา ตาวตีเสหิ ปริวุดั อินฺทํ อสุรราชา นปฺปสหติ
เอวํ อมฺเหหิ อารกฺขํ กโรนฺเตหิ ปริวาริตั ติโยชนสติกะ
กาสิกรฎฺเฐ ทฺวาทสโยชนิกาย พาราณสียา รชฺชํ กาเรนฺตุ
อมิตฺตาน พาสิตฺสนฺตีติ ทีเปติ ฯ สัวมหาราช สพฺเพสํปี
ภาติกานํ มหนฺตํ ยถํ อทาสี ฯ เต ตสฺส สนฺติเก อทฺตมาตี
วสิตฺวา มหาราช ชนปฺเทศุ โจเรสุ อฏฺฐหนฺเตสุ มยํ ชานิตฺสาม
ตฺวํ รชฺชสฺสํ อนฺนกวาติ วตฺวา อตฺตโน อตฺตโน ชนปํทํ คตา ฯ
ราชา โปชิตตฺตสฺส โอวาทะ จตฺวา อายุหฺปรีโยसानะ เทวนครี
ปฺปูเรนฺโต อคมาตี ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ภิกฺขุ เอวํ ตฺวํ ปฺปูเพ
โอวาทกฺขโม อิทานิ กสฺมา วิริยํ น อกาสิตี วตฺวา สจฺจานิ
ปกาเสตฺวา ชาตกั สโมชานะสิ (สจฺจปรีโยसानะ โส ภิกฺขุ
โสตาปตฺติมฺเส ปตฺติฏฺฐหิ) ตทา สัวรกฺมาโร ราชา อยํ ภิกฺขุ อโหสิ
อุโปสถกฺมาโร สาริปฺพุตฺโต เสสภาทิกะ เถรานฺนเถรา ปรีสา ปน
พฺพุทฺสปรีสา โอวาททายโก อมจฺโจ ปน อหเมวาติ ฯ

สัวมหาราชชาตกั อฏฺฐมํ ฯ

อุมมุชชุนติ นิมุชชุนตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ปลยญาปารมี อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวลํ หิ สายณฺหสมเย ตถาคตฺสฺส ฐมฺมํ เทเสตุ
นิกฺขมฺนํ อากมยมาณา ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ นิสิตฺติววา อาวุโส อโห
วต สตุถา มหาปลฺโย ปุถุปลฺโย หาสปลฺโย ชวนปลฺโย
ติกฺขปลฺโย นิพฺเพชฺชิกปลฺโย ตตฺร ตตฺร อุปายาย ปลฺญา
สมนฺนาคโต วิปฺลายนํ ปจฺจวิสมาย มหาสมฺมุทโท วิย คมฺภีราย
อากาโส วิย วิตุถิณฺณาย จ สกถชมฺพุทฺธิปฺสฺมี หิ อุกฺกจิตปลฺโห
ทสพลํ อติกฺกมิตฺวา คนฺตุ สมตฺโถนาม นตฺถิ ยถา มหาสมฺมุทเท
อุกฺกจิตา อุมฺมิ เวลํ ปตฺตมตฺตาว ภิชฺชติ เอวํ น โกจิ ปลฺโห ทสพลํ
อติกฺกมิ สตุถุ ปาทมฺลํ ปตฺโต (๑) ภิชฺชติเอวาติ ทสพลสฺส
มหาปลฺญาปารมี วณฺณยฺนตา นิสิตฺติสุ ฯ สตุถา อากนฺตุว
กายนฺตุถ อิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺจติววา
อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว ปลฺญา
ปุพฺเพปิ อปริปกฺกถาเนน ปลฺญาเวว อนฺุโรปิ หุตฺวา
มหาสมฺมุทเท อุกถสญฺญา อิมสฺมี สมฺมุทเท อิทํ นาม
รตนนฺติ อณฺญาสึติ วตฺวา อตีตํ อารี ฯ

#๑. ม. ปตฺวา ฯ

อติเต กุรรุกเจ กุรรราชา นาม รชชั กอารตี ๑ ทรุกจณั(๑)
นาม ปฏุกณคาโม อโหสิ ๑ ตทา โพธิสตุโต ทรุกจณ นียมก-
เชฏจกสส ปตุโต หตุวา นิพพตติ ปาสาทิกโก สวณณวณโณ ๑
สุปารกกุมาโรตีสส นามั กรีสสุ ๑ โส มหนุเตน ปรีวารน
วทตณโนโต โสพสวสสกาเลเยว นียมกสิปเปเยว นิพพตตี ปตุวา
อปรภาเค ปิตุอจเจเนน นียมกเชฏจโก หตุวา นียมกกมมัม
อกาสิ ๑ ปณทิตโต ฅาณสมปโน อโหสิ ๑ เตน อารุพห-
นาวาย พยาปตตินาม นตติ ๑ ตสส อปรภาเค โลณชลปหาดานี
เทวปี จกขุณี นสสี่สุ ๑ โส ตโต ปฏุกาย นียมกเชฏจโก หตุวาปี
นียมกกมมัม อกตุวา รารานั นิสสาย ชีวีสสามิติ รารานั
ออุปสงกมิ ๑ อถ นั ราราน อคุมาปนิยกมเม จเปสิ ๑ โส ตโต
ปฏุกาย รมโย หตติรตนอสสรตณนจ มุตตาสารมณีสาราทินิ
อคุมาเปสิ ๑

อถกทิวสั รมโย มงคลหตติ ภาวิสสตีติ กภาพาสาณ-
กุกวณณั เอกั วารณั อานีสสุ ๑ ตั ทิสวา ราราน ปณทิตสส
ทสเสถาติ อาท ๑ อถ นั ตสส สนตีกั นยีสสุ ๑ โส หตเถน
ตสส สรริ ปริมชชิตวา นาย มงคลหตติ ภาวิตุ อุนจณวิโก ปจจนา
ปาเทหิ วามนกธาตุโก เอส เอตตี มาตา วิชายมานา องเกน
ปฏุกจณิตุ นาสกขิ ตสุม่า ภูมียิ ปตติวา ปจจนิมปาเทหิ วามนกธาตุโก
ชาโตติ อาท ๑ เต หตถิ คเหตุวา อากเต มนุสเส ปุจจีสสุ ๑

#๑. ม. กุรรุกจณั นาม ๑ เอวมุปรีปี ๑

เต สจจํ ปณฺหิตโต กเถตีติ วทิสฺสุ ฯ ตํ การณํ ราชา สุตฺวา

หฏฺฐตฺถุโจ ตสฺส อฏฺฐ กหาปณฺเ ทาเปลิ ฯ

ปูเนกทิวสํ รมฺโณ มงฺคลอสฺโส ภวิสฺสตีติ เอกํ อสฺสํ
อานยีสฺสุ ฯ ตํปี ราชา ปณฺหิตตฺส สนฺติกํ เปเสลิ ฯ โส ตํปี
หตฺถเณ ปรามสิตฺวา อยํ มงฺคลอสฺโส ภวิทํ น ชุตฺโต เอตสฺส หิ
ชาตทิวเสเยว มาตา มริ ตสฺมา มาตุ จิรี อลภนฺโต น สมฺมา
วทฺธิโตติ อห ฯ อสฺเส กเหตุวา อากตมนฺุสฺสา สปิสฺส
กถา สจฺจาติ วทิสฺสุ ฯ ตํปี สุตฺวา ราชา ตฺสิตฺวา อฏฺฐ กหาปณฺเเย
ทาเปลิ ฯ อเถกทิวสํ รมฺโณ มงฺคลโรธ ภาวิสฺสตีติ รมํ อานยีสฺสุ ฯ
ตํปี ราชา ตสฺส สนฺติกํ เปเสลิ ฯ โส ตํ หตฺถเณ ปรามสิตฺวา
อยํ ไรธ สฺสิรรุเกชน กโต ตสฺมา รมฺโณ น อนฺุจฺฉวิโกติ อห ฯ
สปิสฺส กถา สจฺจาว อโหสิ ฯ ราชา ตํปี สุตฺวา ตฺสิตฺวา อฏฺฐ-
กหาปณฺเ ทาเปลิ ฯ อตสฺส มหคฺฆํ กมฺพลรตฺนํ อหริสฺสุ ฯ
ตํปี ตสฺเสว เปเสลิ ฯ ตํปี หตฺถเณ ปรามสิตฺวา อิมสฺส
มุสิกจฺฉินฺนํ เอกํ จานํ อตฺถิติ อห ฯ โสเชนฺตา ตํ ทิสฺวา
รมฺโณ อาโรเจสฺสุ ฯ ราชา ตํ การณํ สุตฺวา ตฺสิตฺวา อฏฺฐเว
กหาปณฺเ ทาเปลิ ฯ

โส จินฺเตสิ อยํ ราชา เอวรูปานิ อจฺฉริยานิ ทิสฺวา อฏฺฐ
กหาปณฺเ ทาเปลิ อิมสฺส ทาโย นฺุหาปิตทาโย นฺุหาปิตสฺส ชาติโก
ภวิสฺสตี ก็ เม เอวรูปเณ ราชูปฺภูจฺฉานน อตฺตโน วสนฺุจฺฉานเมว
คมิสฺสามิติ โส ภรฺุจฺฉนฺุจฺฉานเมว ปจฺฉาคมิ ฯ ตสฺมี ตตฺถ

เล่มที่ 33 สุปรกชาตกั หน้า 75

วสนฺเต พาณิชา นาวํ สชฺเชตฺวา กํ นิยามกํ กริสฺสามาติ
 มนฺเตตฺวา(๑) สุปรกปณฺฑิตฺเตน อารุพฺหนาวา น พฺยาปชฺชติ เอส
 ปณฺฑิตฺโต อุปายกฺุสโล อนฺุโธ สฺมานปี สุปรกปณฺฑิตฺโต จ
 อุตฺตโมติ ตํ อุปสงฺกมิตฺวา นิยามโก โน โหหิติ วตฺวา ตาตา อหํ
 อนฺุโธ กถํ นิยามกกมฺมํ กริสฺสามิติ วุตฺเต สามี อนฺุชาปี ตุมฺเหเยว
 อมฺหากํ อุตฺตมาติ ปฺนปฺปฺนํ ยาจีสุ ฯ สาธุ ตาตา ตุมฺเหหิ
 อาริปิตสณฺเวย นิยุยามโก ภวิสฺสามิติ เตสํ นาวํ อภิรุหิ ฯ
 เต นาวาย มหาสมฺพุทฺถํ ปกฺขนฺทีสุ ฯ นาวา สตฺต ทิวสานิ
 นิรุพฺทฺวา อคฺมาสิ ฯ ตโต อกาลวาทํ อุปฺปาติตํ อุปฺปชฺชติ ฯ
 นาวา จตฺตาริ มาเส ปกฺติสมฺพุทฺธิญฺเฐ จริตฺวาว ชุรมาลิสฺมฺพุทฺถํ นาม
 ปตฺตา ฯ ตตฺถ มจฺฉา มนฺุสฺสสฺมานสรีรา ชุรนาสา อุตฺเท
 อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรนฺติ ฯ พาณิชา เต ทิสฺวา มหาสตฺตํ
 ตสฺส สมฺพุทฺทสฺส นามํ ปุจฺฉนฺตา ปจฺมํ คาถมาหํสุ

[๑๕๘๘] อุมฺมุชฺชนฺติ นิมฺมุชฺชนฺติ มนฺุสฺสา ชุรนาสิกา
 สุปรกนฺตํ ปุจฺฉาม สมฺพุทฺโท กตโม อยนฺติ ฯ
 เอวํ เตหิ ปุญฺโง มหาสตฺโต อุตฺตโน นิยามกสฺตฺเตน
 สํสนฺเตตฺวา พุคฺคิยํ คาถมาห

[๑๕๘๙] ฏฺรูกจฺฉา ปยาตานํ (๒) พาณิชา นํ ฐเนสินํ
 นาวาย วิปฺปนญฺจาย ชุรมาลิติ วุจฺจตีติ ฯ
 ตตฺถ ปยาตานนฺติ ฏฺรูกจฺฉปญฺญา นิกฺขมิตฺวา กจฺฉนฺตานํ ฯ

#๑. ม. มนฺเตสิ ฯ ๒. ม. ฏฺรูกจฺฉา ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๓. สุยา.
 #วาณิชา นํ ฯ เอวมฺปริปี ฯ

ชเนสินนุติ ตุมหากัม พาณิชาณัม ฌนัม ปริเยสนุตานัม ฯ นาวาย
วิปฺปนญฺจายติ ตาตา ตุมหากัม อิมาย วิเทสํ ปกฺขณฺตาย
นาวาย กมฺมการณาย (๑) ปกฺกิสฺมุตฺตํ อติกกมิตฺวา สมฺปตฺโต อัย
สมฺมุตฺโต ชุรมาลิตฺติ วุจฺจตีติ เอวเมตํ ปณฺชิตา กเถนฺตีติ ฯ

ตสฺมี ปน สมฺมุตฺเต วชิริ อุตฺตสนฺนํ โหติ ฯ โส มหาสตุตฺโต
สจฺหา อัย วชิรสมฺมุตฺโตติ เอวํ เอเตสํ กเถสฺสามิ โถเกณ พหุํ วชิริ
คเหตุวา นาวํ โอสีทาเปสฺสนฺตีติ เตสํ อนาจิภิจิตฺวาว นาวํ
โอลมฺพาเปตฺวา อุปาเยเนว โยตฺตํ คเหตุวา มจฺจกหนฺนียาเมน
ชาลํ จิปาเปตฺวา วชิรสารี อุตฺตริตฺวา นาวาย ปกฺขิปีตฺวา อณฺณํ
อปฺปกมฺมํ ภณฺฑํ ฌทฺทาเปสิ ฯ นาวา ตํ สมฺมุตฺตํ อติกกมิตฺวา
ปฺรโต อคฺคิมาลีนาม กตา ฯ โส ปชฺชลิตอคฺคิกฺขนฺโร วิย
มชฺชนฺนุติคฺสุริโย วิย จ โสภาสํ มณฺจนฺโต อญฺจาสิ ฯ พาณิชา
[๑๕๕๐]ยถา อคฺคิ สฺสุริโย จ (๒) สมฺมุตฺโต ปฏฺิทิสฺสติ

สุปฺปรกนฺตํ ปุจฺฉาม สมฺมุตฺโต กตโม อยนฺติ ฯ

กาถาย ตํ ปุจฺฉีสฺสุ ฯ ปุณฺ มหาสตุตฺโตปิ เนสํ อนนฺตรกาถาย
กเถสิ

[๑๕๕๑]กรุกฺจฺจา ปยาดานํ พาณิชาณัม ชเนสินนุ

นาวาย วิปฺปนญฺจาย อคฺคิมาลิตฺติ วุจฺจตีติ ฯ

ตสฺมี ปน สมฺมุตฺเต สุวณฺณํ อุตฺตสนฺนํ อโหสิ ฯ มหาสตุตฺโตปิ
ปฺริมนเยเนว ตโตปิ สุวณฺณํ กาหาเปตฺวา นาวาย ปกฺขิปีเปสิ ฯ

#๑. ม. กมฺมการกัม ฯ ๒. ม. ยถา อคฺคิ ว สฺสุริโย ว ฯ

เล่มที่ 33 สุปรกชาตกั หน้า 77

นาวาปี ตั สมุทฺทํ อติกุกมิตฺวา จีริ วิย ทธิ วิย จ โอิภาสนนฺตํ
ทธิมาลีนาม สมุทฺทํ ปาปฺปณฺนิ ฯ พาณิชา

[๑๕๕๒]ยถา ทธิ จ จีริณฺจ สมุทฺโท ปฏฺธิทิสฺสติ
สุปรกนฺตํ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยฺนติ
อิมาย คาถาย ตสฺสาปี นามํ ปุจฺฉีสฺสุ ฯ เตสํ มหาสตุโต
อนนฺตรคาถาย อัจจิกฺขิ

[๑๕๕๓]กรุกฺจฺฉา ปยาดานํ พาณิชาณํ ธเนสินํ
นาวาย วิปฺปนฺนุจฺฉาย ทธิมาลีติ วุจฺจตีติ ฯ
ตสฺมี ปน สมุทฺเท รชฺณ อุตฺสนนํ โหติ ฯ อถ โส คํปี
อุปาเยน คาหาเปตฺวา นาวาย ปกฺขิปาเปสิ ฯ นาวา ตั สมุทฺทํ
อติกุกมิตฺวา นิลกฺุสตีณฺวิย สมฺปนฺนสฺสสมิว จ โอิภาสมานํ นิลวณฺณํ
กฺุสมาลีนาม สมุทฺทํ ปาปฺปณฺนิ ฯ พาณิชา

[๑๕๕๔]ยถา กฺุโส จ สสฺโส จ สมุทฺโท ปฏฺธิทิสฺสติ
สุปรกนฺตํ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยฺนติ
คาถาย ตสฺสาปี นามํ ปุจฺฉีสฺสุ ฯ โส อนนฺตรคาถาย
อัจจิกฺขิ

[๑๕๕๕]กรุกฺจฺฉา ปยาดานํ พาณิชาณํ ธเนสินํ
นาวาย วิปฺปนฺนุจฺฉาย กฺุสมาลีติ วุจฺจตีติ ฯ
ตสฺมี ปน สมุทฺเท นิลมณฺธิรตํ อุตฺสนนํ อโหสิ ฯ โสปี
นํ อุปาเยน คาหาเปตฺวา นาวาย ปกฺขิปาเปสิ ฯ นาวาปี ตั
สมุทฺทํ อติกุกมิตฺวา นพวนํ วิย เวพฺวนํ วิย จ ขายมานํ

เล่มที่ 33 เอกาทสนิปาตวณณา หน้า 78

นพมาลีนาม สมุทท์ ปาปฺณิ ฯ พาณิชา

[๑๕๕๖]ยถา นโฬ จ เวพฺฐ จ สมุทฺโท ปฏฺฐิตฺสูตฺติ

สุปรารกนฺตํ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยนฺติ

กาถาย ตสฺสาปี นามํ ปุจฺฉิสฺสู ฯ มหาสตุโต ตํ อนนฺตร-
กาถาย กเถสิ

[๑๕๕๗]ภรฺกฺจฺฉา ปยาดานํ พาณิชา นฺ ฐเนสินํ

นาวาย วิปฺปนฺนฺจฺฉาย นพมาลิตฺติ วุจฺจตีติ ฯ

ตสฺมี ปน สมุทฺเท มสารกฺลลเวพฺฐริยํ อุตฺสนนฺ โหติ ฯ โส
ตํปี อฺปาเยน กาหาเปตฺวา นาวาย ปกฺขิปาเปสิ ฯ

อปโร นโย นโฬติ วิจฺฉิกนโฬ กกฺกฏกนโฬปี โส รตฺตวณฺโณ
โหติ ฯ เวพฺฐติ ปน ปวาลสฺเสเวตํ นามํ โส จ สมุทฺโท ปวาพสฺส
อฺุตฺสนโน รตฺโตภาโส อโฬสิ ฯ ตสฺมา ยถา นโฬ จ เวพฺฐ
จาติ ปุจฺฉิสฺสู ฯ

มหาสตุโต ตโต ปวาลํ กาหาเปสิตีติ ฯ พาณิชา นพมาลิตฺติ
อติกกฺมิตฺวา พลวามฺขสมุทฺทํนาม ปสฺสิสฺสู ฯ ตตฺถ อฺุทกํ
อฺุทฺกฺขิตฺวา สพฺพโตภาเคน อฺุทฺกจฺฉตีติ ฯ ตสฺมี สพฺพโตภาเคน
อฺุทฺกตํ อฺุทกํ สพฺพโตภาเคน ฉินฺนตฺถุมหาโสพฺโภ วิย ปณฺณายติ
อฺุมมียา อฺุทฺกตฺตาย เอกโต ปปาตสฺทิสฺสํ โหติ ภยชนโน สทฺโท
อฺุปฺปชฺชตี โสตานิ ภินฺนฺโต วิย หทยสฺส ฆาเลนฺโต วิย จ ฯ
ตํ ทิสฺวา พาณิชา ภูตตฺตฺติตา

เล่มที่ 33 สุปรกชาติกั หน้า 79

[๑๕๕๔]มหพุกโย ภีสนโก   สทโท สยุตมานุโส
 ยถา โสพโก ปปาโตว   สมุทโท ปฏิทิสฺสติ
 สุปรกนคฺตํ ปุจฺฉาม   สมุทโท กตโม อยฺนติ
 กาถาย ตสฺส นามํ ปุจฺฉีสฺสุ ฯ
 ตตฺถ สยุตมานุโสติ สยฺยติ อมานุโส สทโท ฯ
 มหาสตุโต

[๑๕๕๕]ภรฺกจฺฉา ปยาดานํ   พาณิชนํ ฐเนสินํ
 นาวาย วิปฺปนฺนุจาย   พลวามุขิตฺติ (๑) วุจฺจตีติ ฯ
 โภชิสตุโต อนนฺตรกาถาย ตสฺส นามํ อาจิกฺขิตฺวา ตาตา
 อิมํ พลวามุขํ สมุททํ ปตฺตา นีวตฺเตตฺตํ สมคฺถานาม นาวา นตฺถิ
 อยํ สมปตฺตนาวิํ นิมุขฺชาเปตฺวา วินาสํ ปาเปตีติ อาห ฯ
 ตถจฺ นาวํ สตฺต มนุสฺสสฺตานิ อภฺรฺหีสฺสุ ฯ เต สพฺเพ มรณฺภยภีตา
 เอกปฺปหารเนว อวิจฺมฺหิ ปุจฺฉมานสฺตฺตา วิย อติกลฺลนํ (๒) สรํ
 มุญฺจยมาณา ปรีเทวีสุ ฯ มหาสตุโต จเปตฺวา มํ อญฺโฆ เอเตสํ
 โสคฺธิภาวํ กาคฺคํ สมคฺโถนาม นตฺถิ สจฺจกิริยาย เตสํ โสคฺถิ
 กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา เต อามนฺเตตฺวา ตาตา จิปฺปํ มํ
 คนฺุโรทเกน นฺหาเปตฺวา อหตฺวตฺถานิ นีวาสาเปตฺวา ปุณฺณปาตี
 สชฺเชตฺวา นาวาย ฐฺเร จเปถาติ ฯ เต พาณิชา เวเคน ตถา
 กรีสฺสุ ฯ มหาสตุโต อุโภหิ หตฺถेหิ ปุณฺณปาตี คเหตุวา นาวาย
 ฐฺเร จิโต สจฺจกิริยํ กโรนฺุโต โอสานคาถมาห
 #๑. ม. พพวามุขิตฺติ ฯ สฺ. ยฺ. วพพามุขิตฺติ ฯ ๒. ม. อติการุญฺณํ รวิ
 #มุญฺจีสฺสุ ฯ

[๑๖๐๐]ยโต สรามิ อุตตานัน ยโต ปตฺโตตฺตมิ วิญญุตฺ

นาภิขานามิ สญฺจิจฺจ เอกปาณฺปิ หีสิตฺ (๑)

เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตุถี นาวา นินฺตฺตตฺตติ ฯ

ตตฺถ ยโตติ ยโต ปฏฺจาย อหิ อุตตานัน สรามิ ยโต ปฏฺจาย
จฺมฺหิ วิญญุตฺ ปตฺโตตฺติ อตฺโถ ฯ เอกปาณฺปิ หีสิตฺนฺติ เอตฺถนฺตเร
สญฺจิจฺจ เอกํ กุณฺจกิปฺปลฺลิกปาณฺปิ หีสิตฺ นาภิขานามิ ฯ
เทสฺนามตฺตเมวตฺติ ฯ โพรสิตฺโต ปน คินฺสลากฺปิ อฺปาทาย
อณฺยสฺส สนฺตกํ น คหิตฺปฺพพฺ โลกฺวเสน ปฺรทาร์ น
โโอลกิตฺปฺพพฺ มุสา น ภาสิตฺปฺพพฺ คินฺคฺเคนาปิ มชฺชํ น
ปีตฺปฺพพฺนฺติ เอวํ ปณฺจ สีลวเสน สจฺจกิริยํ อทาสี ฯ กตฺวา จ
ปน ปุณฺณปาติยา อุกกํ นาวาย ชฺฐเร อภิสฺสิญฺจิ ฯ

จตฺตาโร มาเส วิเทสํ ปกฺขนฺตฺตา นาวา นินฺตฺติตฺตฺวา อิทฺธิมา
วีย สจฺจานฺนภาเวน เอกทิวเสเนว ภฺรูกจฺจปฏฺญฺณํ อคฺมาสิ ฯ
คณฺตฺวา จ ปน ถเล อฏฺจอุสภฺมตฺตํ จานัน ปกฺขนฺนทิตฺตฺวา นาวิกสฺส
จฺมฺรทฺวารเรเยว อฏฺจาสี ฯ มหาสตุโต เตสํ พาณฺนิชานัน สุวณฺณ-
รชฺฌมณฺนิปฺวาลวชิรานิ ภาเชตฺตฺวา อทาสี ฯ เอตฺตเกหิ โว
รตฺเนหิ อลฺลํ มา ปุณฺ สมฺมทฺทํ ปวิสฺสาติ เตสํ โอวาทํ ทตฺตฺวา ยาวชฺวี
ทานาทีนํ ปุณฺณานิ กตฺวา เทวปฺรูํ ปุเรสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชฺมมเทสนัน อาทฺริตฺตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ
ตฺถาคโต มหาปฺลโยเยวาทิ วตฺตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา
#๑. ม. หีสิตฺ ฯ

ชาตกฤชกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 81
เล่มที่ 33 สุปรกชาตกั หน้า 81

อนฺธิปริสา พุทฺธิปริสา อเหตุ สุปรกปณฺธิโต ปน อหเมวาคิ ฯ
สุปรกชาตกั นวมิ ฯ
เอกาทสนิปาตวณฺณา นิฏฺฐิตา ฯ

ตสฺสุทฺธานั
สิริ มาตฺสุโปสกนาควโร
ปฺน ชุณฺหก ฐมฺมมฺทวยวโร
อด ปานีโย ยฺชฺชโย จ
ทส สัวโร ปารคเตน นว ฯ

ชาตกฤชกถานั
ม. มาตฺสุโปสกชฺชโย ฐมฺมมฺทวยพานีโย
ยฺชฺชโย ทสรโย สัวโร จ สุปรปารโค
เอกาทสนิปาตมฺหิ สงฺคีตา นว ชาตกา ฯ

ชาตกฏจกถา ๖ เอกาทสก-ปริญณกนิปาตวณณา - หน้าที่ 82
เล่มที่ 33 หน้า 82

ทวาทสนิปาตวณณา

จุดกณาลชาตกั

ขุททธานั (๑) ลหุจิตุทานนุติ อิทั ชาตกั กณาลชาตเก (๒)

อาวีภวิสุตติ ๑

จุดกณาลชาตกั ปจมั ๑

ภททสาตชาตกั

กา ตวั สุทเธหิ วตเถหิติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ฌาตตุถจริยั อารพุก กเถสิ ๑

สาวตุถิยั หิ อนาถปิณฺฑิกสุส นีเวสเน ปญจนุณั ภิกขุสทานั
นิพพุธั โภชนั ปวตฺตติ ตถา วิสาขาย จ โกสลรณฺโณ จ ๑ ตตุถ
ปน กิณฺจาปี นานคฺครสโภชนั ทิยติ ๑ ภิกขุณฺณั ปเนตฺถ โภจ
วิสุสาสิโก นตฺถิ ตสุมา ภิกขุ ราชนีเวสเน น กุณฺชนุติ ๑ เต
ภตฺตั กเหตุวา อนาถปิณฺฑิกสุส วา วิสาขาย วา อณฺเณสั วา
#๑. ม. ลุทธานั ๑ ๒. ขุ. ชา. ๒๘/๑๐๖ ๑ ตทกฏจกถา ๘/๓๓๐ ๑

เล่มที่ 33 ภททสาตชาตกั หน้า 83

วิชาสาสิกานั ฃริ คนตุวา ภูณชนุตติ ๑ ราชา เอกทิวสั ปณณาการั
 อากติ (๑) ภิกขุณั เทถาติ ภูตตคุกั เปเสตวา ภูตตคุเค ภิกขุ นตถิติ
 วุตเต กหิ คตาติ ปุจจิติวา อตตโน วิชาสาสิกเกเสสุ นิสิตติวา
 ภูณชนุตติ สุตวา ภูตตปาตราโส สตถุ สนนติกั คนตุวา ภูนเต
 โภชนันนาม ก็ ปรมนุตติ ปุจจิติ ๑ วิชาสาสิกปรมั มหาราช
 กณชีกกามาขภตตีปี (๒) หิ วิชาสาสิเกน ทินนั มฐุริ โหตีติ ๑
 ภูนเต เกหิ ปน สทฐิ ภิกขุณั วิชาสาโส โหตีติ ๑ ฃาตีหิ วา
 เสกขกุลเอหิ วา มหาราชาติ ๑ ตโต ราชา จินเตสิ เอกั สาภิกขิตี
 อานตวา อคคัมเฮสิ กริสสามิ เอวั มยา สทฐิ ภิกขุณั ฃาติโก (๓)
 ปรมวิชาสาโส ภวิสตีติ ๑ โส อุกุจายาสนา อตตโน นิเวสนั
 คนตุวา กปิลวตถุปรุ ทุต เปเสสิ ฐิตริ กิร เม เทนตุ อหิ ตุมเหหิ
 สทฐิ ฃาติภาวั อิจจามิติ ๑

สาภิกขา ทุตสส วจัน สุตวา สนนิปตติวา มนตยีสู มยั
 โกสสรณโเว อาณาปวตติภูจันเน วสาม สเจ ทาริกั น ทสสาม
 มหนตั วริ ภวิสตีติ สเจ ทสสาม กุลวัโส โน ภิกขิสตีติ ก็ นุโข
 กาทพพนติ ๑ อถ เน มหاناโม อาห มา จินตยิตถ มม ฐิตา
 วาสภขตติยานาม นาคมณุทายนาม ทาสยา กุจจิสุมิ นิพพตตา
 โสพสวสสุทเทสิกา อุตตมรูปชรา โสภคคปุตตา ปิตุ วเสน
 ขตติยชาติกา ตมสส ขตติยภณฃาติ เปเสสสามาติ ๑ สาภิกขา
 สาฐติ สมปภูจิจิตวา ทูเต ปกุโกสาเปตวา สาฐ ทาริกั ทสสาม
 #๑. ม. อาหภู ๑ ๒. ม. กณชีกมตตกมปี ๑ ๓. ม. ฃาตเก วิทย ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 84

อิทาเนว นั คเหตุวา คจณถาติ อาหิสฺสุ ฯ ตั สุตฺวา ทูตา จินฺเตสิ
อิม สากิยานาม ชาตี นิสฺสาย อติมานิโน สทิสฺสี โนติ วตฺวา
อสทิสฺสีปี ทเทยฺยุ เอเตหิ สทฺธิ เอกโต ภูณฺชมานเมว คณฺหิสฺสา-
มาติ ฯ เต เอวมาหิสฺสุ มยํ คเหตุวา คจณฺนตา ยา ตุมฺเหหิ
สทฺธิ เอกโต ภูณฺชติ ตั คเหตุวา คมิสฺสามาติ ฯ สากิยา
เตสิ นีวาสนภูจฺจัน ทาเปตฺวา ก็ กริสฺสามาติ จินฺตยิสฺสุ ฯ
มหานาโม อาห มา ตุมฺเห จินฺตยิตถ อหิ อุปาโย กริสฺสามิ ตุมฺเห
มม โภชนกาเล วาสภขตฺติยํ อลงฺกริตฺวา อาเนตฺวา มยา เอกสฺมี
กวเล คหิตมตฺเตยว อสุโก ราชานาม ปณฺณํ ปหิณฺนิ อิม
ดาว สาสนํ สฺถนาถาติ ปณฺณํ ทสฺเสยฺยาถาติ ฯ เต สาธฺตุ
สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา ตสฺมี ภูณฺชมานเ กุมาริกํ อลงฺกริสฺสุ ฯ

มหานาโม ธีตฺริ เม อาเนถ มยา สทฺธิ ภูณฺชตฺติ อาห ฯ
อถ นั อลงฺกริตฺวา ดาวเทว โลกํ ปปฺลจํ กตฺวา อาเนยฺสิ ฯ सा
ปีตรา สทฺธิ ภูณฺชิสฺสามิติ เอกปาติยา หตฺถํ โอตฺวาเรสิ ฯ
มหานาโม ตาย สทฺธิ เอกปีณฺจํ คเหตุวา มฺเข จเปสิ ทฺติยปีณฺทสฺส
หตฺถे ปสฺสริตมตฺเต เทว อสุกรณฺณานาม ปณฺณํ ปหิตํ อิม ดาว
สาสนํ สฺถนาถาติ ปณฺณํ อุปฺนาเมสิ ฯ มหानาโม อมฺม ตํ
ภูณฺชาหิตี ทกฺขิณหตฺถํ ปาติยาเยว กตฺวา วามหตฺถेณ ปณฺณํ
คเหตุวา ปณฺณํ โอลเกสิ ฯ ตสฺส สาสนํ อุปฺชาเรณตฺสเสว
อิตฺรา ภูณฺชิ ฯ โส ตสฺส (๑) ภูตฺตกาเล หตฺถํ ไซฺวิตฺวา มฺจ
#๑. ม. ตสฺสา ฯ

วิภูษาเลสิ ๗ เต ทิสวา ภูตา นิจุยเนว สว เอตสส ชีตาติ
นิภูสมคมัส น ตั อนนตรี ชานิตุ สกชีสุ ๗ มหามาโม มหนนเตน
ปริวารเน ชีตรึ เปเสสิ ๗ ภูตาปี นั สวตฤถึ เนตวา อัย กุมาริกา
ชาติสมบุณนา มหามาตสส ชีตาติ วทิสู ๗ อถ ตั สุตวา
ราชา ตฤติตวา สกถนกรึ อถุงการาเปตวา ตั รตนราสิมहि จเปตวา
อถุมเมทธิภูจนาเน จเปตวา อภิติถญาเปสิ ๗ สว รณโลเ ปียา
อโหสิ มนาปา ๗

อถสสา น จิสเสว คพโก ปติภูจहि ๗ ราชา คพภปริหาริ
อทาสี ๗ สว ทสมาสจยเน สวณณวณณั ปุตตัม วิชายี ๗
อถสส นามคณทิวเส ราชา อตตโน อຍຍกสส สนตிகั เปเสสิ
สาภุยราชชิตา วาสภคตिया ปุตตัม วิชายี กิมสส นามั กโรตฤติ ๗
ตั ปน สาสัน คเหตุวา คโต อมจโจ โถกพธิรธาตโก ๗ โส ตั
คณตวา รณโลเ อຍຍกสส อาโรเจสิ ๗ โส ตั สุตวา วาสภคตिया
ปุตตัม วิชายิตวาปี สพพชนั อภิวาติ อิทานิ ปน รณโลเ อติวिय
वलลภา ภวิสตีติ อาห ๗ พธิรามจโจ วลลภาติ วจัน ภูสสุตัม
สุตวา วิภูญโกติ สลลภเขตวา รasan อนุคณตวา เทว กุมารกสส
กิริ วิภูญโกติ นามั กโรธาติ อาห ๗ ราชา โปราณกั โน
กุลทตติกั นามั ภวิสตีติ จินเตตวา วิภูญโกติสส นามั อกาสิ ๗
ตโต ปญุจาย กุมารโ กุมารปริหารเน วพฒนโต สตตวสตีกกালে
อณเณสิ กุมารัน มาตามหากุลโต หตฤธิรูปกอสสรูปกาทีนิ
#๑. ม. ตั ๗

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 86

อาหริยมานานิ ทิสฺวา มาตริ ปุจฺฉิ อมฺม อญฺเณสํ ปิตามหากุลโต
ปณฺณาการํ อาหริยติ มยฺหํ โกจิ กิณฺจि น เปเสติ ก็ ตฺวํ นิมฺมาตา
นิปฺปิตฺกาทิฯ อถ นํ สฺวา ตาต ตว สากฺยราชาโน มาตามหา
ทฺเว วสนฺตา เตน เต กิณฺจิ น เปเสนฺตํติ วตฺวา วญฺเจสิฯ

ปฺน โสฬสวสฺสกาเล อมฺม มาตามหากุลํ ปสฺสิตฺกามาโมหิตํ
วตฺวา อลํ ตาต ก็ ตตฺถ กริสฺสสํติ วาริยมาโนปิ ปฺนปฺนํ
ยาจิฯ อถสฺส มาตา เตนหิ กจฺจาทิ สมฺปญฺจิจฺฉิฯ โส ปิตุ
อาโรเจตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ นิกฺขมิฯ วาสภขตฺติยา ปุเรตริ
ปณฺณํ เปเสสิ อหํ อิธ สฺขํ วสามิ สามิโน มาสฺส กิณฺจิ อนฺตรํ
ทสฺเสตฺวาติฯ สากิยา วิญฺญูภสฺส อากมฺนํ ฌตฺวา ตํ วนฺทิตฺตํ น
สฺกกาติ ตสฺมา ทหฺรทหฺเร กุมารเก ชนปทํ ปหิณฺสิสุฯ กุมาร
กปิลวตฺถุํ สมฺปตฺเต สากิยา สณฺจาคารเณ สนนฺิปตฺติสุฯ กุมาร
สณฺจาคารํ ฌตฺวา อญฺจาสิฯ อถ นํ อยฺนฺเต ตาต ปิตามหา
อຍ มาตุโลติ วทิสฺสุฯ โส สพฺเพ วนฺทมาโน วิจริฯ โส ยาว
ปิฏฺจิสฺยา รุชนปฺมาณา วนฺทิตฺวา เอกํปิ อตฺตานํ วนฺทนฺตํ อทิสฺวา
กินฺนุ โข มํ วนฺเทนฺตา นตฺถิตฺติ ปุจฺฉิฯ สากิยา ตาต ตว
กนิญฺจกุมารา ชนปทํ คตฺวาติ วตฺวา ตสฺส มหนฺตํ สกฺกาเร กรีสฺสุฯ
โส กตฺติปาหํ วสิตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ นิกฺขมิฯ อเถกา
ทาสี สณฺจาคารเณ เตน นิสินฺนผลกํ อิทํ วาสภขตฺติยาย ทาสิยา
ปฺตตฺส นิสินฺนผลกนฺติ อุกฺโกสิตฺวา จีโรทเกณ โธวิฯ เอโก
ปุริโส อตฺตโน อาวุํ ปมุสฺสิตฺวา นีวตฺโต ตํ ฌนฺหนฺโต วิญฺญูภ-

กุมารสฺส ตั อุกโกสนสทฺหิ สุตฺวา ตั อนฺตรํ ปุจฺฉิตฺวา วาสภขตฺติยา
ทาสียา กุจฺฉิมฺหิ มหานามสกกฺสฺส ชาตาคิ ฌตฺวา ฌนฺตฺวา
พลนิกายสฺส กเถสิ ฯ วาสภขตฺติยา กิร ทาสีชีตาคิ มหาโกลาหฬ
อโหสิ ฯ

กุมารโ ติ สุตฺวา เอเต ตาว มม นิสินฺนผลกั จิโรทเคน
โชนฺตฺ อหํ ปน รชฺเช ปติญฺจิตกาเถ เอเตสิ คลโลหิตํ กเหตุวา
มม นิสินฺนผลกั โชรวิสุสามิติ จิตฺตํ จเปสิ ฯ ตสฺมี สาวตฺถิ กเต
อมจฺจา สพฺพํ ปวตฺตํ รัญโธ อารโจะสิ ฯ ตั สุตฺวา ราชฯ มยฺหํ
ทาสีชีตรํ อทฺสูติ สากิยานํ กุจฺฉิตฺวา วาสภขตฺติยาย จ ปุตฺตสฺส
จ ทินฺนํ ปริหารํ อจฺฉินฺนิตฺวา ทาสทาสีหิ ลทฺทพฺพปริหารมตฺตเมว
ทาเปสิ ฯ ตโต กติปาหจฺเจน สตฺถา ราชนิเวสนํ ฌนฺตฺวา
นีสิทิ ฯ ราชฯ สตฺถารํ วนฺนิตฺวา ฆนฺเต คฺคุมฺหากั ฌาตเกหิ
ทาสีชีตา มยฺหํ ทินฺนา เตนสฺสาหํ สปุตฺตตาย ปริหารํ อจฺฉินฺนิตฺวา
ทาสทาสีหิ ลทฺทพฺพปริหารมตฺตเมว ทาเปสินฺติ อห ฯ สตฺถา
อยุตฺตเมว มหาราชฯ สากิเยหิ กตํ ททฺนเตหินาม สมชาติกา
ทาทพฺพา อสฺส ตั ปน มหาราชฯ วทามิ วาสภขตฺติยา ราชชีตา
ขตฺติยรัญโธ เคเห อภิเสกั ลภิ วิญฺญุโกปี ขตฺติยราชานเมว
ปฏิจฺจ ชาโต มาตุ โคตฺตนาม กิ กริสฺสติ ปีตุ โคตฺตเมว ปมาณนฺติ
โปราณกปณฺจिता ทลิตฺทิตฺติยา กฤษฺหาริกาย อคฺคฺมเหสิญฺจานํ
อทฺสู ตสฺสา จ กุจฺฉิมฺหิ ชาตกุมารโ ทฺวาทสโยชนิกาย พารานฺสียา

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาทวณฺณา หน้า 88

รชชํ ปตฺวา กฏฺหาริกราชานาม ชาโตติ กฏฺหาริกชาตกํ(๑)
กเถสิ ฯ ราชสา สตุถุ ชมฺมกถํ สุตฺวา ปิตุ โคตฺตเมว กิร ปมาณฺนติ
ตฺสิตฺวา มาตาปุตฺตานํ ปกฺติปริหารเมว ทาเปสิ ฯ

รณฺโณ ปน พนฺธุโลนาม เสนาปติ มลฺลิกนาม อตฺตโน
ภริยํ วณฺณํ ตว กุลฺมรเมว กจฺญาหิตี กุสินารเมว เปเสสิ ฯ
สา สตุถารํ ทิสฺวาว คมิสฺสามิตี เขตฺวานํ ปวิสิตฺวา ตถาคตํ
วณฺทิตฺวา เอกมนฺตํ จิตฺตา กหํ กจฺจสิตี ปุญฺจา สามิโก เม ภนฺเต
กุลฺมรํ เปเสตีตี วตฺวา กสฺมาตี วุตฺตา วณฺณา อปฺตฺตกา ภนฺเตตี
วตฺวา สตุถารา ยทิ เอวํ กมนฺกิจจํ นตฺถิ นีวตฺตาหิตี วุตฺตา ตฺถุจฺจา
สตุถารํ วณฺทิตฺวา นีเวสนเมว อคฺมาสิ ฯ กสฺมา นีวตฺตาสีตี จ
ปุญฺจา ทสฺพลน นีวตฺติตฺตาหํ สามิตี อหา ฯ เสนาปติ ทิฏฺจํ
ภวิสฺสตี ตถาคเตน การณฺนติ อหา ฯ สา น จิรฺสฺเสว คพฺภํ
ปฏฺิลภิตฺวา อุปฺปนฺนโทหพา โทหโพ เม อุปฺปนฺนโนติ อารโจะสิ ฯ
กัโทหโพตี ฯ สามิ เวสาลินคเร คณฺราชกุลานํ(๒) อภิเสก-
มจฺจลโปกฺขรณฺธิ อิตฺริตฺวา นฺหาตฺวา ปานียํ ปาตุกามมฺหิ
สามิตี ฯ เสนาปติ สาธฺตติ วตฺวา สหสฺสธามชฺนุํ คเหตฺวา ตํ
รเถ อารโเปตฺวา สาวตฺถิโต นิกฺขมิตฺวา รถํ วาหนฺโต เวสาลี
ปาวิสิ ฯ

ตฺสฺมิณฺจ กาลเ โกสฺตรณฺณา จ พนฺธุลเสนาปตินา จ สทฺธิ
เอกาจรียกุลเ อุกฺคหิตฺสิปโป มหาสิ อนุโธ ลิจฺจวินํ อตฺถณฺจ

#๑. บ.ุ. ชา. ๒๗/ภ ฯ ตทภูกฤตกา ๑/๒๐๔ ฯ ๒. ม. ลิจฺจวिरาชานํ ฯ

ธมมณจ อนุสาสนุโต ทวารสมิเปเยว วสติฯ โส รตสส
อุมมาเร ปฏิกมาภูสททำ สตุวา พนุฐลมลลสส รตวาหนสทโท (๑)
เอโส อชช ลิจฉวินัน ภัย อุปปชชิสสตีติ อหฯ โปกุขรณียา
อนุโต จ พหิ จ อารกษา พลวา อุปริ โลหชาลั ปตถตัง สกณณานปี
โอกาโส นตถิฯ เสนาปติ ปน รตา โอตริตวา อารกษเก
ขกุเคน ปหรนุโต ปลาเปตวา โลหชาลั ฉินุทิตวา อนุโตโปกุขรณีย
กรีย โอตาราเปตวา นุหาเปตวา ปาเยตวา สยปี นุหาตวา
มลลิกั รเถ อโรเปตวา นครา นิกุขमितวา อากมนมกุเคนเว
ปายาสิฯ อารกษกา คนตุวา ลิจฉวินัน อโรเจสุฯ เต
ลิจฉวีราชาโน กุขมิตวา ปญจรตตานิ อารุห พนุฐลมลลั
คณหิสสามาติ นิกุขมีสุ ตัง ปวตุตี มหาลิสส อโรเจสุฯ มหาลิ
มา คมิตถ โส หิ โว สพุเพ ฆาญเอสตีติ อหฯ เตปี มย
คมิสสามเยวาติ วทิสสุฯ เตนหิ จกกุสส ยาว นาภิโต ปวิญจญจัน
ทิสวา นีวตเตยยาถ ตโต อนีวตตनुตา ปุโรโต อสนิสททำ วิย
สุณิสสธ ตมหา จานา นีวตเตยยาถ ตโต อนีวตตनुตา ตุมหากั
รตฐเรสุ ฉิททำ ปสสิสสธ ปุโรโต มา คมิตถาติฯ เต ตสส วจเนน
อนีวตติตวา ตัง อนุพนุธิสเยวฯ

มลลิกา ทิสวา รตา สามิ ปญญาขนุตีติ อหฯ เตนหิ
เอกสเสว รตสส ปญญาขนกาเถ มม อโรเจยาสีติฯ
สา ยทา สพุเพ เอกโต วิย หุตวา ปญญาขีสุ ตทา เอกเมว สามิ
#๑. ม. รตปตนสทโทฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 90

รถสีลั ปณณายตีติ อห ๑ พนุรุโล เตนหิ อีมา รสุมิโย
คณหาติ ตสุสา รสุมิโย ทตุวา รเถ จิโตว ธนุ อโรเปสิ ๑ รจกุกั
ยาว นาภิโต ปจวี ปาวีสิ ๑ ลิจจวิโน คนตุวา ตั จานัน ทิสวาปี
น นีวตตีสุ ๑ อิตโร โถกั คนตุวา จิย โปเถสิ ๑ โส อสนิสทโท วีย
อโหสิ ๑ เต ตโตปี น นีวตตีสุ อนุพนุชชดา คจจนเตว ๑
พนุรุโล รเถ จิตโกว เอกั สริ จิปี ๑ โส ปณจณัน รตตานัน สีลั
นิททำ กตุวา ปณจณัน ราชสถานัน ปริกขารพนุชชานะ วินิวิชฌิตวา
ปจวี ปาวีสิ ๑ เต อตตโน วิทฐภาว อชานิตวา ติกุจ เร ติกุจ
เรติ วทนตา อนุพนุชชีสุเยว ๑ พนุรุโล รธั จเปตุวา ตุมเห
มตกา มตเกหิ สทฐี มยหิ ยุทฐนาม นตถิติ อห ๑ เต
มตกานาม อมहाทิสา น โหนตติ วทีสุ ๑ เตนหิ สพพปจจิมสส
ปริกขาริ โมเจถาติ อห ๑ เต โมจยีส ๑ โส มุตตมตโตเยว
มริตุวา ปติโต ๑ อถ เน สพเพปิ ตุมเห เอวรुปา อตตโน ฆรานิ
คนตุวา ลัวิธาตพพิ ลัวิทहितวา ปุตตทาริ อนุสาเสตุวา สนนานั
โมเจถาติ อห ๑ เต ตถา กตุวา สพเพ ชีวิตกขยิ ปตุตา ๑
พนุรุโลปี มลลิกั สวคถี อานะติ ๑ สา โสพสภขคตุ
ยมเก ปตุเต วิชายิ ๑ สพเพปิ ปตุตา สุรา ถามสมปนุณา อहेสิ
สพพลิปเป นิปพคตตี ปาปुณีส ๑ เอเกกสส ปุริสสสสปริวาโร
อโหสิ ๑ ปิตรา สทฐี ราชนิเวสนัน คจจนเตหิ เตเหว ราชจกณัน
ปริปุริ ๑ อถกทิวลั วินิจจเย กุญญุฏปราชิตา มนุสสา พนุรุถั
อากจจนตติ ทิสวา มหาวีรวั วีรวนตา วินิจจยามจจันัน กุญญุฏกรณัน

ตสส อาโรเจสิ ๑ โส วิญญยั คนตุวา ตั อญญั ตีเรตุวา สามิกเมว
สามิกั อกาสิ อสามิกเมว อสามิกั อกาสิ ๑ มหาชโน
มหาสทุเทณ สาธุการิ ปวตุเตสิ ๑ ราชา กิมิทนุติ ปุจุนิตวา
ตมตถั สตุวา ตุสิตุวา สพุเพปี เต อมจเจ หาเรตุวา พนุชุลสเสว
วิญญยั นิยุยาเทสิ ๑ โส ตโต ปญุจาย สมมา วิญญยั ๑ ตโต
ไปราณกวิญญยิกา ลณจั อลภนุตา อปปลากา หตุวา พนุชโล
รชชั ปญุเจตติ ราชกุลे परिภินทิสु ๑ ราชา เตสิ กถั กเหตุวา
จิตตั นิกคเหตุุ นาสกจิ ๑ อิมสมิ อเชว ฆาฎियมาเน ครหา
อุปชชิสสตีติ ปุน จินุเตสิ ปยุตตปุริเสหิ ปจุนตุ ปหราเปตุวา
เต ปุน ปลาเปตุวา นีวตุตกาเล อนตุรามकुके ปตุเตหิ สทฐิ
มาราเปตุ วญุญตีติ จินุเตตุวา พนุชุลั ปกโกสาเปตุวา ปจุนตุโต
กิริ กุปีโต ตว ปตุเตหิ สทฐิ คนตุวา โจเร กณหาหิตี ปหิณิตวา
ตตุเถวสส ทวตุตีสาย ปตุเตหิ สทฐิ สีสั ฉินุทิตวา อหารถาติ
เตหิ สทฐิ อญญेปี สมตเถ มหาโยเช เปเสสิ ๑ ตสมิ ปจุนตุ
คจุนุเตเขว เสนาปติ กิริ อากจุนตีติ ปยุตตโจรา ปลาเยสิ ๑
โส ตั ปเทสิ อวาสาเปตุวา ชนปทั สณุจเปตุวา นีวตุติ ๑
อถสส นครโต อวิหุเร จาเน เต โยธา สทฐิ ปตุเตหิ สีสั
ฉินุทิสุ ๑ ตั ทิวสั มลลิกาย ปญุจหิ ภิกขุสเตหิ สทฐิ เทว
อคุคสาวกา นิมนตุตทา โหนตุติ ๑ อถสสา ปุพุพณุสมเย
สามิกสส เต สทฐิ ปตุเตหิ สีสั ฉินุทิสुติ ปณณั อหาริตวา อทสู ๑
สา ตั ปวตุตี ฌตุวา กสสจิ กิณุจि อวตุวา ปณณั อุจุงเก กตุวา

เล่มที่ 33 ทิวาทสนิปาตวณฺณา หน้า 92

ภิกฺขุสงฺฆเมว ปรีวีสึ ฯ อถสุธา ปรีจาริกา ภิกฺขุณฺ ภตฺตํ ทตฺวา
สปีปิตี อหฺรนฺตา เถรานํ ปุโรโต ปาตี ภินฺทิสฺสุ ฯ ชมฺมเสนาปติ
อุปาสิเก เกทนชฺมมํ ภินฺนํ น จินฺเตตพฺพนฺติ อหฺ ฯ สฺวา อุจฺจงฺกโต
ปณฺณํ นีหริตฺวา ทวตฺตีสาย ปุตฺเตหิ สทฺธิํ ปิตุ สีสํ จินฺนนฺติ เม
อิมํ ปณฺณํ อหฺริสฺสุ อหํ อิทํ สุตฺวาปี น จินฺเตมิ อิมิสฺสา
ปน สปีปิตยา ภินฺนาย ก็ จินฺเตยฺยามิ ภนฺเตติ อหฺ ฯ
ชมฺมเสนาปติ อนิมิตฺตมณฺเฑนตฺตนิอาทินิ วตฺวา ชมฺมํ เทเสตฺวา
อุฏฺฐายาสนา วิหารํ อคฺมาสิ ฯ สฺวาปี ทวตฺตีสสุณฺนิสาโย
ปโกโกสาเปตฺวา ตุมฺหากํ สามิกา นีรปฺราธา อตฺตโน ปุริมกมฺมผล
ลภิสฺสุ ตุมฺहे มา โสจิตฺถ รมฺโณ อุปริ มโนปโทสํ มา กริตฺถาติ
โอาวทึ ฯ

รมฺโณ จารปฺริสา ตํ กถิํ สุตฺวา คนฺตฺวา เตสํ นิทฺโทสภาวํ
รมฺโณ กเถสฺสุ ฯ ราชา สํเวคปฺปโต ตสุธา นิเวสนํ คนฺตฺวา
มลฺลิกถจฺจ สฺวณฺนิสาโย จสุธา โทสํ ขมาเปตฺวา มลฺลิกาย วริํ อทาสึ ฯ
สฺวา คหิโต เม โหตฺตฺติ วตฺวา ตสฺมี คเต มตฺกภตฺตํ ทตฺวา นฺหาตฺวา
ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา เทว ตุมฺเหหิ เม วโร ทินฺโน มม อญฺเณน
อตุโถ นตฺถิ ทวตฺตีสาย เม สฺวณฺนิสถานํ มมถจฺจ กุลคมํ อนุชานาถาติ
อหฺ ฯ ราชา ตสุธา วจฺนํ สมปฺปฏิจฺฉิ ฯ สฺวา ทวตฺตีสสุณฺนิสาโย
สทฺสทฺกกุลิํ เปเสตฺวา สยํ กุสินารนคฺเร อตฺตโน กุลชฺริ อคฺมาสิ ฯ
ราชาปี พนฺชฺลเสนาปติโน ภาคินฺเอยฺยสฺส ทิจฺจการายนสฺส นาม
เสนาปติภูจฺฉานํ อทาสึ ฯ โส ปน มาตุโล เม อิมินา มาริโตติ

รณโย โอตาริ คเวสนุโต จรติฯ ราชา นิรปราธสุส พนชูลสุส
มาริตกาลโต ปฏุจาย วิปปฏิสारी จิตตสุสาทำ น ลภติ รชชสุขั
นานุโกติฯ ตทา สตถา สากิยานั เวตตनुปฺปนุณั(๑) กุลั นาม
นิคมั อุปนิตฺสาย วิหริติฯ ราชา ตตถ คนฺตฺวา อารามโต
อวิหเร ขนฺธวารี นิวาเสตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ สตถาริ
วนฺทามิตี วิหาริ คนฺตฺวา ปณฺจราชกฺกุรณฺฑานานิ ที่มการายนสุส
ทตฺวา เอกโกว คนฺธกฺกุฎี ปาวิตีฯ สพฺพิ ฐมฺมเจตฺยสุตตนิยาเมเนว(๒)
เวทิตพฺพิฯ ตสฺมิ คนฺธกฺกุฎี ปวิญฺเจ ที่มการายนโน ตานิ
ราชกฺกุรณฺฑานานิ คเหตุวา วิญฺญุกั ราชานั กตฺวา รณโย เอกั
อสุตฺติ เอกณฺจ อุปฺภูจानการิกั มาตุคามั นีวตฺเตตฺวา สาวตฺถิ
อคมาสีฯ ราชา สตถารา สทฺธิ ปียกถั กเถตฺวา นิกขนฺโต
เสนั อทิสฺวา ตั มาตุคามั ปุจฺฉิตฺวา ตั ปวฺตฺตี สุตฺวา ภาคิเนยฺย
อาทาย อาคนฺตฺวา วิญฺญุกั คเหตุสามิตี ราชคหนคริ
คจฺฉนฺโต วิกาเล ทฺวาเรสุ ปิทฺทิตฺเตสุ นคริ ปวิสิตฺตุ อสกุโกนฺโต
เอกิสฺสา सालาย นิปชฺชิตฺวา วาตาทเปณ กิลมฺนฺโต รตฺติภาเถ
ตตฺถเวย กาลมกาสีฯ วิภาตาย รตฺติยา เทว โกสเลนรินฺท
อิทานิ อนาโถสี ชาโตติ วิลปนฺติยา ตสุสา อิตฺถิยา ปรีเทวสทฺทั
สุตฺวา รณโย อาโรเจสิฯ โส มาตุลสุส มหนฺเตน สกฺกาเรณ
สรีริกิจฺจึ กಾರೆสีฯ

วิญฺญูโกปิ รชช ลภิตฺวา ตั เวริ สริตฺวา สพฺเพปิ สากิเย

#๑. ม.เวฬุฯ ๒. ม.ม. ๑๓/๕๐๖ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 94

มาเรสุสามิติ มหติยา เสนาย นิกขมิ ฯ ตํ ทิวสํ สตุถา
ปจจุสมเย โลกํ โอลเณโต ภาตีสงฆสฺส วินาสํ ทิสฺวา ภาตีสงคหํ
กาตุํ วฏฺฐตีติ จินฺเตตฺวา ปุพฺพณฺหสมเย ปิณฺฑาย จริตฺวา
ปิณฺฑปาตปฏิกุกนฺโต คนฺธกฺขิยํ สีหเสยฺยํ กปฺเปตฺวา สายณฺหสมเย
อากาเสน คนฺตฺวา กปฺปลวตฺตฺสามนฺเต เอกสฺมี กวรจฺญาเย
รูกฺขมฺมุเล นิสีทิ ฯ ตโต อวิทุเร วิญฺญูภสฺส รชฺชสีมายํ มหนฺโต (๑)
สณฺฑจฺญาโย นิโครธรูกฺโข อตฺถิ ฯ วิญฺญูโก สตุถาริํ ทิสฺวา
อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต กิํ การณา เอวรฺูปาย อุณฺหเวลาย
อิมสฺมี กวรจฺญาเย รูกฺขมฺมุเล นิสีทถ เอกสฺมี สณฺฑจฺญาเย
นิโครธมฺมุเล นิสีทถ ฆนฺเตติ วตฺวา โหตุํ มหาราช ภาตกานํ ฉายา
นาม สีตลาติ วุตฺเต ภาตกานํ รูกฺขณฺตฺถาย สตุถา อากโต
ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา สตุถาริํ วนฺทิตฺวา นิวตฺติตฺวา สาวตฺถิเมว
ปจฺจจากมิ ฯ สตุถาปี อุปฺปตฺติตฺวา เขตวนเมว กโต ฯ

ราชา สากิยานํ โทสํ สริตฺวา ทฺุคฺขิยปี นิกฺขมิตฺวา ตตฺถเวย
สตุถาริํ ปสฺสิตฺวา ปฺนํ นิวตฺติ ฯ ตตฺถิวาเร นิกฺขมิตฺวา ตตฺถเวย
สตุถาริํ ปสฺสิตฺวา นิวตฺติตฺวา จตฺตฺถวาระ ปนฺ ตสฺมี นิกฺขนฺเต
สตุถา สากิยานํ ปุพฺพกมฺมํ โอลเณตฺวา เตสํ นทियํ วิสปกฺเขปน-
ปาปกมฺมสฺส อปฺปฏิพาหิยภาวํ ญตฺวา จตฺตฺถวาระ น
อคมาสิ ฯ วิญฺญูโก ราชา ชีรปิวทารเก อาทิํ กตฺวา สพฺเพ
สากิเย ฆมาญฺเจตฺวา คลโลหิเตน นิสินฺนผลกํ โชวิตฺวา ปจฺจจากมาสิ ฯ
#๑. ม. อนฺโต ฯ

สตฺถริ ปน ตติยวเร คมนโต ปจฺจกนฺตฺวา ปุณฺทิวเส ปิณฺฑาย
จริตฺวา นิฏฺฐาปีตภตฺตกิจฺเจ กนฺธกฺกฺขิยํ ปวีสนฺเต สายณฺเห
สนฺนิปติตา ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ นิสีทิตฺวา อาวุโส สตฺถา อุตฺตानํ
ทสฺเสตฺวา ราชานํ นิวตฺเตตฺวา ฅาตเก มรณฺภยา โมเจสิ เอวํ
ฅาตกานํ อุตฺตจโร สตฺถาติ ภควโต คุณฺถํ กเถสิ ฯ สตฺถา
อาคนฺตฺวา กายนฺตฺต ภิภฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ
ปฺจฺจิตฺวา อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ตถาคโต
ฅาตกานํ อุตฺถํ จรติ ปุพฺเพปี อจฺริยฺเววติ วตฺวา เตหิ ยาจิตो
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺโตนาม ราชา ทสฺราชชฺมเม
อโกเปตฺวา ชมฺเมน รชฺชํ การเนโต เอกทิวสํ จินฺเตสิ ชมฺพุทิตฺตเล
ราชาโน พหุณฺมเกสุ ปาสาเทสุ วสนฺติ ตสฺมา พหุหิ ฅมฺเภหิ
ปาสาทกรณฺนาม อนจฺจริยํ ยนฺนุนาหํ เอกถมฺภํ ปาสาทํ กเรยฺยํ
เอวํ สพุพฺรราชฺชนํ อคฺคราชา ภวิสฺสามีติ ฯ โส วฑฺฒเก (๑)
ปฺกฺโกสาเปตฺวา มยฺหํ โสภคฺคปฺปตฺตํ เอกถมฺภกํ ปาสาทํ กโรถาติ
อาห ฯ เต สาธฺตฺติ สมฺปฺปฏิจฺจิตฺวา อรณฺถํ ปวีสิตฺวา อุชฺมหนฺเต
เอกถมฺภกปาสาทารเห พหุ รุกฺเข ทิสฺวา อิเม รุกฺขา สนฺติ มคฺโค
ปน วิสโม น สกฺกา โธตาเรตฺถุ รมฺโถ อาจิกฺขิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา
ตถา อํสุ ฯ ราชาย เชน เคนจิ อุปาเยน สณฺนิกํ โธตาเรถาติ
วตฺวา เทว เคนจิ อุปาเยน น สกฺกาติ วุตฺเต เตเนหิ มม อุยฺยานเ
#๑. ม. วฑฺฒเก ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 96

เอกั รุกข์ อุปธาเรธาติ อาห ๑ วฑุฏกั อุษยานั คนตุวา เอกั
 สุชาติ อุษกั คามนิคมปฐิตั ราชกุลโตปี ลทุชพลิกมมัม มงค-
 ลาลรุกข์ ทิสวา รัโย สนุติกั คนตุวา ตมตถั อาโรเจสิ ๑
 ราชา อุษยาน รักโชนาม มม ปฏิตทุโธ คจจถ ตั ฉินุทธาติ
 อาห ๑ เต สาฐติ สมปฏิจฉิตวา คนุชมาลาทิตถธา อุษยานั
 คนตุวา รุกเข คนุชปณจจุลิกั ทตุวา สุตเตน ปริกขิปิตวา
 ปุปผกณณิกั พนุชิตวา ทิปี่ ชาเลตุวา พลิกมมัม กตุวา อิต สตุตเม
 ทิวเส อาคนตุวา รุกข์ ฉินุทิสสาม ราชา ฉทาเปสิ อิมสมิ รุกเข
 นิพพุตเตวตา อณุตถ คจจนตุ อมหากั โทโส นตุถิติ สวาเวสิ ๑
 อถ ตสมิ นิพพุตเตวตา ตั วจัน สตุวา นิสัสสิ อิเม
 วฑุฏกั อิมิ รุกข์ ฉินุทิสสนุติ วิมานั เม นสุสิสุสติ วิมานปริย-
 ดิกเมว โข ปน มยหิ ชีวิตั อิมลจ รุกข์ ปริวาเรตุวา จิตสุ
 ตรุณศาลรุกเขสุ นิพพุตตานั มม ภาติเทวตานปี พหุณี วิมานานิ
 นสุสิสุสนุติ น โข ปน ม ตถา อตุตโน วินาโส พาธาติ ยถา ภาตินั
 ตสุมมา มยา เนสิ ชีวิตทานั ทาคู วฎุฏติติ ฉินุเตตุวา อฑุฏ-
 รัตติกสมเย ทิพพาลงการปฏิมณุทิตโต รัโย ลิริคพุกั ปวิสิตวา
 สกลคพุกั เอโกภาสิ กตุวา อุสิสีกปเส โรธมานอ อฎุจาสิ ๑
 ราชา ตั ทิสวา ภูตตสิโต เตน สทฐี สลลปนุโต ปจัม คากมาห

[๑๖๓๑]กา ตวั สุกุเชหิ วตุเถหิ อเม เวหาสยิ จิตา (๑)

เกน ดยสุสูนิ วตุตุนติ กุโต ตั ภยมาคตุนติ ๑

#๑. สยา. เวหายสณจิตา ๑

ตตถ กา ตวนติ นาคยภขสุปณณสกุภาทีสุ กานาม ตวนติ
ปฺจจติ ฯ วตเถหีติ วจนมตตเมเวตํ ฯ สพเพปี ปน
ทิพฺพาลงฺการเ สนฺธาเยวมาห ฯ อเมติ อปฺปฏิเม อากาเส ฯ
เวหาสยฺนติ ตสฺเสว เวจันํ ฯ เกน คฺยสฺสูนิตี เกน การณน
ตว อสฺสูนึ ปวตฺตฺนติ ฯ กุโตติ ฌาติวิโยคฺชนวินาสาทินํ กิ
นิตฺสย ตํ ภยมาคตฺนติ ปฺจจติ ฯ ตํ สฺตฺวา เทวราชา เทว
กาถา อภาสิ

[๑๖๑๔]ตเวว เทว วิชิตे ภททสาโลติ มํ วิทु

สฏฺฐีจิวสฺสสทฺสทานิ ติฏฺฐโต ปฺชิตสฺส เม

[๑๖๑๕]การยฺนตา นครานิ อการเ จ ทิสฺมปฺติ

วิวิเช จาปี ปาสาเท น มนฺเต อวมณฺณีสฺ (๑)

ยเถว มนฺเต ปฺเชสฺสุ ตเถว ตฺวํปี ปฺชยาคี ฯ

ตตถ ติฏฺฐโตติ มหาราช สกฺลพาราณสินฺคเรณ เจว
คามนิกเมหิ จ ตยา จ ปฺชิตสฺส นิจจํ พลิกมฺมณฺจ สกฺการณฺจ
ลภฺนตฺสส มยฺหํ อิมสฺมี อฺยฺยานเ ติฏฺฐนฺตสฺส เอตฺตโก กาโล คโตติ
ทสฺเสติ ฯ นครานิตี นครปฺปฏิสฺงฺขรกฺมฺมานิ ฯ อการเ จาติ
ภฺมิกะหานิ ฯ ทิสฺมปฺตีติ ทิสานํ ปติ มหาราช ฯ น มนฺเตติ
เต นครปฺปฏิสฺงฺขรณาทีนิ กโรนฺตา อิมสฺมี นครเ โปราณกราชาโน
มํ นาดิมณฺณีสฺ นาดิกุมีสฺ น วิหะเสสฺสุ มม นีวาสนรฺกฺขํ ฉินฺทิตฺวา
อตฺตโน กมฺมํ น กรีสฺสุ มยฺหํ ปน สกฺการเมว กรีสฺสูติ อวจ ฯ ยเถวาคี
#๑. สฺยา. อจฺจมณฺณีสฺ ฯ

เล่มที่ 33 ทิวาทสนิปาตวณณนา หน้า 98

ตสฺมา ยถว เต โปราณกราชาโน มํ ปุชยีสฺส เอโกปี อิมํ รุกขํ
น จินฺทาเปติ ตวณฺจาปี ตถว ปุชย มา เม รุกขํ เมทยิตฺติ ฯ
ตโต ราชาเทว คาลา อภาสิ

[๑๖๑๖]ตว(๑) อหํ น ปสฺสสามิ   ถฺถํ กาเยน เต ทุมํ
          อาโรหปรินาเหน   อภิรุโปสิ ชาติยา

[๑๖๑๗]ปาสาทํ การยิสฺสสามิ   เอกถมฺภํ มโนรมํ
          ตตฺถ ตํ อุปเนสฺสามิ   จิรฺนเต ยกฺข ชีวิตฺนฺติ

ตตฺถ กาเยนาติ ปมาณฺเนน ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ตว ปมาณฺเน
ตํ วีย ถฺถํ มหนฺตํ อหํ อณฺณํ ทุมํ น ปสฺสสามิ ตวณฺเฑว ปน
อาโรหปรินาเหน สุชาตสงฺฆาตาย สมสณฺจานอุชฺฐภาวปฺปการาย
ชาติยา จ อภิรุโป โสภกฺคปฺปตฺโต เอกถมฺภปาสาทารโห อโหสิ ฯ
ปาสาทนฺติ ตสฺมา ตํ เมทาเปตฺวา อหํ ปาสาทํ การายเปสฺสเมว ฯ
ตตฺถ ตนฺติ ตํ ปนาหํ สมฺม เทวราช ตตฺถ ปาสาท
อุปเนสฺสามิ โส ตฺวํ มยา สทฺธิ เอกโตว วสนฺโต อคฺคคณฺฐมาลาทีนํ
ลภฺนฺโต สกฺการปฺปตฺโต สุขํ ชีวิสฺสสิ นีวาสนฺนฺจานาภาเวน เม
วินาโส ภวิสฺสตีติ มา จินฺตยิ จิรฺนเต ยกฺข ชีวิตํ ภวิสฺสตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา เทวราชา เทว คาลา อภาสิ

[๑๖๑๘]เอวํ จิตฺตํ อุทปาทิ   สรีเรน วินาภาโว
          ปฺปถุโส มํ วิกนฺเตตฺวา   ขณฺฑโส อวกนฺตถ

#๑. สฺยา. ตณฺจ ฯ ๒. ม. ตํ อิวาหํ น ปสฺสสามิ ฯ

เล่มที่ 33 ภาทสาตชาตกั หน้า 99

[๑๖๑๕]อกุเค จ เเฉตวา มชฺเฒ จ ปจฺจนา มุลญจ ฉินฺท (๑)

เอวํ เม ฉิขฺชมานสุส น ทุกฺขํ มรณํ สียาติ ฯ

ตตฺถ เอวํ จิตฺตํ อุทฺปาทีติ ยถิ เอวํ จิตฺตํ ตว อุปฺปนฺนํ ฯ

สรีเรน วินาภาโวติ ยถิ เต มม สรีเรน ภาทสาตรุกฺเขน สทฺธิมม

วินาภาโว ปติฏฺฐิโต ฯ ปุณฺโสติ อถ นํ พุทฺธา ฯ วิกนฺเตตฺวาติ

ฉินฺทิตฺวา ฯ ขณฺฑโสติ ขณฺฑาขณฺฑํ กตฺวา อวกนฺตถ ฯ

อกุเค จาติ อวกนฺติตฺวา จ ปน ปจฺมํ อกุเค ตโต มชฺเฒ เเฉตวา

สพฺพปจฺจนา มุล ฉินฺท เอวํ เม ฉิขฺชมานสุส น ทุกฺขํ มรณํ

สียา สฺขํ นฺ ขณฺฑโส ภาเวยฺยาติ ยาจติ ฯ

ตโต ราชาทฺเว ทธา อภาสิ

[๑๖๒๐]หตฺถปาทํ ยถา ฉินฺทเท กณฺณนาสญจ ชีวิตฺ (๒)

ตโต ปจฺจนา สีเส (๓) ฉินฺทเท ตํ ทุกฺขํ มรณํ สียา

[๑๖๒๑]สุขํ นฺ ขณฺฑโส ฉินฺทํ (๔) ภาทสาต วนฺปฺปติ

กึ เหตุ กึ อุปาทาย ขณฺฑโส ฉินฺทมิจฺฉสึติ ฯ

ตตฺถ หตฺถปาทนฺติ หตฺถเถ จ ปาทเถ จ ฯ ตํ ทุกฺขนฺติ

เอวํ ปฏฺธิปาฏฺฐิยา ฉิขฺชนฺตสุส โจรสุส มรณํ ทุกฺขํ สียา ฯ สฺขํ นฺติ

สมม ภาทสาต วชฺฉปฺปตฺตา โจรธา สุเขน มริตฺถกามา สีสจฺเจทํ

ยาจนฺติ น ขณฺฑโส เชนํ ตฺวํ ปน เอวํ ยาจสิ เตน ตํ ปุจฺจนามิ

สุขํ นฺ ขณฺฑโส ฉินฺทนฺติ ฯ กึ เหตุติ ขณฺฑโส ฉินฺทนาม น

#๑. สฺยา. ปจฺจนา มุลมฺหิ ฉินฺท ฯ ย. มุลํ วิฉินฺท ฯ ๒. สฺยา.

#ชีวโต ฯ ๓. สฺยา. ม. สีโร ฯ ๔. ม. ฉินฺนํ ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 100

สุขัง การณน ปเนตถ ภวิตพุนฺติ ตํ ปุจฺจนฺโต เอวมาห ฯ

อถสฺส อจฺจิกฺขนฺโต ภทฺทสาโล เทว คธา อภาสี

[๑๖๒๒]ยณฺจ เหตุํ อุปาทาย เหตุรฺมฺมุปฺสยฺหิตํ

ขณฺทโส ฉินฺทมิจฺฉามิ มหาราช สฺโณหิ เม

[๑๖๒๓]ฉาติ เม สฺขสํวทฺธมา มม ปสฺเสติ นีวาทชา

เปรีหํ อุปฺหีเสยฺยํ ปเรสํ อสฺสฺโวจิตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ เหตุรฺมฺมุปฺสยฺหิตฺนฺติ มหาราช ยํ เหตุสภาว-
ยุตฺตเมว น เหตุปฏฺฐิรฺูปกํ เหตุํ อุปาทาย อารพฺภ
สนฺธายาห ขณฺทโส ฉินฺทมิจฺฉามิ ตํ โอหิตโสโต สฺฉนาหิตี
อตุโถ ฯ ฉาติ เมติ มม ภทฺทสาตรฺกฺขสฺส ฉายาย
สฺขสํวทฺธมา ฯ มม ปสฺเสติ ตรฺณสาตรฺกฺขเสสุ นิพฺพตฺตา
มยา กตฺวาตปฺริตฺตาณตฺตา นีวาทชา มม ฉาตกา เทวสฺงฺฆา
อตุถิ ฯ เต อหํ วิสาลสาขาวิฏฺโปกฺโก มฺเณ ฉินฺทิตฺวา ปตฺนฺโต
อุปฺหีเสยฺยํ สมฺภกฺกวิมานเณ กโรนฺโต วินาสเยยฺยนฺติ อตุโถ ฯ
ปเรสํ อสฺสฺโวจิตฺนฺติ เอวํ สนฺเต มยา เตสํ ปเรสํ
ฉาติเทวสฺงฺฆานํ อสฺสุขํ ทุกฺขํ โอจิตํ วทฺธมิตํ นจําหํ เตสํ
ทุกฺขกาโม ตสฺมา ภทฺทสาถํ ขณฺทโส ฉินฺทมิจฺฉามิตี
อຍမေတฺถာธิປာယိ ฯ

ตํ สฺตุวา ราชา ฐมฺมิโก วตฺถายํ เทวปฺตฺโต อตฺตโน
วิมานวินาสโตปิ ฉาตินํ วิมานวินาสํ น อิจฺฉติ ฉาตินํ
อตุถํ จรฺติ อภยฺมสฺส ทสฺสามิตี สฺสฺติตฺวา โอสานกถมาห

[๑๖๒๔]เจตยรูป (๑) เจเตสิ ภาททสาต วนปฺปติ
หิตกาโมสิ ฌาตึนั อภยั สมนม ททามิ (๒) เตติ ฯ
ตตฺถ เจตยรูป เจเตสิตี ฌาตึสฺสุ มุทฺทิจิตฺตํ ตาย (๓) จินฺนเตนฺนุโต
จินฺนเตพฺพยฺยตฺตกเมว เจเตสิ สมนม ภาททสาต ฯ เจตยรูป (๔)
ฌेतฺตีสตีปิ ปาโส ฯ ตสฺสสตฺโถ ขณฺฑาโส จินฺนทมิจฺจนฺนุโต ฌेतฺตพฺพ-
ยฺยตฺตกเมว ฌेतฺตีสตี ฯ อภยณฺติ เอตสฺมี เต สมนม กุณฺณ ปตีทิตฺวา
อภยั ททามิ น เม ปาสาเทนฺตฺโถ นานํ ตํ ฌาเปสฺสามิ กจฺฉ
ฌาตึสงฺฆมฺปริวุโต สกฺกโต ครุฑโต สฺขํ ชีวาทิ อาห ฯ
เทวราชา รณฺโณ ฌมฺมํ เทเสตฺวา อคมาสิ ฯ ราชา
ตสฺสโสภาเท จตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา สกฺกปทํ ปุเรสิ ฯ
สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อาหริตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ
ตถาคโต ฌาตฺถจริยํ อจริเยวาทิ วตฺวา ชาตกั สโมธานสิ
ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ตฺรณฺสาเลสุ นิพฺพตฺตเทวตา
พฺพุทฺธิปริสา อเหตุํ ภาททสาตเทวราชา ปน อหเมวาทิ ฯ
ภาททสาตชาตกั ทฺติยํ ฯ
#๑. สฺยา. ม. เจตยรูป ฯ ลี. ย. เจตยรูป ฯ ๒. สฺยา. ม.
#ทมฺมิ ฯ ๓. ม. มุทฺทิจิตฺตตาย ฯ ๔. ม. ฌेतยรูป ฯ

กสนฺติ วปฺนฺติ เต ชนาติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตสฺส ปญฺจกฺลสฺตานิ คเหตุวา นิรเย ปวิญฺจกาวิ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

โสฺหิ อคฺคสาวเกสุ ปริสฺสํ คเหตุวา ปกฺกนฺเตสุ โสฺกํ สณฺจเรตุํ
อสกฺโกนฺโต อุณฺหฺโลหิเต มุขโต นิภฺขมนฺเต พฺลวเวทนาปีฬิโต
ตถาคตฺตสฺส कुณฺโณ นุสฺสฺสริตฺวา อหเมว นว มาเส ตถาคตฺตสฺส
อนตฺถํ จินฺตฺเตสิ สตุถุ ปนฺ มยิ ปาปฺจิตฺตํนาม นตฺถิ อสิตฺติมหาเถรานิปี
มยิ อาฆาโตนาม นตฺถิ มยาคตฺตมฺเมเน อหเมว อิทานิ อนาโถ
ชาโต สตุถารานิ มหิ วิสฺสญฺโจะ มหาเถเรหิปี ฌาติเสญฺเจเน รากุล-
เถเรนปี สากฺยราชกุเลหิปี คนฺตฺวา สตุถาริ ขมาเปสฺสามิติ
ปฺริสาย สยฺยํ ทตฺวา อตฺตานิ มลฺยเกเน คหาเปตฺวา รตฺตี รตฺตี
คจฺจนฺโต โกสฺสรญฺจํ สมฺปาปฺณิ ฯ อานนฺทตฺเถโร สตุถุ อารโจะสิ
เทวทตฺโต กิร ภาเนตฺตุมฺเห ขมาเปตฺตุ อากจฺจตีติ ฯ อานนฺท
เทวทตฺโต มม ทสฺสนํ น ลภิสฺสตีติ ฯ

อถ ตสฺมี สวาคฺถินฺครทฺวาริ สมฺปตฺเต ปุณฺ เถโร อารโจะสิ ฯ
ภควาปี ตเถว อวฺจสิ ฯ ตสฺส เขตฺวณทฺวาทฺเร เขตฺวณโปกฺขรณิสมิปี
อากตฺตสฺส ปาปํ มตฺถกํ ปาปฺณิ ฯ สรีเร ทาโห อูปฺปชฺชิ ฯ
นฺหาตฺวา ปานียํ ปิวิตฺกาโม หุตฺวา มลฺยกา มํ อาวุโส โอตฺตารเถ

ปานีย ปิวีสามีติ อาห ๗ ตสฺส โอตาระตฺวา ภูมียิ จปีตมตฺตสฺเสว
จิตฺตสฺสาเท อตฺทเชยฺเว มหาปจฺวี วิวรฺ อทาสี ๗ ดาวเทว น
อวิจิตฺ อคฺคิชาลา อญฺจาย ปริกฺขิปิตฺวา คณฺหิ ๗ โส ปาปกมมํ
เม มตฺถกํ ปตฺตฺนฺติ ตถาคตฺตสฺส คฺเณ อนฺนสฺสริตฺวา

อิมหิ อญฺจึหิ ตํ อคฺคปฺคฺคํ
เทวาทิเทวํ นรทมฺมสารถิ
สมนฺตจกฺขุ สตปฺปญฺจลกฺขณํ
ปาณฺเหฬิ พุทฺธํ สรณํ อูเปมิติ ๗

อิมาย คากาย สรณฺ ปติญฺจหนฺโต อวิจิตฺปฺรายโน อโหสิ ๗ ตสฺส
ปนฺ ปญฺจ อฺปญฺจจากฺกฺลสฺตานิ อเหตุํ ๗ ตานปิ ตสฺส ปกฺขิกานิ
หฺตุวา ทสพลํ อกโกสิตฺวา อวิจิมฺหิเยว นิพฺพตฺตีสุ ๗ เอวํ โส
ปญฺจ กฺลสฺตานิ คณฺหิตฺวา อวิจิมฺหิ ปติญฺจิจิตฺ ๗

อถกทิวสํ ฐมฺมสภายิ ภิกฺขุ กถิ สมฺมฺจฺจาเปสุ อาวุโส
เทวทฺตฺโต ปาโป ลากฺสการฺกิทฺฐตฺาย สมฺมาสมฺพุทฺเธ อญฺจานโกปปี
พนฺธิตฺวา อนาคตฺถยิ อโนโลเกตฺวา ปญฺจหิ กฺลสฺเตหิ สทฺธิ
อวิจิตฺปฺรายโน ชาโตติ ๗ สตฺถา อากฺนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กากาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมายนามาติ วุตฺเต
น ภิกฺขเว อิทานนฺว เทวทฺตฺโต ลากฺสการฺกิทฺฐุ หฺตุวา
อนาคตฺถยิ น โอลเกสิ ปุพฺเพปิ อนาคตฺถยิ อโนโลเกตฺวา
ปจฺจุปฺปนฺนฺสฺขเวสเนน สทฺธิ ปฺริสาย มหาวินาสํ ปตฺโตติ วตฺวา
อตีตํ อหริ ๗

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 104

อติเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การเนเต พาราณสีโต
อวิทุเร กุสสหัสสนิวาโส มหาวฑฒกีกาโม อโหสิ ฯ ตตถ
วฑฒกีกิ คุมุหากั มลจันั กริสสาม ปิจั กริสสาม เคหิ กริสสามาติ
วตุวา มนุสสานันั หตถโต พหุอินันั คณหิตุวา กิณจิกิ กาคู
นาสกุขีสุ ฯ มนุสสา ทิฏฐทิกุเจ วฑฒกีกิ โจเทนติ ปลิพุทฐนติ ฯ
เต อินายเกหิ ชเนหิ อุปททุตา สุงั วสิคู้ อสกุโกนตา วิเทส
คณตุวา ยตถ กตถจิกิ วสิสสามาติ อรณณันั ปวิสิตุวา รุกเข
ณินุทิตุวา มหตี นาวั พนชิตุวา นที โอตารेतุวา อหริตุวา
คามโต กาวุตอฑฒโยชนมตเต จาเน จเปตุวา อฑฒรตติสมเย
คามันั อากนตุวา ปุคตทาริ อาทาย นาวฎจันันั คณตุวา ตันั นาวั
อกริชุห อนุกกเมน มหาสมูทุ ปวิสิตุวา วาตวเสน วิจรนตา
สมูทวมชเฒ เอกันั ทิปกั สมปาปุนีสุ ฯ ตสุมิ ปน ทิปเก สย
ชาตสาลิอุงุณุกททลิมุพหมุพุนสตาล นานิเกราทินิ วิวิชานิ
ผลาผลานิ อตถิกิ ฯ อณตโรปี กิณนนาโว ปุริโส ปจมตร
ตันั ทิปกั ปตุวา สาลิกคุดันั ญุชมาโน อุงุอาทินิ ขาทมาโน
อูลสรโร นคโค ปรุพุหเกสมสสุ ตสุมิ ทิปเก ปฎิวสติ ฯ

อถ เตปี วฑฒกีกิ จินตยีสุ สเจ อัย ทิปโก รกขสปริกคหิตโต
ภวิสสติ สพุเพปี วินาสันั ปาปุนีสสาม ปริกคหิสสาม ตาว
นนติ ฯ อถ สตตฎฐ ปุริสา สุรา พลวณโต สนนทฐปญจาฐา
หุตวา โอตริตุวา ทิปกั ปริกคหีสุ ฯ ตสุมิ ขณ โส ปุริโส
กุตตปาตราโส อุงุอรสันั ปวิตุวา สุขปุตโต รम्मณิเย ปเทเส

เล่มที่ 33 สมุททวาณิชาตกัม หน้า 105

รชฎปฏฐสทธิเส วาลุกตเต สีตาย ฉายาย อุตตทานโก นิปชชิตวา
ชมพุทธิปวาสีโน กสนุตตา วปนุตตา เอวรूपิ์ สุขัง น ลกนุตติ ชมพุทธิปโต
มยหิ อยเมว ทีปโก วรตโรติ คายมาโน อุทานัง อุทานนสิ ฯ
อด สตุตา ภิกขุ อามนุเตตวา ภิกขเว โส ปุริโส อิมิ อุทานัง
อุทานนสิติ ทสเสนุตโต ปจัม คาทมาห

[๑๖๒๕]กสนุตติ วปนุตติ เต ชนา

มนุชา กมฺมผลูปชีวิน
นยิมสฺส ทีปกสฺส ภากิโน
ชมพุทธิปา อิทํ เม วรนฺติ (๑) ฯ

ตตฺถ เต ชนาติ ชมพุทธิปวาสีโน ชนา ฯ กมฺมผลูปชีวินติ
นानากมฺมานํ ผลูปชีวิน สตุตา ฯ

อด เต ทีปกั ปริคณฺหมานา ปุริสา ตสฺส คิตฺสทฺทํ สุตฺวา
มนุสฺสสทฺโท วิย สุขฺยติ ชานิสฺสาม นนฺติ สทฺทานุสาเรน คนฺตฺวา
ตํ ปุริสํ ทิสฺวา ยกฺโข ภวิสฺสตีติ ภิตา สเร สนนฺหีสฺสุ ฯ โสปี
เต ทิสฺวา อุตฺตโน วรทฺเยน นานํ สามิ ยกฺโข ปุริโสเมหิ ชีวิตทานัง
เม เทถาติ ยาจนฺโต ปุริสานาม ตุมฺหาทิสฺสา นกฺคา น โหนฺตีติ
วุตฺเต ปุณฺปนุณํ ยาจิตฺวา มนุสฺสภาวํ ญาเปสิ ฯ เต ตํ ปุริสํ
อุปสงฺกमितฺวา สมฺโมทนียิ กถํ กตฺวา ตสฺส ตตฺถ อากตฺนियามิ
ปุจฺฉีสฺสุ ฯ โสปี เตสํ สพฺพิ กเถตฺวา ตุมฺहे อุตฺตโน
ปุณฺณสมฺปตฺติยา อีธาคตา อัย อุตฺตมทีโป น เหตุถ สหตฺถน
#๑. สุยา. อิทเมว โน วริ ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 106

กมมํ กตฺวา ชีวนฺติ สยํ ชาตสาลีโนเจว อจฺจุอาทีนญฺเจตฺถ อนฺโต
นตฺถิติ อนุกฺกณฺจา วสธาติ อาห ๑ อธิ ปน วสนฺตานํ
อมฺหากํ อญฺโลปิ ปริปนฺโน นตฺถิติ ๑ อญฺลํ ภยํ เอตฺถ นตฺถิ
อัย ปน อมนุสฺสปรึคฺคหิโต อมนุสฺสา ตุมฺหากํ อจฺจารปฺสฺสาวํ
ทิสฺวา กุชฺฌเยยฺยํ ตสฺมา ตํ กโรนฺตา วาลุกํ วิยฺยหิตฺวา วาลูกาย
ปฏฺิจฺฉาทะยฺยาถ เอตฺถํ อธิ ภยํ อญฺลํ นตฺถิ นิจฺจํ อปฺปมตฺตา
ภเวยฺยธาติ ๑ เต ตตฺถ วาสํ อุกฺกปฺเปตฺถ ๑ ตสฺมี ปน
กฺลสทฺสเส ปณฺจณฺนํ ปณฺจณฺนํ กฺลสฺตานํ เขมฺมจฺกา เทว วทฺสมฺกิ
อหฺลํ ๑ เตสฺส เอโก พาโล อโหสิ รสทฺทฺโร เอโก ปณฺทฺทิต
รเสสฺส อทฺทฺโร ๑

อปรภาเค สพฺเพปิ เต ตตฺถ สฺขํ วสนฺตา ญฺลสรีรา หุตฺวา
จินฺตยีสฺส จิรํ วต โน สุรา อจฺจฺรเสน เมรยํ กตฺวา ปิวิสฺสามาติ ๑
เต เมรยํ กาทฺตฺวา ปิวิตฺวา มตฺตวเสน คายนฺตา นจฺจนฺตา
กิปฺนฺตา ปมตฺตา ตตฺถ อจฺจารปฺสฺสาวํ กตฺวา อปฺปฏฺิจฺฉาทฺตฺวา
ทิปกํ ชิกฺขจฺจํ ปฏฺิจฺจกฺลํ กรีสฺส ๑ เทวตา อิมํ อมฺหากํ กิพามณฺฑลํ
ปฏฺิจฺจกฺลํ กโรนฺตฺติ กุชฺฌิตฺวา สมฺททฺทํ อุตฺตราเปตฺวา ทิปกโสธนํ
กรีสฺสามาติ จินฺตฺตฺวา อัย กาทฺทฺทฺโร อชฺช อมฺหากํ สมากโม
จ ภินฺโน อิตฺทานิ ปณฺณรสมํ ทิวเส ปุณฺณมฺไปสฺสทิวเส
จนฺทสฺส อุกฺกมนเวลาย สมฺททฺทํ อพฺพตฺตฺวา สพฺเพปิเม
ฆาเตสฺสามาติ ทิวสํ จปยีสฺส ๑ อถ เนลํ อนฺตเร เอโก ฐมฺมิโก
เทวปฺตฺโต มา อิมํ มม ปฺสฺสนฺตฺสฺเสว นฺสฺสนฺตฺติ อนุกฺมฺปาย

เล่มที่ 33 สมุททวาณิชชาตกั หน้า 107

เตสุ สายมาลี ภูณชิตวา ฆรทวาระ สุขกถาย นิสินเนสสุ
สพพากรณปฏิมณฺฑิตโต สกถทีปํกั เอโกภาลี กตุวา อุตฺตราย
ทิสาย อากาเส จตุวา อมฺโภ วฑฺฒเกี เทวตา ตุมฺหากั กุฑฺธา
อิมสฺมี จานเ มา วสิตฺต อิติ อฑฺฒมาสจฺเจยน ทิ เทวตา สมุทฺท
อุพฺพตฺเตตฺวา สพฺเพว ตุมฺहे มาเตสฺสนฺติ อิติ นิกฺขมิตฺวา
ปฺลายถาติ ทฺุติยํ คาถมาห

[๑๖๒๖]ติปฺลจฺรตฺตฺวปคตฺมฺหิ จนฺเท

เวโค มหาหฺเสสฺสติ (๑) สาคฺรสฺส

อุปาวลี (๒) ทิปฺมิมํ อุพาริ

มา โว วชิ กจฺฉนฺต เสนมฺมณฺณฺติ ฯ

ตฺตฺตฺตฺ อฺปาวสนฺติ อิมํ ทิปิ อฺปาวสนฺโต อฺลฺโลเลนฺโต
ภวิสฺสติ ฯ มา โววชิติ โส สาคฺรวะโค ตุมฺहे มา วชิ ฯ

อิติ โส เตลี โอวาทํ ทตุวา อตฺตโน จานเมว
คโต ฯ ตฺสฺมี คเต อปโร สาสฺสิโก กกฺขโล เทวปฺตุโต
อิม อิมสฺส วจฺนํ คเหตุวา ปฺลาเปยฺยํ อหิ เนลี คมนํ
นิวาเรตฺวา สพฺเพปี มหาวินาสี ปาเปสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
ทิพฺพาลงฺการปฺฏิมณฺฑิตโต สกถคามํ เอโกภาลี กโรนฺโต
อาคฺนฺตฺวา ทกฺขินทิสาย อากาเส จตุวา เอโก เทวปฺตุโต
อิธาคโตติ ปฺจฺฉิตฺวา อากโตติ วุตฺเต โส โว ก็ กเถสิติ
วตุวา อิทํนาม สามิติ วุตฺเต โส ตุมฺหากั อิธ นินาสี

#๑. สฺยา. ม. เหหิติ ฯ ๒. สฺยา. อฺปฺลา ฯ ลี. อฺปฺลาปยิ ฯ

#ม. อฺปฺลาวิสฺตี ฯ

ชาตภุจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 108
เล่มที่ 33 ทิวาทสนิปาตวณฺณา หน้า 108

น อิจฺฉติ โรเสน กเถติ คุมฺเห อณฺณตฺถ อคนฺตุวา อิเชว วสเถติ
วตฺวา เทว คธา อภาสี

[๑๖๒๓]น ชาตยฺ (๑) สาครวาริเวโค

อุปาวสฺ (๒)ทีปมิมฺ อุพาริ

ตฺ เม นิมิตฺเตหิ พหูหิ ทิฏฺฐํ

มาเถถ กิ โสจถ ปโมทถ โว (๓)

[๑๖๒๔]ปฺหฺตภกฺขํ พหูอนฺนปानํ

ปตฺตถ อวาสมิมฺ อุพาริ

น โว ภยํ ปฏฺิปฺสฺสามิ กิณฺจ

อาปฺตฺตปฺตฺเตหิ ปโมทถฺวโหติ ฯ

ตฺตถ น ชาตยฺนฺติ น ชาตฺ อยฺ ฯ มาเถเถติ มาภายิตฺถ ฯ
ปโมทถฺวโหติ ปมุทิตา ปิตฺติโสมนสฺสชาตา โหถ ฯ อาปฺตฺตปฺตฺเตหิตฺติ
ยาว ปฺตฺตทานํปิตฺติ ปฺตฺเตหิ ปโมทถ นคฺติ โว อิมสฺมิมฺ จานเ
ภยฺนฺติ ฯ

เอวํ โส อิมานิ ทฺวิหิ คธาหิ เต อสฺสาเสตฺวา ปกฺกามิ ฯ
ตฺสฺส ปกฺกนฺตกาเล ฐมฺมิกเทวปฺตฺตตฺสฺส วจฺนํ สุตฺวา อนาถิยฺนฺโต
พาลวฑฺฒกิ สฺถนฺตฺถ เม โภณฺโต วจฺนฺนฺติ เสสวฑฺฒกิ อามนฺเตตฺวา
ปญฺจมฺ คธามาห

#๑. ม. ชาตยฺ ฯ ๒. สฺยา. อุปลาวสฺสฺ ฯ สฺ. อุปตฺเต ฯ

#ม. อุปลวิสฺสฺ ฯ ๓. สฺยา. ม. โมทถฺวโหติ ฯ

[๑๖๒๕]โย เต อัย (๑) ทกขินสสุ (๒) ทิสายั

เขม็ ปภิกุโกสติ (๓) ตสสุ สจจัม

น อุตตุโร เวทึ ภยาภยสสุ

มา เกถ กั โสจจ โมทวูโหติ ๑

ตตุท ทกขินสสุสนุติ ทกขินายั อยเมว วา ปาโจ ๑

ตึ สุตฺวา รสทึทฐา ปณจสทวฑฺทกึ ตสสุ พาลสสุ วจัน
อาทยีสุ ๑ อิตโร ปน ปณทิตวฑฺทกึ ตึ วจัน อนาทิยนุโต
เต วฑฺทกึ อามนุเตตฺวา จตฺโส คาธา อภาสิ

[๑๖๓๐]ยธา อิเม วิปฺปวทฺนติ ยกฺขา

เอโก ภยั สัสติ เขมเมโก

ตทิงฺฆ มยหึ วจัน สุนาถ

จิปฺปึ ลหุ มา วินสฺสิมฺห (๔) สพฺเพ ๑

[๑๖๓๑]สพฺเพ สมากมฺม กโรม นาวั

โทณึ ทพฺหึ สพฺพยฺนฺตฺวปฺนฺนั

สเจ อัย ทกฺขิโน สจฺจมาห

โมฆั ปภิกุโกสติ อุตตุโรยั ๑

[๑๖๓๒]สา เจว โน โหหิติ อาปฺทตฺตา

อิมญจ ทึปึ น ปริจฺจเขม

สเจ จ โข อุตตุโร สจฺจมาห

โมฆั ปภิกุโกสติ ทกฺขินายั (๕) ๑

#๑. สฺยา. โย เทวายั ๑ ๒. สฺยา. ม. ทกฺขินายั ๑ ๓. ม.

#เขมณฺติ ปภิกุโกสติ ๑ ๔. สฺยา. วินสฺสิมฺห ๑ ๕. สฺยา. ทกฺขิโนยั ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 110

[๑๖๓๓]ตเมว นาวิ อภิรยุห สพเพ

เอวิ มย โสตุถิตเรมุปารี

น เว สุขณหิ ปจเมน เสฏฺฐิ

กนิฏฺฐมาปาถคตฺ คเหตุวา ฯ

โย จิธ มชฺฌิ ปวิเจยย คณหิ (๒)

สเว นโร เสฏฺฐมุเปติ จานนฺติ ฯ

ตตุถ วิปฺปวทนฺตฺติ อถมณณํ วิรุทฺฐิ วทนฺติ ฯ

ลหฺนฺติ ปุริมสฺส อตุถทีปนิ ฯ โทณฺนินฺติ คมฺภีริ มหานาวิ ฯ

สพฺพยฺนฺตฺวปฺนฺนฺนฺติ สพฺเพหิ ถิยาริตฺตาทีหิ ยนฺเตหิ อุปฺปนฺนํ ฯ

สา เจว โน โหหิตี อปาตฺตฺถาติ สา จ โน นาวา ปจฺฉาปิ

อุปฺปนฺนาย อปาทย อนตุถา ภวิสฺสตี อิมลฺลจ ทีปํ น

ปริจฺจชิสฺสามํ ๑ ตเรมุติ ตเรยฺยام ๑ น เว สุขณฺนฺติ

น เวเอกนฺเตน สุเชน คณฺหิตพฺพิ ๑ เสฏฺฐนฺติ อตุตฺถมํ ตถิ

สจฺจํ ๑ กนิฏฺฐนฺติ ปจฺมวณฺํ อุปาทาย ปจฺฉิมวณฺํ กนิฏฺฐิ

นามํ ๑ อิธาปิ น เว สุขณฺนฺติ อนฺวตุตฺตเนว ๑ อิํ ๑ วุตฺตํ

โหติ อมฺโก วฑฺฒเกิ ยน เกนจฺ ปจฺเมน วุตฺตํ วณฺํ อิธเมว เสฏฺฐิ

ตถิ สจฺจนฺติ น สุเชน คณฺหิตพฺพเมว ๑ ยถา จ ตํ เอวิ กนิฏฺฐิ

ปจฺฉา วุตฺตวณฺํปี หิ อิธเมว เสฏฺฐิ ตถิ สจฺจนฺติ น คณฺหิตพฺพิ ๑

ยํ ปน โสตฺวิสยอปาถคตฺ โหติ ตํ อปาถคตฺ คเหตุวา อิธ

ปณฺฑิตฺปริโส ปุริมลฺลจ ปจฺฉิมลฺลจ วณฺํ ปวิเจยฺย วิจฺฉิตฺวา

#๑. ม. ตจฺจํ ๑ ๒. สุยา. ม. คณฺหิติ ๑ ๓. ม. อตุถา ๑

เล่มที่ 33 สมุททวาณิชาตกัม หน้า 111

ตีเรตฺวา อุปฺปริกฺขิตฺวา มชฺฌิ (๑) คณฺหติฯ ยํ ตถํ สจฺจํ สภาวภูตํ
ตเมว ปจฺจกฺขํ กตฺวา คณฺหติฯ สเว นโร เสฏฺฐสมฺมุเปติ จานนฺติ
โส อุตฺตมํ จานํ อุปฺเปติ อธิคจฺจติ วินฺนฺติ ปฏฺฐิภตฺติติฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา อาห อมฺโภ มยํ ทฺวินฺนํ เทวปฺุตฺตานํ
วณฺํ กริสฺสาม นาวํ ตาว สชฺเชยฺยาม ตโต สเจ ปจฺมสฺส วณฺํ
สจฺจํ ภวิสฺสติ ตํ อภิรฺูหิตฺวา ปลายิสฺสาม อถ อิตฺรสฺส วณฺํ
สจฺจํ ภวิสฺสติ นาวํ เอกมณฺฺตํ จเปตฺวา อิเชว วลิสฺสามาติฯ
เอวํ วุตฺเต พาลวทฺตมฺเก อมฺโภ ตฺวํ อุกทปฺาติยํ สสฺสูมาริํ ปสฺสตี
อติวियํ ทิมฺสฺสฺตโตสิ ปจฺโม เทวปฺุตฺโต อมฺฺเฮสุ ไรเสน กเถสิ ปจฺฉิม
สิเนเหเน อิมํ เอวรฺูปี วรฺูทึปี ปหาย กฺุหิํ คจฺฉิสฺสาม สเจ ปน ตฺวํ
กนฺฺตกาโม ตว ปฺริสฺสํ คณฺฺหิตฺวา นาวํ กโรหิ อมฺฺหากํ นาวาย กิจฺจํ
นตฺถิติ อาหฯ ปณฺฺชิตโต อตฺตโน ปฺริสฺสํ คเหตุวา นาวํ สชฺเชตฺวา
นาวาย สพฺพฺุปรณฺานิ อาโรเปตฺวา สปริโส นาวาย อฏฺฐาสิฯ
ตโต ปุณฺณมิมิทิวเส จนฺฺทुकฺกมฺนเวลาย สมฺฺททโต อุมฺมิ อุตฺตริตฺวา
ชาณฺฺปฺปมาณา หุตฺวา ทึปํ โชรฺวนตฺถา คตาฯ ปณฺฺชิตโต
สมฺฺททสฺส อุตฺตรณฺภาวํ ญตฺวา นาวํ วิสชฺเชสิฯ พาลวทฺตมฺเก
ปภฺุชิกานิ ปณฺฺจกฺกสฺตานิ สมฺฺททโต อุมฺมิ ทึปโชรฺวนตฺถาย
อาคตา เอตฺตกเมว เอตฺตกเมวาติ กเถนฺฺตาว นิสฺสีทึสุฯ ตโต
กฏฺิปฺปมาณา ปฺริสฺปฺปมาณา ตาลปฺปมาณาติ สาคฺรอมฺมิ
ทึปกมฺปี วหฺมานา อากจฺจติฯ ปณฺฺชิตโต อุปฺายกฺกสฺลตฺถาย รเส
#๑. ม. ตจฺฉิ ฯ

อลกุโธ โสตุถินา คโต ฯ พาลวทุฏกั รสทธิทุเชน อนาคตภยั
อโนโตเกตุวา ปญจหิ กุสเสหิ สหุธี วินาสั ปตุโต ฯ

อิโต ปราณุสาสนี ตมตุถั ทีปยมาณา ติสุโส อภิสมพุทุช-
กาธายิ โหนติ ฯ

[๑๖๑๔]ยถาปิ เต สาครวาริมชฺเฒ

สภมฺมุนา โสตุถิ วหีสุ วาณิชา
อนาคตตุถั ปฏฺวิชฺฌิยานั (๑)
อปฺปปี นัจเจติ จ ฐริปลฺโย ฯ

[๑๖๑๕]พาลา จ โมเหเน รसानุกิทุธา

อนาคตฺ อปฺปฏฺวิชฺฌิยตุถั
ปจฺจุปฺปนฺเน สิทฺนติ อตุถชาเต
สมุทุทมชฺเฒ ยถา เต มนุสฺสา ฯ

[๑๖๑๖]อนาคตฺ ปฏฺกิยิราถ กิจฺจ

มา มํ กิจฺจ กิจฺจกาเล พุชฺเชสิ
ตํ ตาทิสั ปฏฺกิตกิจฺจการี
น ตํ กิจฺจ กิจฺจกาเล พุชฺเชสิตี ฯ

ตตุถ สภมฺมุนาติ อนาคตภยั ทิสฺวา ปุเรตรั กเตน
อตุถโน กมฺเมเน ฯ โสตุถิ วหีสุติ เขเมเน กมฺมึสุ ฯ วาณิชาติ
สมุทุเท วิจรณภาเวเน วทุฏกั วุตฺตา ฯ ปฏฺวิชฺฌิยานนฺติ
เอวํ ภิกฺขเว ปจฺมตรั กตุตพุพฺพิ อนาคตฺ อตุถั ปฏฺวิชฺฌิตฺวา อิธ
#๑. สุยา. ม. ปฏฺวิชฺฌิยาน ฯ

โลเก ฐริปลโย กุลปุตโต อปฺปมตฺตกัปี อตฺตโน อตฺถิ นาจเจติ
นาติวตฺตติ น หาเปตฺติ อตฺถโถ ๑ อปฺปฏฺวิวิษฺณิมยตฺถนฺติ
อปฺปฏฺวิวิษฺณิตฺวา อตฺถิ ปจฺมเมว กตฺตพฺพิ อกตฺวาติ อตฺถโถ ๑
ปจฺจูปฺปนฺเนติ ยทา ตั อนาจตฺ อตฺถชาตฺ อูปฺปชฺชติ ตทา ตสฺมี
ปจฺจูปฺปนฺเน สีนฺติ อตฺถชาเต อตฺตโน ปตฺติจฺจํ น ลภฺนฺติ สมุทฺเท
เต พาลวทฺตฺถกั มนุสฺสา วิย วินาสํ ปาปฺณนฺติ ๑ อนาจตฺนฺติ
ภิกฺขเว ปณฺหิตฺปริโส อนาจตฺ ปจฺมตฺริ กตฺตพฺพิ กิจฺจํ สมฺปฺรายิกั
วา ทิฏฺฐชฺรมฺมิกั วา ปฏฺิกยิราถ ปุเรตฺรเมว กเรยฺย ๑
กัการณา ๑ มา มํ กิจฺจํ กิจฺจกาเล พฺยาเชตฺติ ปุเร กตฺตพฺพิ
หิ ปุเร อกยิรมานํ ปจฺจมา ปจฺจูปฺปนฺนภาวปฺปตฺตํ อตฺตโน
กิจฺจกาเล กายจิตฺตาพาเรน พฺยาเชตฺติ ปจฺมเมว นํ ปณฺหิตฺโต
กเรยฺย ๑ ตํ ตาทิสนฺติ ตถา สณฺจิตฺํ ปุริสํ ๑ ปฏฺิกตฺกิจฺจการินฺติ
ปฏฺิกิจฺจเวว กตฺตพฺพิกิจฺจการินํ ๑ ตํ กิจฺจํ กิจฺจกาเลติ อนาจตฺ
กิจฺจํ กยิรมานํ ปจฺจมา ปจฺจูปฺปนฺนภาวปฺปตฺตํ อตฺตโน กิจฺจกาเล
กายจิตฺตาพารกาเล ตาทิสํ ปุริสํ น พฺยาเชติ น พารตฺติติ ๑
กสฺมา ๑ ปุเรยฺเวว กตฺตตฺตาติ ๑

สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนํ อahrtฺตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพเพปิ เทวทฺตฺโต ปจฺจูปฺปนฺนสฺสฺเช ลคฺโค อนาจตฺ ภยํ
อโนโลเกตฺวา สปริโส วินาสํ ปตฺโตติ วตฺวา ชาตกั
สโมธานสฺสิ ตทา พาลวทฺตฺถกั เทวทฺตฺโต ปจฺจูปฺปนฺนสฺสฺเช
ลคฺโค อโหสิ ทกฺขิมทิสาย จิตฺโต อชฺมมิกเทวปฺปุตฺโต โกกาลิโก

อุตุตฺรทิสาย จิโต ฌมฺมิกเทวปฺตุโต สาริปฺตุโต ปณฺทิตวทุตฺถกั
ปน อหเมวาทิ ฯ

สมุทฺททวณฺนิชชาติกั ตติยั ฯ

กามชาติกั

กามั กามยมานสุสชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อณฺณตฺรํ พุราหุณฺณํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร สวตฺถุวาสิ พุราหุณฺโณ อจิรวตฺติเร
เขตตฺถกรณฺตฺถาย อรณฺณํ โภเกสิ (๑) ฯ สตุถา ตสฺส อุปฺนิสฺสยํ ทิสฺวา
สวตฺถุยิ ปิณฺฑาย ปวิสนฺโต มคฺคา โอบกมฺม เตน สทฺธิ
ปฏฺิสนฺถารํ กตฺวา กิ กโรสิ พุราหุณฺณาติ วตฺวา เขตตฺถุจฺานํ
โภญาเปสิ โภ โคตมาติ วุตฺเต สาธุ พุราหุณฺณกมฺมํ กโรหิติ วตฺวา
อคมาสิ ฯ เอเตเนวฺปาเยน ฉินฺนรฺกฺเข หาระตฺวา เขตตฺส
โสชนกาเล เกทารพฺนฺชนกาเล วปนกาเลติ ปฺนปฺปฺนํ
คนฺตฺวา เตน สทฺธิ ปฏฺิสนฺถารํ อกาสิ ฯ ปฺนทิวเส โส พุราหุณฺโณ
อชฺช โภ โคตม มยฺหํ วปฺปมฺจฺกฺลํ อหํ อิมสฺมี สสฺเส นิปฺพนฺเน
พฺพุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานํ ทสฺสามิติ อห ฯ สตุถา
ตฺถุหิภาเวณ อธิวเสตฺวา ปกฺกามิ ฯ ปฺเนกทิวสํ พุราหุณฺโณ
สสฺสํ โอลเณฺโต อฏฺุจาสิ ฯ สตุถา ตตฺถ กิ กโรสิ
#๑. สิ. โภญฺเจสิ ฯ ยฺ. โภญฺเฐสิ ฯ

พฺราหฺมณชาติ ปุจฺฉิตฺวา สสุํ โอลฺเกมิ โภ โคตฺมาติ วุตฺเต สาธุ
พฺราหฺมณชาติ วตฺวา ปกฺกามิฯ ตทา พฺราหฺมโณ จินฺเตสิ
สมโณ โคตโม อภินฺหํ อากฺขติ นิสฺสํสยํ ฆตฺเตน อตฺถิโก
ทสฺสามิสฺส ฆตฺตุนฺติฯ ตสฺเสวํ จินฺเตตฺวา เคนํ ฆตฺทิวเส
สตฺถาปี ตตฺถ อคฺมาสิฯ อถ พฺราหฺมณฺสฺส อตีวีย วิสฺสาโส
อุปฺปชฺชติฯ อถาปรภาเค ปริณฺเต สสุเส เสว เขตฺตํ ลายิสฺสามิติ
สนฺนิฏฺจันํ ฆตฺวา นิปนฺเน พฺราหฺมณฺเ อจิรวติยา อุปริ
สพฺพรตฺตี ฆนกรวสฺสํ วสฺสิฯ มโหโฆ อากฺนตฺวา เอกนาลิ-
มตฺตํปี อเสเสตฺวา สพฺพิ สสุํ สมุทฺทํ ปเวเสสิฯ พฺราหฺมโณ
โอมฺมหิ โอสริเต สสุสฺวินาํ โอลฺเกตฺวา สกฺภาเวน สณฺจาเรตฺถุ
นาสภฺชิ พลวโสกาภฺภูโต หตฺเถน อูริ ปหฺริตฺวา ปรีเทวมาโน
เคนํ ฆนตฺวา วิลปนฺโต นิปชฺชติฯ

สตฺถา ปจฺจฺจสสมเย โสกาภฺภูตํ พฺราหฺมณํ ทิสฺวา
พฺราหฺมณฺสฺส อวสฺสโย ภวิสฺสามิติ ปฺนทิวเส สวตฺถิยํ ปิณฺฑาย
จริตฺวา ปจฺจฺจาทตฺตํ ปิณฺฑาปาตปฺภิกฺกนฺโต ภิกฺขุ วิหารํ เปเสตฺวา
ปจฺจฺจาสมณฺเนน สทฺธิํ ตสฺส เคนทฺวารํ อคฺมาสิฯ พฺราหฺมโณ
สตฺถุ อากตภาวํ สุตฺวา ปฺภิสฺสนถารตฺถาย เม สหาโย อากโต
ภวิสฺสตีติ ลทฺทสฺสาโส อาสนํ ปญฺญาเปสิฯ สตฺถา ปวีสิตฺวา
ปญฺญตฺตาสเน นิสฺสิทฺธิ พฺราหฺมณ กสฺมา ทุพฺพณฺโณสิ กิณฺเต
อผาสฺกนฺติ ปุจฺฉิฯ โภ โคตม อจิรวตฺตีเร มยา รุกฺขจฺเจทโต
ปฺภุจาย ฆตํ กมฺมํ ตุมฺเห ชานาถ อหํ อิมสฺมึ สสุเส นิปนฺเน

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 116

คุมหากัม ทานัม ทสสามิติ วกขามิ อิทานิ เม สพพนุตฺ สสฺสํ
มโหโฆ สมุทฺทเมว ปเวเสสิ ตํ กิณฺจि อวสิญฺจํ นตฺถิ สกฺกฺสตมตฺตํ
ธณฺณํ วินญฺจํ เตน เม มหาโสโก อุปฺปนฺโนติ ฯ กิ ปน
พฺราหฺมณฺ โสจฺนตฺสฺส นญฺจํ ปุณฺนาคจฺจตฺติ ฯ โนเหตํ โภ
โคตมาติ ฯ เอวํ สนฺเตปิ กสฺมา โสจฺสิ อิมํ สตฺตํ
ธนธณฺณํ นาม อุปฺปชฺชนกาเล อุปฺปชฺชติ นสฺสนกาเล นสฺสติ
กิณฺจิ สงฺขารคตํ อนสฺสนธมฺมํ นาม นตฺถิ มา จินฺตยฺยติ ฯ
อิติ นํ สตฺถา สมสฺสาเสตฺวา ตสฺส สปฺปายธมฺมํ เทเสนฺโต
กามสฺสตฺตํ กเถสิ ฯ สุตฺเต ปรีโยสานํ กจฺจนฺเต พฺราหฺมโณ
โสตาปตฺตนิผลे ปตฺติญฺจहि ฯ สตฺถา ตํ นิสฺโสภํ กตฺวา
อฺภูจฺยาสนา วิหารํ อคมาสิ ฯ สตฺถา อสุกฺนํ พฺราหฺมณฺ
โสทกสฺสสฺสํ นิสฺโสภํ กตฺวา โสตาปตฺตนิผลे ปตฺติญฺจาเปสิติ
สกลนคฺริ อลฺลวสิ ฯ ภิกฺขุ ธมฺมสฺสภายํ กถิ สมฺมจฺจาเปสิ
อาวุโส ทสฺพลอ พฺราหฺมณฺเนน สทฺธิ เมตฺติ กตฺวา วิสฺสาสิโก หุตฺวา
อฺปาเยเนว ตสฺส โสทกสฺสํ ธมฺมํ เทเสตฺวา ตํ นิสฺโสภํ
กตฺวา โสตาปตฺตนิผลे ปตฺติญฺจาเปสิติ ฯ สตฺถา อากฺนุตฺวา
กายนฺตฺถุ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา
อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปาหิ เอตํ
นิสฺโสภกาสินฺนติ วุตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อตฺเต พาราณสิยํ พฺราหฺมทตฺตสฺส ธนฺนํ เทว ปุตฺตา

อเหตุ ๑ โส เชฏฐกตส อปรชช อทาสี กนิฏฐสเสนา-
ปติฏฐานัน ๑ อปรภาเค พุรหุมทตเต กาลกเต อมจจา
เชฏฐกตส อภิเสกั จเปลั ๑ โส น มยหิ ราชเชนตโต กนิฏฐส
เม เทถาติ วตุวา ปุณปุณิ ยาจิมานโนปี ปฏิกุขิปิตวา
กนิฏฐส อภิเสเก กเต น เม อิตฺตริเยน อตุโลติ อปรชชชาตินปี
น อิจฺฉิ ๑ เตนหิ สาธุรสโกชนานิ ภูณชนโต อีเชว วสาหิติ
วตุเตปี น เม อิมสมิ นคเร กิจจํ อตุตติ พาราณสีโต นิกุขमितวา
ปจฺจนตํ คนตุวา เอกํ เสฏฺฐิจฺฉลํ นิสฺสาย สหตฺถเนน กम्मํ กโรนโต
วสิ ๑ เต อปรภาเค ตสฺส ราชกุมารภาวํ ฌตุวา กम्मํ กาคู
น อํสฺส กุมารปริหารเนว ตํ ปริกฺริสฺส(๑) ๑ อปรภาเค ราช-
กมฺมิกา ปจฺจนตํ คนตุวา เขตฺตปฺปมาณคหณตฺถาย ตํ กามํ
อคมฺสฺ ๑ เสฏฺฐิ ราชกุมาริ อฺปสงฺกमितวา สามิ มยฺ คฺมุเห
โปเสม กนิฏฐภาทิกตส ปณฺณํ เปเสตุวา อมฺหากํ พลี หารเถาติ ๑
อาห ๑ โส สาธุติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา อหิ อสุกเสฏฺฐิจฺฉลํ นาม
อฺปนินิสฺสาย วสามิ มํ นิสฺสาย เอเตลฺ พลี วิสชเชหิติ ปณฺณํ
เปเสสิ ๑ ราชา สาธุติ วตุวา ตถา การสิ ๑

อถ นํ สกถคามวาสินปี ชนปทวาสินปี ปฺรคามวาสินปี
อฺปสงฺกमितวา มยฺ คฺมุหากิเยว พลี ทสฺสาม อมฺหากํ วิสชชา-
เปหิติ อํสฺ ๑ โส เตลฺปี อตุถาย ปณฺณํ เปเสตุวา วิสชชาเปสิ ๑
ตโต ปฏฺจาย เต ตสฺเสว พลี อํสฺ ๑ อถสฺส มหาลาภสฺกกาโร
#๑. ม. ปริกฺริสฺส ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 118

นิพพตฺติฯ เตน ตสฺส ตณฺหาปี มหตี ชาตาฯ โส อปรภาเค
สพฺพปี ตํ ชนปํทํ ยาจิ อุปฺทฺตมฺรชฺชํ ยาจิฯ กนิฏฺโฐปี ตสฺส
อทาสิเยวฯ โส ตณฺหาเย วทฺตมมานาย อุปฺทฺตมฺรชฺเชนปี
อสฺนตฺต
พหฺนินฺนเร จตฺตวา รชฺชํ วา เม เทตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปหฺนินฺนํฯ กนิฏฺโฐ จินฺนเตสิ อัยฺ พาลี ปุพฺเพ รชฺชํปี อุปฺรชฺชาทีนปี
ปฏฺก
อิมํ ยฺย
อตฺตสฺส อลฺลํ ยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺย
กนิฏฺจสฺส อุปฺรชฺชํ ทตฺตวา ตโต ปฏฺจาย รชฺชํ กอารนฺโต
ตณฺหาวาสโก หุตฺตวา เอเกน รชฺเชน อสฺนตฺตฺตฺตฺต
ปฏฺจเจตฺตวา ตณฺหาเย โกฏฺฐี นาทฺทสฯ

ตทา สกฺโก เทวราชา เก นฺนุโย โลเก มาตาปีตโร
อุปฺฏฺจหนฺตฺติ เก ทานาทินิ ปุณฺณานิ กโรนฺตฺติ เก ตณฺหาวาสกาคิ
โอโลเกนฺโต ตสฺส ตณฺหาวาสกภาวํ หุตฺตวา อัยฺ พาลี
พาราณสิรชฺเชนปี น ตสฺสตี อหํ สิกฺขาเปสฺสสํ นนฺตฺติ มาณว-
เวเสน ราชทฺวารเร จตฺตวา เอโก อุปฺายกฺสโล มาณโว ราชทฺวาร
จิตฺตติ อโรจาเปตฺตวา ปวิสฺตฺตติ วุตฺเตเต ปวิสฺตฺตวา ราชานํ ชยาเปตฺตวา
กึการณฺมา อากฺโตสฺสตี วุตฺเตเต มหาราช ตุมฺหากํ กิณฺนิจิ วุตฺตพฺพ
อตฺตติ โรโห ปจฺจาสีสามิตฺติ อหฯ สกฺกานฺนภาเวน ดาวเทว
มนุสฺสสา ปกฺกามิสฺสฯ อถ นํ มาณโว อหํ มหาราช ฝิตานิ

อาภินณมนุสฺสานิ สมฺปนฺนพลพาหนานิ ตีณิ นครานิ ปสฺสามิ
อหิ เต อตฺตโน อานุภาเวน ตีณิ รชฺชานิ คเหตุวา ทสฺสามิ
ปฺปญฺจ อกฺตฺวา สีนฺหิ คนฺตุ วุณฺณตีติ อาห ๑ โส โลกฺวสิโก
ราชา สาธฺฐติ สมฺปฺญฺจฺนิ สกฺกานุภาเวน ปน นํ โโก วา ตฺวํ กุโธ
วา อากฺโต ก็ วา เต ลทฺฐํ วุณฺณตีติ น ปุจฺฉิ ๑ โสปี เอตฺตํ
วตฺวา ตาวตีสฺสวณเมว อคฺมาสิ ๑

ราชา อมฺจุเจ ปกฺโกสาเปตฺวา เอโก มาณโว อมฺหากํ ตีณิ
รชฺชานิ คเหตุวา ทมฺมีติ อาห ตํ ปกฺโกสธ นคเร เกริณฺจารา-
เปตฺวา พลกายํ สนฺนิปาเตถ ปฺปญฺจ อกฺตฺวา ตีณิ รชฺชานิ
คณฺหิสฺสามาติ วตฺวา ก็ ปน เต มหาราช ตสฺส มาณวสฺส
สกฺกาโร วากฺโต นิवासนุจฺฉานํ วา ปุจฺฉิตนฺติ วุตฺเต เนว สกฺการิ
อกาสี น นิवासนุจฺฉานํ ปุจฺฉี คจฺฉน นํ อุปฺชาเรธาติ อาห ๑
อุปฺชาเรนฺตา นํ อทิสฺวา มหาราช สกฺลนคเร ตํ มาณวํ น
ปสฺสามาติ อาโรจยีสฺสุ ๑ ตํ สุตฺวา ราชา โทมนสฺสชาโต ตีสฺสุ
นคเรสุ รชฺชํ นุจฺฉิ มหฺนฺเตนมฺหิ ยเสน ปรีหิโน น จ เม ปรีพฺพยิ
อทาสี น นิवासนุจฺฉานนฺติ มยฺหิ กุชฺฉิตฺวา มาณโว อนาคโต
ภวิสฺสตีติ ปุณฺปุณฺ จินฺเตสิ ๑ อถสฺส ตณฺหาวสิกสฺส กายเ
ชาโห อุปฺปชฺช ๑ สกฺลสรีเร ปรีทฺยหฺนฺเต อุทริ โขเกตฺวา
โลหิตปฺกฺชนฺทิกา อุทฺปาติ ๑ เอกํ ภาชนํ ปวิสฺติ เอกํ
นิกฺขมฺติ ๑ เวชฺชา ติกิจฺฉิตฺตํ น สกฺโกนฺติ ๑ ราชา กิลมฺติ ๑
อถสฺส พฺยาริปีพิตฺภาโว สกฺลนคเร ปากฺโก อโหสิ ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 120

ตทา โพธิสตุโต ตกุกสิโต สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา
พาราณสินฺนเร มาตาปิตูนํ สนฺตํ อากโต ตํ ญโย ปวฺตตี
สฺตฺวา อหํ ติกฺกิมฺสิสํมิตฺติ ราชทวารํ คนฺตฺวา เอโก กิร ตฺรณ-
มานโว ตุมฺเห ติกฺกิมฺสิ อากโตติ อารโจาเปสิ ฯ ราชฯ
มหนฺตมหนฺตา ทิสปาโมกฺขเวชฺชาปี มํ ติกฺกิมฺสิ น สกฺโกนฺติ
ตฺรณมานโว ก็ สกฺกิสฺสตี ปริพฺพยํ ทตฺวา วิสฺสชฺเชถ นนฺติ
อาห ฯ ตํ สฺตฺวา มานโว มยฺหํ เวชฺชเวตเนน กมฺมํ นตฺถิ
อหํ ติกฺกิมฺสิสํมิตฺติ เกวลํ เกสชฺชมฺมุตฺตํ เทตฺติ อาห ฯ ตํ สฺตฺวา
ราชฯ สาธฺตฺติ ปกฺโกสาเปสิ ฯ มานโว ราชานํ ทิสฺวา มา ภายิ
มหาราช อหํ ติกฺกิมฺสิสํมิตฺติ อปิจ โข ปน เม โรคฺสฺส สมฺภูจฺจัน
อาจิกฺขถาติ ฯ ราชฯ หรายมาโน ก็ เต สมฺภูจฺจเนน เกสชฺชเมว
กโรหิตฺติ อาห ฯ มหาราช เวชฺชานาม อยฺม พฺยาธิ อิมํ
นิสฺสาย สมฺภูจฺจิตฺติ ญตฺวา ตทฺนฺจฺจวิกํ เกสชฺชํ กโรนฺตฺติ ฯ
ราชฯ สาธฺตฺตาตฺติ สมฺภูจฺจัน กเถนฺโต เอเกน มานเวน
อาคนฺตฺวา ติสฺ นนฺเรสุ รัชฺชํ คเหตฺวา ทสฺสํมิตฺติ วุตฺตํ อาที
กตฺวา สพฺพํ กเถตฺวา อิติ เม ตาต ตณฺหํ นิสฺสาย พฺยาธิ
อุปฺปนฺโน สเจ ติกฺกิมฺสิ สกฺโกสิ ติกฺกิมฺสํหิตฺติ อาห ฯ ก็
ปนฺ มหาราช โสจฺนาย ตานิ นนฺรานิ สกฺกา ลทฺฐนฺติ ฯ
น สกฺกา ตาตฺติ ฯ เอวํ สนฺเต กสฺมา โสจฺสิ มหาราช
สพฺพเมว สวิญญานํ อวิญญานํ วตฺถุ อตฺตโน สรฺริ อาที
กตฺวา ปหาย กมฺนียํ จตฺตุ นนฺเรสุ รัชฺชํ คเหตฺวาปี น ตฺวํ

เอกปฺปหารเนว จตฺสฺโส ภคฺตปาติโย ภุชฺชิสฺสตี น จตฺสฺ
สยเนสฺส สยิสฺสตี น จตฺตารี วตฺถยฺกานิ อจฺฉาติสฺสตี ตณฺหาวสิเกน
นาม ภวิตฺตํ น วฏฺฏติ อัยฺ หิ ตณฺหานาม วทฺตมมานา จตฺตฺหิ
อปาเยหิ มุจฺจิตฺตํ น เทตฺตี ๑ อิติ นํ มหาสฺตฺโต โอวทิตฺวา
ตฺสฺส ชมฺมํ เทเสนฺโต อาห

[๑๖๓๗]กามํ กามยมานสฺส ตฺสฺส เจ ตํ สมฺชฺฉติ
อทฺธา ปิตฺติโน โหติ ลทฺธา มจฺจฺจโย ยทิจฺฉติ ๑

[๑๖๓๘]กามํ กามยมานสฺส ตฺสฺส เจ ตํ สมฺชฺฉติ
ตโต นํ อปริ กามเม ชมฺเม ตณฺหํว วินฺนฺติ ๑

[๑๖๓๙]ควํว สิงฺกิโน สิงฺกํ วทฺตมมานสฺส วทฺตติ
เอวํ มนฺทสฺส โปสฺสฺส พาลสฺส อวิชานโต
ภิชฺชโย ตณฺหา ปิปาสา จ วทฺตมมานสฺส วทฺตติ ๑

[๑๖๔๐]ปรจฺพฺยา สาลิยวํ กฺวาสุํ ทาสโปริสํ
ทตฺวาปี (๑) นาลเมกสฺส อิติ วิทฺธา (๒) สมํ จเร ๑

[๑๖๔๑]ราชา ปสฺยฺห ปจฺวี วิชิตฺวา
สสาครนฺตํ มหิมาวสนฺโต
โอริํ สมฺมทฺสฺส อตฺตฺตฺรโป
ปาริํ สมฺมทฺสฺสปี ปฏฺจเยว (๓)

[๑๖๔๒]ยาว อนุสฺสรํ กามเม มนสา ติตฺติ นาชฺฉกา

#๑. ม. ทตฺวา จ ๑ ๒. ม. วิทฺธา ๑ ๓. ม. ปตฺถเยถ ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 122

ตโต นินุตตา ปฏิกกมม ทิสวา

เต เว ติตตตา เย ปญญา ย ติตตตา ฯ

- [๑๖๔๓]ปญญา ติตตฺนินฺ เสฏฺฐิ น โส กามหิ ตปฺปติ
- ปญญา ติตตฺตํ ปุริสํ   ตณฺหา น กุรุเต วสํ ฯ
- [๑๖๔๔]อปฺปิเนถว กามานิ (๑)   อปฺปิจฺจสฺส อโถลฺโป
- สมุทฺทมตฺโต ปุริโส   น โส กามหิ ตปฺปติ
- [๑๖๔๕]รตฺถกาโรว จมฺมสฺส   ปริกนฺตํ อุปาหนํ ฯ
- ยํ ยํ จชฺติ (๒) กามานํ   ตํ ตํ สมฺปชฺชเต สฺขํ
- สพฺพญจ (๓) สฺขมิจฺเจยฺย   สพฺเพ กามे ปฺริจฺเจเชติ ฯ

ตตฺถ กามนฺติ วตฺถกามํปิ กิเลสกามํปิ ฯ กามยมานสฺสาติ
 ปญฺจยมานสฺส ฯ ตสฺส เจ ตํ สมฺชฺชติ ตสฺส ปุคฺคสฺส
 ตํ กามิตวตฺถุ สมฺชฺชติ เจว นิปฺปชฺชติ จาติ อตฺโถ ฯ ตโต
 นํ อปฺริ กามเติ เอตฺถ นนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ อปรนฺติ
 อปรภาคทีปนํ ฯ กามเติ อุปโยเค พหฺวจนํ ฯ อิํ วุคฺตํ
 โหติ สเจ กามํ กามยมานสฺส ตสฺส ตํ กามิตวตฺถุ สมฺชฺชติ
 ตสฺมี สมฺพิเช ตโตปฺริ โส ปุคฺคโถ กามยมาโน ยถานาม จมฺเม
 คิมุทกาเล วาตาทเปเน กิลนฺโต ตณฺหํ วินฺทติ ปานียปิปาสํ
 ปฏฺิลภติ เอวํ ภิชฺโย กามตณฺหาสฺงขาเต กามे วินฺทติ ปฏฺิลภติ
 รูปตณฺหาทิกา ตณฺหา ตสฺส วทฺตเตยฺวาติ ฯ ควฺวาติ
 โครุปฺสฺส วิย ฯ สฺงคิโนติ มตฺถกํ ผาเลตฺวา อฏฺฺจิตสฺงคิสฺส ฯ
 #๑. ม. กามานํ ฯ ๒. สฺยา. ชหฺติ ฯ ๓. สฺยา. ม. สพฺพญจ ฯ

มนุทสุธาติ มนุทปญญสุธา ๑ พาลสุธาติ พาลธมมยุตตสุธา
อิทัง วุตฺตัง โหติ ยถา วจฺจนฺตสุธา วทฺตมนฺตสุธา สรีเรเนว สทฺธิ สิงคัง
วทฺตติ เอวัง อนฺธพาลสุธาปิ อปฺปตฺตกามตฺตนา จ ปตฺตกาม-
ปิปาสา จ อปฺราปฺริ วทฺตตีติ ๑

สาธียวกนฺติ สาธียเขตฺตัง ยวเขตฺตัง ๑ เอเตน สาธียวาทีกั
สพฺพํ ธณฺณํ ทสฺเสตี ๑ ทฺตียปฺเทน สพฺพํ ทฺวิปทจตุปทัง
ทสฺเสตี ๑ ปจฺมปฺเทน วา สพฺพํ อวิญฺญาณกั อิตฺเรน
สฺวิญฺญาณกั ๑ ทตฺวาปาติ ทตฺวาปิ อิทัง วุตฺตัง โหติ ติฏฺฐนฺตฺ
ตีณิ รชฺชานิ สเจ โส มาณโว ธณฺณํ วา สกฺลปิ ปจฺวี สฺวิญฺญาณ-
กาวิญฺญาณกรตฺนปฺริ กสฺสจฺจิ ทตฺวา กจฺเจยฺย อิทังปิ เอตฺตกั วตฺถุ
เอกสฺเสว อลฺลํ ปฺริยนฺตัง เอวัง ทุปฺปฺรา เอสา ตฺตนาหาม ๑ อิตี
วิทฺธา สมํ จเรตี เอวัง ชานนฺโต ปฺริโส ตฺตนาหาสโก อหฺตฺวา
กายสฺสจฺริตาทีนึ (๑) ปฺเรนฺโต สมํ จเรยฺย ๑ โอรนฺติ โอริมโกฏฺฐาถัง
ปตฺโต ๑ เตน อตฺตตฺตรูโป ปฺน สมนฺทปาริปี ปญฺเจยฺย เอวัง
ตฺตนาหาสกตฺตนาหาม ทุปฺปฺราตี ทสฺเสตี ๑ ยาวาตี
อนิยามิตปฺริจฺเจโท ๑ อนฺตฺสฺสรนฺติ อนฺตฺสฺสรนฺโต ๑ นาชฺฌกาตี
น วินฺทตี อิทัง วุตฺตัง โหติ มหาราช ปฺริโส อปฺริยนฺเตปี กาม
มนสา อนฺตฺสฺสรนฺโต ติตฺตี น วินฺทตี ปตฺตกาโมว โหติ เอวัง
กามสฺส สตฺตนาถํ ตฺตนาห วทฺตเตว ๑ ตโต นีวตฺตาตี ตโต ปน
วตฺตฺกามกิลฺลสฺกามโต จิตฺเตน นีวตฺติตฺวา กายน ปฏิกฺกมฺม-
#๑. ม. กายสมาจาราทีนึ ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 124

ณานเนว อาทีนั ทิสฺวา เย ปญฺญา ย ติตฺตา ปรีปฺณณา เตว
ติตฺตา นาม ฯ

ปญฺญา ติตฺตึนํ เสฏฺฐนฺติ ปญฺญา ติตฺตึนํ อัย
ปรีปฺณณเสฏฺโฐ อยมเว วา ปาโ๑ น โส กามเหติ ตปฺปตีติ
น ปรีทยฺหตีติ ปาโ๑ ยสฺมา ปญฺญา ติตฺโต ปรีโ๑ กามเหติ
ปรีทยฺหตีติ อตฺโถ๑ น กุรุเต วสนฺติ ตาทิสํ หิ ปรีตํ ตณฺหา
วเส วตฺเตตฺถ น สกฺโกติ เสวว ปน ตณฺหา ย อาทีนั ทิสฺวา กงฺกมาโล
วีย อทฺตมาสกราชา วีย จ ตณฺหา วเส น วตฺตตีติ อตฺโถ๑
อปฺปิเนถวาติ วิทฺธิเสยฺยาเถว๑ สมฺมทฺตมตฺโตติ มหตียา
ปญฺญา สมฺนุณาคตฺตตา สมฺมทฺตปฺปมาโ๑ โส มหนฺเตน
อภฺคินาปี สมฺมทฺโท วีย กิเลสกามเหติ น ตปฺปตี น ทยฺหตี๑

รตฺกาโรติ จมฺมกาโร๑ ปรีกนฺตฺนฺติ ปรีกนฺตฺนฺโต๑
อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา จมฺมกาโร อฺปาหนํ ปรีกนฺตฺนฺโต ยัย จมฺมสฺส
คยฺหุปกฺมณฺญจัน โหติ ตํตํ วชฺเชตฺวา อฺปาหนํ กตฺวา
อฺปาหนมฺลํ ลภิตฺวา สฺขีโต โหติ เอวเมว ปญฺชิตฺโต จมฺมการ-
สฺตฺตสทิสาย ปญฺญา กนฺตฺนฺโต ยัย โอรี กามานํ จชติ เตน
เตนสฺส กาโมธินา วิรหิตํ ตํตํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ จ
สฺขํ สมฺปชฺชติ วิคตฺทรรถํ สพฺเพน สพฺพปี กายกมฺมาทิสฺขํ
วิกตฺปรีพาหเมว อิจฺเจยฺย กสิณํ ภาเวตฺวา ฌานํ นิพฺพตฺเตตฺวา
สพฺพกาม ปรีจฺเจติ๑

#๑. ม. สรภฺจมาณโว วีย๑ ๒. ม. สเจ ปน๑

โพธิสตุตสฺส ปน อิมํ คาลํ กถนุตสฺส รณฺโณ เสตจฺจตุตํ
อารมฺมณํ กตฺวา โอทาทกสิณชฺฌานํ อุทปาที ๑ ราชาปี
อโรโค อโหสี ๑ โส ตฺถุจฺโจะ สยนา วุฏฺจาย เอตฺตกา เวชฺชา
ติกิจฺจิตฺตํ นาสกฺขีสุ ปณฺฑิตมาณโว ปน อตฺตโน ฌาณวิสเยน
มํ นิโรคํ อกาสิตี เตน สทุธี สลฺลปฺนฺโต ทสมํ คาทมาห
[๑๖๔๖]อฏฺฐ เต ภาสิตา คาทา สพฺพา โหนฺติ สหสฺสียา (๑)

ปฏฺิกุณฺหา มหาปุรหุเม สาเชตํ ตว ภาสิตนฺติ ๑
ตตฺถ อฏฺฐาติ พุตฺติยคาลํ อาที กตฺวา กามาทีนวลฺลียุตฺตา
อฏฺฐ ๑ สหสฺสียาติ สหสฺสสารหา ๑ ปฏฺิกุณฺหาติ อฏฺฐ
สหสฺसानิ ฌนฺหา ๑ สาเชตํ ตว ภาสิตนฺติ สาธุ เอตํ ตว
ภาสิตํ วจฺนํ ๑

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต เอกาทสมํ คาทมาห
[๑๖๔๗]น เม อตฺโถ สหสฺสเสหิ สเตหิ นนฺหเตหิ จ (๒)

ปจฺฉิมํ ภาสโต คาลํ กามเม เม นิโรโต มโนติ ๑
ตตฺถ ปจฺฉิมนฺติ รกกาโรว จมฺมสฺสาติ คาลํ ๑ กาม
เม นิโรโต มโนติ อิมํ คาลํ ภาสมานสฺเสว วตฺถุกาเมปี
กิลฺลสกาเมปี มโน นาทิรมิ อหํ หิ อิมํ คาลํ ภาสมานอ อตฺตโนว
ธมฺมเทสนาย ฌานํ นิพฺพตฺเตสึ มหาราชาติ ๑

ราชา ภียโยโส มตฺตตาย ตฺถิสิตฺวา มหาสตุตํ วณฺณเณนฺโต
โอสานคาทมาห

#๑. สฺยา.สึ.ยฺ.สหสฺสียโย ๑ ๒. สฺยา.ม.นนฺหเตหิ วา ๑

[๑๖๔๘]ภทโท(๑) วตยั มาณวโก สพพโลกวิทู มุณี

โย ตณ्हั ทุกุชชนนี ปริชานาติ ปณฺชิตโต ฯ

ตตถ ทุกุชชนนินฺติ สกถวณฺณทุกุชชนนี ฯ ปริชานาตีติ
ปริชานี ปริจฺฉินฺทิตฺวา ปริลฺลยฺจิตฺวา นีหฺรตีติ โพรธิสฺตตํ
วณฺณเณโต เอวมาห ฯ

โพรธิสฺตโต มหาราช อปฺปมตฺโต หุตฺวา ชมฺมํ จราติ
ราชานํ โอวทิตฺวา อากาเสน หิมวณฺตํ กนฺตฺวา อิติปพฺพชฺชํ
ปพฺพชิตฺวา ยาวตายุกํ จตฺวา พุรหุมนฺวิหาเร ภาเวตฺวา พุรหุมน-
โลกุปลโก อโหสิ ฯ

สฺตถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา เอวํ กิกฺขเว ปุพฺพเพปาหํ
เอตํ พุราหุมนํ นิสฺสโสมกกาสินฺติ วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา
ราชาเอส พุราหุมนเณ อโหสิ ปณฺชิตมาณโว ปน อหเมวาคี ฯ

กามชาตกํ จตฺตถํ ฯ

ชนสนฺชชาตกํ ฯ

ทส ขลุมานี จานานินฺติ อิทํ สฺตถา เชตวเน วิหรนฺโต
โกสฺสรณฺโณ โอวาทตฺถาย กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ กาลे ราชา อิสฺสรियมทมตฺโต กิลสฺสุขนฺิสฺสิโต
วินิจฺฉยฺปิ น ปญฺจเปสิ พุทฺธุปญฺจจानฺปิ ปมชฺชิตฺวา โส เอกทิวสํ
#๑. สฺยา. ม.ภทฺรโก ฯ

ทสพลั อนุสฺสริตฺวา สตุถาริ วฺนฺทิสฺสามิตี ภูตฺตปาตราโส
รถวรมารุหฺ วิหาริ คฺนฺตฺวา สตุถาริ วฺนฺทิตฺวา นิสฺสีทิ ฯ อถ
นั สตุถา กิ มหาราช จิริ น ปฺลยฺวายสีตี วตฺวา พฺหุกิจฺจตาย
โน ภูนฺเต พฺหุชฺฐปฺภุจฺจานสฺส โอกาโส น ชาโตตี วุตฺเต มหาราช
มาทิสฺเณม โกวาททายเก สพฺพลฺลยฺพฺพชฺเช ชฺฐวิหารเ วิหรนฺเต
อยุตฺตํ ตว ปมชฺชิตฺตุ รลฺลยฺณาม ราชกิจฺจเจสุ อปฺปมตฺเตน
รภูจฺจวาลีนํ มาตาปิตฺตฺสเมน อคฺติคฺมนํ ปหาย ทสราชชฺมเม
อโกเปตฺวา (๑) รชฺชํ การเตุ วฺภูตฺติ รลฺลโย ทิ ชฺมมิกภาเว สติ
ปฺริสาปิตฺส ชฺมมิกา โหนฺติ อนจฺจริยิ โข ปเนตํ ยํ มยิ อนุสฺสาสนฺเต
ตฺวํ ชฺมเมน รชฺชํ การยฺยยาสิ โปราณกปฺณฺทิตา อนุสฺสาสเก
อาจฺริเย อวิชฺชมาเนปี อตฺตโน มติยา ติวิชฺชจฺริตชฺมเม
ปติฏฺจาย มหาชนสฺส ชฺมมํ เทเสตฺวา สปฺริสา สคฺคปฺริ (๒)
ปฺรยมาณา อคฺมํสูติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ

อตีเต พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเเนเต โโพธิสตุโต
ตสฺส อคฺคเมหเสยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ ชนสนุชกฺุมาโรติสฺส
นามํ กรีสุ ฯ อถสฺส วยปฺปตฺตสฺส ตกฺกสิลโต สพฺพลิปฺปานิ
อฺคฺคณฺหิตฺวา อากตกาเล ราชา สพฺพานิ พนฺชนาคารานิ
โสธาเปตฺวา อฺปรชฺชํ อทาสิ ฯ โส อปฺรภาเค ปิตฺตุ อจฺจเยน
รชฺชเช ปติฏฺจาย จตฺตฺส นคฺรทฺวาเรสุ นคฺรมชฺเช ราชทฺวาเร จาติ
จ ทานสาลาโย การเตฺวา ทิวเส ทิวเส จ สตสฺสทฺสทานิ ปฺริจฺจชิตฺวา
#๑. ม. อโกเปนฺเตน ฯ ๒. ม. สคฺคปฺถิ ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 128

สกลชมพูทีป สโฆเกตุวา มหาทานิ ปวตุเตนุโต พนุชนาคารานิ
 นิจจํ วิวฏฺฐานิ การेतฺวา ฌมฺมคณฺฑกํ โสธาเปตุวา จตุหิ
 สงฺกหวตฺถุหิ โลกํ สงฺกณฺหนุโต ปณฺจสีลานิ รกฺขนุโต อุโปสถวาสํ
 วสนุโต ฌมฺเมน รชฺชํ การลสิ ฯ อนฺตรนฺตรา จ รกฺขวาสินอ
 สนฺนิปาเตตุวา ทานํ เทถ สีลํ สมาสยถ ฌมฺมํ จรต (๑) ฌมฺเมน
 กมฺมมฺเต จ โวหารเอ จ ปโยเชต ทหฺรกาเลเยว สิปฺปานิ อุคฺคณฺหต
 ฌนํ อุปฺปาเทต คามกฺกมฺมํ ปิสฺสณกมฺมํ มา กริตฺถ
 จณฺทา ผรฺุสา มา อหฺตุต มาตฺตฺปฏฺจานํ ปิตฺตฺปฏฺจานํ ปฺุเรถ
 กฺุเลเชฏฺจาสฺปายินอ ภวถาติ ฌมฺมํ เทเสตุวา มหาชนํ สุจฺริตฌมฺเม
 ปติฏฺจาสฺเปสิ ฯ โส เอกทิวสํ ปณฺณรสิอุโปสเถ สมาสินฺนุโปสโถ
 มหาชนสฺส กฺิยโย กฺิยโย หิตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ฌมฺมํ เทเสสฺสฺสํมิตฺติ จินฺเตตุวา นกเร เกริณฺจาราเปตุวา อตฺตโน
 โออโรเช อาทึ กตุวา สพฺพิ นกรชนํ สนฺนิปาเตตุวา ราชงฺคณเ
 อลงฺกตรตนมณฺฑปมฺชฺเฒ ปณฺณตฺตวรปฺลลฺงเก นิสิตฺติตุวา อมฺโภ
 นกรวาสินอ คฺุมฺหากํ ตปฺนีเย จ อตปฺนีเย จ ฌมฺเม เทเสสฺสํมิตฺติ
 อุปฺปมตฺตา หุตฺวา โออหิตฺโสตา สกฺกจจํ สฺสณฺถาติ ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ
 สตุถา สจฺจปฺริภาวิทํ มฺุขรตฺนํ วิวริตฺวา ตํ เทสนํ มฺุชฺเรน
 สเรณ โกสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อวิกโรนุโต

[๑๖๔๕]ทส ขลฺุมานิ (๒) จานานิ ยานิ ปุพฺเพ อกริตฺวา
 ส ปจฺจนา อนฺตฺตปฺปติ อิจฺจาห ราชา ชนสนฺโธ (๓)

- #๑. ม. ภาวนํ ภาเวถ ฯ ๒. ม. ขลฺุ อิมานิ ฯ
- #๓. ม. อิจฺเจวาท ชนสนฺโธ ฯ

- [๑๖๕๐]อลทุธา จิตต์ (๑) ตปติ   ปุพเพ อสมุทานิถ
    น ปุพเพ ชนเมสิสุ   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๑]สกุยรูป ปุเร สนฺตัม   มยา สิปปํ น สิฏฺจิต्तํ
    กิจฺจนา วุตฺติ อสิปฺปสฺส   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๒]กฺกุเวที ปุเร อาสี   ปิสุ โณ ปิฏฺฐิมํสิโก
    จณฺโท จ ผรุโส จาสี (๒)   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๓]ปาณาติปาตี ปุเร อาสี   ลุทฺโท (๓)จาปี อนาริโย
    กฺกุทานํ นาวชานิสฺส (๔)   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๔]พหุสุ วต สนฺตีสฺ   อนาปทาสฺ อิตฺถิสฺ
    ปรทาริ อเสวิสฺส (๕)   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๕]พหุหมฺหิ วต สนฺตมฺหิ   อนนฺปาเน อฺปฏฺฐิตฺเต
    น ปุพเพ อทที ทานํ   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๖]มาตฺรํ ปีตฺรํ จาปี   ชินฺณเก กตโยพฺพน (๖)
    ปฺหุสนฺโต น โปสิสุ   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๗]อาจริยมนฺสตุถาริ   สพฺพกามรสาหริ
    ปีตฺรํ อติมณฺณิสฺส   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- [๑๖๕๘]สมณฺเ พฺราหฺมณฺเ จาปี   สีลวานฺเต พหุสุเต
    น ปุพเพ ปยิริปาสิสุ   อิติ ปจฺจนุตฺตปฺติ
- #๑. สฺยา ม. วิตุถิ ๑ ๒. ม. จาปี ๑ ๓. สฺยา. ม. ลุทฺโท ๑
#๔. ม. นاپจายิสฺส ๑ ๕. สฺยา. อาเสวิสฺส ๑
#๖. ม. ชินฺณกํ กตโยพฺพนํ ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 130

[๑๖๕๕]สาธุ โหติ ตโป จิณฺโณ สนฺโต จ ปยิริปาสิโต

อจิณฺโณ เม ตโป ปุพฺเพ (๑) อิติ ปจฺจนาตฺตปฺปติ

[๑๖๖๐]โย จ เอตานิ จานานิ โยนิโส ปฏฺิปปชฺชติ

กรํ ปุริสกิจฺจานิ น จ ปจฺจนาตฺตปฺปติตี (๒)

อิมา คถา อาห ฯ

ตตฺถ จานานีตี การณานิ ฯ ปุพฺเพติ ปจฺจเมว อกริตฺวา ฯ
ส ปจฺจนา อนฺตฺตปฺปติตี โส ปจฺจมํ กตฺตพฺพานิ อการโก ปุคฺคโล
อิชฺช โลเกปิ ปรรโลเกปิ ตปฺปติ กิลมตี ฯ ปจฺจนา วา
อนฺตฺตปฺปติตีปิ ปาโห ฯ อิจฺจาทาตี [๓] เอวํ ราชชา ชนสนฺโข
อโวจ ฯ อิจฺจาสฺสาทิปิ ปาโห ฯ ตตฺถ สฺกาโร (๔) นิปาตมตฺตํ ฯ
อิจฺจาสฺส อาทาตี ปทฺจเจโท ฯ อิมานิ ทส ตปฺปนิยการณานิ
ปกาสเสตฺถุ โปชิสตฺตสฺส ชมฺมกถา โหติ ฯ

ตตฺถ ปุพฺเพติ ปจฺจเมว ตฺรณฺกถาเล ปรรกฺกมํ อกตฺวา
อสมฺมทานตี อสมฺมกฺตํ (๕) ชนํ มหฺลลกถาเล อลภิตฺวา ตปฺปติ โสจตี
ปเร จ สฺสิจเต ทิสฺวา สยํ ทุกฺขํ ชีวนฺโต ปุพฺเพ ชนํ ปรีเยสฺสิสฺสนฺติ
เอวํ ปจฺจนาตฺตปฺปติ ตสฺมา มหฺลลกถาเล สฺสํ ชีวิทฺกามา ทหฺรกาเลเยว
ชมฺมิกานิ กสิกฺกมาทีนํ กตฺวา ชนํ ปรีเยสธาตี ทสฺเสตี ฯ

ปุเร สนฺตฺนตี ปุพฺเพ (๖) ทหฺรกาเล อาจริเย ปยิริปาสิตฺวา
#๑. สฺยา. ม. น จ ปุพฺเพ ตโป จิณฺโณ ฯ ๒. สฺยา. ส ปจฺจนา
#นนาตฺตปฺปติ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร อิติ อาทาตี ปทฺจเจโทตี
#ทิสฺสตี ฯ ๔. ท. อสฺส-กาโร ฯ ๕. ม. อสมฺกตํ ฯ ๖. ม. ปุเร ฯ

มยา กาคู้ สกยรูป สมานัน หตฺถิสิปฺปาทิกั กิณฺจิสิปฺปํ น สิกฺขิตฺตํ ๑
กิจฺจชาติ มหฺลลกกกาลเ อสิปฺปสฺส ทุกฺขา ชีวิตฺตฺตติ เนว สกฺกา
ตทา สิปฺปํ สิกฺขิตฺตํ ตสฺมา มหฺลลกกกาลเ ชีวิตฺตฺตมา ตรฺณ-
กาลเเยว สิปฺปานิ สิกฺขถาติ ทสฺเสติ ๑ กุณฺเวทิติ กุณฺชานนโก
คามกุณฺโฏ วา โลกสฺส อนตฺตการโก วา ตฺลาคุณฺยานิ การโก วา
กุณฺญการโก วาติ อตฺโถ ๑ อาสินฺติ เอรฺฐโป อหํ ปุพฺเพ
อโหสี ๑ ปิตฺโณติ เปสฺสณการโก ๑ ปิณฺจิมฺสิโกติ ลณฺจ
คเหตุวา อสามิกเ สามิกเ สามิกเ อสามิกเ กโรนฺโต ปเรตฺตํ ปิณฺจิมฺล
ชาทโก ๑ อิติ ปจฺจชาติ เอรฺ มรณมณฺเจ นิปนฺโน อนตฺตปฺปติ
ตสฺมา สเจ นิรเย น วสิตฺตฺตมา ตฺถ มา เอรฺฐปํ ปาปกมฺมํ กริตฺถาติ
โอวทติ ๑

ลฺลุทฺโธติ ทารุโณ สาหสิโก ๑ อนาริโยติ น อริโย
อสณฺณิตฺตํ ทสฺสิโล นิจสมจาโร ๑ นาวชานิสฺสนฺติ ขนฺติ-
เมตฺตทานุทฺทวเสน นิจจฺจติโก นาโหสี ๑ เสลฺลํ ปุริมฺนเยเนว
โยเชตฺตพฺพํ ๑ อนาปทาสุติ อปทานํ อापโท ปริกฺคโหติ อตฺโถ ๑
น อापโท ยาสฺ อตฺถิตฺติ อนาปทา ๑ อณฺเณหิ อกตฺปริกฺคหาสุติ
อตฺโถ ๑ อฺปฺปจฺจิตฺติ ปจฺจปฺปจฺจิตฺเต ๑ น ปุพฺเพติ อิตฺโต ปุพฺเพ
ทานํ น อททํ ๑ ปหฺสฺสนฺโตติ ธนพเลนฺปิ กายพเลนฺปิ โปสิตฺตํ
สมตฺโถ ปฏฺวิโล สมานโน ๑ อจาริยนฺติ อจารสิทฺทวาปนตฺตาย
อิธ ปิตา อจาริโยติ อธิปฺเปโต ๑ อนุสฺตฺถารนฺติ อนุสฺตฺถกั ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณา หน้า 132

สพพกามรสาหรณฺติ สพฺเพ วตฺถุกามรเส อหริตฺวา โปสิตานํ (๑) ฯ
อติมณฺธิสฺสณฺติ ตสฺส โอวาทํ อคณฺหนฺโต อติกกมิตฺวา มณฺธิสฺสํ ฯ
น ปุพฺเพติ อิตฺโต ปุพฺเพ ฌมฺมิกสมณพฺราหฺมणे กิลาน
มิลาเต จิวราทีนึ ทตฺวา อปฺปฏิชคฺคเนน ปยิริปาสิสฺสํ ฯ
ตโปติ สฺจริตตโป ฯ สนฺโตติ กายาทึหิ ทฺวาเรหิ อุปสนฺโต
สีลวา ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ติวิสฺสจฺริตสฺงขาโต ตโป จินฺโน เอวฺรูปโป จ
สนฺโต ปยิริปาสิโตนาม สาธุ สนฺทโร ฯ น ปุพฺเพติ มยา
ทหฺรกาลเอ เอวฺรูปโป ตโป น จินฺโน อิติ ปจฺจนา ชฺราชฺฉินฺโน
มรณภยตชฺชิตฺโต อนฺตปฺปติ โสจติ ฯ สเจ ตมฺมุเห เอวํ น
โสจจิตฺกามา ตโปกมฺมํ กโรธาติ วทติ ฯ โย จ เอตานิ จานานีติ
โย ปน เอตานิ ทสการณานิ ปจฺจเมว อุปาเยน ปฺฏิปชฺชติ
สมาทาย วตฺตติ ปฺริเสหิ กตฺตพฺพานิ ฌมฺมิกกิจฺจานิ กโรนฺโต โส
อปฺปมาทวិหาริปฺริโส ปจฺจนา นานฺตปฺปติ โสมนสฺสปฺปตฺโตว โหตีติ ฯ
อิติ มหาสฺตฺโต อนฺวทฺตมาสํ อิมินา นียาเมน มหาชนสฺส
ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ มหาชนปี ตสฺส โอวาทเอ จตฺวา ตานึ ทส
จานานึ ปฺุเรตฺวา สกฺคปฺราชน โอโหสีติ ฯ
สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา เอวํ มหาราช โปราณก-
ปณฺฑิตา อนาจริยกา อตฺตโนว มติยา ฌมฺมํ เทเสนฺตา (๒)
มหาชนํ สกฺคปฺเร (๓) ปตฺติจฺจาเปสฺสณฺติ วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
#๑. ม. โปสิตาริ ฯ ๒ . ม. เทเสตฺวา ฯ ๓. ม. สกฺคปเถ ฯ

ตทา ปรีสา พุทฐปรีสา อโหสิ (๑) ชนสนุทธราชา ปน อหเมวติ ฯ
ชนสนุทธชาตกั ปญจมี ฯ

มหาภคณหชาตกั ฯ

กณโห กณโห จ โฆโรจาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โลกตุถจริยั อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวสั ทิ ภิกขุ ฐมมสภายั นิสีทิตฺวา ยาวณฺจิทั อาวุโส
สตุถา พุชฺชนหิตาย ปฏฺธิปนฺโน อตุตโน ฝาสุวิหารั ปหาย
โลกสุเสว อตุถั จรติ ปรมภิสฺมโพธิ์ ปตุวา สยั ปตุตจิวรมาทาย
อฏฺฐจารสโยชนมคฺคั คนตุวา ปญจวคฺคิยเถรานิ ฐมฺมจกั
ปวตุเตตุวา ปญจมิยา ปกขสุส อนตุตลภขณสุตุตถั กเถตุวา
สพเพสั อรหตุตถั อทาสิ อรุเวถั คนตุวา เตภาทิกชฎฺฐิตานั
อทุฏฺฐทุฏฺฐานิ ปฏฺธิหาริสฺสหฺสฺทานิ ทสุเสตุวา ปพฺพาเชตุวา
คยาสิเส อาทิตตุตปรียายั กเถตุวา ชฎฺฐิตสฺหฺสฺทานั อรหตุตถั
อทาสิ มหาภคฺสฺสปฺสฺส ติกาวุตานิ ปจฺจुकฺคมนั กตุวา (๒) ตีหิ
โอวาทะหิ อุปสมฺปทั อทาสิ เอโก ปจฺจภกตุเต ปญจจตุตาพีสโยชนมคฺคั
คนตุวา ปุกุกฺสาติกุลปฺตุตถั อนาคามิผล ปติฏฺฐาเปสิ มหาภคฺปฺปินฺสฺส
วีสโยชนสตุตถั ปจฺจुकฺคมนั กตุวา อรหตุตถั อทาสิ เอโก ปจฺจภกตุเต
ตีสโยชนมคฺคั คนตุวา กภขถั ฝรุสั องฺกุติมาถั อรหตุเต ปติฏฺฐาเปสิ
#๑. ม. อเหตุ ๑ ๒. ม. คนตุวา ๑

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 134

ตีสโยชนเมว มคฺคํ คนฺตุวา อาพวกํ ยกฺขํ โสตาปตฺติผล
ปติฏฺฐาเปตฺวา กุมารสฺส โสตุถิมกาสิ ตาวตีสภวเน เตมาสิ
วสนฺโต อสีติยา เทวโกฏฺฐิํ ธมฺมาภิสมยํ สมฺปาเทสิ พุรหฺมโลกํ
คนฺตุวา พกพุรหฺมโน ทิฏฺฐี ภิฺนฺทิตฺวา ทสนฺนํ พุรหฺมสทฺสสถานํ
อรหตฺตํ อทาสี อนุสฺสวจฺฉริ ติสฺสุ มณฺฑลเสสุ จาริกํ
จรมานो อุปนฺิสฺสยสมฺปนฺนानํ มนฺุสฺสถานํ สรณานิเจว สีลานิ
จ เทติ นาคสฺุปลณฺณาทีนํปิ นานปฺุการิ อตฺถํ จรตีติ
ทสพลสฺส โลกตฺถจฺริยคฺุณฺณํ วณฺณยีสฺุ(๑) ๑ สตุถา อาคนฺตุวา
กายนฺุตฺถ ภิฺกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺุณิสินฺุนาติ
ปฺุจฺฉิตฺวา อิมายนามาติ วุตฺเต อนจฺฉริยิ ภิฺกฺขเว สุวาทิ
อิทานิ อภิฺสมฺุโพธิ ปฺุตฺวา โลกสฺส อตฺถจฺริยิ ปฺุพฺุเพ
สราคาทิกาลเป โลกตฺถจฺริยเมว อจฺรินฺุติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ๑

อตีเต กสฺสปสมฺุมาสมฺุพุทฺธกาเล พาราณสียิ
อุสฺสินฺุโร(๒) นาม ราชา รชฺชํ กอารีสิ ๑ กสฺสปสมฺุมาสมฺุพุทฺธ
จตุสจฺเจทสนาย มหาชนํ พนฺุชฺณา โมเจตฺวา นิพฺุพานนคฺริ
ปฺุเรตฺวา ปรีนฺิพฺุพุเต ทิฆสฺส อทฺธาโน อจฺเจยน สาสนํ
โอสกฺกิ ๑ ภิฺกฺขู เอกวิสตียา อนีสนาหิ ชีวิทํ กปฺุเปนฺุติ
ภิฺกฺขุนฺิหิ สฺุสคฺคํ กโรนฺุติ ปฺุตฺตชิตฺทาหิ วจฺุฒนฺุติ ๑ ภิฺกฺขู
ภิฺกฺขุชฺมมํ ภิฺกฺขุนฺิโย ภิฺกฺขุนฺิชฺมมํ อุปาสภา อุปาสกชฺมมํ
#๑. ม. กถยีสฺุ ๑ ๒. ม. อุสฺสินโก ๑ ลี. ยฺุ อุสฺสินโร

พราหมณา พราหมณชมมัม วิสชเชษฐ์ ๆ เยภุเยน มนุสสา
ทส อภุสภกมมปเถ สมหาทาย วตุตีสู ๆ มตา มตา อปาเยสุ
ปฐยีสู ๆ ตทา สกุโก เทวราชา นเว เทวปุตเต อปสสนุโต
มนุสสโลกั โอลเกตุวา มนุสสานัน อปาเยสุ นิพพตตภาวั ถตุวา
สตุถุ สาสัน โอลสภกิตติ ทิสวา กิ นุโข กริสสามิติ จินุเตนุโต อตุเถโก
อุปาโยติ มหาชนัน ภาเยตุวา ตาเสตุวา กิตภาวั ถตุวา อสสาเสตุวา
ชมมัม เทเสตุวา โอลสภกิตติ สาสัน ปคคยห อปริ วสสสหัสส์
ปวตุตตการณัน กริสสามิติ สนนินุจันัน กตุวา มาตลิตเววปุตตุ
โมจปปมาณทาฒัน จตุหิ ทาเทหิ นิจุจรรนตุรัสสิ ภยานกั คพภินันัน
ทสสเนนเว คพภปาดนสมตตุั โฆรรูปิ อาชานะยปปมาณัน
กาพวณณัน มหาภณันัน สุนขัน กตุวา ปญจพนุชเนน พนุชิตวา
รตุตมालมสส สีสะ ปิลนุชิตวา รชชุกุภุขิ อาทาย เทว
กาสาชานัน นิวาเสตุวา ปจจนามุเข เกเส พนุชิตวา รตุตมालัน
ปิลนุชิตวา อาโรปิตปวาพวณณชขิ มหาชนันัน กเหตุวา
วชिरคคณารานัน นเชน ปริวตุตตุนุโต วนจรรกเวสั กเหตุวา นครโต
โยชนมคเค จาเน โอลตริตุวา โภ โลโก วินสสตีติ ติกขตุตุ
สททมนุสสาเวตุวา มนุสเส อตุตราเสตุวา นครูปจาร์ คนตุวา
ปุน สททมกาสิ ๆ

มนุสสา ตั สุนขัน ทิสวา อตุตราสตุตา นครันัน ปวิสิตวา ตั ปวตุตตี
รณโย อาโรเจสั ๆ ราชา สีสันัน นครทวารานันัน ปิทถาติ ทวารานันัน
ปิททาเปสิ ๆ สกุโกปี อภุจรรสทตุตุ ปาการ์ อตุลลันเมตุวา

เล่มที่ 33 ทวารทสนิปาตวณณนา หน้า 136

สุนเขน สทฐี อนุโต นคร ปติภูจหิ ฯ มนุสสา ภิตตลิตา
ปลาญิตวา เคหاني ปวิสิตวา ทวารานิ ปิทหีสุ ฯ มหาภณโหปี
ทิภูจทิภูเจ มนุสเส อุปชาวิตวา สนุตาเสนุโต ราชนิเวสนัน
อคมาสิ ฯ ราชงุคณ มนุสสา ภเยน ปลาเปตวา ราชนิเวสนัน
ปวิสิตวา ทวาริ ปิทหีสุ ฯ อุนินนรราชาปี โอิโรเช คเหตุวา
ปาสาทิ อภิรุหิ ฯ มหาภณโห ปุริมปาเท อุกุขิปิตวา กวาญ
จเปตวา มหาภุติตัม ภูติ ฯ ตสส ภูติตสทโท เหภุจา อวิจี้ อุปริ
ภวคัค คณหิ (๑) ฯ สกลกุกกวาฬิ เอกนินุนาทำ อโหสิ ฯ
ปฺณณกชาตเก (๒) ปฺณณกรณโณ กุสชาตเก กุสสรณโณ ภูริทตต-
ชาตเก สุตสสนนากรณโณ อิมสมิ มหาภณหชาตเก อัย สทโทติ
อิม ตโย สททา ชมพูทิเป มหาสททานาม อเหตุ ฯ

นครวาสิน ภิตตลิตา หุตวา เอกปุริโสปี สกเกน สทฐี
กเถตุ นาสกุกิ ฯ ราชายเว ปน สตี อุปภูจเปตวา วาตปานัน
นิสสาช สกุกิ อามนุเตตวา อมฺโภ ลุททก กสฺมา เต สุนโข ภูตตีตี
อาห ฯ โส ฉาตภาเวนาติ ฯ เตนหีสุส ภตตัม ทาเปสฺสามิติ
อนุโตชนสฺส จ อตตโน จ ปกุกภตตัม สทพฺพิ ทาเปสิ ฯ ตัม สทพฺพิ
สุนโข เอกกพลล วิย กตวา ปฺน สททหมกาสิ ฯ ปฺน ราช
ปฺญจิตวา อิทานิปี เม สุนโข ฉาโตยเวติ สุตวา หตฺถิสฺสาทีนัน
ปกุกภตตัม สทพฺพิ อหฺราเปตวา ทาเปสิ ฯ ตสฺมีปี เอกปฺปหารเนว
นิภูจาปีเต สกลกนกรสฺส ปกุกภตตัม ทาเปสิ ฯ ตัมปี โส ตเถว
#๑. ม. ปตฺวา ฯ ๒. ม. วิฐุรชาตเก ฯ

ภตุวา ปุณ สททหมกาลี ๗ ราชา น เอส สุนโข นิสัสสยั ยกุโข
เอตสส อากมนการณั ปุจจิสสามิติ กิตตลิตโต หุตวา
ปุจจุนโต ปจมี คากมาห

[๑๖๖๑]กณโห กณโห จ โฆโร จ สุกุกทาโฒ ปตาปวา (๑)

พนุโร ปณจหิ รชชหิ กิวิโร (๒) สุนโข ตวาติ ๗

ตตุด กณโห กณโหติ ภยวเสน ทพหีกมมวเสน วา

อามณทิตั ๗ โฆโรติ ปสสนนทานั ภยชนโก ๗ ปตาปวาติ

ทาเมหิ นิกขนุเตน รัสิปตาเปน ปตาปวา ๗ กิ วิราติ วิริยวณต

ตเวส เอวรูโป กกขโล สุนโข กิ กโรติ กิ มีเก กณหาติ อุทาหุ เต

อมิตเต กินุเต อิมินา วิสชเชหิ นนติ อธิปปาเยเนวมาห ๗

ต สุตวา สกโก ทุตยิ คากมาห

[๑๖๖๒]นายั มิกานั อตุถาย อุตินนร (๓) ภวิสสติ

มนุสสานัน อนโย หุตวา ตทา กณโห ปโมกขตตีติ ๗

ตสสตุโถ อัย หิ มิคมัส ขาทิสสามิติ อิช นาคโต ตสุมา

มิกานัน อตุโถ น ภวิสสติ มนุสสมัส ปน ขาทิตุ อากโต ตสุมา

เตสั อนโย มหาวินาสการโก หุตวา ยทา อนเนน มนุสสา วินาสั

ปาติตา ภวิสสนติ ตทา อัย กณโห ปโมกขติ มม หตุถโต

มูญจิสสตีติ ๗

อถ นั ราชา กิ ปน เต โภ ลุทชก สุนโข สพเพสัเยว

มนุสสานัน มัส ขาทิสสติ อุทาหุ ตว อมิตตานณเเววาติ ปุจจิตวา

#๑. ม. ปภาสวา ๗ เอวมุปริปี ๗ ๒. ม. รวิ ๗ เอวมุปริปี ๗

#๓. ม. อุตินเก ๗

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 138

อมิตตทานญเณว เม มหาราชาติ วุตโต (๑) ปุณ เก ปน อิธ ทว
อมิตตาทิ ปุจฺฉิตฺวา อชฺมมาภิตา วิสมจาริโน มหาราชาติ
วุตฺเต กเถหิ ตาว เต อมหากนฺติ ปุจฺฉิ ฯ อถสฺส กเถนฺโต
เทวราชา ทส คาถา อภาสิ

[๑๖๖๓]ปตฺตหตฺถา สมณกา มุณฺหา สงฺฆาภูิปารฺฐา
นงฺกเถหิ กสิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๖๔]ตปฺสฺสินิโย ปพฺพชิตา มุณฺหา สงฺฆาภูิปารฺฐา
ยทา โลเก คมิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๖๕]ทีฆุตฺตรโรฏฺฐา ชฎิลา ปงฺกทนฺตารชฺสสิธา
อิณฺโ มโทย (๒) กจฺจนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๖๖]อิธิจฺจ เวเท สาวิตฺตี ยถุณฺ ตตฺตรณฺจ (๓) พฺราหฺมณา
ภตฺติกาย ยชิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๖๗]มาตฺรํ ปิตฺรํ วาปี (๔) ชินฺณเก คตโยพฺพเน
ปหุสฺสนฺตานิ ภรณฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๖๘]มาตฺรํ ปิตฺรํ วาปี ชินฺณเก คตโยพฺพเน
พาลา ตุมฺเหติ วกฺขนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๖๙]อาจริยภริยํ สขา- ภริยํ มาตุลानฺติ (๕)
ยทา โลเก คมิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

#๑. ม. วุตฺเต ฯ ๒. สฺยา โจทย ฯ มโจทย ฯ ลี. ย. โวย ฯ

#๓. ม. ยถุณฺตณฺจ ฯ ๔. สฺยา มจาปี ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

#๕. สฺยา อาจริยภริยํ สขี มาตุลानी ปตฺตจฺฉิ ฯ ลี. ปิตฺตจฺฉิ ฯ

#ย...ปิตฺตจฺฉิ ฯ

เล่มที่ 33 มหากณหชาตกัม หน้า 139

[๑๖๗๐] อสีจมนัม คเหตุวาน ขัคค์ ปคุคยห พุราหุมน
ปนุถฆาตัม กริสฺสนุติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๗๑] สุกกจฺจวี เวชเวรา ถูลพาหุ อปาตุภา
मितฺตเกทํ กริสฺสนุติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ ฯ

[๑๖๗๒] มายาวิโน เนกติกา อสปรุสฺจินฺตিকা
ยทา โลเก ภวิสฺสนุติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขตีติ ฯ

ตตฺถ สมณกาตี มยฺ สมณกมฺहाตี ปฏฺิณฺณามตฺตเคน
หิพิตโวหารเนวมาห ฯ กสิสฺสนุตีติ เต ตทาปี กสนฺติเยว ฯ
อัย ปน อชานนฺโต วีย เอวมาห ฯ อัย หิสฺส อธิปฺปาโย เอเต
เอวรฺูปา ทฺุสฺสีลา มม อमितฺตา ยทา มม สฺนฺเขน เอเต มาเรตฺวา
มัสฺส ขาตีตฺถุ ภวิสฺสตี ตทา เอส กณฺโห อิตฺโต ปณฺจเรชฺชพฺพนฺธา
โมกฺขตีติ อิมินา อฺุปาเยน สพฺพคาถาสฺส อธิปฺปาโยชฺนา
เวทิตพฺพา ฯ

ปพฺพชิตาตี พุทฺธสาสเน ปพฺพชิตา ฯ กมิสฺสนุตีติ
อการมชฺเชน ปณฺจกามคฺุณเณ ปรีกฺุณฺชนฺติโย วิจริสฺสนุติ ฯ
ทิจฺฉุตฺตโรกฺุชาตี ทาตฺถิกานํ วทฺุตฺติตตฺตา ทิจฺฉุตฺตโรกฺุชา ฯ
ปงฺกทนฺดาตี ปงฺเกน มเลน สมฺนฺนาคตา ทนฺตา ฯ อณฺโณ
โมทายาตี ภิกฺุขาจริยาย ธนํ สหริตฺวา วทฺุตฺติยา อณฺโณ ปโยเชตฺวา
ตํ โมทิตฺวา ตโต ลทฺุเชน ชีวิตํ กปฺเปนฺตา ยทา กจฺฉนฺตีติ อตฺถโถ ฯ

สวาตีตฺตินฺติ สวาตีตฺติจฺจ อธิยิตฺวา ฯ ยถฺุณฺณํ ตตรฺุณฺณาตี
ยถฺุณฺณวิธานํ ตตรฺุ ยถฺุณฺณสฺสุตฺตํ อธิยิตฺวาตี อตฺถโถ ฯ ภาติกาयाตี

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 140

เต ราชราชมหามตเต อุปสงกมิตวา ตุมหากัม ยณณัม ยชิสฺสาม
ชนัม โน เทถาติ เอวํ ภาติอตุถาย ยณณัม ยชิสฺสนนฺติ ฯ ปหุสนนฺตาติ
โปสิตฺตุ สมตถา สมานา ฯ พาลา ตุมเหติ พาลา น กิณฺจ
ชานาถาติ อาทีนํ วกฺขนนฺติ ฯ คมฺสฺสนนฺตีติ โลกธมฺมํ เสวนนฺเสน
คมฺสฺสนนฺติ ฯ ปนฺถฆาตนฺติ ปนฺถे จตฺวา มนฺสฺเส มาเรตฺวา
เตลํ ภาณฺทคหณฺม ฯ

สุกฺกจฺจนวีติ กสววจฺจนฺนาทิมฺสเนน สมฺภูจฺจาปีตา
สุกฺกจฺจนวิวณฺณา ฯ เวธเวธาติ วิธวา มตฺปติกา ตาหิ วิธวาหิ
เวริ จรฺนตีติ เวธเวธา ฯ ญฺลพาหุติ ปาทปริมทฺทนาทีหิ
สมฺภูทฺทนาทีหิ สมฺภูจฺจาปีตมฺสตาย มหาพาหุ ฯ อปาตุภาติ
อปากฺกภาวา ธนฺบุปฺปาทวิริหิตาติ อตุโธ ฯ มิตุตฺเททฺทนฺติ
มิตุตฺเททฺทนํ อยเมว วา ปาโธ ฯ อิํ ฐตฺตํ โหติ ยทา เอวรฺฐปา
อิตุธิฐตฺตา อีมา อมฺเห น ชหิสฺสนนฺตีติ สหิรณฺญา วิธวา อุปฺคนตฺวา
สํวาลํ กปฺเปตฺวา ตาลํ สนฺตกํ ขาทิตฺวา ตาหิ สทฺธี มิตุตฺเททฺท
กริสฺสนนฺติ วิสฺสาสํ ภินฺทิตฺวา อณฺณํ สหิรณฺณํ คมฺสฺสนนฺติ ตทา
เอส เต โจเร สพฺเพว ขาทิตฺวา มุจฺจิสฺสตีติ ฯ อสฺปฺปริสจฺฉินฺติกาติ
อสฺปฺปริสจฺฉินฺเตหิ ปรทฺกฺขจฺฉินฺตฺนสีลา ฯ ตทา สพฺเพปีเม
ฆาเตตฺวา ขาทิตฺมํโส กณฺโห ปโมกฺขตีติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา อีเม มยฺหํ มหาราช อมิตฺตาติ เต
เต อธมฺมการเก ปกฺขนฺทิตฺวา ขาทิตฺกามํ (๑) วิย กตฺวา ทสฺเสสสิ ฯ
#๑. ม. ขาทิตฺกามตีติ ฯ

โส ตโตมหาชนสฺส จิตฺตฺตราสกาเล สุนขั รชชฺยา อากทฺตฺติตฺวา
จปีติ วิย กตฺวา ลุทฺทกเวสั ชหิตฺวา อตฺตโน อานุภาเวน อากาเส
ชชฺชตฺมาโน ตฺรณสุริโย วิย จตฺวา มหาราช อหิ สกฺโก เทวราชา
อัย โลโก วินสฺสตีติ อาคโต ปมตฺตา หิ มหาชนา อธฺมเม วตฺเตตฺวา
มตฺมตา สมฺปติ อปาเย ปฺนเรตฺติ เทวโลโก ตฺจฺจโน วิย ชาโต อิตฺ
ปฏฺจาย อธฺมมิเกสฺส กตฺตพฺพิ อหิ ชานิสฺสามิ ตฺวั อปฺปมตฺโต โหหิ
มหาราชาคิ จตฺตฺติ สตารหคาคาหิ ธมฺมํ เทเสตฺวา มนฺนสฺเส
ทานสึเลสฺส ปติฏฺจาเปตฺวา โอสกฺกิตฺตาสันนิ อณฺณํ วสฺสสฺสสฺสํ
ปวตฺตฺนสมตฺถํ กตฺวา มาตลี อาทาย สกฺกฺจานเมว คโต ฯ
มหาชนา ทานสึลาทีนึ ปุณฺณานิ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตึสฺส ฯ
สตฺถา อิมิ ธมฺมเทสนิ อหริตฺวา เอวั กิขฺขเว ปุพฺเพปาหิ
โลกสฺส อตฺถเมว จรามิติ วตฺวา ชาตกั สโมชานสึ ตทา มาตลี
อานนฺโท อโหสิ สกฺโก ปน อหเมวาคิ ฯ
มหากณฺหชาตกั ฦจฺจํ ฯ

โกลิยชาตกั ฯ

โกลิยชาตกั สุธาโกชนชาตเก อาริภวิสฺสตีติ ฯ

โกลิยชาตกั สตฺตมํ ฯ

เมณฑกปญหาชาตกั

เมณฑกปญหา อุมมจกชาตเก (๑) อาวิภวิสุตตีติ ฯ

เมณฑกปญหาชาตกั อฏฐมึ ฯ

มหาปทุมชาตกั

นาทิกุจจา ปรัต โทสนุตติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
จัญจมาณวิกั อารพุก กเถสิ ฯ

ปจรมโพธิยมุหิ ทสพลสสุ ปุณฺณเตสุ สวเกสุ อปริมาณเส
เทวมนุสเสสุ อริยภูมึ โอกกนฺเตสุ ปตฺตเตสุ สตฺถุ คุณสมุทเยสุ
มหาลากสกุการโ อูทปาติ ฯ ติตฺติยา สุริยคุมเน ขชฺโชปนกสทิส
อเหตุ สหาลากสกุการา ฯ เต อนฺตรวิธิยึ จตุวา กึ สมโณ
โคตโมว พุทฺโธ มยฺปิ พุทฺธา ตสฺเสว ทินฺนั มหปฺผลั อุมฺหากมฺปิ
ทินฺนั มหปฺผลเมว อุมฺหากมฺปิ เทถ กโรธาติ เอว มนุสฺเส
สมาทเปตฺวาปี (๒) ลากสกุการเ อลภิตฺวา รโห สนฺนิปตฺติวา เกน
นุโข อูปาเยน สมณฺสฺส โคตมฺสฺส มนุสฺसानั อนฺตเร อวณฺณั
อูปฺปาเทตฺวา ลากสกุการั นาสยฺยามาติ มนฺตยีสฺสุ ฯ

ตทา หิ สวตฺถึยึ จัญจมาณวิกา นามกกา ปริพุพาชิกา

#๑. พุ. ชา. ๒๘/๒๒๓ ฯ ตทกฏจกถา ๕/๒๔๓ ฯ

#๒. ม. วิญญาเปนฺตปิ ฯ

อุตุตมรูปชรา โสภกคปป์ตดา เทวจรรยา วิยฯ ตสุสา สรีร์โต
รสิโย นิจจนฺตติฯ อเถโก ขรมนฺตติ เอวมาห จิณฺจมาณวิก
ปฏิจฺจ สมณฺสส โคตมฺสส อวณฺณํ อุปฺปาเทตฺวา ลากสฺกการ
นาเสยฺยามาติฯ เต อตฺเถโส อุปฺปาโยติ สมฺปฏิจฺจนีสุฯ อถ
สา ติตฺถิยารามํ อากนฺตฺวา(๑) วนฺทิตฺวา อฏฺฐาสิฯ ติตฺถิยา
ตาย สทฺธิํ น กเถสุฯ สา โโก นฺุโข เม โทโสติ ยาวตฺติย วนฺทามิ
อยฺยาติ วตฺวา อยฺยา โโก นฺุโข เม โทโส ก็ มยา สทฺธิํ น กเถธาติ
อาหฯ ภคินี สมณฺณํ โคตมํ อมฺเห วิเหเจนฺตํ หตฺลากสฺกการ
กตฺวา วิจฺรนฺตํ น ชานาสีติฯ น ชานามิ อยฺยา ก็ ปเนตฺถ
มยา กตฺตพฺพนฺติฯ สเจ ตฺวํ ภคินี อมฺหากํ สุขมิจฺจสิ อตฺตานํ
ปฏิจฺจ สมณฺสส โคตมฺสส อวณฺณํ อุปฺปาเทตฺวา ลากสฺกการ
นาเสหีติฯ

สา สาธุ อยฺยา มยฺหเมเวโส ภาโร มาจินฺตยิตฺถธาติ วตฺวา
ปุกฺกมิตฺวา อิตฺถิมายาสุ กุสฺลตาย ตโต ปฏฺฐาย สาวตฺถิवासินํ
ชฺมมกถํ สุตฺวา เชตวนา นิกฺขมฺนสมฺเย อินฺทโคปกวณฺณํ ปฏฺฐ
ปารุปีตฺวา กนฺชมาลาทิตฺถธา เชตวนาภิมุขี กจฺจนฺตติ อิมาย
เวลาย กุหี กจฺจสีติ วุตฺเต ก็ ตุมฺหากํ มม กมนฺภูจฺจานนาติ วตฺวา
เชตวนสมิเป ติตฺถิยารามे ปวิสิตฺวา ปาโตว ภควนฺตํ(๒) วนฺทิสฺ-
สามาติ นครา นิกฺขมฺนเต อุปาสกชเน เชตวเน วุฏฺฐา วิย หุตฺวา
นกรํ ปวิสฺนฺตติ กุหี วุฏฺฐาสีติ วุตฺเต ก็ ตุมฺหากํ มม วุฏฺฐาเนนาติ
#๑. ม. คนฺตฺวา ฯ ๒. ม. อุกฺควนฺทนี ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 144

วตวา เอกมาสทวิมาสจเจเนน ปุจฺฉิมานา เขตวเนน สมณเณ
โคตเมน สทฺธี เอกคนธกฺขิยา วุฏฺฐมฺหิตี ปุณฺชชนานํ
สจฺจํ นฺุโข เอตํ โนติ กงฺขํ อุปฺปาเทตวา เตมาสจตุมาสจเจเนน
ปีโลติกาหิ อุทฺธํ เวเจตวา คพฺภินิวนณฺณํ ทสฺเสตวา อุปฺริ รตฺตปฏฺฐิ
ปารุปีตวา สมณฺณํ โคตมํ ปฏฺฐิจฺจ คพฺโภ ลทฺุโรติ อนฺุชพาลํ คาทา-
เปตวา อฏฺฐนวมาสจเจเนน อุทฺเธ ทารุมนฺุชทลิกํ พนฺุชิตฺวา อุปฺริ
ปฏฺฐิ ปารุปีตวา หตฺถปาทปฏฺฐิจฺชโย โคหนฺุเกน โโกฏาเปตวา
อุสฺสทํ ทสฺเสตวา กิลนฺุดินฺุทฺริยา หุตฺวา สายณฺุหสมเย ตถาคเต
อลงฺกตธมฺมาสเน นิสีทิตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺุเต ธมฺมสภํ คนฺุตวา
ตถาคตสฺส ปฺุโรโต จตฺวา มหาสมณฺุ มหาชนสฺส ตฺวํ ธมฺมํ เทเสสิ
มธฺุโร เต สทฺุโท สฺุสฺสิตํ ทนฺุตวณฺุณํ อหํ ปนฺุ ตํ ปฏฺฐิจฺจ คพฺภิํ ลภิตฺวา
ปฺุริปุณฺุณคพฺภา ชาตา เนว เม ปสฺุติธฺมฺรํ ชานาสิ น สปฺุปีเตลาทีนํ
สยํ อกโรนฺุโต อตฺตโน อุปฺภูจกานํปี อณฺุยตฺริ โโกสตราชานํ วา
อนาถปฺุณฺุทิกํ วา วิสาขํ วา มหาอุปาสิกํ อิมิสฺสา จิณฺุจมาณฺุวิกาย
กตฺตพฺุพฺุตฺตํ กโรหิตี น วเทสิ อภฺุริมิตตเยว ชานาสิ คพฺุภฺุปฺุริหาริ
น ชานาสิตี คฺุณฺุปฺุณฺุทํ คเหตุวา จนฺุทมนฺุชทลํ พุเสตฺุ วายมนฺุตี
วีย ปฺุริสมชฺุณฺุเยว ตถาคตํ อกฺุโกสิ ฯ ตถาคโต ตํ สุตฺวา
ธมฺมกถํ จเปตฺวา สีโห วีย อภฺุอินทฺุโนโต ภคินิํ ตยา กถิตสฺส
ตถภาวํ วา วิตถภาวํ วา อหเมว จ ตฺวณฺุจ ชานามาติ ฯ อาม
สมณฺุ ตยา จ มยา จ ฉาตภาเวเนตํ ชาตฺุนฺุติ ฯ
ตสฺุมี ขณฺุณ สกฺุกสฺส ภวนํ อณฺุณหาการ์ ทสฺุเสสิ ฯ สกฺุโก

อวชชมาโน จัญจมาณวิกา ตถาคตํ อฏฺเฏน อฏฺโถสตีติ ฌตฺวา
อิทํ วตฺถุํ โสเชตฺตสาลีติ จตฺตฺหิ เทวปฺตฺเตหิ สทฺธิ อากมฺมิ ฯ
เทวปฺตฺตา มฺลิกโปตกา หุตฺวา ทารฺมณฺฑลิกสฺส พนฺธรรชชฺเฏ
เอกปฺปหารณ นินฺทิตฺสุ ฯ ปารุปนปฏฺฐิ วาโต อุกฺขิปฺปิ ฯ
ทารฺมณฺฑลํ ปตฺมานํ ตสฺสา ปาทปฺปฏฺฐิยํ ปตี ฯ อุกฺโถ อคฺคปาทา
นินฺทิตฺสุ ฯ มนุสฺสาปฺปิ อฏฺฐาย กาลกณฺณิ สมฺมาสมฺพุทฺธํ
อฏฺโถสตีติ ลีเส เขฬฺ ฌตฺวา เลทฺต
นินฺทิตฺสุ ฯ อตฺตฺสา ตถาคตฺสฺส จกฺขุปถํ อตฺตฺกนฺตกาเล
มหาปจฺวี ภิชฺชิตฺวา วิวรมทาสิ ฯ อวิจฺจโต อคฺคิชาลา อฏฺฐจฺหิ ฯ
สา กุลทตฺต
อณฺณตฺต
มตฺต
จัญจมาณวิกา เอวํ อุกฺพาริ อคฺคทกฺขิณฺณยํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ อฏฺเฏน
อฏฺโถสตีตฺวา มหาวินาสํ ปตฺตาตี ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย
นฺนุคฺคธ ภิภฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนนาตี ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาตี วุตฺเต น ภิภฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ เอสา มํ อฏฺเฏน
อฏฺโถสตีตฺวา วินาสํ ปตฺตาเยวาตี วตฺวา อตฺตีตํ อหาริ ฯ

อตฺตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต โปชฺชิตฺโต
ตสฺส อคฺคมเหสียา กุจฺฉิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปนฺนสฺส ปทุมฺกมาโรเตว นามํ กรีตฺสุ ฯ โส วยฺปฺตฺโต ตกฺกสฺตีถาย
กนฺตฺวา สพฺพสฺตีปฺปานิ อคฺคณฺหิตฺวา อากมฺมิ ฯ อตฺตฺส มาตา

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 146

กาลมกาสิ ฯ ราชา อณฺณํ อคฺคมเหสี กตฺวา ปุตฺตสฺส อฺปรชฺชํ
อทาสิ ฯ อปรภาเถ ราชาปฺปํ ปจฺจนฺตํ กุปิตํ ฐปฺสเมตฺถํ กจฺจนฺโต
อคฺคมเหสี ภทฺเท อีเชว วส อหํ ปจฺจนฺตํ ฐปฺสเมตฺถํ กจฺจามิตี วตฺวา
นาหํ อีเชว วสิสฺสามิ อหํปิ คมิสฺสามิตี วุตฺเต ยุทฺธภูมิมิ อาทินนํ
ปกาเสตฺวา ยาว มมคมนา อนุกฺกณฺจมนนา วส อหํ ปทุมกุมาริ
ยถา ตว กตฺตพฺพกิจฺเจสฺส อปฺปมตฺโต โหตี เอวํ อาณาเปตฺวา
คมิสฺสามิตี วตฺวา ตถา กตฺวา คนฺตฺวา ปจฺจามิตฺเต ปลาเปตฺวา
ชนปทํ สนฺตปฺเปตฺวา ปจฺจาคนฺตฺวา พหิณฺนเร ชนฺชวารี
นิวาเสสิ ฯ โพรสิตฺโตปิ ปิตู อากตฺถาวํ ฅตฺวา นคริ อลง-
การาเปตฺวา ราชเคหํ ปฏฺิษฺกคาเปนฺโต เอกโกว ตสฺสา สนฺตํกิ
อคมาสิ ฯ

สา ตสฺส ฐปฺสเมตฺถํ ทิสฺวา ปฏฺิพฺพชิตฺตา อโหสิ ฯ
โพรสิตฺโต ตํ วนฺทิตฺวา อมฺม อมฺหากํ ก็ กตฺตพฺพนฺติ ปุจฺฉิ ฯ
อถ มํ อมฺมาตี มาวเทสิตี อญฺจาย หตฺถे คเหตฺวา สยนํ อภิรฺูหาตี
อาห ฯ ก็การณาตี ฯ ยาว ราชา น อากจฺฉตี ตาว อฺโภปิ
กิลฺลสรตียา รมิสฺสามาตี อาห ฯ อมฺม ตฺวํ มม มาตา จ
สฺสสามิกา จ มยา สปริคฺคโห มาตฺคาโม นาม กิลฺลสวเสน
อินฺทริยานิ ภินฺทิตฺวา น โอลิตฺตปฺพุโป กถํ ตยา สทฺธิ เอวรฺูปี
กิลฺลจกมมํ กริสฺสามิตี ฯ สา เทว ตโย วาเร กเถตฺวา ตสฺมี
อนิจฺจมานเ มม วจฺนํ น กโรสิตี อาห ฯ อมฺม น กโรมิตี ฯ
เตนหิ เอวํ รัชโยว กเถตฺวา สีสํ เต ฉินฺทาเปสฺสามิตี ฯ

มหาสตุโต ตว รุจिया กโรหิติ ตัม ลชชาเปตวา ปกุกามิ ฯ

สา ภิตตตีตา จินุเตสิ สจายัม ปจมตรัม ปิตุ อาโรเจสฺสติ
ชีวิตัม เม นตฺถิ อหเมว ปุเรตรัม กเถสฺสามิติ ภตฺตัม อภฺยชิตฺวา
กิติภฺยวตฺถัม นิวาเสตฺวา สรีเร นขราชิโย ทสฺเสตฺวา กุหิ เทวีติ
รณฺญา ปุจฺจิตกาเล คิลานาติ กเถยฺยาถาติ ปรีจาริกานัน สลฺยณัม
ทตฺวา คิลานาลยํ กตฺวา นิปชฺชิ ฯ ราชายี นครัม ปทกฺขิณัม
กตฺวา นิเวสนัน อารุยฺห ตัม อปสฺสนฺโต กุหิ เทวีติ ปุจฺจิตฺวา
คิลานาติ สฺตฺวา สิริคพฺภัม ปวีตฺติวา ก็ เต เทวี อผาสฺกนฺติ ปุจฺจิมิ ฯ
สา ตสฺส วจัน อสฺสณฺตี วิย หุตฺวา เทว ตโย วาเร ปุจฺจิตาปี
ตฺถฺหิ อโหสิ ฯ เทวี ก็ มํ น กเถสฺตีติ ฯ สสฺสามิกอิตฺถิโย
นาม มาทิสาน โหนฺตีติ วตฺวา เกนจิ วิหจิตาสี สีนฺม เม กเถหิ
สีสมสฺส ฉินฺทิสฺสามิติ วุตฺเต กัม ตวํ มหาราช นกเร จเปตฺวา
คโตสฺตีติ ฯ ปุตฺตัม ปทุมกฺุมารนฺติ ฯ โส มยฺหํ วสนฺนฺจฺจัน
อาคนตฺวา ตาต มา เอวํ กโรหิ อหํ ตว มาตาติ วุจฺจมาโนปี
จเปตฺวา มํ อลฺโย ราชานาม นตฺถิ อหํ ตัม เคเห กริตฺวา
กิลสฺรติยา รมิสฺสามิติ มํ เกสฺสฺส กเหตุวา อปราปรี ลฺลฺยจิตฺวา
อตุตฺโน วจัน ออกโรนฺตัม วริตฺวา โภเกตฺวา คโตติ อาห ฯ

ราชา อนุปปริกฺขิตฺวาว อาสิวิโส วิย กุฑฺโฆ ปุริเส
อาณายเปสิ คจฺจถ ปทุมกฺุมารํ พนฺธิตฺวา อาเนถาติ ฯ เต นครัม
อวตฺถรณฺตา วิย เกหํ คนตฺวา ตัม พนฺธิตฺวา ปหริตฺวา
ปจฺจพาหุํ ทพฺพพนฺธนํ พนฺธิตฺวา รตฺตกณฺณเวรมาลํ คีวายัม

ปฏิมุญจิตฺวา วชฺฌภาวํ กตฺวา ปหฺรณฺตา อานยีสฺสุ ฯ โส เทวียา
อิทํ กมฺมฺนฺติ ฌตฺวา โภ ปุริสา นานํ รณฺโณ โทสการโก นิรปราโธ-
วามสฺมีติ วิลปฺนฺโต อากฺขณฺติ ฯ สกฺลนฺครํ สํชุกฺติวา ราชา กิร
มาตุคามสฺส วจันฺ คเหตุวา มหาปทุมกุมารํ ฌาตาเปตฺติ
สนฺนิปตฺติวา กุมารสฺส ปาทุมฺเเล นิปตฺติวาว น เต อิทํ สามี
อนฺุจฺฉวิกฺนฺติ มหาสทฺเทน ปริเทวี ฯ อถ นํ เนตฺวา เต
ราชปุริสา รณฺโณ ทสฺเสสฺสุ ฯ ราชา ทิสฺวาว จิตฺตํ นิกฺกณฺหนิตุ
อสกฺโกนฺโต อัย อราชาว ราชลี้ลํ กโรติ มม ปฺตฺโต หุตฺวา
อฺกฺคมฺเหลียา อปรชฺชติ กฺจฺฉนฺ นํ โจรปฺปาเต ปาเตตฺวา วินาสํ
ปาเปถาติ อห ฯ มหาสทฺโต น มยฺหํ ตาต เอวฺรุโป อปราโธ
อตุถิ มาตุคามสฺส กถํ คเหตุวา มา มํ นาสฺเหหิติ ปิตฺรํ ยาจิ ฯ
โส ตสฺส กถํ น กณฺหิ ฯ

ตโต โสพสฺสทสฺสา อนฺเตปุริกา ตาต มหาปทุมกุมาร เต
อตุตโน อนฺุจฺฉวิกํ อิทํ ลทฺชนฺติ มหาวิรวํ วิรวีสฺสุ ฯ สพฺเพ
ชฺตุคฺติยมหาสาลาทโยปิ อมฺจฺจฺปรีชฺนาปี เทว กุมารโ สึลาจารคฺณ-
สมฺปนฺโน วัสานฺุรฺกฺโขโต รชฺชทายาโท มา นํ มาตุคามสฺส วจันฺ
คเหตุวา อนฺุปรกฺโขติวา วินาสฺเหหิ รณฺณา นาม นิสฺมมฺการินา
ภวิตพฺพนฺติ วตฺวา สตฺต คธา อภาสึสุ

[๑๖๕๘]นาทิกฺุจา (๑) ปฺรโต โทสํ อณฺณณฺถานิ สพฺพโส

อิสฺสโร ปณฺเย ทณฺฑํ สามํ อปฺปฏิเวกฺโขยิ ฯ

#๑. ม. นาทิกฺุจา ฯ

[๑๖๕๕]โย จ อปปฏิเวกขิตฺวา ทณฺท์ กุพฺพติ ขตฺติโย
สกณฺฏกั (๑) คิลติ ชฺจจฺนุโชว สมกฺขิกั ฯ
[๑๗๐๐]อทณฺฑิยั ทณฺฑิยติ (๒) ทณฺฑิยจฺจ อทณฺฑิยั
อนุโชว วิสมั มคฺคั น ชานาติ สมาสมั ฯ
[๑๗๐๑]โย จ เอตานิ จานานิ อณณณฺฏลานิ สพฺพโส
สุทฺธิจฺจนฺนุสาเสยฺย สเว โวหริตฺตุมรหติ ฯ
[๑๗๐๒]เนกนฺตมฺทฺนุนา สกฺกา เอกนฺตติกฺขณฺน (๓) วา
อตุตฺ มหนฺเต (๔) จเปตฺตํ ตสฺมา อุกฺขมาจเร ฯ
[๑๗๐๓]ปริกฺกโต มฺทฺ โหติ อติตฺติโกชฺว (๕) เวรวา
เอตจฺจ อุกฺขํ ฌตฺวา อนฺนชฺฌมฺ สมาจเร ฯ
[๑๗๐๔]พหฺมปิ รตฺโต ภาเสยฺย ทฺกฺกฺโจปี พหุ ภาสติ
น อิตฺติการณา ราช ปฺตฺตํ ฌาเตตฺตุมรหสิตี ฯ
ตตฺถ นาทฺกฺจจติ อทิสฺวา (๖) ฯ ปฺรโตติ ปฺรสฺส ฯ
สพฺพโสติ สพฺพานิ ฯ อณณณฺฏลานิตี ชฺชทฺทกมฺหนฺตานิ วชฺชานิ ฯ
สามั อปปฏิเวกขิตฺวาตี ปฺรวจฺนั ปฺหาย (๗) อตุตฺโน ปฺจจกฺขั อกตฺวา
ปฺจวิสฺสโร ราชา ทณฺฑั น ปณฺเยน ปฺกฺกฺเจยฺย มหาสมฺมต-
ราชกาลสฺมี หิ สตโต อตุตฺตริทณฺฑโฑ นาม นตฺถิ ตาพน-
#๑. สฺยา. ม. สกณฺฏกั โส ฯ ๒. ม. ทณฺฑิยติ ฯ
#๓. ม. เอกนฺตติกฺขณฺน ฯ ๔. สฺยา. มหฺตฺเต ฯ ๕. สฺยา. ม.
#อติตฺติโกชฺ จ ฯ ๖. ม. นาทฺกฺจจติ น อทิสฺวา ฯ ๗. ม. ปฺรสฺส
#วจฺนั กเหตฺวา ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 150

ครหนปพพวชนโต อุทฐิ หตถปาทจเจทนฆาตนนนาม นตถิ
ปจจฉา กกขลราชูนั กาลเ เอตัง อุปปนนัน ตัง สนุชาย เต อมจจา
เอกนเตเนว ปรสส โทสิ สามัง อทิสวา กาคู น ยุตตุนตติ กเถนตา
เอวมาหังสุ ฯ

โย จ อปปฏิเวกขิตวาติ มหาราช เอวัง ปฏิเวกขิตวา
โทसानุจฉวิเก ทณฺฑเท ปณฺฑตพเพ โย ราชา อคตติคเมน จิตโต ตัง
โทสิ อปปฏิเวกขิตวา หตถจเจทาติทณฺฑัง กโรติ โส อตฺตโน
ทกฺขการณัง กโรนโต สกณฺฑกั โภชนัง กิลติ นาม ชจจุนุโธ วีย
สมกฺขิกั ภูวชติ นาม ฯ อทณฺฑิยนตติ โย อทณฺฑิย อทณฺฑา-
ปณฺฑตพพิ ทณฺฑเทตฺวา ทณฺฑิยลจ ทณฺฑาปณฺฑตพพิ อทณฺฑเทตฺวา
อตฺตโน รุจิมเวว กโรติ โส อนุโธว วิสมัง มคคัง ปฏิปนโนปิ น
ชานาติ สมาสมัง คโต ปาสาณาทีสุ ปกขลนโต อนุโธ วีย จตฺตสุ
อปาเยสุ มหานิเรเยสุ มหาทกฺขัง ปาปฺณาตีติ อตฺโต ฯ เอตานิ
จทานีติ เอตานิ ทณฺฑิยาทณฺฑิยการณานิเจว ทณฺฑิยการณेषุปี
อณณณฺถลานิ จ สพฺพานิ สุกฺกิชฺ จั ทิสวา อนุสาเสยฺย สเว ราชา
โวหริตฺตํ รชฺชํ อนุสาสิตฺตํ อรหตีติ อตฺโต ฯ

อตฺตัง มหนฺเต จเปตฺตุนตติ เอวรูปเ อนุปปนนเน โภเค อุปปา-
เทตฺวา อุปปนนเน ถาวเร กตฺวา อตฺตานิ มหนฺเต อุพารเ อิสฺสรีย
จเปตฺตํ น สกโกตีติ อตฺโต ฯ มุทฺติ มุทฺราชา รุกฺขวาสิگانัง
ปริภูโต โหติ อวณฺณาโต โส รชฺชํ นิจฺจโร กาคู น สกโกตีติ ฯ
เวรวาติ อตฺติกฺขสฺส ปน สพฺเพปี รุกฺขวาสิกา เวริโน โหนตีติ โส

เวรวา นาม โหติ ฯ อนุมชฌนุติ อนุภูตัม มุหุติจิณภวานัน
มชฌัม สมาจเร อมูหุ อติกุโฆ หุตฺวา รชชฺ การเตตีติ
อตุโถ ฯ น อิตฺติการณชาติ ปาปกัม ทามกัม มาตุคามัม
นิสฺสาย วัสสานุรฺกขิตฺติ ฉตฺตทหายาทิ ปุตฺตัม ฆาเตตฺตุนารหสิ
มหารราชาติ ฯ

เอวํ นานาการณเหที กถนตฺตาปี อมจฺจา อตฺตโน กถํ
คาหาเปตฺตุนาสกขีสุ ฯ โพรสิตฺตโตปี ยาจนฺโต อตฺตโน กถํ
คาหาเปตฺตุนาสกขี ฯ อนุรฺพาโล ปน โส ราชา คจฺจถ นํ
โจรฺปปาเต ชิปฺถาติ อาณาเปนฺโต อฏฺฐมํ คากมาห

[๑๗๐๕]สพฺโพว โลโก เอกโต (๑) อิตฺติ จ อยเมกิกา

เตนาหํ ปฏิปชฺชิสฺสํ คจฺจถ ปกฺขิปฺเถ นนฺติ (๒) ฯ

ตตฺถ เตนาหฺนฺติ เยน การณน สพฺโพว โลโก เอกโต
กุมารสฺส ปกฺโข หุตฺวา จิโต อยญจ อิตฺติ เอกิกาว เตน
การณนาหํ อิมิสฺสา วจันํ ปฏิปชฺชิสฺสํ คจฺจถ นํ ปพฺพตฺตํ
อาโรเปตฺตวา ปปาเต ชิปฺถาติ ฯ

เอวํ วุตฺเต โสฬสสหฺสฺสาสุ ราชิตฺถิสฺสุ เอกาปี สกภาเวน
สณฺจเรตฺตุนาสกขี ฯ สกถนกรวาสีโน พาหา ปคฺคยฺห
กนฺทิตฺตวา เกเส วิกรियมานา วิลปฺปีสุ ฯ ราชา อิเม อิมสฺส
ปปาตชิปนํ ปฏิพาหฺยญฺนฺติ สปริวาโร กนฺตฺวา มหาชนสฺส
ปริเทวนตฺตฺสฺเสว นํ อุตฺทปาหํ อโรสิริ คาหาเปตฺตวา ปปาเต
#๑. สี่. ย. เอกนฺโต ฯ ๒. สฺยา. คจฺจถ ปกฺขิปฺเถว นํ ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 152

ชิปาเปลิ ฯ อตสุส เมตตาทวณนากวเนน ปพพเต อธิวตุลา
เทวตา มา ภายิ มหาปทุมมาติ ตั สมสุสาเสตวา อุโกหิ หตุเถหิ
คเหตุวา หทยะ จเปตวา ทิพพสมมุสสุ สรพาเปตวา โอตริตวา
ปพพตปาทปติฏฐิตนากวเนน นาคราชสุส ผณคพุเก จเปลิ ฯ
นาคราชา โพธิสตุตติ นากวณัน เนตวา อตตโน ยัส มชฺเณ
ภินุทิตวา อทาสิ ฯ โส ตตถ เอกถิวจจฺริ วสิตฺวา มนุสฺสปถิ
คมิสฺสามิติ วตฺวา กตฺริ จานนฺติ วุตฺเต หิมวณฺติ คนฺตฺวา
ปพพชิสฺสามิติ อห ฯ นาคราชา สาฐฺติ ตั คเหตุวา มนุสฺสปเถ
ปติฏฐเปตวา ปพพชิตฺปริกฺขารเ ทตฺวา สกฏฺจानเมว คโต ฯ
โสปี หิมวณฺติ ปวิสิตฺวา อสิปพพชฺช ปพพชิตฺวา ฉานาภินฺญา
นิพพตฺเตตฺวา วณฺมุลผลาหาโร ตตถ ปฏิวสฺติ ฯ

อเถโก พาราณสีวาสิ วณฺจโรโก ตั จานัน ปตุโต มหาสตุตติ
สญฺชานิตฺวา นนุ ตฺวิ เทว มหาปทุมกฺมาโรติ วตฺวา อาม
สมฺมาติ วุตฺเต ตั วณฺทิตฺวา กติปาหิ ตตถ วสิตฺวา พาราณสี
คนฺตฺวา รณฺโธ อโรเจสิ เทว ปตุโต เต หิมวณฺติปฺปเทเส
อสิปพพชฺช ปพพชิตฺวา ปณฺณสาลาโย วสติ อหิ ตสุส สนฺติเก
วสิตฺวา อากโตติ ฯ สฺปจฺจกฺขโต เต ทิฏฺฐโรติ ฯ อาม เทวาติ ฯ
ราชา มหาพลกายปรีวฺโต ตตถ คนฺตฺวา วณฺปรียนฺเต ขนฺธาวาริ
พนฺธิตฺวา อมจฺจปรีวฺโต ปณฺณสาโล คนฺตฺวา กาณฺจนรูปกั
วีย ปชฺชนนฺติ สิริยา ปณฺณสาททวารเ นิสินฺนํ มหาสตุตติ ทิสฺวา
วณฺทิตฺวา เอกมณฺติ นิสีทิ ฯ อมจฺจา วณฺทิตฺวา ปฏิสนฺถาริ

กตุวา นิสีทีสุ ฯ โภชิตตุโต ราชานัน ฝน ปฏิจุจติตุวา
ปฏิสนุณาริ อกาสิ ฯ อถ นัน ราชา ตาต มยา ตุวั คมภิเร
ปปาเต จิปาปิโต กถิ สชีวิโตสตีติ ปุจจนุโต นวมัน คากมาห
[๑๗๐๖]อนเนกताल नरगे कमभिरे ज सुतुत्तरे

ปาติโต คิริทुकคสุมี เกน ตุวั ตตุถ นามริติ ฯ
ตตุถ อนเนกतालति अनेकतालप्रमाणे ฯ นามริติ न
อมरि (๑) ฯ

(กุมารो आह)

[๑๗๐๗]นาโค नाकपो (๒) ตตุถ ถามวา คิริसानุโซ
ปุจुकคหิ (๓) มัน โภเคหิ เตนาหิ ตตุถ นามรินุติ ฯ

[๑๗๐๘]เอหิ ตัง ปฏินนุสสามิ ราชปุตุต สกั ฆริ
รชชั กอารหิ ภาททนุเต กิ อรรถเย เกริสสุสตีติ ฯ

[๑๗๐๙]ยถา คิลิตวา พลิสั อุกุชเรยยุ สโลหิตัง
อุทุชริตุวา สุชี อสุส เอวั ปสุสามิ อตุตตานนุติ (๔) ฯ

(ตัง สุตวา ราชอาห)

[๑๗๑๐]กิ นุ ตุวั พลิสั พุรุสิ กิ ตุวั พุรุสิ สโลหิตัง
กิ นุ ตุวั อุพุกคัง พุรุสิ ตัง เม อุกุขาหิ ปุจจิติโตติ ฯ

(ตาปโส อาห)

#๑. ย. นามริติ น มริ ฯ ๒. สุธา. ชาติพโล ฯ ๓. ม. ปุจुकคหิ ฯ

#๔. สุธา. อตุตตนา ฯ ย. อตุตตนิ ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 154

[๑๓๑๑]กามาหิ พลิสฺสํ พุรัมมิ หตฺถิอสุสฺสํ สโลหิตํ
จตุตาหิ อุกุภตํ พุรัมมิ เอวํ ชานาหิ ขตฺติยาติ ฯ
อิมาสฺส ปญฺจสุ เอกนตฺตริกา ติสฺสโต คากา โพธิสฺสตฺตสฺส เทว
รณฺโณ ฯ

ตตฺถ ปจฺจุกุภทิตฺติ ปพฺพตฺตปนกาเล เทวตฺตาย
ปฏฺธิกฺกหิตฺวา ทิพฺพสมฺมุสฺเสสน สมนฺสฺสาเสตฺวา อุปฺนิตํ มํ ปฏฺธิกฺกณฺหิ
คเหตฺวา จ ปน มํ นาคภวํ เนตฺวา มหนฺตํ ยสฺสํ ทตฺวา
มนฺุสฺสปฺถิ เนหิตฺติ วุคฺเต (๑) มํ มนฺุสฺสปฺถิ อานนฺติ สุวาหิ
อิชาคนฺตฺวา ปพฺพชฺชิตฺ อิติ เคน เทวตฺตาย จ นาคราชสฺส จ
อานุกาเวน อหิ ตตฺถ น มรินฺติ สพฺพิ อารโจะสิ ฯ

เอหิตฺติ ราชฺา ตสฺส วจํ สุตฺวา โสมนฺสฺสปฺปตฺโต หุตฺวา
ตาท อหิ พาลภาเวน อิตฺถิยา วจํ คเหตฺวา เอวํ สีลาจาร-
กฺกณฺสมฺปนฺเน ตยิ อปฺรชฺฐมฺหิ ขมาหิ เมติ ปาเทสฺส นิปตฺติวา
อุกฺกุเจหิ มหาราช ขมาหิ เต โทสฺสํ อิตฺโต ปรี ปฺน มา เอวํ
อนิสฺสมฺมการี ภาเวยฺยาสิติ วุคฺเต ตาท ตฺวํ อคฺคตโน กุลสนฺตํ
เสตฺจจฺจตฺตํ อุตฺสาเปตฺวา รชฺชํ อนุสาสนฺโต มยฺหิ ขมสิ นามาติ
เอวมาห ฯ

อุทฺทริตฺวาติ หทฺยวุกฺกาทีนํ อสมฺปตฺตเมว ตํ อุทฺทริตฺวา
สุชฺชํ อสฺส ฯ อตฺตทานฺนติ อตฺตทานํ มหาราช เอวํ อหิ หิ ปฺน
โสตฺถิกฺภาวปฺปตฺตํ คิลิตฺพลิสฺสํ ปุริสฺมิว อตฺตทานํ ปสฺสามิตฺติ ฯ

#๑. ม. วุคฺโต ฯ

กีนุ ตวนฺติ อิทํ ราชา ตมตถํ วิตุถารโต โสตุํ
ปฺจฺจติ ฯ กามาหนฺติ ปญฺจกามกุณฺเณ อหํ หตฺถิอสุสํ สโลหิตนฺติ
พฺรุมิ ฯ จตฺตนาหนฺติ จตฺตํ อหํ ยทา ตํ สพฺพิปี จตฺตํ โหติ
ปริจฺจตฺตํทานิ อหํ อุพฺภตฺตนฺติ พฺรุมิ ฯ

อิติ โข มหาราช มยฺหํ รัชฺเชน กิจฺจํ นตฺถิ ตฺวํ ปน
ทสราชชฺมเม อโกเปตฺวา อคตฺติมณฺํ ปหาย ชฺมเมน รัชฺชํ
การเหตี มหาสตุโต ปิตุ โอวาทํ อทาสี ฯ โส โรหิตฺวา
กนฺทิตฺวา นคฺริ กจฺจนฺโต อนฺตรามกุเณ อมจฺเจ ปฺจฺจนิ อหํ กิ (๑)
นิสฺสาย เอรูเปน อาจารกฺุณสมฺปนฺเนน ปฺตฺเตน วิโยกํ
ปฺตฺโตติ ฯ อกฺกมเหสี เทวติ ฯ ราชา ตํ อุทฺธปาทํ คาหาเปตฺวา
โจรปฺปาเต จิปาเปตฺวา ชฺมเมน รัชฺชํ การเหตี ฯ

สตุถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อahrtฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพเปสา
มํ อกฺโกสิตฺวา วินาสํ ปตฺตาทิ วตฺวา

[๑๗๑๒] จิณฺจมาณฺวิกา มาตา เทวตฺโต จ เม ปิตา

อานนฺโท ปญฺชิตฺโต นาโค สาริปฺตฺโต จ เทวตา

อหํ ตทา ราชปฺตฺโต (๒) เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ

โอสานคาถาย ชาตกํ สโมธานฺสิ ฯ

มหาปทุมชาตกํ นวมิ ฯ

#๑. ม. กิ ฯ ๒. ม. ราชปฺตฺโต อหํ อาสี ฯ

กานิ กมุมานิ กุพพานนุติ อิทธิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โกสตรณโณ อตุถจรกั อมจจึ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิร รณโณ พหุปกาวโร อโหสิ ฯ อถสุส ราชา
อติเรกสมุมานัน การเอสิ ฯ อวเสสา ตั อสหมานา เทว อสุโก
อมจโจ ตุมหากั อนตุถการโกติ ปริงินทิสู ฯ ราชา ตั
ปริงคณนุโต กิณจจิ โทสิ อทิสวา อหิ อิมสส กิณจจิ โทสิ น
ปสุสามิ กถั นุโข สกกา มยา อิมสส มิตตภาวึ วา อมิตตภาวึ
วา ชานิตุนุติ จินเตตฺวา อิมั ปณหิ จเปตฺวา ตถาคตึ อณโณ
ชานิตุ น สกขิสสติ คนตุวา ปุจฺฉิตฺสามิติ ฯ โส กุตุตปาตราโส
สตุถาริ อุตฺสงกมิตฺวา ภาเน กถั นุโข สกกา ปุริเสน อตุตโน
मितตึ วา อमितตึ วา ชานิตุนุติ ปุจฺฉิ ฯ อถ นั สตุถา ปุพเพปี
มหาราช ปณฺชิตา อิมั ปณหิ จินเตตฺวา ปณฺชิตเต ปุจฺฉิตฺวา เตหิ
กถิตวเสน ญตฺวา อमितเต วชฺเชตฺวา มิตเต เสวีสูติ วตฺวา เตน
ยาจิติ อตีตึ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหุมทตเต รชฺชั การเนเต โพธิสตุโต
ตสฺส อตุถธมฺมานุสาสโก อมจโจ อโหสิ ฯ ตทา พาราณสิยั
रणโณ เอกั อตุถจรกั อมจจึ เสสา ปริงินทิสู ฯ ราชา ตสฺส
โทสิ อปฺสสนุโต กถั นุโข สกกา อमितตึ วา มิตตึ วา ฌาตุนุติ
มหาสตุตึ ปุจฺฉนุโต ปจฺฉิ กถมาห

เล่มที่ 33 มิตตามิตตชาตกั หน้า 157

[๑๗๑๓]กานิ กมฺมานิ กุพฺพานิ   กถิ วิญญู ปรกฺกเม
          อมิตฺตํ ชานเยยฺ เมธาวิ   ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺทิตฺติ
          ตสฺสตุโถ กานิ กมฺมานิ กโรนฺตํ เมธาวิ ปณฺทิตฺติ
ปฺริโส จกฺขุณา ทิสฺวา โสเตน ตํ สุตฺวา อัย มยฺหํ อมิตฺตฺติ
ชานเยยฺ ตสฺส ชานนฺตถาย กถิ วิญญู ปรกฺกเมยฺยาติ ฯ
          อถสฺส อมิตฺตลฺกขณฺม กเถนฺโต อาห
[๑๗๑๔]น นํ อุมฺหยเต ทิสฺวา   น จ นํ ปฏฺินนฺทติ
          จกฺขุณิ จสฺส น ททา (๑)   ปฏฺิโถมณฺจ วตฺตติ
[๑๗๑๕]อมิตฺเต ตสฺส ภชติ   มิตฺเต ตสฺส น เสวติ
          วณฺณกาเม นิวาเรติ   อกโกสนฺเต ปสฺสติ
[๑๗๑๖]คฺยุหฺยจ ตสฺส นกฺขาติ   ตสฺส คฺยุหฺ น คฺยุหฺติ
          กมฺมนฺตสฺส น วณฺเณติ   ปณฺยสฺส นปฺสฺสติ
[๑๗๑๗]อกเว นนฺทติ ตสฺส   ภเว ตสฺส น นนฺทติ
          อจฺฉริยฺ (๒) โภชนํ ลทฺธา   ตสฺส นฺปฺชชเต สติ
          ตโต นํ นานุกมฺปติ   อโห โสปี (๓) ลภเยยฺโต
[๑๗๑๘]อิจฺเจเต โสพสาการา   อมิตฺตสฺมี ปติฏฺิจิตา
          เยหิ อมิตฺตํ ชานเยย   ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺทิตฺติ ฯ
มหาสฺตฺโต อีมา ปณฺจ คาถา วตฺวา ปุณ
[๑๗๑๙]กานิ กมฺมานิ กุพฺพานิ   กถิ วิญญู ปรกฺกเม
          มิตฺตํ ชานเยยฺ เมธาวิ   ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺทิตฺติ
#๑. สฺยา. จกฺขุณิสฺส น ททาติ ฯ   ๒. ม. อจฺฉริ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ
#๓. สฺยา. อหาโสปี ฯ

เล่มที่ 33 ทวาทสนิปาตวณณนา หน้า 158

อิมาย คาถาย มิตตลภขณั ปุญโจ เสสคาถา อภาสิ

[๑๗๒๐]ปวุตถญจสุต (๑) สรติ อากต อภินนุทติ

ตโต เกลยโก โหติ วาจาย ปญฺินนุทติ ฯ

[๑๗๒๑]มิตฺเต ตสฺเสว ภชติ อมิตฺเต ตสฺส น เสวติ

อกุโกสนฺเต นิวาเรติ วณฺณกามे ปลฺสตี ฯ

[๑๗๒๒]คฺยฺหฺลจฺ ตสฺส วกฺขาทิ (๒) ตสฺส คฺยฺหฺลจฺ คฺยฺหฺติ (๓)

กมฺมฺลจฺ ตสฺส วณฺเณติ ปลฺยฺณมฺสฺส (๔) ปลฺสตี ฯ

[๑๗๒๓]ภเว จ นนฺทติ ตสฺส อภเว ตสฺส น นนฺทติ

อจฺฉริยฺ โภชนํ ลทฺธา ตสฺส อฺปฺปชฺชเต สติ ฯ

[๑๗๒๔]ตโต นํ อนฺนํมฺปติ อโห (๕) โสปี ลภฺยฺยิตฺโต

อิจฺเจเต โสพฺสาการา มิตฺตสฺมี สฺปติญฺจิตฺตา ฯ

เยหิ มิตฺตญฺจฺ ชาเนยฺย (๖) ทิสฺวา สฺตฺวา จ ปลฺยฺยิตฺติ ฯ

ตตฺถ น นํ อุมฺหฺยเตติ ตํ มิตฺตปฺญฺิรฺูปกํ ทิสฺวา สิตํ น
 กโรติ ปหฺญฺจากรํ น ทสฺเสติ ฯ น จ นํ ปญฺินนุทฺตีติ ตสฺส
 กถํ ปฏฺิถณฺนุโถ น ปญฺินนุทฺติ น ตฺสตี ฯ จกฺขุณี จสฺส น
 ททาทิ โอลเณตํ น โอลเเกติ ฯ ปฏฺิโถมฺลจฺจาทิ ตสฺส กถํ
 ปฏฺิปฺพรติ ปฏฺิสตฺตุ โหติ ฯ วณฺณกามेติ ตสฺส วณฺณํ ภณฺนฺเต ฯ
 นกฺขาทิตฺติ อตฺตโน คฺยฺหํ ตสฺส นาจิกฺขติ ฯ กมฺมฺนฺตสฺสชาติ
 เตน กตฺกมฺมํ วณฺณยติ ฯ ปลฺยฺณสฺสชาติ ตสฺส ปลฺยฺณํ น ปลฺสตี
 ฌาณสมฺปนฺนํ น ปลฺสตี ฯ อภเวติ อวฺุฑฺฒิยา ฯ ตสฺส
 #๑. ม. ปวุตถํ ตสฺส ฯ ๒. สฺยา. ม. อกฺขาทิ ฯ ๓. สฺยา. ม.
 #คฺยฺหฺติ ฯ ๔. ม. ปลฺยฺณํ ตสฺส ฯ ๕. สฺยา. ปหาโสปี ฯ
 #๖. ยฺ. มิตฺตํ สฺชาเนยฺย ฯ

นุบุปฺพชเตติ มิตตปฏิรูปกสฺส มม มิตตสฺสาปี อิตฺโต ทสฺสามิตี
สตี น อุปฺพชฺชตี ฯ นานุกมฺปตีติ มุหฺจิตฺเตน น จินฺนเตติ ฯ
ลเกยฺยิตฺตี ลเกยฺย อิตฺโต ฯ อาการตี การณานิ ฯ
ปวฺตฺถนฺตี วิเทสคฺตํ ฯ เกลยฺยโกตี เกลยฺยตี มมายตี ปฏฺเจตี
ปีเหตี อิจฺฉตีติ อตฺโถ ฯ วาจาตี มชฺรวจเนน ตํ สมฺมาจฺรณฺโต
นฺนุทตี (๑) ฯ เสสํ วุตฺตปฏิปกฺขนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ

ราชา มหาสत्ตสฺส กถาย อตฺตมโน หุตฺวา ตสฺส มหนฺตํ
ยลํ อทาสี ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา เอวํ มหาราช ปุพฺเพเปส
ปญฺโห สมฺภูจตี ปญฺชิตาว นํ กถยีสฺส อิเมหิ ทฺวตฺตีสาย อากาเรหิ
อมิตฺโต จ มิตฺโต จ ชานิตพฺโพตี วตฺวา ชาตกั สโมชานเสตี ตทา
ราชา อานนฺโท อโหเสตี ปญฺชิตฺโต ปน อหเมวตี ฯ

มิตตามิตตชาตกั ทสมํ ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

ลหฺจิตฺต สสาล กสนฺตี ปฺน

อถ กาม ทสขลฺลฺลฺจฺจานวโร

อถ กณฺห สฺโกสิย เมณฺทวโร

ปทฺโม ปฺน มิตฺตวเรน ทส ฯ

อิตฺติ ชาตกฎกถาย ทสชาตกปฏิมณฺชิตสฺส

ทฺวาทสนิปาตสฺสตุถวณณา นิฏฺจิตา ฯ

#๑. ม. ปฏินนุทตี ตสฺสตี ฯ

เตรสนิปาตวณฺณา

อมฺพชาตกั

อาหาสิ เม อมฺพผลานิ ปุพฺเพติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เทวทตฺโต หิ อหํ พุทฺโธ ภวิสฺสามิ มยฺหํ สมโณ โคตโม
เนว อจฺริโย น อุปชฺฌาโยติ อจฺริยํ ปจฺจกฺขาย ฌานา ปรีหิโน
สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา อนฺุพฺพเพน สวตฺถิ อากฺขณฺโต พหิเขตวเน
ปจฺจวิยา วิวเร ทินฺเน อวีจิ ปาวิสิ ฯ ตทา ฌมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ
สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส เทวทตฺโต อจฺริยํ ปจฺจกฺขาย มหาวินาสํ
ปตฺโต อวีจิมหานิรเย นิพฺพตฺโตติ ฯ สตุถา อากฺขนฺตุวา กาย
นฺุคฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต อจฺริยํ
ปจฺจกฺขาย มหาวินาสํ ปตฺโต เยวาทิ วตุวา อตีตํ อหริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต ตสฺส
ปุโรหิตกฺลํ อหิวตฺกโรเคน วินสฺสิ ฯ เอโก ปตฺโต ภิตฺติ ภินฺทิตฺวา
ปลาโยติ ฯ โส ตกฺกสิลํ กนฺตุวา ทิสปาโมกฺขสฺส อจฺริยสฺส
สนฺติเก ตโย เวเท จ อวเสสสิปฺปานิ จ อุกฺคณฺหิตฺวา อจฺริยํ

วณทิตวา นิกขมนุโต เทศจาริตตัม ชานิสฺสามิตี จรฺนุโต เอกัง
ปจฺจนฺตฺนคฺริ ปาปฺณิ ๗ ตัง นิสฺสาย มหาจณฺฑาทลคามโก อโหสิ ๗
ตทา โพธิสฺสโต ตสฺมี คามะ ปฏิวสฺติ ปณฺฑิตโต พุยฺสโต อกาเล
ผลํ คณฺหาปนมนฺตํ ชานาติ ๗ โส ปาโต วุฏฺฐาย กาञ्ช อาทาย ตโต
คามมา นิกขมิตฺวา อรณฺเณ เอกัง อมฺพรุกฺขํ อูปคฺนฺตฺวา สตฺตปท-
มตฺตเก จิตฺตํ ตัง มนฺตํ ปรีวตฺเตตฺวา อมฺพรุกฺขํ เอเกน อุตฺกปสฺเตน
ปหริ ๗ รุกฺขโต ตัง ขณฺเณว ปุราณปณฺณานิ ปตฺนฺติ นวานิ
อฺภูจฺหนฺติ ปุปฺผานิ ปุปฺผิตฺวา ปตฺนฺติ อมฺพผลฺลานิ อฺภูจฺยา
มุหฺตเตเนว ปจิตฺวา มรฺุรานิ โอิชฺวณฺตานิ ทิพฺพมฺพสฺทิสฺยานิ หุตฺวา
รุกฺขโต ปตฺนฺติ ๗ มหาสฺสโต ตานิ อฺวจินฺตฺวา ยาวทตฺถัง
ชาทิตฺวา กาञ्ช ปุเรตฺวา เคหํ คนฺตฺวา ตานิ วิกีณฺตฺวา ปุตฺตทวาริ
โปเสสิ ๗

โส พุราหฺมณฺกุมารโ มหาสฺสตํ อกาเล อมฺพปฏฺกานิ
อาหริตฺวา วิกีณฺตํ ทิสฺวา นิสฺสัสฺเสน เตหิ มนฺตพฺเลน อฺปฺปนฺเนหิ
ภวิตฺพุพฺ อิมํ ปุริสํ นิสฺสาย อิมํ อนคฺมมนฺตํ ลภิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
มหาสฺสตฺสฺส อมฺพานิ อาหฺรณฺนियามํ ปรีคฺคณฺหนฺโต ตถโต
ณตฺวา ตสฺมี อรณฺเณโต อนาคเตยฺเว ตสฺส เคหํ คนฺตฺวา อชานฺนุโต
วีย หุตฺวา ตสฺส ภริยํ กุหิ อจฺริโยติ ปุจฺจิตฺวา อรณฺณํ คโตติ
วุตฺเต ตัง อากมฺยมาโน จตฺวา อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปจฺจคฺคณฺตฺวา
หตฺถโต กาञ्ช คเหตุวา อาหริตฺวา เคเห จเปสิ ๗ มหาสฺสโต
ตัง โอิโลเกนฺโต ภริยํ อาห ภทฺเท อยํ มาณโว มนฺตตฺถาย อากโต

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 162

น ปนสฺส หตฺเถ มนฺโต จสฺสติ อสฺปฺปริโส เอโสติฯ มาณโวปี
อหิ อิมิ มนฺตํ อจฺริยสฺส อฺปการโก หุตฺวา ลภิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
ตโต ปุญฺจาย ตสฺส เกहे สพฺพกิจฺจานิ กโรติ ทารุณิ อหฺรติ วิหิ
โกญฺเฐติ ภคฺตํ ปจฺติ มุขโชนาทีนํ เทติ ปาเท โชนติฯ

เอกทิวสํ มหาสตุเตน ตาต มาณว มณฺจปาทานํ เม
อฺปชานํ เทหิติ วุคฺเต อณฺณํ อปฺสฺสิตฺวา สพฺพรตฺตี อูรุมฺหิ
จเปตฺวา นิสฺสีติฯ อปรภาเค มหาสตุตสฺส ภริยา ปฺคฺตํ วิชายิฯ
ตสฺสา ปสฺสูติกาเล ปริกมฺมํ สพฺพมกาสิฯ สา เอกทิวสํ มหาสตุตํ
อาห สามิ อยํ มาณโว ชาติสฺมปฺนโน หุตฺวาปี มนฺตตฺถาย อมฺหากํ
เวยฺยาวจฺจํ กโรติ เอตสฺส หตฺเถ มนฺโต ติฏฺฐตุ วา มา วา เทตสฺส
มนฺตฺนฺติฯ โส สาธฺวติ สฺมปฺกฺิจฺจิตฺวา ตสฺส มนฺตํ ทตฺวา เอวมาห
ตาต อนฺคฺโข มนฺโต ตว อิมิ นิสฺสาย มหาลาภสฺกกาโร ภวิสฺสติ
รณฺณา วา ราชมฺหามตฺเตน วา โก เต อจฺริโยติ ปุญฺจกาเล มา
มํ นิกฺคหิ สเจ หิ มยฺหิ อจฺริโย จณฺฑาโล ตสฺส เม สนฺติกา
มนฺโต คหิโตติ ลชฺชนฺโต พุราหฺมณฺมหาสาโล เม อจฺริโยติ
กเถสฺสสิ อิมสฺส มนฺตสฺส ผลํ น ภวิสฺสตีติฯ โส กิการณา
นิกฺคหิสฺสามิ เกนจํ ปุญฺจกาเล คฺมุหฺเขว กเถสฺสามิติ วตฺวา ตํ
วณฺทิตฺวา จณฺฑาลคามโต นิกฺขมิตฺวา มนฺตํ วิมฺสิตฺวา อณฺุพฺพเพน
พาราณสี ปตฺวา อมฺพานิ วิกิณฺฑิตฺวา พหุชนํ ลภิฯ

อเอกทิวสํ อฺยฺยานปาโล ตสฺส หตฺถโต อมฺพํ กิณฺฑิตฺวา
รณฺโณ อทาสิฯ ราชา ตํ ปริกฺกฺุชิตฺวา อโห อติมฺฐโร กฺุโต ตยา

เอวรูป อมพ ลทนต์ ปุจนิ ๗ เทว เอโก มาณโว อกาลอมพ-
ผลานิ อาเนตวา วิถินติ ตโต เม คหิตนต์ ๗ อโต ปฏจาย อช
อมพานิ อหระตติ นั วเทหิตี ๗ โสปี ตถา อกาสิ ๗ มาณโวปี
ตโต ปฏจาย อมพานิ ราชกุลั หรติ ๗ รณณมา มั อุปฏจหาติ
วุดเต ราชานั อุปฏจหนโต พหุชนั ลภิตวา อนุกกเมน วิสุสาสิโก
ชาโต ๗ อถ นั เอกทิวถั ราชา ปุจนิ มาณว กุโต อกาเล
เอวรูปานิ วณณคนุทธสมปนนานิ อมพานิ อหระสิ กิณเต
นาโค วา สุปณโณ วา เทโว วา โกจิ เทติ อูทาหุ มนตพลั
เอตนต์ ๗ น เม มหาราช โกจิ เทติ อนคโฆ ปน เม มนโต
อตุถิ ตสเสถั พลนต์ ๗ เตนหิ มยมปี เต เอกทิวถั มนตพลั
ทฏจกามาติ ๗ สาธู เทว ทสเสสสามิติ ๗ ราชา ปุนทิวเส
เตน สทฐิ อูชยานั คนตวา ทสเสหิติ อห ๗ โส สาธูติ อมพรุกขั
อุปคนตวา สตตปทมตถเก จิตโต มนตั ปรีวตเตตวา รุกขั อูทเกน
ปหริ ๗ ตั ขณณเวว อมพรุกโข เหฏจาวุตตนิยามเนว ผลั
คเหตุวา มหาเมโฆ วิย อมพผลวสุถั วสุสิ ๗ มหาชโน สาธูการั
อทาสี ๗ เจลुकเขปา ปวตตีสุ ๗

ราชา อมพผลานิ ขาทิตวา ตสส พหุชนั ทตวา มาณว
เอวรูปไป เต อจจริยมนโต กสส สนติเก คหิตโตติ ปุจนิ ๗ มาณโว
สจาหิ จณฐาลสส สนติเกติ วุกขามิ ลชชิตพพตตั ภวิสสติ
มณจ ครหิสสนติ มนโต โข ปน เม ปคฺโณ อิทานิ น นสฺสิสสติ
ทิสปาโมกขั อจจริยั อปทิสสามิติ จินเตตวา มุสาวาทำ กตวา

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 164

ตกุกสิลาัย ทิสปาโมกขจริยสุต สนฺติเก คหิโต เมติ วทนฺโต
อจริยํ ปจฺจกฺขาสี ๑ ตํ ขณฺณเณว มนฺโต อนฺตรธาัย ๑
ราชา โสมนสุตฺธาโต ตํ อาทาย นกริ ปวิสิตฺวา ปุเนกทิวสํ
อมฺพานิ ขาทิสฺสามิตี อุยฺยานํ คนฺตฺวา มงฺกฺลสิลาปญฺเณ นิสินฺโน
มาณว อมฺพานิ อหาราติ ๑ โส สาธฺตฺติ อมฺพํ อุปคนฺตฺวา
สตฺตปทมตฺตเก จิโต มนฺตํ ปรีวตฺเตตฺสามิตี มนฺเต
อนฺุปฺกฺจหนฺเต อนฺตรหิตภาวํ ญตฺวา ลชฺชิตฺโต อฏฺฐาสี ๑
ราชาอัย ปุพฺเพ ปรีสมชฺเณยว อมฺพานิ อหาริตฺวา
อมฺหากํ เทติ ฆนเมฆวสฺสํ วิย อมฺพวสฺสํ วสฺสาเปตี
อิทานิ ญทฺโธ วิย จิโต กิณฺนุโข การณฺนติ จินฺเตตฺวา
ตํ ปุจฺฉนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๑๗๒๕]อาหาสิ เม อมฺพผลานิ ปุพฺเพ

อณฺุณิ ญฺลานิ จ พฺรหฺมจาริ

เตเหว มนฺเตหิ นทานิ ตฺยหํ

ทุมฺปฺผลานิ ปาตุกฺวานฺติ พฺรหฺเมติ ๑

ตตฺถ อาหาสิตี อหาริ ๑ ทุมฺปฺผลานีตี รุกฺขผลานิ ๑

ตํ สุตฺวา มาณโว สเจ อชฺช ผลํ น คณฺหามิตี วกฺขามิ

ราชา เม กฺุชฺฉิสฺสตี มฺสาวาเทน นํ วญฺเจตฺสามิตี ทฺติยํ คาถมาห

[๑๗๒๖]นฺกฺขตฺตโยคํ ปฏฺิมาณยามิ

ขณฺิ มฺหุตฺตญฺจ มนฺเตน ปสฺสํ (๑)

#๑. สี่. ยฺ. ขณฺิ มฺหุตฺตํ น มํ โตสยฺนฺติ ๑

เล่มที่ 33 อมฺพชาตกั หน้า 165

นภขตฺตโยคณฺจ ขณณฺจ ลทฺธา

อทฺธา หริสฺสั อมฺพผลั พหฺนฺติ (๑)

ตตฺถ อทฺธา หริสฺสั อมฺพผลนฺติ อทฺธา อมฺพผลั

อาหริสฺสามิ ฯ ราชา อัย อณฺฐทา นภขตฺตโยคั น วทติ

กิณฺนุโข เอตฺนฺติ ปุจฺจนฺโต เทว คาถา อภาสิ

[๑๗๒๗]นภขตฺตโยคั น ปุเร อภาณิ

ขณฺณ มุหฺตตํ น ปุเร อสฺสิ

อถาหริ อมฺพผลั มุหฺตตํ (๒)

วณฺณณ คนฺเรน รเสนฺนเปตฺติ ฯ

[๑๗๒๘]มนฺตาทิขปฺเปน ปุเรปี (๓) ตฺยหิ

ทุมปฺผลานิ ปาตฺถวณฺติ พฺรหฺเม

สวาทฺช น วาทฺสิ (๔) ขปฺปมฺปี มนฺตํ (๕)

อัย โส โก นาม ตวชฺชรมฺโมติ ฯ

ตตฺถ น วาทฺสิตฺติ น สกฺโกสิ ฯ ขปฺปมฺปีติ ขปฺปนฺโตปี

ปฺริวตฺเตนฺโตปี ฯ อัย โสติ อยเมว โส ตว สภาโว อชฺช โก

นาม ชาโตติ ฯ

ตํ สุตฺวา มาณโว น สกฺกา รานัน มุสวาทฺเทน วณฺณเจตฺติ

สเจปี เม สภาเว กถิตฺเต น อาณั กเรยฺย สภาวเมว กถฺสฺสามิติ

#๑. สฺยา. หริสฺสมฺพผลั พหฺกั ฯ สฺ. ยฺ. อถาหริสฺสมฺพผลั ปหฺกั ฯ

#๒. สฺยา. ปหฺกั ฯ ม. สยฺ หริ อมฺพผลั ปหฺกั ฯ ๓. ม. ปุเร ฯ

#สฺ. ยฺ. ปฺรสุส ฯ ๔. สฺ. ม. ปาเรติ ฯ ๕. สฺ. ยฺ. มนฺเต ฯ

จินเตตฺวา เทว คธา อภาสิ

[๑๗๒๕]จณฺทาลปฺโต มม สมฺปทาสิ

ชฺมเมน มนฺเต ปกฺติณฺจ สํสิ

มาจสฺสุ เม ปุจฺฉิโต นามโกตฺตํ

คฺยุหิตฺโต มา ตํ วิชฺเหยยฺ มนฺตา (๑) ฯ

[๑๗๓๐]โสหํ ชนินฺเทน ชนฺมฺปิ ปุจฺฉิโ

มกฺขากิณฺโฑ อติกํ อภาณิ

มนฺตา อิเม พุราหฺมณฺสฺสาติ มิจฺฉา

ปหิณฺมนฺโต กปฺโณ รุทามิติ ฯ

ตตฺถ ชฺมเมนาติ สเมน การณฺน อปฺปฏิจฺฉาเทตฺวา

อทาสิ ฯ ปกฺติณฺจ สํสิติ มา เม ปุจฺฉิโต นามโกตฺตํ คฺยุหิตฺโต

สเจ คฺยุหิสิ มนฺโต เต นสฺสิสฺสตีติ เตสํ นสฺสนปฺกฺติณฺจ มยฺหํ สํสิ ฯ

พุราหฺมณฺสฺสาติ มิจฺฉาติ พุราหฺมณฺสฺส สนฺติเก มยา อิเม มนฺตา

คหิตาติ มิจฺฉา อภาณิ เตน เม มนฺตา นกฺุชา สุวาทํ ปหิณฺมนฺโต

อิทานิ กปฺโณ โรทามิติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชฯ อยํ ปาปชฺมโม เอวรูปี รตนํ น

โอโลเกสิ เอวรูปฺสฺมี อุตฺตมรตเน ลทฺเช ชาติ ก็ กริสฺสตีติ กุชฺฉิตฺวา

ตสฺส กรหนฺโต

[๑๗๓๑]เอरणฺทา ปุจิมฺนทา วา อถ วา ปาลิภทฺทกา

มธฺมฺมฺมฺคฺติโก วินฺเท

โส หิ ตสฺส ทุมฺตฺตโม ฯ

#๑. ม. อตฺถํ วิชฺเหยยฺ มนฺโต ฯ

[๑๗๓๒]ขตติยา พุราหุมนา เวสสา สุตทา จณฺทาลปุกุสา
ยมฺหา ฌมฺมิ วิชาเนยฺย โส หิ ตสฺส นรุตฺตโม ฯ

[๑๗๓๓]อิมสฺส ทณฺฑณฺจ วรณฺจ ทตฺวา
คเล คเหตุวฺวา พลยถ (๑) ฌมฺมิ
โย อุตฺตมตฺถํ กสิเรน ลทฺธํ
มานาติมานเนน วินาสยิตฺถาติ

อิมฺมา กาถา อาห ฯ

ตตฺถ มรุตฺถิโกติ มรุตฺถิโก ปฺริโส อรณฺเณ มํฺหุ โอลเกนฺโต
เอเตสํ รุกฺขานํ ยโต มํฺหุ ลภติ โสว ทฺวโม ตสฺส ทมฺตฺตโม นาม
ตเถว ขตฺติยาทีสุ ยมฺหา ปฺริสา ฌมฺมิ การณํ ยุตฺตมตฺถํ วิชาเนยฺย
โส ตสฺส อุตฺตโม นโร ฯ อิมสฺส ทณฺฑณฺจาติ อิมสฺส ปาปฌมฺมสฺส
สพฺพหรรณทณฺฑทกเวพฺพ เปสิกาทีหิ ปิฏฺฐิจมฺมํ อฺปฺปาตาเปตฺวา
วรณฺจ ทตฺวา อิมํ ฌมฺมิ คเล คเหตุวาว พลยถ พลการตฺถํ (๒)
ปาเปตฺวา นิทฺธมถ ก็ อิมินา อิชฺ วสนฺเตนาติ ฯ

ราชปฺริสา ตถา กตฺวา ตฺวํ คจฺฉ อฺปฺเนตฺวา ตวาจริยสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ อาราเชตฺวาว สเจ ปฺน มนฺเต ลภิสฺสสิ
อิชาคจฺเจยฺยาสี โน เจ อิมํ ทิสฺ มา โอลเกยฺยาสีติ ตํ
นิพฺพิสยมกํสุ ฯ โส อนาโถ หุตฺวา จเปตฺวา อาจริยํ น เม อณฺถํ
ปฺฐิสฺสรณํ อตฺถิ ตสฺเสว สนฺติกํ คนฺตฺวา อาราเชตฺวา ปฺน ตํ มนฺตํ
ยาจิสฺสามีติ โรทฺนฺโต ตํ คามํ อคมาสิ ฯ อถ นํ อากจฺฉนฺตํ
#๑. ม. ขลยถ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. ขลิการตฺถํ ฯ สี. ย. ขลิการิ ฯ

ทิสฺวา มหาสตุโต ภริยํ อามนฺเตตฺตฺวา ภาตฺเต ปสฺสิมํ ปาปกมมํ
ปรีหีนมนฺตํ ปุณฺ อากฺขณฺตฺตฺวา อหํ ๑ โส มหาสตุตํ
อุปสงฺกมิตฺตฺวา วนฺทิตฺตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺโน กิการณา อากฺโตสฺสิตฺติ
ปฺภุโจ อจฺริย มุสฺวาทํ กตฺตฺวา อจฺริยํ ปจฺจกฺขิตฺตฺวา มหาวินาสํ
ปตฺโตมฺหิตฺติ วตฺตฺวา อจฺจยํ เทเสตฺตฺวา ปุณฺ มนฺเต ยาจฺนฺโต คากฺมาห
[๑๗๓๔]ยถา สมํ มณฺณมาโน ปเตยฺย

โสพฺภํ กุหํ นรํ ปุติปาทํ

รชฺชุตฺติ วา อุกฺกเม กณฺหสฺสปฺปํ

อนฺโธ ยถา โชติมธิฏฺฐเหยฺย

เอวํปี ตฺวํ มํ ขลิตํ สฺปญฺญา

ปรีหีนมนฺตสฺส ปุณฺ สมฺปทาหิตฺติ (๑) ๑

ตตฺถ ยถา สมฺนฺติ ยถา ปุริโส อิทํ สมํ จานฺนฺติ มณฺณมาโน
โสพฺภํ กุหํ วา ภูมิลิตสงฺขาตํ นรํ วา ปุติปาทํ วา ปเตยฺย ๑
ปุติปาทฺตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส มหารุกฺโข สุกฺขิตฺตฺวา มโต ตสฺส
มุเลสุ ปุติเกสุ ชาเตสุ ตสฺมี จานฺเน มหาอวาโฏ โหติ ตสฺส
นามญฺจานํ ๑ โชติมธิฏฺฐเหยฺยติ อคฺคิ อุกฺกเมยฺย ๑ เอวํ
ปีติ เอวํ อหํปี ปญฺญาจกฺขฺโน อภาวา อนฺโธ ตุมฺหากํ วิเสสํ
อชานฺนฺโต ตุมฺहेสุ ขลิตโต ตํ มํ ขลิตํ วิทิตฺตฺวา ๑ สฺปญฺญาติ
ลาณสมฺปนฺน ปรีหีนมนฺตสฺส มม ปุณฺปี เทถ ๑

อถ นํ อจฺริโย ตาต กิ กเถสิ อนฺโธ หิ สญฺญา ย ทินฺนายน

#๑. ม. ปุณฺปฺปทาหิตฺติ ๑ สฺ. ย. ปุณฺปฺปสฺสิทาติ ๑

โสฬภาทีนึ ปฏึหริติ มยา ปจฺมเมว ตว กถิตํ อิทานึ กิมตฺถํ มม
สนฺตักํ อากโตสึตีติ วตฺวา

[๑๗๓๕]ชฺมเมเน มนฺเต (๑) ตว สมฺปทาสิ

ตฺวมฺปิ ชฺมเมเน ปฏึคฺคเหสิ
ปกตฺมฺปิ เต อตฺตมโน อสึตี (๒)
ชฺมเม จิตฺ ตํ น ชฺเหยย มนฺโต ๑

[๑๗๓๖]โส (๓) พาล มนฺตํ กสิเรน ลทฺธํ

ยํ ทฺลลํ อชฺช มนฺตฺสโลเก
กิจฺฉา ลทฺธา ชีวิทํ อปฺปปฺญโย (๔)
วินาสึยึ อลิกํ ภาสมาโน ๑

[๑๗๓๗]พาลสฺส มุพฺหสฺส อกตฺตฺตฺสโน จ

มุสา ภณฺนตฺสส อสฺสณฺตฺสส (๕)
มนฺเต มยํ ตาทิสเก น เทม
กุโต มนฺโต (๖) กจฺฉ น มยฺห รุจฺจสิตี
อิมา คาถา อาห ๑

ตตฺถ ชฺมเมนาติ อหํปิ ตว อจฺริยภากํ หิริณฺณํ วา

สฺวณฺณํ วา อคฺเหตฺวา ชฺมเมเนว สมฺปทาสิ ตฺวมฺปิ กิณฺจึ อทตฺวา
ชฺมเมเน สเมเนว ปฏึคฺคเหสิ ๑ ชฺมเม จิตฺนฺติ อจฺริยปฺชกชฺมเม

#๑. ม. มนฺตํ ๑ ๒. ม. อสึตี ๑ ๓. ม. โย ๑

#๔. สฺยา. อปฺปปฺญโย ๑ สึ. กิจฺฉา ลทฺธํ ชีวิทํ อปฺปปฺญโย ๑

#ม. กิณฺจาปิ ลทฺธา ชีวิทํ อปฺปปฺญโย ๑ ๕. สฺยา. อสฺสณฺตฺสส ๑

#๖. สฺยา. มนฺตา ๑

จิตต์ ๗ ตาทิสเกติ ตถารูเป อกาลผลคณหาปนเก มนุเต น
เทม คจฺจ น เม รุจฺจสีติ ๗

โส เอว อจาริเยน อุโยชิโต ก็ มยฺหํ ชีวิตนาติ อรณฺณํ
ปวิสิตฺวา อนาถมรณํ มรีติ ๗

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปี เทวทฺโต อจาริยํ ปจฺจกฺขาย มหาวินาสิ ปตฺโตติ วตฺวา
ชาติกํ สโมชานสิ ตทา อกตณฺญ มาณโว เทวทฺโต อโหสิ
ราชา อานนฺโท จณฺฑาลปฺตฺโต ปน อหเมวาคิ ๗
อมฺพชาติกํ ปจฺมํ ๗

ผนฺทนชาติกํ

กฺุจาริหฺตฺโต ปฺริโสติ อิทํ สตฺถา โรหิณฺนทีตีเร วิหรนฺโต
ฌาตกาณํ กลหํ อารพฺภ กเถสิ ๗ วตฺถุ ปน กุณฺดาลชาติเก
อาวีภวิสฺสติ ๗ ตทา ปน สตฺถา ฌาตเก อามนฺเตตฺวา มหาราชา
อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต พหิณฺคเร
วฑฺฒกีกาโม อโหสิ ๗ ตตฺร เอโก พฺรหฺมณฺวฑฺฒกึ อรณฺญา
ทารุณิ อหริตฺวา รถํ กตฺวา ชีวิตํ กปฺเปสิ ๗ ตทา หิมวฺนตฺปฺปเทเส
มหาผนฺทนรูกฺโข อโหสิ ๗ เอโก กापฺสีโห โคจฺริ ปฺริเยสิตฺวา
อาคนฺตฺวา ตสฺส มฺุเล นิปฺชฺชิ ๗ อถสฺส เอกทิวสํ วาเต ปฺหรนฺเต
เอโก สุกฺขทณฺฑโก ปตฺติตฺวา ขนฺเช อวตฺถาสิ ๗ โส โถกํ ขนฺเชน

รุขชนุเตน กิตตลิตโต อฏฺฐาย ปกขนุทิตฺวา ปุณ นินฺวตฺโต อากตมคฺคั
 โอลเณนฺโต กิลฺลิจิ อทิสฺวา อณฺโณ มํ สึโห วา พุยฺคฺโข วา
 อนุพนฺโช นตฺถิ อิมสฺมี ปน รุกฺเข นินฺพุตฺตเทวตา มํ เอตฺถ
 นิปชฺชนุตฺตํ น สหติ มณฺเณ โหตุ ชานิสฺสามิตฺติ อฏฺฐาเน โกป
 พนฺธิตฺวา รุกฺขํ ปหริตฺวา เนว ตว รุกฺขปตฺตํ ขาทามิ น สาขํ
 ภณฺชามิ (๑) อณฺเณ มิเค อิทฺ สยนฺเต สหสิ มณฺเจว น สหสิ
 โก มยฺหํ โทโส อณฺณํ กติปาหํ อากเมหิ สมฺมตํ เต
 รุกฺขํ อุปฺปาตาเปตฺวา ขณฺฑาขณฺฑํ เณทาเปสฺสามิตฺติ รุกฺขเทวตํ
 ตชฺชิตฺวา เอกํ ปุริสํ อุปฺชาเรนฺโต วิจริ ๑ ตทา โส
 พุราหฺมณฺวฑฺฒกึ เทว ตโย มนฺุสฺเส อาทาย รตทารุณํ อตฺถาย
 ยานเกน ตํ ปเทสํ คนฺตุวา เอกสฺมี จาเน ยานกํ จเปตฺวา
 วาสิฬรฺสุหตฺโต รุกฺเข อุปฺชาเรนฺโต ผนุทนสมิปี อคฺมาสิ ๑
 กภาพสิโห ตํ ทิสฺวา อหฺช มยา ปจฺจามิตฺตสฺส ปิฏฺฐึ ทฏฺฐุ
 วฏฺฐตีติ อากนฺตุวา รุกฺขมฺเณ อฏฺฐาสิ ๑ วฑฺฒกึปี อิตฺถิโต
 จ โอลเณนฺโต ผนุทนสมิเปน ปายาสิ ๑ โส ยาว เอโส
 นาคิกุมติ ตาวเทวสฺส กเถสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา ปจฺมํ คาถมาห
 [๑๗๓๘] กุจาริหตฺโต ปุริโส วนโมคฺคยฺห ติฏฺฐสิ
 ปุฏฺโฐ เม สมฺม อกฺขาหิ กึ ทารุ เณตฺมิจฺจสิติ ๑
 ตตฺถ ปุริโสติ ตฺวํ กุจาริหตฺโต เอโก ปุริโส อิมํ วนํ โอคฺคยฺห
 ติฏฺฐสิติ ๑
 #๑. ม. ภณฺชามิ ๑

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 172

โส ตสฺส วจันํ สุตฺวา อจฺจริยํ วัต โภ น วัต เม อิตฺโต ปุพฺเพ
มิโค มานุสฺสวํ ภาสฺนฺโต ทิฏฺฐปุพฺโพ เอส รณฺานุจฺฉวิกํ ทารุ
ชานิสฺสตี ปุจฺฉามิ ตาว นนฺติ จินฺเตตฺวา ทุตฺติยํ คาถมาห

[๑๓๓๕] อีโส (๑) วนานิ จรตี สมานิ วิสมานิ จ

ปุฏฺโฐ เม สมฺม อกฺขาหิ กิํ ทารุ เนมิยา ทพฺพนฺติ ฯ

ตตฺถ อีโสติ ตฺวํปี เอโก กภาพฺสีโห วนานิ จรตี ตฺวํ

रणฺานุจฺฉวิกํ ทารุ ชานิสฺสตีติ ฯ

ติ สุตฺวา กภาพฺสีโห อิทานิ เม มโนโรถ มตฺถกํ ปาปฺณิสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา ตุตฺติยํ คาถมาห

[๑๓๔๐] เนว สาลิ น ขทฺิโร นาสฺส กณฺโณ กฺโต ชโว

รฺกฺโข จ (๒) ผนฺทโนนาม ติํ ทารุ เนมิยา ทพฺพนฺติ ฯ

โส ติํ สุตฺวา โสมนสฺสชาโต สฺทิวโส วัต อชฺช อรณฺณํ
ปวิฏฺโฐรมฺหิ ตฺริจฺฉานคโต เม รณฺานุจฺฉวิกํ ทารุ อจฺฉิขติ อโห
สาธฺติ ปุจฺฉนฺโต จตฺตฺถิ คาถมาห

[๑๓๔๑] กิํทิสานิสฺส ปณฺณานิ ขนฺโธ วา ปน กิํทิส

ปุฏฺโฐ เม สมฺม อกฺขาหิ ยถา ชานมุ ผนฺทนนฺติ ฯ

อถสฺส โส อจฺฉิขนฺโต เทว คาถา อภาสิ

[๑๓๔๒] ยสฺส สาขา ปลมฺพนฺติ นมนฺติ น จ ภณฺชเร

โส รฺกฺโข ผนฺทโนนาม ยสฺส มฺเต อหํ จิโต ฯ

[๑๓๔๓] ออรานํ (๓) จกฺกนาถินํ อีสานมฺริถสฺส จ

สพฺพสฺส เต กมฺมนิโย อัยฺเหสฺสตี ผนฺทนนฺติ ฯ

#๑. ม. อีสโส ฯ ๒. ส. ย. รฺกฺโขว ฯ ๓. สฺยา. ม. ออรานํ ฯ

ตตุถ อารานนุติ อิทั โส กทาเจส อิมั รุกุขั น คณุเหยย
คณุมปิสุส กเถสุสามิติ จินุเตตุวา เอวมอาห ๗ ตตุถ อีสานมิมิรตสุส
จาติ รตอิสาย จ เนมิยา จ เสสสุส จ สพุพสุส เต เอส
กมมุนิโย กมมุภุขโม ภวิสสุตีติ ๗

โส เอวั อากิจิตุวา ตุฏุจมานโส เอกมनुเต จริ ๗ วฑุตมกิปิ
รุกุขั ฉินุทิตุ อารภิ ๗ รุกุขเทวตา จินุเตสิ มยา เอตสุส อุปริ
น กิณุจิ ปาติตึ อัย อฏุจानเอ อาฆาตึ พนุชิตุวา มม วิมานัน นาเสติ
อหลุจ วินุสสิสุสามิ เอเกนุปาเยน จ อิมัเยว อีสัน นาเสสุสามิติ
วนกมุมิภุปริโส วิย หุตุวา ตสุส สนุติกั อาคนุตุวา ปุจันิ โภ
ปุริส มนาไป เต รุกุโข ลทุโธ อิมั ฉินุทิตุวา ก็ กริสสุตีติ ๗
รตเนมิ กริสสุสามิ อิมินา รุกุเขน รโถ ภวิสสุตีติ ๗ เกน เต
อกุขาตनुติ ๗ เอเกน กापสิเหนาติ ๗ สาธุ สุกุจ เตน
อกุขาตึ อิมินา รุกุเขน รโถ สุนุทโร ภวิสสุติ กापสิหสุส ปน
คลจมุมิ อูปาเตตุวา จตุรงกุติมตุเต จานเอ อยปญเณน วิย
เนมิมณุฑาเล ปริกุชิตุเต เนมิ จ อิริรา ภวิสสุติ พหุณุจ ฐนั
ลภิสสุตีติ ๗ กापสิหจมุมิ กุโต ลจณามิติ ๗ ตวั พาลโกสิ
อยนุดาว รุกุโข วเน จิโต น ปลายติ ตวั เยน โส รุกุโข อุกุขาโต
ตสุส สนุติกั คนุตุวา สามิ ตยา ทสุตีตึ รุกุขั กตฺรฏุจानเอ
ฉินุทามิติ วณุเจตุวา อาเนหิ อถ นั นีราสักั อิช จ เอตุถ จ
ฉินุทาติ มุขตุณุฑั ปสาเรตุวา อากิจุขนุตึ ติขิณเณน มหาพรสุนา

เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณณนา หน้า 174

โกฏฐุเตตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา จมฺมํ อาทาย วรมํสํ ขาทิตฺวา
รูกฺขํ ฉินฺนทาติ เวรํ กปฺเปติ (๑) ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อีมา คาถา อาห

[๑๗๔๔]อิติ ฝนฺทนรูกฺโขปี เทวตา (๒) อชฺฌภาสถ
มยฺหํปี วจฺนํ อตฺถิ ภารทฺวาช สฺสุณาหิ เม ฯ

[๑๗๔๕]อิติ สฺส (๓) อุปกฺขนฺธมหา อุกฺกจฺจ จตฺรํคฺคฺติ
เตน เนมี ปรีหเรสิ (๔) เอวํ ทพฺพหตฺริ สฺยา ฯ

[๑๗๔๖]อิติ ฝนฺทนรูกฺโขปี เวรํ กปฺเปติ (๕) เทวตา (๒)
ชาตानญจ อชาตानํ อีสานํ ทฺกฺขมวาทิติ ฯ

ตตฺถ ภารทฺวาชาติ ตํ โคตฺเตนาลปฺติ ฯ อุปกฺขนฺธมหาติ
ขนฺธโต ฯ อุกฺกจฺจจาติ อุกฺกนฺติตฺวา ฯ

วทฺธเก รูกฺขเทวตฺยา วจฺนํ สฺสุวา อโห อชฺช มยฺหํ
มจฺจลทิวโสติ กภาพฺสีหํ ฆาเตตฺวา รูกฺขํ ฉินฺนทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อาห

[๑๗๔๗]อิจฺเจว (๖) ฝนฺทโน อีสํ อีสํ จ ปน ฝนฺทนํ
อญฺญมญฺญํ วิวาเทน อญฺญมญฺญมฆาตฺยํ ฯ

[๑๗๔๘]เอวเมว มนฺุสฺเสสุ (๗) วิวาโท ยตฺถ ชายติ
มยฺรณจฺจํ นจฺจนฺติ ยถา เต อีสฝนฺทนา ฯ

#๑. ม. อปฺเปติ ฯ ๒. ม. ตาวเท ฯ ๓. ม. อีสฺสฺสฺส ฯ

#๔. ม. ปสาเรสิ ฯ ๕. ม. อปฺเปติ ฯ ๖. สฺยา. ม. อิจฺเจวํ ฯ

#๗. ม. มนฺุสฺสานํ ฯ

[๑๗๔๕] ตั โว วทามิ ภทุทั โว ยาวนเตตตุล สมากตา
สมุโหมท มา วิวทิตถ (๑) มา โหติ อีสพนุทนา ฯ
[๑๗๕๐] สามคฺยเมว (๒) สิกฺขเขต พุทฺเชเหตุ ปัสสิตฺติ
สามคฺคิริโต (๑) ชมฺมภูโจ โยคกฺเขมา น ฐิสฺสิตฺติ ฯ
ตตุล อฆาตยฺนฺติ ฆาตาเปสฺสุ ฯ มยฺรณจฺฉิ นจฺจนฺตฺติ
มหाराช ยตุล หิ มนฺุสฺसानํ วิวาโท โหติ ตตุล ยถา นาม มยฺรนา
นจฺจนฺตา ปฏฺิจฺฉาเทตพุฬิ รหฺสฺสนฺตํ ปากฺกฺกํ กโรนฺติ เอวํ เต
มนฺุสฺสา อลฺยณมณฺุสฺส รนฺธิ ปกาเสนฺตา มยฺรณจฺฉิ นจฺจนฺติ
นาม ฯ ยถา เต อีสพนุทนาติ อลฺยณมณฺุสฺส รนฺธิ ปกาเสนฺตา
นจฺฉิสฺสุ นาม ฯ ตั โวติ เตน การณฺน ตุมฺเห วทามิ ภทุทั
ตุมฺหากํ โหตุ ฯ ยาวนเตตตุลาติ ยาวนฺโต เหตุถ ฯ อีสพนุทนสทิสฺสา
มา อหฺตุล ฯ สามคฺยเมวาติ สมากคฺภาวเมว ตุมฺเห สิกฺขเขต
อิทั ปญฺญาพุทฺเชหิ ปญฺจํเตหิ ปัสสิตฺติ ฯ ชมฺมภูโจติ สุจฺริตชฺมเม
จฺจิโต ฯ โยคกฺเขมาติ โยเคหิ เขมา นิพฺพานา ฯ น ฐิสฺสิตฺติ
น ปรีหายติ ฯ อิติ นิพฺพานน เทสนาย กฺกฺกํ คณฺุหิ ฯ
ราชาโน ตสฺส ชมฺมกํ สุตฺวา สมากคฺา ชาตา ฯ
สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา
ตํ การณํ สุตฺวา (๔) ตสฺมี วนสนฺเข วุฏฺฐา เทวตา ปน อหฺเมวาติ ฯ
ผนทนชาตกั ทฺติยํ ฯ
#๑. ม. วิวทถ ฯ ๒. ม. สามคฺคิเมว ฯ ๓. สฺยา. สามคฺยรโต ฯ
#๔. ม. วิทิตฺวา ฯ

อิเชว หังส นิปตาติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต

ทพุหธมมชนุคคหสุตตุนตเทศนั อารพุก กเถสิ ๗

ภควตา หิ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว จตุตาโร ทพุหธมฺมา

ชนุคคหา สุตฺติภิกฺขิตา กตหตฺถา กตฺปาสนา จตฺตทฺทิสา จิตา อสฺสุ

อเถโก ปุริโส อากจฺเจยฺย อหิ อิมสั จตฺนุนั ทพุหธมฺมานั

ชนุคคหานั สุตฺติภิกฺขิตานั กตหตฺถานั กตฺปาสนานั จตฺตทฺทิสา

กณฺเฑ ชิตฺเต อปฺปติเต (๑) ปจฺวิยั กเหตุวา อากมิตฺตาสามีติ ๗ ตั

กี มลฺลถ ภิกฺขเว ชเวเน ชวโนโต ปุริโส (๒) ปรมเน ชเวเน

สมนฺนาคโตติ [๓] เอวั ภนฺเตติ ยถา จ ภิกฺขเว ตสฺส ปุริสสฺส

ชโว ยถา จ จนฺทิมสฺสุริยานั ชโว ตโต สีมฺตโร ยถา จ ภิกฺขเว

ตสฺส ปุริสสฺส ชโว ยถา จ ยาว เทวตา จนฺทิมสฺสุริยานั ปุโรโต

ชวานฺติ ตาสั เทวตานั ชโว ตโต สีมฺตโร (๔) आयुสงฺขารา จियฺนฺติ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวั สิกฺขิตพฺพิ อฺปนฺนानิ กามราคปิปาसानิ

ปชหิสฺสาม น จ โน กามราคปิปาसानิ จิตฺตํ ปรียาทาย จสฺสนฺติ

อฺปนฺมตฺตา ภวิสฺสามาติ (๕) เอวญฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ

อิมสฺส สุตฺตสฺส กถิตทิวสโต ปญฺจาย ทฺตियทิวเส ภิกฺขุ ธมฺมสภายั

กถั สมฺมจฺจาเปสฺสุ อาวุโส สตุถา อตฺตโน พุทฺทวิสเย จตฺวา อิมสั

#๑. ม. อปฺติญฺจิตะ ๒. ม. ชวโน ปุริโส ๓. ม. เอตฺถนฺตเร

#เอวั วจฺนายาติ ทิสฺสติ ๔. ม. สีมฺตรั ๕. ม. วิหริสฺสามาติ ๗

สตุดานั อายุสัขาเร อิตเร ทุพพะเล กตุวา ปริทสุเสนโต (๑)
ปุกุชชนภิกุช อติวีย สนุตาสิ ปาเปสิ อโห พุทฐพลนุนามาติ ฯ
สตุดา อาคนตุวา กาย นุตุถ ภิกุชเว เอตริหิ กถาย สนุณิสินุนาติ
ปุกุชิตุวา อิมาย นามาติ วุตุเต อนจุนริยิ ภิกุชเว สุวาหิ
อิทานิ สพุพพญตุต ปตุโต สตุดานั อายุสัขาริ อิตรภาวิ
ทสุเสตุวา ภิกุช สัเวเชตุวา ชมมึ เทเสมิ มยา หิ ปุกุเพ
อเหตุกห้สโยนियิ นิพพตุเตนาปี สัขารานั อิตรภาวิ
ทสุเสตุวา พาราณสิราชานั อาที กตุวา สกกราชปิริสั
สัเวเชตุวา ชมโม เทสิโตติ วตุวา อติตติ อหริ ฯ

อติเต พาราณสิยิ พุรหุมทตเต รชชั การเนเต โปธิสตโต
ชวนห้สโยนियิ นิพพตุตติตุวา นวุติห้สสสสุสปริวโต จิตตุกุกุ
วสติ ฯ โส เอกทิวสั ชมพูทีปตเล เอกสุมิ สเร สปริวาโร
สยัชาตสาลี ขาทิตุวา อากาเสว สุวณณกิลลชั ปุกุชเปโนโต (๒)
วีย มหนุเตน ปริวาเรน พาราณสินครสุส มตุถเกน มนุทมนุทาย
วิลาสคตียา จิตตุกุกุ กจจติ ฯ อถ นั พาราณสิราชา ทิสวา
อิมินาปี มาทิสเน รณญา ภวิตพพนุติ อมจุนัน วตุวา ตสุมิ
สิเนหิ อุปปาเทตุวา มาลาคนุชวิเลปนั กเหตุวา มหาสตตุ
โอโลเกนโต สพุพพริยานิ ปุกุคณหาเปสิ ฯ มหาสตโต ตั
อตุตโน สกการิ กโรนตุทึ ทิสวา ห้เส ปุกุชริ ราชา มม เหวรูปิ
สกการิ กโรนโต กิ ปุกุจาสิสตีติ ฯ ตุมเหหิ สทุธิ มิตุตภาวิ
#๑. ม. ปิริทีเปโนโต ฯ ๒. ม. ปตุรณโต ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 178

เทวติ ฯ เตนหิ รัญโธ อมฺเหหิ สทฺธิ มิตฺตภาโว โหตุติ รัญญา
สทฺธิ มิตฺตภาโว กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถกทิวสํ รัญโธ อุตฺยานํ
คตฺกालเ อโนตฺตตฺทหํ คนฺตฺวา เอเกน ปกฺกเขน อุกฺกํ เอเกน
จนฺทนจฺฉณฺณํ อาทาย ราชานํ เตน อุกฺกเณ นฺหาเปตฺวา
จนฺทนจฺฉณฺเณน โอกิริตฺวา มหาชนสฺส ปสฺสนตฺสเสว สปริวารो
จิตฺตจฺฉณฺณํ อคฺมาสิ ฯ ตโต ปกฺกจาย ราชา มหาสฺสจฺฉิตฺตํ ทฺฐจฺฉกาโม
สหาโย เม อชฺช อากมฺิสฺสตีติ อากมฺนมคฺคํ โอลเเกนฺโต
อจฺฉติ ฯ

ตทา มหาสฺสจฺฉิตฺตํ กนิจฺฉา เทว หํสโปตฺกํ สุริเยน สทฺธิ
ชฺวิสฺสามาติ มนฺเตตฺวา มหาสฺสจฺฉิตฺตํ อาโรเจตฺถํ มยฺ สุริเยน สทฺธิ
ชฺวิสฺสามาติ ฯ ตาต สุริยเวโก นาม สีโฆ สุริเยน ชฺวิตฺถุ
น สกฺขิสฺสธ อนุตฺราว วินสฺสิสฺสธ มา คมิตฺถาติ ฯ เต ทฺติยปี
ตฺติยปี ยาจิสฺสุ ฯ โโพธิสฺสโตปี เต ยาวตฺติยวาเรปี นิวาเรตีเยว (๑) ฯ
เต มานถทฺธา อตฺตโน พลํ อชานนฺตา มหาสฺสจฺฉิตฺตํ อนาจิภฺขิตฺวา
สุริเยน สทฺธิ ชฺวิสฺสามาติ สุริเย อนุคฺคเตเยว คนฺตฺวา
ยฺคนฺชฺรมตฺถเก นิสฺสีทิสฺสุ ฯ มหาสฺสโต เต อทิสฺวา กหํ นฺโฆ เต
คตาติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวฺตฺตี สฺตฺวา จินฺเตสิ เต สุริเยน สทฺธิ ชฺวิตฺถุ
น สกฺขิสฺสนฺติ อนุตฺราว นสฺสิสฺสนฺติ ชฺวิตฺถานํ เตสํ ทสฺสามิติ ฯ
โตปี คนฺตฺวา ยฺคนฺชฺรมตฺถเกเยว นิสฺสีทิสฺสุ ฯ อถ อุกฺกเต สุริยมณฺฑลเ
หํสโปตฺกํ อฺปฺปติตฺวา สุริเยน สทฺธิ ปกฺกนฺทิสฺสุ ฯ มหาสฺสโตปี
#๑. ม. วาเรตีเยว ฯ

เดหิ สทฐี ปกขนุที ฯ กนิฏฐภาติโกยาว ปุพพณุหสมยา
ชวิตวา กิลมิ ฯ ปกขสนฐีสฺ อคฺคิอุฏฐานกาโล วีย อโหสิ โส
โพธิสตุตฺตสฺ สลฺยํ อทาสี ภาติก น สกฺโกมิตี ฯ อถ นํ
มหาสตุโต มา ภายิ ชีวิตนฺเต ทสฺสามิตี ปกขปฺลฺชเรน
ปริกฺขิปีตฺวา อสฺสาเสตฺวา จิตฺตคฺคฺกุปฺพพฺตํ เนตฺวา หํसानํ มชฺเฌ
จเปตฺวา ปฺน ปกขนุทีตฺวา สุริยํ ปตฺวา อิตฺเรน สทฐี ปายาสี ฯ
โสปี ยาว อุปกฏฐมชฺฌนฺตีกา (๑) สุริเยน สทฐี ชวิตฺวา กิลมิ ฯ
ปกขสนฐีสฺ อคฺคิอุฏฐานกาโล วีย อโหสิ ฯ ตโต (๒) โพธิสตุตฺตสฺ
สลฺยํ อทาสี ภาติก น สกฺโกมิตี ฯ ตํปี มหาสตุโต ตเถว
สมสฺสาเสตฺวา ปกขปฺลฺชเรนาทาย จิตฺตคฺคฺกุเมว อคฺมาสิ ฯ
ตสฺมี ขณฺ สุริโย นภมชฺฌํ ปาปฺณิ ฯ

อถ มหาสตุโต อชฺช มม สรฺริรพฺลํ วิมฺลิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
เอกเวเคนเนว ปกขนุทีตฺวา ยุกนฺตรมตฺถเก นิสฺสีตฺวา ตโต
อุปฺปติตฺวา เอกเวเคนเนว สุริยํ ปาปฺณิตฺวา กาเลน ปฺรโต กาเลน
ปจฺจโต ชวิตฺวา จินฺเตสิ มยฺหํ สุริเยน สทฐี ชวนํ นาม นีรตฺถกํ
อโยนิโสมนสิการสมฺภูตํ ก็ เม อิมินา พาราณสี คฺนตฺวา มม
สหายสฺส รัลโย อตฺถยฺตุตฺตํ ฌมฺมยฺตุตฺตํ กถํ กเถสฺสามิตี ฯ โส
นิวตฺติตฺวา สุริเย นภมชฺฌํ อนตฺติกนฺเตเยว สกฺลจกฺกฺวาพคฺพุกํ
อนฺตฺนเตน อนฺตฺยายิตฺวา เวคํ ปรีหาเปนฺโต สกฺลชมฺพฺพิปี
อนฺตฺนเตน อนฺตฺยายิตฺวา พาราณสี ปาปฺณิ ฯ ทฺวาทสโยชนิกํ
#๑. ม. อุปกฏฐมชฺฌนฺตีกา ฯ ๒. ม. ตทา ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณา หน้า 180

สกลนคร หัสณน วิย อโหสิ ฉิทุฑ นาม น ปณณายิ อนุกุกเมน
เวเค ปรีหาเปนเต(๑) อากาส ฉิทุฑานิ ปณณายีสุฯ มหาสตุโต
เวคิ ปรีหาเปตวา อากาสโต โอตริตวา สีหปณชรสสุ อภิมุขภูจान
อภูจาสีฯ ราชา อากโต เม สหาโยติ โสมนสสุปตโต ตสสุ
นีสิตนตถาย กาลจนปีจึ ปณณาเปตวา สมม ปวิส อธิ นีสิตาติ
วตวา ปจมี กาดมาห

[๑๗๕๑]อิเชว หัส นิปต ปิยเม ตว ทสสน

อิสสุโรติ อนุปตโต ย อิทธิติ ปเวทยาติ ฯ

ตตถ อธิธาติ กาลจนปีจึ สนุชทายาห ฯ นิปตาติ นีสิต ฯ

อิสสุโรตีติ ตวั อิมสสุ จานสสุ อิสสุโร สามิ หุตวา อากโตตีติ
วทติ ฯ ย อิทธิติติ ปเวทยาติ ย อิมสมิ นีเวสเน อติติ ต
อปริสสงกนโต อมหากิ กเถหิ ฯ

มหาสตุโต กาลจนปีเจ นีสิติ ฯ ราชา สตปากสหสสุ-
ปาเกหิ เตเลหิ ตสสุ ปกขนตรานิ มกเขตวา กาลจนตถุกเก
มธูลาเช จ มธูโรทกณจ สกขโรทกณจ ทาเปตวา มธูรปฏิสนธาร
กตวา สมม เอกโกว อากโตตี กหิ คมิตถาติ ปุจนิ ฯ โส ต
ปวุตตี วิตถาเรน กเถสิ ฯ อถ น ราชา อาห สมม มมปี
สุริเยน สทุธิ ชวิตเวคิ ทสเสหิติ ฯ महाराज न सकुता तं वेक
तसुसेनुदि ฯ देनहि मे सर्गुखगमत्तं तसुसेहिति ฯ साकु
महाराज सर्गुखगमत्तं तसुसेसुसामि अकुखवेचिनुकुहे
#๑. ม. ปรีหายนเต ฯ

สนุนิปาเตหิตี ๑ ราชธา สนุนิปาเตสิ ๑ มหาสตุโต สัพพเสฏฐเก
จตุตาโร ฌนุคฺคเห คเหตุวา ราชนิเวสนา โอริยุห ราชงฺกณ
สิลาถมฺภิ นิกฺขณาเปตฺวา อตุตโน ฌิวยิ กณฺหํ(๑) พนฺธาเปตฺวา
สิลาถมฺภมฺตถเก นิสิตฺติวา จตุตาโร ปน ฌนุคฺคเห สิลาถมฺภิ
นิตฺตสย จตุทฺทิสากิมฺข ฌปาเปตฺวา มหาราช อิมิ จตุตาโร
ชนา เอกปฺปหารเณ จตุทฺทิสากิมฺขาว จตุตาริ กณฺทานิ ฌิปนฺตุ
ตานาหิ ปจฺวี อปฺปตฺตนาเนว อาหริตฺวา เอเตสํ ปาทมฺมูเล
ปาเตสฺสามิ มม กณฺทลหณฺตถาย คตภาวิ กณฺทสทฺทสณฺณาย
ชานะยฺยาสิ อหิ ปน น ปณฺณายิตฺตสามิติ(๒) วตฺวา เตหิ
เอกปฺปหารเเนว ฌิตฺตกณฺทานิ ฌิยาโต มุตฺตมตฺตานิ อาหริตฺวา
เตสํ ปาทมฺมูเล ปาเตตฺวา สิลาถมฺภมฺตถเก นิสินฺนเมว อตุตฺตานิ
ทสฺเสตฺวา ทิฏฺฐโจ เต มหาราช มยฺหิ เวโคติ วตฺวา มหาราช อຍ
เวโค มยฺหิ เนว อุตฺตโม น มชฺฌิมิ ปริตฺโต ฌามกเวโค เอส เอว
สิยา(๓) มหาราช อมฺหากํ เวโคติ อาห ๑

อถ นํ ราชธา ปุจฺฉิ สมฺม อตุถิ ปน ฌมฺหากํ เวโคโต อณฺโณ
สิฆตโร เวโคติ ๑ อาม มหาราช อมฺหากํ อุตฺตมเวโคโตปิ
สตุณฺเนน สหสฺสกุณฺเนน สตุสสฺสกุณฺเนน อิมสํ สตุตฺตานิ
อายุสฺสขารา สีสฺตรา ฌิยฺนุติ ภิษุชฺนุติ ฌยิ คจฺจนฺตฺติ ฌณฺกนิโรธ-
วเสน อรูปฺชมฺมานํ เกทํ ทสฺเสติ ๑ ราชธา มหาสตุตฺตสฺส กถิ
#๑. ม. ฌมฺภุ ๑ ๒. ม. มํ ปน น ปสฺสิตฺตสฺสิตฺติ ๑ ๓. ม.
#เอวสิโฆ ๑ ๔. ม. รูปฺชมฺมานํ นิโรธ ทสฺเสติ ๑ ๕. ม.
#เอตฺถนฺตเร ตโต นามชฺมมานนฺติ ทิสฺสติ ๑

เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณณนา หน้า 182

สุตฺวา มรณภยภีโต สตี ปจฺจุปฏฺฐเปตฺโต อสฺสโกนฺโต ภูมฺมียํ ปตฺติ ฯ
มหาชนฺ อุตฺตราสสมฺปตฺโต อโหสิ ฯ รมฺมโล มุขํ อุทฺเทน
สิญฺจิตฺวา สตี ปฏฺฐิตฺวาเปตฺติ ฯ อถ นํ มหาสฺสโต มหาราช มา
ภายิ มรณสตี ภาเวหิ ฆมฺมํ จราหิ ทานาทินิ ปุญฺญานิ กโรหิ
อปฺปมตฺโต โหหิ เทวติ โอวติ ฯ อถ ราชฯ สมิ มยํ
ตุมฺหาทีเสน ฌานสมฺปนฺเนน อจาริเยน วินา วสิตฺถํ น สกฺขิสฺสาม
จิตตฺกฏฺฐปพฺพตฺติ อคนตฺวา มยฺหํ ฆมฺมํ เทเสนฺโต โอวาทาจริโย
หุตฺวา อิเชว วสาหิตฺติ ยาจฺนฺโต เทว ภาตฺวา อภาสิ

[๑๗๕๒]สวเนน เอกสฺส ปิยา ภวนฺติ

ทิสฺวา ปเนกสฺส วิโยคณฺโท (๑) ฯ

ทิสฺวา จ สุตฺวา จ ปิยา ภวนฺติ

กจฺจิ นฺโฆ เม ปิยสิ ทสฺสเนน ฯ

[๑๗๕๓]สวเนน ปิโย เมสิ ภูยิโย จาคมฺม ทสฺสํ

เอวํ ปิยทสฺสโน สมานฺ (๒) วส หํส มม สนฺติเกติ (๓) ฯ

ตาสิ อตฺถิ สมฺม หํสราช สวเนน เอกจฺเจ ปิยา โหณฺติ

เอวํคฺุณฺ นามาติ สุตฺวา สวเนน ปิยายติ เอกสฺส ปเนกจฺเจ

ทิสฺวา ว ฌนฺโท วิคจฺฉติ เปมํ อนฺตรชยติ ขาทิตฺถํ อคตา ยกฺขา

วิย อฺปฏฺฐหนฺติ เอกสฺส เอกจฺเจ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อุกฺขณฺจาปี

ปิยา โหณฺติ เตน ตํ ปุจฺฉามิ กจฺจิ นฺโฆ เม ปิยสิ ทสฺสเนนาติ กจฺจิ

#๑. สฺยา. วินตฺติ ฌนฺโท ฯ ม. วิยติ ฌนฺโท ยฺ. วิหติ ฌนฺโท ฯ

#๒. ม. เม ฯ ๓. ม. มมนฺติเก ฯ

นุโข มั ปิยายสิ มยุหิ ปน ตุวั สวเนน ปีโยว ทสุสนั ปนาคมม
อดิปีโยว เอวั มม ปิยทสุสนโน สมานโน จิตตญุญิ อคนตุวา อิธ มม
สนนุติเก วสาดิ ฯ

โพธิสตุโต อาห

[๑๗๕๔]วเสยยาม ตวาคาระ นิจจัน สกุกตปุชิตา

มตุโต จ เอกทา มชฺชั (๑) หัสรราชั ปจนตุ เมติ ฯ

ตตุถ มตุโต จ เอกทาติ มหาราช มยั ตว ฆเร นิจจัน
ปุชิตา วเสยยาม ตุวั ปน กทาจิ สุรามทมตุโต มัสาขาทนตุถิ
หัสรราชั ปจนตุ เมติ วเทยยาสิ อถ เอวั ตวานุชีวิโน มั มาเรตุวา
ปเจยยุ ตทาหิ ก็ กสิสสามิติ ฯ

อถสสุ ราชา เคนหิ มชฺชเมว น ปิวิสุสามิติ ปภินณณั ทาตุ
คาถมาห

[๑๗๕๕]ธิรตุถุ ตั มชฺชปานัน ยั เม ปิยตริ ตยา

น จาปี มชฺชั ปิวิสุสามิ (๒) ยาว เม วจณสิ ฆเรติ ฯ

ตโต ปริ โพธิสตุโต ฆ คาถา อาห

[๑๗๕๖]สุวิชานัน สิณฑาลานัน (๓) สกุนตานญจ (๔) วสุสิตติ

มนุสสุวสุสิตติ ราช ทูวิชานตริ (๕) ตโต ฯ

[๑๗๕๗]อปี เจ มณณติ โปโส ณาติมิตุโต สชาติ วา

โย ปุพเพ สุมโน หุตวา ปจญา สมปชชเต ทิโส ฯ

#๑. ม. วชเช ฯ สี่. ยู. วชชา ฯ ๒. ม. ปิสุสามิ ฯ สี่. ยู. ปายามิ ฯ

#๓. สฺยา. สิณฑาลานัน ฯ ๔. สฺยา. ม. สกุนตานญจ ฯ ๕. สฺยา. ม.

#ทูปพิชานตริ ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 184

[๑๗๕๘] ยสุมี มโน นิวิสติ อวิทุเร สหาปี โส
สนฺติเกปี हि โส ทูเร ยสุมา วิวสเต (๑) มโน ฯ

[๑๗๕๙] อนุโตปี เจ (๒) โหติ ปสนฺนจิตฺโต
ปารี สมฺมุตฺตส ปสนฺนจิตฺโต
อนุโตปี โส โหติ ปทฺฐจฺจิตฺโต
ปารี สมฺมุตฺตส ปทฺฐจฺจิตฺโต ฯ

[๑๗๖๐] ตัวสนฺตา วิวสนฺติ เย ทิสฺสา เทรเตสภ
อารา จิตฺตา (๓) ตัวสนฺติ มนฺสาร์ภูจฺจวทฺตฺน ฯ

[๑๗๖๑] อติจิริ นีวาเสน (๔) ปิโย ภวติ อปฺปิโย
อามนฺต โข ตํ กจฺฉามิ (๕) ปุรา เต โหมิ อปฺปิโยติ (๖) ฯ

ตตฺถ วสฺสิตนฺติ มหาราช ติริจฺฉานกตา हि อฺชฺชหยา เตน
เตสํ วสฺสิตํ สุวิขานํ มนฺสฺสา ปน กกฺขลา ตสฺมา เตสํ วจฺนํ
ทฺวิขานตฺรนฺติ อตฺถโ ๑ โย ปุพฺเพติ โย ปุคฺคโล ปจฺมเมว
อตฺตมโน หุตฺวา ตฺวํ มยฺหํ ฅาตโก มิตฺโต ปาณสโม สขาติ อปี
เอวํ มลฺลติ เสว ปจฺฉา ทิสฺ เวี สมฺปชฺชติ. เอวํ ทฺชฺชานา
มนฺสฺสทฺทยา (๗) ฯ นิวิสตีติ มหาราช ยสุมี ปุคฺคเล เปมวเสน
มโน นิวิสติ โส เกวลํ ทูเร วสนฺโตปี อวิทุเร สหาปี โส วสฺติเยว
นาม ยสุมี ปน ปุคฺคเล มโน วิวสฺติ อเปติ โส สนฺติเก วสนฺโตปี
#๑. ม. ยสุมี นาวิสเต ๑ ๒. ม. ฅส ๑ ๓. สฺยา. ม. อารา สนฺโต ๑
#๔. สฺยา. ม. อติจิริ นีวาเสน ๑ ๕. ม. กจฺฉาม ๑ ๖. ม. โหมิ
#อปฺปิยา ๑ ๗. ม. ทฺพฺพิขานํ นาม มนฺสฺสทฺทยนฺติ ๑
ทฺเรเยว ๑ อนุโตปี โส โหตีติ มหาราช โย สหาโย

ทูลเรเยว ๑

อนุโตปี โส โหตีติ มหาราช โย สหาโย ปสนุนจิตโต โส
จิตเตน อลลียิตตตดา(๑) ปารี สมุททสฺส วสนุโตปี อนุโตเยว โหติ
โย ปทภูจจิตโต โส จิตเตน อนลลียิตตตดา(๒) อนุโต วสนุโตปี
ปารี สมุททสฺส โหติ นาม ๑ เย ทิสาเตติเยเวรีโน ปจจตุถิกา
เอกโต วสนุตาปี เต ทูเร วสนุตียะเว สนุโต ปน ปณทิตา
อารา จิตาปี เมตตภาวิเตน มนสา อวชฺชนุตตา สนุติเกเยว ๑
ปฺรธา เต โหมีติ ยาว ตว อปฺปิโย น โหมี ตาวเทว ตํ อามนฺเตตฺวา
คจฺฉามิตี วทตี ๑

อถ นั ราชอาห

[๑๗๖๒]เอว เจา ยาจมานานัน อญชลี นาวพุชฺฉลลิตี
ปริจารกานัน สนุตานัน (๑) วจัน น กโรลลิตี โน
เอวนุตฺ อภียาจาม ปฺน กยิราลลิตี ปรียายนุตติ ๑

ตตฺถ เอวเจติ สเจ หังสราช เอว อญชลี ปคฺคยฺห
ยาจมานานัน อมฺหากัน อิมิ อญชลี นาวพุชฺฉลลิตี ตว ปริจารกานัน
สมานานัน วจัน น กโรลลิตี อถ นั เอว ยาจาม ๑ ปฺน
กยิราลลิตี ปรียายนุตติ กาลานุกาลัน อีชาคมนาย วารัน กเรยฺยาลลิตี
อตุโถ ๑

ตโต โปธิสตุโต อาห

#ม. อลลิตินตตดา ๑ ๒. ม. อนลลิตินตตดา ๑ ๓. ม. สติ ๑ ๔. สตุตตานัน ๑

[๑๗๖๓]เอวฺ เจ โน วิหฺรตฺ อนุตฺราโย น เหฺสฺสตี
ตุยฺหิ วาปี (๑) มหाराช มยฺหิ วา (๒) รฏฺฐวฑฺฒน
อปฺเปวนาม ปสฺสเสม (๓) อโหฺรตฺตานมจฺเจติ ฯ

ตตฺถ เอวฺ เจ โนตี มหाराช มา จินฺตฺยิตฺถ สเจ อมฺหากํเยว
วิหฺรนฺตานํ ชีวิตฺนฺตฺราโย น ภวิสฺสติ อปฺเปวนาม อุโกปี
อณฺณมณฺณํ ปสฺสิสฺสสาม อปีจ ตฺวํ มยา ทินฺนํ โอวาทเมว มม
จानเ จเปตฺวา เอวฺ อิตฺรชีวิตเ โลกสนฺนิวาเส อปฺปมตฺโต หุตฺวา
ทานาทินิ ปฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล กโรนฺโต ทสฺราชมฺเม อโกเปตฺวา ชมฺเมน
รชฺชํ การฺเหติ เอวฺ หิ เม โอวาทํ กโรนฺโต มํ ปสฺสิสฺสตีเยวตี ฯ

เอวฺ มหาสฺตฺโต ราชานํ โอวาทิตฺวา จิตฺตฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก คโต ฯ

สฺสฺสฺส อิมํ ชมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา เอวํ ภิกฺขเว ปฺพุเพปี
ติรจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ นินฺนํ นินฺนํ นินฺนํ นินฺนํ นินฺนํ นินฺนํ นินฺนํ นินฺนํ
ทสฺเสตฺวา ชมฺโม เทสิโตเยวตี วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา
ราชา อานนฺโท อโหสิ กนิญฺโจ โมคฺคฺลฺลฺลฺลฺลโน มชฺฉิมิ สารีปฺตฺโต
เสสฺสํสคณา พุทฺธปฺริสา ชวนหํโส ปน อหเมวตี ฯ

ชวนหํสชาตกํ ตตฺถิ ฯ

#๑. ม. จาปี ฯ ๒. ม. จ ฯ ๓. สยส. ปสฺสเสม ฯ

จุลนารทกสุสพชาตกั (๑)

น เต กฏจاني ภินูนานิติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อฏุมาริกปโลภนํ อารพุก กเถสิ ฯ

สาวตติวาสโน กิเรกสุส กุลสุส ปณณรสโสฬสวสุทเทสิกา
ชิตา อโหสิ โสภกคปุตตา ฯ น จ นํ โภจิ วาเรสิ ฯ อตสุสา
มาตา จินฺเตสิ มม ชิตา วยปุตตา น จ นํ โภจิ วาเรสิ อามิเสน
มจฺจํ วิย เอตาย เอกํ สากิยภิกขุํ ปโลภตฺวา อุปฺปพฺพาเขตฺวา
ตํ นิสฺสาย ชีวิสฺสามิติ ฯ ตทา สาวตติวาสิ เอโก กุลปุตฺโต
สาสเน อูริ ทตฺวา ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปนฺนกาลโต ปฏฺจาย
สิกฺขาปทํ ปหาย อาลสิโย สรรีรมณฺฑนมนฺยุตฺโต วิหาสิ ฯ
มหาอุปาสิกา เกเห ยากฺขาทนียโกชนียานิ สมฺปาเทตฺวา ทฺวาเร
จิตา อนฺตรวิธิยา คจฺจนฺเตสุ เอกํ ภิกขุํ รสตณฺหาย พนฺชิตฺวา
คเหตุํ สกฺกณฺเษยรูปํ อุปฺชาเรนฺตี เตปิฏฺกอกิธมฺมิกวินยชฺรณํ
มหนฺเตน ปรีวาเรน คจฺจนฺตานํ อนฺตเร กณฺจิ คยฺหุํปคํ อทิสฺวา
เตสํ ปจฺจโต คจฺจนฺตานํ มจฺจรรมฺมกถิกานํปิ จินฺนวลลาหสทิสานํ (๒)
ปิณฺฑปาติกานํปิ อนฺตเร กณฺจิ อทิสฺวาเว เอกํ ยาว พหิองฺคปจฺจงฺกา (๓)
อกฺขิณี อณฺเขตฺวา [๔] ทฺกุลนฺตรวาสกํ นิวาเสตฺวา มฺภูติมฺภูจํ
จิวริ ปารุปีตฺวา มณฺวิณฺณปุตฺตํ อาทาย มโนรมํ ฉตฺตํ ธารยมาณํ
#๑. ม. จุฬนารทชาตกวณณา ฯ ๒. ม. อจฺฉินฺนวลลาหสทิสานํ ฯ
#๓. ม. อปฺงคา ฯ
#๔. ม. เอตฺถอนฺตเร เกเส โอสณฺเหตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณณนา หน้า 188

วิสฏฺฐินุทริยิ กายทพฺพหุฬิ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อิมิ สกฺกา
คณฺหิตฺตุนฺติ คณฺตฺวา วณฺทิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺุวา เอถ ฆนฺเตติ ฆริ
อาเนตฺวา นิสิตฺทาเปตฺวา ยาคฺคาทินิ ปริวิสิตฺวา กตฺตกฺตฺกิจฺจํ ตํ
ภิกฺขุ ฆนฺเต อิตฺโต ปฏฺจาย อิวฺว อากจฺเจยฺยาถาติ อาห ๑
โสปี ตโต ปฏฺจาย ตตฺถเวว คณฺตฺวา อปรภาเค วิสฺสาสิโก อโหสิ ๑
อถกทิวสํ มหาอุปาสิกา ตสฺส สวณฺเปถ จตฺวา อิมสฺมี
เคเห อุปโกคปริโกคมตฺตา อตฺถิ ตถารูโป ปน เม ปตฺโต วา
ชามาตโร วา เคหํ วิจาเรตุ สมนฺตฺโต นตฺถิติ อาห ๑ โส ตสฺสา
วณฺํ สุตฺวา กิมตฺถํ นฺโข กเถตีติ โถกํ ททเย วิทฺโร วีย อโหสิ ๑
สา ชิตฺริ อาห อิมิ ปโลเกตฺวา ตว วเส วตฺตาเปหิติ อาห ๑ सा
ตโต ปฏฺจาย มณฺฑิตปฺสาธิตา อิตฺถิฏฺฐวิลาเสหิ ตํ ปโลเกสิ ๑
ถุลลุมาริกาทิ น จ ถุลลสรีราติ ทฏฺฐพฺพา ถุลลา วา โหตุ กิสฺวา วา
ปญฺจกามคฺฉิกฺราเคน ปน ถุลลตาย ถุลลุมาริกาทิ วุจฺจติ ๑ โส
หิ ททโร กิเลสวสิโก หุตฺวา นทานาหํ พุทฺธสาสเน ปติฏฺฐาตุ
สภฺขิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา วิหาริ คณฺตฺวา ปตฺตจิวริ นียฺยาเทตฺวา
อสุกฺกฺจानํ นาม คมิสฺสามิ ตตร เม วตฺถานิ เปเสถาติ วตฺวา
วิหาริ คณฺตฺวา ปตฺตจิวริ นียฺยาเทตฺวา อุกฺกณฺจโธสมิติ
อาจริยฺปชฺฌายเ อาห ๑ เต ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺตฺกํ เนตฺวา
ฆนฺเต อยิ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจโธติ อาโรเจสิ ๑ สตฺถา สจฺจํ กิร ตฺว
ภิกฺขุ อุกฺกณฺจโธตีติ ปุจฺจิตฺวา สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต
เกนุกฺกณฺจาปีโตตีติ วตฺวา ถุลลุมาริกาย ฆนฺเตติ วุตฺเต

ภิกขุบุพเพเปสา ตว อรณฺเณ วสนุตฺตส พุรหุมจริยสฺสนฺตฺราย
กตฺวา มหนฺตํ อนตฺตมกาสี ปฺน ตฺวํ เอตเมว นิสฺสาย กตฺมา
อูกฺกณฺจโิตสีตี วตฺวา ภิกฺขุหิ ยาจิโต อตีตํ อําหรํ ๕

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ กําเรนฺเต โปธิสฺตฺโต
กาสีกรณฺเณ มหาโกเณ พุรหุมณฺกุเณ นีพฺพตฺติตฺวา อูกฺคหิต-
ตีปฺโป กุณฺมพํ สณฺจเปตี ๕ อตฺตส ภริยา เอกปฺตฺตํ วิชายิตฺวา
กาลมกาสี ๕ โส ยถเว เม ปิยภริยาย มรณฺํ โหตี เอวํ มยิปิ
มรณฺํ อํคมิสฺสตี (๑) ก็ เม ฆรํวํเสน ปพฺพชิสฺสามีตี จินฺเตตฺวา
กํเม ปทาย ปฺตฺตํ อาทาย หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา เตน สทฺธิ
อิตีปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ฆํนํนํภิณฺเณ นีพฺพตฺเตตฺวา วณฺมุล-
ผลาหารํ อรณฺเณ วิหํสํ ๕ ตทํ ปจฺจนฺตคํมวํสิโน โจรา
ชนปทํ ปวิสิตฺวา คํมํ ปหริตฺวา กรมเร คเหตุวํ ภณฺฑิกํ
อูกฺขิปํเปตฺวา ปจฺจนฺตํ ปายีสุ ๕ เตสํ อนฺตเร เอกํ อภिरูปํ
กุมํริกา เกรภฺกิปณฺเณยํ สมนฺนํนํคตํ ๕ สํ จินฺเตสิ อีเม
อมฺเห คเหตุวํ ทํสิโกเณ ปรีภฺณชิสฺสนฺติ เอเกน อูปาเยน
ปลายิตฺวํ วณฺณฺตีตี ๕ สํ สํมิ สรริภฺจิจํ กํตฺกํมมฺหิ โลกํ
ปฏิกํมิตฺวา ตีภฺจถํตี วตฺวา โจเร วณฺเจตฺวา ปลายิ อรณฺเณ
วิจฺรณฺตี โปธิสฺตฺตฺส ปฺตฺตํ อตฺตเม กตฺวา ผลาผลตฺถาย คตฺกํเล
ปพฺพณฺหสมเย อตฺตมํ ปํปณฺิตฺวา ตํ ตํปสฺกมํริ กํมรติยา
ปโลเกตฺวา สีสมสฺส ภินฺทิตฺวา อตฺตโน วเส วตฺเตตฺวา กิณฺเต
#๑. ย. มยฺหมฺปิ มรณฺํ น ลชฺชิสฺสตี ๕

อรรณวาเสน เอหิ คามิ คจนาม ตตร หิ รูปาทโย กามคณา
สุลภาติ อาห ๑ โสปี สาฐติ สมปฏิบัติวา ปิตา เม อรรณโต
ผลาผลิ อหริตุ คโต ตั ทิสวา อุโกปี เอกโตว คมิสสามาติ อาห ๑

สา จินเตสิ อัย ตรุณทารโก น กิณจิ ชานาติ ปิตรา
ปนสฺส มหุลลกกาเล ปพฺพชิตน ภาวิตพฺพ โส อาคนตุวา อิช ก็
กโรสิตี มํ โปเถตุวา ปาเท คเหตุวา กชฺชิตฺวา อรรณเณ จิปีสฺสตี
ตสฺมี อนาคเตเวว ปลาหิสฺสามิติ ๑ อถ นํ อหํ ปฺรโต คจนามิ
ตฺวํ ปจฺจมา คจฺเจยยาสิตี วตุวา มคฺคสณฺณํ อจฺจิกฺขิตฺวา ปกฺกามิ ๑
โส ตสฺสา คตกาลโต ปฏฺจาย อุปฺปนฺนโทมนสฺโส ยถา ปฺเร กิณจิ
วตฺตํ อกตุวา สีสํ ปารุปีตุวา อนโตปณฺณสาลาหิ ปชฺฌายนฺโต
นิปชฺชิ ๑ มหาสตุโต ผลาผลิ อาทาย อาคนตุวา ตสฺสา
ปทวลญฺชํ ทิสวา อัย มาตุคามสฺส ปทวลญฺโซ ชาโต ปุตุตสฺส เม
สิลลํ กิณฺณํ ภาวิสฺสตีตี จินฺเตนฺโต ปณฺณสาลํ ปวิสิตุวา ผลาผลิ
โอตาราเรตุวา ปุตุตํ ปุจฺจนฺโต ปรมํ กาลมาห

[๑๗๖๔]น เต ภูกฺจานิ กิณฺณานิ น เต อุทกมาภตํ

อฺกฺกิปิ เต น หาสิตโต (๑) กิณฺนุ มนฺโทว ฌายสิตี ๑

ตตฺถ อฺกฺกิปิ เต น หาสิตตี อฺกฺกิปิ ตยา น ชลิตโต ๑
มนฺโทวาติ นิปฺปญฺโย อนฺธพาโล วิย อโหสิ ๑

โส ปิตุ กถิ สุตฺวา อุฏฺจาย ปิตฺรํ วนฺทิตฺวา คารเวเนว
อรรณวาสา มนฺสฺสวาสิ คมนฺตถาย ปเวเทนฺโต (๒) คาลาทุวยมาห

#๑. ม. หาปีโต ๑ ๒. ม. อรรณวาเส อนฺสฺสาหํ ปเวเทนฺโต ๑

เล่มที่ 33 จุลนารทกสุตปชาตกัม หน้า 191

[๑๓๖๕]น อุตฺสเห วเน วตฺถุํ กสฺสปามนฺตยามิ ตํ
ทุกฺโข วาโส อรณฺณสฺมี รณฺจํ อิจฺฉามิ คนฺตเว ฯ
[๑๓๖๖]ยถา อหํ อิตฺถ คนฺตฺวา ยสฺมี ชนปฺเท วสํ
อาจารย์ พุรฺหม ลิกฺเขยฺยํ ตํ ฌมฺมํ อนุสาส มนฺติ ฯ
ตตฺถ กสฺสปามนฺตยามิ ตนฺติ กสฺสป อามนฺตยามิ ตํ ฯ
คนฺตเวติ คนฺตํ ฯ อาจารย์นฺติ ยสฺมี ชนปฺเท วสามิ ตตฺถ วสนฺโต
ยถา อาจารย์ ชนปฺทจาริตฺตํ ลิกฺเขยฺยํ ชานเยฺยํ ตํ ฌมฺมํ อนุสาส
โอยทาหิติ วทติ ฯ
มหาสตุโต สาธุ ตาต เทสจาริตฺตํ เต กเถสฺสามิติ วตฺวา
กาถาทูยมาห
[๑๓๖๗]สเจ อรณฺณํ หิตฺวาน วณฺมุตผลานิ จ
रणฺเจ โรจยเส วสํ ตํ ฌมฺมํ นิสามะหิ เม ฯ
[๑๓๖๘]วิสํ มา ปฏฺิเสวิตฺถ (๑) ปปาตํ ปรีวชฺชย
ปงฺเก จ มา วิสํทิตฺถิโย ยตฺถ โธ อาสีวิเส (๒) จราติ (๓) ฯ
ตตฺถ ฌมฺมนฺติ สเจ รณฺจวสํ โรจยสิ เตนหิ ตฺวํ ชนปฺทจาริตฺตํ
ฌมฺมํ นิสามะหิ ฯ ยตฺถ โธ อาสีวิเสติ อาสีวิสสฺส สนฺติเก ยตฺถปฏฺิยตฺถ โธ
จเรยฺยาสิ สกฺโกนฺโต อาสีวิสํ ปรีวชฺชยฺยาสิติ อตฺถ โธ ฯ
ตาปสฺกฺมาโร สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส อตฺถ อชานนฺโต ปุจฺฉิ
[๑๓๖๙]กีนฺ วิสํ ปปาโต วา ปงฺโก วา พุรฺหมจารินํ
กํ ตฺวํ อาสีวิสํ พุรฺหิ ตํ เม อภฺขาหิ ปุจฺฉิโตติ ฯ
#๑. ม. ปฏฺิเสวิตฺถิโย ฯ ๒. ม. จาสีวิเส ฯ ๓. สฺยา. จเร ฯ

อิติโรปีสสุ พุยกาสี

- [๑๗๗๐]อาสโว ตาต โลกสุมี สุรา นาม ปวฺจจติ
มฺนุญญา (๑) สุรภี วคฺคฺ (๒) มฺชฺชฺทฺทฺรฺสฺปฺมา (๓)
วิสฺสํ ตทาหุ อริยา (๔) พฺรหฺมจฺริยสฺส นารท ๑
- [๑๗๗๑]อิติโย ตาต โลกสุมี ปมตฺตํ ปมเณติ ตา
หฺรณฺติ ยฺวิโน จิตฺตํ (๕) ตฺลภฺจิว มาตุโต
ปปาโต เอส อกฺขาโต พฺรหฺมจฺริยสฺส นารท ๑
- [๑๗๗๒]ลาโภ ลีโลโก สกฺกาโร ปุชา ปฺรกุเลสุ จ
ปงฺโก เอโสว (๖) อกฺขาโต พฺรหฺมจฺริยสฺส นารท ๑
- [๑๗๗๓]มฺหนฺตา ตาต ราชาโน อาวสนฺติ มหี อิมํ
มา (๗) ตาทิสฺส มฺนุสฺสฺสินฺเท มฺหนฺเต ตาต นารท ๑
- [๑๗๗๔]อิสฺสรานํ อธิปฺตีนํ น เตสํ ปาทโต จเร
อาสีวิโส โส อกฺขาโต (๘) พฺรหฺมจฺริยสฺส นารท ๑
- [๑๗๗๕]ภตฺตฺตฺโต ภตฺตกาเล ยํ (๙) ยํ เกหํ อฺปฺสงฺกเม
ยฺนฺเตตฺถ (๑๐) กุสฺสํ ชณฺญา ตตฺถ ฆาเสสนํ จเร ๑
ปฺวิสฺตฺวา ปฺรกุเล (๑๑) ปานสฺส (๑๒) โภชนาย วา
มิตฺตํ ขาทมฺ มิตฺตํ ภูณฺเช น จ รุเป มนํ กเร ๑
- #๑. ม. มฺนุญโย ๑ ๒. ม. วคฺคฺ ๑ ๓. ม. สาทฺ พฺรหฺมจฺริยสฺส นารท ๑
#๔. ม. ลีสฺสํ ตทาหุ อริยา เส ๑ ๕. สฺยา. หฺรณฺติ มฺนุโน จิตฺตํ ๑
#๖. ม. เอโส จ ๑ ๗. ลียา. ม. เต ๑ ๘. สฺยา. ม. อาสีวิโสติ
#อกฺขาโต ๑ ๙. สฺยา. ม. ภตฺตกาเล จ ๑ ๑๐. สฺยา. ม. ยเทตฺถ ๑
#๑๑. สฺยา. ม. ปฺรกุลํ ๑ ๑๒. สฺยา. ปานตฺโต ม. ปานตฺถํ ๑

เล่มที่ 33 จุลนารทกสุตปชาตกัม หน้า 193

[๑๗๗๖]คฺกุจฺ มชฺชํ กิราสณฺจ (๑) สภาธิกรณานิ จ (๒)

อารกา ปรีวชฺเชหิ ยานีว วิสम्मํ ปถนฺติ ฯ

ตตฺถ อาสวโต ปุปฺผาสวาทิวิสํ ฯ ตทาหุติ ตํ อาสวสงฺขาตํ
สุริ อริยา พุรหุมฺจริยสฺส วิสฺนฺติ วทฺนฺติ ฯ ปมตฺตนฺติ
มฺกุจฺสสฺสตี ฯ ตฺถภุจฺ วาติ รุกฺขโต ฆสฺเสตฺวา ปตฺติตฺตฺถ
วีย ฯ อกฺขาโตติ พุทฺธาทีหิ กถิตฺ ฯ สิลโลโกติ กิตฺติวณฺโณ ฯ
สกกฺกาโรติ อณฺชลิกมฺมาทฺธิ ฯ ปุชฺชาติ กนฺธมฺมาลาทีหิ ปุชฺชา ฯ
ปงฺโกติ โอสีทาปนฺนุเจน ปงฺโกติ อกฺขาโต ฯ มหนฺตฺเตติ
มหนฺตภาวปฺปตฺเต ฯ น เตสํ ปาทโต จเรติ เตสํ สนฺติเก
น จเร ราชกฺลุปโก น สียาติ อตฺถโธ ฯ ราชานो หิ อาสีวิโส
วีย มฺหุตฺเตเนว กุชฺฌิตฺวา อนนฺยพฺยสนฺนํ ปาเปนฺติ ฯ อปิจ
อนฺเตปฺรปฺปเวสเน วุตฺตาทินวเวสเน อตฺถโธ เวทิตฺตฺโพ ฯ
ภตฺตตฺถโธติ ภตฺเตน อตฺถโธ หุตฺวา ฯ ยนฺเตตฺถ กุสฺลนฺติ
ยนฺเต อฺปฺสํกมิตฺตพฺเพเหสุ กุสฺลํ อนนฺวชฺชํ ปญฺจาโกจรรหิตํ
ชานนฺยยาสิ ตตฺถ ฆาเสสนํ จเรยฺยาสิตี อตฺถโธ ฯ น จ รูปे
มन्नํ กเรติ กุเล มตฺตตฺถญฺญ หุตฺวา โภชนํ ภูณฺชนฺโตปิ ตตฺถ
อิตฺถิรูปे มन्नํ มา กเรยฺยาสิ มา จกฺขุ อุมฺมิเลตฺวา อิตฺถิรูปे
นิมิตฺตํ คณฺเหยฺยาสิตี วทฺติ ฯ คฺกุจฺ มชฺชํ กิราสณฺจาทิ อຍ
โปฏฺฐเกสุ ปาโจ อฏฺฐกถายํ ปน โคฏฺฐํ มชฺชํ กิราสณฺจาทิ
วตฺวา โคฏฺฐนฺติ คฺนฺนํ จิตฺถฺจฺจํ ฯ มชฺชนฺติ ปานาคาริ ฯ
#๑. ม. โคฏฺฐํ มชฺชํ กิราสณฺจ ฯ ๒. สฺยา. ม. นิกิรณานิ จ ฯ

กิราสนติ ชุตตเกรากุ๊กชนนติ วุตต์ ๑ สภาธิกรณานิ จาติ (๑)
สภาโย จ หิรัณยสุวณณานนจ นิธิฎุจัน (๒) ๑ อารกาติ
เอตานิ สพุพานิ ทูไรโต ปริวชเชยยาสิติ ๑ ยานีวาติ
สปปิตลยาเนน คจจันโต วิสมม มคคัม วिय ๑

มาณโว ปิตุโน กเถนตสเสว สตี ปฏิกิตฺวา ตาต อลัม เม
มนุสฺสปลเณนาติ อาห ๑ อตฺสส ปิตา เมตฺตาทีภาวนัม อาจิกฺขิ ๑
ตสฺส โอวาเท จตฺวา นจิสฺเสว ฆานาภิลฺลา นิพฺพตฺเตสิ ๑
อุโก ปิตุปลฺตา (๓) อปริหีนชฺฆานา พุรหุมโลเก นิพฺพตฺตีสุ ๑

สตุถา อิมม ชมฺมเทสนัม อหริตฺวา ชาตกัม สโมชานะสิ ตทา
สา กุมาริกา อยัม ภูตฺกุมาริกา อโหสิ ตาปสฺกุมารโ อุกกณฺจิตฺทิกฺขุ
ปีตา ปน อหเมวาติ ๑

จตุลนารทกสฺสปลชาตกัม จตุตฺถัม ๑

พุดชาตกัม

พุดเต เต พุรหุเม ปาหะสิณฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อตุตโน ปญญาปัสสัน อารพฺภ กเถสิ ๑

ชมฺมสภายัม ภิกฺขุ สตุถุ คณฺถกัม สมฺภูชาเปสิ ปสฺสธาวุโส
ทสพลสฺส อุปายโกสลลัม นนุทสฺส กุลปลฺตสฺส อจฺจรายโ ทสฺเสตฺวา
อรหตุตํ อทาสิ จตุลปนฺถกสฺส ปีโลตีกัม ทตฺวา สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตุตํ อทาสิ กมฺมารปลฺตสฺส ปทุมัม ทตฺวา อรหตุตํ อทาสิ เอว

#๑. ม. สภา นิกิรณานิ จาติ ๑ ๒. ม. นิกิรณญฺจานานิ จ ๑

#๓. ม. ปีตาปลฺตา ๑

นนานาอุปายะหิ สตุเต วินตตี ๗ สตุถา อากนตุวา กาย นตุถ
ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ ปุจจิตวา อิมาย นามาติ
วตุเต น ภิกขเว อิทาเนว ตถาคโต อิทํ โหตีติ อุปายชานเนน
อุปายกุสโล ปุพเพปิ อุปายกุสโลเยวาติ วตุวา อตีตํ อหริ ๗

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมตตุเต รชชํ การนเต ชนปโท
อหิรณโณ อโหสิ ๗ โส หิ ชนปทํ ปิเพตุวา ชนเมว สจกขุติ ๗
ตทา โพชิสตุโต กาสิกคามे พุราหุมณกุลे นิพพตติตุวา วยปตโต
ตกุกสิลํ कनुत्वा पञ्जा चममेन भिक्षुं जरित्वा आजरियसु च
आहरिसामिति वत्वा सिपिं पञ्जपेतुवा निग्जितसिपो अनुโยकं
तत्त्वा आजरिय चमहाकं आजरियचनं आहरिसामिति आपुञ्जित्वा
निकुम्म चनपते जरनुโต चममेन समेन प्रियेतुवा सत्त नิกुखे
लगित्वा आजरियसु तसुसामिति कञ्चनुโต अनुत्तरामके कङ्कं त्रित्तुं
नावं अग्रिह् ७ तसुस तत्त ननाव प्रिवत्तमानाय तं सुवण्णं
उत्ते पति ७ โส जिनेत्ति तुल्लग्ं हिरण्यं चनपते पुन
आजरियचने प्रियेतियमाने पपण्णे ण्विसुत्ति चनुनुनाहि
कञ्जातीरेवेव निराहारो निसिเทय्यं तसुस मे निसिनुणावं
अनुपुपेणे राजा चानिसुत्ति ततो अमजे पेसेसुत्ति अहि
तेहि सत्थिं न मनत्तेसुसामि ततो राजा स्य अकमित्तुत्ति
अमिणा उपายेन तसुस सनुत्तिगे आजरियचनं लगिसुसामिति ७
โส कञ्जातीरे उत्तरिसाग्गं पारुपित्वा चणुत्तुत्तं पहि
जपेतुवा रชुपण्वण्णे वलुकत्ते सुवण्णपण्णिमा विय

นิลิตี ๗ ตํ นิราหารํ นิสินนํ ทิสฺวา มหาชน โทสฺมา
นิสินโนสฺติ ปุจฺจติ ๗ กสฺสจฺจि น กเถสิ ๗ ปุณทิวเส
ทวารคามวาสีโน ตสฺส ตตฺถ นิสินนภาวํ สุตฺวา อากนฺตุวา
ปุจฺจิสฺสุ ๗ เตสํปี น กเถสิ ๗ เต ตสฺส กิลมถํ ทิสฺวา
ปริเทวนฺตา ปกฺกมฺิสฺสุ ๗ ตตฺยทิวเส นครวาสีโน อากมฺิสฺสุ
จตฺตตฺยทิวเส นครโต อิตฺสฺรชฺชา ปณฺจมีทิวเส ราชปุริสา ๗
ฉกฺกทิวเส ราชฯ อมจฺเจ เปเสสิ ๗ เตหิปี สทฺธิ น
กเถสิ ๗ สตฺตเม ทิวเส ราชฯ ทยปฺปโต หุตฺวา ตสฺส
สนฺตีกํ กนฺตุวา ปุจฺจนฺโต ปจฺมํ กถมาห

[๑๗๗๗] ทฺวเต เต พุรหฺเม ปาเหสิ กงฺกาทิรฺสฺมิ ฌายโต
เตสํ ปุจฺจโ จ น พฺยาภาสิ ทฺวขํ คฺยหํ มตํ (๑) นฺ เตติ ๗
ตตฺถ คฺยหํ มตํ นฺ เตติ กิ นฺ โข พุราหฺมณ ยํ ตว
ทฺวขํ อุปฺปนํ ตํ คฺยหเมว มตํ น อณฺณสฺส อากิขิตฺพพฺนติ ๗
ตํ สุตฺวา มหาสฺตฺโต มหาราช ทฺวขํ นาม หริตฺถุ
สมตฺถสฺเสวากิขิตฺพพํ น อณฺณสฺสาติ วตฺวา สตฺต คธา อภาสิ

[๑๗๗๘] สเจ เต ทฺวขํ อุปฺปชฺเช (๒) กาสินํ รกฺกจฺวทฺฒน
มา โข โน (๓) ตสฺส อกฺขาหิ โย ตํ ทฺวขํ (๔) น โมจเย ๗
[๑๗๗๙] โย ตสฺส (๕) ทฺวขชาตสฺส เอกนฺตํ อปี ภาสโต (๖)
วิปฺปโมเจยฺย ชฺมเมน กามํ ตสฺส ปเวทย (๗) ๗

#๑. ม. คฺยหมตํ ๗ ๒. สฺยา. ทฺวขมฺุปฺปชฺเช ๗ ๓. สฺยา. ม. นนุ ๗
#๔. สฺยา. ม. ทฺวขฯ ๕. ย. โย จ ตถฯ ๖. ม. เอกงฺกมปี
#ภาคโส ๗ ส. ย. เอกนฺตมปี ภาสโต ๗ ๗. สฺยา. ปเวทย ๗

[๑๓๘๐] สุวิชานํ สิงคาลานํ สกุนตฺตานญจ วสฺสิตํ
 มนุสฺสวสฺสิตํ ราช ทุฬฬิชานตฺรํ ตโต ๑

[๑๓๘๑] อปิ เจ มณฺญตฺติ โปโส ฅาติมิตฺโต สชาติ วา
 โย ปุฬฬเพ สุมโน หุตฺวา ปจฺญา สมปฺชชเต ทิสํ ๑

[๑๓๘๒] โย อตฺตโน ทุกฺขมณฺานุปฺปฏิโห
 ปเวทย ฅนตฺตุมกาลรูป (๑)
 อานนฺทินอ (๒) ตสฺส ภาวนติ มิตฺตา (๓)
 หิตฺสินอ ตสฺส ทุกฺขิ ภาวนติ ๑

[๑๓๘๓] กาลญจ ฅตฺวาน ตถาวิธสฺส
 เมธาวิํ เอกมํ วิทิตฺวา
 อกฺเขยฺย ติปฺปานิ (๔) ปฺรสฺส ธีโร
 สณฺหํ กิรํ อตฺถวตี ปมฺญเจ ๑

[๑๓๘๔] สเจ จ ฅญฺญา อวิสยฺหมตฺตโน
 นાયํ นีติ มยฺห สฺุขาฅมาย (๕)
 เอโกปิ (๖) ติปฺปานิ สหฺยฺย ธีโร
 สจฺจํ หิโรตฺตปฺปมเปกฺขมาโนติ ๑

ตตฺถ อฺุปฺปชชติ สเจ ตว อฺุปฺปชชยฺย ๑ มา อฺุภาหิติ

#๑. สฺุยา. ม. ฅนตฺต อฺุกาลรูป ๑ ๒. สฺุยา. อานนฺทินอ ๑

#๓. สี. ยฺ. ภาวนตฺตมิตฺตา ๑ ๔. ม. ติปฺปนานิ ๑

#๕. สฺุยา. น คตฺทหิ มยฺหํ สฺุขาฅมาย ๑ ๖. สฺุยา. เอโกว ๑

มา กเถหิ ๑ ทุพพิชานตริ ตโตติ ติริจฺจนาคตวสุตติโตปิ
ตุพพิชานตริ ตสุมา ตถโต อชานิตฺวา หริตุํ อสมตฺตสุส อตฺตโน
ทุกฺขํ น กเถตพฺพเมวาทิ (๑) ๑ อปี เจติ คากาย กถิตตฺตาว ๑
อนานุปฺภุโจติ ปฺนปฺปํ ปฺภุโจ ๑ ปเวทเยติ กเถติ ๑
อการุรูปฺเต อกาเล ๑ กาลนฺติ อตฺตโน คฺยุหฺสุส กถนกาลํ ๑
ตถาวิชฺสุสชาติ ปณฺหิตปฺริสํ อตฺตนา สทฺธิ เอกมนํ วิทิตฺวา
ตถาวิชฺสุส อากิขฺเขย ๑ ติปฺปานีติ ทฺกฺขานิ (๒) ๑ สเจติ
ยฺหิ อตฺตโน ทฺกฺขํ อวิสยฺหํ อตฺตโน วา ปเรสํ วา ปฺริสกาเร
สตี กิจฺจํ (๓) ชานเยย ๑ นิสิตฺติ เอวํ โลกปเวณิ (๔) อฏฺฐโลกธมฺมาติ
อตุโธ ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ อถ อยํ โลกปเวณิ น จ มยฺหเมว
สุขาคมาย อฺปฺปนฺเนหิ (๕) อฏฺฐหิ โลกธมฺเมหิ มุตฺโต นาม
นตฺถิ เอวํ สนฺเต สุขเมว ปฺภุเจนฺเตน ปฺรสุส ทฺกฺขาโรปนํ
นาม อยฺตฺตํ เนตํ หิโรตฺตปฺปสมฺปนฺเนน กตฺตพฺพิ อตฺถิ
จ เม หิโรตฺตปฺปนฺติ สจฺจํ สํวิชฺชมานํ อตฺตนิ หิโรตฺตปฺปิ
อเปกฺขมาโนว อณฺณสุส อนาโรเจตฺวา เอโกว ติปฺปานิ สหฺเขย
ธีโรติ ๑

เอวํ มหาสตุโต สตฺตหิ คากาหิ รณฺโณ ธมฺมํ เทเสตฺวา
อตฺตโน อจฺริยสุส ธนฺสุส ปฺริเยสิตฺถาวํ ทสฺเสนฺโต จตฺสฺโส คากา
อภาสิ

#๑. ยฺ. กเถตพฺพิ เทวาทิ ๑ ๒. ยฺ. ขรานิ ๑ ๓. ม. ปฺริสากาเรน
#อเตกิจฺจํ ๑ ๔. ม. เต หิตฺติ เตเอว โลกปเวณิกา ๑ ๕. ม. อฺปฺปนฺนา ๑

[๑๓๘๕] อหิ รุกฺขานิ วิจฺรณฺโต นิคเม ราชธานีโย
ภิกฺขมาโน มหาราช อจฺริยสุส ธนตฺถิโก ฯ

[๑๓๘๖] คหปตี ราชปฺริเส มหาสาเล จ พฺราหฺมณ
อลตฺถิ สุตต นิกฺขานิ สุวณฺณสุส ชนาธิป
เต เม นนฺฎา มหาราช ตสฺมา โสจามิหิ(๑) ภูถิ ฯ

[๑๓๘๗] ปฺริสา เต มหาราช มนสฺนานุวิจฺนิตฺตา
นาลิ ทุกฺขา ปโมเจตุ ตสฺมา เตสํ น พฺยาหริ ฯ

[๑๓๘๘] ตฺวณฺจ เมสิ (๒) มหาราช มนสฺนานุวิจฺนิตฺโต
อลิ ทุกฺขา ปโมเจตุ ตสฺมา ตฺยหิ ปเวทยินฺติ ฯ

ตตฺถ ภิกฺขมาโนติ เอเต คหปตีอาทโย ยาจมาโน ฯ เต
เมติ เต สุตต นิกฺขานิ มม กงฺกาทฺรณฺตสุส นนฺฎา กงฺกาย ปตีตา ฯ
ปฺริสา เตติ มหาราช ตว พุตฺตปฺริสา ฯ มนสฺนานุวิจฺนิตฺตาติ
นาลิ อิเม มํ ทุกฺขา โมเจตฺตุนฺติ มยา ฅาตา ฯ ตสฺมาติ
เตน การณฺน เตสํ อตฺตโน ทุกฺขํ นาจิกฺขิ ฯ ปเวทยินฺติ
กเถสิ ฯ

ราชา ตสฺส ฐมฺมกถิ สุตฺวา มา จินฺตฺยิ พฺราหฺมณ อหิ เต
อจฺริยธฺนํ ทสฺสามิติ ทฺวิคฺฉํ ธนํ อทาสิ ฯ

ตมตฺถิ ปกาเสนฺโต สุตฺถา โอสานคาถมาห

[๑๓๘๙] ตสฺสาทาสิ ปสฺนุนจิตฺโต (๓) กาสินิ รุกฺขจฺจทฺตโน
ชาตฺรูปมเย นิกฺখে สุวณฺณสุส จตฺตทฺทาสติ ฯ

#๑. สฺยา. ม. โสจามิหิ ฯ ๒. สฺยา. ม. โข เม ฯ

#๓. ม. ปสฺนุนตฺโต ฯ

ตตุถ ชาตรูปมยติ เต สุวณฺณสุต จุฑทส นิกฺเข ชาตรูปมย
ยว อทาสี น จ ยสฺส วา ตสฺส วา สุวณฺณสุตติ อตุโถ ๕

มหาสตุโต รัโย โอวาทํ ทตุวา อจริยสุต ฐนํ ทตุวา
ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตุวา ราชานิ ตสฺโสวาเท จิตฺ ฐมฺเมน
รชฺชํ การตุวา อุโภปิ ยถากมฺมํ คตา ๕

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตุวา น ภิกฺขเว อิทานเว
ปุพฺเพปิ ตถาคโต อุปายกฺุสโลยวาทิ วตุวา ชาตํ สโมธานสิ
ตทา ราชานนฺโท อโหสิ อจริโย สาริปุตุโต มาณโว ปน
อหเมวาทิ ๕

ทุตชาตํ ปณฺจมํ ๕

กาลิงคชาตํ (๑)

ราชา กาลิงฺโก จกฺกวตฺตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อานนฺทตฺเถเรน กตํ มหาโพธิปฺุชฺ อารพฺภ กเถสิ ๕

เวเนยฺยสงฺกหตุถาย หิ ตถาคเต ชนปทจาริกํ ปกฺกนฺเต
สาวตฺถิวาสินํ คนฺธมาลาทิตฺถา เขตวนํ คนฺตุวา อณฺณํ
ปุชฺนียญฺจานํ อลภิตฺวา คนฺธกฺุทฺทวเร ปาเตตุวา คจฺจนฺติ เตน (๒)
อุพารปาโมชฺชา โหนฺติ ๕ ตํ การณํ ญตุวา อนาถปิณฺฑิกโ
ตถาคตฺสุต เขตวนํ อากตกาเล อานนฺทตฺเถรสฺส สนฺตํ คนฺตุวา
ภนฺเต อัย วิหารโ ตถาคเต จาริกํ ปกฺกนฺเต นิปฺปจฺโย โหติ

#๑. ม. กาลิงคโพธิชาตกถวณณนา ๕ ๒. ม. เต ๕

มนุสฺसानันฺ คณฺฐมาลาทีหิ ปุชฺชนียญฺจानันฺ น โหติ สาธุ ฆนฺเต
ตถาคตฺสฺส อิมมตฺถํ อารโจะตฺวา เอกสฺส ปุชฺชนียญฺจานสฺส
สกกฺกณฺเญยฺภาวํ ชานาถาติ ฯ โส สาธุติ สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวา
ตถาคตํ ปุจฺฉิ กติ นฺุโข ฆนฺเต เจตียานีติ ฯ ตีณฺิ อานนฺุทาทิ ฯ
กตฺมานิ ตีณฺิตีติ ฯ สารีริกํ ปารีโภคิกํ อุทฺทิสฺสิกนฺุติ (๑) ฯ
สกกฺกา ปน ฆนฺเต ตุมฺเหสฺส จรฺนฺุเตสฺสเยว เจตียิ กาทฺนฺุติ ฯ
อานนฺุท สารีริกํ น สกกฺกา กาคฺุ ตมฺหิ พุทฺธานันฺ ปรีนฺิพฺพุตกาเล
โหติ อุทฺทิสฺสิกมวตฺถุํ มฺมายนฺมตฺตเมว โหติ พุทฺเธหิ ปรีกฺุโต
มหาโพธิ พุทฺเธสฺส ฐรฺนฺุเตสฺสปี ปรีนฺิพฺพุเตสฺสปี เจตียเมวาทิ ฯ
ฆนฺเต ตุมฺเหสฺส ปกฺกนฺุเตสฺส เขตฺวณฺมหาวิหาโร อปฺปญฺิสฺสรโณ โหติ
มนุสฺสา ปุชฺชนียญฺจानันฺ น ลกฺนฺุติ มหาโพธิโต พิชฺ อหริตฺวา
เขตฺวณฺทฺวาระ โรเปสฺสामी ฆนฺเตติ อห ฯ สาธุ อานนฺุท โรเปหิ
เอวํ สนฺุเต เขตฺวเนน มม นีพฺทฺฐวาโส วีย ภฺวิสฺสตีติ ฯ เถโร
โกสฺลนฺรินฺุทสฺส อนาถปฺภนฺุทิกสฺส วิสาขาทินฺุจ อารโจะตฺวา
เขตฺวณฺทฺวาระ โพธิโรปนญฺจानเณ อวาทฺุ ขณฺาเปตฺวา มหา-
โมคฺคฺลฺลฺลานตฺถเณอํ อห ฆนฺเต อหํ เขตฺวณฺทฺวาระ โพธิโรเปสฺสामी
มหาโพธิโต เม โพธิปฺกํ อหริถาติ ฯ เถโร สาธุติ สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวา
อากาเสน โพธิมณฺุฑํ คนฺุตฺวา วณฺุชา ปรีคฺลนฺุตํ ปกฺกํ ภูมि
อปฺปตฺตเมว จีวเรณ สมฺปญฺญิจฺฉิตฺวา อาทาย อหริตฺวา
อานนฺุทตฺถเณสฺส อทาสิ ฯ อานนฺุทตฺถเโร อชฺช กิร โพธิ
#๑. ม. อุทฺทิสฺสิกนฺุติ ฯ

โรเปสตามาติ โกสลราชาทีน อโรเจติ ฯ ราชา สายณห-
สมเย มหนฺเตน ปรีวาเรน สพฺพุปรณานิ คาหาเปตฺวา
อาคมิ ฯ ตถา อนาคติโก จ วิสาขา จ อญฺโฆ จ สทฺโธ ชโน ฯ
เถโร มหาโพธิโรปนญฺจाने มหนฺตํ สุวณฺณกฺกฺขาหิ จเปตฺวา
เหฏฺฐา ฉิทฺทํ การेतฺวา อิทํ โพธิปรกฺกํ โรเปหิ มหาราชาติ รญฺโฆว
อทาสิ ฯ โส จินฺเตสิ รชฺชํ นาม น สพฺพกาลํ อมฺหากํ ติจฺจุจติ
อิทํ มยา อนาคติโกเนน โรปาเปตฺวํ วญฺญตฺติ ฯ โส ตํ โพธิปรกฺกํ
มหาเสฏฺฐจิสฺส หตฺถे จเปสิ ฯ อนาคติโก กนฺธกถลํ
วियฺหิตฺวา ตตฺถ ปาเตสิ ฯ ตสฺมี ตสฺส หตฺถโต มุตฺตมตฺเตเยว
สพฺเพสํ ปสฺสนฺตานญจ นงฺกถลีสปฺปมาโน โพธิขนฺโธ ปญฺญา-
สหตฺถุเพโร อญฺจหิ ฯ จตฺตฺส ทิสาสฺส อุตฺตญฺจาติ ปญฺจ
มหาสาขา ปญฺญาสหตฺถาว นิกฺขมีสุ ฯ อิติ โส ตํขณฺณเยว
วณฺปติเชฏฺฐโก หุตฺวา อญฺจาสิ ฯ ราชา อญฺจสฺตมตฺเต
สุวณฺณรชฺฏมฺเฏ กนฺโธทเกน ปุเรตฺวา นิลฺปปลหตฺถกาธิปฏิมณฺฑิตे
มหาโพธิํ ปริกฺขิปิตฺวา ปุณฺณมญฺปนฺติโย นาม จปาเปสิ สตฺตรตนมฺยํ
เวทิกํ การेสิ สุวณฺณมิสฺสํ วาลุกํ โอกิริ ปาการปrikฺเขปํ การेสิ
สตฺตรตนมฺยทฺวารโกญฺจกํ การेสิ ฯ สกฺกาโร มหา อโหสิ ฯ
เถโร ตถาคตํ อุปสงฺกमितฺวา ฆนฺเต ตุมฺเหหิ มหาโพธิมฺเฏ
สมาปนฺนสมาปตฺตี มยา โรปิตโพธิมฺเฏ นิสิตฺติวา มหาชนฺตฺส
हितฺตถาย สมาปชฺชถาติ อาห ฯ อานนฺท กิ กเถสิ มยि มหา-
โพธิมณฺเฑ สมาปนฺนสมาปตฺตี สมาปชฺชิตฺวา นิสินฺเน อญฺโฆ

ปเทโส ชาเรตุ๋ น สกโกตีตี ๑ กนุเต มหาชนสุส หิตตุถาย
อิมสุส ภูมิปเทศสุส ฐุนิยาเมน (๑) สมาเป็นตุตีสุเขน ตั โโพธิมุถั
ปธิภูกฤทถาตี ๑ สตุถา เอกเรตุตี สมาเป็นตุตีสุเขน ตั ปธิภูกฤชิต ๑
เถโร โกสตราชาทีนั กเถตุวา โพธิมหั นาม กಾರೆสิ ๑ โสปี โข
โพธิ อานนุทตุเถเรน โรปีตตุตา อานนุทโพธิเยวตี
ปถุณายิตตุ ๑ ตทา ฆมมสภายั กถั สมุฏฐาเปตุ๋ อาวโส
อายสุมา อานนุโท ฐรนุเตเยว ตถากเต โพธิ โรปาเปตุวา
มหาปฐั กโรตี อโห มหาคุโณ เถโรตี ๑ สตุถา อากนุตุวา กาย
นุตุถ กิกขเว เอตริหิ กถาย สนนุสีนุนาตี ปุจุมิตตุวา อิมาย
นามาตี วุตเต น กิกขเว อิทาเนว ปุพเพปี อานนุโท สปริวารesu
จตุสุ มหาทีเปสุ มนุสเส กเหตุวา พหุคนุฆมาเถ ออาหาราเปตุวา
มหาโพธิมณเฑ โพธิมหั กಾರೆสิเยวตี วตุวา อตีตั อหาริ ๑

อตีเต กาลิงครภูเจ ทนุตปุรนคร กาลิงโก นาม ราชา
รชั กಾರೆสิ ๑ ตสุส มหากาลิงโก จุลลกาลิงโกตี เทว ปตุตุตา
อเหตุ ๑ เตสุ เนมิตตุตกา ฆะภูจปตุตั (๒) ปิตุ อจเจเนน รชั
กาเรสุสตีตี พุยากรีสู ๑ กนิฏฐั (๓) ปน อัย อิติปพพชั
ปพพชิตตุวา กิกขาย จริสุสตี ปตุโต ปนสุส จกุกวตุตี ภวิสสุสตีตี
พุยากรีสู ๑ อปรกาเถ ฆะภูจปตุโต ปิตุ อจเจเนน ราชา อโหสิ ๑
กนิฏฐั ปน อูปราชา ๑ โส ปตุโต กิร เม จกุกวตุตี ภวิสสุสตีตี
ปตุตั นิสสาย มานมกาสิ ๑ ราชา อสหนุโต จุลลกาลิงคั
#๑. สี่. ย. วหนนิยาเมน ๑ ๒. ม. ฆะภูจปตุโต ๓. ม. กนิฏฐั ๑

คณหาติ เอกิ อตถจรกั อาณาเปสิ ฯ โส คนตุวา กุมาร
ราชา ตั คณหาเปตุกาโม ตว ชีวิตั รกษาติ อาห ฯ โส อตตโน
ลณจมุกทิกณจ สุกุมกมพลณจ ขกคณจาทิ อิมานิ ตีณิ
อตถจรกสส อมจจสส ทสเสตุวา อิมาย สณณาย มม ปุตตสส
รชชั ททยยาถาติ วตุวา อรณณั ปวิสิตวา รณณิเย ฐมิภาเก
อสสมั กตุวา อีสิปพพชชั ปพพชิตวา นทีตีเร วาสั กปเปสิ ฯ
มททฐฐเจปี สากถนกร มทททรณโณ อคคณเหสี ชีตรั วิชาयी ฯ
ตั เนมิตตกา อัย ภิกขั จริตวา ชีวิสสตี ปุตโต ปนสสา จกกวตติ
ภวิสสตีติ พยากรีสู ฯ ชมพูทีปราชานอ ตั ปวตตี สตุวา
เอกปหารเนว อาคนตุวา นคริ รุณธีสู ฯ มททราชา จินเตสิ
สจาทั อิมิ เอกสส ทสสามิ เสสราชาโน กุชณิสสนติ มม ชีตรั
รกขิสสามิติ ชีตรณจ ภริยณจ คเหตุวา อณณตกเวเสน ปลาयीตวา
อรณณั ปวิสิตวา กาลิงกกุมารสส อสสมปทโต อูปริภาเก
อสสมั กตุวา ปพพชิตวา อุนณจรายาย ชีวิตั กปเปนโต ตตถ
ปภูิวสตี ฯ มาตาปีตโร ชีตรั รกขิสสามาติ ตั อสสมปเท
กตุวา ผลาผลตถาย คจจณติ ฯ สวา เตสั คตกาเถ นานา-
ปุปพานิ คเหตุวา ปุปพจุมพิตกั กตุวา กงกาตีเร จเปสิ ฯ
โสปานปนตี วิย ชาโต ฯ เอโก สุปุปพิโต อมพรุกโข อตถิ ฯ ตั
อภिरุยหิตวา กิพิตวา ปุปพจุมพิตกั ขิปตี ฯ ตั เอกทิวสั
คกคัย นุหายนตสส กาลิงกกุมารสส สีเส ลคคิ ฯ โส
โอโลเกตุวา อิทั เอกาย อิตถิยา กตัง โน จ โข มหุลิกาย กตัง

ตรุณกุมาริกาย กตัม วิมัสสิสสามิ ตาว นนฺติ กิเลสวเสน อุปริคังคัม
คณฺตุวา ตสฺสา อมฺพรุเก นิสีทิตฺวา มฐฺเรน สเรน คายนฺติยา
สทฺทํ สุตฺวา รุกฺขมฺลํ คณฺตุวา ตํ ทิสฺวา ภาทฺเท กานาม ตฺวนฺติ
อาห ๑ มานูสีหฺมสฺมิ สามิตี ๑ เตนฺหิ โอตฺราหิตี ๑ น
สกุภา สามิ อหํ ขตฺติยาตี ๑ ภาทฺเท อหํ ขตฺติโยว โอตฺราหิตี ๑
สามิ น วจนมตฺเตเนว ขตฺติโย โหติ ยทิ ขตฺติโย ขตฺติยมาຍ
กเถถาตี ๑ เต อุโภปี อณฺณมณฺณํ ขตฺติยมาຍ กถียีสฺสุ ๑
เตลํ ปิยสฺวาสวเสน วสนฺตानํ ราชธีตา กพฺภํ ลภิตฺวา ทสฺมาสจฺเจเน
ชณฺณปฺลฺลลกขณสมฺปนฺนํ ปฺตฺตํ วิชಾಯิ ๑ กาลิงฺโกตฺติสฺส นามํ
อํกํสุ ๑ โส วยปฺปตฺโต ปิตฺุ เจว อຍຍกสฺส จ สนฺติเก สพฺพ-
สิปฺปานํ นิปฺพตฺตี ปาปฺณิ ๑ อตฺสส ปิตา นกฺขตฺตโยควเสน
ภาตฺุ มตฺภาวํ ฅตฺวา ตาต มา ตฺวํ อรณฺเณ วส เปเตยฺโย มหากา-
ลิงฺโก กาลกโต ตฺวํ ทนฺตปฺริ คณฺตุวา กุลสนฺตํ รัชฺชํ คณฺหาหิตี
วตฺวา อตฺตนา อาনীตํ มุทฺทิกณฺจ กมฺพลณฺจ ขกฺคณฺจ ทตฺวา
ตาต ทนฺตปฺรฺนคเร อสุกฺวิธิยํ อมฺหากํ อตฺถจฺรโก อมจฺโจ อตฺถิ
ตสฺส เคเห สยนมฺขณฺเณ โอตฺริตฺวา อิมานิ ตีณิ รตนานิ ตสฺส
ทสฺเสตฺวา มม ปฺตฺตภาวํ อาจิกฺข โส ตํ รัชฺเช ปตฺติจฺเจปฺสฺสตีติ
อฺยโยเชตี ๑ โส มาตาปิตโร จ อຍຍเก จ วนฺทิตฺวา ปฺลฺลณฺมหิทฺธิยา
อากาเสน อาคณฺตุวา อมจฺจสฺส สยนปฺญฺเจเยว โอตฺริตฺวา โกสิ
ตฺวนฺติ ปฺญฺโง จุลลกาลิงฺคสฺส ปฺตฺโตมฺหิตี อาจิกฺขิตฺวา ตานิ
รตนานิ ทสฺเสตี ๑ อมจฺโจ ราชปฺริสาย อาโรเจตี ๑ อมจฺจา

นคริ อลงการาเปตฺวา ตสฺส จตฺตํ อุตฺสาปยีสฺส ฯ

อถสฺส กาลิงคฺสฺส ภารทฺวาโชนาม ปุโรหิตฺ ตสฺส
จกฺกวตฺติวตฺตานิ อาจิกฺขิ ฯ โส ตํ วตฺตํ ปุเรสิ ฯ อถสฺส
ปณฺณรสุโปสถทิวเส จกฺกทหโต จกฺกรตฺนํ อโปสถกฺลโต
หตฺถิรตฺนํ วลาหอกฺสฺสราชกฺลโต อสฺสรตฺนํ เวปฺตุลปพฺพตโต
มณฺธิรตฺนํ อากมิ อิตฺถิกหปติปรินายกรตฺนานิ ปาตุภวีสฺส ฯ โส
จกฺกวาฟคพฺเพ รชฺชํ คณฺหิตฺวา เอกทิวสํ จตฺตีสโยชนาย
เสนาย (๑) ปริวุโต สพฺพเสตํ เกลาสกุญฺญปฏิภาคํ หตฺถิ อภิรฺยห
มหนฺเตน สิวิวิลาเสน มาตาปิตฺูนํ สนฺตํ ปายาสิ ฯ อถสฺส
สพฺพพฺพุธานํ ชยมณฺฑลสฺส ปจฺวินาภิภูตสฺส มหาโพธิมณฺฑลสฺส
อุปริภาเคน นาโค คนฺตุํ นาสกฺขิ ฯ ราชชา ปุณฺปุณฺนํ โจเทสิ ฯ
โส นาสกฺขิเยว ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา ปจฺมํ คาถมาห

[๑๗๕๐]ราชา กาลิงฺโค จกฺกวตฺติ ฐมฺเมน ปจฺวิมฺนุสาสิ (๒)

อคมาสิ (๓) โพธิสมิปี นาคเนน มหานุภาเวนาติ ฯ

อถสฺส รณฺโณ ปุโรหิตฺ รณฺณา สทฺธิ คจฺจนฺโต อากาเสน
อวารณํ นาม นตฺถิ กิ นฺุโข ราชชา หตฺถิ เปเสตฺตํ น สกฺโกติ
วิมฺสิสฺสามิติ อากาสโต โอรฺยห สพฺพพฺพุธานํ ชยปลฺลงฺกํ
ปจฺวินาภิมณฺฑลภูตํ ภูมิภาคํ ปสฺสิ ฯ ตทา กิร ตตฺถ
อภฺจกรีสฺมตฺเต จาเน สสกมฺสฺสมตฺตํปี (๔) ตินฺนํ นาม นตฺถิ รชฺญปฏฺวณฺณา
#๑. ม. ปริสาย ฯ ๒. ม. ปจฺวิมฺนุสาสี ฯ ๓. ม. อคมา ฯ
#๔. เกสฺมสฺสมตฺตมฺปี ฯ

วาลุกา วิปปฏิณณา โหติ ๗ สมनुตา ตินลตาวนปุตโย
 โโพธิมณฺฑปทกฺขิณฺณ กตฺวา อวตฺตติตฺวา โโพธิมณฺฑาทิมฺขาว
 อภฺจฺสู ๗ พฺราหฺมโณ ภูมิกาคํ โอลเกตฺวา อิทํ หิ
 สพฺพพฺพุธานํ สพฺพกิลเสวิธฺสนฺภูจฺจํ อิมสฺส อฺปริกาเคน
 สกฺกาทีหิปี น สกฺกา คนฺตฺนฺติ จินฺเตตฺวา กาลิงฺครณฺโณ สนฺติกํ
 คนฺตฺวา โโพธิมณฺฑสฺส วณฺณํ กเถตฺวา ราชานํ โอตฺราติ อห ๗
 ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อีมา คาคา อห

[๑๗๕๑]กาลิงฺโค ภารทฺวาไซ ราชานํ กาลิงฺคสมณฺโกลณฺณํ (๑)

จกฺวตฺตยโต ปฺริคฺคเหตฺวา (๒) ปณฺชตี อิทมฺโวจ

[๑๗๕๒]ปจฺโจโรห มหาราช ภูมิกาคยฺ สมณฺคีโต (๓)

อิธ อนฺธิวรา พฺพุธา อภิสมฺพฺพุธา วิโรจฺนฺติ ๗

[๑๗๕๓]ปทกฺขิณฺโตนฺ อวภฺภูจฺจา ตินลตา อสฺมี ภูมิกาคสฺมี

ปจฺวิยา อยฺ (๔) มณฺโฑ อิติ โน สฺตํ มหาราช (๕) ๗

[๑๗๕๔]สาครปฺริยฺนฺตฺาย (๖) สพฺพภฺภูตฺธณฺนิยา

ปจฺวิยา อยฺ มณฺโฑ โอลโรหิตฺวา นโม กโรหิ ๗

[๑๗๕๕]เย เต ภวนฺติ นาคา อภิชิตฺวา กุณฺชรา

เอตฺตฺาวตา ปเทสฺสํ ตํ (๗) เต นาคา เนวมฺปยฺนฺติ ๗

#๑. สฺยา. กาลิงฺโค ภารทฺวาไซ จ ราชานํ กาลิงฺคสมณฺโกลณฺณํ ๗

#๒. ยฺ. ปฺริเนตฺวา ๗ ๓. สฺยา. ภูมิกาคยฺ สมณฺคีโต ๗

#๔. ม. นากยฺ ๗ ๕. อิติ โน สฺตํ (มณฺเต) มหาราช ๗

#๖. ม. สาครปฺริยฺนฺตฺาย เมทินฺนิยา ๗ ๗. สฺยา. ม. ปเทสฺสํ เต ๗

[๑๗๕๖]อภิชาโต นาโค กามิ เปเสหิ กุณฺชริ ทนฺตี
เอตฺตาวตา ปเทสา (๑) จ น สกฺกา นาเคน อุปกฺคนฺตุํ (๒) ฯ

[๑๗๕๗]ตํ สุตฺวา กาลิงฺโก ราชา เวยฺยณฺชนิกฺวโจ นิสามตฺวา
สมฺเปเสสิ นาคํ อุยฺยาม (๓) มยฺ ยถา อิทํ (๔) วจฺนํ ฯ

[๑๗๕๘]สมฺเปสิโต จ รณฺณา นาโค โกลฺยโจว อภินทิตฺวาน
ปฏฺิสกฺกิตฺวา นิสีทิ ครุภาริ (๕) อสฺหมาโนติ ฯ

ตตฺถ สมณฺโกลณฺณนฺติ ตาปฺसानิ ปุตฺตํ ฯ จกฺกวตฺตยโตติ
จกฺกวตฺตยมานํ จกฺกวตฺตินฺติ อตุโธ ฯ ปรีคฺกเหตุวาทิ ภูมิกาคํ
วิมฺลิตฺวา ฯ สมณฺณิโตติ สพฺพพฺพุเทหิ วณฺณโต ฯ อนชิวราติ
อตุลฺยา อปฺปเมยฺยา ฯ วิโรจฺนฺตฺติ วิหตฺสพฺพกิเลสฺนฺชการา
ตรุณฺสุริโย วิย อิชฺ นิสินฺนา วิโรจฺนฺติ ฯ ตินฺลตฺตาติ ตินฺนา จ
ลตฺตานิ จ ฯ มณฺโฑติ จตฺนฺหุตาธิกทฺวิโยชนฺสตฺสทฺสพฺพหลาย
ปจฺวิยา มณฺโฑ สาโร นาภิกฺวโต อจฺลภูจฺจัน กปฺเป สณฺจหนฺเต
ปจฺมํ สณฺจหฺติ วินฺสฺสนฺเต ปจฺจนา วินฺสฺสติ ฯ อิติ โน สุตฺนฺติ
เอวํ อมฺเหหิ ลกฺขณฺมนฺตฺวเสน สุตฺติ ฯ โอโรหิตฺวาทิ อากาสา
โอตฺริตฺวา อิมฺสฺส สพฺพพฺพุทฺธานิ กิเลสฺวิธฺสนฺภูจฺจานฺสฺส นมฺการิ
กโรหิ ปุชฺชาสฺกการฺมนฺวเรหิ (๖) ฯ เย เตติ เย เต จกฺกวตฺติรณฺโณ
หตฺถิรตฺนสงฺขาตา อุโปสฺถกฺุเล นิพฺพตฺตนาคา ฯ เอตฺตาวตฺตาติ
#๑. ม. ปเทโส ฯ ๒. ม. สกฺกา นาเคนฺอุปฺคนฺตุํ ฯ ๓. ม. อุสุสาม ฯ
#๔. ม. มยฺ ยถิมฺสฺสิทํ ฯ ๕. ม. ครุว ภาริ ฯ ๖. นโม กโรหิ
#ปุชฺชาสฺกการิ กโรหิ ฯ

สพเพปี เตเอตตกำ ปเทสั เนวมุปนุติ โจทียมานาปี(๑) น
อุปกจณนุติเยว ๑ อภิชาโตติ โจรियाทีนิ อภูจ หตุถิกุลานี
อภิภวิตวา อติภกมิตวา อุโปสถกุลเต ชาโต ๑ กุญชรนุติ
อุตุตมัม ๑ เอตุตาวตาดิ เอตุตโก ปเทโส สกุกา เอเตน
นาเคน อุปนุติ อีโต อุตุตรี น สกุกา อภิกงฺขนุโต วชรังกุเสน
สณณัม ทตฺวา เปเสหิตี ๑ เวยฺยณฺชนิกวโจ นิสามेतฺวาติ
ภิกฺขเว โส ราชา ตสฺส ลกฺขณปาจกสฺส เวยฺยณฺชนิกสฺส
กาลิงคภารทฺวาซสฺส วโจ นิสามेतฺวา อุปฺธาเรตฺวา ชานิสฺสาม
มยฺ ยถา อิมสฺส วจัน ยทิวา สจฺจํ ยทิวา อลิกนุติ วิมฺสนุโต
นาคํ เปเสหิตี อตุโถ ๑ โกลฺยโจว อภินทิตฺวานาติ ภิกฺขเว
โส นาโค เตน รณฺญา วชรังกุเสน โจเทตฺวา เปสิโต โกลฺยจสฺกุโณ
วिय นทิตฺวา ปฐิสกฺกิตฺวา โสณฺฑํ อุกฺขิปิตฺวา คีวํ อุนฺนาเมตฺวา
ครุภาริ วหิตฺตุ อสฺกุโกนุโต วिय อากาเสเยว นิสีทิ ๑

โส เตน ปุณฺปุณฺนิ วิชฺฌิมมาโน เวทณฺ สหิตฺตุ อสฺกุโกนุโต
กาลมกาสิ ๑ ราชา ปนสฺส มตภาวํ อชานนุโต ตถา(๒)
นินฺนโนว อโหสิ ๑ กาลิงคภารทฺวาโซ มหาราช ตว นาโค
นินฺรุทฺโร อณฺณํ หตุถี สงฺกมาติ อโวจ ๑

ตมตฺถํ ปกาเสนุโต สตุถา ทสมฺ คาถมาห
[๑๓๕๕]กาลิงโค ภารทฺวาโซ นาคํ ชีณายุกํ วิทิตฺวาน

ราชานํ กาลิงคํ ตรมาโน อชณฺภาสิตฺถ

#๑. ม. โกฎฺฎิยมานาปี ๑ ๒. ม. ปิฏฺฐเจ ๑

อณฺณํ สงฺกม นาคํ นาคิ ชินายุกิ มหาราชาติ ฯ
ตตฺถ นาคิ ชินายุกิติ นาคิ เต ชีวิตกฺขยํ ปตฺโต
ยฺกิลฺลิจิ กโรนฺเตน น หิ สกฺกา ปภฺจฺเจ นิสินฺเนน
โพธิมณฺฑมตฺถเกน คนฺตุํ อณฺณํ นาคํ สงฺกมาติ ฯ
รณฺโณ ปุณฺณิทธิพนฺเลน อณฺโณ นาคิ อุโปสถกฺกฺโต
อาคนฺตฺวา ปภฺจฺจि อุปนಾಮติ ฯ ราชา ตสฺส ปภฺจฺจियํ โอปนีสิทธิ ฯ
ตสฺมี ขณฺ มตฺตฺถติ ภูมियํ ปติ ฯ
ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อิตฺรคาถมาห

[๑๘๐๐]ติ สุตฺวา กาลิงฺโก ตฺรมาโน

สงฺกมิ นาคํ สงฺกนฺเตว รณฺเณ

นาคิ ตตฺถเวว ปติ ภูมฺยา

เวยฺยณฺชนิกวโจ ยถา ตถา อหุ นาคิติ ฯ

อถ ราชา อาภาสา โอรุยฺห โพธิมณฺฑํ โอลิเกตฺวา
ปาฏฺหาริยํ ทิสฺวา ภารทฺวาชสฺส กฺติ กโรนฺโต อาห

[๑๘๐๑]กาลิงฺกภารทฺวาชํ กาลิงฺโก (๑) พฺราหฺมณฺ อิทฺมโวจ

ตวเมวาสิ สมฺพุทฺโธ

สพฺพณฺญฺ สพฺพทสฺสาวิติ ฯ

พฺราหฺมโณ ตํ อนธิวาเสนฺโต อตฺตานํ นิเจ จาเน จเปตฺวา
พุทฺธเชเวว อุปสงฺกมิตฺวา (๒) วณฺเณสิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา อีมา คาถา อภาสิ

[๑๘๐๒]ติ อนธิวาเสนฺโต กาลิงฺโก พฺราหฺมโณ อิทฺมโวจ

#๑. ม. กาลิงฺโก ราชา กาลิงคํ ฯ ๒. ม. อุกฺขิปิตฺวา ฯ

เวยยณชนิกา หิ มยั พุทธา สพุพณณโน มหาราช ๑

[๑๘๐๓]สพุพณณ สพุพิทฐ จ พุทธา [๑] ลกขณน ชานนติ

อากมพลสา (๒) หิ มยั พุทธา สพุพิ ปชานนติติ ๑

ตตถ เวยยณชนิกาคิ มหาราช มยั พุยณชนั ทิสวา

พยากรณสมตถา สุกตพุทธานาม มหาราช พุทธา ปน

สพุพณณ สพุพิทฐ พุทธา หิ อตีตาทิเกทัง สพุพิ ชานนติเจว

วิทियนติ (๓) จ สพุพณณตถาณน เต สพุพิ ชานนติ ลกขณน

มยั ปน อากมพลสา อตตโน สิปปพเลเนว ชานาม ตถจ

เอกเทสเมว พุทธา ปน สพุพิ ปชานนติติ ๑

ราชา พุททคฺคณ สุตฺวา โสมนสฺสปฺปโต หุตฺวา

สกลจกฺกวาพ วาสิเกหิ พหุ คฺนฺชมาลี อหฺราเปตฺวา มหาโพธิ-

มณฺเฑ สุตฺตาหิ โพธิปฺมุขํ การเสสิ ๑

ตมตถํ ปกาเสนฺโต อิมํ คาลาทฺวยมาห

[๑๘๐๔]มหายิตฺวาน (๔) สมฺโพธิ นานาตฺริเยหิ วิชฺชมาเนหิ

มาลาวิเลปนํ อภฺหริตฺวา (๕) ปาการปฺริกฺเขปํ การเสสิ

อถ ราชา ปายาสิ ๑

[๑๘๐๕]สฏฺฐิวาหสฺสทานิ ปุปฺผานิ (๖) สนนฺิปาตยิ

ปุเชสิ ราชา กาลิงฺโก โปธิมณฺฑมฺนตฺตรนฺติ ๑

#๑. ม. เอตฺถนฺตเร นสฺสทโท อตฺถิ ๑ ๒. ย. อากมปฺริสา ๑

#๓. ม. ปสฺสสนฺติ ๑ ๔. สฺยา. ปหฺสิตฺวา ๑ ม. มหายิตฺวา ๑

#๕. สฺ. ย. มาลาคฺนฺชวิเลปนํ อหฺริตฺวา ๑ ๖. ม. ปุปฺผานิ ๑

ชาตกฏกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 212
เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณฺณนา หน้า 212

ตตฺถ ปายาสีติ มาตาปีตุนํ สนฺตํ อคฺมาสิ โส
มหาโพธิมณฺเฑ อฏฺฐารสฺหตฺถํ สุวณฺณณมฺภํ อุตฺสาเปสิ ตตฺส
สฺตฺตรตฺนมฺย เวทิกํ การฺาเปสิ รตฺนมิสฺสทวาลิกํ โไอกริตฺวา
ปการฺปริกฺเขปํ การฺสิ สฺตฺตรตฺนมฺย ทฺวารโกฏฺฐกํ การฺสิ
เทวสิกํ ปุปฺพานิ สฏฺฐิจฺวาหสฺสทฺสถานิ ปาตฺยิ เอวํ โพธิมณฺฑํ
ปุเชสิ ฯ ปาลิยํ ปน สฏฺฐิจฺวาหสฺสทฺสถานํ ปุปฺพานนฺติ
เอตฺตกเมวาคํ ฯ

เอวํ มหาโพธิปฺภุชํ กตฺวา คนฺตฺวา มาตาปีตโร อาทาย
ทนฺตปฺรเมว อากนฺตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา ตาวตีสกฺวเน
นิพฺพตฺติ ฯ

สฺตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺวา น ภิกฺขเว อิทานเว
ปุพฺเพปิ อานนฺโท โพธิปฺภุชํ อกาสิยฺเวติ วตฺวา ชาตํ สโมธานสิ
ตทา กาลิงฺโก อานนฺโท อโหสิ กาลิงฺกการฺทฺวาไซ ปน
อหเมวติ ฯ

กาลิงฺกชาตํ ญฺจํ ฯ

อกิตฺติชาตํ

อกิตฺตี ทิสฺวาน สมฺมณฺตฺนฺติ อิทํ สฺตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกํ สวตฺถิวาสิกํ ทานปฺติอุปาสกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร สตถาริ นิมนเตตวา สตดาหิ พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานิ ทตฺวา ปรีโยสานทิวเส อริยสงฺฆสฺส
สพฺพปรีกฺษาเร อทาสี ๗ อถ สตถา ปรีสมชฺเฌเยว จิโต
อนฺุโมทนํ กโรนฺุโต อุปาสก มหา เต ปรีจฺจาโค อติทฺถกัรึ ตยา
กตํ อัยฺ หิ ทานวโสนาม โปราณกปณฺุฑิตานํ วิโส ทานํนาม
กัหิณาปี ปพฺพชิตฺเตนาปี ทาทพฺพเมว โปราณกปณฺุฑิตา
ปพฺพชิตฺวา ปน อรณฺุเฌ วสนฺุตา อโลณฺุณิทฺฐปนํ อุทกมตฺต-
สิดการปณฺุณณจ ขาทนฺุตาปี สมฺปตฺตยาจกานํ ทตฺวา
สยํ ปีตีสฺเซน ยาเปสนฺุติ วตฺวา ฆนฺุเต อิทํ ตาว สพฺพปรีกฺษารทานํ
มหาชนสฺส ปากกัฏฺ คุมฺเหหิ วุตฺตํ อปากกัฏฺ ตํ โน กเถดาตีเตน
ยาจิติโต อตีตํ อหาริ

อตีเต พารานฺุณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเณเต โปทิสฺตฺโต
อสีตีโกฏฺวิภวสฺส พุราหฺมณฺุสฺส มหาสาลกฺุเล นิพฺพตฺติ ๗
อภิตฺตีตีสฺส นามํ กรีสุ ๗ ตสฺส ปทสา คมนกาลเ ภคินีปี
วิชายิ ๗ ยสวตีตีสฺสา นามํ กรีสุ ๗ มหาสฺตฺโต โสฬสวสฺสกาลเ
ตกฺกสลิํ คนฺุตา สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺุหิตฺวา ปจฺจาคมาสิ ๗
อถสฺส มาตาปีตโร กาลมกัสุ ๗ โส เตสํ เปตกิจฺจานิ การตฺวา
ชนวิโลกนํ กโรนฺุโต อสุโกนาม เอตฺตกั ฐนํ สณฺุจาเปตฺวา อตีโต
อสุโก เอตฺตกณฺุติ วจนํ สุตฺวา สํวิกฺคมานโส หุตฺวา อิทํ ปน เม
ปณฺุณายตี น ฐนสฺส สํหารกา สพฺเพ อิมํ ฐนํ ปหาเยว คตาอหํ
น ตํ อาทาย คมิสฺสามิตี ภคินี ปกฺโกสาเปตฺวา ตฺวํ อิมํ ฐนํ

ปฏิปชชาหิติ อาห ๑ ตุมหากัม ปน โโก อชฺฌาสโยติ ๑
ปพฺพชิตฺตกาโมมฺหิติ ๑ ภาติก อหํ ตุมฺเหหิ ฉชฺชิตฺตเขลํ สิริสา
น สมฺปฏิจฺฉิตฺตสํมิ น เม อิมินา อตุโถ อหฺมปิ ปพฺพชิตฺตสํมิติ ๑
โส ราชานํ อาปฺจุฉิตฺตวา เกรณฺจาราเปตฺวา ชเนน อตุถิกา
อกิตฺติปณฺฑิตฺตสฺส เกหํ กจฺจนฺตฺตติ

โส สตุตฺตํ มหาทานํ ปวตฺเตตฺตวา ชเน อชฺชียมาเน
จินฺเตสิ มยฺหํ อายุสงฺขารวา ชฺชียนฺติ กิ เม ชนฺชินฺนํ อตุถิกา
คณฺหิตฺตสฺสํมิตฺติ นิเวสนทฺวาริ วิวริตฺตวา ทินฺนณฺณเวว หรณฺตฺตติ
สทฺธิรณฺณสฺสวณฺณํ เกหํ ปหาย ฌาติมณฺณทลฺลสฺส ปรีเทวนฺตฺตส
ภคินิ กเหตุวา พาราณสีโต นิกฺขมิ ๑ เยน ทฺวารเณ นิกฺขมิ
ตํ อกิตฺติทฺวารินาม ชาตํ ๑ เยน ติตฺตเณ นที โอตินฺนํ ตมฺปิ
อกิตฺติตฺตถํนาม ชาตํ ๑ โส เทว ตินฺนํ โยชนานิ กนฺตฺตวา
รมณฺเญ จาเน ปณฺณสาถํ กตฺตวา ภคินิยา สทฺธิ ปพฺพชิตฺ ๑
ตสฺส ปพฺพชิตฺตกาโล ปฏฺจาย พหุ คามนิกมราชธานีวาสิโน
ปพฺพชิตฺตสฺส มหาปริวาริ อโหสิ มหาลาภสฺสกาโร นินฺนพฺพชิตฺติ
พฺพชิตฺตปฺปาโท วิย ปวตฺติ ๑ อถ มหาสตุโต อยฺ ลากสฺสกาโร
อติมหา ปริวาริปี เม มหนฺโต มยาเอกเกเนว วิหริตุํ วณฺณตฺติ
จินฺเตตฺตวา อเวลาย อนุตมโส ภคินิปี อชานาเปตฺวา เอกโกว
นิกฺขมิตฺตวา อนุปฺพเพน ทมิพรณฺณํ ปตฺตวา กาจิริปฏฺจณฺณสํมิเป (๑)
อุยฺยานเ วิหริโนโต ฌานาภินฺนํ นินฺนพฺพชิตฺติ ๑ ตตฺตาราปีสฺส
#๑. ส.ย. กาวีรปฏฺจณฺณสํมิเป ๑

มหาลาภสกุกาโร อุปุปชชชช โส ตัม ชิคฺขุจฺจนฺโต ฉชชชชชชช
อากาเสน คนฺตุวา นาคทีปสมีเป การทีป(๑) โอตริชช ตทา
การทีโป อหิตีโปนาม อโหสิชช โส ตตฺถ มหนตฺถ การรูกฺข
อุปนิสฺสาย ปณฺณสาลัม มาเปตฺวา วาสัม กปฺเปสิชช ตสฺส ตตฺถ
วสนภาวัม โกจิ ชานาติชช อถสฺส ภคินี ภাত্রี กเวสมานา
อนุปฺพุเพน ทมิพรภุจํ ปตฺวา ตัม อทิสฺวา เตน วสิตฺถุจฺจเนเยว
วสิ ฌานมฺปน นิพฺพตฺเตตฺถุ นาสกฺชชช

มหาสตุโต อปฺปิจฺจตาย กตฺถจิ อคนฺตุวา ตสฺส การรูกฺขสฺส
ผลกาเล ผลานิ ขาทติ ปตฺตกาเล ปตฺตทานิ อุทกสิณฺณานิ
ขาทติชช ตสฺส สีสเตเชน สกฺกสฺส ปณฺชุกมฺพลสิลาสนัม
อญฺหาการํ ทสฺเสสิชช สกฺโก โโก นฺโฆ มัม จานา จาเวตฺถกาโมติ
อวชฺเชนฺโต อภิตฺติปณฺชิตํ ทิสฺวา กิมตฺถัม นฺโฆ เอส ตาปโส สีสัม
รูกฺขติ สกฺกตฺถัม ปญฺเจติ อุทาทุ อญฺญัม วิมฺบิสฺสสามิ นนฺติ อยมฺ หิ
ทูกฺเขน ชีวิทัม กปฺเปสิ อุทกสิณฺณมตฺตทานิ การปตฺตทานิ ขาทติ
สเจ สกฺกตฺถัม ปญฺเจติ อตฺถโน สินฺนปตฺตทานิ มยฺหํ ทสฺสติ โน เจ
น ทสฺสตีติ พุราหฺมณวณฺณเนน ตสฺส สนฺตีกัม อากมฺชิชช โพธิสตุโต
การปตฺตทานิ เสเทตฺวา โอตาเรตฺวา สีสลฺลฏฺตทานิ ขาทิสฺสามิติ
ปณฺณสาลทฺวารเ นิสฺสีติชช อถสฺส ปุโรโต สกฺโก ภิกฺขชช
อญฺจาสีชช มหาสตุโต ตัม ทิสฺวา โสมนสฺสปฺปตฺโต หุตฺวา ลาภา
วต เม ยจกัม ปสฺสามิ อชช มม มโนรรถัม มตฺถกัม ปาเปตฺวา ทานัม
#๑. ม. การทีเป ช

ทสุสามิตี ปกุกภาชเนเนว อาทาย คนุตวา อิหิ เม ทานัน
สพพญญตถาณสสุ ปจฺจโย โหตุติ อตฺตโน อเสเสตฺตวาว ตสฺส
ภิกฺขุภาชเน ปกฺกจีปี ฯ พุราหุมนโณ ตํ คเหตุวา โถกํ คนุตวา
อนุตฺตรายี ฯ มหาสตุโตปี ตสฺส ทตฺวา ปุณฺ อปจิตฺวา
ปีติสุเขเนว วิดีนาเมตฺวา ปุณฺทิวเส ปจิตฺวา ตตฺถเวว ปณฺณ-
สาลทฺวารเ นิสีหิ ฯ

สกุโก ปุณฺ พุราหุมนเวเสน อาคมิ ฯ ปุณฺปี ตสฺส
ทตฺวา มหาสตุโต ตถเวว วิดีนาเมติ ฯ ตตฺถทิวเสปี ตถเวว ทตฺวา
อโห เม ลาภา การปตฺตานี นิสฺสาย มหนฺตํ ปุณฺณํ ปสฺตฺนฺติ
โสมนสฺสปฺปโต ตโย ทิวเส อนาหารตาย ทุพฺพลปี สมาน
มชฺชนฺตฺกสมเย ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา ทานัน อวชฺเชนฺโต
ปณฺณสาลทฺวารเ นิสีหิ ฯ สกุโก จินฺเตสิ อัยํ พุราหุมนโณ ตโย
ทิวเส นีรหาโร หุตฺวา เอวํ ทุพฺพลปี หุตฺวา ทานัน เทนฺโต
ตฺถจฺจิตฺโต เทติ จิตฺตสฺส อลฺยถตฺตํปี นตฺถิ อหิ อิมิ อิหิ นาม
ปญฺเจตฺวา ทานัน เทตีติ น ชานามิ ปุจฺจิตฺวา อชฺฌาสยมสฺส [๑]
ชานิสฺสามิตี ฯ โส [๒] มชฺชนฺตฺเก อาคนุตฺวา มหาสตุตฺส
ปุโรโต จตฺวา อมฺโก ตาปสฺ เอวรูปฺ อญฺหฺวาเต ปหฺรฺนฺเต เอวรูปฺ
โลณชลปฺริกฺขิตฺเต อรญฺเณ กิมตฺถํ ตโปกมฺมํ กโรสีติ ปุจฺจฺหิ ฯ

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา ปจฺมํ คาถมาห

#๑. ม. เอตฺถนฺตเร สุตฺวา ทานการณฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร
#มชฺชนฺตฺเกวีตฺตเวเต มหนฺตฺเนน สิริโสภกฺเคน คคนตฺเร ตฺรณฺสุริโย
#วีย ชลมาโนติ ทิสฺสนฺติ ฯ

[๑๘๐๖] อภิตติ ทิสวาน สมมุตติ สกโก ภูตปติ (๑) พุริ

กี ปุญญัม มหาปุรหุเม เอโก สมมตติ มมุมนิติ ฯ

ตตถ กิ ปุญญนติ กิ มนุสสสมปตติ ปุญฺเจนโต อุทาหุ
สกุคสมปตติอาทีนั อณฺณตรนติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต สกุกภาวณฺจสฺส ฌตฺวา นาหิ เอตา
สมปตติโย ปุญฺเจมิ สพฺพณฺณตํ ปน ปุญฺเจนโต ตโปกมมํ กโรมิติ
ปกาสตฺถุ ทุติยํ คาทมาห

[๑๘๐๗] ทุกฺโข ปุณฺพภูโว สกุก สริรสฺส จ เกทนั

สมโมหฺมรณฺณํ ทุกฺขํ ตสฺมา สมมามิ วาสวาติ ฯ

ตตถ ตสฺมาติ ยสฺมา ปุณฺปฺปุนิ ฌนฺธานั เกทนั
สมโมหฺมรณฺณจ ทุกฺขํ ตสฺมา ยตฺเถตานิ นตฺถิ ตํ นิพฺพานั
ปุญฺเจนโต อิธ สมมามิติ เอวํ อตฺตโน นิพฺพานชฺฌาสยตํ ทีเปติ ฯ

ตํ สุตฺวา สกโก ตฺถุจฺจมานโส สพฺพภเวสุ กิรายํ อุกฺกณฺจิติ
นิพฺพานตฺถาย อรณฺญเ เวหฺรติ วรรณสฺส ทสฺสามิติ วรรณ
นิมนฺเตนฺโต ตติยํ คาทมาห

[๑๘๐๘] เอตสฺมิ เต สุลปีเต ปฏฺฐิรฺเป สุภาสิเต

วริ กสฺสป เต ทมฺมิ ยํกิลฺลิจิ มนสิจฺจสิตีติ ฯ

ตตถ ยํกิลฺลิจิ มนสิจฺจสิตีติ ยํกิลฺลิจิ มนสา อิจฺจสิ

ตํ ทมฺมิ วริ คณฺหาหิตีติ ฯ

มหาสตุโต วริ คณฺหนฺโต จตฺตถิ คาทมาห

#๑. สฺยา. ม. ภูตปติ ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 218

[๑๘๐๕]วรณเจ เม อโท สกุก สพพภูตทานมิสสร
เยน ปุตเตจ ทาเร จ ฌนณณณ ปิยานิ จ
ลทุธา น อนุตปุเปนติ (๑) โส โลโก น มยิ วเสติ ฯ
ตตุถ วรณเจ เม อโทติ สเจ มยหิ วริ เทสิ ฯ ปิยานิ
จาติ อณณานิ จ ยานิ ปิยภณณทานิ ฯ น อนุตปุเปนติตี
ปุนปฺปุนิ ปุตตาทโย ปฏฺเจนฺติเยว น ติตฺตี อุปจจณฺติ ฯ
น มยิ วเสติ มยิ มาวสตุ มา อุปฺปชชตุ ฯ
อถสฺส สกุกิ ตฺสิตฺวา อุตฺตริมฺปิ วริ เทนฺโต มหาสตุโต
จ วริ คณฺหนฺโต อิมา คาธา อภาสีสุ
[๑๘๑๐]เอตฺสฺมี เต สฺลปิเต ปฏฺฐิรฺเป สฺภาสีเต
วริ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิลฺลิจิ มนฺสิจฺจลฺลิตฺติ ฯ
[๑๘๑๑]วรณเจ เม อโท สกุก สพพภูตทานมิสสร
เขตฺตํ วตฺถุํ หิรณฺณณจ กวาสุสฺสึ ทาสโปริสฺสึ
เยน ชาเตน จิยณฺติ โส โทโส น มยิ วเส ฯ
[๑๘๑๒]เอตฺสฺมี เต สฺลปิเต ปฏฺฐิรฺเป สฺภาสีเต
วริ กสฺสป เต ทมฺมิ ยํกิลฺลิจิ มนฺสิจฺจลฺลิตฺติ ฯ
[๑๘๑๓]วรณเจ เม อโท สกุก สพพภูตทานมิสสร
พาลิํ น ปสฺเส น สฺสณฺเน น จ พาลเณ สิวเส
พาลเณลฺลาปสฺลลาปี น กเร น จ โรจเย ฯ
[๑๘๑๔]กิณฺนุ เต อกริ พาลิอ วท กสฺสป การณฺณ
#๑. สฺยา. ม. ลทุธา นรา น ตปฺปนฺติ ฯ

เกน กสฺสป พาลสฺส	ทสฺสนํ นากิกงฺขลํ ๑
[๑๘๑๕]อนนํ นยติ ทุมเมโธ	อธฺรารํ นยฺยชติ
ทุนนโย เสยฺยโส โหติ	สมฺมา วุตฺโตปํ กุปฺปติ (๑)
วินนํ โส น ชานาติ	สาธฺมํ ตสฺส อทสฺสนํ ๑
[๑๘๑๖]เอตสฺมี เต สุลปิเต	ปฏฺฐิรฺเป สฺภาสึเต
วํ กสฺสป เต ทมฺมิ	ยงฺกิลฺยจ มนสิจฺจลสิ ๑
[๑๘๑๗]วรณฺเจ เม อโท สกุก	สพฺพภูตानมิสฺสร
ชีรํ ปสฺเส สฺสณฺ ชีรํ	ชีเรน สห สํวเส
ชีเรนลลาปสลลาปํ	ตํ กเร ตณฺจ โรจเย ๑
[๑๘๑๘]กีนฺนุ เต อกรํ ชีโร	วท กสฺสป การณํ
เกน กสฺสป ชีรสฺส	ทสฺสนํ อภิกงฺขลํ ๑
[๑๘๑๙]นนํ นยติ เมธาวิ	อธฺรารํ น ยฺยชติ
สุนโย เสยฺยโส โหติ	สมฺมา วุตฺโต น กุปฺปติ
วินนํ โส ปชานาติ	สาธฺมํ เตน สมมาคโม ๑
[๑๘๒๐]เอตสฺมี เต สุลปิเต	ปฏฺฐิรฺเป สฺภาสึเต
วํ กสฺสป เต ทมฺมิ	ยงฺกิลฺยจ มนสิจฺจลสิ ๑
[๑๘๒๑]วรณฺเจ เม อโท สกุก	สพฺพภูตानมิสฺสร
ตโต รตฺยา วิวสเน (๒)	สุริยสฺสुकฺคมนํ ปติ
ทิวพา ภกฺขา ปาตฺกเวยฺยํ	สีลวณฺโต จ ยาจกา
ททโต เม น จีเยถ	ทตฺวา นานุตฺตปเปยฺยหํ
#๑. สฺยา. ม. สมฺมา วุตฺโต ปกุปฺปติ ๑	๒. ม. วิวसान ๑

เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณฺณนา หน้า 220

ททำ จิตฺตํ ปสาเทยฺย	เอตํ สกุก วริ วเร ฯ
[๑๘๒๒]เอตสฺมี เต สฺลปิเต	ปฏฺฐิรฺเป สฺภาสึเต
วริ กสฺสป เต ทมฺมิ	ยงฺกิลฺลิจิ มนสิจฺลลสิ ฯ
[๑๘๒๓]วณฺเจ เม อโท สกุก	สพฺพภูตานิ สฺสร
น มํ ปฺนุ อฺเปยฺยาสึ	เอตํ สกุก วริ วเร ฯ
[๑๘๒๔]พฺหุหิ วตฺตจฺริยาหิ	นรา จ อถ นาริโย
ทสฺสนํ อภิกงฺขนฺติ	กิณฺนุ เม ทสฺสเน ภยํ ฯ
[๑๘๒๕]ตํ ตาทิสํ เทวณฺณํ (๑)	สพฺพกามสมิทฺธิณํ
ทิสฺวา ตโป ปมชฺเชยฺย	เอตํ เต ทสฺสเน ภยนฺติ ฯ

ตตฺถ เยน ชาเตนาคิ เยน จิตฺเตน ชาเตน กุฑฺธา สตฺตา
 ปาณวธาทีนํ กตตฺตา ราชทณฺฑวเสน วิสาขาทนาทีหิ วา อตฺตโน
 มารวเสน เอตานิ เขตฺตาทินี จิยนฺติ โส โทโส น มยิวเสยฺยาคิ
 ยาจติ ฯ น สฺสเนติ อสฺสกุญฺจาเนนาม วสตีตีปิ อิเมหิ การณฺเห
 น สฺสเนยฺยํ ฯ กิณฺนุ เต อกรนฺติ กิณฺนุ ตว พาเลน มาตา
 มาริตา อูทาหุ ตว ปิตา อณฺณํ วา ปน เต กี นาม อนตฺถํ
 อกริ (๒) ฯ อนยํ นยตีติ อการณํ การณฺนฺติ คณฺหาติ
 ปาณาติปาตาทีนํ กตฺวา ชีวิทํ กปฺเปสฺสามิติ เอวรฺูปานิ
 ทารุณกมฺมานิ จินฺเตติ ฯ อรฺุรายนฺติ สทฺธาทรฺุสึลฺลทรฺุปลฺลณฺธาทรฺุเรสุ
 อโยเชตฺวา อโยเค นียฺลชฺติ ฯ ทฺุณฺนโย เสยฺยโส โหตีติ
 ทฺุณฺนโยว ตสฺส เสยฺโย โหติ ปญฺจ ทฺุสฺสึลกมฺมานิ สฺมาทาย
 #๑. สฺยา. ม. เทวณฺณํ ฯ ๒. สึ. อกริ ฯ

วตฺตณเมว เสยโยติ คณฺหาติ หิตปฏิปตฺติยา วา ทฺนฺนโย โหติ
เนตฺตุ อสฺสกุณฺเณยฺยตฺตา ฯ สมนฺมา วุตฺโตติ เหตุนา การณน
วุตฺโต กุปฺปติ ฯ วินยฺนติ เหว อภิกฺกมิตพฺพนฺติ อาทิกํ อจารวินยฺ
น ชานาติ โอวาทลฺจ น สมฺปฏฺิจฺจติ สาธุ ตสฺสชาติ เอเตหิ
การณฺเหติ ตสฺส อทสฺสนเมว สาธุ ฯ สุริยสฺสกุณฺมณํ ปตฺติ
สุริยสฺสกุณฺมณเวลาย ฯ ทิพฺพา ภกฺขาติ ทิพฺพโกชนํ ฯ
ยาจกาติ ตสฺส ทิพฺพโกชนสฺส ปฏฺิกฺคาหกา ฯ วตฺตจฺริยาหิตี
ทานสึลอุโปสถกมฺเมหิ ฯ ทสฺสนํ อภิกงฺขนฺตีติ ทสฺสนํ มม
อภิกงฺขนฺติ ฯ ตํ ตาทิสฺนฺติ อายสฺมนฺตํ เอวรูปํ ทิพฺพา-
ลงการภูตฺติ ฯ ปมชฺเชยฺยฺนติ ปมาทํ อापชฺเชยฺยํ ตว สิริสมฺปตฺตี
ปฏฺุเจยฺยํ เหว นิพฺพานตฺถาย ปวตฺติเต ตโปกมฺเม สกฺกภูจฺจัน
ปฏฺุเจนฺโต ปมตฺโตนาม ภเวยฺยํ เหว ตว ทสฺสนํ มยฺหิ ภยฺนฺติ ฯ
สกุโก สาธุ ภนฺเต น เต อิตฺโต ปฏฺุจาย สนฺตฺกํ อาก-
มิสฺสามิตี ตํ อภิวาเทตฺวา ขมาเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ มหาสฺตฺโต
ยาวชีวํ ตตฺถเวว วสนฺโต พุรฺหุมฺวิหาเร ภาเวตฺวา พุรฺหุมฺโลเก
นิพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมชานสฺสิ
ตทา สกุโก อนฺนุรฺทฺโต อโหสิ อภิตฺติปณฺฑิโต ปน
อหเมวาทิ ฯ

อภิตฺติชาตกํ สตฺตมํ ฯ

อหเมว ทุพฺภาสิตั ภาสิ พาโลติ อิทั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต โกกาลิกั อารพุก กเถสิ ฯ

เอกสมึ หิ อนุโตวสุเส เทว อคฺคสาวกา คณั ปหาย
วิวิตฺตวาลั วสติคฺคามา สตุถารั อาปฺจูจฺจิตฺวา โกกาลิกฺกรฎฺเจ
โกกาลิกฺกวสนฺภูจฺจานันฺ คนฺตุวา ตั เอวมาหํสุ อาวุโส โกกาลิก
ตั นิสฺสาย อมฺหากั อมฺहे จ นิสฺสาย ตว ฝาสฺวิหาโร ภวิสฺสติ
อิมั เตมาสิ อีเชว วเสยฺยามาติ ฯ โก ปนาวุโส มั นิสฺสาย
ตุมฺหากั ฝาสฺวิหาโรติ ฯ สเจ ตฺวึ อาวุโส อคฺคสาวกา
อิช วิหรนุติติ กสฺสจฺจิ นาโรเจยฺยาสิ มยั สุขั วิหเรยฺยาม อัย
ตั นิสฺสาย อมฺหากั ฝาสฺวิหาโรติ ฯ อถ ตุมฺहे นิสฺสาย มยฺหํ
โก ฝาสฺวิหาโรติ ฯ มยั ตฺยฺหํ อนุโตเตมาสิ ฐมฺมํ วาเจสฺสาม
ฐมฺมกถั กเถสฺสาม เอสตฺยฺหํ อมฺहे นิสฺสาย ฝาสฺวิหาโรติ ฯ
วสถาวุโส ยถาชฺฌาสเยนาติ โส เตสิ ปฏฺฐึปฺปํ เสนาสนันฺ อทาสิ ฯ
เต ผลสฺมาปตฺติสฺสฺเชน สุขั วสิสฺสุ ฯ โกจิ เนสิ ตตฺถ วสนภาวึ
น ชานาติ ฯ

เต วุตฺถวสุสา ปวาเรตฺวา อาวุโส ตั นิสฺสาย สุขั วุตฺถมฺหา
สตุถารั วนฺทิตฺตุ คจฺจามาติ ตั อาปฺจูจฺจิสฺสุ ฯ โส สาธฺฐติ สมนฺปฏฺฐึจฺจิตฺวา
เต อาทาย ฐุรคามे ปิณฺฑาทาย จริ ฯ เถรา กตฺถกตฺถกิจฺจา

คามโต นิกขมีสุ ฯ โกกาลีโก เต อโยเชตฺวา นีวตฺติตฺวา
มนุสฺसानํ อโรเจสิ อุปาสกา ตุมฺเห ตีรจฺฉานคตสทิสสา เทว
อคุศาวเก เตมาสิ ฐรวีหारे วสนฺเต น ชานิตฺถ อิทานิ โข
คตาทิ ฯ มนุสฺสา กสมฺมา ปน ฆนฺเต อมฺหากํ นาโรจยิตฺถาติ
วตฺวา พหฺสปปิเตลาทีเกสชฺชณฺเจว วตฺถจฺฉานทณฺจ คเหตุวา
เถเร อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ขมถ โน ฆนฺเต มยํ ตุมฺหากํ
อคุศาวกาวิ น ชานาม อชฺช โน โกกาลิกภทฺทนตฺสส วจเนน
ณาดํ อมฺหากํ อนุกมฺปาย อิมานิ เกสชฺชวตฺถจฺฉานทานิ
คณฺหธาติ ฯ

โกกาลีโก เถรา อปฺปิจฺฉา สนฺตฺถุจฺจา อิมานิ วตฺถานิ
อตุตฺตนา อคเหตุวา มยํหิ ทสฺสนฺตฺติ จินฺเตตฺวา อุปาสเกหิ สทฺธิเยว
เถรานํ สนฺตฺกํ คโต ฯ เถรา ภิกฺขุปริปาจิตฺตฺตา ตโต กิณฺจ
เนว อตุตฺตนา คณฺหีสุ น โกกาลิกสฺส ทาเปสุ ฯ อุปาสกา
ฆนฺเต อิทานิ อคณฺหนฺตา ปฺน อมฺหากํ อนุกุคฺคตฺถาย อิทาคจฺ-
ญเยธาธาติ ยาจีสฺสุ ฯ เถรา อธิวาเสตฺวา สตฺถุ สนฺตฺกํ อคมมีสุ ฯ
โกกาลีโก อิม เถรา อตุตฺตนา อคณฺหนฺตา มยฺหมปฺปี น ทาเปสนฺติ
อาฆาตํ พนฺธิ ฯ เถราปฺปี สตฺถุ สนฺตฺเก โถกํ วสิตฺวา อตุตฺตโน
อตุตฺตโน ปรีวारे ปญฺจสเต ภิกฺขุ อาทาย ภิกฺขุสทฺสเสน สทฺธิ
จาริกณฺจรมานา โกกาลิกกรฺภูจํ ปตฺตา ฯ เต อุปาสกา
ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา เถเร อาทาย ตเมว วิหารํ เนตฺวา เทวสิกํ
มหาสกฺการํ กรีสุ ฯ ปหฺตุํ เกสชฺชวตฺถจฺฉานํ อุปฺปชฺชิ ฯ

เถเร หิ สหุธี อากตภิกขุ จีวรานิ วิจาเรนุตตา สหุธี อากตานิ
ภิกขุณณเฑว เทนติ โกกาลิกสุส น เทนติ ฯ เถราปี ตสุส
น ทาเปนติ ฯ โกกาลิกโก จีวรํ อลภิตฺวา ปาปิจฺจมา สารีปุตฺต-
โมคฺคผลุณานา ปุพฺเพ ทิพยมานํ ลากํ อคเหตุวา อิทานิ คณฺหนฺติ
ปุเรตฺถํ น สกฺกา อณฺเฑน น โอลิเกนฺตํติ เถเร อุกโกสติ ปริภาสติ ฯ
เถรา โกกาลิกโก อมฺเห นิสฺสาย อุกฺสํ ปสวตีติ สปริวารา
นิกฺขมิตฺวา อณฺเฑํ ฆนฺเต กติปาหํ วสธาติ มนฺุเสหิ ยาจิยมานาปี
นิวตฺติตฺถํ น อิจฺฉีสฺสุ ฯ

อเถโก ทหฺรภิกขุ อาห อุปาสกา กถํ เถรา วสิสฺสนฺติ
ตุมฺหากํ กุลฺลกตฺเถโร อิมํสํ วาสํ น สหตีติ ฯ เต ตสุส สนฺติกํ
คณฺตุวา ฆนฺเต ตุมฺเห กิร เถรานํ อิท วาสํ น สหถ คจฺจถ ฆนฺเต
ขมาเปตฺวา วา นีวตฺเตถ ปลายิตฺวา วา อณฺเฑตฺถ วสธาติ ฯ
โส อุปาสกานํ ฆเยน คณฺตุวา เถเร ยาจิ ฯ เถรา คจฺจวฺโส
น มยํ นีวตฺตามาติ ปกฺกมฺีสฺสุ ฯ โส เถเร นีวตฺเตตฺถํ อสฺกโกนฺโต
วิหารเมว ปจฺจจากโต ฯ อถ นํ อุปาสกา ปุจฺฉีสฺสุ นีวตฺติตา เต
ฆนฺเต เถราติ ฯ นีวตฺเตตฺถํ นาสกฺขี อวฺโสติ ฯ อถ นํ
อิมํสมิ ปาปฺรมฺเม อิท วสนฺเต เปสฺลา ภิกขุ น วสิสฺสนฺติ
นิกฺขุณฺณิสฺสาม นนฺติ จินฺเตตฺวา ฆนฺเต มา ตฺวํ อิท วส อมฺเห
นิสฺสาย ตฺยหํ กิณฺจ นตฺถิติ อหํสฺสุ ฯ โส เตหิ อพฺหุมานกโต (๑)
ปตฺตจิวรมาทาย เขตวนํ คณฺตุวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา
#๑. ม. นิกฺกขุณฺณิสฺสาม ฯ

ปาปีจณา ภนฺเต สารีปุตฺตโมคฺคฺคฺลฺลานา ปาปีกานํ อิจฺฉานํ วสั
คตฺตาทิ อาห ฯ อถ นั สตุถา มาเหว โภกาทิก อวจ ปสาเทหิ
โภกาทิก สารีปุตฺตโมคฺคฺคฺลฺลานเสฺ จิตฺตํ เปสลา1 ภิกฺขุติ ชารเหหิ ฯ
วาริโตปี โภกาทิกอ คฺคฺมุเห ภนฺเต คฺคฺมุหากั อคฺคฺสาวกานํ
สทฺทฺทล อหํ ปจฺจกฺขโต อทฺทลํ ปาปกา เอเต ปฏิจฺฉนฺนํกมฺมมนฺตา
ทฺสฺสึลลาทิ วตฺวา ยาวตฺตियํ สตุถารา นีวาริโตปี ตเถว วตฺวา
อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ ตสฺส ปกฺกนฺตมตฺตสฺเสว สกฺลสรีเร
สาสปมตฺตา ปิพกา อฏฺฐหิตฺวา อนฺนุปฺพุเพน วทฺธิตฺวา
เวพฺพปกฺกมตฺตา หุตฺวา ภิชฺชิตฺวา ปุพฺพโลहितานิ ปคฺคฺมรีสุ ฯ
โส นิตฺถนฺนโต เวทนาป- *ปตฺโต เซตวนทฺวารโภกฺจเก นิปฺชฺชิ ฯ
โภกาทิกเณ เทว อคฺคฺสาวกา อกฺกฏฺฐาติ ยาว พฺรหฺมโลกา
เอกโกลาหลั อโหสิ ฯ

อถสฺส อุปฺชฺฆาโย คฺคฺคฺทิ นาม (๑) พฺรหฺมา ตั การณํ ญตฺวา
อาคฺคฺนตฺวา ตั เถเร ขมาเปสฺสามีติ อากาเส จตฺวา โภกาทิก ผรฺสุ
เต กมฺมํ กตฺ อคฺคฺสาวเก ปสาเทหิติ อาห ฯ โภ ปน คฺคฺ
อาวฺโสติ ฯ คฺคฺคฺทิพฺรหฺมานาม อหนฺติ นนฺ คฺคฺ อาวฺโส ภควตา
อนาคามีติ พุยาโกโต อนาคามี จ อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โลกาทิ
วตฺตํ คฺคฺ สงฺการฏฺฐาเน ยโกโข ภวิสฺสตีติ มหาพฺรหฺมานํ อปสาเทสิ ฯ
โส ตั อตฺตโน วจันํ คาหาเปตฺตุ อสฺกโกนฺโต ตว วาจาเย ตวเมว
ปญฺญาธิสฺสตีติ วตฺวา สฺทฺทฺชวาสเมว คโต ฯ โภกาทิกอปี กาลั
#๑. ม. ตฺรฺฐ นาม ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณณนา หน้า 226

กตฺวา ปทุมนิรเย อุปฺปชฺชชฺ ๑ ตสฺส ตตฺถ นิพฺพตฺตภาวํ ฌตฺวา
สหมฺปติมหาปุรหฺมา ตถาคตสฺส อาโรเจตี ๑ สตฺถา ภิกฺขุณฺ
อาโรเจตี ๑ ภิกฺขุ ตสฺสอคุณฺ กเถนฺตา ฌมฺมสภายํ กถํ
สมฺภูจฺจาเปตฺถ อวฺวโส โกกาลีโก กิรฺ สารีปฺตฺตโมคฺคฺคฺลฺลาเน
อกฺโกตีตฺวา อตฺตโน มุขํ นิสฺสาย ปทุมนิรเย อุปฺปนฺโนตี ๑
สตฺถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาตี
ปฺจฺจิตฺวา อิมายนามาตี วุตฺเต น ภิกฺขเว โกกาลีโก อิทาเนว
วจนเน หโต อตฺตโน มุขํ นิสฺสาย ทุกฺขํ อนฺุภวตี ปุพฺเพเปส
อตฺตโน มุขํ นิสฺสาย ทุกฺขํ อนฺุภเวตีวาตี วตฺวา อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต ตสฺส
ปุโรหิตो ปิงฺกโล นิกฺขนฺตทาโฆ อโหตี ๑ ตสฺส พุราหฺมณฺ
อญฺเณน พุราหฺมณฺเนน สทฺธิ อติจริ ๑ โสปี ตาทีโสว ๑
ปุโรหิตो พุราหฺมณฺ ปฺนปฺปฺนํ วาเรนฺโตปี วาเรตฺถุ อสฺกโกนฺโต
จินฺเตลี อิมํ มม เวรี สหตฺถา มาเรตฺถุ น สกฺกา อุปายเน นํ
มาเรสฺสามีตี ๑ โส ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา อห มหาราช
ตว นกรํ สกฺลชฺมฺพุทฺธิเป อกฺคนกรํ ตวํ อกฺคราชา เอวํ อกฺครณฺโโล
นาม ตว ทกฺขิณฺทวารํ ทฺยตฺตํ อวมฺงฺคฺลนฺตี ๑ อจฺริย อิทานิ
กึ กาทพฺพนฺตี ๑ มงฺกลํ โยเชตพฺพนฺตี ๑ กึ ททฺหํ วญฺญตีตี ๑
ปฺราณทวารํ หาเรตฺวา มงฺกลยฺตฺตานํ ทารุณิ คเหตฺวา
นกรปฺริคฺคาหกานํ ภูตानํ พลี ทตฺวา มงฺกลนฺกฺขตฺเตน ปตฺติจฺจาเปตฺถุ
วญฺญตีตี ๑ เตนหิ เอวํ กโรถาตี ๑ ตทา โพธิสฺตฺโต ตกฺการิโย

นาม มาณโว หุตวา ตสฺส สนฺติเก สิปปิ อุกฺคณฺหาติ ฯ
ปุโรหิตอ ปุราณทวาริ หารेतฺวา นวํ ปติญฺจาเปตฺวา ราชานํ
อาห นิญฺจิติ เทว ทวาริ เสว ฆทฺทกนฺกขตฺตํ ตํ อนตฺติกฺกมิตฺวา
พลี กตฺวา ทวาริ ปติญฺจาเปตฺวํ วญฺญตฺติติ ฯ เตนฺหิ อัจริย
พลิกมฺมตฺถาย ก็ ลทฺฐํ วญฺญตฺติติ ฯ เทว มฺhesกฺขํ ทวาริ
มฺhesกฺขเทวตาหิ ปรีคฺคหิตํ เอกํ ปิงฺคํ นิกฺขนฺตทาตํ อุกฺโต
วิสุทฺธํ พุราหฺมณํ มาเรตฺวา ตสฺส มํสฺโลหิตนฺ พลี กตฺวา สริริ
เหญฺจา จิปีตฺวา ทวาริ ปติญฺจาเปตฺพพิ เอวํ คฺมุหากฺลจฺ นกรสฺส
จ โสตฺถิ (๑) ฆวิสฺสตีติ ฯ สาธฺ อัจริย เอวรूपํ พุราหฺมณํ
มาเรตฺวา ทวาริ ปติญฺจาเปหิติ ฯ

โส คฺกุณฺมานโส เสว ปจฺจามิตฺตสฺส ปิญฺจि ปสฺสิสฺสามิติ
อฺสฺสาหฺซาโต อตฺตโน เกหิ คนฺตฺวา มฺขํ รกฺขิตฺวํ อสฺกโกนฺโต
ตฺริตฺตฺริโต ฆริยํ อาห ปาเป จณฺฑาถิ อิตฺโต ปญฺจาย เกน สทฺธิ
อฆริมฺสฺสสิ เสว เต ชาริ มาเรตฺวา พลิกมฺมํ ฆริสฺสามิติ ฯ
นिरปรารฺชํ ก็การณฺมา มาเรสฺสตีติ ฯ ราชา กพารปิงฺคลสฺส
พุราหฺมณสฺส มํสฺโลหิตนฺ พลิกมฺมํ กตฺวา นกรทวาริ ปติญฺจาเปหิติ
อาห ชาโร จ เต กพารปิงฺคโล ตํ มาเรตฺวา พลิกมฺมํ ฆริสฺสามิติ ฯ
สา ชารสฺส สนฺติกํ สาสนํ ปาหสิ ราชา ฆริ กพารปิงฺคลํ
พุราหฺมณํ มาเรตฺวา พลี กาคฺคาโม สเจ ชีวิตฺคาโม อญฺเณปี
ตยา สทฺธิเส พุราหฺมณฺเ คเหตฺวา สกาลสฺเสว ปลายสฺสูติ ฯ
#๑. ม. วุฑฺฒิ ฯ

โส ตถา อกาสิ ฯ ตํ นครเ ปากภูํ อโหสิ ฯ สกถนกรโต
สพเพ กพารปิงคถา ปลาหีสุ ฯ

ปุโรหิตอ อมิตตสฺส ปลาตภาวํ อชานิตฺวา ปาโตว ราชานํ
อุปสงฺกमितฺวา เทว อสฺสกุจฺจเน กพารปิงคโถ พฺราหฺมโณ อตฺถิ
ตํ คณฺหาเปถาติ อหา ฯ ราชา อมจฺเจ เปเสสิ ฯ เต ตํ
อุปสฺสนฺตา อาคนฺตฺวา ปลาโต กิราติ อโรเจตุํ ฯ อณฺณตฺถ
อุปชารเถาติ ฯ สกถนกรเ อุปชารนฺตฺวาปี น ปสฺสีสฺสุ ฯ ตโต
อณฺณํ อุปชารเถาติ วุตฺเต เทว จเปตฺวา ปุโรหิตํ อณฺโณ เอวรฺูโป
นตฺถิติ วทีสุ ฯ ปุโรหิตํ น สกฺกา มารตฺนฺติ ฯ เทว กิ วเทถ
ปุโรหิตสฺส การณา อชฺช ทฺวารเ อปติฏฺจาปีเต นครํ อคฺคตํ
ภวิสฺสติ อจฺริโย กเถนฺโต อชฺช อติกกमितฺวา อโโต
สํวจฺจรจฺเจเนน นกฺขตฺตํ ลภิสฺสตีติ กเถสิ สํวจฺจริ นครเ อทฺวารเก
ปจฺจตฺถิกานํ โอกาโส ภวิสฺสติ อิมํ มารตฺวา อณฺเณน พฺยตฺเตน
พฺราหฺมเณน พฺลิกมฺมํ การตฺวา ทฺวารํ ปติฏฺจาเปสฺสามาติ ฯ
อตฺถิ ปนณฺโณ อจฺริยสฺสิโส ปณฺชิตพฺราหฺมโณติ ฯ อตฺถิ เทว
ตสฺเสว อนฺเตวาสิโก ตกฺการิยมาณโวนาม ตสฺส ปุโรหิตฏฺจानํ
ทตฺวา มงฺคลํ กโรถาติ ฯ

ราชา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สมนฺนํ การตฺวา ปุโรหิตฏฺจानํ
ทตฺวา ตถา กาคฺตุ อานาเปสิ ฯ โส มหฺนฺเตน ปรีวารเ
นกรทฺวารํ อคมาสิ ฯ ปุโรหิตํ ราชานฺภาเวน พนฺธิตฺวา
อานยีสฺสุ ฯ มหาสฺตฺโต ทฺวารจปนฏฺจเนน อวาภูํ ขณาเปตฺวา

สาณิ ปริกขิปาเปตวา อจาริเยน สทุธิ อนุโตสาณิยิ อฏฐาสิ ฯ
อจาริโย อวาภู โอลิเกนุโต อตุตโน ปติฏฐัง อลภนุโต อนตุโถ (๑)
ดาว เม นิปฺฟาทิโต อโหสิ พาลตาย ปน มุขํ รกฺขิตุํ อสหนุโต
เวเคน ปาปีตฺติยา กเถสิ อตุตนาว เม อตุตโน วโร อภโตติ
มหาสตุตํ อลปฺนุโต ปจฺมํ คาลมาห

[๑๘๒๗]อหเมว ทุพฺภาสิตํ ภาสิ พาโล

ภงฺโกว อรณฺเณ (๒) อหิมวฺหายมาโน

ตกการิเย โสพฺภมิมํ ปตามิ

น กิเรว สาธฺ อติเวลภาณิตี

ตตุถ ทุพฺภาสิตํ ภาสิตี ทุพฺภาสิตํ ภาสิ ฯ ภงฺโกวาติ

ยถา อรณฺเณ มณฺฑโก วสนุโต อตุตโน ขาทกํ อหิ อเวหติ โส
ตํ อวฺหยาโน (๓) ทุพฺภาสิตํ ภาสตีนาม เอวํ อหเมว ทุพฺภาสิตํ
ภาสิ ฯ ตกการิเยติ ตสฺส นามํ อิตฺถิลิงฺกํ [๔] ตํ อลปฺนุโต
เอวมาห ฯ

ตํ สตุตฺวา มหาสตุโต ทุตฺติยํ คาลมาห

[๑๘๒๗]ปฺปโปติ มจฺโจ อติเวลภาณิ

พนฺธิ วธิ โสภปริเทวณฺจ (๕)

อตุตตานฺเวยว กรหาสิ เอตุโต (๖)

อจาริย ตํ นิขณฺนฺติ (๗) โสพฺภเกติ ฯ

#๑. ม. อตุโถ ฯ ๒. สฺยาม. เกโกวอรณฺเณ อหิมวฺหาย มาโน ฯ

#๓. ม. อวฺหายมาโน ฯ ๔. ม. เอตุถนฺตเร นาม เตเนวาติ

#ทิสฺสตี ฯ ๕. สฺยาม. โสภปริเทวณฺจ ฯ ๖. สฺยาม. ม. เอตุถ ฯ

#๗. ม. อาเจร ยํ ตํ นิขณฺนฺติ ฯ

ตตุถ อติเวลภาณิตี เวลาติกุกนตุํ ปมาณาติกุกนตุํ
กตุวา กถนํนาม น สาธุ อติเวลภาณิ ปุริโส น สาธุติปิ อตุโถ ๕
โสภปริเทวณฺจาติ อจริย เอวเมว อติเวลภาณิ ปุริโส วรพนฺชณฺจ (๑)
โสภณฺจ มหนฺเตน สทฺเทน ปริเทวณฺจ ปโปโปติ ๕ ครหาสิตี
ปรี อครหิตฺวา อตุตํนํเขว ครเหยยาสี ๕ เอตุโตติ เอตสฺมี
การณ ๕ อจริย ตนฺติ อจริย เยน การณน ตํ
นิชณฺนติ โสพฺเภ ตํ ตยว กตํ ตสฺมา อตุตํนํเมว
ครเหยยาสีตี วทติ ๕

เอวณฺจ ปน วตุวา อจริย วาจิ อรกฺขิตฺวา น เกวลํ
ตวเมว กุกฺขปฺปโต อณฺเณปิ ปตุตาเขวติ อตีตํ อหริตุวา
ทสฺเสตี

ปุพฺเพ กิร พาราณสิขํ กาลีนํม คณฺิกา อโหสิ ๕
ตสฺสา ตฺมุขฺทิลอนํม ภาตา ๕ กาลี เอกทิวสํ สหสฺสํ
คณฺฺหาติ ๕ ตฺมุขฺทิล ปน อิตฺถิธฺตุโต สุราธฺตุโต อกฺขธฺตุโต
จ อโหสิ ๕ สา ตสฺส ธนํ เทติ ๕ โส ลทฺฐลทฺฐํ วินาสติ ๕
สา ตํ วาเรณฺตีปิ วาเรตุํ นาสกฺขิ ๕ โส เอกทิวสํ ชฺูเต ปราชิโต
นิวตฺถวตฺถานิ ทตุวา กฺกุสํารชณฺฑํ นิวาเสตุวา ตสฺสา เคหํ
อาคมิ ๕ ตาย จ ทาสิโย อาณตฺตา โหณฺติ ตฺมุขฺทิลสฺส
อาคตกาเล กิณฺจิจิ อทตุวา คีวํยํ นํ คเหตุวา นิหเรยฺยาถาติ ๕
ตา ตถา กรีสุ ๕ โส กนฺตุวา ทวารมฺมุเล โรทฺนุโต อฏฺฐาสี ๕
#๑. ม. วรํ พนฺชณฺจ ๕ ส. ย. วรพนฺชณฺจ ๕

อเถโก เสฏฐิปุตุโต นิจจกัลล กาลิยา สหสฺสํ อหฺรณฺโต (๑)
ตํทิวสํ ตํ (๒) ทิสฺวา ก็ ตฺถุทฺทิล โรทฺสีติ ปุจฺฉิฯ สามิ ชฺชุตฺเต ปฺราชิโต
มม ภคินิยา สฺนตฺตํ อากโตมฺหิ ตา มํ ทาสิโย คีวํยํ กเหตฺวา
นีหริสฺสูติฯ เตนฺหิ ตฺถุจ ภคินิยา เต กเถสฺสามิติ โส คนฺตฺวา
ภตา เต กฺกุสฺราจฺจํ นีวาเสตฺวา ทฺวารมฺมูเล จิโต วตฺถานิสฺส
กิมตฺถํ น เทสิติ อหฺฯ อํ ทาวน เทมิ สเจ ปน เต สิเนโห
อตุติ ตฺวํ เทสิติฯ ตสฺมี ปน คณิกาย ฆเร อิทํ จาริตฺตํ อภตฺ
สหสฺสโต (๓) ปญฺจ สฺตานิ คณิกาย โหณฺติ ปญฺจ สฺตานิ วตฺถกนฺชฺมาลา
มฺลानิ โหณฺติฯ อากตฺปฺริสา ตสฺมี ฆเร ลทฺทวตฺถานิ นีวาเสตฺวา
รตฺตี วสิตฺวา ปฺนทิวเส กจฺจนฺตา ตมฺปิ จเปตฺวา อากตฺวตฺถาเนว
นีวาเสตฺวา กจฺจนฺติฯ ตสฺมา เสฏฐิปุตุโต ตาย ทินฺนวตฺถานิ
นีวาเสตฺวา อตฺตโน สฺวญฺญเก ตฺถุทฺทิลสฺส ทาเปสิฯ โส นีวาเสตฺวา
นทฺนโต ตชฺชนฺโต (๔) คนฺตฺวา สฺราเคหํ ปาวิสิฯ กาลิปี ทาสิโย
อาณาเปสิ เสว เอตฺสฺส คมนกาเล วตฺถานิ อจฺฉินฺนฺเทยฺยาถาติฯ
ตา ตสฺส นิกฺขมฺนกาเล อิตฺถิจิโต จ อุปฺชาวิทฺวา วิลุมฺปฺมานา
วिय (๕) สฺวญฺญเก กเหตฺวา อิทานิ ยาหิ กุมาราทิ นคฺคํ กตฺวา
วิสชฺเชลฺสุฯ โส นคฺคโคว นิกฺขมิฯ ชโน ปฺริหาลิ กโรติฯ
โส ลชฺชิตฺวา มยาเวตฺตํ กตฺ อหฺเมว อตฺตโน มุขํ รกฺขิตฺตํ นาสกฺขินฺติ
ปฺริเทวิฯ อิทํ ตาว ทสฺเสตฺตํ ตติยํ คากฺมาห
#๑. ม. อหฺรณฺโตฯ ๒. ม. ตํ ทิวสํ ตนฺติ นตฺถิฯ ๓. ม.
#อากตฺสหสฺสโตฯ ๔. ม. กชฺชนฺโตฯ ๕. ม. วियสทฺโท นตฺถิฯ

[๑๘๒๘]กิเมวาทิ ตุณฺหิถิ อปุจฺฐิ (๑)

กเรยฺยาสิ (๒) ภาดริ กาลิกาย

นคฺโควาทิ (๓) วตฺตยฺกณฺจ ฉินฺโน (๔)

อยมฺปิ อตฺถโถ พหุ ตาทิโสวาทิ ฯ

ตตฺถ พหุ ตาทิโสวาทิ เสฏฺฐิปปฺตฺโตปิ หิ อตฺตนา กเตเหว
ทุกฺขํ ปตฺโต ตวมฺปิ ตสฺมา อํยํ ตฺยหํ ทฺกฺขปฺปตฺติ [๕] พหุหิ
การณฺหิ ตาทิโสว ฯ

อปฺโรปิ พาราณสียํ อชฺปาลานํ ปมาเทน โจรภูมียํ ทฺวิสุ
เมณฺฑเทสุ ยฺชมนฺเตสุ เอโก กุลฺิงคสฺกฺโณ อิมํ อิทานิ ภินฺเนหิ
สิเสหิ มริสฺสนฺติ วาเรสฺสามิ เตติ มาตฺตล มา ยฺชมนฺตาทิ วาเรตฺวา
เตสํ กถํ อคฺเหตฺวา ยฺชมนฺตानญฺเวยว ปิฏฺฐิมฺปิ สิเสปิ นิสิตฺตฺวา
ยาจิตฺวา วาเรตฺถุ อสฺกฺโกนฺโต เตนหิ มํ มาเรตฺวา ยฺชมนฺตาทิ
อฺภินฺนํ สีสฺนฺตฺริ ปาวิสิ ฯ เต อญฺณมญฺญํ ปหฺริสฺสุเยว ฯ
โส สณฺหกรณฺมียํ ปีสฺสิโตวีย อตฺตนา กเตเนว วินาสํ ปตฺโต ฯ
อิทํ อปฺโรปิ การณํ ทสฺเสนฺโต จตฺตถํ คากมาห

[๑๘๒๙]โย ยฺชมนฺมานานํ อยฺชมนฺมาโน

เมณฺฑนฺตฺริ ปจฺจุปฺติ (๖) กุลฺิงโคท

โส ปีสฺสิโต เมณฺฑสฺสิเรหิ ตตฺถ

อยมฺปิ อตฺถโถ พหุ ตาทิโสวาทิ ฯ

#๑. สฺยา. อฺนฺปุจฺฐิ ฯ ๒. ม. กเรยฺย สิ ฯ ๓. สฺยา. ม. นคฺโควาทิ ฯ

#๔. สฺยา. ชิโน ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺถโถติ ทิสฺสติ ฯ

#๖. สฺยา. ม. อจฺจุปฺตี ฯ

ตตถ เมณฑนุตรนุติ เมณฑนั อนุตรั ฯ ปจจุปตีติ
อติคนตุวา อุปติ อากาเส สีตานั เวมชเฒ อฏฐาสีติ อตุโถ ฯ
ปัสสีโตติ ปิพิโต ฯ

อปเรปี พาราณสีวาสิโน โคपालกา ผลิตั ตาลรุกข์
ทิสฺวา เอกั ผลตถาย รุกข์ อาโรเปสุ ฯ ตสฺมี ผลานิ ปาเตนเต
เอโก กณฺหสไปโป วุมมิกา นิกุขมิตฺวา ตาลรุกข์ อภิรุหิ ฯ
เหฏฐา จิตา ทณฺหาทีหิ ปหรนฺตาปี ตั นิวาเรตุ นาสกฺขีสุ ฯ
เต สไปโป ตาลั อภิรุหตีติ อิตฺรสุส อัจจิกฺขีสุ ฯ โส ภีโต มหารว
รวี ฯ เหฏฐา จิตา เอกั อิศฺวาฏักั จตุสุ กณฺเฒสุ กเหตุวา
อิมสฺมี สาฏุกเปติตาติ อาหฺสุ ฯ โส ปรีคลนฺโต (๑) จตฺนุนปี
อนฺตเร สาฏุกมชเฒ ปตี ฯ ตสฺส ปาตนเวเคน เต สณฺจาเรตุ
อสกโกนฺดา อลฺลวมณฺณํ สีเสน ปหริตุวา ภินฺเนหิ สีเสหิ
ชีวิตกฺขยั ปตฺตา ฯ อิํ ภารณั ทสฺเสนฺโต ปญฺจมํ กาลมาห
[๑๘๓๐]จตุโร ชนา ไปฏฺจกั อคฺคเหสุ (๒)

เอกณฺจ ไปสิ อนุรฺกขมานา
สพฺเพเว เต ภินฺนสีรา สยีสู
อยมปี อตุโถ พหุ ตาทีโสวาติ ฯ

ตตถ ไปฏฺจกนฺติ สาฏักั (๓) ฯ สพฺเพเว เตตี เตปี จตฺตาโร
ชนา อตฺตนา กเตเนว ภินฺนสีสา สยีสู ฯ
#๑. ม. ปตฺนฺโต ฯ ๒. สฺยา. ม. ไปตฺถกมคฺคเหสุ ฯ ๓. สี. ยู.
#มนฺสาฏักั ฯ ม. สาณฺสาฏักั ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 234

อปราปี พาราณสีวาสิโน เอพกโจรา รตุตี เอกัง อัง
เถเนตฺวา ทิวา อรณฺเณ ขาทิสฺสามาติ ตฺสฺสา อวฺสฺสนตฺถาย
มุขัง พนฺธิตฺวา เวพฺพคฺมุเพ จเปสฺสุฯ ปฺนทิวเส ตัง ขาทิตฺ
คจฺจนฺตา อาวุชฺชํ ปฺมุสฺสิตฺวา อคฺมํสฺสุฯ เต อัง มาเรตฺวา มํลํ
ปฺจิตฺวา ขาทิสฺสาม อหฺรณฺวณฺตํ เอกสฺสาปี หตฺเถ อาวุชฺชํ
อทิสฺวา วินา อาวุเชน เอตัง มาเรตฺวาปี มํลํ คเหตฺนํ น สกฺกา
วิสฺชเขม นํ ปฺญณฺมสฺสา อคฺคิตี วิสฺชเขสฺสุฯ ตทา เอโก
เวพฺพกาโร เวพฺพ คเหตฺวา ปฺนปี อคฺนตฺวา คเหตฺสามิตี
นพการสฺตถํ เวพฺพตฺตณฺตเร จเปตฺวา ปกฺกามิฯ อชา
มุคฺตมฺหิตี ตฺสฺติตฺวา เวพฺพมุเล กิพฺมานา ปฺจฺฉิมปาเทหิ ปฺหริตฺวา
ตัง สตฺถกํ ปาเตสิฯ โจรา สตฺถสทฺทํ สฺตฺวา อฺปฺชาเรนฺตา
ตัง ทิสฺวา ตฺถจฺมานสา อัง มาเรตฺวา มํลํ ขาทิสฺสุฯ อิติ ส่าปี
อชา อคฺตนา กเตเนว มตาติ อิทํ ทสฺเสตฺถํ นฺนุจฺจํ คากฺมาห

[๑๘๓๑]อชา ยถา เวพฺพคฺมุพฺสมิ พนฺธา (๑)

อเวกฺขิปนฺตี (๒) อสิมฺชฺฉคฺจฺฉิ

เตเนว ตฺสฺสา คลกํ วิกฺนฺตา (๓)

อยมฺปี อตฺถโถ พหุ ตาทีโสวาติฯ

ตตฺถ อเวกฺขิปนฺตีติ กิพฺมานา ปฺจฺฉิมปาเท ขิปนฺตีฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา อตฺถโน วจฺนํ รกฺขิตฺวา มิตภาณิโน
นาม มรณฺตฺถกฺขา มุญฺจนฺตีติ ทสฺเสตฺวา กิณฺนรฺวตฺถํ อหฺริฯ

#๑. ม. พนฺธาฯ ๒. ม. อเวกฺขิปนฺตีฯ ๓. ม. คลกาวิกฺนฺตีฯ

พาราณสีวาสิ กิเรโก ลุททุกปุตโต (๑) หิมวันต์ คนุตวา
 เอเคน อุปาเยน ชายปติเก เทว กิณนเร กเหตุวา อานตวา
 รณโย อทาสี ๗ ราชา อทิกุชปุเพ กิณนเร ทิสวา ตุสิตวา
 ลุททุก อิมลั โก คูโณติ ปุจันิ ๗ เทว เอเต มฐเรน สเรน
 คายนติ มนุญลั นจันติ มนุสสา เอวั คายิตุ วา นจันติ วา
 น ชานนตีติ ๗ ราชา ลุททุกสส พุชรัน ทตวา กิณนเร คายถ
 นจถาติ อาห ๗ กิณนรา สเจ มยั คายนตา พุญชัน
 ปริปฺณณั กาทุ น สกชิสสาม ทุกคหิตั โหติ อมฺเห ครหิสสนติ
 วชิสสนติ พหุ กถนตानญจ มุสวาวิทปิ โหตีติ มุสวาทกเยน
 รณณา ปฺนปฺปฺนั วุตตปิ น คายีสุ น นจันติ ๗ ราชา
 กุชฺฉิตวา อิม มาเรตวา มลั ปจิตวา อหรรถาติ
 อาณาเปนโต สตุตมัม กถมาห

[๑๘๓๒]นยิเม เทวา นาปี (๒) คนุชพุพุตตา

มิกา อิเม อตุถวสาภตา อิเม (๓)

เอกณจ นั สายมาเส ปจันตุ

เอกณจ นั ปฺน ปาตราเส (๔) ปจันตุติ ๗

ตตุถ มิกา อิเมติ อิเม สเจ เทวา คนุชพุพา วา ภเวยฺย
 นจเจยฺยญเจว คาเยยฺยญจ อิเม ปน มิกา ตริจฺฉานคตา ๗
 อตุถวสาภตา อิเมติ อตุถั ปจจาสิสนเตน ลุทเทน อานิตตตา
 #๑. ม. ลุททโก ๗ ๒. ม. อิเม น เทวา น ๗ ๓. ม. อตุถวสิ
 #คตา เม ๗ ๔. สฺยา. เอกั ปฺนปฺปฺนัปาตราเส ๗ สึ. ย. เอกณจ จ นั
 #ปาตราเส ๗

อตถวเสน มม หตุถิ อากตา(๑) เอเตสุ เอกิ สายมาเส เอกิ
ปาตฺราเส ปจฺนตฺติ ฯ

กิณฺนริ จินฺเตสิ ราชา กุฑุโฆ นิสฺสํสยฺ มาเรสุสติ อิทานิ
กเถตุ กาลิตฺติ อนนฺตรํ (๒) คากมาห
[๑๘๓๓]สฺตํ สหฺสฺสานํ ทุพฺภาสิตานํ (๓)

กลมฺปิ นาคุฆฺติ สฺภาสิตตฺส
ทุพฺภาสิตํ สงฺกมาโน กิเลโส
ตฺสฺมา ตฺตฺตฺหิ กิปฺริโส (๔) น พาลยฺติ

ตตฺถ สงฺกมาโน กิเลโสติ กทาจิ อหํ ภาสฺมานา
ทุพฺภาสิตํ ภาสฺยํ เอวํ ทุพฺภาสิตํ สงฺกมาโน กิลิสฺสติ กิลมฺติ ฯ
ตฺสฺมาติ เตน การณฺน ตฺมฺหากํ น คายิ น พาลภฺวาเวนาติ ฯ

ราชา กิณฺนริยา ตฺสฺติตฺวา อนนฺตรํ คากมาห
[๑๘๓๔]ยา เมสา พฺยาหาสิ (๕) ปมฺลฺจเถตุ

กิริณฺจ นํ หิมวณฺตุ นยณฺตุ
อิมณฺจ โข เทนฺตุ มหฺนสฺยา
ปาโตว นํ ปาตฺราเส ปจฺนตฺติ ฯ

ตตฺถ ยา เมสาติ ยา เม เอสา ฯ เทนฺตฺติ มหฺนสฺตฺถาย
เทนฺตุ ฯ

กิณฺนโร รณฺโถ วจฺนํ สฺตฺวา อยิ มํ อกเถนฺตุ อวสุสิ
#๑. สฺ. ยฺ. มม อากตา ฯ ม. มม หตุถิ คตา ฯ ๒. ม. อภฺจฺมํ ฯ
#๓. ม. สหฺสฺसानิ ทุพฺภาสิตานิ ฯ ๔. ม. กิณฺนริสา ฯ
#๕. ม. พฺยาหาสิ ฯ

มาเรสุตติ อิทานิ กเถตุ วฏฐิตีติ อิตริ คาคมาห

[๑๘๓๕]ปชชุนนนาถา ปสโว ปสฺนาถา อัย ปชา

ตุว นาโถสิ (๑) มหาราช อมฺหนนาถา มม ภาริยา (๒)

ทฺวินนฺมณฺณตริ ฌตฺวา มฺตุโต คจฺเจยฺยปพฺพตฺนฺติ

ตตฺถ ปชชุนนนาถาติ ตินภกฺขา ปสโว เมฆนาถา นาม ฯ

ปสฺนาถา อัย ปชาติ อัย ปน มนฺุสฺสปชา ปณฺจโครเสหิ อฺปชีวนฺตี

ปสฺนาถา ปสฺปติฏฺฐา ฯ ตุว นาโถสิติ ตุว มม ปติฏฺฐา

อสิ ฯ อมฺหนนาถา มม ภาริยาติ อหฺมสฺสา ปติฏฺฐา ฯ

ทฺวินนฺมณฺณตริ ฌตฺวา มฺตุโต คจฺเจยฺย ปพฺพตฺนฺติ อมฺหากั

ทฺวินนั อนฺตเร เอโก เอกั มตฺ ฌตฺวา สยั มรณฺโต มฺตุโต ปจฺฉา

หิมวณฺตึ คจฺเจยฺย ชีวมาณา มยั อณฺณมณฺณนั น ชหาม ตสฺมา

สเจปิ อิมั หิมวณฺตึ เปเสตฺกาโม มั ปจฺฉมึ มาเรตฺวา ปจฺฉา

เปเสหิติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา มหาราช น มยั ตว วจฺนั อกาตุ-

กามตฺาย ฌณฺหิ อหฺมุหา มหากถาย ปน โทสั ทิสฺวา น

กถยิมฺหาติ ทีเปนฺโต อิมั คาคทฺวยมาห

[๑๘๓๖]น เว นินฺทา สฺปรีวชฺชยถ (๓)

นानา ชนา เสวิตพฺพา ชนินฺท

เยเนว เอโก ลกฺเต ปสฺสิ

เตเนว อณฺโณ ลกฺเต นินฺทิตาริ ฯ

#๑. สฺยา. นาโถสฺมิ ฯ ๒. ม. นาโถหิ ภาริยาย เม ฯ

#๓. ม. สฺปรีวชฺชยถ ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 238

[๑๘๓๓]สพฺโพ โลโก ปรจิตฺเตน (๑) อติจิตฺโต

สพฺโพ โลโก จิตฺตวาทสมฺหิ จิตฺเต

ปจฺเจกจิตฺตา ปุณฺณ สพฺพสตฺตา

กสฺสึชฺช จิตฺตสฺส วเส น วตฺตตีติ (๒) ฯ

ตตฺถ สุปริวชฺชยาถาติ มหาราช นินฺนทา นาม สุเขน
 ปริวชฺเชตฺถ น สกกาฯ นานา ชนาติ นานา ฉนฺนทชฺชา ฯ
 เยเนวาทิ เยน สีลาทิกุณฺเณน เอโก ปตฺถํ ลภฺติ เตเนว อญฺโณ
 นินฺนิตาโร ลภฺติ อมฺหากํ หิ กิณฺนรานํ อนฺตเร กถเนน ปตฺถํ ลภฺติ
 มนุสฺसानํ อนฺตเร ออกถเนน นินฺนํ อิติ นินฺนทานาม ทุปริวชฺชนิยา
 สฺวาทํ กถํ ทว สนฺติกา ปตฺถํ ลภฺติสฺสามิติฯ สพฺโพ โลโก
 ปรจิตฺเตน อติจิตฺโตติ มหาราช อสฺปฺปริโส หิ ปาณาติ-
 ปาตาทิจิตฺเตน สฺปฺปริโส ปาณาติปาตาเวรมณฺเฑอาทิจิตฺเตน
 อติจิตฺโตติ (๓) เอวํ สพฺโพ โลโก ปรจิตฺเตน อติจิตฺโตติ อตฺถโธ ฯ
 จิตฺตวาทสมฺหิ จิตฺเตติ สพฺโพ โลโก ปน อตฺตโน หิเนน วา
 ปณฺเฑเนน วา จิตฺเตน จิตฺตวานามเยวฯ ปจฺเจกจิตฺตาติ
 ปาฏิกฺเขกจิตฺตา ปุณฺณปฺปภทา สพฺเพ สตฺตา เตสฺสุ กสฺเสกสฺส ทว
 วา อญฺญสฺส วา จิตฺเต (๔) น กิณฺนโร วา มาทิสฺโส วา อญฺโณ วา
 วตฺเตยฺย ตสฺมา ออํ มม จิตฺตวเส น วตฺตตีติ มา มยฺหํ กุชฺฌิ
 สพฺเพ สตฺตา หิ อตฺตโน จิตฺตวเส น กจฺจนฺติ (๕) เทวาทิ กิปริโส
 #๑. ม. ปรจิตฺโต ฯ ๒. สฺยา. วตฺเต ฯ ๓. ย. อธิจิตฺโตติ ฯ
 #๔. ม. จิตฺเตน ฯ ๕. ม. จิตฺตวเสน กจฺจนฺติ ฯ

รณโย รมมึ เทเสติ ๑

ราชา สภาวเมว เอส กเถติ ปณฺฑิตโถ กิณฺนโรติ

โสมนสฺสปรตฺโต หุตฺวา โอสานคาถมาห

[๑๘๓๘]ตฺถหึ อหุ กิปรุโโส อภาณโโส (๑)

โยทานิ พุยาภาสิ ภยสฺส กิโถ

โสตทานิ มุตฺโต สฺขิตฺโต อโรโค

วจา กิเรวตฺถวตี (๒) นรานนฺติ ๑

ตตฺถ วจา กิเรวตฺถวตี นรานนฺติ วจา กิรา อิมํ
สตฺตานํ อตฺถวตี หิตาวหา โหตีติ อตฺถโย ๑

ราชา กิณฺนเร สุวณฺณปณฺชเร นิสีทาเปตฺวา ตเมว ลุทฺทกั
ปฏโกสาเปตฺวา คจฺจ อิม คหิตฺถฺจฺจฺจเนยว วิสชฺเชหิตี
วิสชฺชาเปสิ ๑

มหาสฺสโตปิ ปสฺสาจริย เอว กิณฺนรา วาจํ รกฺขิตฺวา
ปรตฺตกาเถ กถิเตน สุภาสิเตเนว มุตฺตา ตวมฺปน ทุกกถิเตน
มหาทุกฺขํ ปรตฺโตติ อิทํ อุทาหรณํ ทสฺเสตฺวา อจฺริย มา ภายิ
ชีวิทํ เต ทสฺสามิตี อสฺสาเสสิ อปีจ โข ปน ตุมฺहे มํ รกฺขเยยฺยาถาติ
วุตฺเต น ตาว นกฺษตฺตโยโค ลพฺกตีติ ตํทิวสํ วิดีนาเมตฺวา
มชฺฉิมยามสมนฺนตฺเร มตํ เอพฺกั ออาหาราเปตฺวา พฺราหฺมณ
ยตฺถ กตฺถจิ คนฺตฺวา ชีวาหิตี กถฺจิ อชานาเปนฺโต อโยเชตฺวา
เอพฺกมฺเสน พลี กตฺวา ทวารํ ปตฺติฐฺจาเปสิ ๑

#๑. สฺยา. ม. สภริโย ๑ ๒. สฺยา. ม. วาจากิเรวตฺถวตี ๑

ชาตกฏกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 240
เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณฺณา หน้า 240

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพปิ โกกาลีโก วาจา ย หโตยฺเววติ วตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ
ตทา กพารปิงฺคโล โกกาลีโก อโหสิ ตกฺการียปณฺฑิตฺ ปน
อหเมวาทิ ฯ

ตกฺการียชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

รฺรชชาตกํ (๑)

ตสฺส กามวริ ทมฺมิตฺติ อิทํ สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร ภิกฺขุหิ พหุปรฺกาวโร เต อาวุโส เทวทตฺต สตฺถา
ตฺวณฺจ ตถาคตฺติ นิสฺสาย ปพฺพชฺชํ ลภิ ตีณฺนิ ปิฎฺฐานิ อุกฺคณฺหิ
ลาภสฺสการํ สมฺปาปฺณิตฺติ วุตฺเต อาวุโส สตฺถารา มม ตินฺนคฺคมตฺโตปิ
อุปรฺกาวโร น กโต อหิ สยเมว ปพฺพชฺชํ สยฺปิ ตีณฺนิ ปิฎฺฐานิ
อุคฺคณฺหิ สยํ ลาภสฺสการํ ปาปฺณินฺนติ กเถสิ ฯ ภิกฺขุ ฌมฺมสภาย
กถิ สมฺภูชาเปสฺสุ อกตฺถณฺญ อาวุโส เทวทตฺโต อกตเวทิตฺติ ตสฺเสว
อคฺคณฺถกถิ กเถสฺสุ ฯ สตฺถา อาคฺคณฺตฺวา กายนฺนตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนนฺนินฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว
เทวทตฺโต อิทาเนว อกตฺถณฺญ ปฺพุเพปิ อกตฺถณฺญยฺเววติ วตฺวา

#๑. สุขา. รฺรชชาตกํ ฯ เอวมฺปรฺปิ ฯ ม. รฺรชชาตกถาวณฺณา ฯ

ปุพฺเพเปส มยา ชีวเต ทินฺเนปี มม คณฺมตฺตมปี น ชานาตีติ
วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุํมทตฺเต รชฺชํ การุเนเต เอโก
อสีติโกฏิวิภโว เสฏฺฐี ปุคฺคํ ลภิตฺวา มหาชนโกตีสฺส นามํ กตฺวา
สีปปี อุกฺกณฺหนโต เม ปุคฺโต กิลมิตฺสตีติ น กิลฺยจิ สีปปี
อุกฺกณฺหาเปสี ฯ โส คีตฺนจฺจวาทิตฺขาทฺนโกชนโต อูทฺธํ น กิลฺยจิ
อณฺณาสี ฯ ตํ วยปฺปคฺคํ ปฏฺฐิรฺูปน ทาเรน ลโยเชตฺวา
มาตาปิตโร กาลมกํสุ ฯ โส เตลลํ อจฺจเยน อิตฺถิรฺุคฺคตฺตอกฺข-
รฺุคฺคตาทีหิ (๑) ปรีวฺโต นานาพฺยสนมฺุเขหิ สพฺพิ ฐนํ วิทฺธเสตฺวา
อิณฺณํ อาทาย ตมฺปิ ทาคฺุ อสฺกโกนฺโต อิณฺนายิเกหิ โจทฺยมาโน
จินฺเตสิ กิ มยฺหํ ชีวเตน เอเกนฺมฺหิ (๒) อตฺตภาเวน อณฺโวยวีย ชาโต
มตฺเมว เสยฺโยติ ฯ โส อิณฺนายิเก อาห ตฺมฺหากํ อิณฺปณฺณานิ
กเหตุวา อากฺจฺจณฺณ กงฺกาคีเร เม นีหิตํ กุสฺสนฺตกํ ฐนํ อตฺถิ ตํ
โว ทสฺสามีติ ฯ เต เตน สทฺธี อคฺมฺสุ ฯ โส อิธ ฐนฺนุติ
นิตฺธิจฺจฺจํ อจฺจิกฺขณฺโตวีย กงฺกาย ปตฺติตฺวา มริสฺสามีติ ปฺลายิตฺวา
กงฺกาย ปติ ฯ โส จณฺทโสเตน วุยฺหนฺโต การุณฺณรวิ รวิ ฯ
ตทา มหาสคฺโต รุรมิกโยนียํ นีพฺพคฺคิตฺวา ปรีวาริ จฺจฺจเหตุวา
เอกโกว กงฺกานิวคฺตเน รมณฺเีย สาตมิตฺสเสก สฺุปฺพิตฺตอมฺพวเน
วสตี อฺุโปสถอฺุปฺวาสกรณฺตฺถาย ฯ ตสฺส สรีรจฺจฺจวิ สฺุมชฺชิต-
กาณฺจนผลกฺวณฺณา อโหสิ ตสฺส ปาทา (๑) ลาขารสปริกมฺมกตา
#๑. ม. อิตฺถิรฺุคฺคตฺตฺตรารฺุคฺคตาทีหิ ฯ ๒. ลี.ยฺ.เตเนวฺมฺหิ ฯ
#๑. ม. หตฺถปฺปาทา ฯ

วีย นนุคฺฉุจํ จามรินนุคฺฉุจํวีย สิงฺคานิ รัชฎทามสทิสานิ อกฺขิณี
สุขุชฺชิตมณฺณคฺคฺลิกาวิย มุขํ โอบาทิตฺวา จปีตรตฺตกมฺพลเกณฺฑกํ
วีย เอวรूपํ ตสฺส รูปํ อโหสิ ฯ โส อฑฺฒรตฺตติกสมเย ตสฺส
การุณฺยสทฺทํ สุตฺวา มนุสฺสสทฺโท สุขฺยติ มา มยิ ธรนฺเต มรตฺ
ชีวิทมสฺส ทสฺสามิติ จินฺเตตฺวา สยนโต (๑) อฏฺฐาย นทีตีเร กนฺตฺวา
อมฺโภ ปุริส มา ภายิ ชีวิทนฺเต ทสฺสามิติ อสฺสาเสตฺวา โสติ
ฉินฺทนฺโต กนฺตฺวา ตํ ปิฏฺฐจฺยิ อโรเปตฺวา ตีริ ปาเปตฺวา อตฺตโน
วสนฺภูจฺจํ เนตฺวา อสฺสาเสตฺวา ผลาผลานิ ทตฺวา ทวีหติหจฺเจยน
โภ ปุริส อหนฺตํ อโศ อรณฺญา นีหริตฺวา พาราณสีมคฺเค
จเปตฺสามิ ตฺวํ โสตฺถินา กมิสฺสสฺติ อปิจ โข ปน อสฺสกุจฺจเน นาม
กาณฺจนมิโค วสตีติ ชนการณา มํ รมฺโฆ วา (๒) ราชมหามตฺตสฺส
วา มา อจฺจุขาหิติ อห ฯ โส สาธฺตฺติ สมฺปฏฺฐิจฺฉิ ฯ
มหาสตฺโต ตสฺส ปฏฺฐิณฺณํ คเหตฺวา ตํ อตฺตโน ปิฏฺฐจฺยิ อโรเปตฺวา
พาราณสีมคฺเค โอบาเรตฺวา นีวตฺติ ฯ ตสฺส พาราณสี-
ปวิสนทิวเสเยว เขมานาม เทวี รมฺโฆ อคฺคมเหสี ปจฺจุสกาเล
สุปฺปินฺนตฺเร (๓) สุวณฺณวณฺณํ มิคํ อตฺตโน รมฺมํ เทเสนฺตํ ทิสฺวา
จินฺเตสิ สเจ เอวรูโป มิโค น ภเวยฺย น ตํ สุปฺปิเนน ปสฺเสยฺย
อทฺธา ภวิสฺสติ รมฺโฆ อโรเจสฺสามิติ ฯ สว ราชนํ
อุปสฺงกมิตฺวา มหาราช อหํ สุวณฺณวณฺณํ มิคํ ปสฺสิตฺตุ อิจฺฉามิ
สุวณฺณวณฺณมิกสฺส รมฺมํ โสตฺถกามา ลภิสฺสามิ เจ ชีวิสฺสามิ
#๑. ม. สยนคฺมุพา ฯ ๒. ม. เจว ฯ ๓. ม. สุปฺปินฺนเต ฯ

โน เจ นตฺถิ เม ชีวิตนฺติ อาห ฯ ราชธา ตํ อสุธาเสตฺวา สเจ
 มนุสฺสโลเก อตฺถิ ฅภิสฺสตีติ วตฺวา พุราหฺมณเ ปกฺโกสาเปตฺวา
 สุวณฺณวณฺโณ มิโคนาม โหตีติ ปุจฺฉิตฺวา อาม เทว โหตีติ
 สุตฺวา อลงฺกตหตฺถิขนฺเช สุวณฺณจงฺโกฏฺเฏ สหสฺสตฺวิกํ จเปตฺวา
 โย สุวณฺณมิกํ อัจฺฉิขิสฺสตีติ ตสฺส สทฺธี สหสฺสตฺวิกสุวณฺณจงฺโกฏฺเฏน
 ตลฺลจ หตฺถี ตโต จ อุตฺตรี ทาทฺกาโม หุตฺวา สุวณฺณปฏฺเฏ
 คาคํ ลิขธาเปตฺวา เอกํ อมจฺฉํ ปกฺโกสาเปตฺวา เอหิ ตฺวํ ตาต
 มม วจเนน อิมํ คาคํ นครวาสีนํ กเถหีติ อิมสฺมี ชาตเก
 ปจฺฉมํ คาคมาห

[๑๘๓๕]ตสฺส (๑) คามวรี ทมฺมิ นารีโย จ อลงฺกตา
 โโก เม ตํ มิกมกฺขาสี (๒) มิกานํ มิกมุตฺตมนฺติ ฯ
 อมจฺฉโ จ สุวณฺณปฏฺเฏ คเหตฺวา สกฺลนคเร จาราเปสิ ฯ อถ
 โย เสฏฺฐิปฺตุโต พาราณสี ปวิสฺนฺโต ตํ กถํ สุตฺวา อมจฺฉสฺส
 สนฺตีกํ คนฺตฺวา อหํ ฅลฺโย เอวรูปํ มิกํ อัจฺฉิขิสฺสามิ มํ
 ฅลฺโย ทสฺเสหีติ อาห ฯ อมจฺฉโ จ หตฺถิโต โอิตริตฺวา ตํ ฅลฺโย
 สนฺตีกํ เนตฺวา อัย กิร เทว ตํ อัจฺฉิขิสฺสามีติ วเทตีติ
 ทสฺเสสิ ฯ ราชธา สจฺฉํ อมฺโก ปุริสาตี ปุจฺฉิ ฯ โส สจฺฉํ
 มหาราช ตฺวํ เอตํ ยสิ มยฺหํ เทหีติ วทฺนฺโต ทฺติยํ คาคมาห

[๑๘๔๐]มยฺหํ คามวรี เทหิ นารีโย จ อลงฺกตา
 โส เต ตํ มิกมกฺขามิ อหนฺเต มิกมุตฺตมนฺติ (๓) ฯ
 #๑. สี. ย. กสฺส ฯ ๒. ม. โย เม ตํ มิกมกฺขาสี ฯ ๓. สฺยา. ม.
 #อหํ เต มิกมกฺขิสฺสํ มิกานํ มิกมุตฺตมนฺติ ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 244

ตัม สุตฺวา ราชา ตสฺส มิตฺตทพฺภิสฺส ตฺสิตฺวา อมฺโภ
กุหิ มิโค วสตีติ ปุจฺฉิตฺวา อสฺสกุจฺจาเนนาม เทวาทิ วุตฺเต
ตเมว มกฺคทฺเทสํ กตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ ตัม จานัน
อกมาสิ ฯ อถ นัม โส มิตฺตทพฺภิ เสนํ เทว สนฺนินิสาเปหิติ
สนฺนินินฺนาย เสนาย เอหิติ วตฺวา เอโส เทว สุวณฺณมิโค
เอตสฺมี จาเน วสตีติ หตฺถํ ปสาเรตฺวา อากิขฺนฺโต
ตตฺยิ คากมาห

[๑๘๔๑]เอตสฺมี วณฺณทสฺมี อมฺพา สาธา จ ปุปฺพิตา

อินฺทโคปกสณฺณนา เอตฺเถโส ติฏฺฐติ มิโคติ ฯ

ตตฺถ อินฺทโคปกสณฺณนาติ เอตสฺส วณฺณทสฺส
ภุมิ อินฺทโคปกวณฺณาย รตฺตาย สุขสมฺมสฺสาย ตินฺชาตฺติยา
สณฺณนา สสฺสกุจฺฉิ วิย (๑) มุทฺกา เอตฺถ เอตสฺมี รณฺณิเย
วณฺณเฑ โส ติฏฺฐตีติ ทสฺเสสิ ฯ

ราชา ตสฺส วจัน สุตฺวา อมฺจุเจ อาณาเปสิ ตสฺส มิคสฺส
ปลาโยคฺ อเทนฺตา จิปฺปํ อวฺฐหตฺเถหิ ปุริเสหิ สทฺธิ วณฺณจํ
ปรีวารธาติ ฯ เต ตถา กตฺวา อุนฺนทิสฺสุ ฯ ราชา กตฺปิเยหิ
ชนฺเหหิ สทฺธิ เอกมฺนตฺ อฏฺฐาสิ ฯ โส ปุริโส (๒) อวิทฺุเร อฏฺฐาสิ ฯ
มหาสฺตฺโต ตัม สทฺธิ สุตฺวา จินฺเตสิ มหฺโต พลกายสฺส สทฺโท
ตมฺหา เม ปุริสา ภเยน อฺปฺปนฺเนน ภวิตพฺพนฺติ ฯ โส
#๑. ส. ย. ติวสฺสติกสสทสฺส กุจฺฉิ ฯ ๒. ม. โสปีสฺส ฯ

อุฏจาย สกตปริสั โอลเเกตุวา รณโธ จิตฏจันเฆว ทิสวา เม
โสตุถิ ภวิสสุติ เอตเถว มยา คนตุั วฏฏตีติ จินเเตตุวา ราชากิมุโ
ปายาสี ๗ ราชา ตั อากจณนตุั ทิสวา นาคพโธ มิโค
อวตถรณโธ อากจณเญย สรั สนนยหิตวา อิมิ มิคั สนนตาเสตุวา
สเจ ปลายติ วิชฌิตวา ทุพพลั กตุวา คณหิสสามิติ ฐนุ
อาโรเปตุวา โพธิสตุตตากิมุโ อโหสิ ๗

ตมตถั ปกาเสนโธ สตุถา กาททวยมาห

[๑๘๔๒] ฐนุ อทชฌั (๑) กตุวาน อุตั สนนยหุปากมิ (๒)

มิโค จ ทิสวา ราชานั ทูโรโตวชฌภาสถ (๓)

อากเมหิ มหาราช มา มั วิชฌ รเถสภ

โก นุ เต อิทมกขาสิ เอตเถโส ติฏฐติ มิโคติ ๗

ตตุถ อทชฌนตุติ ชียาย สเรน จ สทุธิ เอกเมว กตุวา ๗

สนนยหาคิ สนนยหิตวา (๔) ๗ อากเมหิติ ติฏฐ มหาราช

มา มั วิชฌ ชีวคาหเมว คณหาคิ มฐุราย วาจา

อภาสิ ๗

ราชา ตสฺส มฐุรกถาย พชฌิตวา ฐนุ โอตาระตุวา คารเว

อฏฐาสิ ๗ มหาสตุโตปี ราชานั อุปสงกมิตวา มฐุรปฏิสนถาริ

กตุวา เอกมณตุั อฏฐาสิ ๗ มหาชโนปี สพพาวุชานิ ฉจฑเฑตุวา

อากนตุวา ราชานั ปริวารเสสิ ๗ ตสฺมี ขณเ มหาสตุโต

#๑. สฺยา. ม. อเทวชฌั ๗ ๒. สฺ. ย. สนนายหุปากมิ ๗ ๓. สฺยา. ม.

#ทูโรโต อชฌภาสถ ๗ ๔. สฺ. ย. สนนายาคิ สนนหิตวา ๗

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 246

สุวรรณกิงกณิกัม จาเลนุโตวिय มฐุสเรน ราชานํ ปุจฺฉิ

อากเมหิ มหาราช มา มํ วิชฺฌ รเถสภ

โก นฺ เต อิทมกฺขาสี เอตฺเถโส ติฏฺฐติ มิโคติ ฯ

ตสฺมี ขณฺ ปาปฺปุริโส โลกํ ปฏิกกมิตฺวา ตตฺถเว

อฏฺฐาสี ฯ ราชา อิมินา เม ตฺวํ ทสฺสิตฺตติ กเถนฺโต นฏฺฐํ

คาถมาห

[๑๘๔๓]เอส ปาปจโร โป โส สมฺม ติฏฺฐติ อารกา

โส หิ (๑) เม อิทมกฺขาสี เอตฺเถโส ติฏฺฐติ มิโคติ ฯ

ตตฺถ ปาปจโรติ วิสฏฺฐาจาโร ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสฺสโต ตํ มิตฺตทฺพฺภี กรหิตฺวา รณฺณา สทฺธิ

สฺลลปฺนฺโต สตฺตมํ คาถมาห

[๑๘๔๔]สจฺจํ กิเรวมาหํสุ นรา เอกจฺจฺยิยา อิท

กฏฺฐํ นิปาวตํ (๒) เสยฺโย น เตวเวกจฺจฺยิโย นโรติ ฯ

ตตฺถ นิปาวตฺนฺติ อุตฺตาริตํ ฯ เอกจฺจฺยิโยติ เอกจฺจฺยิ

ปน มิตฺตทฺพฺภี ปาปฺปุคฺคโล อุกเก มรณฺโตปิ (๓) อุตฺตาริตो น เตว

เสยฺโย กฏฺฐณฺหิ นานปฺปการเณ อุปการํ สํวตฺตติ มิตฺตทฺพฺภี

ปน วินาสาย ตสฺมา ตโต กฏฺฐเมว วรตฺรณฺติ โปราณกปณฺฑิตา

กถยีสฺสุ มยา ปน เตสํ วจันํ น กตฺนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา อิตฺริ คาถมาห

[๑๘๔๕]กีนฺ รุรุ (๔) ครหฺสี มิกานํ

กึ ปกฺจันํ กึ ปน มนุสฺसानํ

#๑. ม. โส ยํ ฯ ๒. สึ. วิปฺลาวิตํ ฯ ๓. ม. ปตฺนฺโตปิ ฯ

#๔. สฺยา. ม. รุรุ ฯ

เล่มที่ 33 รุราชตกั หน้า 247

ภยั หิ มั วนุทติ อนุปรุปรุปี (๑)

สุตุวาน ตั มานุสี (๒) ภาสมานนุติ ๑

ตตุถ มิคานนุติ มิคานั อณณตรั ครหสิ อุทาหุ ปกุขินั
มนุสุสถานนุติ ปุจุติ ๑ ภยั หิ มั วนุทตติติ ภยั มั ปฏิตภติ อหั
อตุตโน อนุสุสโร ภยสนตุโก วย โหมิ ๑ อนุปรุปรุปนุติ
มหนตุ ๑

ตโต มหาสตุโต มหาราช น มิคาทินั มनुสุสถานั ปน
ครหามิติ ทสุเสนุโต นวมั คากมาห

[๑๘๔๖]ยมุทธรวิ วาเน (๓) วุยุหมานั

มโหทเก สลิลลล สิมสเสเต

ตโตนิทานั ภยมากตุ มม

ทุกุโข หเว ราช อสพุกิ สงคโมติ ๑

ตตุถ วาเนติ ปตติปตติเต วหิตุ สมตุเถ คงควาเว ๑
มโหทเก สลิลลลติ มหาอุทเก มหาสลิลลลติ อตุโต ๑ อุภเยนาปี
คงควาหสุเสว พหุทกั ตั ทสุเสติ ๑ ตโตนิทานนุติ มหาราช
โย มยุหั ตยา ทสุสิโต ปุริโส เอโส คงกาย วุยุหมานโน
อทุตตรตุติกสมเย การุณณวารั วิววนุโต อตุตตาริโต ตโตนิทานั
เม อิทมชช ภยั อาคตุ อสปุริเสหิ สมากโมนาม ทุกุโข
มหाराชาติ ๑

#๑. สยา. ม. อนุปรุปรุปี ๑ ๒. สยา. มานุสี ๑ ๓. ม. วาเน ๑

ตํ สุตฺวา ราชา ตสฺส กุชฺฌิตฺวา เอวํ พหุปรการสฺส นาม
คฺฉํ น ชานาติ วิชฺฌิตฺวา นํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปสฺสามิตี ทสฺมํ
คาถมาห

[๑๘๔๗] โสหํ จตฺตฺตมิมํ วิหงฺกมํ

ตฺนุจฺฉิทํ ททเย โอสขฺชามิ

หนามิ ตํ มิตฺตทฺพุทฺธิ อภิจฺจการี

โย ตาทิสํ กมฺมกตํ น ชานีตี (๑) ฯ

ตตฺถ จตฺตฺตฺตฺนฺติ จตฺตฺติ วาชฺปตฺเตหิ สมนฺนาคตํ ฯ
วิหงฺกมนฺติ อากาสงฺกมํ ฯ ตฺนุจฺฉิทฺนฺติ สรีรจฺฉินฺทนํ ฯ
โอสขฺชามิตี เอตสฺส ททเย วิสขฺเขมิตี ฯ

ตโต มหาสฺตฺโต มา เอส มํ นิสฺสาย นสฺสฺตฺติ จินฺเตตฺวา
เอกาทสฺมํ คาถมาห

[๑๘๔๘] ธีรสฺส พาลสฺส หเว ชนินฺท

สฺนฺโต วธํ นปฺปสฺสฺนฺติ ชาตฺ

กามา (๒) ฆริ คจฺจตฺตฺ ปาปชฺมฺโม

ยฺยจฺสฺส ภตฺตํ ตเทตฺสฺส เทหิ

อหฺลฺย เต กามกโร ภวามิตี ฯ

ตตฺถ กามาติ กามนฺน ยถารุจฺยา อตฺตโน ฆริ คจฺจตฺตฺ ฯ
ยฺยจฺสฺส ภตฺตํ ตเทตฺสฺส เทหิตี ยฺยจฺสฺส อิทํนาม เต ทสฺสามิตี
ตยา กถิตํ ตํ ตสฺส เทหิ ฯ กามกโรตี อิจฺฉากโร ยํ อิจฺฉสิ ตํ
#๑. สฺยา. ชานนํ ฯ ๒. สฺยา. ม. กามํ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

กโรหิ มंस วา เม ขาท กิพามิค วา กโรหิ สพุพตถ เต อนุถวตติ
ภวิสตามิติ อดโถ ๗

ตํ สุตวา ราชา ตุฏจมานโส มหาสตุตสส ถุตี กโรนุโต
อนนตรี คากมาห

[๑๘๔๕]อทุธา รุรุ อณตโร สติ โส

โย ทุพุกิโน (๑) มานุสส น ทุพุกิ (๒)

กามา ฆริ คจตุ ปาปชโม

ยณจสส ภตติ ตเทตสส ทมมิ

อหณจ เต คามวาริ ททามิติ ๗

ตตุถ สติ โสติ (๓) อทุธา ตวั สติ ปณทิตานํ อณตโร ๗
คามวรนติ อหํ ตว ชมมกถาย ปสิทิตวา ตุมหากํ คามวาริ อภย
ททามิ อิต ปฏจาย ตุมहे นิพุกยา ยถารุจिया วิจรถาติ
มหาสตุตสส วริ อทาสิ ๗

อด นํ มหาสตุโต มหาราช มนุสสานาม อณณิ มุเชน
ภณนติ อณณิ กโรนุติติ ปริกุกณนุโต เทว คากา อภาสิ

[๑๘๕๐]สุวิขานํ สิงคาลานํ สกุนตทานญจ วสุสิตี

มนุสสวสุสิตี ราช ทุพุกิขานตรี ตโต

อปี เม มณตตี โปโส ถาติมิตุโต สขาติ วา

โย ปุพเพ สุมโน หุตวา ปจญา สมปชชเต ทิโสติ ๗

ตํ สุตวา ราชา มิกราชา มา มํ เอว อมณณิ อหํ หิรชชํ

#๑. ม. ทุพุกิโต ๗ ย. ทุกโต ๗ ๒. สุยา. ทุพุกิ ๗ ๓. ส. สติ เสติ ๗

ชหนโตปี ตยหิ ตินนั วริ น ชหิสสิ สทททถ มยหิ วริ คณหาคี ฯ
มหาสตุโต ตสส สนุติกา วริ คณหนโต อตุตานิ อาที กตุวา
สพพสตุตานิ อภยทานิ วริ คณหิ ฯ ราชานปี วริ ทตุวา
โพธิสตุตัง นครี เนตุวา นครณจ มหาสตุตณจ อลงการาเปตุวา
เทเวีย ฌมมึ เทสาเปสิ ฯ มหาสตุโต เทเวี อาที กตุวา รัณโณ
จ ราชปริสาย จ มฐุราย มนุสสุภาสาย ฌมมึ เทเสตุวา ราชานัน
ทสหิ ราชฌมเมหิ โอวทิตุวา มหาชนัน อนุสาเสตุวา อรัณณัน
ปวิสิตุวา มิคคณปริวัโต วาสัง กปเปสิ ฯ ราชาน สพพสตุตานิ
อภยั ทมมิตี นครเ เภริณจาราเปสิ ฯ ตโต ปญุจาย มิคกุกุณินัน
โกจิ หตุถัง ปสาเรตุ สมนตุโณนาม นาโหสิ ฯ มิคคโณ มนุสสุสานัน
สสุสานิ ขาทติ ฯ โกจิ วาเรตุ น สกโกติ ฯ มหาชนโน ราชงคณัน
คณตุวา อุกโกสิ ฯ

ตมตุถัง ปกาเสนโต สตุถา อิมิ คากมาห

[๑๘๕๑]สมาคตา ชานปทา เนคมา จ สมาคตา

มิกา ฌณณานิ (๑) ขาทนุติ ตัง เทโว ปญุเสฐตุติ ฯ

ตตุถ เทโวติ ตัง มิคคณัน เทโว ปญุเสฐตุติ ฯ

ตัง สตุวา ราชาน คากทวยมาห

[๑๘๕๒]กามัน ชนปโท มาสิ รัญุจายปี วินสตุ

น เตววาหิ รัรุ ทพเพ ทตุวา อภย ปุกุณินัน (๒) ฯ

#๑. ม. สสุสานิ ฯ ๒. ม. อภยทุกุณินัน ฯ

[๑๘๕๓]มา เม ชนปโท อาสิ มา (๑) มั ชนปโท อหุ (๑)

น เตววาหิ มิคราชสสุ วริ ทตุวา มุสา ภณติ ๑

ตตุถ มาสิติ กามิ มยหิ ชนปโท มา โหตุ ๑ รุจุนติ น

เตวว อหิ สฺวณณวณณสสุ รุจุมิคราชสสุ อภยิ ปกฺขินิ ทตุวา (๒)

ทฺพุภิสฺสามิติ ๑

มหาชนโน รลฺโย วจนิ สฺตุวา กิลฺยจิ วตุตุ อวิสหนฺโต

ปฺภิกฺกมิ ๑ สฺวา กถา วิตุถาริตา อโหสิ ๑ ตั สฺตุวา มหาสตุโต

มิกคณิ สนนฺิปาตาเปตุวา อิตฺ ปฺภุจาย มนุสฺसानิ สฺสตุ มา

ขาทถาติ โอวทิตฺวา อตุตโน อตุตโน เขตฺเตสฺ ปณฺณสณฺณิ

พนฺธาเปนฺตุติ (๓) มนุสฺसानิ เปเสสิ (๔) ๑ เต ตถา กรีสุ ๑

ตาย สณฺณาย มิกา ยาวชฺชกาลา สฺสฺวานิ น ขาทนฺติ ๑

สตุถา อิมิ ชฺมมฺเทสนิ อหริตุวา น ภิกฺขเว อิทาเนว

ปฺพฺเพปิ เทวทตุโต อกตณฺญเยวาทิ วตุวา ชาติกั สโมชานสิ

ตทา เสฏฺฐิปฺตุโต เทวทตุโต อโหสิ ราชา อานนฺุโท รุจุมิโค ปน

อหเมวาทิ ๑

รุจชาติกั นวมิ ๑

#๑. ม. รุจญจาปี วินสฺสตุ ๑ ๒. ม. อภยทกฺขินิ ทตุวา ๑

#๓. ม. พนฺธนฺตุติ ๑ ๔. ม. โฆสาเปสิ ๑

อาสีเสถว ปุริโสติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต อตุตนา
สงฺขิตฺเตน ปุจฺจิตฺตปญฺหสฺส ฐมฺมเสนาปติโน วิตุถาเรน พุยากรณํ
อารพุก กเถสิ ๗ ตทา ปน สตุถา เถริ สงฺขิตฺเตน ปญฺหํ
ปุจฺจิ ๗ เทโวโรหणे ตตุรายํ สงฺเขปโต อนุปฺพุพิถา ๗

ราชคหเสฏฺฐิโน หิ สนฺตเก จนนฺทปตฺเต อายสมฺตา
ปิณฺโฑล- ภารทฺวาเชน อิทฺธิยา คหิตे สตุถา ภิกฺขุณํ อิทฺธิ-
ปาฏิหาริยกรณํ ปฏิกฺขิปี ๗ ตทาปี ติตฺถิยา ปฏิกฺขิตฺตํ
สมณฺเน โคตเมเน อิทฺธิปาฏิหาริยกรณํ อิทานิ สยฺปิ น กริสฺสตีติ
จินฺเตตฺวา มงฺกุฏเทหิ อตุตโน สวเกหิ กิ ฆนฺเต อิทฺธิยา ปตฺตํ
น คณฺหิตฺถาติ วุจฺจมานา เนตํ อวฺโส อมฺหากํ ทุกกริ นวสฺส
ปน ทารุปตฺตสฺสตุถาย อตุตโน สณฺหสฺซุมคฺฉํ โก กิหิณํ
ปกาสเสสฺสตีติ น คณฺหิมฺหา สมณฺนา ปน สากฺยปฺตฺติยา
โลลพาลตาย อิทฺธิํ ทสฺเสตฺวา คณฺหีสุ มา อมฺหากํ อิทฺธิกรณํ
ภาโรติ จินฺตยิตฺถ มยํ หิ ติฏฺฐจฺนฺตุน สมณฺสฺส โคตมสฺส สวกา
อากงฺขมานา ปน สมณฺเน โคตเมเน สทฺธิ อิทฺธิํ ทสฺเสยฺยาม สเจ
หิ สมโณ โคตโม เอกํ ปาฏิหาริยํ กริสฺสตีติ มยฺปิ ทิคฺฉํ กริสฺสามาติ
กถียีสุ ๗ ตํ สตุถวา ภิกฺขุ ฆควโต อวโรเจสุ ฆนฺเต ติตฺถิยา กิร
ปาฏิหาริยํ กริสฺสนฺตีติ ๗ สตุถา อาห ภิกฺขเว กโรนฺตุ อหํปี
#๑. ม. สรรกมิกชาติกั ๗

กริสสามิติ ๑ ตั สุตวา พิมพิสาโร อากนุตวา ภควนุตติ ปุจัน
ภนุเต ปาฎิหาริยั กิร กริสสเถติ ๑ อาม มหาราชาติ ๑
นनु ภนุเต สิกขาปัท ปณฺณตฺตฺนฺติ ๑ มหาราชา ตั มยา
สาวกานัน ปณฺณตฺตฺติ พุทฺธานมฺปน สิกขาปัทนาม นตฺติ ยถา
หิ มหาราชา ตว อุตฺยานเน ปุปฺผลลั อณฺเณลลั วาริต्तํ น ตว เอวั
สมฺปัทมิต्तํ ทฏฺฐพฺพนฺติ ๑ กหํ ปน ภนุเต ปาฎิหาริยั
กริสสเถติ ๑ สาวตฺถินครทฺวารเ คณฺฑามฺพุรฺกขมฺมุเลติ ๑
อมฺเหหิ ตตฺถ กิ กตฺตพฺพนฺติ ๑ น กิณฺจि มหาราชาติ ๑
ปฺนทิวเส สตฺถา กตฺตตฺตฺกิจฺโจ จาริกํ ปกฺกามิ ๑ มนฺุสฺสา
กฺหิ ภนุเต สตฺถา กจฺจตฺติติ ปุจฺจนฺติ ๑ สาวตฺถินครทฺวารเ
คณฺฑามฺพุรฺกขมฺมุเล ติตฺถิยมฺทฺทหนํ ยมกปาฎิหาริยั กาคฺนฺติ ๑
เตลลั ภิกฺขุณฺณํ กถํ สุตฺวา มหาชโน อจฺจนฺริยรูปํ กิ(๑) ปาฎิหาริยั
ภวิสฺสตี ปสฺสิสฺสสาม นนฺติ ฆรทฺวารานิ นิกฺกขฺเขตฺตวา(๒)
สตฺถาราเขว สทฺธิ อคฺมาสิ ๑ อณฺณติตฺถิยา มยฺมปี สมณฺุสฺส
โคตมฺุสฺส ปาฎิหาริยกรณฺุจฺจานเน ปาฎิหาริยั กริสฺสามาติ
อุปฺภูจฺจาเกหิ สทฺธิ สตฺถารเมว อณฺุพฺพนฺธิสุ ๑ สตฺถา อณฺุพฺพเพน
สาวตฺถิ คนฺุตวา รณฺณา ปาฎิหาริยั กิร ภนุเต กริสฺสเถติ
ปุจฺจันนิตฺโต กริสฺสามิติ วตฺตวา กทา ภนุเตติ วุตฺเต อิตฺโต สตฺตเม
ทิวเส อาสาพุหฺปฺณณฺมาสิยฺนฺติ อาห ๑ มณฺุทฺทปี กโรมิ
ภนุเตติ ๑ อลลํ มหาราชา มม ปาฎิหาริยกรณฺุจฺจานเน สกฺโก
#๑. ม. กิร ๑ ๒. ม. ฉทฺเขตฺตวา ๑

เล่มที่ 33 เตรสนิปาตวณณา หน้า 254

ทวาทสโยชนิกั รตนมณทปั กริสฺสตีติ ฯ เอตั การณั นคร
อุคฺโขสาเปมิ ฆนเต ตี ฯ อุคฺโขสาเปหิ มหาราชาตี ฯ
ราชา ฆมฺมุฆสโก อลงฺกตหตฺติปฏิญฺจียิ อโรเปตฺวา สตุถา กิร
สาวตฺถีนคร ฆณฺฑามฺพุรฺกฺขมฺมุเล ติตฺถียมทฺทหนั ปาฎิหารียิ
กริสฺสตี อิตฺ สตุตฺเตเม ทิวเสติ ยาว ฆฎฺฐทิวสา เทวสิโก ฆมฺสนั
การสิ ฯ ติตฺถียา ฆณฺฑามฺพุรฺกฺขมฺมุเล กิร กริสฺสตีติ สามิกานั
ชนั ทตฺวา สาวตฺถีสามนฺเต อมฺพุรฺกฺขเฆ ฉินฺนทาเปสุ ฯ
ฆมฺมุฆสโก ปุณฺณมีทิวเส ปาโตว อชฺช ภควโต ปาฎิหารียิ
ภวิสฺสตีติ อุคฺโขเสสิ ฯ เทวตานูภาเวน สกลฆมฺพุทึเป ทฺวาเร
จตฺวา อุคฺโขสิตฺถียิ อโหสิ ฯ เย เย คนฺตุ จิตฺตึ อุปฺปาเทนฺติ
เต เต สาวตฺถิปตฺตเมว อตฺตานัน ปสฺสึสุ ฯ ทวาทสโยชนิกา
ปริสา อโหสิ ฯ สตุถา ปาโตว สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา
นิกฺขมิ ฯ ฆณฺโฑ (๑) นาม อุยฺยานปาโล ปิณฺฑิปกฺกเมว
กฺุมภปฺปมาณั (๒) มหนฺตึ อมฺพุปกฺกั รลฺโย หรฺนฺโต สตุถาริ
นกรทฺวาเร ทิสฺวา ตถาคตฺสเสว อนุจฺฉวิกฺกนฺติ อทาสิ ฯ
สตุถา ปฏิกฺกเหตฺวา ตตฺถเวย เอกมฺนตึ นิสินฺโน ปริกฺกฺขชิตฺวา
อานนฺท อิมิ อมฺพุฏฺฐิ อุยฺยานปาลสฺส อิมฺสมิ จาเน โรปนตฺถาย
เทหิ เอส ฆณฺฑามฺพุ (๓) นาม ภวิสฺสตีติ อห ฯ เถโร ตถา
อกาสิ ฯ อุยฺยานปาโล ปิสฺสุ วิยฺหิตฺวา โรเปสิ ฯ ตั ฆณฺณเวย
อฏฺฐิ กิษฺชิตฺวา มุถานิ โอตฺริสุ ฯ นงฺกลสิสฺสปฺปมาโณ รตฺตงฺกุโร
#๑. ม. ฆณฺโฑ ฯ ๒. สึ. กฺุมภฏฺฐปฺปมาณั ฯ ๓. ม. ฆณฺฑามฺพุ ฯ

อุฏฐหิ ๑ มหาชนสุส โอโโลเกนุตสุเสว ปณณาสหตถกขนุโ
ปณณาสหตถสาโช อุพเพเชนปี หตถสตีโก อมพรุกโ
สมปชชช ๑ ตาวเทวสุส ปุปพานิ จ ผลานิ จ อุฏฐหีสุ ๑
โส มฐุรสุวณณวณณผลกริโต (๑) นภัง ปุเรตวา อุฏฐาสี ๑
วตปพรณกาล มฐุรปุกกานิ ปตีสุ ๑ ปจญา อากจจณตา
ภิกขุ ปรีภุชชิตวา อากมีสุ ๑ สายณหสมเย เทวราชา
อวชชนโต สตถุ รตนมณทปกรณั (๒) อมหากั ภาโร โหตีติ
ณตวา วิสสุกมมัม เปเสตวา ทวาทสโยชนิกั นีลุปปลสณณนั
สตตตรตนมณทป การลสิ ๑ เอวั ทสสหัสสจกกวาพเทวตา
สนนนิปตีสุ ๑ สตถา ติตถิมมททนั อสาธารณั สาวเกหิ
ยมกปาฎิหาริยั กริตวา พหุชนสุส ปสนนภาวั ณตวา โอริยุห
พุทฐาสนเน นิสินโน ฐมัม เทเสสิ ๑ วิสตีปามโกฎิโย อมตปานั
ปวีสุ ๑ ตโต ปุริมพุทฐา ปน ปาฎิหาริยั กตวา กตถ กจจณตีติ
อวชชนโต ตาวตีสภวณนุติ ณตวา พุทฐาสนา อุฏฐาย
ทกขินปาทำ ยุคนฐรมตถเก จเปตวา วามปาเทน สิเนรุมตถกั
อกกมิตวา ปาริจตตกมุเล ปณทกมพลสิลาขั วสุสิ อุปคนตวา
อนโตเตมาสสิ เทวานัน อภิฐมมกถั (๓) กเถสิ ๑ ปรีสาปี สตถุ
คตฎจันนั อชานนุตี ทิสวาว คมิสุสามาติ ๑ ตตถเวว เตมาสสิ
วลี ๑ อุปกฏจาย ปวารณาย มหาโมคคัลลนตเถโร คนตวา
ภควโต อาริเจสิ ๑ อถ นั สตถา ปุจจันนิ กหัง ปน เอตริหิ
#๑. ม. มฐุกรปริวัโต ๑ ๒. ย. สตตตรตนมณทปกรณั ๑
#๓. ม. อภิฐมมปิฎกั ๑

สาริปุตโตติ ฯ เอส ภนฺเต ยมกปาฏิหาริเย ปัสสีติววา
ปพฺพชิตฺเตหิ ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺสเตหิ สทฺธิํ สงฺกสฺสสนฺคเร วสตีติ ฯ
โมคฺคฺคฺลฺลาณ อีโธ สฺตฺตเม ทิวเส สงฺกสฺสสนฺครทฺวารเ อีตริสฺสํ
ตถาคคฺติ ทฺฐจฺจมา สงฺกสฺสสนฺครทฺวารเ สนนฺิปตฺนฺตฺติ ฯ
เถโร สาธฺตฺติ ปฏฺิสนฺธิววา อากฺนฺตฺวา ปริสาย อารโจะสี สกฺลปฺริตี
สวตฺถิโต ตีสโยชนํ สงฺกสฺสสนฺครํ เอกมฺหฺตฺเตเนว ปาเปสี ฯ
สฺตฺถา วุตฺถวสฺโส ปวเรตฺวา มหาราช มนฺสฺสโลกํ คมฺิสฺสํ
สฺกสฺส อารโจะสี ฯ สกฺโก วิสฺสูกมฺมํ อามนฺเตตฺวา ทสฺพลสฺส
มนฺสฺสโลกํ คมฺนตฺถาย โสปาณํ กโรหีติ อห ฯ โส
สิเนรฺมตฺถเก โสปาณสีตี สงฺกสฺสสนฺครทฺวารเ ชฺรโสปาณํ กตฺวา
มชฺเฒ มณฺิมยํ เอกสฺมี ปสฺเส รชฺญมยํ เอกสฺมี ปสฺเส โสวณฺณมยฺนฺติ
ตีณิ โสปาณานิ มาเปสี สฺตฺตรตฺนมยา เวทิกापฺริกฺเขปา ฯ
สฺตฺถา โลกวิวรณํ ปาฏิหาริยํ กตฺวา มชฺเฒ มณฺิมยเณ โสปาณเณ
อีตริ ฯ สกฺโก ปตฺตจิวริ อคฺคฺเหล็กฺสิ สฺยาโม วาพฺวิชนิ
สหมฺปติพฺรหฺมา ฉตฺตี ชาเรสี ฯ ทสฺสทสฺสจกฺกวาพฺเทวตา
ทิพฺพคฺนฺธมาลาทีหิ ปุชฺยีสฺสุ ฯ สฺตฺถาริ ชฺรโสปาณเ ปตฺติจฺจหนฺตํ
ปจฺมเมว สาริปุตฺตตฺถเอโร วนฺทิ ฯ ปจฺจนา เสสฺปฺริสา ฯ ตสฺมี
สฺมาคเม สฺตฺถา จินฺเตสี โมคฺคฺลฺลาโน อิทฺธิมาติ ปากโฏ อฺปาติ
วินยฺชโรติ สาริปุตฺตสฺส ปน ปญฺญาคฺุโณ อปากโฏ จเปตฺวา
มํ กิร สฺมมาสมฺพุทฺธิ อญฺโฆ เอเตน สทิสฺปญฺโฆนาม นตฺถิ
ปญฺญาคฺุณมฺสฺส ปากโฏ กิรฺสฺสํ ฯ ปจฺมํ ตาว ปุณฺชฺชนปญฺหิ

ปฺจุฉิ ฯ ตํ ปฺจุชฺชนาว กถยีสฺ ฯ ตโต โสตาปนฺนํ วิสเย
ปฺลหํ ปฺจุฉิ ฯ ตํ โสตาปนฺนํ กถยีสฺ ฯ ปฺจุชฺชนา น
ชานีสฺ ฯ ตโต (๑) สกทาคามีวิสเย อนาคามีวิสเย จีณาสววิสเย
มหาสาวกวิสเย จ ปฺลหํ ปฺจุฉิ ฯ ตํปี เหฏฺฐิมา น ชานีสฺ
อุปริมา จ กถยีสฺ ฯ อคฺคสาวกวิสเย ปฺญฺจปฺลหํปี อคฺคสาวกา
กถยีสฺ ฯ อญฺเณ น ชานีสฺ ฯ ตโต สาริปฺุตตฺเตรสฺส วิสเย
ปฺลหํ ปฺจุฉิ ฯ ตํ เถโรว กเถสิ ฯ อญฺเณ น ชานีสฺ ฯ
มนุสฺสา โก นามิ เอส เถโร สตุถารว สทฺธิ กเถสิตี ปฺจุฉิตฺวา
ธมฺมเสนาปติ สาริปฺุตตฺเตโรนามาติ สุตฺวา อโห มหาปฺลโยติ
วทีสุ ฯ ตโต ปฺญฺจาย เทวมนุสฺसानํ อนุตฺเร เถรสฺส มหา-
ปฺลฺยวาคฺุณ ปากโฏ ชาโต ฯ อถ นํ สตุถา

เย จ สงฺฆาตธมฺมาเส เย จ เสชา ปฺญฺ อธิ

เตสํ เม นิปกิ อิริยํ ปฺญฺโ จ เม พฺรุหิ มาริสาคิ

พฺุทฺธิวิสเย ปฺลหํ ปฺจุฉิตฺวา อิมสฺส นฺุโข สาริปฺุตตฺ สงฺฆิตฺเตน
ภาสิตสฺส กถํ วิตุถาเรน อตุโถ ทฏฺฐพฺุโพติ อาห ฯ เถโร ปฺลหํ
โอิโลเกตุว สตุถา มํ เสชาเสชานเมว อากมนปฺฏิปทํ ปฺจุฉิตฺติ
ปฺลฺยเห นิกฺกงฺโข หุตฺวา อากมนปฺฏิปทา นาม ขนฺุชาทิวเสน
พฺุหิ มุเขหิ สกฺกา กเถตุํ กตฺราราเรน นฺุโข กเถนฺุโต สตุถ
อชฺฌาสยํ คณฺุหิตฺุ นาสกฺขิสฺสามีติ อชฺฌาสเย กงฺขิ ฯ สตุถา
สาริปฺุตโต ปฺลฺยเหสุ นิกฺกงฺโข อชฺฌาสเย ปน เม กงฺขติ มยา
#๑. ม. เหว ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 258

ปน นเย อทินเน กเถตุ น สกขิสฺสตี นยมสฺส ทสฺสามิตี นย
เทนุโต ภูตมิทํ สารีปุตฺต สมฺนุสฺสตีตี อาห ๑ เอวํ กิรฺสฺส
อโหสิ สารีปุตฺโต มมชฺฌาสยํ กเหตฺวา กเถนุโต ขนฺธวเสน
กถิสฺสตีตี ๑ เทรสฺส สห นยทานเนน โส ปญฺโห นยสฺเตน
นยสฺสเสน อุปฺภุจาสี ๑ โส สตุถารา ทินฺนเนนยจฺตฺวา
พฺพุทฺทวิสเย ปญฺหํ กเถสิ ๑ สตุถา ทฺวาทสโยชนิกาย ปริสาย
ชมฺมํ เทเสสิ ๑ คีสฺปณโกฏฺฐิโย อมตปานํ ปวีสุ ๑ สตุถา
ปริสํ อฺยุโยเชตฺวา จาริกํ จรฺนุโต อนฺุพฺพเพน สวตฺถิ กนฺตุวา
ปฺนทิวเส สวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปิณฺฑปาตปฏิกกนฺโต
ภิกฺขุหิ วุตฺเต ทสฺสตีเต กนฺธกฺขี ปาวีสิ ๑ สายณฺหสมเย ภิกฺขุ
เทรสฺส คุณฺถกํ กเถนฺตา ชมฺมสภายํ นิสีทิสฺสุ มหาปญฺโฆ อาวฺโส
สารีปุตฺโต ปุณฺณปญฺโฆ ชวนปญฺโฆ [๑] นิพฺพเชทฺกปญฺโฆ
ทสฺสเพลน สงฺขิตฺเตน ปุจฺฉิตํ ปญฺหํ วิตุถาเรน อคฺคํ กเถสิตี ๑
สตุถา อาคนฺตุวา กายนฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ
ปุจฺฉิตฺวา อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส
สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อคฺคํ กเถสิยฺวาติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โพธิสตุโต
สฺรภมิกโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา อรณฺเย ปฏฺิวสตี ๑ ราชา
มิกจิตฺตโก อโหสิ งามสมฺปนฺโน อณฺณํ มนฺุสฺสํ มนฺุสฺสตีปิ น
#๑. ม. เอตฺถนฺตเร ติกฺขปญฺโฆติ ทิสฺสตี ๑

คณตติ โส เอกทิวสั มิควธั คนตุวา อมจเจ อาห ยสุส ปสเสน
มิโค ปลายติ เตเนวสุส อาณา ทาทพพาติ (๑) ๑ เต จินตยีสุ
กทาจิ เวมชฌेम จิตมิโค โกฏจกั วิรุชฌติ อฏฐิจิตั มิกั
กทาจิ ปลายิตมปิ (๒) อชช ปน เยน เกนจิ อุปาเยน รณโย
จิตฏฐานณเยว อาโรเปสสามาติ จินเตตวา จ ปน กตักั กตวา
रणโย ทูรมกคั อทิสุ ๑ เต มหนตั कुम्पि ปริกขิปิตวา
มุกคราทิหิ ฐุมิ ปหริสु ๑ ปจเมว สรรกมิโค อฏฐาย ติกขตตุ
कुम्पि อนุปrikนตุวา ปลายนโต ปลายนอกาสั โอลเณโต
เสสทิสาสु มนุสเส พาหาย พาหุ ชนุนา ชนุ อาหจจ นรินตเร
จิตเต ทิสวา रणโย จิตฏฐานเยว โอกาสั อททส ๑ โส อุมมิลิตสุ
อกขิสु วาลิกั ขิปมานอวिय ราชานั อภิมุโข อคมาสิ ๑ ราช
ตั พลสมปนัน (๓) ทิสวา สริ ขิปิตวา วิรุชฌิ (๔) ๑ สรรกมิคา นาม
วณเจต্তু เณกา โหนติ สเร อภิมุขั อากจณเต เวคั หาเปตวา
ติฏฐนติ ปจจโต อากจณเต เวเคน ชวนติ อุปrikาเคน
อากจณเต ปิกฐี นามนติ ปสเสนากจณเต โถกั อปกจณติ
กุกจิมชฌัม สนุชากจณเต ปrikตติตวา ปตนติ สเร อติกนเต
วาทจอินนวลาหเวเคน ปลายนตติ ๑ โสปี ราชา ตสมิ
ปrikตติตวา ปติเต สรรกมิโค เม วิทุโรติ นาทั มุณจิ ๑ สรโก
#๑. ม. เตน โส ทณโท ทาทพโพติ ๑ ส. เตเนว โส ทาทพ-
#โพติ ๑ ๒. ม. กทาจิ เวมชฌेम จิตมิกั วิชฌนติ กทาจิ อฏฐิจิตั
#กทาจิ ปลายนตมปิ ๑ ๓. ม. ลหุสมปตตุ ๑ ๔. ม. วิชฌิ ๑

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณนา หน้า 260

อุฏฺฐาย วาตเวเคน ปลายิ พลมณฺฑลํ ภิชฺชิตฺวา ฯ อุโภสุ
ปลฺลเสสุ จิตา อมฺจจา สรภํ ปลายมานํ ทิสฺวาว เอกโต หุตฺวา
ปฺจฺฉิสฺสุ มิโค กสฺส จิตฺภูจฺจํ อภิรุหิติ ฯ รมฺโย โฉ จิตฺภูจฺจานนฺติ ฯ
ราชา วิทุโร เมติ วทติ ฯ โก เตน วิทุโรติ ฯ นิพฺพิรุชฺโณ
โก อมฺหากํ ราชา ภูมิ เตน วิทุโรติ อิติ เต นานปฺปการเณ
รณฺณา สทฺธิ เกพี กรีสฺสุ ฯ ราชา จินฺเตสิ อิม มํ ปริหาสนฺติ
มม ปมาณํ น ชานนฺติ ทพฺหํ นิวาเสตฺวา ปตฺติโกว ขคฺคํ
อาทาย สรภํ คณฺหิสฺสามิติ เวเคน ปกฺขนฺติ ฯ อถ นํ ทิสฺวา
ตีณิ โยชนานิ อนุพนฺธิ ฯ สรโก อรณฺณํ ปาวีสิ ฯ ราชาปี
ปาวีสิเยว ฯ ตตฺถ สรภมิกสฺส คมนมคฺเค สฏฺฐิมตฺตหฺตฺโต
มหาปฺปติปาทนรกอวาโฏ อตฺถิ ฯ โส ตีสมตฺตหฺตฺโต อุทเกณ
ปฺลฺลโณ ติเณน ปฏฺิจฺจนฺโน ฯ สรโก อุทกนฺธํ ฌายิตฺวาว
อวาฏฺฐาวํ ฌตฺวา โถกํ โอสกฺกิตฺวา คโต ฯ ราชา ปน อุชฺชเมว
คจฺจนฺโต ตสฺมีปตฺติ ฯ สรโก ตสฺส ปทสทฺทํ อสุณฺนฺโต
นิวตฺติตฺวา ตํ อปฺสฺสนฺโต นรกอวาฏฺเฐ ปตฺติโต ภวิสฺสตีติ ฌตฺวา
อาคนฺตฺวา โอลเณนฺโต ตํ คมฺภีรอุทเก อปฺปตฺติจฺจํ กิลมฺนตํ ทิสฺวา
เตน กตํ อปฺราชํ ททเย อกตฺวา สลฺยชาตการุญฺโณ มา มยิ
ปลฺลสนฺเตว ราชา นสฺสตุ อิมฺมหา ทุกฺขา นํ โมเจสฺสามิติ
อวาฏฺฐีเร จิตฺโต มา ภายิ มหาราช อหํ ตํ ทุกฺขา โมเจสฺสามิติ
วตฺวา อตฺตโน ปิยปฺตฺตํ อุทฺธริตฺตุํ อุตฺสาหํ กโรนฺโตวिय ตสฺสุทฺธร-
ณฺตถาย สีลาโยคํ กตฺวา อุทฺธริสฺสามิติ อาคนฺตฺวา ราชานํ สฏฺฐิจฺหตฺถา

นรกา อุทธริตวา อสุสาเสตวา ปภูกิจิ อโรเปตวา อรณฺณโต
นีหริตวา เสนาย อวิทฺเร โอตาเรตวา โอวาทมสฺส ทตฺวา ปญฺจสุ
สีเลสุ ปติภฺจจาเปสิ ฯ ราชา มหาสตุตฺติ วินา วสิตฺติ อสกุโกนฺโต
อาห สามิ สรภมิกราช มยา สทฺธิ พาราณสี เอหิ ทฺวาทส-
โยชนิกาย เต พาราณสียา รชฺชํ ทมฺมิ ตํ การเหตีติ ฯ महाराज
मयं तिरञ्जानकता न नो रश्चन्द्रोदो सजे ते मयि तिनेहो अदुति
मया तिननानि सीलानि रक्खन्तो रक्खवातिनोपि सीलं रक्खापेहि
ति ओवतित्वा अरण्णमेव पाविसि । सो असुप्पुण्णेहि नेत्तेहि
त्तसुत्त कुण्णे सरन्तोव तेनं सम्पाप्पुण्णित्वा तेनान्गपरिवुत्तो नक्रि
कन्तुवा ओत्तो पण्णाय सकलरक्खवातिनो पण्ण सीलानि रक्खन्तुत्ति
त्तम्मगेरि जारापेसि । महासत्तेन पन्नो अत्तेनो गत्तुत्तं गत्तुत्ति
अकत्तेत्वा सायं नानकत्तसोत्तं ण्णचित्त्वा अलगत्तस्येन
स्यित्त्वा पण्णसत्ता महासत्तसुत्त कुण्णे स्रित्त्वा अण्णाय स्येनपण्णचित्ति
पल्लङ्गेन निसित्त्वा पीत्तिप्पुण्णेन हत्तेन न्हि कत्ताहि अत्तानं
अत्तानेति

[๑๘๕๔] อาสีเสถว (๑) ปุริโส น นิพพินฺเตยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหํ อत्तानं ยถา อิจฺฉี ตถา อหุ ฯ

[๑๘๕๕] อาสีเสถว (๑) ปุริโส น นิพพินฺเตยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหํ อत्तानं อุตฺถกา ถลम्พุทฺถํ ฯ

#๑. ม. อาสีเสถว ฯ

เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณณา หน้า 262

[๑๘๕๖] วายเมเถว ปุริโส น นิพพินุเทยฺย ปณฺฑิโต

ปสุสามิ โวหํ อตฺตานํ ยถา อิจฺฉี ตถา อหุ ๑

[๑๘๕๗] วายเมเถว ปุริโส น นิพพินุเทยฺย ปณฺฑิโต

ปสุสามิ โวหํ อตฺตานํ อุตฺถกา ถลมุพฺพทํ ๑

[๑๘๕๘] ทุกฺขุปณี โต ปิ นโร สปลฺโย

อาถํ น ฉินฺนุเทยฺย สุขาคมฺยา

พหู หิ ผสฺสา อหิตา หิตา จ

อวิตกฺกิตา (๑) มจฺจุมฺปพฺพชนฺติ (๒) ๑

[๑๘๕๙] อจินฺตมฺปิ ภวติ จินฺตมฺปิ วนสฺสติ

น หิ จินฺตมฺยา โภคา อิตฺถิยา ปุริสสฺส วาติ ๑

ตตฺถ อาสีเสถวาทิ อาสาเนทกมฺมํ อกตฺวา อตฺตโน

กมฺเมสุ อาถํ กโรเถว น อุกกณฺเจยฺย ๑ ยถา อิจฺฉินฺติ อหํ

หิ สญฺจิทตฺถา นรกา อญฺจานํ อิจฺฉี โสမฺหิ ตเถว ชาโต ตโต

อญฺจิตฺเตวาทิ ทีเปติ ๑ อหิตา หิตา จาติ ทุกฺขผสฺสา จ

สุขผสฺสา จ มรณผสฺสา จ ชีวิตผสฺสา จาติปิ อตฺถิโถ สตฺตฺตานมฺหิ

มรณผสฺโส อหิตอ ชีวิตผสฺโส หิตอ เตถํ อวิตกฺกิตอ อจินฺติตฺโตปิ

มรณผสฺโส อากจฺจตีติ ทสฺเสติ ๑ อจินฺติตฺมฺปีติ มยา อวาภา

ปติสฺสามิติ อจินฺติตํ สรภํ มาเรสฺสามิติ จินฺติตํ อิทานิ ปน เม

จินฺติตํ นญฺจํ อจินฺติตเมว ชาตํ ๑ โภกาติ ยสฺปรีวารา เอเต

จินฺตมฺยา น โหนฺติ ตสฺมา ภาณวตา วิริยเมว กตฺตพฺพํ วิริยวโต

#๑. สฺยา. อวิตกฺกิตาโร ๑ ๒. ม. มจฺจุมฺปพฺพชนฺติ ๑

หิ อจินตตีป กต โหติเยว ฯ

ตสฺส อุทานํ อุทานนตฺสเสว อรุณํ อุฏฺฐหิ ฯ ปุโรหิตो
 ปาโตว สุขเสยฺยาย ปุจฺจนตฺถํ อากนฺตฺวา ทฺวารे จิตฺตํ ตสฺส
 อุทานกิตฺตทฺทํ สุตฺวา จินฺตเตสิ ราชานํ หิโย มิควธฺ อคฺมาสิ ตํ (๑)
 สรรกมิกํ วิรทฺโธ ภวิสฺสตี ตโต อมจฺเจหิ อวหฺสิยมาโน มาเรตฺวา
 ตํ อหฺริสฺสามิตี ขตฺตियมาเนน ตํ อนุพฺนฺชนฺโต สฏฺฐิจิตฺตเถ นรเก
 ปติโต ภวิสฺสตี ทฺยาลุณา สรรกราเชน รมฺโถ โทสํ อจินฺเตตฺวา
 ราชานํ อุทฺธริตํ ภวิสฺสตี เตन มณฺเฑ อุทานํ อุทานนสฺตีติ ฯ
 เอวํ พฺราหฺมณสฺส รมฺโถ ปรีปฺนฺณพฺยชฺชนํ อุทานํ สุตฺวา
 สุขชฺชิตฺเต อาทาเส มุขํ โอลเณนตสฺส ฉายาวิย รมฺณา จ
 สรเกณ จ กตการณํ ปากฺกํ อโหสิ ฯ โส นเชน ทฺวารํ
 อากฺเณสิ ฯ ราชานํ โก เอโสตี ปุจฺฉิ ฯ อหํ เทว ปุโรหิตตีติ ฯ
 อถ ทฺวารํ วิวริตฺวา อิตฺตํ เอหาจฺริยาตี อห ฯ โส ปวิสิตฺวา
 ราชานํ ชยาเปตฺวา เอกมนฺตํ จิตฺตํ อหํ มหาราช ตยา
 อรมฺเฑ กตการณํ ชานามิ ตฺวํ เอกํ สรรกมิกํ อนุพฺนฺชนฺโต
 นรเก ปติโต อถ นํ โส สรโก สีลา โยคํ กตฺวา นรโกโต อุทฺธริ
 โส ตฺวํ ตสฺส คฺณํ สริตฺวา อุทานํ อุทานนสฺตีติ วตฺวา เทว
 คาถา อภาสิ

[๑๘๖๐] สรรกํ คิริทฺคฺคฺสฺมี ยํ ตฺวํ อนุสฺสริ ปุเร
 อถินจิตฺตสฺส ตฺวํ วิกฺกนฺตมนฺนชีวสิ ฯ

#๑. ม. ตตฺถ ฯ

[๑๘๖๑] โย ตัม วิทุกคา นรกา สมุทริ

สีลาย โยคัม (๑) สร โภ กริตวา

ทุกุชุปนีตัม มจจุมา ปโมจยิ

อลีนจิตตัม ตเมว (๒) วเทสีติ ฯ

ตตถ อนุสสรีตี อนุพนุธิ ฯ วิกุกนตุนติ อุทธรณตถาย
กตปรกุกมัม ฯ อนุชีวสีตี อุปชีวสีตี ตสฺसानุภาเวน ตยา ชีวตี
ลทฺชนติ อตฺโถ ฯ อุทฺธรตี อุตฺตารตี (๓) ฯ ตเมว วเทสีตี
สฺวณฺณสรกมิกัม อิชฺ สิริสยเน นิสินฺโน วณฺณตี ฯ

ตัม สุตฺวา อัยมยา สทฺธิ น มิกวธิ กโต สพฺพเมว
ปวฺตตี ชานาติ กถํ นุโข ชานาติ ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา
นวมํ คากมาห

[๑๘๖๒] กิ ตฺวํ ตตฺถเวว ตทา อโหสี

อุททาหฺ เต โภจิ นุ (๔) เอตทกฺขา

วิวญฺจฺจโท นุสี สพฺพทสฺสี

ณานํ นุ เต พฺราหฺมณ ธีสรูปนฺติ ฯ

ตตถ ธีสรูปนฺติ กิ นุ ตว ณาณํ พลวชาติกัม เตเนตัม
ชานาสีตี ฯ

พฺราหฺมโณ นานํ สพฺพพฺลฺลฺย พุทฺโธ พุยฺยชนํ อมกฺเขตฺวา
ตยา กถิตคากานํ ปน มยฺหํ อตฺโถ อุปฺภูจฺจตีตี ทีเปนฺโต ทสมํ
คากมาห

#๑. สฺยา. โยคุกัม ฯ ๒. ม. ตมิกัม ฯ ๓. ม. อุทฺธรตี ฯ ๔. ม. นัม ฯ

[๑๘๖๓]น เจวาทิ ตตุถ ตทา อโหสิ

น จาปี เม โกจิ นั เอตทกษา

คาถาปทานญจ สุภาสิตานั

อตถั ตทานนุติ ชนินุท ธีราติ ฯ

ตตุถ สุภาสิตานนุติ พุณฺชนั อมกฺเขตฺวา สุญฺจ ภาสิตานั ฯ
อตถั ตทานนุติติ โย เตสิ อตฺโต ตั อานนุติ อุปรชาเรณฺติติ
อตฺโต ฯ

ราชา ตสฺส ตฺติตฺวา พุชฺชนั อทาสิ ตโต ปฏฺจาย ทานาทินิ
ปฺลฺยณานิ อภิรโต อโหสิ ฯ มนุสฺสาปี ปฺลฺยณาทิรตา หุตฺวา
มตฺมตา สกฺกปฺรเมว ปฺรยี่สุ ฯ อเถกทิวสิ ราชา ลกฺขั
วิษฺมิตฺตฺสามิติ ปฺโรหิตั อาทาย อุยฺยานั คโต ฯ ตทา สกฺโก
เทวราชา พหุ นเว เทเวเจว เทวกณฺญาโย จ ทิสฺวา กิ นุโข
การณฺนุติ อวชฺเชนฺโต สรภมิเคน นรกา อุทฺธริตฺวา รณฺญา
สิเลสุ ปตฺติฏฺจาปีตภาวึ ญตฺวา รณฺโโย อานุภาเวน มหาชนา
ปฺลฺยณานิ กโรนฺนุติ เตน เทวโลโก ปรีปฺรติ อิทานิ โข ปน ราชา
ลกฺขั วิษฺมิตฺตฺ อุยฺยานั คโต ตปี วิมฺสิตฺวา สีหนาทึ นทาเปตฺวา
สรภมิกสฺส กุณฺถึ กถาเปตฺวา อตฺตโน จ สกฺกภาวึ ชานาเปตฺวา
อากาเส จิโต ชมฺมึ เทเสตฺวา เมตฺตตาย เจว ปญฺจนฺนญจ สีตานั
กุณฺถึ กเถตฺวา อากมิตฺตฺสามิติ จินฺเตตฺวา อุยฺยานั อคมาสิ ฯ
ราชาปี ลกฺขั วิษฺมิตฺตฺสามิติ ฐนุ อโรเปตฺวา สริ สนนฺยหิ ฯ
ตสฺมี ขณฺเ สกฺโก รณฺโโย จ ลกฺขสฺส จ อนฺตเร อตฺตโน อานุภาเวน

สรภัง ทสเสสิ ๗ ราชา ตัง ทิสฺวา สรํ น มฺลฺลจฺ ๗ อถ นํ สกฺโก

ปฺโรหิตสฺส สรีเร อธิมฺลฺลจฺตฺวา คาคมภาสิ

[๑๘๖๔]อาทาย ปตฺตํ (๑) ปรวิริยมาตี

จาเป สรํ ก็ วิจิกิจฺจเส ตฺวํ

นฺลฺลโณ สโร สรภัง หนตฺตฺ จิปปํ

อนนํ หิ เอตํ วรปญฺญ รณฺโณติ ๗

ตตฺถ ปตฺตฺนฺติ วาขปตฺเตหิ สมฺนฺนาคตํ ๗ ปรวิริย-

มาตินฺติ ปรตํ วิริยมาตํ ๗ จาเป สรณฺติ เอตํ ปตฺตลฺลขาตํ

สรํ จาเป อาทาย สมนฺนยฺหิตฺวา อิทานิ ตฺวํ ก็ วิจิกิจฺจสิ ๗

หนตฺตฺติ ตยา วิสฺสฏฺโง หุตฺวา เอส สโร จิปปํ อิมํ สรภัง หนตฺตฺ ๗

อนนํ หิ เอตฺนฺติ วรปญฺญ มหาราช สรโกนาม รณฺโณ อาหาโร

ภกฺโขติ อตฺโถ ๗

ตโต ราชา คาคมมาห

[๑๘๖๕]อทฺธา ปชานามิ อหํปิ เอตํ

อนนํ มิโค พฺราหฺมณฺ ขตฺตฺยสฺส

ปฺพุเพ กตฺถจ อปจายมาโน

ตสฺมา มิคํ สรภัง โน หนามิติ ๗

ตตฺถ ปฺพุเพ กตฺถจติ พฺราหฺมณฺ อหํ เจตํ เอกํเสน

ชานามิ ยถา มิโค ขตฺตฺยสฺส อนนํ ปฺพุเพ ปน อิมินา มยฺหํ

กตฺถณฺํ ปฺมุเชมิ ตสฺมา ตํ น หนามิติ ๗

#๑. ม. ปตฺตํ ๗

ตโต สกโก คาททวยมาห

[๑๘๖๖]เนโส มิโค มหาราช อสุเรโส ทิสมปติ
เอตัง หนตุวา มนุสสินุท ภาวสุ อมราธิโป ฯ

[๑๘๖๗]สเจ มหาราช (๑) วิจิกิจุเส ตูวั
หนตุมิ มิคัง สรภัง สหายกัม
สปลุตทาโร นรวิริยเสฏฐ (๒)
หนตุวา โน เจ ตูวั เวตรณิ ยมสสาติ (๓) ฯ

ตตุด อสุเรโสติ อสุโร เอโส อสุเรฆุจโก สกโก เอโสติ
อธิปฺปาเยน วทติ ฯ อมราธิโปติ ตูวั เอตัง สกุกัม มาเรตฺวา
สยัม สกโก เทวราชา โหหิติ วทติ ฯ เวตรณิ ยมสสาติ สเจ
เอตัง สหาโย เมติ จินฺเตตฺวา น หนิสฺสสิ สปลุตทาโร ยมสส
เวตรณินิริยัม หนตุวา ภาวิสฺสสิติ ตัง ตาเสติ ฯ

ตโต ราชา เทว คธา อภาสิ

[๑๘๖๘]กามัง อหัง ชานปทา จ สพฺเพ
ปลุตตา จ ทารา จ สหายสงฺฆา
คจฺฉาม (๔) ตัง เวตรณิ ยมสส
น เตวว หญฺเณ มม ปาณทสฺส (๕) ฯ

[๑๘๖๙]อัย มิโค กิจฺจกตสฺส มยฺหัง
เอกสฺส กตฺตา วิวนสฺมิ โฆเร

#๑. สฺยา. ม. สเจ จ ราช ฯ ๒. สฺยา. ม. นรวิริยเสฏฐ ฯ
#๓. สฺยา. หนตุวา ตูวั เวตรณิ ยมสส ฯ ๔. สฺยา. ม.
#คจฺฉาม ฯ ๕. ม. ปาณโท โย ฯ

ตํ ตาทิสํ ปุพฺพกัจจํ สรณฺโต

ชานํ มหาปุรหุเม กถํ หนฺนฺยฺยฺนฺติ ฯ

ตตฺถ มม ปาณทสฺสาติ พุราหุมน โย มม ปาณโท (๑)

อสุสฺ เยน เม ปิยํ ชีวิตํ ทินฺนํ นรํ ปวิสฺนฺเตน มยา โส น เตว
หฺนฺโย น หนฺติพุโป อวชฺโณ เอโสติ วทติ ฯ เอกสุสฺ กตฺตา
วิวนฺสุมิ โฆเรติ ทารุณฺ อรณฺเย ปวิฏฺฐกสฺส สโต เอกสุสฺ
อสหยกสฺส มม กตฺตา การโก ชีวิตสฺส ทายโก สุวาทํ ตํ อมินา
กตํ ตาทิสํ ปุพฺพกัจจํ สรณฺโตเยว ตํ คุณํ ชานนฺโตเยว กถํ
หนฺนฺยฺยํ ฯ

อถ สกโก ปุโรหิตสฺส สรริโต อปฺคนฺตฺวา สกฺกตฺตภาวํ
มาเปตฺวา อากาเส จตฺวา รณฺโย คุณํ ปกาเสนฺโต
กาถทฺวยมาห

[๑๘๗๐]มิตฺตาทิราธิ จิรเมว ชีว

รชฺชํ อิมํ ฐมฺมฺกุณฺเ ปสาส

นาริเคนฺหิ ปรีจารยฺนฺโต (๒)

โมทสฺสุ รฎฺฐเจ ติทิเวว วาสโว ฯ

[๑๘๗๑]อกฺโกธโน นิจฺจปฺสนฺนิจฺจโต

สพฺพชาติถิ ยาจโยโค กตฺวา (๓)

ทตฺวา จ ภูตฺวา จ ยถานฺนภาวํ

#๑. ม. ปาณเทโท ฯ ๒. ม. ปรีจารยฺนฺโต ฯ ๓. สฺยา. ปาหฺนเก

#กริตฺวา ฯ ม. สพฺพชาติถิ ยาจโยโค ภวิตฺวา ฯ

อนินฺทิตโต สกุกุมเปหิ จานนุติ ฯ

ตตฺถ มิตฺตาทิราธิติ มิตฺเต อาราเชนฺโต [๑] มิตฺเต
อหุพฺพมาโน ฯ สพฺพชาติถิติ สพฺเพ ชมฺมิกสมณพฺราหฺมณ
อติถิ ปาหฺนเกเยว กตฺวา ปริจฺรณฺโต ยาจิตพฺพยฺยตฺตโก หุตฺวา ฯ
อนินฺทิตฺติ ทานาทีนึ ปุณฺณานิ กรณฺน ปมฺุทิตฺเตจฺว โลเกน
จ อนินฺทิตฺโต หุตฺวา สกุกุจฺจํ อูเปหิติ ฯ

เอวํ วตฺวา สกฺโก เทวราชา อหิ มหาราช ตํ ปริกฺกณฺหิตุํ
อากฺโต ตฺวํ อตฺตํ ปริกฺกณฺหิตุํ นาทาสึ อปฺปมตฺโต โหหิติ ตํ
โอวทิตฺวา สกุกุจฺจํ เมว กโต ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพเพปฺปิสาริปฺปุตฺโต สงฺฆิตฺเตน ภาสิตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถิ
ชานาติเยวาทิ วตฺวา ชาตกั สโมชานะสิ ตทา ราชานานฺโท
อโหสิ ปุโรหิตฺโต สาริปฺปุตฺโต สรรกมิโค ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ

สรรกชาติกั ทสมํ ฯ

อิติ ชาติภูกฎกถาย ทสชาติกปฏิมณฺฑิตฺตสฺส

เตรสนิปาตสฺสตฺถวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

#๑. ม. เอตฺถนฺตเร โตเสนฺโต เตสฺสูติ ทิสฺสูติ ฯ ๒. ม. ปฺริหรณฺโต ฯ

ชาตกภูจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 270
เล่มที่ 33 เทรสนิปาตวณฺณา หน้า 270

ตสฺสุทฺทานํ

วรมมฺพ กจฺริ สหฺสวโร

อถรณฺณสฺมี ทฺตกปญฺจมโก

อถ โปธิ อกิตฺติ สตกฺกรินา

อถ รุรัมฺเคน ปโร สรโก(๑)

เทรสนิปาตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

#๑. ม. อมฺม ผนฺทนชวนนารททฺตกถึงฺกา อกิตฺติ ตกฺการិยํ รุรัมฺภํ

#ทสฺ เทรเส ฯ

ปกิณณกนิปาตวณณนา

สาติเกทารชาตกั

สมบุณัน สาลิเกทารนุติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
มาตุโปสกภิกขุ อารพุก กเถสิ ๗ วตุถ (๑) ปน สามชาตเก (๒)
อาวิภวิสุสติ ๗

สตุถา ปน ตั ภิกขุ ปกุโกสาเปตวา สจจํ กิร ตวั ภิกขุกีหิ
โปเสสิตี ปุจฺฉิตฺวา สจจํ ฆนฺเตติ กิณฺเต โหนฺตีติ วตุวา
มาตาปีตโร เม ฆนฺเตติ วุตเต สาธุ ภิกขุ โปราณกปณฺฑิตาปี
ติรจฺฉานา หุตฺวา สกฺขโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา ชิณฺเณ มาตาปีตโร
กุลาวเก นิปฺชฺชาเปตฺวา มุขคฺคฺขันเณ โจรฺ อหริตฺวา โปเสสนฺติ
วตุวา อตีตํ อหริ ๗

อตีเต ราชคเห มคฺชราชานาม รชฺชํ กอารสิ ๗ ตทา
นครโต ปุพฺพตฺตราย ทิสาย สาลินฺทโยนาม พฺราหฺมณคาโม
อโหสิ ๗ ตสฺส ปุพฺพตฺตรทิสาย มคฺชเขตต์ ๗ ตตุถ

#๑. ม. ปจฺจุปฺปนฺนวตุถ ๗ ๒. ข. ชา. ๒๘/๑๘๕

#ตทกฎจกถา ๕/๑๑๕ ๗

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 272

โกสียโคตโตนาม สาลินุทียวาสิ พุราหุมโณ สหสฺสกรีสมตฺตํ
เขตฺตํ คเหตุวา สาลี วปาเปสิ ฯ อฏฺฐิเต จ ปน สสุเส วตี ธิริ
การเหตุวา กสฺสจิ ปณฺณาสกรีสมตฺตํ กสฺสจิ สฏฺฐิจีกรีสมตฺตุนฺติ
เอวํ ปณฺจสตกรีสมตฺตํ เขตฺตํ อตฺตโน ปริสทานญเณว
อารกฺขณตฺถาย ทตฺวา เสถํ ปณฺจสตกรีสมตฺตํ วตี กตฺวา
เอกสฺส ภตฺติกสฺส อทาสี ฯ โส ตตฺถ กุฏฺฐิ กตฺวา ตตฺถ รตฺตินฺทิวํ
วสติ ฯ เขตฺตสฺส ปน ปุพฺพตฺตรทิสายํ เอกสฺมี สานุพฺพเต
มหนฺตํ สิมฺพลีวํ อตฺถิ ฯ ตตฺถ อนเกานิ สุวสทานิ วสนฺติ ฯ
ตทา โพชิสตฺโต ตสฺมี สุวสฺเม สุวรวโณ ปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ
โส วยปฺตฺโต อภิรุโป งามสมฺปนฺโน สกฺกฺนาภิปฺปมาณสรีโร
อโหสิ ฯ อถสฺส ปิตา มหฺลลกกาเล อหํ อิทานิ ทูริ คนฺตุ
น สกฺโกมิ ตฺวํ อิมํ คณฺมฺ ปรีหฺราติ ปฺตฺตสฺส รชฺชํ (๑) นียฺยาเทติ ฯ
โส ปฺนทิวสโต ปฏฺฐาย มาตาปิตฺตุนํ โจรฺจตฺถาย คนฺตุ นาทาสี ฯ
สุวคณฺมฺ ปรีหฺรฺนฺโต หิมวณฺตํ คนฺตฺวา สยฺชาตสาลิวเนสุ ยาวทตฺถิ
สาลี ขาทิตฺวา อากมนกาเล มาตาปิตฺตุนํ ปโหนกํ โจรฺจ อาทาย
อากนฺตฺวา มาตาปิตโร โปเสสิ ฯ

อถสฺส เอกทิวสํ สุวา อาโรเจสุํ ปุพฺเพ อิมสฺมี กาเล
มคฺชเขตฺเต สาลี วปฺติ อิทานิ กิณฺนุ โข กตฺนฺติ ฯ เตนฺหิ
ชานาถาติ เทวํ สุเว ปหิณฺนิ (๒) ฯ สุวา คนฺตฺวา มคฺชเขตฺเต
โอตฺรนฺตา ตสฺส ภตฺติยา รกฺขณปฺริสสฺส เขตฺเต โอตฺริตฺวา สาลี
#๑. ม. คณฺมฺ ฯ ๒. ม. ปหิณฺนีสฺสุ ฯ

เล่มที่ 33 สาลีเกทธารชาตกัม หน้า 273

ขาติตฺวา เอกัม สาลีสีสํ อาทาย สิมฺพลีวันํ อากนฺตฺวา สาลีสีสํ
 มหาศตฺตสฺส ปาทมูลเ จเปตฺวา ตตฺถ เอวรูปฺไป สาลิตฺติ
 วทีสุฯ โส ปฺนทิวเส สุวคณฺปริวฺโต ตตฺถ คนฺตฺวา ตสฺมี
 ภตฺติกสฺส เขตฺเต โอตฺริฯ โส ปนฺ ปฺริโส สุเว สาลี ขาทนฺเต
 ทิสฺวา อิตฺถิจิตฺ จ ชาวิทฺวา วาเรนฺโตปี วาเรตฺมฺ น สกฺโกตฺติฯ
 เสสา สุวา ยาวทตฺถํ สาลี ขาติตฺวา ตฺจจฺมฺขาว กจฺจฺนฺตฺติฯ
 สุวราชา ปนฺ พฺหุณี สาลีสีสานิ เอกโต กตฺวา ตฺจจฺนฺนาทาย
 ปฺริโต คนฺตฺวา อหฺริตฺวา มาตาปิตฺนํ เทตฺติฯ สุวา ปน
 ปฺนทิวสโต ปฏฺจาย ตตฺถเว สาลี ขาทีสุฯ อถ โส ปฺริโส สุเว
 สาลี ขาทนฺเต ทิสฺวา อิตฺถิจิตฺ จ ชาวิทฺวา วาเรนฺโตปี
 วาเรตฺมฺ นาสกฺขิ สเจ อิมเ อลฺลํ กคิปาหํ เอวํ ขาติสฺสนฺตฺติ
 กิณฺจิ น ภวิสฺสติ พฺราหฺมโณ สาลี อคฺขมาเปตฺวา มยฺหํ
 อธิณฺ ภิรฺตฺสฺสติ คนฺตฺวา ตสฺส อารโจะสฺสามีตฺติฯ โส
 สาลิมฺภฺจฺจिณา สทฺธี ตถารูปํ ปณฺณาการิ คเหตฺวา สาลินฺทฺยคามํ
 คนฺตฺวา พฺราหฺมณํ ปสฺสิตฺวา วนฺทิตฺวา ปณฺณาการิ ทตฺวา
 เอกมฺนฺตํ จิตฺ กิ โภ ปฺริสฺ สมฺปนฺนํ สาลิเขตฺตฺนฺตฺติ
 ปฏฺจโจ อาม พฺราหฺมณฺ สมฺปนฺนฺนฺตฺติ วตฺวา เทว คาลา
 อภาสิ

[๑๘๗๒]สมฺปนฺนํ สาลิเกทธาริ สุวา ภูณฺชนฺตฺติ โภสิย

ปฏฺิเวเทมิ เต พฺราหฺเม น ตํ (๑) วาเรตฺมฺสฺสเห

#๑. ม. เน ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณนา หน้า 274

เอโกว (๑) ตตฺถ สกุโณ โส เนลํ สพฺพสุทฺทโร
ภุตฺวา สาลี ยถากามํ ตฺถเนนาทาย กจฺจตีติ ฯ

ตตฺถ สมฺปนฺนุนฺติ ปริปฺปฺนุณฺ อเวกฺขลํ ฯ สาลีเกทารนฺติ
สาลีเขตฺตํ ฯ สพฺพสุทฺทโรติ สพฺเพหิ โภจฺจาเสหิ สุนฺทโร
รตฺตตฺถนฺโท ชิวฺชุกสนฺนิกฺกขิ รตฺตปาโท ตีหิ รตฺตราจีหิ
ปริกฺขิตฺตคฺชีโว มหามยฺรปฺปมาโณ โส ยาวทตฺถํ สาลี ขาทิตฺวา
อณฺณํ ตฺถเนน กเหตุวา กจฺจตีติ ฯ

พฺราหฺมโณ ตสฺส กถํ สุตฺวา สุวราเช สิเนหํ
อุปฺปาเทตฺวา เขตฺตปาถํ ปุจฺฉิ อมฺโภ ปุริส ปาถํ โอเขตฺถุ
ชานาสีติ ฯ อาม ชานามิติ ฯ อถ นํ คากาย
อชฺฌภาสิ

[๑๘๗๓]อุชฺฌนฺตฺ (๒) พาลปาसानิ ยถา พชฺฌเมถ โส ทิโข
ชีวญฺจ นํ กเหตุวาน อานเยหิ (๓) มมนฺติเกติ ฯ

ตตฺถ อุชฺฌนฺตฺติ โอทยนฺตฺ ฯ พาลปาसानีติ
อสุสวลาทิริชฺชมยฺปาसानิ ฯ ชิวญฺจ นนฺติ ชิวิตฺเตยว
นนฺติ ฯ อานเยหีติ อานะหิ ฯ

ตํ สุตฺวา เขตฺตปาโถ สาลี อภฺขมาเปตฺวา อਿณฺสฺส อกตฺภาเวน
ตฺถุโจ คนฺตฺวา อสุสปาเส วตฺเตตฺวา อชฺช อิมสฺมี จานะ
โอตฺริสฺสตีติ สุวรณฺโณ โอตฺรณฺภูจฺฉานํ สลฺลทฺถเขตฺวา ปุณฺทิวเส
ปาโถว วาตฺปฺปหาระน จรณํ กํ อกตฺวา ปาถํ โอเขตฺวา สุวานํ
#๑. สุยา. ม. เอโก จ ฯ ๒. ม. โอทยฺนตฺตฺ ฯ ๓. สී. ยฺ. อานเยถ ฯ

อาคมน์ โอลเณโต กุญฺย นิสฺสิทึ ๑ สุวราชาปี สุวคณปริวโต
อาคนตุวา อโลลุปฺจารตาย หึโย ขาทิตฺถุจฺจเน โอลิตปาเส
ปาทำ ปเวเสนฺโตว โอลฺตริ ๑ โส อตุตโน พุทฺธภาวํ ฅตุวา
จินฺเตสิ สจํา อิทานิ พุทฺธรวํ รวิสุตํ ฅตกา เม มรณภยตฺชชิตา
โกลฺจริ อคเหตุวา ปลาสิสุสนฺติ ยาว เอเตสํ โกลฺจรคณฺโณ ตาว
อชิวาเสตฺตํ ๑ โส เตสํ สุหิตภาวํ ฅตุวา มรณภยตฺชชิต
หตุวา ติกฺขตฺตํ พุทฺธรวํ รวิ ๑ อถ สพฺเพ สตุวา ปลาสิสุ ๑
สุวราชา เอโก เม ฅตีสฺสู นิวตฺติตฺตวา โอลเณโตปี นตฺถิ กิ นฺุโข
มยา ปาปี กตฺนฺติ วิลปฺนฺโต ฅาถมาห

[๑๘๗๔] เอเต กตุวา ปิวิตฺวา จ ปกฺกมฺนฺติ วิหฺงคมา
เอโก พุทฺธโรสุมิ ปาเสน กิ ปาปี ปกตํ มยาติ ๑

เขตฺตปาโล สุวราชสุส พุทฺธรวํ สุวานํ จ อากาเส
ปกฺขนฺทนสทฺทํ สตุวา กิ นฺุโขติ กุญฺยา โอรุยฺห ปาสฺจฺจํ
คนตุวา สุวราชํ ทิสฺวา ยสุเสว เม ปาโส โอลิตโต เสว พุทฺธโรติ
ตฺถุจฺจมานโส สุวราชํ ปาสโต โมเจตฺวา เทว ปาเท เอกโต กตุวา
พนฺุชิตฺวา ทพฺหิ อาทาย สาลินฺุทียคํ คนตุวา สุวราชํ
พฺุราหฺมณฺสุส อทาสิ ๑ พฺุราหฺมโณ พฺุลาสิเนเนน มหาสตุตํ
อุโภาหิ หตฺถเอหิ ทพฺหิ คเหตุวา อฺงเก นิสฺสิทาปฺตฺวา เตน สทฺธิ
สตุลปฺนฺโต เทว ฅาถา อภาสิ

[๑๘๗๕] อูทฺริ นฺุณ อณฺเณสํ สุว อฺจฺจิทฺริ ตว

กตุวา สาลิ ยถากามํ ตฺถุจฺจนาทาย คจฺจสิ ๑

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 276

โกฏฺจนฺนุ ตตฺถ ปฺเรตี สุว เวนฺนุ เต มยา
ปฺภูโจ เม สมฺม อกฺขาหิ กุหิ สาลี นิธิยสีตี (๑) ฯ

ตตฺถ อุทฺธํ นฺนาติ อญฺเณสํ อุทฺธเมว มญฺเณ ตว อุทฺธํ
ปนฺน อติอุทฺธํ ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี สิมฺพลีวเน ฯ ปฺเรตีตี
วสุสารถตฺถาย ปฺเรตี ฯ นิธิยสีตี นิเชตี นิธานํ กตฺวา
จเปตีตี ฯ

ติ สุตฺวา สุวราชา มชฺฐราย มนฺนุสฺสวาจาย สตฺตมํ คาทมาห
[๑๘๗๖]น เม เวรํ ตยา สทฺธิ โกฏฺโจ มยฺหํ น วิชฺชติ
อิณฺณํ มุญฺจามิณฺณํ ทมฺมิ สมฺปตฺโต โกฏฺฐิมฺพลี (๒)
นิธิปี ตตฺถ นิทหามิ เอวํ ชานาหิ โกลิยาติ ฯ

ตตฺถ อิณฺณํ มุญฺจามิณฺณํ ทมฺมีติ ตว สาลี หริตฺวา อิณฺณํ
มุญฺจามิเจว อิณฺณํ ทหามิ จาติ ฯ นิธิปีติ เอกํ ตตฺถ สิมฺพลีวเน
อนฺนคามิกํ นิธิปี นิทหามิ ฯ

อถ นํ พฺราหฺมโณ ปฺจฺฉิ
[๑๘๗๗] กิทิสํ เต อิณฺทาณํ อิณฺโหมกุโขว (๓) กิทิสो
นิธินิธานํ อกฺขาหิ อถ ปาสา ปโมกฺขสีตี ฯ

ตตฺถ อิณฺทาณนฺนติ อิณฺสฺส ทานํ ฯ นิธินิธานนฺนติ นิธินอ
นิธานนฺนติ ฯ

เอวํ พฺราหฺมเณน ปฺภูโจ สุวราชา ตสฺส พฺยากรโณโต
จตฺสฺโส คาทา อภาสิ

#๑. สฺยา. นิเชยฺยตี ฯ ม. นิทาหสีตี ฯ ๒. ม. โกฏฺฐิมฺพลี ฯ

#๓. สฺยา. อิณฺโหมกุโข จ ฯ

[๑๘๗๘]อชาตปุกขา ตรุณา   ปุตตกา มยุห โกถีย
 เต มํ ภตฺตา (๑) ภริสฺสนฺติ ตสฺมา เตสํ อธิํ ทเท ๑
 มาตา ปิตา จ เม วุฑฺฒา   ชินฺณกา คตโยพฺพนา
 เตสํ ตฺถุเทน หาดฺดูน   มฺลฺเจ ปุพฺเพ กตํ อธิํ ๑
 อญฺเณ จ (๒) ตตฺถ สกฺกา   จินฺนปุกฺขา สฺวพฺพลา
 เตสํ ปุณฺณตฺถิโก ทมฺมิ   ตํ นิธํ อาหุ ปณฺฑิตา ๑
 อีทิสํ เม อธิณฺทานํ   อธิณฺโมกฺโข จ อีทิสอ
 นิธินิธานํ อกฺขามิ   เอวํ ชานาหิ โกถียาติ ๑

ตตฺถ หาดฺดูนาติ หริตฺวา ๑ ตํ นิธินฺติ ตํ ปุณฺณกมฺมํ
 ปณฺฑิตา อนุคามิกํ นิธํ นาม กถเณติ ๑ นิธินิธานนฺติ นิธินอ
 นิธานํ นิทหนฺติปิ ปาโจ อยเมว วา ปาโจ ๑

พฺราหฺมโณ มหาสตฺตสฺส ฆมฺมกถํ สุตฺวา ปสนฺนจิตฺโต
 เทว กาถา อภาสิ

[๑๘๗๙]ภทฺทโก วตายํ ปกฺขิ   ทิโซ ปรมฆมฺมิโก
 เอกจฺเจสุ มนฺุเสสุ   อยํ ฆมฺโม น วิชฺชติ ๑
 ภูณฺช สาลี ฆถากามํ   สห สพฺเพหิ ฌาติภิ
 ปุณฺปี สุว ปสฺเสมฺ   ปิยํ เม ตว ทสฺสนนฺติ ๑

ตตฺถ ภูณฺช สาลินฺติ อิตฺโต ปฏฺจาย นิพฺภโย หุตฺวา
 ภูณฺชาติ กรีสสทสฺสมปี ตสฺเสว นียยาเทนฺโต เอวมาห ๑
 ปสฺเสมฺติ อตฺตโน รุจียา อาคตํ อญฺเณสุปี ทิวเสสุ ตํ

#๑. สฺยา. ม. ภตา ๑ ๒. สฺยา. ม. อญฺเณปี ๑

ปสเสยยามาติ ฯ

เอวํ พุราหุมนโณ มหาสตุตฺติ ยาจิตฺวา ปิยปุตฺติ
วिय มุทฺติเตน โอลเณนุโต ปาทโต พนฺธนํ โมเจตฺวา
สตาปกเตเลน ปาทท มกฺเขตฺวา ภาทฺพีเจ นิสิตาเปตฺวา
กาณจนตฺถเณน (๑) มฐฺลาเซ ขาทาเปตฺวา สกฺขโรทกํ ปาเยสิ ฯ
อดสฺส สฺวราชา อปฺปมตฺโต โหหิ มหาพุราหุมนฺนาติ วตฺวา
โอรุทํ เทนุโต อาห

[๑๘๘๐] กุตฺตลฺยจ ปิตลฺยจ ตวสฺสมมฺหิ

รตฺตลฺยจ (๒) โน โกลิย เตสกาสิ (๓)

นิกฺขิตฺตทณฺเฑสฺส ททาหิ ทานํ

ชินฺนเณ จ มาตาปิตโร ภรตฺสูติ ฯ

ตตฺถ ตวสฺสมมฺหิตี ตว นิเวสเน ฯ รตีตี อภิริตี

ตํ สุตฺวา พุราหุมนโณ ตฺถุจฺจทโย อุทานํ อุทานนฺโต

กาธมาห

[๑๘๘๑] ลกฺขี วัต เม อุทปาหิ อชฺช

โย ตํ (๔) อทฺทสํ (๕) ปวริ (๖) ทิฆานํ

สฺวสฺส สุตฺวาน สฺภาสิตานิ

กาหามิ ปุณฺณานิ อนปฺปกานีตี ฯ

ตตฺถ ลกฺขีตี สิริปี ปุณฺณปี ปณฺญาปี ฯ

#๑. ม. กาณจนกตฺถุ ฯ ๒. ม. รตี ฯ ๓. สฺยา. เตสกาเส ฯ

#๔. สฺยา. โยหิ ฯ ๕. ม. อทฺทสํ ฯ ๖. สฺยา. ปรมิ ฯ

มหาสตุโต พุราหุมนเณน อตุตโน ทินุณั กรีสสหัสสมตุตต์
เขตต์ ปภุจขิปิตวา อภุจกรีสสมตุตเมว คณหิ ฯ พุราหุมนโณ
ถมภานิ ขณิตวา ตสฺส เขตต์ นิยุยาเทตวา คณฐมาลาทีหิ
ปฺุเซตวา ขมาเปตวา คจฺจ สามิ อสฺสุมุเข โรทมานเณ มาตาปิตโร
อสฺสาเสหีติ อฺุโยเชติ ฯ โส ตฺุจฺจมานโส สาลิสีตํ
อาทาย คณฺตวา มาตาปิตฺุณั ปฺุโรโต นิกฺุขิปิตวา อมฺมตาตา
อฺุจฺเจธาติ อาห ฯ เต ตสฺส อสฺสุมุขา หสมานา(๑) อฺุจฺจหีสฺุ ฯ
ตาวเทว สุวคณา สนฺุณิปิติตวา กถิ มฺุตฺุโตสิ เทวาติ ปฺุจฺจีสฺุ ฯ
โส เตสํ สพฺุพิ วิตุถารโต กเถติ ฯ โกลิโยปี สุวรนฺุโย โอวาทํ
สฺุตฺุวา ตโต ปฺุจฺจาย ฐมฺุมิถสมณฺุพุราหุมนฺุณั มหาทานํ
ปฺุจฺจเปสิ ฯ

ตมตุถํ ปกาเสนฺุโต สตุถา โอสานคาถมาห
[๑๘๘๒]โส โกลิโย อตุตมโน อฺุทกฺุโก
อนฺุณนฺุจ ปานนฺุจภิสฺุหริตฺุวา
อนฺุเนน ปานเนน ปสนฺุณจิตฺุโต
สนฺุตปฺุปฺุยิ สมณเณ พุราหุมนเณ จาติ ฯ
ตตุถ สนฺุตปฺุปฺุยิติ คหิตคหิตภานานิ ปฺุเรนฺุโต ตปฺุเปสิ ฯ
สตุถา อิมิ ฐมฺุเมทสนฺุ อาหริตฺุวา เอวํ ภิกฺุขเว มาตุโปสนฺุ
นาม ปณฺุฑิตานํ วิโสติ วตฺุวา สจฺุจანი ปกาเสตฺุวา ชาตกั สโมธานสิ
(สจฺุจปฺุริโยसानเณ โส ภิกฺุขุ โสตาปตุตฺุฒเล ปติภฺุจหิ) ตทา
#๑. ม. โรทมานา ฯ

ชาตกฎจกตา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 280
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 280

สูวคณา พุทฺธปริสา อเหตุ มาตาปิตโร มหาราชกุลานิ อเหตุ
เขตตปาโล ฉนฺโน พุราหุมนิ อานนุโท สุวราชา ปน อหเมวาทิ ฯ
สาติเกทราชตํ ปจมี ฯ

จนฺทกนินฺรชาติกํ (๑)

อุปนียติทํ มณฺเฑติ อิทํ สตุถา กปิลวตฺตปุริ อุปนีสฺสาย
นิโครธาราเม วิหรนฺโต ราชนิเวสเน ราหุลมาตริ อารพุก
กเถสิ ฯ อิทํ ปน ชาติกํ พุเรนิทานโต ปฏฺจาย กเถตพฺพิ ฯ
สา ปเนสา นิตานถา ยาว ลภูจิวเน อรุเวลกสฺสปลสฺส สีหนาทา
อปณฺณกชาติเก กถิตา ฯ ตโต ปริ ยาว กปิลวตฺตกมฺนา
เวสฺสนฺตรชาติเก อาวิภวิสฺสติ ฯ

สตุถา ปน ปิตุ นิเวสเน นิสีทิตฺวา อนฺตรากตฺตสมเย
มหาชมฺมปาลชาติกํ กเถตฺวา กตฺกตฺตกจิโจ ราหุลมาตุ นิเวสเน
นิสียิตฺวา ตสฺสา กุณฺเณ กเถนฺโต จนฺทกนินฺรชาติกํ กเถสฺสามิติ
ราชานํ ปตฺติ คาทาเปตฺวา ทฺวิหิ อคฺคสาวเกหิ สทฺธิ ราหุลมาตุ
นิเวสณฺฺจจัน ปายาสี ฯ ตทา ตสฺสา ปมฺฺษา (๒) จตฺตาพีส-
สทฺสสนาฏกิตฺติโย วสนฺติ ฯ ตาสฺ ขตฺติยกณฺณานณฺเจว
นวุติอฺธิกสทฺสสิ ฯ सा तदात्तसुस आकमन् वदुवा सपुषा
#๑. ม. จนฺทกนินฺรชาติกํ ฯ ๒. สී. ย. ปมฺฺเช ฯ ม. สมฺมฺษา ฯ

กาสาขานแว นินวาเสนุตติ ตาสั อารโเจสิ (๑) ๗ ตา ตถา กรีสู ๗
สตถา อาคนตุวา ปณตตาสเน นิสีทิ ๗ อถ ตา สพุพาปี
เอกปฺปหารเนว วิรวีสู ๗ มหาปริเทวสทุโท อโหสิ ๗ ราชุล-
มาตาปี ปริเทวิตฺวา โสกั วิโนเทตฺวา สตถารั วนุทิตฺวา ราชคเตน
พหุมาเนน สคารเวณ นิสีทิ ๗ ตทา ราชา ตสฺสา कुณกถั
อารพุก ฆนฺเต มม สฺมุสฺสา ตุมฺเหหิ กาสาวานิ นินฺวตฺตานีติ สฺตุวา
กาสาขานแว นินวาเสสิ มาลาทีนินิ ปริจฺจตฺตานีติ (๒) สฺตุวา มาลาทีนินิ
ปริจฺจชิ อุจฺจาสนมมหาสนานานิ ปริจฺจตฺตานีติ สฺตุวา ภูมิตฺยนา
ชาตา ตุมฺหากั ปพฺพชิตกาเล วิธฺวา หุตฺวา อนฺนฺเวหิ ราชูหิ
เปสิตฺถั ปณฺณการั น คณฺหิ เอวํ ตุมฺहेสุ อสฺหิรจิตฺตา เอสาติ
นानปฺปการเนน ตสฺสา कुณกถั กเถสิ ๗ สตถา อนจฺจริยั
มหาราช ฆั เอสา อิทานิ มม ปจฺฉินฺเน อตฺตภาเว มยิ สฺสิเนหา
อสฺหิรจิตฺตา อนนฺนฺเวเนยฺยา ภาเวยฺย เอสา ตिरจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
นิพฺพตฺตาปี มยิ อสฺหิรจิตฺตา อนนฺนฺเวเนยฺยา อโหสิตี วตฺวา เตน
ยาจितฺโต อตีตฺถั อหาริ

อตีเต พาราณสียั พุรหฺมทตเต รชฺชั การเนเต โพธิสตฺโต
หิมวณฺตปฺปเทเส กิณฺนรโยนินิ นิพฺพตฺติ ๗ จนฺทา นามสฺส
ภริยา ๗ เต อุโภปี จนฺทนามเก รชฺชูปพฺพเต วสฺสีสุ ๗ ตทา
พาราณสีราชา อมจฺจานั รชฺชั นินฺยทาเทตฺวา เทว กาสาวานิ
นินวาเสตฺวา สนนฺน
#๑. ม. อารโจาเปสิ ๗ ๒. ม. ภูมิตฺย สยติ ๗

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 282

มิกวธิ มัมส ขาทนุโต เอกิ ขุททกนที อนุปุพเพน สณจรรนุโต (๑)
อุทฺธิ อภิรุหิ ฯ จนุทปพพตวาสิโน กิณนรา วสฺสารถตสมเย
อโนตริตฺวา ปพพเตเยว วสนฺติ นิทาเม โอตฺรนฺติ ฯ ตทา
โส จนุทกิณนโร อตฺตโน ภริยาย สทฺธิ โอตฺริตฺวา เตสุ เตสุ
จानนฺสุ คนฺเช วิลิมฺปนุโต ปุพฺสเรณณ ขาทนุโต ปุพฺสพญฺเณ (๒)
นิวาเสนุโต ปารุปนุโต ลตาโทลาทีหิ (๓) กิพฺนุโต มชฺฐสเรน คายนุโต
ตํ ขุททกนที ปตฺวาเอกสฺมี นินฺตตฺตฺตฺจฺจเน โอตฺริตฺวา อุทเท
ปุพฺผานิ วิกิริตฺวา อุทเทกิพฺ กิพิตฺวา ปุพฺสพญฺเณ นินฺวาเสตฺวา
ปารุปีตฺวา รัชญฺพญฺญวณณาย พาลุกาย ปุพฺสยนํ ปณฺญาเปตฺวา
เอกิ เวพฺพทณฺฑกํ คเหตุวา สยเน นิสฺสีติ ฯ ตโต จนุทกิณนโร
เวพฺพ วาเทนุโต มชฺฐสทฺเทเน คายิ ฯ จนุทกิณนริ มุทฺตเต
นามตฺวา ตสฺสาวิหฺเว จิตา นจฺจิจเว คายิ จ ฯ โส ราชฺา เตสํ
สทฺทํ สุตฺวา ปทสทฺทํ อสาเวนุโต สณฺธิกํ คนฺตฺวา ปญฺจิจฺจนฺเน
จตฺวา เต กิณนเร ทิสฺวา กิณนริยา ปญฺจิปุทฺทจิตฺโต หุตฺวา ตํ
กิณนริ วิชฺฌิตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา อิมาย สทฺธิ สํวาลํ
กปฺเปสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา จนุทกิณนริ วิชฺฌิ ฯ โส เวทนาปฺปตฺโต
ปรีเทวมาโน จตฺสฺโส คาถา อภาสิ

[๑๘๘๓]อุปฺนียติทํ มณฺเณ จนุเท โลหิตมเทเน (๔) มชฺชามิ (๕)

ชฺชามิ (๖) ชีวิตํ ปาณา เม จนุเท นินฺรุชฺฌนฺติ ฯ

#๑. ม. อนุสยจรรนุโต ฯ ๒. ม. ปุพฺสพญฺเณ ฯ ๓. ม. ลตาโทลานิ ฯ

#๔. สฺยา. โลหิตมทฺเทเน ฯ ๕. ม. อชฺชปิ ฯ ๖. สฺยา. วิชฺชามิ ฯ

เล่มที่ 33 จันทกนินรชาตกั หน้า 283

โอสธิ (๑) เม ทุกข์ หทัย เม ทยเหตุ นิตมามี (๒)
ตว จนุทिया โสจนุติยาน น นั อญเเหหิ โสเกหิ ฯ
ติณมิว [๑] มิลายามิ นที อปริปฺณณาว (๔) สฺสสามิ
ตว จนุทिया โสจนุติยาน น นั อญเเหหิ โสเกหิ ฯ
วสฺสมิว สเร ปาท [๕] อสฺสูนิ วตฺตเร มยฺหํ
ตว จนุทिया โสจนุติยาน น นั อญเเหหิ โสเกหิ ติ ฯ

ตตฺถ อุปนียตีติ สนฺธิวิจฺเจทํ (๖) นียติ ฯ อิทนฺติ
ชีวิติ ฯ ปาณาติ ภาทฺเต จนฺเต มม ชีวิตปาณา นิรุชฺฌนฺติ ฯ
โอสธิ เมติ (๗) ชีวิติ เม โอสีหิ ฯ นิตมามีติ อติกิลมามี ฯ ตว
จนุทियाติ อิมํ มม ทุกข์ ฯ น นั อญเเหหิ โสเกหิ ติ อถ โข ตว
จนุทिया โสจนุติยาน โสเกเหตุ ยสฺมา ตวํ มม วิโยเคน โสจิสฺสสิ
ตสฺมาติ อตุโถ ฯ ติณมิว มิลายามิ ติ ตตฺถปาสาณฺเ จิตฺตติณมิว
มูลนินฺนวมิว มิลายามิ ติ วทติ ฯ สเร ปาทติ ขถา นาม
ปพฺพตปาเท ปตติวสฺสํ สริตฺวา อจฺฉินฺนชาริ วตฺตติ ฯ

มหาสตุโต อิมานิ จตฺถิ คาทานิ ปรีเทวิตฺวา ปุปฺผสยเน
นิปฺนโนว สตี วิสชเชตฺวา ปรีวตฺติ ฯ ราชานิ จิโตว ฯ อิตรา
มหาสตุเต ปรีเทวนฺเต อตฺตโน รติยาน มตฺตา หุตฺวา ตสฺส
วิทฺถภาวํ น ชานาติ วิสญฺญํ ปน นั ปรีวตฺติตฺวา นิปฺนนํ ทิสฺวา
#๑. ม. โอสีหิ ฯ ๒. ม. นิตมมามี ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร
#วนมิวติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ส. ย. อปริปฺณณียาว ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺ-
#ตเร อิมานีติ ทิสฺสติ ฯ ๖. ม. สนฺตติวิจฺเจทํ ฯ ๗. ม. โอสีหิ
#เมติ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 284

กิณฺณุ โข เม สามิกสุส ทุกฺขนฺติ อุปฺชาเรณฺติ ปหารมฺขโต
ปคฺขมฺรณฺตํ โลหิตํ ทิสฺวา ปิยสามิกเก อุปฺปนฺนํ พลวโสํกํ สณฺจจารตฺ
อสกฺโกณฺตํ มหาสทฺเทน ปรีเทวฺ ๑ ราชฯ กิณฺณโร มโต
ภวิสฺสตีติ นิกฺขมิตฺวา อตฺตानํ ทสฺเสตี ๑ จนฺทา ตํ ทิสฺวา
อิมินา เม โจเรน ปิยสามิกโก วิทฺโธ ภวิสฺสตีติ กมฺปมานา
ปลาโยตฺวา ปพฺพตมตฺตเก จตฺวา ราชานํ ปรีภาสนฺตี ปญฺจ
กาธา อภาสี

[๑๘๘๔] ปาโปลี โข (๑) ราชปฺตุต โย เม อิจฺฉิตปตี วรํ กิยา

วิขฺฒ วนมฺลสฺมี โยโย (๒) วิทฺโธ ฉมา เสดิ ๑

อิมํ มยฺหํ หทยโสํกํ ปฏิมุจฺจตุ ราชปฺตุต ตว มาตา

โย มยฺหํ หทยโสํโก กิปริสฺสํ อเปกฺขมานาย (๓) ๑

อิมํ มยฺหํ หทยโสํกํ ปฏิมุจฺจตุ ราชปฺตุต ตว ชายา

โย มยฺหํ หทยโสํโก กิปริสฺสํ อเปกฺขมานาย ๑

มา จ ปฺตุตํ (๔) มา จ ปตี อทฺทกฺขิ ราชปฺตุต ตว มาตา

โย กิปริสฺสํ อวธิ อทฺทสํ มยฺหํ กามาหิ ๑

มา จ ปฺตุตํ มา จ ปตี อทฺทกฺขิ ราชปฺตุต ตว ชายา

โย กิปริสฺสํ อวธิ อทฺทสํ มยฺหํ กามาหิติ ๑

ตตฺถ วรํ กิยาติ กปณาย ๑ ปฏิมุจฺจตุติ ปตฺติลภตุ

สุสฺสตุ ปาปฺณาตุ ๑ มยฺหํ กามาหิติ มยิ กามาเนน ๑

#๑. สุยา. ปาโป โข ๑ ม. ปาโป โขสิ ๑ ๒. สุยา. โสโย ๑

#๓. สุยา. ม. อเวกฺขมานาย ๑ เอวมฺปริปี ๑ ๔. สฺ. ย. ปฺตุเต ๑

ราชา ตั ปญจหิ คาลาหิ ปรีเทวิตุวา ปพพตมตถเก
จิตัเยว อสุสาเสนุโต คาลมาห
[๑๘๘๕]มา ตวั จนุเท โรทิ มา โสจิ วนติมิรมตตกขิ
มม ตวั โหหิสิ (๑) ภริยา ราชกุลे पुञ्चिता नारीगिति ๑
ตตถ จनुเทติ महासत्तसुส ปรีเทवनกาลे नामसुส
सुत्तता ऐवमाह १ वनतिमिरमत्तगुञ्जिति वनतिमिरपुपुषमानगुञ्जि १
पुञ्चिता नारीगिति सोपसनं अदुत्तिहसुसानं चण्डिका (२)
अकुमहेति १

जनता तसुस वज्जि सुत्तुवा त्वुं गी वतेसिदि सिहनत्त
नतन्दि अनन्तरि कालमाह
[१८८६]अपि नुनाहं मरिसुत्तं न ज पन (१) राक्षपुत्त त्व हेसुत्त
यो गीपुत्तं अरि ओत्तुत्तं मयुत्तं गामाहिदि १
तत्तถ अपि नुनाहन्दि अपि ऐकंसेनेव अहं मरिसुत्तं १
सो तसुसा वज्जि सुत्तुवा निज्जनत्तराको हुत्तुवा अत्तरि कालमाह

[१८८७]अपि गीरुके [८] जीवितुगामके गीपुत्तिसि कज्जलि हिमवन्तु
तालिसत्तकुर गोचना (५) अणुणे तं मिकार मिसुत्तनुत्तिदि १
तत्तถ अपि गीरुकेति अत्तिगीरुगजादिगे १ तालिसत्तकुर गोचनादि
त्तुवं तालिसत्तत्तत्तकुरत्तत्त गोचना मिकी तसुमा अणुणे (६) तं
#१. सुया. हेहिदि १ २. म. चण्डिका १ ३. सुया. अपि नुनाहं
#मरिसुत्तं नाहं १ ४. ऐत्तुत्तन्तरे अपिसत्तुत्तुत्ति तिस्तुत्ति १
#५. सि. यु. तालिसत्तत्तकुर गोचने १ ६. सि. यु. अणुणे १

ชาตกฎจกตา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 286
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 286

มิกา รมิสฺสนฺติ น ตฺวํ ราชกุเล รหา (๑) คจฺญาตี นํ อวจ ๗

วตฺวา จปฺน นฺริเปกฺโข หุตฺวา ปกฺกามิ ๗ สฺวา ตสฺส
คตฺถาวํ ฅตฺวา โอรุยฺห มหาสตฺตํ อาลิจฺจิตฺวา ปพฺพตฺมตฺถกํ
อาโรเปตฺวา ปพฺพตฺตเล นฺปิชฺชาเปตฺวา สีสฺมสฺส อตฺตโน อรุสฺส
จเปตฺวา พลวปริเทวํ ปริเทวมานา ทฺวาทส คาถา อภาสิ
[๑๘๘๘]เต ปพฺพตา ตา จ กณฺฑรา ตา จ คิริคูหาโย (๒)

ตตฺถ (๓) ตํ อปฺสฺสนฺติ กิปรฺริส กถํ อหํ กาสํ (๔) ๗

เยสฺส ปพฺพเตสฺส มยฺ เอกโต อภิรมิมฺหา

ตตฺถ ตํ อปฺสฺสนฺติ กิปรฺริส กถํ อหํ กาสํ ๗

เต ปณฺณสณฺจตา รมณฺิยา วาพฺมิเคหิ อนุจฺฉินฺนา (๕)

ตตฺถ ตํ อปฺสฺสนฺติ กิปรฺริส กถํ อหํ กาสํ ๗

อจฺญา สวณฺตี คิรินนฺธิโย (๖) กุสฺสมาภิกิณฺณโสตาโย

ตตฺถ ตํ อปฺสฺสนฺติ กิปรฺริส กถํ อหํ กาสํ ๗

นีนานิ หิมวโต ปพฺพตฺสฺส กุณฺณานิ ทสฺสเนยฺยานิ (๗)

ตตฺถ ตํ อปฺสฺสนฺติ กิปรฺริส กถํ อหํ กาสํ ๗

ปีตานิ หิมวโต ปพฺพตฺสฺส กุณฺณานิ ทสฺสเนยฺยานิ

#๑. ม. ราชกุลารหา ๗ ๒. ม. ตเถว ติจฺฉินฺติ ๗ ๓. ม. ตตฺถเถว ๗

#๔. ม. กสฺสํ ๗ เอวมฺปริปี ๗ ๕. สฺยา. อนุจฺฉินฺนา ๗ ๖. สฺยา.

#คิริวณฺนนฺธิโย ๗ ๗. ม. ทสฺสเนยฺยานิ ๗ เอวมฺปริปี ๗

ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสิ ฯ
ตมฺพานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กุณฺยานิ ทสฺสนิยานิ
ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสิ ฯ
ตุงฺกานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กุณฺยานิ ทสฺสนิยานิ
ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสิ ฯ
เสตานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กุณฺยานิ ทสฺสนิยานิ
ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสิ ฯ
จิตฺรานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กุณฺยานิ ทสฺสนิยานิ
ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสิ ฯ
ยกฺขกณฺเสวิตฺ คณฺชมาทเน โอสถฺเหหิ สยฺจฺนฺเน
ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสิ ฯ
กิปรุสเสวิตฺ คณฺชมาทเน โอสถฺเหหิ สยฺจฺนฺเน
ตตถ ตั อปสฺสนฺตี กิปรุส กถั อหิ กาสฺนฺตี ฯ

ตตถ เต ปพฺพตฺตํ ยฺสฺ มยฺ เอกโต อภิรุหิมฺหา(๑) อิมฺ เต
ปพฺพตฺตา จ กณฺชฺวรา จ คิริคูหาโย ตตฺถเวว จิตฺตา เตสฺส อหิ อิทานิ ตั
อปสฺสนฺตี กถั กาสิ กิ กริสฺสามิตฺติ เตสฺส ปุพฺพผลฺพลฺลวาทิโสภํ ตั
อปสฺสนฺตี กถั อธิวเสตฺถุ สกฺขิสฺสามิตฺติ ปรีเทวติ ฯ ปณฺณสณฺจตฺตํ
ตลิสฺปตฺตํททิตฺตํปณฺณสณฺจตฺตา ฯ อจฺจนฺตํ วิปฺปสฺสนฺโนทกา ฯ
นิลาณีติ มณฺนิยานิ ฯ ปิตานีติ โสวณฺณมฺยานิ ฯ ตมฺพานีติ
มโนสฺสีลามฺยานิ ฯ ตุงฺกานีติ อูจฺจนฺตํ ติจิณฺคฺกานิ ฯ เสตานีติ
#๑. ม. อภิรมิมฺหา ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณา หน้า 288

รชฎมยานิ ๑ จิตฺรานีติ สตุตฺรตนมิตฺตานิ ๑ ยกฺขคณ-
เสวิตติ ภูมฺมเทวตาทิ เสวิต ๑

อิตฺติ สาทฺ ทฺวาทสฺหิ คาทาหิ ปฺริเทวิทฺวา มหาสตุตฺตสฺส อฺเร
หตุถิ จเปตฺวา สนฺตปาปฺกาวิ ฌตฺวา จนฺโท จีวติเยว เทวตา-
อฺชฺฌมานกมฺมํ กตฺวา จีวิตฺมสฺส ทสฺสามีติ จินฺเตตฺวา กิณฺนุ โข โลกปาลา
นาม นตฺถิ อฺทาทฺ วิปฺปวฺจฺจฺจา อาทฺ มตา เต เม ปิยสามิกํ น
รกฺขนฺตีติ เทวชฺฌมานกมฺมํ อกาสิ ๑ ตสฺสา โสกเวเคน สกฺกสฺส
ภวณฺ อฺณฺหํ อโหสิ ๑ สกฺโก อวชฺเชนฺโต ตํ การณฺ ฌตฺวา
พฺรหฺมณฺวณฺณนาคนฺตฺวา กฺุณฺจิกโต อฺทกํ กเหตุวา มหาสตุตฺ
ติญฺจิ ๑ ตาวเทว วิสํ อนฺตรธาเย ๑ วโณ รุหิ อิมสฺมี จาเน
วิทฺุโรติปิ น ปญฺญาเย ๑ มหาสตุโต สฺจฺจิตฺ อฺจฺจฺจาสิ ๑ จนฺทา
ปิยสามิกํ ตํ อโรคํ ทิสฺวา โสมนสฺสปฺปตฺตา สกฺกสฺส ปาท
วณฺทนฺตี อนนฺตรํ คาทมาห

[๑๘๘๕]วณฺเท เต [๑] อฺยิราพฺรหฺมาเย โย เม อฺจฺจฺจิตํ ปตี วราภิยา

อมเตน อภิสฺสิญฺจิ สมากตสฺมี (๔) ปิยตเมนาติ ๑

ตตฺถ อมเตนาติ อฺทกํ อมตฺนฺติ มณฺณมานา เอวมาห ๑

ปิยตเมนาติ ปิยตเรน อยมเวว ปาโจ ๑

สกฺโก เตสํ โอวาทํ อทาสิ อิตฺโต ปญฺจาย จนฺทปพฺพโต
โอรุยฺห มนฺุสฺสปถิ มา คมิตฺถ อฺเชว วสธาติ เอวณฺจปน เต
#๑. ม. อทฺ ๑ ๒. ม. อาสนํ ๑ ๓. สฺยา. เอตฺถนฺตเร ปาทติ
#ทิสฺสติ ๑ ๔. ม. สมากตาสฺมี ๑

โอมทิตฺวา สกฺกฺชานเมว คโต ๑ จฺนฺทปิ กิ โน สามี อิมินา
สปริปนฺถกฺชานน เอหิ จฺนฺทปพฺพตเมว คมิสฺสามาติ วตฺวา
โอสานคาถมาห

[๑๘๕๐]วิจรามทานิ คิริวรรณิโย กุสุมาภิกิณฺณโสตาโย

นानาทุมวสนาโย ปิยํ วทาม (๑) อณฺณมณฺณสุสาติ ๑

สตฺถา อิมิ ชฺมมฺเทศนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพเพเปสา มยิ อสฺสิหริจิตฺตา อนณฺณเนยฺยาเอวาติ วตฺวา
ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา ราชา เทวทตฺโต อโหสิ สกฺโก อนฺรุทฺโธ
จฺนฺทา ราหุลมาตา จฺนฺทกิณฺนโร ปน อหเมวาติ ๑

จฺนฺทกิณฺนรชาต กิ ทฺติยํ ๑

มหาอฏฺฐกษชาตกํ

อฏฺฐกา มิลาจา (๒) พนฺชฺนฺตฺติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต
मितฺตคณฺถกอุปาสกํ (๓) อารพฺภ กเถสิ ๑

โส กิริ สาวตฺถิยํ ปริชฺณณฺณกฺลฺลสฺส ปฺคฺโต สหายิ เปเสตฺวา
อณฺณตฺริ กฺลฺลชฺตฺริ วาราเปติ ๑ อตฺถิ ปนฺสฺส อฺปฺปนฺนํ กิจฺจํ
นิกฺขจฺจสมตฺโต มิตฺโต จ สหาโย จาติ ๑ นตฺถิติ ๑ เตนฺหิ
मितฺเต ตาว คณฺถสตฺติ วุตฺเต ตสฺมี โอวาเท จตฺวา ปจฺมํ ตาว จตฺถิ
#๑. สุยา. ปิยวทา ๑ ๒. ม. จิลาจา ๑ ๓. ม. มิตฺตพนฺชกอุปาสกํ ๑

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณา หน้า 290

โทวาริเกหิ สหุธิ เมตฺตี อกาสิ อนุปุพฺเพน นครคฺคฺติกาณิกมมหา-
มตฺตาทีหิ สหุธิ เมตฺตี อกาสิ เสนาปตินาปี อุปฺราเชนาปี สหุธิ
เมตฺตี อกาสิ เตหิ ปน สหุธิ เอกโต หุตฺวา รณฺญา สหุธิ เมตฺตี
อกาสิ ตโต อสีติยา มหาเถเรหิ สหุธิ อานนฺตฺเตเรน สหุธิ
เอกโต หุตฺวา ตถาคเตน สหุธิ เมตฺตี อกาสิ ฯ อถ นํ สตฺถา
สฺรณฺสุ จ สีเลสุ จ ปติญฺจาเปตี ฯ ราชาปี เอตฺตฺส อิตฺตฺริยมทาตี ฯ
โส มิตฺตคณฺถโกเขวาทิ ปากโฏ ชาโต ฯ อตฺตฺส ราชา มหนฺตํ
เคหํ ทตฺวา อวามงฺคลํ การฺเต ฯ ราชานํ อาที กตฺวา
มหาชโน ปณฺณาการฺ ปหิณฺนิ ฯ อตฺตฺส ภริยา รณฺญา ปหิตํ
ปณฺณาการํ อุปฺราชสฺส อุปฺราเชน ปหิตํ ปณฺณาการํ เสนา-
ปติสฺสาตี เอเตเนวฺปาเยน สกลนฺครวาทิโน อาพฺนฺธิตฺวา
คณฺหิ ฯ สตฺตฺเม ทิวเส มหาสกฺการํ กตฺวา ทสพลํ นิมนฺเตตฺวา
ปฺลยจสคภิกฺขุสงฺฆสฺส พุทฺธปฺปมุขสฺส มหาทานํ ทตฺวา ภตฺต-
ภิกฺขฺวาวสานเ สตฺถารา กถิตํ อนุโมทนํ สุตฺวา อุโภปี ชายปติกา
โสตาปตฺติผลฺล ปติญฺจหีสุ ฯ ภิกฺขุ ชฺมมสภายํ กถิ สมฺมฺญาเปสิ
อาวฺโส มิตฺตคณฺถกอุปาสโก อตฺตโน ภริยํ นิสฺสาย ตสฺสา วจนํ
สุตฺวา สหุเพหิ เมตฺตี กตฺวา รณฺโย สนฺติกา มหนฺตํ สมฺปตฺตี(๑)
ลภิ ตถาคเตน สหุธิ เมตฺตี กตฺวา อุโภปี โสตาปตฺติผลฺล ปติญฺจिताตี ฯ
สตฺถา อาคณฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินาตี
ปฺจุจิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนเวส เอว
#๑. ม. สกฺการํ ฯ

มาตุคามํ นิสฺสาย มหนฺตํ ยลํ ปตฺโต ปุพฺเพปิ ติริจฺจฺจฺยานโยนียํ
นิพฺพุตฺโต ปเนสฺส เอตฺตฺสฺสา วจเนน พหุหิ จ เมตฺตํ กตฺวา
ปฺตุตฺโตสโกโต มุตฺโตติ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต เตเต
ปจฺจฺนตฺวาสิโน ยตฺถ ยตฺถ พหุํมํ ลภนฺติ ตตฺถ ตตฺถ คามํ
อาพนฺธิตฺวา(๑) อรณฺณํ(๒) จริตฺวา มิคาทโย มารตฺวา มํถํ อหาริตฺวา
ปฺตุตฺตทาทเร โปเสนฺติ ฯ เตลํ คามโต อวิหฺวเร มหาชาติสโร
อตุถิ ฯ ตสฺส ทกฺขิณปฺสฺเส เอโก เสนสฺกุณฺเณ ปจฺฉิมปฺสฺเส
เอกา เสนสฺกุณฺนิกา อุตฺตรปฺสฺเส สีหมิคฺราชา ปาจิณปฺสฺเส
อุกฺกุสสฺกุณฺนราชา วสติ ชาติสฺสรมชฺเฒ ปน อณฺณตฺกฺจฺจฺจฺจฺจ
วสติ ฯ ตทา เสน เสนิ ภริยา เม โหตีติ วทติ ฯ อถ นํ สทา
อาห อตุถิ ปน เต โกจิ มิตฺโตติ ฯ นตุถิ ภาทฺเตติ ฯ อมฺหากํ
อุปฺปนฺนํ ภยํ วา ทุกฺขํ วา นิฏฺฐจฺจฺจฺจฺจ(๓) มิตฺตํ วา สหายํ วา
ลทฺฐํ วญฺญฺติ มิตฺเต ตาว คณฺหาหิตี ฯ เกน สทฺธิ เมตฺตํ กโรม
ภาทฺเตติ ฯ ปาจิณปฺสฺเส วสนฺเตน อุกฺกุสฺสราเชน อุตฺตรปฺสฺเส
สีเหเน สฺสรมชฺเฒ กจฺจฺจฺจฺจ ปน สทฺธิ เมตฺตํ กโรหิตี ฯ โส ตสฺสา
วจนํ สุตฺวา สมฺปฺญฺจิจฺจฺจฺจ ตถา อกาสิ ฯ ตทา เต อุโภปี
วาลํ กปฺเปตฺวา ตสฺมีเยว สเร เอกสฺมี ทีปเก กทฺมพฺรูกฺโข
อตุถิ สมฺนฺตา อุทเกน ปรีกฺขิตฺโต ตสฺมี กุลาวกํ กตฺวา ปฏิวสฺสีสุ ฯ
เตลํ อปรภาเค เทว โปตกา ชายีสุ ฯ เตลํ ปกฺเขสุ
#๑. ม. นิวาเสตฺวา ฯ ๒. ม. อรณฺณเ ฯ ๓. ม. หรณฺสมฺตฺถิ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 292

อสณฺชาเตสุเยว เอกทิวสํ เต ชานปทา ทิวสํ อรณฺณํ จรณฺตา
 กิณฺจิจิ มํลํ อลภิตฺวา น สกฺกา ตฺวจฺฉหตฺเถหิ ฃริ คณฺตุํ มจฺเจ วา
 กจฺฉเป วา คณฺหิสฺสามาติ สริ โอตฺริตฺวา ตํ ทีปํ คณฺตุวา ตสฺส
 กทฺมฺพสฺส มฺเถ นิปชฺชิตฺวา มกฺสาทีหิ ขชฺชมานา เตลํ ปลาป-
 นตฺถาย อรณฺณํ มตฺเตตฺวา อคฺคิ นินฺพพฺตเตตฺวา ฐุมํ กรีสุ ฯ
 ฐุโม อุกฺคณฺตุวา สกฺกณฺเ ปหริ ฯ สกฺกณฺโปกฺกา วิรวีสุ ฯ
 ชานปทา ตํ สฺตฺวา อมฺโภ สกฺกณฺโปกฺกานํ สทฺโท อฏฺเฐจ อุกฺกา
 พนฺชตฺถ ฉาตา สยิตฺตํ น สกฺโกม สกฺกณฺมํลํ ขาทิตฺวาว สยิสฺสามาติ
 วตฺวา อคฺคิ ชาเลตฺวา อุกฺกา พนฺชิสฺสุ ฯ สกฺกณฺนิกา เตลํ สทฺทํ
 สฺตฺวา อิมํ อมฺหากํ โปกฺตํ ขาทิตฺุกามา มยํ เอวรฺูปสฺส ภยสฺส
 นิหรณฺตฺถาย มิตฺเต คณฺหาม สามิกํ อุกฺกุสฺราชสฺส สนฺตํ
 เปเสสฺสามิติ จินฺเตตฺวา กจฺฉ สามิ โน ปฺตุตฺตานํ ภยํ อฺุปฺปนฺนํ
 อุกฺกุสฺราชสฺส อาโรเจหิตี วตฺวา ปจฺมํ คาถมาห

[๑๘๕๑]อุกฺกา มิลา จา (๑) พนฺชณฺติ ทีเป

ปชา มม ขาทิตฺุํ ปฏฺจยณฺติ
 มิตฺตํ สหายญจ วเทหิ เสนก
 อาจิกฺข ฃาติพฺยสนฺํ ทิขานณฺติ ฯ

ตตฺถ มิลาจาทิ ชานปทา ฯ ทีเปติ ทีปกฺมฺหิ ฯ ปชา
 มมณฺติ มม ปฺตุตฺเตก ฯ เสนกาทิ เสนกสกฺกณฺ นามเนน อาลปติ ฯ
 ฃาติพฺยสนฺํ ทิขานณฺติ อมฺหากํ ฃาตินํ ทิขานํ อิทํ พฺยสนฺํ
 #๑. ม. จิตฺตาจา ฯ

อฏฺฐราชสฺส คนฺตุวา อจฺจิกขาหีติ วทติ ฯ

โส เวเคน ตสฺส วสนญฺจานันฺ คนฺตุวา วสฺสิตฺวา อตฺตโน
อาคตภาวํ ชานาเปตฺวา กโศกาโส ปวิสิตฺวา(๑) วนฺทิตฺวา กิการณา
อาคโตสฺสิตฺติ ปุญฺโโจ อาคตการณํ ทสฺเสนฺโโต ทุตฺติยํ คาถมาห

[๑๘๕๒]ทิวฺช ทิวชานันฺ ปวโรสฺสิ ปกฺขิจิ จ (๒)

อฏฺฐราช สรณํ [๓] อุเปมิ (๔)

ปชา มม ขาทิตฺตุํ ปญฺจยนฺตุ

ลฺลทฺธา (๕) มิลาจา ภว เม สุขายาติ ฯ

ตตฺถ ทิวฺชิตฺติ ตฺวํ ทิวฺช เจว ทิวชานันฺ ปวโร จ ฯ

อฏฺฐราชสา เสนกํ มา ภายีติ อสฺสาเสตฺวา ตตฺติยํ คาถมาห

[๑๘๕๓]มิตฺตํ สหายํ (๖) กโรนฺตุ ปณฺชิตา

กาเล อกาเล สุขเมสนาย (๗)

กโรมิ เต เสนก เอตมตฺถํ

อริโย หิ อริยสฺส กโรติ กิจฺจนฺตุ ฯ

ตตฺถ กาเล อกาเลติ ทิวา จ รตฺตี จ ฯ อริโยติ อิท

อาจาโร อริโยติ อธิปฺเปโต กิเมตฺถ อริยนฺตุ วทติ อาจารสมฺปนฺโน

หิ อาจารสมฺปนฺนสฺส กิจฺจํ กโรเตว ฯ

อถ นันฺ ปุจฺฉิ กิ สมนม รุกฺขํ อภิรุหีสฺสุ มิลาจาติ ฯ น ตาว

อภิรุหนฺตุ ฯ อฏฺฐกาเยว พนฺชนฺตุติติ ฯ เตนหิ ตฺวํ สีนํ คนฺตุวา

#๑. ม. อุปสงฺกมิตฺวา ฯ ๒. ม. ปกฺขิม ฯ สี. ย. จสทฺโท นตฺถิ ฯ

#๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺตุ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. อุเปมิ ฯ ๕. สุขา. ม.

#ลฺลทฺธา ฯ ๖. สุขา. ม. สหายญฺจ ฯ ๗. สุขา. ม. สุขเมสมานา ฯ

เล่มที่ 33 ปถิมณกนิปาตวณณนา หน้า 294

มม สหายิกิ อสุสาเสตุวา มมากมนภาวิ อจิกุชาติ ฯ โส
 ตถา อกาลิ ฯ อุกกุสราชาปี อาคนตุวา กทมพสุส อวิทุเร
 มิลาจัน อภิรุหณิ โอโลเกนุโต เอกสุมิ รุกุขคุเค นิสีทิตวา
 เอกสุส มิลาจสุส อภิรุหณกาลเอ เอตสุมิ กุลาวกสุส อวิทุเร
 อภิรุพุเห สเร นิมุชชิตวา ปกุเขหิ จ มุเขน จ อุทกั อหริตวา
 อุกุกาย อุปริ อาสิลลิจิ สวา นิพพายิ ฯ มิลาจา อิมลจ เสนกสกุณิ
 โปตเก จสุส ขาทิสสามาติ โอตริตวา ปุณ อุกกั ซาลาเปตวา
 อภิรุหีสุ ฯ ปุณ โส อุทกั วิชฎาเปสิ ฯ เอเตนุปาเยน
 พนุชพนุชั นิพพาเปนตสุเสวสุส อทุตมรตุโต ซาโต ฯ โส
 อติวิย กิลมิ ฯ เหมฐา อุทเร กิโลมกั ตนุตติ คตติ ฯ อุกุขินิ
 รตตานิ ซาตานิ ฯ ตั ทิสวา สกุณิกา สามิกั อาห สามิ
 อติวิย กิลนุโต อุกกุสราชา เอตสุส โถกั วิสมตถาย คนตุวา
 กจลปราชสุส กเถหิติ ฯ โส ตั วจัน สุตวา อุกกุสั อุปสงกมิตวา
 คากาย อชฎภาสิ

[๑๘๕๔]ยั โหติ กิจจัน อนุกมุปเกน

อริยสุส อริเยน กตติ ตยิทั

อตตานุรุกุขิ ภาว มา อทยุห (๑)

ลจณาม ปุตุเต ตยิ ชีวมาเนติ ฯ

ตตถ ตยิทนุติ ตยา อิทั อยเมว ปาโจติ ฯ

โส ตสุส วจัน สุตวา สีนานาทำ นทนุโต ปญจัม คากมาห

#๑. สยา. อทยุหิ ฯ

[๑๘๕๕]ตเมว (๑) รุกขารณั กโรนุโต

สรีรเกทาปี น สนตสุต้ามิ

กโรนุติ เหตุ (๒) สจันน์ สขาโร

ปานั ปชนุตตา (๓) สตเมส ฐมโมติ ฯ

ณฏัจ ปน สตุถา อภิสมพุทฺโธ หุตฺวา ตสฺส कुณั วณณนุโต

อาห

[๑๘๕๖]สุทฺถุกริ กम्मมกาสิ อณฺทชาโย (๔) วิหงฺกโม

อตฺถาย กุรุโร ปุตฺเต อทฺตมรตฺเต อนาคเตติ ฯ

ตตฺถ กุรุโรติ อุกกุสราชา ฯ ปุตฺเตติ เสนสฺส ปุตฺเต

รุกขนุโต เตสฺส อตฺถาย ฯ อทฺตมรตฺเต อนาคเตติ ยาว

ทियทฺถยามา วายามิ กโรนุโต ทฺถุกริ อกาสิ ฯ

เสโนปี อุกกุสราชา โลกั วิสมาหิ สมฺมาติ วตฺวา กจฺจปสฺส

สนฺติกั คนฺตฺวา ตั อญฺจาเปตฺวา ก็ สมฺม อากโตสฺสีติ วุตฺเต เอว-

รฺูปนาม ภยิ อฺุปฺปนฺนั อุกกุสราชา ปจฺมยามโต ปญฺจาย วายมนุโต

กิลมฺติ เตนหิ ทว สนฺติกั อากโตสฺสีติ วตฺวา สตฺตมมि คาถมาห

[๑๘๕๗]จฺุตตาปี เหเก ขลิตา สกम्मุนา

มิตฺตานุกมฺปาย ปติฏฺฐหนฺติ

ปุตฺตา มมตฺตา จ (๕) กติมากโตสฺสีติ

อตฺถิ จเรถ มม วาริจราติ ฯ

#๑. ม. ตเวว ฯ ๒. ม. เหเก ฯ ๓. สฺยา. ม. จชนุตตา ฯ

#๔. ม. อณฺทชาโย ฯ ๕. สฺยา. จสทฺโท นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณา หน้า 296

ตสฺสตุโธ สามิ เอกจฺเจ หิ ยสโต วา ธนโต วา จุตานิ
สกมฺมฺนา ขลิตานิ มิตฺตานํ อนุกมฺปาย ปติฏฺฐหนฺติ มมฺนจ
ปฺตุตา อตฺตา อาตุรา เตนานํ ตํ คตฺถิ ปฏฺฐิสรณํ กตฺวา อากโตสฺมิ
ปฺตุตานํ ชีวิตานํ ทนฺโต อตฺถิ เม จราหิติ ฯ

ตํ สุตฺวา กจฺจโป อิตฺริ กาถมาห

[๑๘๘๘]ธเนน ธนฺเณน จ อตฺตนา จ

มิตฺตํ สหายณฺจ กโรนฺติ ปณฺฑิตา

กโรมิ เต เสนก เอตมตฺถิ

อริโย อริยสฺส กโรติ กิจฺจนฺติ ฯ

อถสฺส ปฺตุโต อวิทุเร นิปนฺโน ปิตุ วจันํ สุตฺวา มา เม
ปีตา กิลมฺตุ กิจฺจํ กริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา นวํ กาถมาห

[๑๘๘๙]อโปโปสฺสุโก โท ตาต ตฺวํ นิสิต

ปฺตุโต ปิตุ จรติ อตฺถจริยํ

อหํ จริสฺสามิ เตวว อตฺถิ (๑)

เสนสฺส ปฺตุเต ปรีตฺตายนฺโนติ ฯ

อถ นํ ปีตา กาถาย อชฺฌภาสิ

[๑๘๙๐]อทุธา หิ ตาต สตเมส ธมฺโม

ปฺตุโต ปิตุนํ จเร (๒) อตฺถจริยํ

อโปเปว มํ ทิสฺวาน ปวทฺธกายํ

เสนสฺส ปฺตุตา น วิหฺเจยฺยณฺติ ฯ

#๑. ม. ตเวตมตฺถิ ฯ ๒. สฺยา. ปิตุ จเร ฯ ลี. ย. ปิตุ ยณฺจเรถ ฯ

ตตฺถ สตเมส ฐมฺโหมติ ปณฺหิตานํ เอส ฐมฺโหมฯ ปุตุตา
นาติ เสนปุตุเต มิลาจา น เหจเยยฺยํ ฯ

เอวํ วตุวา มหากจฺจโป สมฺม มา ภายิ ตฺวํ ปุโรโต
กจฺจ อิทานาหํ คมิสฺสามิติ ตํ อฺยุโยเชตุวา อฺุทเก ปติตุวา
กถลลยจฺจ เสवालลยจฺจ สงฺกทฺฐติตุวา อาทาย ทีปํ กนฺตุวา
อฺุคฺชี วิชฺฌาเปตุวา นิปชฺชํ มิลาจา ก็ โน เสนโปตเกหิ
อิมิ กานกจฺจปํ ปริวตฺตติตุวา มาเรสฺสาม อยํ โน สพฺเพสํ
ปโหสฺสตีติ วลฺลियो อฺุทฐริตุวา ชยิ คเตวา นิวตฺถปิโลติกํ
วิโมเจตุวา เตสฺส เตสฺส จานเนสฺส พนฺธิตุวา กจฺจปํ ปริวตฺเตตฺถ
น สกโกนฺธุติฯ กจฺจโปปิ เต อากทฺฐนฺโตะ กนฺตุวา
คฺมฺภีรฺภูจฺจาน อฺุทเก ปติฯ เตปิ กจฺจปโลเกน สทฺธิ
กนฺตุวา อฺุทกปฺนุณฺนาย กจฺจนิยา กิลมนฺตุตา นิกฺขมิตุวา โภ
เอเกน โน อฺุคฺกุเสน ยาว อทฺฐนฺตฺตฺตา อฺุคฺกา วิชฺฌาปีตา
อิทานิ อิมินา กจฺจเปน อฺุทเก ปติตุวา อฺุทกํ ปาเยตุวา
มโหทฺธา กตฺมฺหา ปฺนุ อฺุคฺชี กตุวา อฺุจฺเจ อฺุคฺคเตปิ อิม
เสนโปตเก ขาทิสฺสามาติ อฺุคฺชี กาคฺคํ อารถิสฺสํ สกฺกณิกา
เตสํ กถิ สุตฺวา สามิ อิม ยาย ภายจิเวลาย อมฺุหากํ
ปุตุเต ขาทิตฺวาว คมิสฺสนฺธุติ สหายสฺส โน สีสฺส สนฺธุติกํ
คจฺจนาติ อาหํ โส ตํ ขณฺณเวยว ตสฺส สนฺธุติกํ กนฺตุวา ก็
อเวลาย อากโตตีติ วุตฺเต อาทิตฺโต ปญฺจาย ตํ ปวฺตุตี
อาโรเจตุวา เอกาทสมิ คานมาห ฯ

[๑๕๐๑]ปฐ มนุสสา มิควิริยเสฏฐ

ภยภูจिता (๑) เสฏฐมุปคจณนติ (๒)

ปุตตะตา มมตตะตา คคิมาคโตะสุมิ

ตวั โนสิ ราชา ภว เม สุขายาติ ฯ

ตตถ ปฐติ สพพตริจจนาเน อาห อิทั วุตตัม โหติ สามิ
มิเกสุ วิริเยเน เสฏฐโจ โลกสุมี สพเพ ตริจจนาเนาปี มนุสสาปี
ภยภูจिता หุตตะวา เสฏฐัง อุปคจณนติ มม จ ปุตตะตา อาตุรา
ตสุวาหัง ตัม คคิ กตตะวา อาคโตะสุมิ ตวั อมูหากัง ราชา สุขาย เม
ภวาติ ฯ

ตัม สุตตะวา สีโห กาทมาห

[๑๕๐๒]กโรมิ เต เสนก เอตมตถัม

อายาม เต ตัม ทิสตัม วธาย

กถัม หิ วิญญู ปหุ สมปชาโน

น วายเม อตตชนสสุ กุตติยาติ ฯ

ตตถ ตัม ทิสตณนติ ตัม ทิสานัม สมุหัง ตัม ตว ปจจตุถิกกณนติ
อตุโถ ฯ ปหุติ อमितเต หนนุคัม สมตตุโถ ฯ สมปชาโนติ
मितตสสุ ภยูปุตตี ชานนุโต ฯ อตตชนสสุตาติ อตตสมสสุ
องกสมสสุ ชนสสุ มิตตสสุตาติ อตุโถ ฯ

เอวญจ ปน วตตะวา กจจ ตวั ปุตเต สมสสาเสหิติ ตัม

#๑. สยา. ม. ภยภูจिता ฯ สี.ย. ภยทุทิตา ฯ

#๒. สยา. เสฏฐมุปพพชนนติ ฯ

อุยโยเชตฺวา มณฺวิณฺณํ อุทกั มทฺทมาโน ปายาสี ฯ มิลาจา ตํ
อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา กุรุเรน ตาว อมฺหากั อุกฺกา วิชฺฌาปีตา
กจฺจนฺเปนมฺหากั (๑) นีวตฺตปิไลตฺติกาณํ อสุสามิกา กตา อิทานิปี สีโห
โน ชีวิตกฺขยเมว ปาเปสฺสตีติ มรณภยตฺตชฺชิตา เยน วา เตน วา
ปฺลาयीสุ ฯ สีโห ตสฺส มฺลั อาคนฺตฺวา รุกฺขมฺมูลे น กิณฺจิ อทฺทส ฯ
อด นั กุรุโร (๒) จ กจฺจโป จ เสโน จ อุปสงฺกमितฺวา วนฺทีสุ ฯ โส
เตสํ มิตฺตนาณิสฺสั กเถตฺวา อีโต ปฏฺจาย มิตฺตชฺชมมํ อภินฺทิตฺวา
อปฺปมตฺตา โหถาติ โววทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ เตปี สกฺกฺจฺจานานิ
กตา ฯ เสนสฺกฺกนิกา อตฺตโน ปฺตฺตํ โอลเถตฺวา มิตฺเต นิสฺสาย
อมฺเหหิ ทารกา ลทฺธาติ สฺขนิสินฺนสมฺเย เสนเนน สทฺธิ สลฺลปฺนตี
มิตฺตชฺชมฺปกาสนา (๓) นาม ฉ กธา อภาสิ

[๑๕๐๓] มิตฺตํ กยิราถ สฺหทยญฺจ

อยิรญฺจ กยิราถ สฺขาคมา
นีวตฺตโกโชว สเรภินฺตฺวา
โมทาม ปฺตฺเตหิ สมงฺกิกฺกตา ฯ

[๑๕๐๔] สกฺกมิตฺต สฺส กมฺเมน สหายสฺสาปฺลาयीโน

กฺขชฺชนฺตมฺปฺกฺขชฺชนฺติ (๔) โลมหํสา หทยงฺกมํ ฯ

[๑๕๐๕] มิตฺตํ สหายํ อธิคมฺม ปณฺฑิโต

โส ภูยฺชติ ปฺตฺตํ ปสฺสึ ฐนั วา

#๑. ม. อมฺเห ฯ ๒. ม. กุรุโร ฯ ๓. ม. มิตฺตชฺชมมํ ปกาสมานา ฯ

#๔. สฺยา. กฺขชฺชนฺตมฺปฺกฺขชฺชนฺติ ฯ

ชาตกฎจกตา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณา - หน้าที่ 300
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณา หน้า 300

อหฺลจ ปุตุตา จ ปติ จ มยฺหิ
มิตฺตานุกมฺปาย สมงฺคิภูตา ฯ
ราชาวตา สุรวตา จ อตุโถ
สมฺปนฺนสขิสฺส ภวนฺติ เหตุ
โย (๑) มิตฺตวา ยสฺวา อุกฺคตฺโต
อสุมี โลกเ โมทติ กามกามิ ฯ

[๑๕๐๖]กรณียานิ มิตฺตานิ ทลิตฺทเนนาปี เสนก
ปฺสฺส มิตฺตานุกมฺปาย สมกฺคฺมหา สฉาตเก ฯ
สุเรน พลวนฺเตน โย มิตฺตํ (๒) กุรุเต ทิโข
เอวํ โส สฺขิตฺโต โหติ ยถาหิ ทวณฺจ เสนกาติ ฯ

ตฺตฺถ มิตฺตณฺจาติ ยฺกณฺจ อตฺตโน มิตฺตณฺจ ฯ สุหทยณฺจาติ
สุหทยสหายณฺจ สามิกฺกฺจฺจัน (๓) อยิรณฺจ กโรเถว ฯ นีวตฺถ-
โกโขว (๔) สเรภินฺตฺวาติ เอตฺถ โกโขติ กวโจ ยถานาม ปฏฺมิกฺกกวโจ
สเร อภินฺติ นีวาเรติ เอวํ มยฺปิ มิตฺตพฺเลน ปจฺจคฺคิเก อภินฺตฺวา
ปุตุเตหิ สทุธิ โมทามาติ วทติ ฯ สกมิตฺตสฺส กมฺเมนาติ สกสฺส
มิตฺตสฺส ปฺรกกฺเมเน ฯ สหายสฺสาปฺลาโยนฺติ สหายสฺส อปฺลาโยน
มิกฺราชสฺส ฯ โลมฺหฺสาติ ปกฺขิโน อมฺหากํ ปุตุตกา มณฺจตฺยจ
กฺขชฺชนฺตํ หทยงฺกมํ มธฺรฺสริ นิจฺฉาเรตฺวา อุปฺกฺชชฺชนฺติ ฯ
สมงฺคิภูตาติ เอกกฺกฺจฺจเน จิตฺตา ฯ ราชาวตา สุรวตา จ อตุโถติ
#๑. สฺยา. ม. โส ฯ ๒. ม. มิตฺเต ฯ สฺ. เมตฺตฺต ฯ ๓. ม.
#สามิกสงฺขาติ ฯ ๔. นีวตฺถโกโจว ฯ

ชาตกกุจฉกตา ๖ เอกาทสก-ปภินณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 301
เล่มที่ 33 มหาอฏฺกุสชาตกํ หน้า 301

ยสฺส สีหสทิสฺส ราชฺชา อฏฺกุสทกจฺจปสทิสฺสา จ สุรฺรา มิตฺตฺตา โหนฺติ
เตน ราชวตฺตา สุรฺวตฺตา จ อตฺถุโธ สกฺกา ปาปฺปณฺติตฺตํ ภาวนฺติ
เหเตติ โย จ สมฺปนฺนสฺส โข ปริปฺปณฺณมิตฺตตฺตมฺโม ตสฺส เหเต สหฺยา
ภาวนฺติ ๑ อฏฺกตฺตฺโตติ สิริโสภกฺเคน อฏฺกตฺตภาโว ๑
อสมฺมิจฺจ โลกฺเกติ อิชฺโลกสงฺขาเต อสมฺมิ โลกฺเก โมทฺติ ๑ กามกามิตี
สํมิกฺกํ อาลปฺติ โส หิ กามํ กามยฺนฺโต กามกามิ นาม ๑
สมกฺกมฺหาติ สมกฺกา ชาตมฺหา ๑ สฉาตฺเกติ ฉาตฺเกหิ ปฺตฺเตหิ
สทฺธิ ๑

เอวํ สฺวา ฉหิ คาลาหิ มิตฺตตฺตมฺมสฺส คฺคณฺโณ กเถสิ ๑ เต
สพฺเพปิ สหฺยาภา มิตฺตตฺตมฺมํ อภินฺนิตฺตฺวา ยาวตฺตยฺกํ จตฺวา
ยถากมฺมํ คตา ๑

สจฺจธา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนเวส
ภริยํ นิสฺสาย สุขปฺปตฺโต ปุพฺเพปิ สุขปฺปตฺโตยฺเววติ วตฺตฺวา ชาตกํ
สโมธานฺสิ ตทา เสนฺโน จ เสนิ จ ชายปฺตฺติกา (๑) อเหตุํ ปฺตฺตทกจฺจโป
ราหุโล ปิตา มหาโมคฺคัลลาโน อฏฺกุโส สารีปฺตฺโต สีโห ปน
อหเมวติ ๑

มหาอฏฺกุสชาตกํ ตติยํ ๑

#๑. ม. ชยมฺปตฺติกา (สพฺพตฺถ)

ขราชีนา ชฎิลา ปงกทนฺตาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ กุหํ กิกุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส หิ นียฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวาปี จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ติวธิํ กุหกวตฺตํ ปฺเรติ ฯ อถสฺส อคฺคํ ปกาเสนฺตา กิกฺขุ ฃมฺมสภายํ
กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวฺโส อสุโกนาม กิกฺขุ เอวฺรุเป นียฺยานิกสาสเน
ปพฺพชิตฺวา กุหํ นิสฺสาย ชีวิตํ กปฺเปตีติ ฯ สตุถา อาคนฺตฺวา
กายนฺตฺถ กิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
นามาติ วุตฺเต น กิกฺขเว อิทาเนเวส ปฺพเพปิ กุหโกเยวาทิ วตฺวา
อตีตํ อาริ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
ปฺโรหิตอ อโหสิ ปณฺจทิต พยตุโต ฯ โส เอกทิวสํ อฺยฺยานกิปฺ
คโต เอกํ อภิรฺูปกํ คณิกํ ทิสฺวา ปฏฺิพฺพชิตฺโต ตาย สทฺธิํ สํวาสํ
กปฺเปสิ ฯ सा ตํ ปฏฺิจจ คพฺภํ ลภि คพฺภสฺส ปฏฺิลทฺทฺทฺทฺท
ตํ อห สามี คพฺภो मे ปตฺติฏฺิจิต ชาตกาเล นามํ กโรนฺตี อสฺส
กินฺตี นามํ (๑) กโรมีติ ฯ โส วณฺณทาสียา กุจฺฉิสฺมี นินฺพตฺตฺตฺตฺต (๒)
น สกฺกา กุลนามํ กาคฺคฺนฺติ จินฺเตตฺตฺวา ภาทฺเท อຍံ วาตฺตฺตฺตฺตฺต
อุทฺทาลโกนาม อธิ ปฏฺิลทฺทฺทฺท อุทฺทาลโกตฺตฺส นามํ กเรยฺยาสีติ
#๑. สී. ยฺ. อຍຍကສສ นամံ ฯ ๒. สී. ยฺ. นินฺพตฺตฺส ฯ

วตฺวา องฺคุลิมุทฺทิกั อทาสี สเจ ชีตา โหติ อิมาย นั โปเสยฺยาสี
สเจ ปุตุโต อถ นั วยฺปฺปุตฺตึ มยฺหึ ทสฺเสยฺยาสีตี ๑ สว อปรภาเค
ตึ ปุตุตึ วิชยิตฺวา อุทฺทาลโกติสฺส นามิ อกาสิ ๑

โส วยฺปฺปุตฺโต มาตริ ปุจฺฉิ อมฺม โโก เม ปิตาติ ๑ ปุโรหิตो
ตาตาติ ๑ ยทิ เอว เวเท อุกฺคณฺหิสฺสามีติ มาตุ หตฺถโต
มุทฺทิกณฺจ อจาริยภาคณฺจ คเหตุวา ตกฺกสิถึ คนฺตฺวา ทิสวาปา-
โมกฺขสฺส อจาริยสฺส สนฺติเก สิปปึ คณฺหนฺโต เอกิ ตาปสคณฺ
ทิสฺวา อิมสิ สนฺติเก วริ สิปปึ ภวิสฺสติ ตึ อุกฺคณฺหิสฺสามีติ สิปป-
โลเกน ปพฺพชิตฺวา เตสิ วตฺตปฺปฏิวตฺตึ กตฺวา อจาริยา มั ตุมฺหากิ
ชานนสิปปึ สิग्ฺขาเปถาติ อาห ๑ เต อตฺตโน ชานนนิยาเมน
ตึ สิग्ฺขาเปสิ ๑ ปณฺจณฺนํ ตาปสสถานํ เอโกปิ เตน อติเรกปญฺโ
นาโหสิ ๑ เสวว เตสิ ปณฺญาเย อุกฺโค ๑ อถสฺส เต
สนฺนิปิติตฺวา อจาริยญฺจานํ อทฺส ๑ อถ เน โส อาห มาริสฺวา ตุมฺहे
นิจฺฉิ วนฺมุลผลาหารา อรณฺเณ วสถ มนฺุสฺสปลิํ กสฺมา น คจฺฉถาติ ๑
มาริสฺ มนฺุสฺसानาม มหาทานํ ทตฺวา อนุโมทนํ การาเปนฺติ
ชมฺมกถึ กถาเปนฺติ ปญฺหิ ปุจฺฉนฺติ มยฺ เตน ภเยน ตตฺถ น
คจฺฉามาติ ๑ มาริสฺวา สเจปิ จกฺกวตฺติราชา ภวิสฺสติ มนํ
คเหตุวา กถนํ นาม มยฺหึ ภาโร ตุมฺहे มา ภายิตฺถาติ วตฺวา
เตหิ สทฺธิ จาริกิ จรมาโน อนุปฺพุเพน พาราณสี ปตฺวา ราชฺยฺยานเ
วสิตฺวา ปุณฺทิวเสเยว สพฺเพหิ สทฺธิ ทฺวารคามे ภิกฺขาย จริ ๑
มนฺุสฺสา มหาทานํ อทฺส ๑ ตาปสา ปุณฺทิวเส นคริ ปวิสฺสิ ๑

เล่มที่ 33 ปถินณกนิปาทวณณนา หน้า 304

มนุสฺสา มหาทานํ อํทฺสุ ๑ อุทฺทาลกตาปโส ทานานุโมทนํ
กโรติ มงฺคัลํ วทติ ปญฺหิ วิสขฺเขตติ ๑ มนุสฺสา ปสฺสิทฺตฺวา พหุ
ปจฺจเย อํทฺสุ ๑ สกถนาครา ปญฺชิตฺโต คณฺสตุถา ฌมฺมิกตาปโส
อาคโธติ รัณฺโณ กถยีสฺสุ ๑

ราชา กุหิ วัสตีติ ปุจฺฉิตฺวา อุยฺยานนฺติ สุตฺวา สาธุ อชฺช
เนตฺถํ ทสฺสนาย คมิตฺตฺสามีติ อาห ๑ เอโกปิ ปุริโส คนฺตุวา
ราชา กิร โว ปสฺสิตฺตุ อากจฺฉตีติ อุทฺทาลกสฺส กเถสิ ๑ โสปี
อิสิคณฺโณ อามนฺเตตฺวา มาริสฺสา กิร ราชา อากมิตฺตฺสตี อิตฺตฺสโร นาม
เอกทิวสฺส อาราเชตฺวา ยาวชิวํ อลฺลํ โหตีติ ๑ กิ ปน กาทพฺพ
อาจริยาติ ๑ โส เอวมาห ตุมฺเหสุ เอกจฺเจ วคฺคฺลิวตฺตํ จรณฺตุ
เอกจฺเจ อุกฺกฏิกปฺปชานมนุญฺชชฺชณฺตุ เอกจฺเจ กณฺฏเกสุ สยิกา
ภวานฺตุ เอกจฺเจ ปณฺจตฺตํ ตปณฺตุ เอกจฺเจ อุทฺโถโรหนกมฺม
กโรนฺตุ เอกจฺเจ ตตฺถ มนฺเต สขฺฆายนฺตฺติ ๑ เต ตถา กรีสฺสุ ๑
สยํ ปน อฏฺฐ วา ทส วา ปณฺชิตฺเต ปณฺชิตฺตฺวาทีโน คเหตุวา
มโนรเม อาธารเก รมณฺธิยํ โปฏฺฐกํ จเปตฺวา อนฺเตวาสิกปริวฺโต
สุปฺลยตฺเต อาสเน นิสฺสิทฺติ ๑ ตสฺมี ขณฺเ รราชา ปุโรหิตํ อาทาย
มหนฺเตน ปรีวารเณ อุยฺยานํ คนฺตุวา เต มิจฺฉาตปํ จรณฺเต ทิสฺวา
อปายภเยหิ มุตฺตาติ ปสฺสิทฺตฺวา อุทฺทาลกสฺส สนฺตีกํ คนฺตุวา
ปฏฺฐิสฺนถารํ กตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสินฺโน ตฺถจฺจมานโส ปุโรหิตเณ
สทฺฐี สลฺลปนฺโต ปจฺมํ คาทมาห

#๑. ม. กณฺฏกาปสฺสยิกา ภวานฺตุ ๑ ๒. สฺ.ย. มโนหเร ๑

[๑๕๐๗]ขราชินา ชฎิลา ปงกทนุตา

ทุมมกขรูปา เย มนุติ ชปนุติ (๑)

กจจิ นุ เต มานุสเก จ โยเค (๒)

อิท วิฑู ปริมุตตา อปายาติ ฯ

ตตถ ขราชินาติ สขุเรหิ อชินจเมหิ สมนนาคตา ฯ

ปงกทนุตาติ ทนุตถกฏจสุส อขาทเนน มลคคหิตทนุตา ฯ

ทุมมกขรูปาติ อนนชิตกขา อมณชิตรูปา ลูขสงฆาฏิขรา ฯ

มานุสเก จ โยเคติ มนุสเสหิ กตตพพวิริเย ฯ อิท วิฑูติ อิท

ตปจรรณจ มนุชฌมานนจ ชานนุตา ฯ อปายาติ กจจิ

อาจริยา อิเมหิ จคฺคูหิ อปาเยหิ มุตตาติ ปุจฺจนติ ฯ

ต สุตฺวา ปุโรหิตอ อัย ราชา อฏฺฐาเน ปสนฺโน ตฺนุหิภวิทฺ

น วฏฺฐตีติ จินฺเตตฺวา ทฺติยํ คาทมาห

[๑๕๐๘]ปาปานิ กมฺมานิ กเรยฺย (๓) ราช

พหุสฺสุโต เจ น จเรยฺย ชมฺมํ

สทฺสเวโทปี น ตํ ปฏฺิจจย

ทฺกฺขา ปมฺนุเจ จรณํ อปตฺวาติ ฯ

ตตถ พหุสฺสุโตติ สเจ มหาราช อหิ พหุสฺสุโตมฺหิติ ปคฺณ-

เวโทปี ทสกุสสลชมมํ น จเรยฺย ตีหิ ทฺวาทฺหิ ปาปาเนว กเรยฺย

ติฏฺฐนฺตุ ตโย เวทา สทฺสเวทาปี สมานา ตํ พาทฺสจฺจํ ปฏฺิจจ

#๑. ส.ย. ทุมมขรูปา เย เม ชปนุติ ฯ ๒. สฺยา. ม. มานุสเก

#ปโยเค ฯ ๓. ม. กเรถ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณา หน้า 306

อฏฺฐสมาปตฺติสงฺฆาตํ จรณํ อปตฺวา อปายทุกฺขโต น มุจฺเจยฺยาติ ฯ

ตสฺส ตํ วณฺํ สุตฺวา อุทฺทาลโก จินฺเตสิ ราชา ยถา วา
ตถา วา อีสึคนฺสฺส ปสึทึ อัย ปน พุราหฺมโณ จรณฺตํ โคนฺ
ทณฺฺเทน ปหฺรติ วทฺฺฒิตภตฺเต กจวริ จิปติ กเถสฺสามิ เตน
สทฺฺชินฺฺติ กเถนฺโต ตตฺถิยํ คากมาห

[๑๕๐๕]สทฺสเวโทปี น ตํ ปฏิจฺจ

ทุกฺขา ปมฺลฺเจ จรณํ อปตฺวา
มณฺณามิ เวทา อผลา ภวนฺฺติ
สสึยฺมํ จรณฺณฺเฆว สจฺจนฺฺติ ฯ

ตตฺถ อผลาติ ตว วาเท เวทา จ เสสสิปฺปานิ จ อผลานิ
อาปชฺชนฺฺติ ตานิ กสฺมา อุกฺกณฺหนฺฺติ สึลสึยเมน สทฺฺธิ จรณฺณฺเฆว
เอกํ สจฺจํ อาปชฺชตฺตีติ ฯ

ตโต ปุโรหิโต คากมาห

[๑๕๑๐]นาเหว เวทา อผลา ภวนฺฺติ

สสึยฺมํ จรณฺณฺเฆว สจฺจํ
กิตฺฺติณฺจ ปปฺโปติ อธิจฺจ เวเท
สนฺฺตี ปาปฺณาติ (๑) จรณฺน ทนฺฺโตติ ฯ

ตตฺถ นานาเวทํ นานํ เวทา อผลาติ วทามิ อปิจ โข ปน
สสึยฺมํ จรณํ สจฺจเมว สภาวภูตํ อุตฺตมํ เตน หิ สกฺกา ทุกฺขา
มุจฺจิจฺฉํ สนฺฺตี ปาปฺณาตฺตีติ สมาปตฺติสงฺฆาเตน จรณฺน ทนฺฺโต
#๑. สฺยา. ปุณฺเณติ ฯ สึ. ปุโนติ ฯ ยฺ. ปุเนติ ฯ

หทยสนฺตักกรั (๑) นิพฺพานํ ปาปฺณาตีติ ฯ

ตํ สฺตฺวา อุทฺทาลโก น สกฺกา อิมินา สทฺธี ปฏฺธิปกฺขวเสน
วาทีคฺคั (๒) ปฺตฺเตน (๓) [๔] วฺตฺเต สีนํ อฺกโรนฺโตนาม นตฺถิ
ปฺตฺตภาวมสฺส กเถสฺสามีติ จินฺเตตฺวา ปญฺจํ คากฺมาห

[๑๕๑๑]ภจฺจา มาตา ปิตา พนฺธุ (๕) เยน ชาโตสฺวเยว (๖) โส
อุทฺทาลโก อํ โภโต โสตฺถิยา กุลวํสโกติ (๗) ฯ

ตตฺถ ภจฺจาตี มาตา จ ปิตา จ เสสฺพนฺธุ จ ภริตพฺพา นาม
เยน ปน ชาโต โสเยว โส โหติ อตฺตาเยว หนี อตฺตโน ชายตี อํปี
ตยา อุทฺทาลรฺกฺขมฺเเล ชาโต (๘) ตยา วฺตฺตเมว นามํ กตฺติ อุทฺทาลโก
อํ โภติ ฯ

โส เอกํเสน อุทฺทาลโก ตฺวนฺตฺติ วฺตฺเต อามาตี วตฺวา มยา
เต มาตฺสฺส สณฺณณํ หนีณํ ตํ กุหนีตฺติ อิทํ พฺราหฺมณฺณาตี มฺหุทฺทิกํ
ตสฺสทฺตฺเถ จเปตี ฯ พฺราหฺมโณ มฺหุทฺทิกํ สณฺชานิตฺวา หนีจฺเยน
ปน ตฺวํ พฺราหฺมโณ พฺราหฺมณฺชเม ปน ปชานาสีตี วตฺวา
พฺราหฺมณฺชเม ปฺจฺจฺนฺโต ฉภฺจฺจํ คากฺมาห

[๑๕๑๒]กถํ โภ พฺราหฺมโณ โหติ กถํ ภวตี เกวลี

กถจฺจ ปรีนินฺพฺพานํ ชมฺมภฺจฺจํ กิณฺตฺติ วฺจฺจตีติ ฯ

อุทฺทาลโก ตสฺส อจฺจิกฺขณฺโต สตฺตมํ คากฺมาห

#๑. ม. ภยสนฺตักกรั ฯ ๒. ม. จาคฺคั ฯ ๓. ม. ปฺตฺเตนาตี นตฺถิ ฯ

#๔. ม. เอตฺถนฺตฺเร ปฺตฺโต ตวาหนฺตฺติ ทิสฺสตี ฯ ๕. ม. พนฺธุ ฯ

#๖. ม. สเยว ฯ ๗. สฺยา. โสตฺถิยกุลวํสโกติ ฯ ๘. ม. ชนิตฺโต ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 308

[๑๕๑๓]นิริ กตฺวา อคฺคิมาทาย พุราหุมนฺ

อาโปสฺสิจฺจํ ยํ อสฺเสติ ยูปิ

เอวฺกโร พุราหุมนฺ โหติ เขมิ

ชฺมเม จิตฺเตน อมาปยีสฺสูติ ฯ

ตตฺถ นิริ กตฺวา อคฺคิมาทายาติ นิรฺนตฺรํ กตฺวา อคฺคิ กตฺวา
ปริจฺจริติ ฯ อาโปสฺสิจฺจํ ยํ อสฺเสติ ยูปนฺติ อภิเสกกมฺมํ กโรนฺโต
สมฺมาปาสํ วา วาจาเปยฺยํ วา นิรฺกคฺคํ วา ยชฺนฺโต สฺวณฺณยูปิ
อสฺสาเปติ ฯ เขมิติ เขมปฺปตฺโต ฯ อมาปยีสฺสูติ เตเนว จ
การณฺน ชฺมเม จิตฺเตน กเถนฺติ ฯ

ตํ สฺตฺวา ปุโรหิตฺเตน กถิตํ พุราหุมนฺชฺมมํ กรหฺนฺโต
อภฺจํ คากมาห

[๑๕๑๔]น สฺพุทฺธิ เสจเนน อตฺถิ นปี เกวลิ พุราหุมนฺ

น เจว ชนฺติ โสฺรจฺจํ (๑) นปี โส ปรีนิพฺพุตฺติติ ฯ

ตตฺถ เสจเนนาติ เตน วุตฺเตสฺสุ พุราหุมนฺชฺมเมสฺสุ เอกํ
ทสฺเสตฺวา สพุทฺธิ ปฏิกฺขิปปติ อิทํ วุตฺตํ โหติ อคฺคิสฺส ปริจฺรณฺน
วา อุตฺกเสจเนน วา ปสฺสฺมาตยณฺเณน วา สฺพุทฺธินาม นตฺถิ นปี
เอตฺตเกน พุราหุมนฺ เกวลปรีปฺณฺโณ โหติ น อธิวาสนชนฺติ น
สฺลโสรจฺจํ นปี กิเลสปรีนิพฺพานฺน ปรีนิพฺพุตฺตนาเม โหตีติ ฯ

ตโต นํ อุตฺทาลโก ยทิ เอวํ พุราหุมนฺ น โหติ อถ กถํ
โหตีติ ปุจฺจนฺโต นวํ คากมาห

#๑. ม. น ชนฺติ นปี โสฺรจฺจํ ฯ

[๑๕๑๕]กถํ โภ (๑) พุราหุมนโ โหติ กถํ ภวติ เกวลี
กถญจ ปรีนิพฺพานํ ชมฺมญฺโจ กิณฺติ วุจฺจตีติ ฯ
ปุโรหิตฺปิสุส กถนฺโต อิตฺริ คากมาห

[๑๕๑๖]อกฺเขตฺตพฺนฺชฺ อมโม นิราโส
นิโลกปาโป ภวโลกิโณ
เอวํกโร พุราหุมนโ โหติ เขมิ
ชมฺเม จิตฺเตน อมาปยีสฺสูติ ฯ

ตตฺถ อกฺเขตฺตพฺนฺชฺ อเขตฺโต อพฺนฺชฺ เขตฺตวตฺตฺถคาม-
นิคมปริกฺกเหน เจว ฉาติพฺนฺชฺมิตฺตพฺนฺชฺวสหายพฺนฺชฺวสิปฺป-
พฺนฺชฺวปริกฺกเหน จ รหิตฺโต ฯ อมโมติ สตฺตสฺงฺขารสฺส ตณฺหา-
ทิกฺกฺจิมมายนา รหิตฺโต ฯ นิราโสติ ลากฺชนปฺตฺตชีวิตาสาย
รหิตฺโต ฯ นิลอกปาโปติ ปาปโลเกน วิสมโลเกน รหิตฺโต ฯ
ภวโลกิโณติ ชิโณ ภวราโค ฯ

ตโต อุทฺทาลโก คากมาห

[๑๕๑๗]ขตฺติยา พุราหุมนฺนา เวสฺสา สุทฺทา จณฺทาลปฺกฺกฺสา
สพฺเพว สฺรดา (๒) ทนฺตา สพฺเพว ปรีนิพฺพุตา
สพฺเพสํ สีตฺถุตานํ อตฺถิ เสยฺโยว (๓) ปาปิโยติ ฯ

ตตฺถ อตฺถิ เสยฺโยว ปาปิโยติ เอเต ขตฺติยาทโย สพฺเพ
โสฺรจฺจาทีหิ สมนฺนาคตา โหนฺติ เอวํ ภูตानํ ปนฺ เอเตสํ อยฺย เสยฺโย
#๑. ม. โส ฯ ๒. สฺยา. ม. โสฺรดา ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๓. สฺยา. ม.
#เสยฺโยถ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

ชาตกฏกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 310
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณนา หน้า 310

อัย ปาปิโยติ เอวํ หีนุกุกกุฏตา อตฺถิ นตฺถิติ ปุจฺจติ ฯ

อถสฺส อรหตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺโต ปฏฺจาย หีนุกุกกุฏตานาม นตฺถิติ
ทสฺเสตฺถํ พุราหุมนโณ คาทมาห

[๑๕๑๘]ขตฺติยา พุราหุมนา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา

สพฺเพว สุรตา ทนฺตา สพฺเพว ปรีนฺนิพฺพุตา

สพฺเพสํ สีตฺถุตานํ นตฺถิ เสยฺโยว ปาปิโยติ ฯ

อถ นํ กรหนฺโต อุทฺทาลโก คาททวยมาห

[๑๕๑๙]ขตฺติยา พุราหุมนา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา

สพฺเพว สุรตา ทนฺตา สพฺเพว ปรีนฺนิพฺพุตา ฯ

สพฺเพสํ สีตฺถุตานํ นตฺถิ เสยฺโยว ปาปิโย

ปสฺสจฺจ (๑) จรฺสี พุราหุมนญฺญํ โสตฺถิยกุลวํสตนฺติ ฯ

ตสฺสสฺสโต ยถิ เอเตหิ กุณฺเหหิ สมฺนฺนาคตานํ วิเสโส นตฺถิ

เอโก จ วณฺโณ โหติ เอวํ สนฺเต ตวํ อุภโต สุชาตภาวํ นาเสนฺโต

ปสฺสจฺจ จรฺสี พุราหุมนญฺญํ จณฺฑาลสโม โหติ โสตฺถิยกุลวํส

นาเสติ ฯ

อถ นํ ปุโรหิตो อุปมาย สญฺญาเปฺนฺโต คาททวยมาห

[๑๕๒๐]นानารตฺเตหิ วตฺถेหิ วิมานํ ภวติ ฉาถิตํ

น เตสํ ฉายา วตฺถานํ โส ราโค อนฺนุชฺชถ

เอวเมว มนฺนุสฺเสสฺส ยथा สุชฺฌนฺติ มาณวา

เต สชาติ ปมฺนุจฺจติ (๒) ฐมฺมมญฺญา ย สุพฺพตาติ ฯ

#๑. ม. ปนฺนุจฺจติ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๒. ม. เตสํ ชาติ ปุจฺจนฺติ ฯ

ตตฺถ วิมานนฺติ เคนฺหิ วา มณฺทปโป (๑) วา ๗ ฉายาติ เตสํ
วตฺถานํ ฉายา โส นานาวิโร ราโค วิจิตฺโต (๒) ราโค น โหติ
สพฺพา ฉายา เอกวณฺณาว (๓) โหนฺติ ๗ เอวเมวาทิ มนฺุสฺเสสุปี
เอวเมว เอกจฺเจ อฉานพฺราหฺมณา อกรณฺเนว จตฺวณฺณํ (๔)
สทฺธิํ ปณฺญาเปนฺติ เอสา อตฺถิติ มา คณฺหิ ยทา อริยมคฺเคน
อิห สฺขณฺนติ ตทา เตหิ ปฏฺวิวิทฺธํ นิพฺพานชฺมมํ ชานิตฺวา
สุพฺพตา สีลวณฺโต ปณฺทิตปฺริสา เต สชาติ มฺลจฺนฺติ นิพฺพาน-
ปตฺติโต ปฏฺจาย หิ ชาตินาม นีรตฺถกาติ ๗

อุทฺทาลโก ปฺน ปุจฺฉาหริตฺถุ อสฺกโกนฺโต อปฺปฏิภาโณ
นีสึทึ ๗ อถ นํ พฺราหฺมโณ ราชานํ อาห สพฺเพ เอเต
มหाराช กฺุหกา สกฺลชฺมฺพุทึปี โภหณฺเณว นาสฺสสนฺติ
อุทฺทาลกํ อฺปฺปพฺพาเชตฺวา ปุโรหิตํ กโรธ เสเส อฺปฺปพฺพา-
เชตฺวา ผลกาธุรานิ ทตฺวา เสวเก กโรธาติ ๗ สาธุ อัจริยาติ
ตถา อกาสิ ๗ โส ราชานํ อฺปฺปฏฺจหนฺโต ยถากมฺมํ คโตติ ๗

สตฺถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพุเพเปส กฺุหโกยฺวาติ วตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ตทา อุทฺทาลโก
กฺุหกภิกฺขุ อโหสิ ราชา อานนฺโท ปุโรหิตो ปน อหเมวาทิ ๗

อุทฺทาลกชาตกํ จตฺตถํ ๗

#๑. ม. มณฺทปโป ๗ ๒. ม. วิจิตฺโตติ นตฺถิ ๗ อฺเปตฺติ ทิสฺสติ ๗

#๓. สී. สพฺพฉายา วตฺถานํ เอกวณฺโณเว ๗ ๔. ม. จาตฺวณฺเณ ๗

อสุลั กัว รัชฎั ชาตรุปนุติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อุกุกณจติภิกขุ อารพุก กเถสิ ๗ วตุถุ ปน กุสราชชาตเก
อาวีภวิสุสติ ๗

ตทา ปน สตุถา สจจั กิร ตวั ภิกขุ อุกุกณจติโตสตีติ
ปจจติตวา สจจั ภนุเตติ ก็ ปฏิจจชาติ กิเถลั ภนุเตติ วตุเต ภิกขุ
เอวรูเป นิยุยานิกสาสเน ปพพชิตวา กสมมา กิเถลั ปฏิจจ
อุกุกณจติโตสิ โปราณกปณทิตา อนุปปนเน พุทเท พาทิรกปพพชั
ปพพชิตวา วตุถุกามกิเลสกาเม อารพุก อุปปชชนกสณณั
สปลั กตวา วิหริสุตติ วตุวา อติตั อหาริ ๗

อติเต พาราณสิขั พุรหุมตเต รัชชั การเนเต โโพธิสตุโต
อสิติโกฏวิภวสุส พุราหุมณมหาสาสสุส ปตุโต หุตวา นิพพตติ ๗
มหากาณจนกุมารโติสุส นามั กรีสสุ ๗ อถสุส ปทสา วิจรณ-
กาเล อปโรปี ปตุโต ซายิ อุปกาณจนกุมารโติ นามั กรีสสุ ๗
เอวั ปฏิปาฎิยา สตุต ปตุตา อเหตุ ๗ สพพกนิฎฐา ปเนกา
ชิตา ๗ ตสุสา กาณจนเทวีติ นามั กรีสสุ ๗ มหากาณจนกุมารโ
วยปตุโต ตกุกสิลโต สพพสิปปานิ อุคुकณหิตวา อากจนิ ๗
อถ นั มาตาปีตโร ฆราวาเสน พนุชิตุกามา อตุตโน สมาน-
ชาติกุลโต เต ทาริกั อานะยาม ฆราวาสั สณฐเปหิติ วทีสุ ๗

อมมตาดาน มยหิ ฆรวาเสนตุโถ มยหิ หิ ตโย ภวา อาทิตดา
วีย สปปฎิกยา พนุชคาราวีย ปลิพนุชนา(๑) อุกการภูมิ วีย
ปรมเชกัจฉา หุตวา อุปฎุจหนติ มยา สุปิเนนปี เมถุนธมโม
น ทิฎุจปวุโพ อญเณ โว ปุตตา อตติ เต ฆรวาเสน นิมนุเตถาติ
วตวา ปุนปุปัน ยาจิโตปี สหาเย เปเสตวา เตหิ ยาจิโตปี
น อิจฉิ ฯ

อด นั สหาเย สมม กิ ปน ตวั ปฎุเจนโต กามะ ปริภุจชิต्तु
น อิจฉิสิตติ ปุจฉิสู ฯ โส เตสั เนกขมมชฎาษยตัง อาโรเจติ ฯ
ตัง สุตวา มาตาปีตโร เสสปุตเต นิมนุเตสั ฯ เตปี น อิจฉิสู ฯ
กาณจนเทวี น อิจฉติเยว ฯ อปรภาเค มาตาปีตโร กาลมกัสมุ ฯ
มหากาณจนปณฺทิตโต มาตาปีตุนัน กตตพุกิจจัง กตวา อสิตติ-
โกฎุชเนน กปณทลิตุททานัน มหาทานัน ทตวา ฉ ภาตโร ภคินี
เอกั ทาสี เอกั ทาสี เอกั สहायकञ्ज आताय महाभिक्षुमन्नं
भिक्षुमित्त्वा हिमवन्तं पाविसि ฯ ते तत्तु प्तुमस्रं निसुसाय
रमณियग्गुมิภาके อสุสมัน กตวา ปพพชิตฺวา วณฺมุลผลาหาราเรหิ
ยาปยีสु ฯ ते อरणฺณํ कञ्जनुत्ता ऐकतोव कनुत्ता यत्तेโก
फलं वा पत्तं वा पसुसति तत्तु อิตเรปี ปกุกอสิตฺวา ทิฎุจสุตาทีน
กเถนฺตา อูจฉินฺนุติ ฯ कामसुส กम्मฎุจानันวีย โหติ ฯ
อาจริโย มหากาณจนตาปโส จินฺเตสิ อมฺหากัง อสิตติโกฎุชนัน
จทฺเทตฺวา ปพพชิตานัน เอวั โลลุปฺปวเสน ผลาผลตฺถาย วิจรรณ
#๑. ม. ปลิพุทฺธา ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 314

นาม อปปฏิรูป อิตโต ปฏุจาย อหเมว ผลิ อหริสสามิติ ฯ
โส อสุสมิ ปตฺวา สพุเพปิ เต สายณฺหสมเย สนนฺิปาเตตฺวา
ตมคฺถิ อารโจะตฺวา ตุมฺเห อีเชว สมณฺชมฺมิ กโรนฺโต อจฺจถ
อหิ ผลาผลิ อหริสสามิติ อห ฯ อถ นํ อุปกาณฺจนาทโย
มยฺ อจฺริย ตุมฺเห นิสฺสาย ปพุพชิตา ตุมฺเห อีเชว สมณฺชมฺมิ
กโรถ ภคินิ โน อีเชว โหตุ ทาสีปี ตสฺสา สนนฺติเก อจฺจตุ มยฺ
อจฺจ ชนา วาเรน ผลาผลิ อหริสสาม ตุมฺเห ปน ตโย
วารมฺคตฺกา โหถาคิ วตฺวา ปฏฺิณณํ คณฺหิสุ ฯ

ตโต ปฏุจาย อจฺจสุ ชเนสุ เอเกโก วาเรน วาเรน
ผลาผลานิ อหริติ ฯ เสสา อตฺตโน อตฺตโน สาลายเมว
โหนติ (๑) อการณฺน เอกโต ภวิตฺถุ น ลภนฺติ ฯ วารปฺตโต
ผลาผลิ อหริตฺวา เอโก ปาสาโณ อตฺถิ ตตฺถ ปาสาณผลเก
ผลาผลเ เอกาทส โกฏฺจาสเ กตฺวา คณฺจิสณฺณํ (๒) ทตฺวา อตฺตโน
โกฏฺจาสํ อาทาย วสนฺภูจันํ ปวิสติ ฯ เสสา คณฺจิสณฺณาย (๒)
นิกฺขมิตฺวา อุลฺโลลสทฺทํ (๓) อกตฺวา การวปริหาเรน คนฺตฺวา
อตฺตโน ปาปฺณนโกฏฺจาสํ อาทาย วสนฺภูจันํ คนฺตฺวา
ปริภฺยชิตฺวา สมณฺชมฺมิ กโรนฺติ ฯ อปรภาเค ภีสานิ
อหริตฺวา ขาทนฺตา เตชตปา (๔) โมรตปา ปรมาชิตินฺทฺริยา (๕)
#๑. ส.ย. เสสา อตฺตโน ปาปฺณนโกฏฺจาสํ อาทาย วสนฺภูจันํ
#คนฺตฺวา อตฺตโน ปณฺณสาลายเมวโหนติ ฯ ๒. ม. คณฺจิสณฺณํ ฯ
#๓. ม. โลลุปฺปี ฯ ๔. ม. ตตฺตตปา ฯ ๕. ส.ย. ปริมาริตินฺทฺริยา ฯ

กสิณปริกมมัม กโรนุตา วิหรีสุฯ อถ เตลั สีสเตเชน สกุกสุส
ภวนัน กมปิฯ สกุกโปปี กามาธิมุตตา นุโข อิม อีสโย โนติ
อาสุงกั กโรติเยวฯ โส อิม ตาว อีสโย ปริคณหิสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา อตฺตโน อานุภาเวน มหาสตฺตสฺส โกฎฺจาสั ตโย ทิวเส
อนฺตรธาเปสิฯ โส ปจฺมทิวเส โกฎฺจาสั อทิสฺวา มม โกฎฺจาสไ
ปมฺมุญฺโจ ภวิสฺสตีติ จินฺเตติ ทฺติยทิวเส มม โทเสน ภฺวิตพฺพ
ปณามวเสน มม โกฎฺจาสั น จเปสิ มณฺเฑติ จินฺเตติ ตฺติยทิวเส
เกน นุโข การณน มยฺหํ โกฎฺจาสั น จเปสิ สเจ เม โทโส ภวิสฺสตี
ขมาเปสฺสามิติ สายณฺหสมเย คณฺทิสณฺณํ อทาสีฯ

สพฺเพ สนฺนิปิตฺตฺวา เกน คณฺทิสณฺณนา ทินฺนาติ อหํสุฯ
มยา ตาตาทิฯ กิการณา อจฺริยาติฯ ตาตา ตฺติยทิวเส
เกน ผลาผลํ อภทฺนฺติฯ เอโก อุฏฺจาย มยา อจฺริยาติ
วฺนฺทิตฺวา อุฏฺจาสีฯ เสสโกฎฺจาสเ กโรนฺเตน เต มยฺหํ โกฎฺจาสไ
กโต โน วาติฯ อาม อจฺริย เชฏฺจกโกฎฺจาสไ เม กโตติฯ
หิโย เกนาภทฺนฺตฯ มยาปีติ อปโร อุฏฺจาย วฺนฺทิตฺวา
อุฏฺจาสีฯ โกฎฺจาสั กโรนฺโต มํ อนฺุสฺสริ โน วาติฯ
ตฺมฺหากํ เม เชฏฺจกโกฎฺจาสไ จปีโตติฯ อชฺช เกนาภทฺนฺติฯ
มยาติ อปโร อุฏฺจาย วฺนฺทิตฺวา อุฏฺจาสีฯ โกฎฺจาสั กโรนฺโต
มํ อนฺุสฺสริ โน วาติฯ ตฺมฺหากํ เม เชฏฺจกโกฎฺจาสไ กโตติฯ
ตาตา อชฺช มยฺหํ โกฎฺจาสั อลภฺนฺตสฺส ตโย ทิวสา ปจฺมทิวเส
โกฎฺจาสั อทิสฺวา โกฎฺจาสั กโรนฺโต มํ ปมฺมุญฺโจ ภวิสฺสตีติ จินฺเตตี

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณนา หน้า 316

ทุติยทิวเส มม โกจิ โทโส ภวิสฺสตีติ จินฺเตสึ อชฺช ปน สเจ เม
โทโส อตฺถิ ขมาเปสฺสามิตี จินฺเตตฺวา คณฺทิสฺสณฺณาย ตุมฺเห
สนฺนิปาเตสึ เอเต ภิสฺสโกฏฺฐาเส ตุมฺเห กริมฺหาติ วทถ อหํ น
ลภามิ เอเตสํ เณตฺวา ขาทกํ ฌาตุํ วฏฺฐติ กามे ปหาย
ปพฺพชิตานํ ภิสฺมตฺตํ เณนํนาม อปฺปฏิรูปนฺติ ฯ เต ตสฺส
กถํ สุตฺวา อโห สาหสิกกมฺมนฺติ สพฺเพว อุพฺเพคจิตฺตา(๑) อเหตุํ ฯ
ตสฺมี อสฺสมปเท วนฺเชฏฺฐรฺกฺขเทวตา วิฎฺฐา โอตฺริตฺวา
อาคณฺตฺวา เตสฺสณฺณเว สนฺติเก นิสฺสีทิ ฯ อาเนญชกรณฺม
การิยมาโน ทุกฺขํ อธิวาเสตุํ อสฺกโกนฺโต อาลานํ ภินฺทิตฺวา
ปลายิตฺวา อรณฺณํ ปวิฏฺฐโจ เอโก วารโณ กาเลน กาลํ อสิคณฺ
วฺนฺทติ ฯ โสปี อาคณฺตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ สปฺปทิลापนโก
เอโก วานโร อหิตฺตฺนฺทกสฺส หตฺถโต มุจฺจิตฺโต อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
ตตฺถเวว อสฺสเม วสตี ฯ โสปี ตํ ทิวสํ อสิคณฺ วฺนฺทิตฺวา
เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ สกโก อสิคณฺ ปริคณฺ หิสฺสามิตี เตสํ สนฺติเก
อทิสฺสमानกาโย อฏฺฐาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺ โพรทิตฺตสฺส กนิฏฺฐโจ
อุปกาลญฺจนตาปโส อฏฺฐายาสนา โพรทิตฺตํ วฺนฺทิตฺวา เสสานํ
อปฺปจิตฺตี ทสฺเสตฺวา อาจริย อหํ อณฺณํ อปฺปฏฺฐเปตฺวา อตฺตทานณฺณเว
โสเชตุํ ลภามิตี ปุจฺฉิ ฯ โส อาม ลภสิตี ฯ โส อสิคณฺมชฺเณ
จตฺวา สเจ เต มยา ภิสฺसानิ ขาทิตานิ เอวรูโปนาม โหมิตี สปฺก
กโรนฺโต ปจฺมํ คาถมาห
#๑. ม. อุพฺเพคปตฺตา ฯ

[๑๕๒๑]อสุลั คัว ราชัญ ชาติรูปั

ภริยญจ โส (๑) ลภคั มนาปี

ปุตเตหิ ทาเรหิ สมงคิ โหตุ

ภีสานิ (๒) เต พุราหุมน โย อหาสิติ ๑

ตตถ อสุลั ควณติ อิทั โส ยตตกานิ ปิยวตฺถุนิ โหนติ
เตหิ วิปฺปโยเคหิ ตตตกานิ โสภทุกฺขานิ อุปฺปชฺชนตฺติติ วตฺถุกาเม
ครหนโต อาหาติ เวทิตพุโป ๑

ตํ สุตฺวา อิตฺติโณ มาริส มาริส กถั อติภาริโย เต
สฺปโถติ กณฺเณ ปิทฺติ ๑ โปธิสฺสโต ปน ตาต อติภาริโย เต
สฺปโถ น ตฺวํ ขาทสิ ตว ปตฺตาสเน นิสิตฺทาติ อห ๑ ตสฺมึ
ปจฺมึ สฺปถึ กตฺวา นิสินฺเน ทุตฺติยภاتا สหสา อญฺจาย มหาสฺสตุตฺติ
วณฺทิตฺวา สฺปเถน อตฺตानัน โสเชนโต ทุตฺติยํ กาลมาห

[๑๕๒๒]มालญจ โส กาสิกจฺนฺทญจ

ธาเรตุ ปุตตสฺส พหุ ภวณตุ

กาเมสุ ติพุพฺพิ กุรุตฺติ อเปกฺขั

ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาสิติ ๑

ตตถ ติพุพนฺติ วตฺถุกาเมสิกาเมสุ พหฬั อเปกฺขั
กโรตฺตุติ ๑ อิทั โส ยสฺเสเตสุ ติพุพา อเปกฺखा โส เตหิ
วิปฺปโยเคหิ มหนตฺตํ ทุกฺขั ปาปฺปณาตฺติติ ทุกฺขปฏฺิกฺเขปนวเสเนว
อห ๑

#๑. สฺยา. ม. เอตฺถนฺตเร อิศทฺโท อตฺถิ ๑ ๒. สฺยา. ม.

#ภีสานิ ๑ เอวมฺปฺริปี ๑

ตลุมิ นิสินเน เสสาปี อตุตโน อชฌาสนานูรูเปน
ตัม ตัม คาลัม อภาสีสุ

[๑๕๒๓]ปहुตธณโย กสิมา ยสสุสี

ปตุเต คิหิ ธนิมา สพพกาเม
วยั อปสุสี ฌรมาวาสตุ
ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาลิ ๑

[๑๕๒๔]โส ขตุติโย โหตุ ปสยหการิ

ราชาธิราชา พลวา ยสสุสี
โส จาตุรนต์ มหิมาวาสตุ
ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาลิ ๑

[๑๕๒๕]โส พุราหุมน โหตุ อวิตราโค

มहुตตนกขตตปเถสุ ยตุโต
ปฺเชตุ นัม รฎฐปติ ยสสุสี
ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาลิ ๑

[๑๕๒๖]อชฌายิกัม (๑) สพพมมุตตญจ เวทัม (๒)

ตปสุสินัม มณฺญตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฺเชนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สเมจจ
ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาลิ ๑

[๑๕๒๗]จตุสสุทัม กามวาริ สมิทฺธิ

ทินนัม หิ โส ภูณฺชตุ วาสเวน

#๑. สฺยา. ม. อชฌายิกัม ๑ ๒. สฺยา. ม. สพพสมมุตตเวทัม ๑

#สิ. สพพสมมุตตเวทณัม ๑

อวีตราโค มรณั ขิเปตุ (๑)

ภีสานี เต พุราหุมน โย อหาลี ฯ

[๑๕๒๘] โส คามณิ โหตุ สหายมชฌ

นจุเจหิ คีเตหิ ปโมทมาโน

มา ราชโต พุยสนมลตถ (๒) กิณจิ

ภีสานี เต พุราหุมน โย อหาลี ฯ

[๑๕๒๙] ยี เอกราชา ปจวี วิชิตวา

อิตุถีสหสฺสาน (๓) จเปตุ อคฺคิ

สีมนตินิกั ปวรา ภาวตุ

ภีสานี เต พุราหุมน โย (๔) อหาลี ฯ

[๑๕๓๐] ทาสีนั (๕) หิ สาสพฺพสมาคตานิ

ภุณฺเชยฺย สารุํ (๖) อวิกมฺปมานา

จราตุ ลาเภณ วิกตฺถมานา

ภีสานี เต พุราหุมน โย (๔) อหาลี ฯ

[๑๕๓๑] อาวาสโก โหตุ มหาวิหาร

นวกมฺมิโก โหตุ กชฺงฺคลาญั (๗)

อาโลกสนธิ ทิวสา (๘) กโรตุ

ภีสานี เต พุราหุมน โย อหาลี ฯ

#๑. สุยา. ม. อุเปตุ ฯ ๒. ม. โส ราชโต พุยสนมลตถั ฯ

#๓. สี่.ย. อิตุถีสหสฺสสฺส ฯ ๔. ม. ยา ฯ ๕. ม. อีสีนั ฯ

#๖. สุยา. สาทุํ ฯ ๗. ม. กชฺงฺคลาญั ฯ ๘. ม. ทิวสั ฯ

[๑๕๓๒] โส พชฌตุ ปาสสเทภิ ญพภิ (๑)

รมมา วนา นียตุ ราชธานี
คุดเตหิ โส หลยตุ ปางเนภิ
ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาสิ ฯ

[๑๕๓๓] อลกุภมาลี ติปุณณวิทุโร

ลภุจิทโต สปฺปมฺขํ อุเปตุ
สภจ พทฺโร (๒) วิสิขํ จราตุ
ภีสานิ เต พุราหุมน โย อหาสิติ ฯ

ตตุถ ตติเยน วุตตคากาย กสิมาติ สมฺปนนภสิภโม ฯ
ปฺตุเต คิหิ ฌนิมา สพฺพกามติ ปฺตุเต ลภตุ คิหิ โหตุ
สตุตวิเชน ฌนิมา โหตุ รูปาทิภเท สพฺพกาม ลภตุ ฯ
วຍ อปฺสฺสนฺติ มหฺลลกกালে ปพฺพชฺชานูรูปปี อตุตโน
วຍ อปฺสฺสนฺโต ปญฺจกามคฺคณฺสมิทฺธํ ฌรเมว อวสตุติ อิทํ
โส ปญฺจกามคฺคณฺสมิทฺธโร กามคฺคณฺวิปฺโยเคน มหาวินาสิ
ปาปฺณาตีติ ทสฺเสตุ กเถสิ ฯ

จตุตเถน วุตตคากาย ราชธาธาติ ราชนํ อนฺตเร
อติราชาติ อิทํ โส อิสฺสรานํนาม อิสฺสริเย ปรีคฺคิเต มหฺนตํ
ทุกฺขํ อุปฺปชฺชตีติ รัชเช ทอสํ ทสฺเสนฺโต กเถสิ ฯ ปญฺจเมน
วุตตคากาย อวิทฺราโคติ ปุโรหิตภุจจานตณฺหยา สตณฺโหติ อิทํ โส
#๑. สී.ย. ฌมฺหิ ฯ ๒. ม. สภจภุจพทฺโร ฯ สී. ย. สภจภุจพทฺโร ฯ

ปุโรหิตสุเสว ปุโรหิจูเจว กลิตเต มหนุตั โทมนสุลั อุปฺปชชตีติ
ทสฺเสตุ กเถลลิตี ๗ จฏฺฐเณ วุคฺคคาถาย ตปฺสฺสีนฺนติ
ตปฺสฺสี สีสสมฺปนฺโนติ ตั มณฺญตุ อิทํ โส ลากสฺกการาปคเมน
มหนุตั โทมนสุลั อุปฺปชชตีติ ลากสฺกการครหฺเวเสน กเถลลิตี ๗
สหายกตาปเสน วุคฺคคาถาย จตุสฺสทนต์ติ อากิณฺณ-
มนฺุสฺสตาย มนฺุสฺสเสหิ ปหุคฺคชฺชณฺเวยาย ชฺชเณน สฺลภทารุหิ
สมฺปนฺโนทกตาย อุทเกนาติ จฏฺฐหิ อฺุสฺสนนฺ อฺุสฺสทสมนฺนาคตฺนติ
อตุโถ ๗ วาสเวนาติ วาสเวเน ทินฺนวิย อจลั วาสวโต
ลทฺชวราณฺุภาเวเน ตั ราชานั อาราเชตฺวา เตน ทินฺนนฺติปิ
อตุโถ ๗ อวิทฺราโคติ กทฺทเม สฺุกราทโยวีย กามปงฺเก
นิมฺุคฺโคว หุคฺควา ๗ อิติ โส กามานั อาทินฺวั กเถนฺโต เอวมาห ๗
ทาเสน วุคฺคคาถาย คามณฺิตี คามเชฏฺฐโก อยฺปิ
กามे ครหนฺโตเยว เอวมาห ๗ กาลฺจนเทวีย วุคฺคคาถาย
ยฺนติ ยั อิตฺถินฺติ อตุโถ ๗ เอกราชาติ อคฺุคฺราชา ๗
อิตฺถิสฺหสฺसानฺติ วจนมฺุจฺตาย วุคฺคตํ โสพฺสนนฺ อิตฺถิสฺหสฺसानั
อคฺุคฺจฺจानเ จเปตฺติ อตุโถ ๗ สิมฺนฺตินินฺนติ สิมฺนฺตฺชรานั
อิตฺถินฺนติ อตุโถ ๗ อิติ เอสา อิตฺถิภาเว จิตาปี ทฺุคฺคนฺชฺคฺุธราสิ
วีย กามे ครหนฺตีเยว เอวมาห ๗ ทาสียา วุคฺคคาถาย
สพฺพสมาคตानฺติ สพฺเพลลิตี สนฺนิปตฺตานัน มชฺเณ นิสฺสีทิตฺวา
อกมฺปมานา อนิสฺกุกมานา สาธฺุรลลิตี ภูณฺชฺชุตติ อตุโถ ๗
#๑. ม. เอกี ๗

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 322

ทาสีนั กิร สามิกานัน (๑) สนฺตึเก นิสึทิตฺวา ภูณฺชนํนาม อปฺปิย
 อิติ สา อตฺตโน อปฺปิยตาย เอวมฺหา ฯ จราตฺติ จรตฺ ฯ
 ปรลาเภณ วิกตฺตมานาติ ตาภเหตฺ กุหกกมฺมํ (๒) กโรนฺตี
 ตาภสฺสกาเร อฺปฺปาเทนฺตีติ อตฺโต อิมินา สา ทาสีภาเว
 จิตาปี กิเลสวตฺตุมฺเวว ครหฺตีติ ฯ เทวตาย วุตฺตคาถาย
 อาวาสิโกติ อาवासชฺชคนโก ฯ กชงฺกลายนฺติ เอวํนามเก
 นนเร ตตฺถ กิร ทพฺพสมฺภารา สฺลภา ฯ อาโลกสนฺธิ ธิวสาติ
 เอกทิวเสเนว วาตปํนํ กโรตฺ โส กิร เทวปฺตฺโต กสฺส-
 พุทฺธกาเล กชงฺกลนฺครํ นิสฺสาย โยชนิกे ชินฺณมฺหาวิหาร
 อาวาสิกสงฺฆตฺเถโร หุตฺวา ชินฺณวิหาร นวกมฺมํ กโรนฺโตว
 มหาทฺกขํ อนุภวิ ตสฺมา ตเทว ทฺกขํ อารพฺภ เอวมฺหา ฯ
 หตฺถินา วุตฺตคาถาย ปาสสเทภีติ พฺหุหิ ปาเสหิ ฯ นพฺภีติ
 จตฺตฺส ปาเทสฺส ทิวาย กฺภีภาเค จาติ นสฺส จานฺตฺส ฯ กุตฺเตหีติ
 ทิกณฺณเกหิ ทัมฺลจฺจฺหิ ฯ ปาจนฺภีติ รสปาจนฺหิ องฺกฺสเกหิ ฯ
 โส วารโณ กิร อตฺตนา อนุภฺตํ ทฺกฺขณฺญเอว อารพฺภ เอวมฺหา ฯ
 วานเรน วุตฺตคาถาย อตฺตกฺมาลิตฺติ อหิตฺตฺตฺเทน กณฺเจ
 ปริกฺขิปิตฺวา จปีตาย อตฺตกฺมาลาเย สมนฺนาคโต ฯ
 ติปฺกณฺณวิโรตฺติ ติปฺปิลนฺธเนน ปิลนฺธกณฺโณ ฯ ลภฺจฺหิตฺติ
 สปฺปิกิพฺ สิกฺขาปิยมาโน ลภฺจฺยิยา หโต หุตฺวา เอโสปี อหิตฺต-
 ติกฺกหตฺเถ อตฺตนา อนุภฺตฺตฺกฺกเมว สนฺธาย เอวมฺหา ฯ

#๑. ม. สามิกสฺส ฯ ๒. ม. กุหนกมฺมํ ฯ

เอว เทรสสี ชเนหิ สปะเถ กเต มหาสตุโต จินฺเตสิ กทาจิ
อิมะ อัย อนุญจเมว นญฺจนฺติ กเถตีติ มยิ อาสงฺกั (๑) กเรยฺยํ อหํปี
สปลั กโรมีติ สปลั กโรนฺโต อิมํ คาถมาห

[๑๕๓๔] โย เว อนุจฺจํ (๒) นญฺจนฺติ อาห (๓)

กาเมว โส ลภตุ ญฺชตุ จ (๔)

อการมชฺเณ มรณํ อุเปตุ

โย วา โภจนฺโต สงฺกติ กณฺจิทเววาทิ ฯ

ตตฺถ โภจนฺโตติ อาลปนํ อิํ ภูตํ โหติ ภาวนฺโต โย
อนุญฺเจ โภญฺจาเส นญฺจเมวาทิ วทติ โย วา ตุมฺहेสุ กณฺจิ
อาสงฺกติ โส ปญฺจกามกุณฺเณ ลภตุเจว ญฺชตุ จ รมณียเมว
ปพฺพชฺชํ อลภิตฺวา อการมชฺเณเยว มรตฺตติ ฯ

อิสฺสีหิ ปน สปะเถ กเต สกฺโก ภายิตฺวา อหํ อิมะปี
วิมฺสนฺโต ภัสทานิ อนุตฺตราเปสฺสี อิมะ ฉทฺทิตฺตเชลปฺนิทฺทวิย กามะ
ครหนฺตา สปลั กโรนฺติ กามกุณฺครหการณํ เต ปุจฺฉิสฺสามิติ
จินฺเตตุวา ทิสฺสमानฺรูโป โพรสิตตํ วนฺทิตฺวา ปุจฺฉนฺโต อนุตฺตรํ
คาถมาห

[๑๕๓๕] ยเทสมานา วิจฺรนฺติ โลเก

อิญฺจญฺจ กนฺตญฺจ พหฺนเมตํ

ปิยํ มนฺญญํ อิธ (๕) จีวโลเก

กสฺมา อิสฺโย นปฺปัสฺสนฺติ กามะติ ฯ

#๑. สี่. อาฆาตํ ฯ ๒. ม. อนุจฺจํ ฯ ๓. ม. จาห ฯ ๔. ม.

#ลภติ ญฺชตุ จ ฯ ๕. ม. จิธ ฯ

ชาตกฏกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 324
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณนา หน้า 324

ตตฺถ ยเทศมานาติ ยํ วตฺถุกามํ กิเลสกามณฺจ
กสิโครกฺขาทีหิ สมวิสมกมฺเมหิ ปฺริเยสมานา สตฺตา โลก
วิจฺรณฺติ เอตํ พหุณํ เทวมนุสฺसानํ อิกฺกุสณฺจ กนฺตณฺจ ปิยณฺจ
มนุสฺสณฺจ กสฺมา อิสฺโย นปฺปัสฺสนฺติ กามเมติ อตุโธ ๑ กามเมติ
อิมินา ตํ วตฺถุํ สรฺูปโต ทสฺเสติ ๑

อถสฺส ปณฺหํ วิสขฺเชนฺโต มหาสตุโต เทว กถา อภาสิ
[๑๘๓๖]กามสฺส เว ฬณฺณเร พชฺฌเร จ

กามสฺส ทุกฺขณฺจ ภยณฺจ ชาตํ
กามสฺส ภูตาริปีติ ปมตฺตา
ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ โมหา ๑
เต ปาปชฺฌมา ปสเวตฺวา (๑) ปาปํ
กายสฺส เกทา นิริยํ วชฺนฺติ
อาทีนํว กามกฺุณฺสฺ ทิสฺวา
ตสฺมา อิสฺโย นปฺปัสฺสนฺติ กามเมติ ๑

ตตฺถ กามสฺสูติ กามเหตุ กามเม นิสฺสาย กายทฺวจฺริตาทีนํ
กโรนฺตีติ อตุโธ ๑ ฬณฺณเรติ ทณฺฑาทีหิ ฬณฺณนฺติ ๑
พชฺฌเรติ รชฺชพฺนฺธนาทีหิ พชฺฌนฺติ ๑ ทุกฺขนฺติ กายิกเจตสิกํ
อสาตํ ทุกฺขํ ๑ ภยนฺติ อตฺตานุวาทาทิกํ สพฺพภยํ ๑
ภูตาริปีติ สกุกํ อาลปีติ ๑ อาทีนํว กามกฺุณฺสฺ ทิสฺวาติ
#๑. สฺยา. ปสเวตฺวา ๑

เอวรูป โทสิ โส ปเนส อาทินโว ทุกขกษนุชาทีหิ สุตเตหิ
ทีเปตพุโพติ ฯ

สกุโก มหาสตุตสส กถิ สุตฺวา สัวิกุคฺมานโส อนนฺตรั
คาถมาห

[๑๕๓๗]วิมฺสฺมาโน อิติโน กิสาณิ

ตีเร คเหตุวาน ถเล นิเชตี

สุทฺธา อปาปา อิสโย วสนฺติ

เอตานิ เต พุรหฺมจารี กิสาณิตี ฯ

ตตฺถ วิมฺสฺมาโนติ ฆนฺเต อหิ อิเม อิสโย กามาธิมฺตฺตา
วา โน วาติ วิมฺสฺมาโน ฯ อิติโนติ ตว มฺहेสิโน สนฺตกาณิ
กิสาณิ ฯ ตีเร คเหตุวานาติ ตีเร นิภฺจิตฺตานิ คเหตุวา ถเล
เอกมฺนฺเต นิเชตี ฯ สุทฺธาติ อิทานิ มยา ตุมฺหากั สปลกิริยา
ยาคั อิเม อิสโย สุทฺธา อปาปา หุตฺวา วสนฺตีตี ฯ

ตํ สุตฺวา โพธิสตุโต อาห

[๑๕๓๘]น เต นฺฎา โน ปน กิพฺเนยฺยา

น พนฺธฺวา โน ปน เต สหยา

กสฺมี (๑) ปรวมฺภิ (๒) สหสฺสเนตฺต

อิตฺถิ ตฺวํ กิพฺสิ เทวราชาตี ฯ

ตตฺถ น เต นฺฎาติ เทวราช มยิ ตว นฺฎา วา
กิพิตฺตพฺพยฺตฺตกา วา เณจि น โหม นาปี ตว ฅาตฺถาว น สหยา
#๑. สฺยา. ม. กิสมิ ฯ ๒. สิ. ปรวมภ ฯ ม. อุปตฺถมภ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณนา หน้า 326

อถ ตฺว่าฟ กิสมึ ปรวมภํ กตฺวา ก็ นิสฺสาย อีสึหิ สทฺฐี ก็พสีติ
อตุโถ ๕

อถ นํ สกฺโก ขมาเปนฺโต วิสติมํ คาถมาห

[๑๕๓๕]อาจริโย เมสิ ปิตา จ มยฺหํ

เอสา ปติภฺจฺจา ขลิตสฺส พฺรหฺเม

เอกาปราริขํ ขมตุ ภฺริปลฺลย

น ปลฺลยิตฺตา โภปฺพลา ภวนฺตีติ ๕

ตตฺถ เอสา ปติภฺจฺจาติ เอสา ตว ปาทจฺฉายา อชฺช มม
ขลิตสฺส ปติภฺจฺจา โหตุ ๕ โภปฺพลาติ ปลฺลยิตฺตานาม ขนฺตีพฺปลา
ภวนฺติ น โภปฺพลาติ ๕

มหาสตุโต สกฺกสฺส เทวเรวฺโย ขมิตฺวา สยํ อีสึคณฺ
ขมาเปนฺโต อิตฺริ คาถมาห

[๑๕๔๐]สุวาสิตํ อีสึนํ เอกเรตฺตี

ยํ วาสวํ ภูตปตีทฺทสาม

สพฺเพว โภนฺโต สฺมณา ภวนฺตุ

ยํ พฺรหฺมโณ ปจฺจุปาที ภีสานีติ ๕

ตตฺถ สุวาสิตํ อีสึนํ เอกเรตฺตินฺติ อายสฺมณฺตานํ
เอกเรตฺตีปี อิมสฺมึ อรณฺเย วสิตํ สุวสิตเมว ก็การณา ยํ
वासวํ ภูตปตี อทฺทสาม สเจ มยํ นคเร วสิมฺหา อิมํ น
#๑. สึ.ย. กิสมึ ปรตฺถมฺภ กิ อุปตฺถมฺภ กตฺวา ๕ ๒. สฺยา.
#ม. ขม ภฺริปลฺลย ๕ ๓. สฺยา. ม. โภทฺพลา ๕ ๔. เทวราชสฺสาติ ๕
#ยฺตุตฺตริ ๕ ๕. ม. เอกเรตฺตี ๕

อทุทสมุหาฯ โภณโตติ ภวนโต สพุเพ สุมนา ภวนตุ
โสมนสุสา ภวนตุ สกุกสุส เทวณโย ขมนตุ กิการณา
ยั พุราหุมโณ ปจจุปาติ ภิธานีติ ยสุมา ตุมหากั อจารโย ภิธานี
ปฏิลภตีติ ฯ

สกุโก อิติคณั วนุทิตวา เทวโลกเมว คโตฯ อิติคณปิ
ณานาภิญญา นิพพุตเตตวา พุหุมโลกูปโค อโหสิ ฯ

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา เอวั ภิกขเว โปราณก-
ปณชิตา สปถั กตวา กิเลส ชหีสูติ วตวา สจจანი ปกาเสสิ ฯ
สจจปรีโยसानเ อุกกณจิตภิกขุ โสตาปตติผลเ ปติญฺจหิ ชาตกั
สโมธานนโต ปุณ สตถา ติสฺโส โอสานกาธา อภาสิ

[๑๕๔๑]อหฺจจ สารีปฺตโต จ โมคคฺคฺลาโน จ กสฺสโป
อนฺรฺทฺโร ปุณณานนฺโท ตทาสุํ สตฺต ภาตโร ฯ
ภคินี อฺปปลวณฺณา ทาสี ขุชฺชุตฺตรา ตทา
จิตฺโต คหฺปติ ทาโส ยกุโข สาทาคิโร ตทา ฯ
ปาลีเลยฺโย (๑) ตทา นาโค มฺฐโร (๒) เสฏฺฐโจ จ วานโร (๓)
กาพฺุทายี ตทา สกุโก เอวั ธารเธ ชาตกนฺติ ฯ

ภิสกชาตกั ปณจมัม ฯ

#๑. สี่.ย. ปารีเลยโย จ ฯ ๒. สฺยา. ม. มฺฐโร ฯ สี่. ย. มฺฐโว ฯ

#๓. สฺยา. ม. เสฏฺฐวานโร ฯ

มเหสี รุจิโน ภริยาติ อิทํ สตุถา สาวตฺถิยํ อุปนิสฺสาย
ปฺพุพพารามะ มิคารมาตุ ปาสาเท วิหรนฺโต วิสาขาย มหา-
อุปาสิกา ย ลทฺเช อฏฺฐ วเร อารพฺภ กเถสิ ฯ

สา หิ เอกทิวสํ เขตวเน ชมฺมกถํ สุตฺวา ภควนฺตํ สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆะหิ สฺวตนาย นิมนฺเตตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตสฺสา ปน
รตฺติยา อจฺเจเนน จาคฺชฺหตีปิโก มหาเมโฆ วสฺสตี ฯ ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตตฺวา ยถา ภิกฺขเว เขตวเน วสฺสตี เอวํ จตฺตฺสฺส ทิปฺเปสฺส
วสฺสตี โววสฺสาเปถ ภิกฺขเว กายํ ปจฺฉิมโก มหาเมโฆติ วตฺวา
โววสฺสาปีตกาเล ภิกฺขุหิ สทฺธิ อิทฺธิพลเนน เขตวเน อนฺตรหิโต
วิสาขาย โกฏฺฐเก ปาตฺรโหสิ ฯ อุปาสิกา อจฺฉิริยํ วต โภ
อพฺภุตํ วต โภ ตถาคตสฺส มหิทฺธิตา มหานุภาวตา ยตฺร หิ
นาม ชนฺณมตฺเตสฺสปี โอะเมสฺส วตฺตมานะสฺส กฏฺฐิมตฺเตสฺสปี โอะเมสฺส
วตฺตมานะสฺส น หิ นาม เอกภิกฺขุสฺสาปี ปาธา วา จีวรานิ
วา อลฺลานิ ภวิสฺสนฺตํตีติ ตฺถุจฺหฏฺฐา อุกฺคฺคา พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีวีสิตฺวา กตภตฺตกจฺจํ ภควนฺตํ เอตทโวจ อฏฺฐาหํ
ภนฺเต ภควนฺตํ วรานิ ยาจามิตี ฯ อติภฺกนฺตวรา โข วิสาเข
ตถาคตาติ ฯ ยานิ จ ภนฺเต โว กปฺปิยานิ ยานิ จ อนวชฺชานิ
ตานิ วรานิ ภนฺเต อหํ ยาจามิตี อาห ฯ วเทหิ วิสาเขติ ฯ

อิฉณามิหิ ภนฺเต ภิกฺขุสงฺฆสฺส ยาวชีวํ วสฺสติกสาฎฺกิ ทาตุ
อาคนฺตภทฺตํ ทาตุ คมิกภทฺตํ ทาตุ คิถานภทฺตํ ทาตุ
คิถานุปฺภุจาทภทฺตํ ทาตุ คิถานเกสชฺชํ ทาตุ ชฺวยาकुํ ทาตุ
ภิกฺขุณีสงฺฆสฺส อุทกสาฎฺกิ ทาตุฯ

สตฺถา ปน ก็ วิสาเฆ ตฺวํ อตฺถวสฺสํ สมฺปสฺสमानา ตถาคตํ
อฏฺฐ วรานิ ยาจสฺสิติ ปุจฺฉิตฺวา ตาย อฏฺฐวรานิสฺเส กถิตฺเต สาธุ
สาธุ วิสาเฆ อิมานิสฺเส สมฺปสฺสमानา ตถาคตํ อฏฺฐ วรานิ
ยาจสฺสิติ วตฺวา อนฺุชานามิ เต วิสาเฆ อฏฺฐ วรานิติ อฏฺฐ วเร
ทตฺวา อนฺุโมทนํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถกทิวสฺสํ สตฺถริ ปุพฺพาราม
วิหรนฺเต ภิกฺขุ ชฺมมสภายิ กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส วิสาเฆ
มหาอุปาสิกา มาตุคามตฺตภาเว(๑) จตฺวาปี ทสฺพลสฺส สนฺติกา
อฏฺฐ วเร ลภิ อโห มหาคฺคณาติฯ สตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมายนามาติ
วฺตุเต น ภิกฺขเว อิทาเนว วิสาเฆ มม สนฺติเก วเร ลภติ
ปุพฺเพปิ ลภิยฺเวติ วตฺวา อตฺถิตํ อาริฯ

อตฺถิตํ มิถิลายิ สุริยจฺนํ ราชา รชฺชํ การณฺุโต ปฺตุตํ
ปฏฺฐิตฺวา ตสฺส สุริยจฺนมาโรเตว นามํ อกาสิฯ โส วยปฺปฺตุโต
ตกฺกสิลาเย สิปฺปํ อุกฺคณฺุหิสฺสามิติ คนฺตฺวา นกรทฺวารเ สาถายิ
นีสฺสิทํฯ พาราณสีรณฺุโยปิ ปฺตุโต พุรหฺมทตฺตจฺนมาโร นาม
ตตฺถเวว คนฺตฺวา สุริยจฺนมารสฺส นิสฺสินฺนผลเกเยว นีสฺสิทํฯ

#๑. สี่. ย. มาตุคามภาเวฯ

เล่มที่ 33 ปภินณกนิปาตวณณนา หน้า 330

เต อณณมณณํ ปุจฺจิตฺวา วิสุตาสิกา หุตฺวา เอกโตว อาริยสุต
สนฺตีกํ คนฺตฺวา อาริยภากํ ทตฺวา สิปปํ ปฏฺฐเปนฺติ น จิสฺเสว
นิฏฺฐิตสิปปา อาริยํ อापุจฺจิตฺวา โถกํ มคฺคํ เอกโต คนฺตฺวา
ทฺวิธาเปเถ จิตา อณณมณณํ อาลิจฺจิตฺวา มิตฺตชฺรมมานุรฺกษณฺตถํ
กตฺตีกํ กริํสุ สเจ มม ปุตฺโต ชายติ ตว ชีตา วา ตว ปุตฺโต มม
ชีตา วา เตสํ อวาทวิวิทํ กริสฺสามาติ ๑ เตสุ รชชํ การณฺเตสุ
สุรฺจิมหาราชฺสุส ปุตฺโต ชายิ ๑ สุรฺจิกฺมาโรติสฺส นามํ กริํสุ ๑
พฺรหฺมทตฺตฺสฺส ชีตา ชายิ ๑ สุเมธาติสฺสา นามํ กริํสุ ๑
สุรฺจิกฺมาโร วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาโย คนฺตฺวา สิปปํ อุกฺกเหตุวา
อากฺจฺฉิ ๑ อถ นํ ปีตา รชเช อภิสฺสิญฺจิตฺกาโม อโหสิ สหายสุต
กิริเม พาราณสีรณฺโณ ชีตา อตฺถิ ตเมวสุส อุกฺกมเหสี
กริสฺสามิติ ตฺสฺสา อตฺถาย พหุปณฺณาการิ ทตฺวา อมฺจฺเจ
เปเสสิ ๑ เตสํ อนาคตฺกาลเยว พาราณสีราชา เทวี ปุจฺฉิ
ภทฺเท มาตฺตฺกามสุส กิ อติเรกํ ทฺกฺขนฺติ ๑ สปฺตฺติโรสํ ทฺกฺขํ
เทวติ ๑ เตนฺหิ ภทฺเท อมฺหากํ ชีตฺริํ สุเมธาเทวี ตมฺหา
ทฺกฺขา โมเจตฺวา โย เอตํ เอกิกเมว คณฺหิสฺสฺสฺติ ตฺสฺส ทฺสฺสามาติ
อาห ๑ โส เตหิ อมฺจฺเจหิ อากฺนฺตฺวา ตฺสฺสา นามे คหิเต
ตาตา กามํ มยา ปุพฺเพ มยฺหิ สหายสุส ปฏฺฐินฺนา การิตา(๑)
อิมํ ปน มยํ น อิตฺถิฆฺฏาย อนฺตเร ปกฺขิปีตฺกามา(๒) โย เอตํ
เอกิกเมว คณฺหิสฺสฺสฺติ ตฺสฺส ทาตฺตฺกามมฺหาติ อาห ๑ เต รณฺโณ
#๑. ม. กตา ๑ ๒. ม. ย. จิปีกามา ๑

สนุดิถั ปหิณิสุฯ ราชา อมูหากั รชชั มหนุตั สตุตโยชนิกั
มิถิลนครั ตีณิ โยชนสถานิ รชชปริจเจโท เหฏฐิมนุเตน โสฬส
อิตุถิสหสุธานี ลทุฐั วฏฐิตีติ วตุวา นาโรเจติ (๑) ฯ

สุริยจุมาโร ปน สุเมธาย รูปสมปัทมิ สุตวา สวณสิสกุเคน
พชฉิตวา อหนุตั เอกิกเมว คณหิสสามิ น มยหิ อิตุถิมฎาย
อตุโถ ตเมว อาเนตุติ มาตาปีตุนิ เปเสติฯ เต ตสฺส มนั
อภินิหิตวา พหุชนั เปเสตุวา มหนุเตน ปริวาเรน ตั อาเนตุวา
กุมารสฺส อคฺคมहेสิ กตุวา เอกโต อภิสถิจิสุฯ โส
สุริยิมหาราชานาม หุตวา ชมฺเมน รชชั กาเรนุโต ตาย สทฺธิ
ปิยสิวาสั วสิฯ สวา ปน ทส วสฺสสหสุธานี ตสฺส เกเห วสนติ
เนว ปุตุตติ วาฐิตรี วาอลตุถฯ อถ นาครา สนนิปิติตวา
ราชงฺกณ อุกโกสิตุวา กิเมตุนติ วุตุเต รญโย โทโส นตุถิ
วิसानุपालโก ปน โว ปุตุโต น วิชชติ ตุมุหากั เอกา เทวิ
ราชกุลนนาม เหฏฐิมนุเตน โสฬสหิ อิตุถิสหสุเสหิ ภวิตพัพพิ
อิตุถิมฎั คณฺห เทว ตาสู เอกา ปุณฺณวตี ปุตุตติ ลภิสฺสตีติ วตุวา
ตาดา กิ กณฺเฐ อหิ อญญั น คณฺหิสสามิตี ปฏฺญิณฺณั ทตุวา มยา
เอสา อาณีตา น สกุกา มุสาวาทิ กาคุ น มยหิ อิตุถิมฎาย
อตุโถติ รญญา ปฏฺญิกุชิตตา ปกุกมึสุฯ สุเมธา ตั กถิ สุตวา
ราชา ตาว สจฺจวาทิตาย อญญา อิตุถิโย น อาเนติ อหเมว
ปนสฺส อาเนสฺสามิตี รญโย มาตุสทิสภริยญฺจानเ จตุวา อตุตโน
#๑. ม. น. โรเจติ ฯ

เล่มที่ 33 ปถินณกนิปาตวณณนา หน้า 332

รุจिया ขตุตยิกณณานัน สหสฺสํ อมจจกณณานัน สหสฺสํ เสฏฺฐจิกณณานัน (๑)
 สหสฺสํ สพฺพสมยนาฏกิตฺถินัน สหสฺสนนฺติ จตฺตารี อิตฺถีสหสฺसानิ
 อาเนสิ ฯ ตาปี ทส วสฺสสหสฺसानิ ราชกุเล วสิตฺวา เนว
 ปุตฺตํ น ชีตฺริ ลภีสุ ฯ เตเนว อุปาเยน อปรานีปี ติกฺขตฺตํ
 จตฺตารี สหสฺसानิ อาเนสิ ฯ ตาปี เนว ปุตฺตํ น ชีตฺริ ลภีสุ ฯ
 เอตฺตาวตา โสฬส อิตฺถีสหสฺसानิ อเหตุํ ฯ จตฺตารี
 วสฺสสหสฺसानิ อติกกมฺิสฺสุ ฯ ตานิ ตาย เอกิกาย วุตฺถเอหิ ทสฺหิ
 สทฺธิ ปรณฺวส วสฺสสหสฺसानิ โหนฺติ ฯ อถ นาครา สนนฺิปตฺติวา
 ปฺน อุปกฺโกสิตฺวา กิเมตฺนฺติ วุตฺเต เทว ตุมฺหากํ เทวีย (๒) ปุตฺตํ
 ปฏฺเจตฺตอาณาเปธาติ วทิสฺสุ ฯ ราชสา ธาตุติ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา
 ตุมฺเห ปุตฺตํ ปฏฺเจธาติ อาห ฯ ตา ตโต ปฏฺจาย ปุตฺตํ
 ปฏฺจยมานา นานาเทวานัน นมสฺสนนฺติ นานาวตฺตานิ ปริจฺจนฺติ (๓) ฯ
 ปุตฺตโต นุปรุชฺชเวท ฯ อถ ราชสา สุมฺธํ อาห ภาทฺเต ปุตฺตํ
 ปฏฺเจหีติ ฯ สา ธาตุติ ปรณฺวสฺสิย [๔] อุโปสถํ สมาทาย
 สิริคพฺเภ สีลานิ อวชฺชมานา กปฺปิยมณฺเจ นิสีทฺติ ฯ เสสา
 อชวตฺตโควตฺตา [๕] หุตฺวา อุยฺยานัน อคมฺิสฺสุ ฯ สุมฺธาย
 สีลเตเชน สกฺกสฺส ภาวนัน กมฺปิ ฯ สกฺโก อวชฺชเวทฺวา สุมฺธา
 ปุตฺตํ ปฏฺเจติ ปุตฺตมสฺสา ทสฺสามี น โข ปน สกฺกา ยํ วา ตํ
 วา ทาตุํ อนุจฺฉวิกมสฺสา ปุตฺตํ อุปราราเสสฺสามีติ อุปราราเรนฺโต
 #๑. ม. คหปตฺติกณณานัน ฯ ๒. ม. อิตฺถีย ฯ ๓. ม. จรฺนฺติ ฯ
 #๔. ม. เอตฺถนฺตเร อฏฺจฺจกสมนฺนาคตฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๕. ม.
 #เอตฺถนฺตเร ปุตฺตํ อลภิตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

นพการเทวปุตต์ ปสฺสึ ๑ โส หิ ปุณฺณสมฺปนฺโน สตฺโต
ปฺริมตฺตภาเว พาราณสึขั วสนฺโต วปกฺกาเล (๑) เขตฺตํ กจฺจนฺโต
เอกั ปจฺเจกพฺพุทฺธั ทิสฺวา ทาสกมฺมกเร วปฺภาติ ปหิณฺนิ (๒) สยั
นิวตฺติตฺวา ปจฺเจกพฺพุทฺธั เคหั เนตฺวา โภเชตฺวา ปุณฺ กงฺคาตีเร
อาเนตฺวา ปุตฺเตน สทฺธิ เอกโตว หุตฺวา อุทฺมฺพฺรภิตฺติปาทั
นพฺภิตฺติกั ปณฺณสาลั กตฺวา ทวารั โยเชตฺวา จงฺกมั กตฺวา
ปจฺเจกพฺพุทฺธั ตตฺถเว เตมาลั วสาเปตฺวา วุตฺถวสฺสั เทว
ปีตาปุตฺตา ติจิวเรน อจฺฉาเทตฺวา อุยฺโยชยีสฺสุ ๑ เอเตเนว
นียาเมน สตฺต (๓) ปจฺเจกพฺพุทฺธเ ตาย ปณฺณสาลาย วสาเปตฺวา
จิวฺรานิ อจฺฉาทยีสฺสุ ๑ เทว ปีตาปุตฺตา นพฺการา หุตฺวา
กงฺคาตีเร เวพฺพ อุทฺทฺรนฺดา (๔) ปจฺเจกพฺพุทฺธั ทิสฺวา เอวมกัสมฺมตีปี
วทฺนฺติเยว ๑ เต กาลั กตฺวา ตาวตีสกฺวเน นินฺพพฺตฺติตฺวา นสฺ
กาเมสฺสุ (๕) อนุโลมปฺภฺยโลมวเสน มหนฺตั เทวิสฺสรियั อนุภวฺนฺตา
วิจฺรนฺติ ๑ เต ตโต จิวฺตฺวา อุปฺริเทวโลเก นินฺพพฺตฺติตฺกามา ๑
สกุโก ตถาภาวั (๖) ฌตฺวา เตสฺсу เอกสฺส วิมานทวารั คนฺตฺวา ตั
อาคนฺตฺวา วนฺทิตฺวา จิต्तํ อาท มาริส ตยา มนุสฺสโลกั คนฺตु
วฏฺฏตีติ ๑ มหาราช มนุสฺสโลโก เชคฺจุโณ ปภฺยฺยโล ตตฺถ จิตา
ทานาทีนึ ปุณฺณยานิ กตฺวา เทวโลกั ปญฺเจนฺติ ตตฺถ คนฺตฺวา
กั กริสฺสามีติ ๑ มาริส เทวโลเก ปฺริภฺยชิตฺพพฺพิพฺสมปฺตตี
#๑. สึ. ย. วยปุตฺตกาเล ๑ ๒. สึ. ย. ปหิณฺนิตฺวา ๑ ๓. ม.
#๔. ม. อุปฺชาเรนฺดา ๑ ๕. ม. กามาวจรสฺสเคสฺสุ ๑
#๖. ม. คตภาวั ๑

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 334

มนุสฺสโลกे परिणुञ्चिस्सत्ति पणुञ्चितोच्चनुपुपेत्ते नवोच्चनयामे
อฏฺฐโยชนวิตถาเร รตนปาสาทะ วสิสฺสत्ติ อธิวาเสหิตี ๗ โส
อธิวาเสหิตี ๗ สกโก ตสฺส ปฏฺิณณํ กเหตุวา อิติเวเสน
ราชุญฺญานํ คนฺตุวา ตาสํ อิตฺถินํ อุปริ อากาเส จงฺกมนฺโต
อตุตฺตานํ ทสฺเสตฺตวา กสฺสตา ปุตฺตวารี เทมิ กา ปุตฺตวารี คณฺหิสฺสत्ติ
อาห ๗ ฆนฺเต มยฺหํ เทหิ มยฺหํ เทหิติ อิตฺถิสฺสทฺสฺตานิ
หตุเถ (๑) อุกฺขิปีสุ ๗ ตโต สกโก อาห อหํ สีลวตฺตีนํ ปุตฺตํ
ทมฺมิ ตุมฺหากํ ก็ สีลํ โก อจาโรติ ๗ ตา อุกฺขิตฺตหตุเถ
สมฺมิณฺชิตฺตวา สเจ สีลวตฺติยา ทาตุกาโม สฺมุชฺชาย สนฺตํ
กจฺจฺหาหิติ วทิสฺสุ ๗ โส อากาเสเนว คนฺตุวา ตสฺสตา ปาสาททฺวาร
สีหปฺลชฺเร อฏฺฐาสิ ๗ อถสฺสตา ตา อิตฺถิโย อาโรจยีสฺสุ
เอถ เทวิ เอโก เทวราชา ตุมฺหากํ ปุตฺตวารี ทสฺสามีติ
อากาเสนาคนฺตุวา สีหปฺลชฺเร จิตฺติ ๗ สทา ครุปริหารเนน
คนฺตุวา สีหปฺลชฺริ อุกฺขมาฏฺฏตฺตวา สจฺจํ กิร ฆนฺเต ตุมฺเห สีลวตฺติยา
ปุตฺตวารี เทถาติ อาห ๗ อาม เทวิติ ๗ เตนหิ มยฺหํ
เทถาติ ๗ ก็ ปน เต สีลํ กเถหิ สเจ เม รุจฺจติ ทสฺสามี เต
ปุตฺตวรนฺติ ๗ สทา ตสฺส วจฺนํ สุตฺตวา เตนหิ สฺสนาถาติ วตฺตวา
อตุตฺตโน สีลคฺคณฺํ กเถนฺตี ปณฺณรสฺส คาถา อภาสิ ๗

[๑๕๔๒]มเหสี รุจฺจโน (๒) ภริยา อานีตา ปจฺมํ อหํ

ทสฺส วสฺสทฺสฺสทฺสฺสทานิ ยํ มํ สฺสุรฺจ อานยิ (๓) ๗

#๑. สี.ย. หตุถสฺสทฺสฺสทานิ ๗ ๒. ม. สฺสุรฺจโน ๗ ๓. ม. สฺสุรฺจิมานยิ ๗

ชาตกภูจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 335
เล่มที่ 33 สุริจชาตกั หน้า 335

สาห์ พุราหุณ ราชานั	เวเทห์ มิถิลคุกห์
นาภิชานามิ กาเยน	วาจาย อุท เจตสา
สุริจ อติมณฺญิตฺถ (๑)	อาวี วา ยทิ วา รโห ๑
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ปฺตุโต อุปฺปชฺชตํ อเส
มุสา เม ภณฺมานาย	มุทฺธา เม (๒) ผลตฺถ สตฺตธา ๑
[๑๕๔๓]ภคฺตฺถ มนาปา สสุสุ ปิยา	มาตา ปิตา จ สสุสุโร (๓)
เต มํ พุราหุเม วิเนตาโร	ยาว ลทฺฐุ (๔) สุชีวิทํ ๑
สาห์ อหีสารตฺนินิ	กามสา ฐมฺมจารินิ
สกกจฺจํ เต อุปฺภูจาสี	รตฺตินฺนทิวมตฺนุทิตา ๑
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ปฺตุโต อุปฺปชฺชตํ อเส
มุสา เม ภณฺมานาย	มุทฺธา เม ผลตฺถ สตฺตธา ๑
[๑๕๔๔]โสฬสฺติถิสฺสทฺสฺตานิ	สทฺกริยานิ พุราหุณ
ตาสุ อิสฺสา วา โโกโร วา	นาหุ มยฺหํ กุทาจนํ
หิตฺเตน ตาสํ นนฺทามิ	น จ เม กาจิ อุปฺปิยา
อตุตฺตานํวานุกมฺปามิ	สทา สพฺพา สปฺตฺติโย ๑
เอเตน สจฺจวชฺเชน	ปฺตุโต อุปฺปชฺชตํ อเส
มุสา เม ภณฺมานาย	มุทฺธา เม ผลตฺถ สตฺตธา ๑
[๑๕๔๕]ทาเส กมฺมกเร โปเส (๕)	เย จญฺเณ อนุชีวิน
#๑. สี่.ยฺ. อติมณฺญิตฺถโถ ๑	๒. สุยา. เมสทฺโท นตฺถิ ๑
๓. เอวมฺปฺริปิ ๑	
#๓. ม. ภคฺตฺถ มม สสุสุ	มาตา ปิตา จาปี จ สสุสุโร ๑
#๔. สุยา. ม. อกฺจิสฺสุ ๑	๕. ม. เปสฺเส ๑

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 336

โปเสมิ (๑) สห ฐมเมน   สทา ปมุทิตินุทริยา ฯ

เอเตน สจจวชฺเชน   ปุตุโต อุปฺปชฺชติ อเส

มุสา เม ภณมานาย   มุทฺธา เม ผลตุ สตุตฺธา ฯ

[๑๕๔๖]สมณเ พุราหุเม จาปี   อญฺเญ วาปี (๒) วณิพฺพเก

ตปฺเปมิ อนฺนปาเนน   สทา ปยตปาณินิ ฯ

เอเตน สจจวชฺเชน   ปุตุโต อุปฺปชฺชติ อเส

มุสา เม ภณมานาย   มุทฺธา เม ผลตุ สตุตฺธา ฯ

[๑๕๔๗]จาตุทฺทสี ปญฺจทฺสี   ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี (๓)

ปาฏิหาริยปกฺขณฺจ (๔)   อฏฺฐงฺกสฺสมาหิตฺ (๕)

อุโปสถิ อุปฺวาสามิ   สทา สีเลสุ สํวฺตา ฯ

เอเตน สจจวชฺเชน   ปุตุโต อุปฺปชฺชติ อเส

มุสา เม ภณมานาย   มุทฺธา เม ผลตุ สตุตฺธาติ ฯ

ตตฺถ มหเสตี อคฺคมหเสตี ฯ รุจฺจโนติ (๖) สุรฺจิสฺส

รณฺโณ ฯ ปจฺมนฺติ โสพฺสนฺนํ อิตฺถิสฺสหาสุสานํ สพฺพปจฺมํ ฯ

ขิ มนฺติ ยสฺมี กาเล สุขสํวาสา ย มํ สุรฺจิ อานยิ ตโต

ปฏฺฐาย อหิ ทส วสฺสหาสุสานิ เอกิกาว อิมสฺมี เกเห

วสี ฯ อติมณฺญิตฺถาติ (๗) มุหฺตตมฺปิ สมฺมุขา วา ปรมฺมุขา

วา อติกฺกมิตฺวา มณฺญินฺติ น อภิขานามิ (๘) น สรามิ ฯ

#๑. ม. เปเสมิ ฯ ๒. สุยา. ม. อญฺเญ จาปี ฯ ๓. สุยา. ม.

#อฏฺฐมี ฯ ๔. สุยา. ม. ปาฏิหาริยปกฺขณฺจ ฯ

#๕. ม. อฏฺฐงฺกสฺสมาหิตฺ ฯ ๖. ม. สุรฺจฺจโนติ ฯ ๗. สී.

#อติมณฺญิตฺโถ ฯ ๘. ม. น ชานาติ ฯ

อิเสติ ตั อาลปติ ฯ

เต มนฺติ สฺสสุโร จ สฺสสุ จาติ เต อุโภปี มํ ฯ

วิเนตาโรติ เตหิ (๑) วินิตฺมฺหิ เต มม ยาว ชีวีสุ ตาว โอวาทมํทํสุ ฯ

อหีสารตฺนิตฺติ อหีสาสงฺฆาตาย อรติยา สมนฺนาคตา มยา หิ
กฺุณฺจกิปฺลฺลิกาทิ (๒) โกจิ น หีสิตปฺพุโพ ฯ กามสาคิ เอกน-
เตเนว ฯ ฌมฺมจารินิตฺติ ทสฺกฺุสฺตกมฺมปฺเถสุ ปฺุเรมิ ฯ

อุปฺกุฐาสินฺนิตฺติ ปาทปฺริกมฺมาทีนฺนิ กิจฺจานฺนิ กโรนฺติ อุปฺกุฐหิ ฯ

สทฺหฺริยานิตฺติ มยา สทฺ เอกสํามิกฺสฺส ภฺริยาญฺจทานิ ฯ

นาหฺุตฺติ กิเลตฺตํ นิสฺสําย อิสฺสํสาธมฺโม วา โกธธมฺโม วา มยฺหํ น
กฺุตปฺพุโพ ฯ หิเตนาติ ยํ ตาตฺตํ หิตํ เตเนว นนฺทามิ อฺุเร
ปฺุคฺคตฺตโรวฺย ตา ทิสฺสวา ตฺุสฺสํามิ ฯ กาจิตฺติ ตาสฺ เอกาปี มยฺหํ
อปฺปิยานาม นตฺถิ สพฺพปาปี ทยาตาเยว (๓) ฯ อนุกมฺปํามิตฺติ
มฺุทฺุจิตฺเตน ตานฺนิ สพฺพพานิ โสฬสสทฺสฺสานิปี อตฺตํ วิย
อนุกมฺปํามิ ฯ

สทฺหฺมเมนาติ เยน การณฺน โย ยํ กาคฺุ สกฺุโกติ สทา

ตํ ตสฺมึ กมฺเม ปโยเชมิตฺติ อตฺถโถ ฯ ปมฺุทิตฺตินฺุทฺริยาติ เปเสนฺติ

นิจฺจํ ปมฺุทิตฺตินฺุทฺริยา หุตฺวา เปเสมิ อเร ทฺุญฺจทาสฺ (๔) อิทํ นาม

กโรหิตฺติ เอวํ กุชฺฌิตฺวา น เม โกจิ กตฺถจฺจิ เปสิตปฺพุโพ ฯ

ปฺยตปฺปณฺนิตฺติ โชตฺหตฺถา ปสําริตฺหตฺถาว หุตฺวา ฯ ปาริหาริย-

#๑. ม. มํ วิเนตาโร ฯ ๒. ม. กฺุณฺจกิปฺลฺลิกโภปี ฯ ๓. สฺ.

#หฺยิตาเยว ฯ ม. ปฺยกาเยว ฯ ๔. ม. ทฺุญฺจทาส ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 338

ปกุขญจาติ ปญจมี อฏฐมี จาคุททสี ปณณรสีติ
ปจจุคคมนาณุกคมนาเวเสน จตุตาโร ทิวสาฯ สทาติ
นิจกกาลิ ปญจสุ สีเลสุ สิวตา เตหิ ปิहितโคปิตตตภาวา
โหมมีติ ฯ

เอวิ ตสฺสา กาทาสเตนปี กาทาสหฺสฺเสนปี วนฺณนิยมานานัน
คฺุณานัน ปมาณนฺนาม นตฺถิฯ ตาย ปณณรสีหิ กาทาหิ
อตุตโน คฺุณฺ (๑) วนฺณนิตกาเลเยว สกโก อตุตโน พหุกรณฺิยตาย
ตสฺสา กถิ อวจฺฉินฺนิตฺวา อพฺภูตาเยว เต คฺุณาติ ตํ ปัสฺสนฺโต
กาถทฺวยมาห

[๑๕๔๘]สพฺเพว เต ฃมฺมคฺุณา ราชปฺตฺติ ยสฺสฺสินิ
สํวิชฺชนฺติ ตยิ ภทฺเท เย ตฺวํ กิตฺเตสิ อตุตนิ ฯ
ขตฺติโย ชาติ สมฺปนฺโน อภิชาโต ยสฺสฺสิมา
ฃมฺมราชา วิเทหานัน ปฺตฺโต อุปฺปชฺชเต ตวาติ ฯ

ตตฺถ ฃมฺมคฺุณาติ สภาวคฺุณา ภูตคฺุณาฯ สํวิชฺชนฺตีติ
เย ตยา วุตฺตา เต สพฺเพว ตยิ อุปฺสมฺปชฺชนฺตีติ (๒) ฯ อภิชาโตติ
อฺุภโต สฺุทฺทชาโต (๓) ฯ ยสฺสฺสิมาติ ยสฺสมฺปนฺเนน ปรีวาร-
สมฺปนฺเนน สมฺนฺนาคโต ฯ อุปฺปชฺชเตติ เอวฺรูโป ปฺตฺโต ตว
อุปฺปชฺชิสฺสติ มาจฺฉินฺตยิติ ฯ

สา ตสฺส วจฺฉิ สุตฺวา โสมนสฺสชาตา ตํ ปุจฺฉนฺตี เทว
กาถา อภาสิ

#๑. ม. คฺุณานัน ฯ ๒. ม. อุปฺลพฺภนฺติ ฯ ๓. ม. อติชาโต สฺุทฺทชาโต ฯ

[/ชช]รุมฺหิ (๑) โรชชลฺลทโร อเม เวหายสณฺจิติโต
มนุญฺญํ ภาสตี (๒) วาจิ ยํ มยฺหํ หทยงฺคมํ ฯ
เทวตา นฺุติ สคฺคมาหา อิติ วาปี (๓) มหิตฺุธิโก
โกติ วา (๔) ตฺุวั อนฺุปรปฺตฺุโต อตฺุตฺานํ เม ปเวทยาคิ ฯ
ตตฺุถ รุมฺหิติ อนฺุญชิตกฺขามณฺุฑิตฺุโต สกฺโก อากฺจณฺุโต
รมณฺุณเยน ตาปสเวเสน อากฺโต ปพฺุพชิตเวเสน อากตฺุตฺุตา ปน
สาเอวมาห ฯ อเมติ อปฺุปฏิเม จาเน ฯ ยํ มยฺहनฺุติ ยํ
เอตํ มยฺหํ มนฺุญญํ วาจิ ภาสตี ตํ ภาสมาโน ตฺุวั เทวตา นฺุติ
สคฺคมาหา อิศาคฺโต อิติ วาปี (๕) มหิตฺุธิโก สกฺกาทีสุ โโก วา ตฺุวั
อสิ อิศานฺุปรปฺตฺุโต ฯ อตฺุตฺานํ เม ปเวทยาคิ ยถาญฺุตํ กเถหิติ
วาทิ ฯ

สกฺโก ตสฺสา กเถนฺุโต ฉ คาถา อภาสิ

[๑๕๕๐]ยํ เทวสงฺฆา วทนฺุติ (๖) สุชฺมมา ย สมากตา
โสหฺมสมฺมิ (๗) สหสฺสกฺโข อากฺโตสมฺมิ ตฺุवनฺุติเก ฯ
อิตฺุถิโย ชีวโลกสมฺมิ ยา โหณฺุติ (๘) สมจารินี
เมธาวิณี สีลวตี สสฺสุเทวา ปติพฺุพตา ฯ
ตาทิสาย สฺุเมธาย สฺุจิกมฺุมาย นาริยา
เทวา ทสฺสนมา ยนฺุติ มานฺุสึยา อมานฺุสา ฯ

#๑. สฺุยา. ทุมฺมิ ฯ ๒. สฺุยา. ม. ภาสเส ฯ ๓. ม. วาสิ ฯ
#๔. สฺุยา. โโก วาสิ ฯ ๕. ม. วาสิ ฯ ๖. สฺุยา. ม. วทนฺุติ ฯ
#๗. สฺุยา. ม. โสหํ สกฺโก ฯ ๘. ม. โหติ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 340

ตุํว ภาทุเท สฺวจิณเณน	ปฺพุเพ สฺวจริเตน วา (๑)
อิธ ราชกุเล ชาตา	สพฺพกามสมิทฺธิณี ฯ
อัย จ เต ราชปฺตฺติ	อุภยตฺถ กฏฺคฺโคโ
เทวโลกุปฺตฺติ จ	กิตฺติ จ อิธ ชีวิเต
จิรั สฺมุเช สฺจินี	ชมฺมมตฺตนิ ปาลย
เอสาหํ ติทิวํ ยามิ	ปียํ เม ตว ทสฺสนนฺติ ฯ

ตตฺถ สหสฺสกุโโขติ อตฺถํ ปฺริสสฺส สหสฺสเสหิ จินฺติตฺตํ ตํ
 มฺหุตฺตทสฺสนวเสน (๒) สหสฺสกุโโขติ ฯ อิตฺถิโยติ อิตฺถิ
 สมจารินี (๓) ตีหิ ทฺวารเอหิ สมจิริยาย สมฺนฺนาคตา ฯ ตาทิสายาติ
 ตถารูปาย ฯ สฺมุชฌายาติ สฺปญฺญาย ฯ อุภยตฺถ กฏฺคฺโคโหติ
 อัย ตว อิมสฺมี จ อตฺตภาเว อนาคเต จ ชยคฺคโค โเตสฺ
 อิธโลกปรโลเกสฺ อนาคเต เทวโลกุปฺตฺติ จ อิธ ชีวิเต ปวตฺตมาเน
 กิตฺติ จาติ อัย อุภยตฺถ กฏฺคฺโคโหนาม ฯ ชมฺมมตฺติ เอวํ
 สภาวคฺณํ จิรั อตฺตนิ ปาลย ฯ เอสาหนฺติ เอโส อหํ ฯ ปียํ
 เมติ มยฺหํ ตว ทสฺสนํ ปียทสฺสนํ ฯ

เทวโลกเ ปน เม กิจฺจกรณียํ อตฺถิ ตสฺมา คจฺฉามิ ตฺวํ
 อปฺปมตฺตา โหหิติ ตสฺสา โอวาทํ ทตฺวา ปกฺกามิ ฯ นพกาโร
 ปน ปจฺจุสกาเลเยว จวิตฺวา ตสฺสา กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺิสนฺธี คณฺหิ ฯ
 สทา คพฺพกสฺส ปตฺติฏฺฐิตภาวํ ฌตฺวา รณฺโณ อาโรเจสิ ฯ ราชา
 #๑. สฺยา. ม. จ สฺวจริเตน จ ฯ ๒. ม. อตฺถสหสฺสสฺส ตํ มฺหุตฺตํ
 #ทสฺสนวเสน ฯ ๓. ม. สมจารินีติ ฯ

คพภบริหาร อทาสี ๗ สาทสมาสจยเณ ปุตต์ วิชายี ๗
มหาปนาโทติสุส นามิ กรีสู ๗ อุภยรฎฐวาสิโน สามี ปุตตสุส
โน ชีรมูลนติ เอเกกั กหาปณั ราชงคเณ จิปีสุ ๗ มหาราสี
อโหสิ ๗ รณณา ปฎิกุจิตตาปี สามี ปุตตสุส โน วฑฒิตกาล
ปริพพ โย ภวิสสุตติติ อคคเหตุวา ปกุกมีสุ ๗ กุมารโ มหา-
ปริวารเณ วฑฒิตวา วยปุตโต โสฬสวสุสกาล สพพิสิปเปสุ
นิปุตตติ ปาปุนิ ๗ ราชา ปุตตสุส วัย โอลเกตุวา เทวี อหา
ภทเท ปุตต์ เม รัชชากิเสกกกาล (๑) รมณียมสุส ปาสาทั กการตุวา
อภิสกั กการตุสามิติ ๗ สาท สาฐติ สมปฎิจุณิ ๗ ราชา
วตุฎฐิชาจริเย ปกโกสาเปตุวา ตาตา วฑฒิกิ กเหตุวา
อมุหากั นิเวสนโต อวิทุเร ปุตตสุส เม ปาสาทั มาเปถ รัชเช
นั อภิสณิยจิสสามิติ อหา ๗ เต สาฐ เทวาติ ฎุมิเปเทสั วิมีสนนติ ๗
ตสุมี ขณ สกุกสุส ภาวนั อญุหาการั ทสุเสติ ๗ โส
ตั การณั ญตุวา วิสุสุกมมึ อามนเตตุวา คจจ ตาต มหา-
ปนาทกุมารสุส อายาเมณ นวโยชนั วิตุถาเรณ อฎฐโยชนั
อุพเพเชณ ปญจวิสติโยชนั รตนปาสาทั มาเปหิติ เปเสสิ ๗
โส วฑฒิกิเวเสน วฑฒิกินั สนนติกั คนตุวา ตุมเห ปาตราชั
ภุญชิตวา เอถาติ เต เปเสตุวา ทญชเณ ฎุมิ ปหริ ๗
ดาวเทว วุตตปกาโร สตุตฎุมิโก ปาสาทอ อฎฐหิ ๗
มหาปนาทสุส ปาสาทมงคัลลั ฉตุตลาภากิเสกมงคัลลั อวหา-
#๑. ม. รัชชากิเสกกาโล ๗

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 342

มมงคลนติ ตีณิ มงคลานิ เอกโกว อเหตุ ๑ มงคลภูจนาเน
อุภยรภูจวาสิโน สนุnipติตุวา มงคลณณน สตุต วสุธานี
วีดินาเมสิ ๑ เนว เต ราชา อุโยเชสิ ๑ เตสิ วตุถาลง-
การขานนียโกชนียาที สพุพิ ราชกุลสนตุกเมว อโหสิ ๑ เต
สตุตสิวัจจรสสุ อจเจเนน อุปโกโกสิตุวา สุรุจิมหาราเชน กิเมตุนติ
ปภูจนา มหาราชา อมหากิ มงคลิ ภูณชนุตานิ สตุต วสุธานี
คทานิ กทา มงคลสสุ ปรีโยธานิ ภาวิสุตตีติ อาหสิ ๑ ตโต
ราชา ปตุเตน เม เอตุตकि กาลิ น หสิตปพุพิ ยทา โส
หสิสุตตี ตทา กจจถาติ ๑ อถสสุ มหาชน เกรณจาราเปตุวา
นญู สนุnipาเตสิ ๑ ฉ นญูสหสุธานี สนุnipติตุวา สตุต
โกญูจาสา หตุวา นจจนุตตา ราชานิ หสาเปตุ นาสกขีสุ ๑
ตสสุ (๑) หิ ทิมรตุติ ทิพุพนาญกานิ ทิญูจตุตา เตสิ นจจ อมนุณณิ
อโหสิ ๑ ตทา กณทุกณโณ (๒) จ ปณทุกณโณ จาติ เทว
นาญูกเชญูจกา มยิ ราชานิ หสาเปตุสามาติ ราชงคณ (๑)
ปวีสิสุ ๑ เตสุ กณทุกณโณ จ ราชทวารเ มหนตุ อตุลิ นาม
อมุพิ มาเปตุวา สตุตคอุพิ จิปีตุวา ตสสุ สาขา ย ลคคาเปตุวา
สตุเตน อตุลมุพิ อกรูหิ ๑ อตุลมุโพ กิร เวสุสวณณสสุ
อมุโพ ๑ อถสสุ (๔) เวสุสวณณทาสา [๕] องคปจจุงคานิ
ฉินุทิตุวา ปาเตสิ ๑ เสสนาญกา ตานิ สโมธานेतวา อุทเกน
#๑. ม. ตสสุ กิร ๑ ๒. ม. กณทุกณโณ จ ๑ ๓. ม.
#ราชงคณ ๑ ๔. ม. อถ ตมปี ๑ ๕. ม. เอตุถนตุเร คเหตุวาติ
#ทิสสุตี ๑

อภิณฐิณฐิสุฯ โส ปุพฺพปฏิ นีวาเสตฺวา ปารุปีตฺวา นจฺจนฺโต
อุฏฺฐหิฯ มหาปนาโท ตํ ทิสฺวา เนว หสิฯ ปณฺฑิตฺตฺวณ
ราชงฺกณ ทารุจิตฺตํ กาทเรตฺวา อตฺตโน ปริสาย สทฺธิ อคฺคิ
ปาวิสิฯ ตสฺมี นิพฺพตฺเต ทารุจิตฺตํ อุทเกน อภิณฐิณฐิสุฯ
โส สปริโส ปุพฺพปฏิ นีวาเสตฺวา ปารุปีตฺวา นจฺจนฺโต อุฏฺฐหิฯ
ตํ ทิสฺวา ราชานํ เนว หสิฯ อิติ ตํ ราชานํ หสาเปตฺตุ อสฺกโกนฺดา
มนุสฺสา อุปทฺทฺตา อเหตุฯ สกโก ตํ การณํ ญตฺวา กจฺจ ตาต
มหาปนาทํ หสาเปตฺวา อุฏฺฐเหตี เตวณฺฏํ เปเสตีฯ โส
อาคฺนตฺวา ราชงฺกณ อากาเส จตฺวา อุปทฺทงฺกณาม ทสฺเสตี
เอโกว หตฺโต เอโกว ปาโท เอโก อกฺขิ เอกา รมฺกاپิ นจฺจติ จลตี
ผนฺทติ เสถํ นิจฺจลํ อโหสิฯ ตํ ทิสฺวา มหาปนาโท โถกํ หสิตํ
อกาสิฯ มหาชนํ ปน หสนฺโต หสิ สณฺจาเรตฺตุ สตี
ปจฺจปฺภูจาเปตฺตุ อสฺกโกนฺโต องฺกานิ วิสขฺเขตฺวา ราชงฺกณเยว
ปตีฯ ตสฺมี กาลे มงฺกลํ นิฏฺฐิตํ เสสเมตฺถ ปนาโทนาม โส
ราชา ยสฺส ยูโป สุวณฺณมโยติ มหาปนาทชาตเก วณฺเณตฺพุพฺฯ
ราชา มหาปนาโท ทานาทีนํ ปุณฺณานิ กตฺวา อายุหฺปรีโยसान
เทวโลกเมว คโตฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั เอว
ภิกฺขเว วิสาขา ปุพฺเพปิ มม สนฺติกา วริ ลภิเยวาติ
วติวา สโมชานสิ ตทา มหาปนาโท ภทฺทชฺช อโหสิ
#ม. ตสฺมี นิพฺพตฺเตฯ ๒. ม. เอหิติฯ ๑. ม. ทาจาฯ

สุเมธาเทวี วิสาขา วิสุสุมโม อานนุโท สกุโก ปน
อหเมวาติ ฯ

สุรุจิชาคกั ฉฏฐั ฯ

ปลญจอุโปสถชาคกั

อโปโปสสุโกทานิ ตูวั กโปตาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อุโปสถิกะ ปลญจสเท อุปาสเก อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา หิ ภควา ฌมมสภายั จตุปริสมชฌเ อลงกตพุทธานเ
นีสิติตฺวา มุทฺจิตฺเตน ปริสั โอลเกตุวา อชฺช อุปาสกานปิ กถั
ปฏิจจ เทสนา สมุญฺหิสฺสตีติ ฌตุวา อุปาสเก อามนฺเตตุวา
อุปาสกา อุโปสถิกั(๑) กโรถาติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภนฺเตติ วุตเต
สาธฺม คฺมุเหหิ กถั อุโปสโถนาเมส โปราณกปณฺฑิตานั วัโส
โปราณกปณฺฑิตา หิ รากาทิกิเลสิ ปริกฺคหณฺคถั อุโปสถวาสิ
วสีสุติ วตุวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต มคฺชรญฺจาทีนั ตินฺณั รญฺจานั อนฺตเร อติวिय รมณฺิโย
อฏฺฐวิปเทโส อโหสิ ฯ โโพธิสตุโต มคฺชรญฺเจ พฺราหฺมณฺมหาสาถกฺุเล
นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตุโต กามะ ปหาย นิภฺขมิตุวา ตั อฏฺฐวี ปวิสิตฺวา
อสุสมปทํ กตุวา อีสิปพฺพชฺชั ปพฺพชิตฺวา วาสั กปฺเปสิ ฯ
ตสฺส ปน อสุสมสฺส อวิทฺุเร เอกสุมี เวพฺุคหเน ภริยาย
#๑. ม. อุโปสถิกคฺถ อุปาสกาติ ฯ

เล่มที่ 33 ปณจอุโปสธชาตกั หน้า 345

สทฐี กโปตสกุโณ วสติ เอกสมึ วมุมิเก อหิ เอกสมึ วนคุมเพ
สิงคาโต เอกสมึ วนคุมเพ อจฺโณ ๑ เต จตุตาโรปี กาเลน กาลั
อิสึ อุปสงฺกมิตฺวา ฐมุมิ สฺจนฺนติ ๑

อถกทิวสั กโปโต ภริยาย สทฐี กุลาวกา นิกฺขมิตฺวา
โคจฺราย ปกฺกามิ ๑ ตสฺส ปจฺจนโต คจฺจนฺตึ กโปตี เอโก เสโน
คเหตุวา ปลาโย ๑ ตสฺสา วิรวสทฺทํ สฺตุวา กโปโต นีวตฺติตฺวา
โอโลเกนฺโต ตํ กโปตี เตน หริยมานํ ปสฺสึ ๑ เสโนปี ตํ
วิรวนฺตฺติณฺเณว มาเรตฺวา ขาติ ๑ กโปโต ตาย วิโยเคน
ปฺริทฺยหฺมาโน จินฺตฺสิ อโย ราโค อติวีย มํ กิลเมติ น อิทานิ อิมํ
อนิคฺคเหตุวา โคจฺราย ปกฺกมฺิสฺสามิตี ๑ โส โคจฺรปถํ ปจฺจฺฉินฺทิตฺวา
ตาปสฺสฺส สฺนตฺติกํ คนฺตฺวา รากํ นิคฺคหฺย อุโปสถํ สฺมาทฺธิยิตฺวา
เอกมนฺเต นิปชฺชิ ๑ สปฺโปปี โจจฺริ ปฺริเยสฺสิสฺสามิตี วสนฺนฺภูจฺานา
นิกฺขมิตฺวา ปจฺจฺนตฺคามเ คาวีจฺรณฺนฺภูจฺาเน โจจฺริ ปฺริเยสฺติ ๑
ตทา คาม โภชกฺสฺส สพฺพเสโต มงฺคฺลอุสฺโภ โจจฺริ คเหตุวา เอกสมึ
วมุมิกปาเท ชนฺณฺนา ปตฺติฏฺจาย สิงฺเคน มตฺตฺติกํ คณฺหนฺโต กิพฺติ ๑
สปฺโปปี คาวินฺนํ ปทสทฺเทน ภูโต ตํ วมุมิกํ ปเวสฺสิตฺถํ ปกฺขนฺโต ๑
อถ นํ อุสฺโภ ปาเทน อกฺกมฺิ ๑ โส ตํ กุชฺฉิตฺวา ทํสิ ๑ อุสฺโภ
ตตฺถเณว ชีวิตฺกฺขยํ ปตฺโต ๑ คามวาสินฺนํ อุสฺโภ กิร มโตติ สฺตุวา
สพฺเพ เอกโต อาคณฺตฺวา โรทิตฺวา ตํ คนฺธมาลาทีนํ ปุชฺเตวา
อวาณฺเ นิกฺขณฺตฺวา ปกฺกมฺิสฺสุ ๑ สปฺโป เตสํ คตฺกาเล นิกฺขมิตฺวา
อหํ โภจํ นิสฺสาย อิมํ ชีวิตา โวโรเปตฺวา มหาชนฺสฺส โสภํ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 346

ปาเปสี น อิทานิ อิมิ อนิคุคเหตฺวา โจราย ปกุกมิสฺสามิตี
นิวตฺติตฺวา ตํ อสฺสํ คนฺตฺวา โกธํ นิคุคหนตฺถาย อุโปสถิ
สมาทิยิตฺวา นิปฺชชฺช ๑

สิงฺคาโลปิ โจรํ ปริเยสนฺโต เอกํ มตฺตฺถึ ทิสฺวา มหา-
โจรโร เม ทฺโฆโรติ ตฺถุโฆ คนฺตฺวา โสณฺทาย ทํสี ฅมฺเภ ทฺฐกฺกาโล
วีย อโหสี ตตฺถ อสฺสาทํ อลภิตฺวา ทนฺเต ทํสี ปาสาณฺเ ทฺฐกฺกาโล
วีย อโหสี กฺุณฺณิยํ ทํสี กุสฺลเก ทฺฐกฺกาโลวีย อโหสี นงฺกุญฺเจ ทํสี
มุสฺเส ทฺฐกฺกาโลวีย อโหสี วจฺจมฺกุเ ทํสี มชฺุคฺปุเว ทฺฐกฺกาโล
วีย อโหสี ๑ โส โลกฺวเสน ขาทนฺโต อนฺโตกฺุณฺณิยํ ปาวิสี ตตฺถ
ฅาตฺกาเล มํสี ขาทิ ปิปาสิตฺกาเล โลหิตํ ปิวิ นิปฺชชฺชนกาเล
อนฺตานิ ปฺปฺผาสณฺจ อวตฺถริตฺวา นิปฺชชฺช ๑ โส อิเชว
อนฺนปानณฺจ นิปฺพนฺนํ อณฺณตฺถ กิํ กริสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
ตตฺถเว อภิริโต พหิ อนิกฺุขมิตฺวา อนฺโตกฺุณฺณิยํเยว วสี ๑
อปรภาเค วาตาทเปน หตฺถิกุณฺเป สฺกุขนฺเต กริสฺสมคฺโค ปิทฺหิโต ๑
สิงฺคาโล อนฺโตกฺุณฺณิยํ นิปฺชชฺชมาโน อปฺปมํสฺโลหิโต ปณฺฑกฺุสฺริโร
หุตฺวา นิกฺุขมนมคฺคิํ น ปสฺสี ๑ อถกฺทิวสํ อกาลเมโฆ วสฺสี ๑
กริสฺสมคฺโค เตมียมาโน มฺหุ หุตฺวา วิวรํ ทสฺเสสี ๑ สิงฺคาโลปิ
ฉิทฺทํ ทิสฺวา อติจิริมฺหิ กิลมฺนฺโต อิมินา ฉิทฺทเณ ปลาโยสฺสามิตี
กริสฺสมคฺคิํ สีเสน ปหริ ๑ ตสฺส สมฺพาเช จาเน เวเคน นิกฺุขมนตฺสฺส
สินฺนสรฺริสฺส สพฺพานิ โลมานิ กริสฺสมคฺเค ลคฺคานิ ๑ ตาลกฺนฺโท
#๑. สี.ย. อยถาเล ๑ ม. อยสฺลาเก ๑ ๒. ม. ฅตฺปุเว ๑

เล่มที่ 33 ปณจอุโปสถชาตกั หน้า 347

วีย (๑) นิลุโลมสรโร หุตฺวา นิกฺขมิ ฯ โส โลกั นิสฺสาย มยา อิํ
ทุกุํ อนุภูตํ อิทานิ อิมํ อนิกฺคเหตฺวา โคจโร น คณฺหิสฺสามิตี
จินฺเตตฺวา ตํ อสฺสํ คนฺตฺวา โลกั นิกฺคหนฺตฺถาย อุโปสถํ
สมาทียิตฺวา เอกมฺนฺเต นิปชฺชิ ฯ

อจฺฉปี อรณฺญา นิกฺขมิตฺวา อติจฺฉาภิกฺกโต มลฺลทรภูเจ
ปจฺจนตฺคามํ คโต ฯ คามวาสีโน อจฺฉ กิร อากโตติ ธนฺนุทณฺฑาทิ-
หตฺถา นิกฺขมิตฺวา เตน ปวิภูจํ กุมฺพํ ปรีวาเรสุ ฯ โส
มหาชเนน ปรีวาริตฺถาวํ ฅตฺวา นิกฺขมิตฺวา ปลาเย ฯ
ปลาเยนฺตเมว นํ ธนฺนุหิจเว ทณฺฑเทหิ จ ไปเถสุ ฯ โส ภินฺเนน
สีเสน โลหิตฺเตน ปคฺขมฺรณฺเตน อตฺตโน วสนภูจฺจัน คนฺตฺวา อิํ
ทุกุํ มม อติจฺฉาโลภวเสน อุปฺปนฺนํ น ทานิ อิมํ อนิกฺคเหตฺวา
โคจโร คณฺหิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา ตํ อสฺสํ คนฺตฺวา อติจฺฉา-
นิกฺคหนฺตฺถาย อุโปสถํ สมาทียิตฺวา เอกมฺนฺเต นิปชฺชิ ฯ

ตาปโลปี อตฺตโน ชาตี นิสฺสาย มานวสิโก หุตฺวา ฅนํ
อุปาเทตฺตํ น สกฺโกติ ฯ อเถโก ปจฺเจกพฺพุโร ตสฺส มาน-
นีสฺสิตฺถาวํ ฅตฺวา อยํ น อณฺโณ สตฺโต พุทฺธงฺกุโร เอส อิมสฺมีเยว
กปฺเป สพฺพณฺณตํ ปาปฺณิสฺสตี อิมสฺส มานนิกฺคหิ กตฺวา สมา-
ปตฺตนิพฺพตฺตณการณํ กริสฺสามิตี ตสฺมี ปณฺณสาลาเย นิปนฺเนเยว
อุตฺตรหิมวฺนฺตโต อากนฺตฺวา ตสฺส ปาสาณผลเก นิสฺสีติ ฯ โส
นิกฺขมิตฺวา ตํ อตฺตโน อาสเน นิสินฺนํ ทิสฺวา มานนีสฺสิตฺถาเว
#๑. ส.ย. ตาลขณฺโธ วีย ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 348

อนตตมโน หุตฺวา ตํ อุปสงฺกมิตฺวา อจฺฉริ ปหริตฺวา นสฺส วสส
กาลกณฺณี มุญฺหทกสมณ มม กิमतฺถํ นิสินฺนผลเก นิสินฺโนสฺสิติ
อาห ๑ อถ นํ โส สปุปริส กสฺมา มานนิตฺสฺสิตโต อหํ ปฏฺวีทฺช-
ปจฺเจกพุทฺธวโณ ตฺวํ อิมสฺมีเยว กปะเป สพุพฺพญฺญ พุทฺโธ ภวิสฺสสฺส
พุทฺชงฺกุโรสฺสิ ปารมิโย ปุเรตฺวา อากโต อณฺณํ เอตฺตกัณฺาม กาลิ
อติกกมิตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสสฺส พุทฺธภาเว จิตฺโต สิทฺทตฺโต นาม
ภวิสฺสสฺสิติ นามณฺจ กุลณฺจ โคตฺตณฺจ อคฺคสาวกาทโย จ
อาจิกฺขิตฺวา กิमतฺถํ มานนิตฺสฺสิตโต หุตฺวา ผรุโส อโหสฺสิ นยิทํ
ตวานุจฺฉวิกฺกนฺติ โอวาทํ อทาสิ ๑ โส เตน เหวํ วุตฺเตปิ เนว
นํ วนฺทิ เนว กทาทํ พุทฺโธ ภวิสฺสสฺสมีติ อาทีนํ ปุจฺฉิ ๑
อถ ปจฺเจกพุทฺโธ มม ชาตียา วา มม कुณานํ วา
มหนฺตภาวํ น ชานาสิ (๑) สเจ สกฺโกสฺสิ อหํวีย อากาเส
วิจราหิติ วตฺวา อากาเส อุปฺปตฺติตฺวา อตฺตโน ปาทปัสฺสุ ตสฺส
ชฎฺฑามณฺฑาเล วิกีรฺนโต อุตฺตรหิมวฺนตฺเมว คโต ๑

ตาปโส ตสฺส คตฺกाले สํเวคปฺปตฺโต หุตฺวา อยํ สมโณเยว
ครุสฺสรโร วาตมฺุเข จิตฺตตฺตูลปิจฺฉวีย อากาเสน กจฺฉนฺโต อหํ
ชาติมานเนน เหวรูปสฺส ปจฺเจกพุทฺธสฺส เนว ปาทเว วนฺทิ เนว
กทาทํ พุทฺโธ ภวิสฺสสฺสมีติ ปุจฺฉิ ชาตินาเมสา ก็ กริสฺสสฺสิติ อิมสฺมี
โลเก สึลจฺรณฺเมว มหนฺตํ อยํ โข ปน เม มาโน วจฺจตฺตมาโน นิริยํ
อุปฺเนสฺสสฺสิติ นทานิ อิมํ มานํ อนิคฺคเหตฺวา ผลาผลตฺถาย

#๑. ม. ตว ชาตียา มม कुณานํ มหนฺตภาวํ ชานเน ๑

เล่มที่ 33 ปญจอุโปสถชาตกัม 349

คมิสฺสามิติ ปณฺณสาถํ ปวิสิตฺวา มานํ นิคฺคหณตฺถาย อุโปสถํ
สมาทียิตฺวา กฺกุชฺตฺถริกาย นิสินฺโน มหาณาโณ กุลปฺตฺโต มานํ
นิคฺคเหตฺวา กสิณํ วทฺฒเตตฺวา อภิญญา จ อฏฺฐสมาปตฺติโย จ
นิพฺพตฺเตตฺวา นิกฺขมิตฺวา จงฺกมโกฏฺฐิยํ ปาสาณผลเก นิสีทึ ๑
อถ นํ กโปตาทโย อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทึสุ ๑
มหาสตฺโต กโปตํ ปุจฺฉิ ตฺวํ อณฺเณสุ ทิวเสสุ น อิมาย เวลาย
อาคจฺฉสิ โคจฺริ น ปริเยสสิ กิณฺนุ โข อชฺช อุโปสถิโก ชาโตสึตฺติ ๑
อาม ฆนฺเตติ ๑ อถ นํ เกน การณฺนาติ ปุจฺฉนฺโต ปจฺม
กาถมาห

[๑๕๕๑]อุปโปสฺสุโกทานิ ตฺวํ กโปต

วิหงฺกม น ตฺว(๑) โภชนตฺถโถ

ขุทฺ(๒) ปิปาสํ อธิวาสนฺตฺโต

กสฺมา ภาวโปสฺถิโก (๓) กโปตาคิ (๔) ๑

ตตฺถ อุปโปสฺสุโกติ นีราลโย ๑ น ตฺวาติ อชฺช ตว

โภชนนตฺถโถ นตฺถิตฺติ ๑

ตํ สุตฺวา กโปโต เทว คาถา อภาสิ

[๑๕๕๒]อหํ ปุเร สทฺธิ คโต (๕) กโปตฺติยา

ตสฺมี ปเทสมฺหิ อุโภ (๖) ราม

#๑. สฺยา. ม. ตว ๑ ๒. สฺยา. ขุทฺท ๑ เอวมฺปริปิ ๑ ๓. สฺยา. ม.

#โปสฺถิโก ๑ เอวมฺปริปิ ๑ ๔. สึ.ย. กโปโต ๑ ๕. สฺยา. ม.

#คิทฺธิคโต ๑ ๖. ม. อสฺมี ปเทสฺสมิโม ๑

ชาตกฏจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 350
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 350

อดคคหิ สากุกนิโก กโปตี
อกามโก ตาย วินา อโหสี ฯ
นนานากวา วิปโปโยเคน ตสุสา
มโนมยิ เวทนั เวทยามิ
ตสุมา อหิ อุโปสถั ปาลยามิ
ราโค มมึ มา ปุนราคมาสีติ ฯ

ตตุด รามามาติ อิมสมึ ภูมิภาเค กามรติยา รามาม ฯ
สากุกนิโกติ เสนสกุกโน ฯ

กโปเตน อตตโน อุโปสถกมเม วณณิตเต มหาสตุโต
สปปาทีสุ เอกเมกั ปุจฺฉิ ฯ เตปิ ยถากุตฺต พุยากรีสุ ฯ สปปั
ปุจฺฉนฺโต อาห

[๑๕๕๔]อนุชชุกามิ อุรค พุชิวุห
ทาธาวุโร โฆรวิวิสสิ สปป
ชุทฺธิ ปิปาสั อธิवासยนฺโต
กสุมา กวโปสถิโก นุ ทิฆมาติ ฯ

สปปโป อาห

[๑๕๕๕]อุสโก อหุ พลวา คามิกสฺส
จลกุกกุโร วณณพลูปปนฺโน

#๑. ม. นานากวา ฯ ๒. สฺยา. ม. เวทน เวทยามิ ฯ ๓. สฺยา.
#ตสุมา อหิโปสถ ฯ ม. ตสุมา อหิโปสถั ฯ ๔. สฺย. ทิฆ ฯ
#๕. สฺยา. ม. จลกุกกุ ฯ

เล่มที่ 33 ปลูกอุโปสถชาตกัม 351

โส มํ อุกกมิ ตํ กุปีโต อทสฺสี (๑)
ทุกฺขาทิคุนฺโน มรณํ อุปากมิ (๒) ฯ
ตโต ชนา นิกฺขมิตฺวาน คามา
กนฺทิตฺวา โรทิตฺวา อุปกฺกมฺีสุ (๓)
ตสฺมา อหุโปสถิ (๔) ปาลยามิ
โกโธ มมฺ มา ปุณฺรราคมาสีติ ฯ

สิงคาลํ ปุจฺจนฺโต อาห

[๑๕๕๕]มตาน มํธานี พหุ สฺसान
มนุญฺจรูปํ ตว โภชนนฺตี
ขุทํ ปิปาสิ อธิวาสนฺโต
กสฺมา ภวฺโปสถิโก สิงคาลาติ (๕) ฯ

สิงคาโล อาห

[๑๕๕๖]ปวิสุตฺ (๖) กุจฺณี มหโต คชสฺส
กฺุณเป รโต หตฺถิมํสคิทฺุโร (๗)
อฺุณฺโห จ วาโต ติจิณา จ รสฺมิโย
เตหิ โสสตํ (๘) ตสฺส กรีสฺสมกฺุคํ ฯ
กีโธ จ ปณฺฑู จ อหํ ภทฺนเต

#๑. สฺยา. ม. อทฺสี ฯ ๒. สฺยา. ม. อุปากา ฯ ๓. สฺยา. ม.
#อุปกฺกมฺีสุ ฯ ๔. สฺยา. อหํโปสถ ฯ เอวมฺปริปิ ฯ ๕. สฺ.ย.
#สิงคาโล ฯ ๖. สฺยา. ปวิสุต ฯ ม. ปวิสิ ฯ ๗. สฺยา. ม.
#หตฺถิมํเสสุ คิทฺุโร ฯ สฺ.ย. หตฺถิมํเส ปคิทฺุโร ฯ ๘. สฺยา.
#ม. เต โสสยฺ ฯ

ชาตกฏจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 352
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 352

น เม อภินิกขมนนสฺส (๑) มคฺโค
มหา จ เมโฆ สหสา ปวสฺสึ
โส เตมยิ ตสฺส กรีสมกคฺคํ ฯ
ตโต อหํ นิกขมิตฺถํ (๒) ภาทนฺเตฯ
จนฺโท ยถา ราหุมุขา ปมุตฺโต
ตสฺมา อหุโปสถิ ปาลยามี
โลโก จ (๓) มํ มา ปุณฺรราคมาสีติ ฯ

อจฺฉํ ปุจฺฉนฺโต อาห

[๑๕๕๗]ววมํิกถุปสฺมี กิปีลฺลิกานิ
นิปโปถยนฺโต ตฺวํ ปุเร จราสี
ขุทํ ปิปาสิ อธิวาสนฺโต
กสฺมา ภวฺโปสถิโก นุ อจฺฉาติ (๔) ฯ

อจฺฉโณ อาห

[๑๕๕๘]สทํ นิเกตํ อติเหพฺยาโน (๕)
อตุริจฺจตาย มลฺลคามํ (๖) อคฺฉนฺตี (๗)
ตโต ชนา นิกขมิตฺวาน คามา
โกทณฺฑเกน ปรีโปถยีสฺสุ มํ ฯ
โส ภินฺนสึโส รุหิรมกฺขิตฺตงฺโก (๘)

- #๑. สฺยา. น เม อหุ นิกขมณาย ฯ ๒. สฺยา. ม. นิกขมิตฺถํ ฯ
#๓. สฺยา. จสทฺโท นตฺถิ ฯ ๔. สฺ.ย. อจฺฉโณ ฯ ๕. ม. อติเหพฺยาโน ฯ
#๖. สฺยา. ม. มลฺลํ ฯ ม. อตุริจฺจนา มลฺลคามํ ฯ ๗. สฺยา. ม. อคฺฉนฺตี ฯ
#๘. สฺยา. ม. รุหิรมกฺขิตฺตงฺโก ฯ

เล่มที่ 33 ปญจอุโปสถชาตกัม 353

ปจจากมาสี วุสิตัม (๑) นิเกตัม

ตสฺมา อุโปสถัม ปาลยามิ

อตุริจฺจตามา ปุณฺรารากมาสีติ ฯ

ตตฺถ อนุชฺชคามิตีอาทีหิ ตัม อาลปติ ฯ จลกุกฺกุโรติ
จลมานกุกฺกุโร ฯ ทุกฺขาภิตฺตุนฺโณติ โส อุตฺสโร ทุกฺเคน อภิกฺกุโต
อาตุโร หุตฺวา ฯ พหุติ พหุณี ฯ ปวิสฺสนฺติ ปาวีสี ฯ
รตฺตมฺโหติ สฺตฺตริยรตฺตมฺโห ฯ นิกฺขมิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อุปฺจิกายิ ฯ นิปฺโปถยฺนฺโตติ ขาทมาโน ฯ อติเหพฺยาโนติ
อติมณฺณฺโต นินฺทฺนฺโต ทรหนฺโต ฯ โภทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ชฺนฺต

เอวฺนฺเต จตฺตาโรปี อตฺตโน อุโปสถกมฺมํ วณฺณตฺวา
อุฏฺฐาย มหาสฺตฺตํ วนฺทิตฺวา ฆนฺเต ตฺมฺเห อณฺเณสุ ทิวเสสุ
อิมาย เวลาย ผลิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อุโปสถัม กริตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

[๑๕๕๕] ยํ โน อปฺจฺจิตฺตํ ตฺวํ ฆนฺเต

สพฺเพว พฺยากริมฺหา ยถาปฺชานํ

มยฺมปี ปุจฺจาม ตฺวํ ฆนฺเต

กสฺมา ภาวโปสถิกโณ นุ พฺรหฺเมติ ฯ

โสปี เนลํ พฺยากาสิ

[๑๕๖๐] อนุปฺลิตฺตฺโต จ (๒) มม อสฺตมฺมฺหิ

ปจฺเจกพฺพุโร มฺหุตฺตํ นิสีหิ

#๑. สฺยา. สสถํ ฯ ม. สถํ ฯ ๒. สฺยา. จสทฺโท นตฺติ ฯ

เล่มที่ 33 ปถิมณกนิปาตวณณนา หน้า 354

โส มํ อเวทึ คคิมาคตัญจ

นามณฺจ โคตุตถญฺจ (๑) จรณณฺจ สพุพฺ ๑

เอวมหํ นิกฺคหึ (๒) ตสฺส ปาท

น จาปหึ นามโคตุเตน (๓) ปุจฺญี

ตสฺมา อหุโปสถึ ปาลยามิ

มาโน มมฺ มา ปุณฺรราคมาสีติ ๑

ตตฺถ ยํ โนติ ยํ อตฺถึ ตวํ อมฺเห อปุจฺญี ๑ ยถาปชานนฺติ
อตฺถโน ปชานนียาเมน ตํ มยํ พุยากริมฺห ๑ อณฺุปลิตฺโตติ
สพุพฺกิลเสหิ อณฺุปลิตฺโต ๑ โส มํ อเวทึติ โส มม อิทานิ
กนฺตพุพฺภูจฺจานณฺจ คตฺถุจฺจานณฺจ อนาคเต ตวํ เอวนฺนาโม พุทฺโธ
ภวิสฺสตี เอวํโกตุโต เอวรूपํ เต สีถึ จรณฺํ ภวิสฺสตีติ เอวํ นามณฺจ
โคตุตถญฺจ จรณณฺจ สพุพฺ มํ อเวทึ ชานาเปสิ กเถสิ เมติ อตฺถโถ ๑
เอวมหํ นิกฺคหิณฺติ เอวํ กเถนฺตสฺสาปิ ตสฺส อหํ อตฺถโน มานํ
นินฺสสาย ปาทน วณฺุทินฺติ ๑

เอวํ มหาสตุโต อตฺถโน อฺุโปสถกรณฺํ กเถตฺวา เต
โอวทิตฺวา อฺุโยเชตฺวา ปณฺณสาถึ ปาวีสิ ๑ อิตเรปิ
ยถาภูจฺจานานิ อคมฺสฺ ๑ มหาสตุโต อปริหีนชฺฌาโน
พุรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ๑ อิตเร ตสฺโสวาทจฺตฺวา
สคฺคปรายนา อหฺสฺ ๑

#๑. สฺยา. จสทฺโท นตฺถิ ๑ ๒. สฺยา. เอวมุปีหึ วณฺุทึ ๑ ม.
#เอวมุปีหึ วณฺุทึ ๑ สฺ. ย. เอวมุปีหึ นิกฺคเห ๑ ๓. สฺยา. น
#จาปีหึ มานคเตน ๑ ม. น จาปี นํ ๑

สตถา อิมั ชมมเทศนั อหริตฺวา เอวั อุปาสกา อุโปสโถ
นามโส โปราณกปณฺฑิตานัน วัโส อุปวสิตพุโพ อุโปสโถติ(๑) วตฺวา
ชาตกั สโมชานนสิ ตทา กโปโต อนฺรุทฺโธ อโหสิ อจฺโณ กสฺสโป
สิงคาโล โมคฺคตฺถาโน สปุโป สาริปฺพุโต ตาปโส ปน อหเมวาทิ ฯ
ปณฺจอุโปสถชาตกั สตฺตมั ฯ

มหาโมรชาตกั

สเจ หิ ตฺยาคั ชนเหตุ คหิโตติ อิทั สตฺถาเซตวเน
วิหรนฺโต เอกั อุกฺกณฺจิตภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตณฺหิ ภิกฺขุ สตฺถา สจฺจํ กิร ตฺวํ อุกฺกณฺจิตสึตี ปุจฺฉิตฺวา
สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต ภิกฺขุ อัย นนฺทิราโก ตาทิสั กิณฺนาม นาโล-
เลสฺสตี น หิ สิเนรุอุปฺปาฏิตฺวาโต(๒) สามนฺเต ปุราณปณฺณั ลุชฺชติ(๓)
ปุพฺเพว สตฺต วสฺสสตานิ อนฺโตกิลลสมฺมาจาร์ วาเรตฺวา
วิหรนฺเต วิสุทฺธสตฺเตเปส อาโลเลสิยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั กาเรนฺเต โพธิสตฺโต
ปจฺจนฺตปเทเส โมรสฺกณฺธิยา กุจฺฉิสฺมี ปฏิสนฺธี อคฺคเหสิ ฯ
คพฺเพ ปรีปากคเต มาตา โคจรณฺมียั อณฺฑํ ปาเตตฺวา ปกฺกามิ ฯ
#๑. ม. อุโปสถวาโสติ ฯ ๒. ม. สิเนรุพุพาหนกฺวาโต ฯ ส. ยู.
#สิเนรุ อุปฺปาฏนกฺวาโต ฯ ๓. ม. ปุราณปณฺณสฺส ลุชฺชติ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 356

อณฺทญจนาม มาตุ อโรคภาเว สติ อณฺณสุมี ทิมชาติกาทีปริปนฺเถ
จ อวิชฺชมานเ น นสฺสตีฯ ตสฺมา ตํ อณฺฑํ กณฺณการมกฺลํ
วีย สุวณฺณวณฺณวีย หุตฺวา ปริณตกาเถ อตฺตโน ฐมฺมตาย
ภิชฺชิตฺฯ สุวณฺณวณฺโณ โมรจฺฉาโป นิกฺขมิฯ ตสฺส เทว
อกฺขิณี ชินฺชิกผลสทิสานิ ตฺถนํ ปวาลวณฺณํ ติสฺโส รตฺตราชิโย
คิํ ปริกฺขิปิตฺวา ปิฏฺฐิมชฺเฒ อคมิํสุฯ โส วยปฺปตฺโต
ภณฺทสกฺกฺขปฺรมสรีโร อภิรุโป อโหตีฯ ตํ สพฺเพ นิลโมรา
สนฺนิปตฺติตฺวา ราชานํ กตฺวา ปรีวารยิํสุฯ

โส เอกทิวสํ อุทกโสณฺฑิยํ ปานียํ ปิวฺนโต อตฺตโน
รูปสมฺปตฺตี ทิสฺวา จินฺเตสิ อหํ สพฺพโมเรหิ อติเรกรูปโสโก
สจฺจํ อิมหิ สทฺธิ มนุสฺสสฺสเปเว วสิสฺสามิ ปรีปนฺโถ เม อฺปฺปชฺชิสฺสตี
หิมวฺนตํ คนฺตฺวา เอกโกว ฆาสฺสูกฺกฺขจฺฉานเ วสิสฺสามิตีฯ โส
รตฺตภาเค โมเรสุ ปฏิสฺสลิเนสุ กณฺจิ อชานาเปตฺวา อฺปฺปตฺติตฺวา
หิมวฺนตํ ปวีสิตฺวา ติสฺโส ปพฺพตฺตราชิโย อติกกมิตฺวา จตฺตถาย
ปพฺพตฺตราชิยาย เอกสุมี อรณฺเฒ ปทุมสณฺณนฺโนมหาชาติสฺสโร
อตฺถิ ตสฺส อวิทุเร เอกํ ปพฺพตํ นิสฺสาย มหานิโครฺชรุกฺโข อตฺถิ
ตสฺส สาขา ย นิสฺสิยํ ตสฺส ปน ปพฺพตฺตสฺส เวมชฺเฒ มนาปา
คฺหา อตฺถิฯ โส ตตฺถ วสิตฺกามาโม หุตฺวา ตสฺสา สมฺมุเข
ปพฺพตฺตเต นิสฺสิยํ ตมฺปน จานํ เนว เภฏฺจภาเคน อภิรุหิตฺตุ
น อฺปฺปรีภาเคน โอตฺริตฺตุ สกฺกา พิพารทิมชาติกมนุสฺสสภเยหิ
วินิมิตฺตํฯ โส อิทํ เม ฆาสฺสูกฺกฺขจฺฉานนฺติ ตํ ทิวสํ ตตฺถเวว วสิตฺวา

ปุนทิวเส ปพพตคฺหโตอุฏฺจาย ปพพตมตฺถเก ปฺรตฺถาภิมุโข
นินฺนโน อุเทนฺตํ สุริยมณฺฑลํ ทิสฺวา อตฺตโน ทิวารกฺขาวรณตฺถาย
อุเทตยญฺจกฺขุมา เอกราชาติ ปฺริตฺตํ กตฺวา โคจรภูมิมิโย โอตฺริตฺวา
โโคจฺริ จริตฺวา สಾಯํ อากนฺตฺวา ปพพตมตฺถเก ปจฺฉิมาภิมุโข
นินฺนโน อตฺถงฺกตํ สุริยมณฺฑลํ ทิสฺวา รตฺตฺริกฺขาวรณตฺถาย
อเปตยญฺจกฺขุมา เอกราชาติ ปฺริตฺตํ กตฺวา เอเตนฺอุปายเณ วสตี ๕
อถ นํ เอกทิวสํ เอโก ลุทฺทกปฺตฺโต อรณฺเณ วิจฺรนฺโต
ปพพตมตฺถเก นินฺนโน ทิสฺวา อตฺตโน นิเวสนํ อากนฺตฺวา
มรณกาลे ปฺตฺตํ อห ตาต จตฺตฺถาย ปพพตฺราชาธิยา อรณฺเณ
สุวณฺณโมโร อตฺถิ สเจ ราชา ปุจฺฉติ อากิฏฺเขยฺยาสีตี ๕
อถกสฺมี ทิวเส พาราณสีรณฺโณ เขมานาม อคฺคฺมเหสี ปจฺจ-
สกาเล สฺปิโน ปสฺสี ๕ เอวรูปุ ปฺริโน อโหสี สุวณฺณวณฺโณ
โมโร ฌมฺมํ เทเสตี สวา สาธุกาโร ทตฺวา ฌมฺมํ สฺฐนาตี โมโร ฌมฺมํ
เทเสตฺวา อุฏฺจาย ปกฺกามิ สวา โมรราชํ กจฺฉนฺตํ ทิสฺวา คณฺห
นนฺติ วทนฺตีเยว ปพฺพชฺฉิ ปพฺพชฺฉิตฺวา จ ปน สฺปิโนภาวํ ญตฺวา
สฺปิโนตี วุตฺเต ราชา น อาทโร กริสฺสตี โทหฺลา เมตี วุตฺเต
กริสฺสตีตี จินฺเตตฺวา โทหฺลีนีวีย หุตฺวา นิปชฺชิตฺวา อถ นํ
ราชา อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ ภาทฺเท ก็ เต อผาสฺกนฺติ ๕ โทหฺลา
เม อุปปฺนฺนาตี ๕ ก็ อิจฺฉตี ภาทฺเทตี ๕ สุวณฺณสฺส โมรสฺส
ฌมฺมํ สโตตุํ เทวาตี ๕ ภาทฺเท กุโต เอวรูปุ โมโร ลจฺฉามาตี ๕
เทว สเจ น ลภามิ ชีวิตํ เม นตฺถิตี ๕ ภาทฺเท มา จินฺตฺยิ สเจ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 358

กตฺถจิ อตฺถิ ลภิสฺสตีติ อสฺสาเสตฺวา ราชาสเน นิสฺสินโน อมฺจเจ
ปฺจฺจิจิ อมฺโก เทวี สุวณฺณวณฺณสฺส โมรสฺส รมฺมํ โสตฺถกามา โมโร-
นาม สุวณฺณวณฺโณ โหติ โน วาติ ฯ พฺราหฺมณา ชานิสฺสนฺติ
เทวาติ ฯ

ราชา พฺราหฺมणे ปกฺโกสาเปตฺวา ปฺจฺจิจิ ฯ พฺราหฺมณา
เอวมาหฺสู มหาราช ชลเชสฺสุ มจฺจนา กจฺจปฺปา กกฺกฏฺกา ถลเชสฺสุ
มิกา หํสา โมรา ติตฺติราติ เอเต ติริจฺจฺจฺจนาคนตา มนฺุสฺสาปี
สุวณฺณวณฺณา โหนฺตีติ อมฺหากํ ลกฺขณมนฺุเตสฺสุ อากตฺตาติ ฯ
ราชา อตฺตโน วิชิตฺเต ลุทฺทกปฺคฺเต สนนฺิปาเตตฺวา สุวณฺณโมโร
โว ทิฏฺฐปฺพุโพติ อาห ฯ ยสฺส ปน ปิตา อาจิกฺขิ โส อาห
มยาปี น ทิฏฺฐปฺพุโพ ปิตา ปน เม อสฺสูกฺกฺจฺจนาเนนาม สุวณฺณ-
วณฺโณ โมโร อตฺถิติ กเถสิตี ฯ อถ นํ ราชสา สมฺมม มยฺหฺลจฺ เต
เทเวีย จ ชีวิตํ ทินฺนํ ภวิสฺสตี ตสฺมา ตฺวํ ตตฺถ คนฺุตฺวา ตํ พนฺุชิตฺวา
อาเนหิตฺติ พหุชนํ ทตฺวา อฺยุโยเชสิ ฯ โส ปฺคฺตทวารสฺส ฐนํ
ทตฺวา ตตฺถ คนฺุตฺวา มหาสตฺตํ ทิสฺวา ปาเส โอเทตฺวา อชฺช
พชฺฉิสฺสตี อชฺช พชฺฉิสฺสตีติ อพชฺฉิตฺวา ว มโต ฯ เทวีปี
ปฺจฺจฺจฺจ นํ อลภนฺตี มตา ฯ ราชสา เอตํ โมโร นิสฺสาย ปิยภริยา เม
มตาติ กุชฺฉิตฺวา เวรวสิโก หุตฺวา หิมวณฺุเต จตฺถุถาย ปพฺพต-
ราชิยา สุวณฺณวณฺโณ โมโร วสติ ตสฺส มํสํ ขาทิตฺวา อชรามโร
โหตีติ สุวณฺณปฺภฺญฺเ ทิขาเปตฺวา ตํ ปณฺุณํ สารมณฺุชฺสาय
จเปตฺวา กาลมกาสิ ฯ

อถญโฬ ราชา อโหสิ ฯ โส สุวณณปฏญญ อกฺขรานิ
ทิสฺวา อชฺรามโร ภวิสฺสามิติ ตสฺส คหณตถาย เอกัม ลุฑฺฑกัม(๑)
เปเสสิ ฯ โสปี ตตฺถเว มโต ฯ เอวํ ฉ ราชปรีวญฺญา มตา ฉ
ลุฑฺฑทกปฺตุตฺตา หิมวณฺเตเยว มตา ฯ สตฺตเมณ รมฺญา เปสิโต
สตฺตโม ลุฑฺฑโก ตํ อชฺช อชฺเชว พนฺธิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา สตฺต
ถัวจฺจรานิ ตํ พนฺธิถุ อสฺกโกนฺโต จินฺเตสิ กิณฺนุ โข อิมสฺส
โมรราชสฺส ปาเท ปาสสฺส อสฺนจฺรณการณฺนติ ฯ อถ นํ
ปรีกฺคณฺหนฺโต สายํ ปาตํ ปรีตฺตํ กโรนฺตุ ทิสฺวา อิมสฺมี จาน
อถญโฬ โมโร นตฺถิ อิมินา พุรฺหมจฺริเยน ภวิตพฺพิ พุรฺหมจฺริยานุ-
ภาเวน เจว ปรีตฺตานุภาเวน จสฺส ปาเท ปาโส(๒) น พชฺฉิสฺสตีติ
นยโต ปรีกฺคเหตฺวา ปจฺจนฺตชนปํทํ กนฺตุวา เอกัม โมรี พนฺธิตฺวา
ยถา อจฺจราย ปหตฺาย วสฺสตี ปาณิมฺหิ ปหเต นจฺจติ เอวํ
สิกฺขาเปตฺวา อาทาย คโต โพธิสฺตฺตสฺส ปรีตฺตกรณฺโต ปุเรตฺรเมว
ปาลํ โอตฺเตตฺวา อจฺจริ ปหริตฺวา โมรี วสฺสาเปสิ ฯ โมโร ตสฺสา
สทฺทํ สฺวณฺนฺโต ตาวเทวสฺส สตฺต วสฺสสตานิ สนนฺนินฺนิกิเลโส
ผณฺณํ กตฺวา ทณฺเฑน ปหตาสีวิโสวีย อญฺจหิ ฯ โส กิเลสาตุโร
หุตฺวา ปรีตฺตํ กาคฺตุ อสฺกกฺกณฺติวาว เวเคน ตสฺสา สนนฺนิกิ กนฺตุวา
ปาเส ปาทํ ปเวเสนฺโตเยว อากาเสน โอตฺริ ฯ สตฺต วสฺสสตานิ
อสฺนจฺรณปาโส ตํ ขณฺเฑว สณฺณจฺริตฺวา ปาทํ พนฺธิ ฯ

อถ นํ ลุฑฺฑทกปฺตุโต ยญฺจิจฺจเค โอลมฺพนฺตุ ทิสฺวา จินฺเตสิ
#๑. ม. ลุฑฺฑทกปฺตุตฺตํ ๒. ม. ปาโท ปาเส ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณา หน้า 360

อิมิ โมรรราชิ ฌ ลุททกปุตตา พนุธิตุํ นาสกขีสุ อหุมปิ สตุต
สํวจฺจรานิ พนุธิตุํ นาสกขี อชฺช ปาตฺราเส (๑) อิมิ โมริ นิสฺสาย
กิลฺลสาตุโร หุตฺวา ปฺริตฺตํ กาคํ อสฺกุกฺกิตฺวา อากมฺม ปาเส
พฺทฺโช เภจฺจาสิสโก โอลมฺพติ เอวฺรุโป เม สีลฺวา กิลฺมิโต เอวฺรุปี
รณฺโณ ปณฺณาการตฺถาย อุปนฺตุํ อยุตฺตํ ก็ เม รณฺณา ทินฺนเนน
สฺกกาเรน วิสขฺเชตฺสํมิ นนฺติ ปฺนุ จินฺเตสิ อัย นาคพโล
ถามสมฺปนฺโน มยิ อุปสงฺกมฺนเต เอส มํ มาเรตุํ อากจฺจตีติ
มรณฺภยตฺชฺชิตฺ หุตฺวา ผนฺทมาโน ปาํทํ วา ปกฺขํ วา กิณฺเทยฺย
อนฺุปกนฺตฺวา ปน ปฏฺิจฺจนฺโน หุตฺวา ชุรปฺเปน ตสฺส ปาํ
นินฺทิสฺสํมิ ตโต สยเมว ยถารุจฺยา คมิตฺสตีติ ๑ โส ปฏฺิจฺจนฺเน
จตุวา ฌนฺุ อโรเปตฺวา ชุรปฺปี สนฺุณยฺหิตฺวา จิตฺ ๑ โมโรปี
อัย ลุทฺทโก มํ กิลฺลสาตุโร กตฺวา พนฺุชนภาวเมว ฌตฺวา อนฺุสฺสุโก
อจฺจิสฺสตีติ (๒) กหิ นฺุโข โสตี จินฺเตตฺวา อิตฺจิตฺ จ โอลเณนฺุโต ฌนฺุ
อโรเปตฺวา จิตฺํ ทิสฺวา มาเรตฺวา มํ อาทาย กนฺุตฺกาโม ภวิสฺสตีติ
มณฺุณมาโน มรณฺภยตฺชฺชิตฺ หุตฺวา ชีวิตฺํ ยาจฺนฺุโต ปจฺมํ คากมาห
[๑๕๖๑]สเจ หิ ตฺยาหิ ฌนฺุเหตุ กหิโต (๓)

มา มํ อวธิ ชีวคาคาหิ คเหตุวา

รณฺโณ จ (๔) มํ สมม อุปนฺติ (๕) เนหิ

มณฺุณ ฌนฺุ ลจฺจสินฺุปฺปรุปนฺติ ๑

#๑. ม. ปเนส ๑ ๒. ม. นีราสงฺโก อากจฺจิสฺสตีติ ๑ ๓. ม.

#คาคาหิโต ๑ ๔. ส. ย. รณฺโณว ๑ ๕. ม. อุปนฺติกํ ๑

ตตถ สเจ หิ ตฺยาหนฺติ สเจ หิ เต อหํ ฯ อุปนฺติ เนหิตี
อุปนฺติเก เนหิ ฯ ลจฺจสินฺปุรูปฺนฺติ ลจฺจสิ อนฺปุรูปฺนฺติ ฯ

ตํ สฺตุวา ลุทฺทกฺปฺตุโต จินฺเตสิ โมรรราชา อัย วิชฺฌิตฺตฺกามตฺยา
ชฺรูปฺปํ สนนฺยฺหิตี มณฺเณ อสฺสาเสสฺสามิ นนฺติ ฯ โส อสฺสาเสนฺโต
ทฺติยํ คากฺมาห

[๑๕๖๒]น เม อัย ตฺยฺห วรชย อชฺช

สมาหิโต ทามชฺนชฺรูปโป (๑)

ปาสจฺจ ตฺยาหํ อธิปาตยิสฺสํ

ยถาสฺขํ กจฺจตุ โมรรราชาตี ฯ

ตตถ อธิปาตยิสฺสนฺติ ฉินฺทยิสฺสํ ฯ

ตโต โมรรราชา เทว คากา อภาสิ

[๑๕๖๓]ยํ สฺตฺตวสฺसानิ มมานุพนฺธิ

รตฺตินฺทิวํ ชฺรูปฺปิปาสํ สหนฺโต

อถ กิสฺส มํ ปาสวสฺสฺปนีตํ

ปมฺตฺตเว อิจฺฉสิ พนฺชนสฺมา ฯ

ปาณาตีปาตา วิรโต นุสชฺช

อภยฺนฺนุ เต สพฺพญฺเตสฺ ทินฺนํ

ยํ มํ ตฺวํ ปาสวสฺสฺปนีตํ

ปมฺตฺตเว อิจฺฉสิ พนฺชนสฺมาตี ฯ

ตตถ ยนฺติ ยสฺมา มํ เอตฺตํ กาลิํ ตฺวํ อนฺุพนฺธิ ตสฺมา ตํ

#๑. สฺยา. จาปวโร ชฺรูปโป ฯ ลี. ย. จาปวเร ฯ ม. จาปฐฺเร ฯ

เล่มที่ 33 มหาโมรชาตกิ 363

กถนุติ ฯ เตสั วโจ อรหัต สทุททาโนติ ตสฺส กิร กุลุปกา
อุจฺเจทวาทีโน นคฺคสมณกา เต ตั ปจฺเจกโพธิธณฺสฺส อุป-
นิสฺสยสมฺปนฺนปี สตุตฺตํ อุจฺเจทวาทำ คณฺหาเปสฺสุ โส เตหิ สัสมฺกเณ
กุสลากุสลผลั นตฺถิติ คเหตุวา สกฺเณ มาเรติ เอว มหาสาวชฺชา
เอสา อสปฺปริสเสวนานาม เตเยว จายั อรหฺนุโตติ มณฺญมาโน
เอวมาห ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต ตสฺส ปรโลกสฺส อตฺถิภาวํ กถสฺสามิติ
ปาสยญฺจิชฺชํ อโรสีโร โอลมฺพนฺโตว คากมาห

[๑๕๖๗]จฺนุโท จ สฺริโย จ อุโก สฺทสฺสนา

คจฺฉนฺติ โอิภาสยมนฺตลิกฺเข

อิมสฺส โลกสฺส ปรสฺส กิ (๑) เต

กถนฺนุ เต อาหุ มนฺสฺสโลเกติ ฯ

ตตฺถ อิมสฺสาติ กิ นฺุโข อิมสฺส โลกสฺส สนฺติกา อุทาหุ
ปรโลกสฺสาติ ภูมฺมตฺเถ วา เอตํ สามิวจฺนํ ฯ กถนฺนุ เตติ
เอเตสฺสู วิมานสฺสู จฺนุทิมสฺริยเทวปฺตฺเตสฺสู กถนฺนุ กถนฺนุติ กิ อตฺถิติ
อุทาหุ นตฺถิติ กิ เทวา อุทาหุ มนฺสฺสาติ ฯ

ลฺุททกปฺตฺโต คากมาห

[๑๕๖๘]จฺนุโท จ สฺริโย จ อุโก สฺทสฺสนา

คจฺฉนฺติ โอิภาสยมนฺตลิกฺเข

ปรสฺส โลกสฺส น เต อิมสฺส

เทวาติ เต อาหุ มนฺสฺสโลเกติ ฯ

#๑. สฺยา. ม. วา ฯ

เล่มที่ 33 มหาโมรชาตกิ 365

ตตถ ทตตูปลยตตตจชาติ ทานํ ทตตูปลยตตตนุ นาม
กถิ ฆเวยชาติ อตโต ๑ กถงกโรติ กตริ กมมํ กโรนุโต ๑
กีนุติกรโรติ เกน การณน กโรนุโต อหิ นิริยํ น คจฺเจยฺย ๑
อิตรานิ ตสฺเสว เวจฺจนา นิ ๑

ติ สุตฺวา มหาสโต สจําหิ อิมิ ปลฺหํ น กเถสฺสามิ
มนุสฺสโลเก ตฺวจฺฉเวย ชาโต (๑) ภวิสฺสติ ตตฺถเวสฺส ฆมฺมิกานํ
สมณพฺรหฺมณานํ อตฺถิภาวํ กเถสฺสามิติ จินฺเตตฺวา เทว
กาธา อภาสิ

[๑๕๗๑]เยเกจิ อตฺถิ สมณา ปจฺพยา

กาสาवตฺถา อนคาริยา จรฺนฺติ (๒)

ปาโตว ปิณฺฑาย จรฺนฺติ กาเถ

วิกาลจริยา วิรตา หิ สนฺโต ๑

เต ตตฺถ กเถนุปลสงฺกมิตฺวา

ปฺจุเจหิ ยํ เต มนฺโส ปิยํ สียา

เต เต ปวฺกขฺนฺติ ยถาปฺชานํ

อิมสฺส โลกสฺส ปฺรสฺส จตฺถนฺติ ๑

ตตฺถ สนฺโตติ สนฺตปาปา ปณฺฑิตา ปฺจุเจกพฺพุธา ๑
ยถาปฺชานนฺติ เต ตฺยหิ อตฺตโน ชานนนิยาเมน วกฺขฺนฺติ กงฺขํ เต
จินฺทิตฺวา กเถสฺสนฺติ ๑ ปฺรสฺส จตฺถนฺติ อิมินานาม กมฺเมน
มนุสฺสโลเก นิพฺพุตฺตนฺติ อิมินา เทวโลเก อิมินา นิริยาทีสูติ เอว
#๑. ม. กโต ๑ ๒. ม. กาสายวตฺถา อนคาริยา เต ๑ ๓. สฺยา.
#ม. ปฺจุฉาหิ ๑

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 366

อิมสฺส จ ปรสฺส จ โลกสฺส อตฺถํ อัจฺฉิขิตฺตํ เต ปุจฺฉาติ ฯ
 เอลฺลจ ปน วตฺวา นิริยเยน สนฺตฺตฺเชติ ฯ โส ปน
 ปุริตปารมิปุจฺเจกโพธิสฺสโต สุริยรตฺตมิมฺสสํ โอลฺลเกตฺวา จิตฺ
 ปริณตปทุมฺวีย ปริปากคตฺวาโณ วิจฺรติ ฯ โส ตสฺส ฐมฺมกถํ
 สฺกนฺโต จิตฺตเพเนว จิตฺตํ สงฺขารํ ปริคฺคณฺหิตฺวา ติลกฺขณํ
 สมฺมสนฺโต ปุจฺเจกโพธิชานํ ปฏิวิชฺฌิ ฯ ตสฺส ปฏิเวโร จ
 มหาสตฺตสฺส ปาสโต โมกฺโข จ เอกกฺขณฺเวยว อโหสิ ฯ
 ปุจฺเจกพุทฺโธ สพุทฺธิเลสํ ปทาเลตฺวา ภาวปริยญฺเต จิตฺว อุทานํ
 อุทานนฺโต คาทมาห

[๑๕๗๒]ตจํ ชินฺณํ อูรฺโค ปุราณํ

ปณฺฑุปลาสฺ หริโต ทฺโมว
 เอส ปหิโน (๑) มม ลุทฺทภาโว
 ชหามหํ ลุทฺทภาวมชฺชาติ ฯ

ตสฺสตุโธ ยถา ชินฺณํ ปุราณํ ตจํ อูรฺโค ปชฺหติ ยถา จ
 หริโต สมฺปชฺชมาโน นิลปฺตฺโต ทฺโม กตฺถจि จปีตํ ปณฺฑุปลาสฺ
 ปชฺหติ เอวํ อหฺมปิ อชฺช ลุทฺทภาวํ ปชฺหิตฺวา จิตฺตํ โสทานิ เอส
 ปหิโน มม ลุทฺทภาวโว สาธุ วต ปชฺหามหํ ลุทฺทภาวมชฺชาติ ฯ
 ชหามหนฺติ ปชฺหิ อหนฺติ อตฺถโธ ฯ

โส อิมํ อุทานํ อุทานเตฺวา อหํ ตาว สพุทฺธิเลสพฺนฺชเนหิ
 มุตฺโต นิเวสเน ปน เม พนฺชิตฺวา จปีตา พหู สกฺขณา อตฺถิ เต กถํ
 #๑. สฺยา. ม. เอสปฺปหิโน ฯ

เล่มที่ 33 มหาโมรชาตกั 367

โมเจสสามิติ จินเตตวา มหาสตุตฺตํ ปุจฺฉิ โมรราช นิเวสเน เม
พหู สกฺกนา พทฺธา อตฺถิ เต กถํ โมเจสสามิติ ฯ ปจฺเจกพทฺฐโต
หิ สพฺพณฺณโพธิสตุตฺตานณฺเวย อุบายปริคฺคเห ฌาณํ มหนฺตตรํ
โหติ ฯ เตนํ นํ อหา เยน โปธิมคฺเคน สพฺเพ กิเลส ปทาเลตฺวา
ปจฺเจกโพธิฌาณํ ปฏิวิทฺธํ ตํ อารพฺภ สจฺจกิริยํ กโรถ สกฺลขมฺพฺ-
ทีเป พนฺธนํ คโต สตุตฺตอณาม น ภวิสฺสตีติ ฯ โส โปธิสตุตฺเตน
ทินฺนญฺจान (๑) จตุวา สจฺจกิริยํ กโรนฺโต คถมาห

[๑๕๗๗]เย จาปี เม สกฺกนา อตฺถิ พทฺธา (๒)

สตานินฺเณกานิ นิเวสนสฺมี

เตสํ อหํ (๓) ชีวิตมชฺช ทมฺมิ

โมกฺขณฺจ เต ปตฺโต สกํ นิเกตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ โมกฺขณฺจ เต ปตฺโตติ (๔) สจฺจํ (๕) โมกฺขปตฺโต ปจฺเจก-
โพธิฌาณํ ปฏิวิชฺชิตฺวา จิตฺเต เต สตุตฺเต ชีวิตทาน (๖) อนุกมฺปามิ
เอเตน สจฺเจน ฯ สกํ นิเกตฺนฺติ สพฺเพปี สตุตฺตา อตฺตโน
วสนญฺจานํ คจฺฉนฺตฺติ วทตี ฯ

อถสฺส สจฺจกิริยสมฺนฺตรกาลเมว (๗) สพฺเพ พนฺธนา มุจฺฉิตฺวา
ตฺถุจฺจรวํ รวนฺตา สกฺกญฺจานเมว อคฺมึสฺสุ ฯ ตสฺมี ปน ขณฺเ เตสํ
เตสํ เถเสสุ วิพาริ อาทิ กตฺวา สกฺลขมฺพฺทีเป พนฺธนคโต สตุตฺโต
นาม น โหติ ฯ ปจฺเจกพทฺฐโห หตฺถํ อุกฺขิปิตฺวา สีสํ ปรามสิ ฯ

#๑. ม. ทินฺนนยทฺวาเร ฯ ๒. สฺยา. พนฺธา ฯ ๓. ม. เตสมฺปหํ ฯ

#๔. ม. โมกฺขณฺจ เต ปตฺตาติ ฯ ๕. ม. สฺวาทํ ฯ

#๖. ม. ชีวิตทานน ฯ ๗. ม. สจฺจกิริยาสมฺนฺตรกาลเมว ฯ

เล่มที่ 33 ปถิณณกนิปาทวณณนา หน้ 368

ดาวเทว คีหิสิงคํ อนุตราชยิ ปพพชิตลึงคํ ปาตฺรโหสิ ฯ โส
สฏฺฐิวสสํสํคตฺเตโรวีย อากปฺปสมปฺนโน อฏฺฐปริกฺขารธโร หุตฺวา
ตฺวเมว มม ปตฺติฏฺฐา อโหสิตี โมรรราชสฺส อณฺชลี ปคฺคยฺห ปทกฺขิณํ
กตฺวา อากาเส อุปฺปตฺติตฺวา นนฺทมฺมูลปพฺภาริ อคมาสิ ฯ
โมรรราชายิ ยฏฺฐิอคฺคโต อุปฺปตฺติตฺวา โคจริ กเหตุวา อตฺตโน
สฏฺฐจฺานเมว คโต ฯ อิทานิ ลุทฺทกสฺส สตฺตวสฺसानิ ปาสहतฺถสฺส
จริตฺวาปิ โมรรราชานํ นิสฺสาย ทุกฺขา มุตฺตภาวํ ปกาเสนฺโต
สตุถา โอสานคาถมาห

[๑๕๗๔]ลุทฺโทจริ ปาสहतฺถโธ อรณฺเณ

พาเชตฺตฺ โมรรราชิปตี ยสสฺสี

พนฺธิตฺวา โมรรราชิปตี ยสสฺสี

ทุกฺขา ปมฺลจฺิ ยถาหิ ปมฺลฺโตติ ฯ

ตตุถ พาเชตฺติ พาเชตฺตฺ (๑) อยเมว ปาโจ พนฺธิตฺวาติ
จิตฺตสฺส ฐมฺมกถํ สุตฺวา ปฏฺฐิตฺทฐสํเวโค หุตฺวาติ อตฺถโธ ฯ
ยถาหนฺติ ยถา อหิ สยมฺภุณาณน มุตฺโต เอวเมว เหส มุตฺโตติ ฯ

สตุถา อิมิ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจจฺานิ ปกาเสตฺวา
ชาติกํ สโมชานเสสิ (สจฺจปรีโยसानน อุกกณฺจิตฺทิกฺขุ อรहतฺเต
ปตฺติฏฺฐหิ (๒)) ตทา ปจฺเจกพฺพุโธ ปรีนินฺพพายิ โมรรราช ปน
อหเมวาทิ ฯ

มหาโมรรชาติกํ อฏฺฐมํ ฯ

#๑. สึ.ย. หาเรตฺตฺ ฯ ม. มาเรตฺตฺ ฯ ๒. ม. อรहतฺตฺ ปาปฺณฺ ฯ

ยเทศมานา วิจริมหาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เทว
มหลลกตฺเถเร อารพฺภ กเถสิ ฯ

มหาโกสลโล กิร พิมพิสารสฺส ธีตฺรึ เทนุโต ธีตฺ
นุหานียมุตถาย กาสิกคามํ อทาสี ฯ ปเสนทิวราชา อชาติ-
สตุตฺตนา ปิตริ มาริตะ ตํ คามํ อจฺฉินฺนํ ฯ เตสุ ตสฺสตุถาย
ยฺชณฺนเตสุ ปจฺฉมํ อชาติสตุตฺตสฺส ชโย อโหสิ ฯ โกสลราชา
ปราชย์ ปตฺโต อมจฺเจ ปุจฺฉิ เกน นุโข อุปาเยน อชาติสตุตฺ
คณฺหะยามาติ ฯ มหาราช ภิภฺชุนาม มนตฺกุตฺตา โหนฺติ
จารปฺริเส เปเสตฺวา ภิภฺชุนํ กถํ ปฺริภฺคณฺหิตฺตํ วัฏฺฏตีติ ฯ ราช
สาธฺติ ปฺริภฺคณฺหิตฺวา เอถ ตุมฺเห วิหาริ กนฺตฺวา ปฺริภฺจฺฉนฺนา หุตฺวา
ภทฺนฺตานํ กถํ ปฺริภฺคณฺหิตฺวา ปฺริเส ปโยเชสิ ฯ เขตวเนปิ
พฺหุ ราชปฺริสา ปพฺพิชิตา โหนฺติ ฯ เตสุ เทว มหลลกตฺเถรา
วิหารปจฺฉนฺเต ปณฺณสาถาย วสนฺติ เอโก ฐนฺคฺคหตฺตฺสตุเถโร
นาม เอโก มนตฺทตฺตฺเถโร (๑) นาม ฯ เต สพฺพรตฺตี สฺปิตฺวา
ปจฺจฺจสกาเล ปพฺพชฺฉิสฺสุ ฯ

เตสุ ฐนฺคฺคหตฺตฺสตุเถโร อคฺคิ ชาเลตฺวา อาห ภนฺเต
มนตฺทตฺตฺเถราติ ฯ ก็ ภนฺเตติ ฯ นิทฺทายถ ตุมฺเหติ ฯ

#๑. ม. มนฺตฺทตฺตฺเถโร ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 370

น นิททายาม ก็ กาทพุนฺติ ฯ ฆนฺเต พาลโก วดายั
ปเสนทโกสลราชา ปาตีมตฺตโกชนเมว ปรีญชิตฺตํ ชานาตีติ ฯ
อถ ก็ ฆนฺเตติ ฯ อตฺตโน กุจฺฉิมฺหิ ปาณกมตฺเตน อชาตสตฺตนา
ปราชโต ราชาคี ฯ ก็ ปน ฆนฺเต กาคฺคํ ฆนฺตฺตีติ ฯ ฆนฺเต
มนฺตทตฺตเตร ยุทฺธํนาม สกฺกพฺยหจกฺกพฺยหปทุมพฺยหาทิวเสน
ตีวริํ เตสุ ภากิเนยฺยํ อชาตสตฺตํ กณฺหนฺเตน สกฺกพฺยํ กตฺวา
กณฺหิตฺตํ ฆนฺตฺตีติ อสุกํนาม อสุกํนาม ปพฺพตฺตณฺทํ (๑) ทฺวีสุ
ปสฺเสสุ ปรีเส เจตฺตวา ปรีโต พลํ ทสฺเสตฺตวา อนฺโต ปวีญฺจภาวึ
ตฺตวา นทิตฺตวา วคฺคิตฺตวา กุมิเน ปวีญฺจมจฺฉวีย อนฺโตมฺกฺกจฺฉี
กตฺวา คเหตุํ สกฺกาคี ฯ

ปโยชิตปรีสา ตํ กถํ สุตฺตวา ฆนฺตฺตวา รณฺโถ อาโรเจตฺตํ ฯ
ราชา มหิตฺยา เสนาย ฆนฺตฺตวา ตถา กตฺวา อชาตสตฺตํ คเหตุวา
สงฺขลิกพฺนฺชเนน พนฺชิตฺตวา กติปาหํ นิมฺมทํ กตฺวา ปฺน เอวรूपึ
มา กรีตี อสุสาเสตฺตวา โมเจตฺตวา ชีตฺริ วัชรกุมารีนาม ตสฺส
ทตฺตวา มหนฺเตน ปรีวาเรน วิสฺชเชสิ ฯ โกสลรณฺณา ฆนฺคฺคห-
ติสฺสตฺเตรสฺส สํวึชานเนน อชาตสตฺตํ คหิโตติ ภิกฺขุณฺโณ อนฺตเร
กถา สมฺกฺกจฺฉี ฯ ฆมฺมสภายั ตเมว กถํ สมฺกฺกจาเปตฺตํ ฯ สตฺถา
อาฆนฺตฺตวา กายนฺตฺตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ
ปฺจฺฉิตฺตวา อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพเพปิ
ฆนฺคฺคหติสฺสตฺเตโร ยุทฺธสํวึชานเนน เณโกติ วตฺตวา อตีตํ อาหริ ฯ
#๑. ม. อสุกฺสมิ นาม ปพฺพตฺกณฺเณ ฯ

เล่มที่ 33 ตจจกสุกรชาตกั 371

อตีเต พาราณสีนครสุส ทวารคามวาสี เอโก วฑุฏกั
 อตุตโน ทารุอตุถาย อรณณั ปวิสิตฺวา อาวาญฺเฏ ปตติตํ เอกั สุกรโปตกั
 ทิสฺวา อาเนตฺวา ตจจกสุกรโรติสฺส นามั กตฺวา โปเสสิ ฯ โส
 ตสฺส อุปการโก อโหสิ ฯ ตฺถเนน รุกขั ปริวตฺติตฺวา เทติ
 นาสิกาย เวเจตฺวา กภาพสุตฺตํ กฑุฏมติ มุขเน ทํสิตฺวา วาสินี-
 ขาทนมุคฺคริ อahrti ฯ โส วุฑุฏมิปตฺโต มหาพโถ มหาสรีโร
 อโหสิ ฯ อถ วฑุฏกัปี ตสฺมี ปุตฺตเปมัม ปจฺจุปฏฺจเปตฺวา อิมั
 อีเชว วสนุตฺตํ โกจิทฺเว หีเสยฺยาคิ อรณฺเณ วิสขฺเชสิ ฯ โส จินฺเตสิ
 อหัม อิมสฺมี อรณฺเณ เอกโกว วสิตฺตु น สกฺขิสฺสามิ ฌาตเก
 ปรีเยสิตฺวา เทหิ ปรีวฺโต วสิสฺสามิติ ฯ โส วณฺณญาย สุกรเร
 ปรีเยสนฺโต พหู สุกรเร ทิสฺวา ตฺสิตฺวา ติสฺโส คาถา อภาสิ
 [๑๕๗๕]ยเทศมานา วิจริมหา ปพฺพตานิ วณานิ จ

อนุเวสั วิปฺล (๑) ฌาตี เตเม อธิคตา มยา ฯ
 พหุ จิฑุ มฺลผลั ภกฺโข จายั อนปฺปโก
 รมฺมาปี คิรินทโย (๒) ผาสฺวาโส ภวิสฺสติ ฯ
 อีเชวหัม วสิสฺสามิ สห สพฺเพหิ ฌาตีภิ
 อปฺโปปฺสฺสุกฺโก นีราสฺงกิ (๓) อโสโก อกุตฺโตภโยติ ฯ

ตตุถ ยเทศมานาติ ยั ฌาตคณั ปรีเยสนฺตา มยั วิจริมหา ฯ
 อนุเวสนฺติ จิริ วต อนุเวสนฺโตปี จริ ฯ เตเมติ เต อิม ฯ
 ภกฺโขติ เสวว วณฺณผลาผลสฺงขาโต ภกฺโข ฯ อปฺโปปฺสฺสุกฺโกติ
 #๑. ม. วิจริ ฯ ๒. สฺยา. ม. รมฺมา จิมา คิรินชฺโซ ฯ ๓. ม.
 #นีราสฺงกิ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 372

อปโปสสุโก หุตวา ฯ

สุกรา ตสฺส วจันฺ สุตฺวา จตุตฺถิ คาทมาหํสุ

[๑๕๗๖]อณฺณมฺหิ เถณฺ ปฺริเยส สตฺตุ โน อิชฺ วิษฺชติ

โส ตจฺจนฺ สุกเร หนฺติ อิชฺคณฺตุวา วรฺวรนฺติ ฯ

ตตฺถ ตจฺจมาติ ตํ นามเณ อาลปติ ฯ วรฺวรนฺติ สุกเร

हनฺติ หนฺนโต ญฺลสรีริ วรฺ วรฺณฺเณว หนฺติ ฯ

อิโต ปฺริ อุตฺตานสมฺพนฺชคธา ปาลินเณว เวทิตฺพพา

[๑๕๗๗]โกณฺมฺหากํ อิชฺ สตฺตุ โโก ฅาตี สฺสมากเต

พฺุปฺริเส (๑) ปฺริเสติ ตํ เม อฺกฺขาหิ ปฺุจฺฉิโต ฯ

[๑๕๗๘]อฺทฺชคฺกราชํ มิกราชา พลฺลี ทาฅาวุโร (๒) มิโค

โส ตจฺจนฺ สุกเร หนฺติ อิชฺคณฺตุวา วรฺวริ ฯ

[๑๕๗๙]น โน ทาฅานํ วิษฺชนฺติ (๓) พลฺลี กายเณ สมฺหตํ (๔)

สพฺเพสมคฺคา หุตฺวาน วสํ คาหาม เอกกํ ฯ

[๑๕๘๐]หทยจฺกมํ กณฺณสุขํ วาจํ ภาสสิ ตจฺจนฺก

โยปิ ยฺุทฺเช ปลาเปถ (๕) ตํปิ ปฺุจฺฉา หนามเสติ ฯ

ตตฺถ โโกณฺมฺหากนฺติ อหํ ตฺมฺเห ทิสฺวาอ อิมเณ สฺุกรา

อปฺุปฺมิสโลหิตา ภเณ เตสํ ภวิตฺพฺพนฺติ จินฺตยํ ตสฺมา เม

สรีรราชํหิ สมฺนฺนาคโต พฺุยจฺจํ สนฺธาเยวมาหํสุ ฯ โยปีติ โย

#๑. สํ.ย. อปฺุปฺริเส ฯ ๒. สฺยา. ม. ทาฅาวุโร ฯ ๓. สฺยา. ม.

#เนว ทาฅา น วิษฺชนฺติ ฯ ๔. สฺยา. ม. สโมหิตํ ฯ เอมฺปฺริปี ฯ

#๕. สฺยา. ปาลเยถ ฯ ม. ปลาเยยฺุย ฯ

เล่มที่ 33 ตจกสุกรชาตกั 373

อมุหากั อนุตเร เอโกปี ปลาอิสติ ตัม มย ปจญา หนีสุสามาติ ฯ

ตจกสุกรโ สพเพ สุกรเร เอกจิตเต กตฺวา ปุจฺฉิ กาย
เวลาย พุคฺโข อากมิสฺสตีติ ฯ อชฺช ปาโตว เอกั คเหตุวา
คโต เสว ปาโตว อากมิสฺสตีติ ฯ โส ยุทฺธกุสโล อิมสฺมี จาเน
จิตฺโต น สกกา เขตฺนุติ ภูมิลีลั ชานาติ ตสฺมา เอกั ปเทลั
สลลฺกเขตฺวา รตฺติเมว สุกรเร โคจฺริ กหาเปตฺวา พลวปจฺจุสโต
ปฏฺจาย ยุทฺธนาม สกฏฺพฺยูหาทิวเสน ติวิธั โหตีติ วตฺวา
ปทุมพฺยูหั ลัวิทฺทิตฺวา มชฺฌญฺจาเน ชีรปีเต สุกรโปตเก จเปสิ เต
ปริวาระตฺวา เตลั มาตโร ตา ปริวาระตฺวา มชฺฌิมสุกรโย
ตาสั อนุตฺรา สุกรโปตเก เตลั อนุตฺรา มกุลทาเม ตรุณสุกรเร
เตลั อนุตฺรา มหาทาเม เตลั อนุตฺรา ชินฺณสุกรเร ตตฺถ ตตฺถ
ทสวคฺคั วิสตีวคฺคั ตีสวคฺคณฺจ กตฺวา พลคฺมุพฺพิ จเปตฺวา อตฺตโน
อตฺถาย เอกั อวาภูฏั พุคฺขมฺสฺส ปตฺนตฺถาย เอกั สุปฺปสณฺจานั
ปพฺพการกั กตฺวา ขมาเปสิ ทุวินฺนั อวาภูฏานั อนุตฺเร อตฺตโน
วสนตฺถาย ปีจกั กಾರೆสิ ฯ โส ถามสมฺปนฺเน โยชฺสุกรเร
คเหตุวา ตสฺมี ตสฺมี จาเน สุกรเร อสุสาเสนโต วิจฺริ ฯ ตสฺเสว
กโรนฺตสฺส สุริโย: อุกฺกจฺจติ ฯ

อถ พุคฺขมฺราชา ญฺจภูตฺสฺส อสุสมปทา นิกฺขมิตฺวา
ปพฺพตฺเต อฏฺจาสิ ฯ ตั ทิสฺวา สุกรรา อากโต โน ภาทฺนเต
เวรีติ วทิสฺสุ ฯ มา ภายถ ยั เอส กโรติ ตั สพฺพิ ปฏฺิปกฺขา
หุตฺวา กโรธาติ ฯ พุคฺโข สรริ วิฐฺนิตฺวา สลตฺติ โอสกฺกนฺโต

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 374

วีย ปสฺสวามกาสี ฯ สุกกราปี ตเถว กรีสุ ฯ พุยกโฆ สุกเร
โอโลเกตวา มหานาทำ นที ฯ สุกกราปี ตเถว กรีสุ ฯ โส
เตสํ กิริยํ ทิสฺวา จินฺเตสึ น อิมेषุพฺพสทิสฺสา อชฺช มยฺหํ
ปฏิสตฺตุนฺโน หุตฺวา วคฺควคฺคา จิตฺตา สํวิทฺทโก เตสํ เสนานายโกปิ
อตุถิ อชฺช มยา เอเตสํ สนฺตํกํ คนฺตํ น วฏฺฏตีติ มรณภยภีโต
นินฺวตฺติตฺวา ญฺญชฺฉิตฺตสฺส สนฺตํกํ กโต ฯ อถ นํ โส ตฺวจฺฉนฺตํ
ทิสฺวา นวมํ คาทมาห

[๑๕๘๑] ปาณาติปาตา วิรโต นุสชฺช (๑)

อภยํ นุ เต สพฺพภูเตสุ ทินฺนํ

ทาณา นุ เต มิคฺฉิริย (๒) น สนฺติ

โย สงฺฆปฺปตฺโต กปโณวชฺชฌายสีติ ฯ

ตตฺถ สงฺฆปฺปตฺโตติ โย ตฺวํ สุกฺรสงฺฆปฺปตฺโต หุตฺวา

กิญฺจิ โภจฺรํ อลภิตฺวา กปโณวชฺช ฌายสีติ ฯ

อถสฺส พุยกโฆ ติสฺโส คาทา อภาสิ

[๑๕๘๒] น เม ทาณา น วิชฺชนฺติ พลํ กายे สมฺมุหิตํ (๓)

ฌาตี จ ทิสฺวาน สมงฺคิ เอกโต

ตสฺมาชฺชฌายามิ (๔) วณฺมุหิ เอกโก ฯ

อิมสฺสทํ ยนฺติ ทิสฺวาทิสํ (๕) ปุเร

ภยทฺทิตา เลณคเวสิโน ปุณฺ

#๑. สฺยา. ม. นุ อชฺช ฯ ๒. ม. มิคฺฉราย ฯ ๓. สฺยา. ม.

#๔. โมหิตํ ฯ ๕. สฺยา. ม. ตสฺมา จ ฌายามิ ฯ ๕. ม. ทิสฺวาทิสํ ฯ

เล่มที่ 33 ตจกฏสกรชาตกั 375

เตทานิ สงคมม วสนติ เอกโต

ยตุถ จิตา ทุปรสหาชช (๑) เต มยา ฯ

ปรินายกสมปนา สหิตาเอกวาทีโน

เต มั สมกคา หีเสยฺยึ ตสฺมา เตสํ น ปฏฺจเยติ ฯ

ตตุถ สมงฺกิ เอกโตติ สหิตโต หุตฺวา เอกโต จิตे ฯ

อิมสฺสทนต์ิ อิม สฺทํ มยา อกฺขิณี อุมมิเลตฺวา โอลกิตมตฺตาว

ปุพฺเพปี ทิสทิสํ กจฺฉนฺติ ฯ ปฏฺฐติ วิสฺสุ วิสฺสุ ฯ ยตุถ จิตาติ

ยสฺมี ฎุมิภาเถ จิตา ฯ ปรินายกสมปนาติ เสนานายก-

สมปนา ฯ ตสฺมา เนสํ น ปฏฺจเยติ เตน การณน เอเตสํ

น ปฏฺจเยมิ ฯ

ตํ สฺตฺวา ฎุฎฺชฎฺโกลิ ตสฺส อฺสฺสาหํ ชเนนฺโต คากมาห

[๑๕๘๓]เอโกว อินฺโท อสุเร ชินาติ

เอโกว เสโน หนฺติ ทิเช ปสยฺห

เอโกว พุยกฺโข มิกสงฺมปฺตฺโต

วรัวริ หนฺติ พลญฺหิ ตาทิสฺนฺติ ฯ

ตตุถ มิกสงฺมปฺตฺโตติ มิกคณปฺตฺโต หุตฺวา วรัวริ มิกํ

หนฺติ ฯ พลญฺหิ ตาทิสฺนฺติ ตาทิสํ ตสฺส พลํ ฯ

อถ นํ พุยกฺโข คากมาห

[๑๕๘๔]นเหว อินฺโท น เสโน นปี พุยกฺโข มิกาธิโป

สมกฺเค สหิตเ ฅาติ พุยกฺโข (๒) น ฎุเรเต วเสติ ฯ

#๑. สฺยา. ม. ยตุถจฺจิตา ทุปรสหาชช ฯ ๒. ม. น พุยกฺโข ฯ

#ตี.ยฺ. พุยกฺโข จ ฯ

เล่มที่ 33 ปภินณกนิปาวณณนา หน้า 376

ตตถ พุยกุโฆ นาคี (๑) พุยกุสมทิสเส หุตฺวา สรีรวินฺนนาทีนึ
กตฺวา จิตฺเต วเส น กุรุเต อตฺตโน วเส วตฺตาเปตฺติ น สกุกโกตฺติ
อตุโถ ๑

ปฺน ชฎีโล อุตฺสาเหฺนโต เทว คาคา อภาสิ
[๑๕๘๕] กุมภิลิกา (๒) สกุกนิกา สงฺฆิโน คณจารีโน
สมฺโหมทมานา เอกชฎิ อูปฺตฺนฺติ อูยฺยฺนฺติ จ (๓) ๑
เตสํ พนฺธิยมานานํ (๔) เอเกตฺถ อปฺสกุทฺติ (๕)
ตลฺยจ เสโน นิตาเลติ เวยฺยคฺฆิเยว สาคีตฺติ ๑

ตตถ กุมภิลิกาคี เวนฺนนามกา ชุทฺทกสกุกนิกา ๑
อูปฺตฺนฺตฺติ โกจเร จรฺนฺตา ๑ อูยฺยฺนฺติ จาคี โกจริ
กเหตุวา อากาเสน กจฺจนฺติ ๑ เอเกตฺถ อปฺสกุทฺตฺติ เอโกว
เอเตสุ โอสกุกิตฺวา วา เอกปฺสฺเสน วา วิสุํ กจฺจนฺติ ๑ นิตาเลตฺติ
ปฺหริตฺวา คณฺหติ ๑ เวยฺยคฺฆิเยว สาคีตฺติ พุยกุฆานเมว
สาคี เวยฺยคฺฆิ พุยกุฆานํ สมคฺควาสํ (๖) กจฺจนฺตฺนํปฺปี เอสา
เอวรูปา คีติ พุยกุฆานํ คีติเยวนาม โหติ น หิ สกุกา สพฺเพหิ
เอกโตว คณฺตุํ ตสฺมา โย เอวํ ตตฺถ เอโก กจฺจนฺติ ตํ คณฺหติ ๑

เอวญจ ปน วตฺวา พุยกุฆราช ตฺวํ อตฺตโน พลํ น ชานาสี
มา ภายิ เกวลํ นทิตฺวา ปกฺขนฺที เอกโตว กจฺจนฺตา นาม
นตฺถิตฺติ อุตฺสาเหสิ ๑ โส ตถา อภาสิ ๑

- #๑. ม. พุยกุฆเมติ ๑ ๒. สฺยา. กุมภิลิกา ๑ ๓. ม. ๗ยฺยฺนฺติ จ ๑
- #๔. สฺยา. ม. เตสฺลฺยจ ๗ยฺยฺมานานํ ๑ ๕. สฺย. อปฺวตฺตติ ๑
- #๖. ม. พุยกุฆานํ เอสาคี เวยฺยคฺฆิ สมคฺควานํ ๑

เล่มที่ 33 ตจจกสุกรชาตกั 377

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อาห

[๑๕๘๖]อุสุสาหิโต ชฎิเลน   ลุทุเชนามิสจกขุณา (๑)

ทาฬิ ทาฬิสุ ปกขนุทิ (๒)   มณฺณมาโน ยถา ปุเรติ ฯ

ตตุถ ทาฬิตี สยั ทาฒาวุโร อิตเรสุ ทาฒาวุเรสุ

ปกขนุทิ ฯ ยถา ปุเรติ ยั ปุพเพ มณฺณติ ตเถว มณฺณมาโน ฯ

โส กิร คนฺตฺวา ปพฺพตเต อญฺจาสิ ฯ สุกรรา

ปฺนาคโต สามี โจโรติ ตจจกสุส อาโรเจตุํ ฯ โส มา ภายถาติ

เต อสุสาเสตุวา อญฺจาย ทฺวินฺนํ อาวาฏฺณํ อนฺตเร ปิจกาย

อญฺจาสิ ฯ พุยกุโฆ เวกั ชเนตฺวา ตจจกสุกรั สนฺชาย

ปกขนุทิ ฯ ตจจกสุกรโ ปริวตฺติตฺวา ปจฺณามุโข ปุริมาวาญฺเ

ปติ ฯ พุยกุโฆ เวกั สนฺชารेतฺตุํ อสกโกนฺโต คนฺตฺวา สฺปฺปพ-

ภาราวาญฺเ ปติตฺวา ปุณฺชกโต อญฺจาสิ ฯ ตจจกสุกรโ เวเคน

อญฺจาย อาวาฏฺญา อุตฺตารेतฺวา ตสฺส อนฺตรสตุถิมฺหิ ทาฬั

โธตารेतฺวา ยาว หทยา ฆาเลตฺวา กจฺจติ ฯ มัสฺสั ขาติตฺวา

มุเขน ทํสิตฺวา พหิอวาญฺเ ปาเตตฺวา คนฺทถ มัสฺนติ อาห ฯ

ปจฺมาคตา เอกวารเมว ตฺถุญฺโฆตารณฺมตฺตํ ลกัสิ ฯ ปจฺณา

อาคตา อลภิตฺวา พุยกุณฺมัสฺนํ กัทิสฺนติ วทิสฺสุ ฯ ตจจกสุกรโ

อาวาฏฺญา อุตฺตริตฺวา สุกเร โธโลเกตฺวา กั นฺุโข น ตฺสฺสเถติ

อาห ฯ สามี เอโก ตาว พุยกุโฆ คหิโต อญฺโณ ปเนโก

#๑. สฺยา. ม. ลุทุเทนามิสจกขุณา ฯ ๒. สฺยา. ทาฬิ ทาฬิสุ

#ปกขนุทิ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 378

ทุสทพุกุโฆ คหิโต อณโธ ปเนโก พุกุณนายโก (๑) อตถิติ ฯ
โกนาเมโสติ ฯ พุกุณเมน อาภตาทถั มัสสิ ขาทโก กุฏชฎิลลิตติ ฯ
เตนหิ เอถ กณ्हิสสุสาม นนฺติ เตหิ สทฺธิ เวเคน ปกฺขนฺทิตติ ฯ
ชฎิลลิตติ พุกุโฆ จิรายตีติ ตสฺส อากมนนฺมคฺคิ โอโธเกนฺโต
พหุ สุกเร อากจฺจนฺเต ทิสฺวา อิเม พุกุณฺม มาเรตฺวา มม
มารณฺตถาย อากจฺจนฺติ มณฺเฑติ ปลายิตฺวา เอกัง อุทุมฺพรุภฺขั
อภिरูหิตติ ฯ สุกฺรา เอตํ รุกฺขั อารูพฺโหติ วทีสุ ฯ กิ รุกฺขนฺติ ฯ
อุทุมฺพรุภฺขนฺติ ฯ เตนหิ มา จินฺตยิตฺถ อิทานิ นํ กณ्हิสสุสามาติ
ตฺรณฺสูกเร ปกฺโกสิตฺวา รุกฺขมฺลโต ปัสสิ อปฺพยุหาเปสิ สุกฺริหิ
มุขปฺปฺริ อุกทัง ออาหาราเปสิ มหาทาตฺสูกเรหิ สมนฺตา มฺลานิ
ฉินฺทาเปสิ เอกัง อุชฺฐัง โอดิณฺณมฺลเมว อฏฺฐาสิ ตโต เสสฺสูกเร
ตฺมฺเห อเปลาติ โอสฺสาระตฺวา ชณฺณเกหิ ปตฺติฏฺฐหิตฺวา ทาเตน
มฺลเ ปหริ ฯ ฝรสุนา ปหตฺวิย ฉินฺทิตฺวา ตํ รุกฺขั ปรีวตฺเตตฺวา (๒)
กุฏชฎิลลิตติ ปตฺติตฺมตฺเตว สมนฺปฏฺิจฺฉิตฺวา มัสสิ ภกฺเขสิ ฯ ตํ อจฺฉริย
ทิสฺวา รุกฺขเทวตา คาถมาห

[๑๕๘๗]สาธฺ สมนฺพหฺลา ณาติ อปี รุกฺขา อรณฺธชา
สูกเรหิ สมนฺคฺเคหิ พุกุโฆ เอกายเน หโตติ ฯ
ตตฺถ เอกายเน หโตติ เอกมฺคฺคฺสมิเยว หโต ฯ
อุภินฺนปี จ เนสิ หตภาวํ ปกาเสนฺโต สตุถา อิมํ คาถมาห
#๑. ม. ทสพุกุณนายโก ฯ ยู. ทสพุกุณนายโก ฯ ๒. ม. ฉิชฺฉิตฺวา
#คตํ รุกฺโข ปรีวตฺติตฺวา ปติ ฯ

เล่มที่ 33 ตจจกสุกรชาตกั 379

[๑๕๘๘]พราหฺมณญเจว พยคฺขณจ อุโภ หนุตวาน สุกรรา
อานนฺทินอ ปโมทิตา (๑) มหานาทมนนาทิสฺสูติ (๒) ฯ

ปฺน ตจจกสุกรโร ปุจฺฉิ อณฺเณปี โว อมิตฺตา อตฺถิติ ฯ
สุกรรา นตฺถิ สามิติ วตฺวา ตํ อภิสฺสยจิตฺวา ราชานํ กริสฺสามาติ
อุทกํ ปริเยสนฺดา ชฺฉิตฺสฺส ปานียสงฺขํ ทิสฺวา ตํ ทกฺขินาวณฺณํ
สงฺขรตฺนํ ปฺเรตฺวา อุทกํ อahrtิตฺวา ตจจกสุกริ อฺทุมฺพรมุเลเยว
อภิสฺสยจิสฺสู ฯ อภิสฺเสกอุทกํ อภิสฺสิตฺตํ สุกริ ตสฺส อคฺคฺมเหสี กริสฺสู ฯ
ตโต ปฏฺจาย อฺทุมฺพรภทฺทปีเจ นิสฺสีทาเปตฺวา ทกฺขินาวณฺณสงฺเขน
อภิสฺเสกกรณํ ปวตฺตํ ฯ

ตมฺปิ อตฺถํ ปกาเสนฺโต สตฺถา โอสานคาถมาห

[๑๕๘๙]เตสุทุมฺพรมูลสฺมี (๑) สุกรรา สฺสฺมาคตา
ตจจกํ อภิสฺสยจิสฺสู ตฺวํ โน ราชาสิ อิสฺสโรติ ฯ
ตตฺถ เตสุทุมฺพรมูลสฺมินฺติ เต สุกรรา สฺกาโร นิปาตมตฺตํ ฯ
อฺทุมฺพรมูลสฺมินฺติ อฺทุมฺพรสฺส มฺเล ฯ

สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนํ อahrtิตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺพเพปี ชฺนุกฺคหตฺสฺโส (๔) ยฺยทฺธสฺวิชานเ เจโกติ วตฺวา ชาตกํ
สโมชานสิ ตทา กฺุณฺชฺฉิลอ เทวตฺตโต อโหสิ ตจจกสุกรโร
ชฺนุกฺคหตฺสฺโส รุกฺขเทวตา ปน อหเมวาทิ ฯ

ตจจกสุกรชาตกั นวมิ ฯ

- #๑. ม. ปโมทิตา ฯ ๒. สฺยา. มหานาทมนนาทิสฺสู ฯ ม. มหานาท
- #ปนาทิสฺสูติ ฯ ๓. ม. เต สฺ อฺทุมฺพรมูลสฺมี ฯ
- #๔. ม. ชฺนุกฺคหตฺสฺสเถโร ฯ

วาณิชา สมิตี กตฺวาติ อิทํ สตุถาเซตฺวเน วิหรนฺโต
สาวตฺถิวาสีโน วาณิเช อารพุก กเถสิ ฯ

เต กิร โวหารตฺถาย คจฺจนฺตา สตุถุ มหาทานํ ทตฺวา
สรณฺสุ จ สีเลสุ จ ปติฏฺฐาย ฆนฺเต สเจ อโรคา อากมิตฺสาม
ปฺน ตุมฺหากํ ปาเท วนฺทิสฺสามาติ วตฺวา ปณฺจสเทหิ สกฺเฐหิ
นิกฺขมิตฺวา กนฺตาริ ปตฺวา มคฺคํ อสฺลลกฺเขตฺวา มคฺคมุพฺพา
นिरูทเก นีราหารเ อรณฺเเว วิจรนฺตา เอกํ นาคปริคฺคหิตํ นิโคธรรุกฺขํ
ทิสฺวา สกฺกฺวานิ โมเจตฺวา รุกฺขมฺเเล นิสฺสีทิสฺสุ ฯ เต ตสฺส อุทกตฺติณานิ
วีย นีลานิ สินฺทฺธานิ ปตฺตานิ อุทกปฺนฺณานิ วีย จ สาขานิ
ทิสฺวา จินฺตยีสฺสุ อิมสฺมี รุกฺเข อุทกํ สลฺยจฺรณฺวีย ปณฺณายติ
อิมสฺส ปฺริมสาขํ ฉินฺทาม ปานีย โย(๑) ทสฺสตีติ ฯ อเถโก
รุกฺขํ อภิรฺูทิตฺวา สาขํ ฉินฺทิตฺวา ตาลขนฺธปฺปมาณา อุทกชารานา
ปวตฺติ ฯ เต ตตฺถ นฺหาตฺวา ปีวิตฺวา จ ทกฺขินฺสาขํ ฉินฺทิสฺสุ ฯ
ตโต นานคฺครสโกชนํ นิกฺขมิตฺวา ตํ ภูณฺชิตฺวา ปจฺฉิมสาขํ ฉินฺทิสฺสุ ฯ
ตโต อลฺงกตอติตฺถิโย นิกฺขมิตฺวา ตาหิ สทฺธี อภิรมิตฺวา
อุตฺตรสาขํ ฉินฺทิสฺสุ ฯ ตโต สตฺต รตนานิ นิกฺขมิตฺวา ตานิ
คเหตฺวา ปณฺจ สกฺกฺสุตฺตานิ ปฺุเรตฺวา สาวตฺถิ ปจฺจาคนฺตฺวา ฐนํ
#๑. ม. โน ฯ

สงโคเปตวา คนุชมาลาทิตตวา เซตวันิ คนุตวา สตุถาริ วนุทิตวา
ปุเชตวา เอกมนุตติ นิสินุณา ชุมมกถิ สุตวา นิมนุเตตวา ปุนทิวเส
มหาทานิ ทตวา ฆนุเต อิมสมิ ทานเ อมหากิ ธนทายิกาย
รุกขเทตตาย ปตติ เทมาติ ปตติ อหิสฺ ๕ สตุถา นิภูจิตกตตกจิโจ
กตรรุกขเทตตาย ปตติ เทถาติ ปุจฺจ ๕ วาณิชา นิโครชฺรุกเข
ชนสฺส ลทุชการณิ (๑) ตถาคตสฺส อารโจะสิ ๕ สตุถา ตุมเห
ตาว มตตตตตตาย ตตฺททวาสิกาทา อหุตวา ธนุ ลกิตฺถ ปุพฺเพ ปน
อมตตตตตตาย ตตฺททวาสิกาทา ธนฺณจ ชีวิตตจ ชหิสิตฺติ (๒) วตฺวา
เตหิ ยาจิตฺ อติตฺ อหริ ๕

อติเต พาราณสินฺคริ (๓) ตเทว กนุตาริ เสวว นิโครชฺ ๕
วาณิชา มกฺกมฺพฺหา ตเมว นิโครชฺ ปสฺสิสิ ๕

ตมตฺถิ สตุถา อภิสฺมฺพฺทฺชฺ อุตฺวา กเถนุโต ทาธา

อาห

[๑๕๕๐] วาณิชา สมิตฺติ กตฺวา นานารภุจโต อากตา
ชนหารา (๔) ปกฺกมฺสิ อํกํ กตฺวาน คามณฺธิ ๕
เต ตํ กนุตารมาคมฺม อปฺปภกฺขํ อนฺนทกํ
มหานิโครชฺมทฺทกฺขํ สีตจฺฉายิ มโนรมํ ๕
เตปี (๕) ตตฺถ นิสิทิตฺวา ตสฺส รุกฺขสฺส ฉาทิยา
วาณิชา สมจฺนฺเตสิ พาลา โมเหเน ปารุตา ๕

#๑. ม. ลทุชการิ ๕ ๒. ม. วิชหิสิตฺติ ๕ ๓. ม. พาราณสินฺครเ ๕

#๔. ม. ธนหารา ๕ ๕. สฺยา. เต จ ๕

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 382

อลุทายเต (๑) อัย รุกุโโข   อปี วาริว (๒) สนุทติ
อิงฆสฺส ปุริมฺ สางฺ   มยฺ นิินุทาม วาณิชา ฯ
สา จ นิินุนาว ปคฺฆริ   วาริ อจฺฉํ (๓) อนาวิลิ
เต ตตฺถ นุหาตฺวา ปิวิตฺวา จ (๔) ยาว อิจฺฉิสิ (๕) วาณิชา ฯ
ทฺติยํ สมจินฺเตสิ   พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฆสฺส ทกฺขิณฺ สางฺ   มยฺ นิินุทาม วาณิชา ฯ
สา จ นิินุนาว ปคฺฆริ   สาลิมฺ โสทนํ พหุ
อปฺโปทกฺวณฺเณ (๖) กุมฺมาเส   สิงฺคิ วิทลฺสูปิโย (๗)
เต ตตฺถ ภูตฺวา ขาทิตฺวา   ยาว อิจฺฉิสิ วาณิชา ฯ
ตฺติยํ สมจินฺเตสิ   พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฆสฺส ปจฺฉิมฺ สางฺ   มยฺ นิินุทาม วาณิชา ฯ
สา จ นิินุนาว ปคฺฆริ   นาริโย สมลงฺกตา
วิจิตฺตวตฺถาภรณฺนา   อามุตฺตมณฺนิกฺกฺขทฺลา ฯ
อปีสุ วาณิชา เอกา   นาริโย ปญฺจวิสฺติ
สมนฺดา ปริกฺริสิ (๘)   ตสฺส รุกฺขสฺส ฉาทิยา
เต ตาหิ ปริวารเตวา (๙)   ยาว อิจฺฉิสิ วาณิชา ฯ
จตฺตุถิ สมจินฺเตสิ   พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฆสฺส อุตฺตริ สางฺ   มยฺ นิินุทาม วาณิชา ฯ

#๑. สี.ย. อทฺททายเต ฯ ๒. สี.ย. วาริ จ ฯ ๓. สฺยา. อจฺฉํ วาริ ฯ

#ม. อจฺฉํ วาริ ฯ ๔. สฺยา. จสทฺโท นตฺถิ ฯ ๕. สฺยา. ติจฺฉิสิ ฯ

#๖. สฺยา. ม. อปฺโปทกฺวณฺเณ ฯ ๗. ม. สิงฺคิ วิทลฺสูปิโย ฯ

#๘. ม. ปริวาริสิ ฯ ๙. ม. ปริจารเตวา ฯ

เล่มที่ 33 มหาวาณิชาตกัม หน้า 383

สจ จินฺนาว ปคฺขริ มุตฺตาเวพฺริยา พหู
 รตนํ (๑) ชาตฺรฺปญฺจ กุตฺติโย ปฏฺิยานิ จ
 กาสิกานิ จ วตฺถานิ อฏฺุฎฺิยานเว (๒) กมฺพลา
 เต ตตฺถ ภาเร พนฺธิตฺวา ยาว อิจฺฉิสุ วาณิชา ฯ
 ปญฺจมํ สมจินฺเตสุ พาลา โมเหน ปารฺฐตา
 อิงฺฆสฺส มฺถํ (๓) นิินฺทาม อปี ภิยฺโยลภามฺเส (๔) ฯ
 สมฏฺุฎฺฺหิ (๕) สตฺถวาโห ยาจมาโน กตฺถชฺติ
 นิโคฺรเช(๖) ก็ อปรชฺฆต (๗) วาณิชา ภาทฺมตฺถ เต ฯ
 วาริหาริ (๘) ปฺริมา สาขา อนฺนปानญ ทกฺขิณา
 นาริทา ปจฺฉิมา สาขา สพฺพกาเม จ อุตฺตรา
 นิโคฺรเช(๙) ก็ อปรชฺฆต (๗) วาณิชา ภาทฺมตฺถ เต ฯ
 ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายา นิสฺสีเทยฺย สเยยฺย วา
 น ตสฺส สาขํ ภาณฺเชยฺย มิตฺตทฺพฺโภ หิ ปาปโก ฯ
 เต จ ตสฺส อนาติตฺวา (๑๐) เอกสฺส วจฺนํ พหู
 นิสฺสิตา(๑๑) หิ กุจฺจาริหิ มฺลโต นํ อฺปกกมฺนฺติ ฯ
 ตตฺถ สมิติ กตฺวาติ พาราณสิยํ สมากมํ กตฺวา พหู

เอกโต หุตฺวาติ อตฺโถ ฯ ปกฺกมฺิสฺสูติ ปญฺจหิ สกฏฺสเตหิ

#๑. สฺยา. ส. ม. รชตํ ฯ ๒. สฺยา. อฺทฺุฑฺิยานิ ฯ ม. อฺทฺุฑฺิยานิ ฯ

#สฺ. ยฺ. อฺทฺุฑฺิยานเว จ กมฺพเล ฯ ๓. สฺยา. มฺลเต ฯ ๔. สฺยา

#ลภามเส ฯ ๕. สฺยา. ม. อฏฺุฎฺฺหิ ฯ ๖. สฺยา. ม. นิโคฺรเช ฯ

#๗. สฺยา. ม. อปรชฺฆตติ ฯ ๘. ม. วาริทา ฯ ๙. นิโคฺรเช ฯ

#๑๐. ม. ตสฺสานาติยิตฺวา ฯ ๑๑. สฺยา. นิสฺสิตา ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 384

พารานเสยยกั ภณ्हั อาทาย ปกุกมีสุฯ คามณินฺติ เอกั
ปลยฺวณฺตตริ สตุถวาทั กตุวาฯ ฉาทิยาติ (๑) ฉายายฯ
อลุลาเยตติ อุทกกริโตวีย หุตฺวา (๒) ปลยฺลาเยติฯ ฉินฺนาว
ปลฺกฺขริตี เอโก รุกฺขารโหนกฺสโล อกริหิตฺวา ตั ฉินฺนุทึ ส
ฉินฺนมตฺตา ปลฺกฺขริตี ทสฺเสตีฯ ปรโตปิ เอเสว นโยฯ

อโปโปทกวณฺณ กุมฺมาเสตี อโปโปทกปาयाสสทิส
กุมฺมาเสฯ สิงฺคีตี สิงฺกเวราทิกั อุตฺตริภงฺกัฯ วิทลฺสูปีโยตี
มุกฺคสุปาทโยฯ วาณิชา เอกาติ เอเกกฺสฺส วาณิซฺสฺส ยตฺตกา
วาณิชา เตสุ เอเกกฺสฺส เอเกกาว สตุถวาทฺสฺส ปน สนฺนุติเก
ปลยฺจวิสตี จิตาติ อตุโถฯ ปริกริสฺสูตี ปริวาเรสฺสู ตาหิ ปน
สทฺฐิเยว นาคราชานุกาเวน ตานิ วิदानสยนาทีนึ ปลฺกฺขริสฺสูฯ

กฺตุตีโยตี หตฺตตฺถรณาทโยฯ ปฏฺยยานิ จาติ อุนฺณามย-
ปลยฺจตฺถรณาทินึฯ เสตกมฺพลาณิตีปี วทฺนุติเยวฯ อฏฺฏฺยยานเว
กมฺพลาตี อฏฺฏฺยยานนฺนาม กมฺพลา อตฺถิฯ เต ตตฺถ ภาเร
พฺนฺริตฺวาตี ยาวตฺตกั อิจฺฉีสฺสู ตาวตฺตกั ตตฺถ คเหตุวา ปลยฺจ
สทฺฐสฺตานึ ปฺุเรตฺวาตี อตุโถฯ วาณิชา ภทฺทมตฺถฺ เตตี
เอเกกั วาณิซฺ อาลปนฺโต ภทฺทึ เต อตฺถุตี อาทฯ อนฺนปानญจати
อนฺน ปานญจ อทาสีฯ สพฺพกาเม จาติ สพฺพกาเม จ อทาสีฯ
मितฺตทฺพฺโภติ มิตฺตทานั ทฺพฺโภ มิตฺตทานั ทฺพฺพนฺปุริโส หิ ปาปโก
ลามโกนามฯ อนาทิตฺวาตี อนาทยิตฺวา ตสฺส วจัน อคเหตุวาฯ
#๑. ม. ฉายายติฯ ๒. อุทกกริโต วีย อตุโถ หุตฺวาฯ

อุปกุกมุนติ โมหา อุปกุกมม ฉินุทิตุ อารภิสู ฯ

อด เน ฉินุทิตถาย รุกข์ อุปคเต ทิสวา นาคราชา
ฉินุเตสิ อหิ เอเตลั ปิปาสิตานัน ปานิชัย ทาเปลีสึ ตโต ทิพพโกชนัน
อดสุส(๑) สยนานิจเว ปริจาริกานาโรโย จ ตโต ปญจสกฏสตปุริ
รตนัน อิทานิ ปนิเม รุกข์ มุลโต ฉินุทิสสามาติ วทนติ อติวिय
ลุตทชา จเปตวา สตุถวาทิ เสเส มาเรตุ วฏฐิตีติ ฯ โส เอตตกา
สนนทชโยธา นิกขมนตุ เอตตกา ชนุกคหา เอตตกา จมมิโนติ (๒)
เสนัน วิจาเรสิ ฯ

ตมตถึ ปกาเสนโต สตุถา อาห

[๑๕๕๑]ตโต จ (๑) นาคา นิกขมิมิสู สนนทชชา ปญจวิสติ
ชนุกคหานัน ติสตา ฉสทสุสา จ จมมิโนติ (๒) ฯ

ตตุถ สนนทชชาติ สุวณณรตนาทิจมมิกวจุฉิตา (๓) ฯ
ชนุกคหานัน ติสตาคิ เมณฑวิสาณชนุกคหานัน ตินิ สตานิ ฯ
จมมิโนติ (๒) โยธา จมมิภผลกหตุถา (๔) ฉสทสุสาติ ฯ

[๑๕๕๒]เอเต หนถ พนุทธ มา โว มุลยจิตถ ฉีวิท
จเปตวา สตุถวาทลจ (๕) สพเพ ตสมมิ กโรถ เตติ (๖) ฯ

อัย นาคราชาชน วุตตคาคา ฯ

ตตุถ มา โว มุลยจิตถ ฉีวิทนติ กสุสจि เอกสุสาปี ฉีวิท
มา โว มุลยจิตถ ฯ

#๑. ม. จสทโท นตุถิ ฯ ๒. วมมิโนติ ฯ ๓. ม. สุวณณรตนา
#ทิวมมกวจิกา ฯ ๔. ม. เขพภพรกหตุถา ฯ ๕. สฺยา. ม. สตุถ-
#วาทว ฯ ๖. สฺยา. ม. สพเพ ภสมมิ กโรถ เน ฯ

เล่มที่ 33 ปถิมณกนิปาตวณณนา หน้า 386

นาคา ตถา กตฺวา อุตฺตรตฺตรณาทินิ ปญฺจสุ สกฺกฺสเตสุ
อาโรเปตฺวา สตฺถวาทิ คเหตุวาทิ สยิ ตานิ สกฺกฺยานิ ปาเซตฺวา
พาราณสี คณฺตฺวา สพุพิ ฐนํ ตสฺส เกเห ปฐิสฺสามेतฺวา ตํ
อาปฺจูจิตฺวา อตฺตโน นาคกวนเมว กตฺวา ฯ

ตมตฺถํ วิทิตฺวา สตฺถา โอสานคถมาห (๑)

[๑๕๕๓]ตสฺมา หิ ปณฺทิตฺโต โปโส สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน

โลกสฺส น วสํ กจฺเจ หนฺนยฺย ทิสกํ มนํ (๒)

เอวมาทินวํ (๓) ฅตฺวา ตณฺหา ทุกฺขสฺส สมฺภวํ

วิทตณฺโห อนาทาโน สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ ฯ

ตตฺถ ตสฺมาติ ยสฺมา โลกวาสิกาว มหาวินาสํ ปตฺตา

สตฺถวาทิ อุตฺตมสมฺปตฺตี ตสฺมา ฯ หนฺนยฺย ทิสกํ มนฺนติ (๒)

อตฺตโน อฺปฺปชฺชมานํ นานาวิธานํ โลกสฺตฺตานํ (๔) สนฺตกํ มนํ

โลกสมฺปยุตฺตํ จิตฺตํ หนฺนยฺยติ อตฺถโธ ฯ เอวมาทินวฺนติ เอวํ

โลเก อาทินวํ ฅานิตฺวา ฯ ตณฺหา ทุกฺขสฺส สมฺภวฺนติ

ฅาติอาทิตุกฺขสฺส สฺวา จ ตณฺหา สมฺภโว ตโต เอวํ ตํ ทุกฺขํ นิพฺพตฺติ

เอวํ ตณฺหาทว ทุกฺขสฺส สมฺภวํ ฅตฺวา วิทตณฺโห อนาทาโน (๕)

มคฺเคนาคตฺยา สติยา สโต หุตฺวา ภิกฺขุ ฯ ปริพฺพเชติ (๖) อิริเยถ

วตฺเตถาติ ฯ อรหตฺเตน เทสนาย ญฺญํ คณฺหิ ฯ

#๑. ม. โอวาทวเสน คาทาทวยมาห ฯ ๒. ม. หนฺนยฺยาริสกํ มนํ ฯ

#๓. สี. ยฺ. เอตมาทินวํ ฯ ๔. ม. โลกสฺตฺตฺนํ ฯ ๕. ม. วิทตณฺโห

#ตณฺหา อนาทาเนน อนาทาโน ฯ ๖. ม. สโต หุตฺวา ภิกฺขุ-

#ปริพฺพเย ฯ

เล่มที่ 33 สารินราชชาตกั 387

อิมญจ ปน ฌมมเทศนั อหริตฺวา เอวั อุปาสกา ปุพฺเพ
โลภวสิกา วาณิชา มหาวินาสิ ปตฺตา ตสฺมา โลภวสิเกหิ น
ภวิตพฺพนฺติ วตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตกั สโมธานนฺติ
(สจฺจปรีโยसानเ เต วาณิชา โสตาปตฺติผล ปตฺติจฺจิตา) ตทา
นาคราชา สารีปฺตุโต อโหสิ สตฺถวาโห ปน อหเมวาทิ ฯ
มหาวาณิขชาตกั ทสมั ฯ

สารินราชชาตกั

อพฺภูโต วต โลกสมินฺติ อิห สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
อุโปสถิเก อุปาสเก อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตฺถา อุปาสกา โปราณกปณฺฑิตา อตฺตโน
อุโปสถกมมัม นิสฺสาย มนุสฺสสฺสรีเรเนว เทวโลกั คนฺตุวา จิรั
วสิสูติ วตฺวา อตีตัม อหริ ฯ

อตีเต มิถิลานคเร สารินนาม ราชา ฌมฺเมน รชฺชั
การสิ โส จตฺสู นครทฺวาเรสุ นครมชฺเฒ นิเวสนทฺวาเรติ ฉ
ทานสาลาโย การตฺวา สกลชมฺพุทฺธิป อุนฺนงฺคัล กตฺวา มหาทานั
ปวตฺเตสิ ฯ เทวสิกั ฉ สตฺสหฺสฺสานิ วลฺยชนกั ฐนั กจฺจติ (๑) ฯ
ปญฺจ สีลานิ รกฺขติ อุโปสถั อุปวสติ ฯ รกฺขวาสิโนปิ ตสฺส
#๑. ม. วยกรณั กจฺจนฺติ ฯ

เล่มที่ 33 ปถินณกนิปาตวณณนา หน้า 388

โหวาเท จตุวา ทานาทีนิ ปุณณานิ กตุวา มตมตา เทวนคเรเยว
 นิพพตตีสุ สุชมมเทวสภัง ปุเรตุวา นิสินนา เทวา รัญโธ
 สีลาทิกุณเมว วณณยนิติ ฯ ตัง สุตุวา เสสเทวา ราชานัง
 ทฏฐุกามาว อเหตุัง ฯ สกโก เทวราชา เตสิ มนัง วิทิตวา อาห
 สาชินราชานัง ทฏฐุกามาติ ฯ อาม เทวาติ ฯ โส มาตลี
 อาณาเปสิ กจจ เวชยนตรถัง โยเชตุวา สาชินราชานัง อานะหิตี ฯ
 โส สาฐติ สมปฏิจจิตวา รัถัง โยเชตุวา เวเทหรัฏฐัง อคมาสิ ฯ
 ตทา ปุณณมีทิวโส โหติ ฯ มาตลี มนุสสานัง สายมาถัง ภูณชิตวา
 ทวาระ สุขกถาย สนุนิสินนกาเถ จนุทมนณจถเลน สทฐี รัถัง
 เปเสสิ ฯ มนุสสา เทว จนุทา อุฏฐิตาติ วทนตา ปุณ
 จนุทมนณจถลั โธหาย รัถัง อากจจันตัง ทิสวา นายัง จนุโท เอโส รัโธ
 เทวปุตโตปิ ปยุณายติ กสเสตัง มโนมยสินชวยตุตัง ทิพพรัถัง อานะติ
 น อลลสส อมหากัง รัญโธ ภวิสสตี ราชา ทิ โน ชมมิโก
 ชมมราชาติ โสมนสสชาตา หุตวา อณชลี ปคคยห จิตา ปจัม
 คากมาหังสุ

[๑๕๕๔] อพภูโต วต โลกสมิ อุปปชช โลมหังโน

ทิพโพ รัโธ ปาตุรหุ เวเทหสส ยสสุสิโนติ ฯ

ตสสุตโต อพภูโต วต เตสิ อมหากัง ราชา โลกสมิ โลมหังโน

อุปปชช ยสส ทิพโพ รัโธ ปาตุรโหสิ เวเทหสส ยสสุสิโนติ ฯ

มาตลี รัถัง อานะตุวา มนุสเสสุ มาลาทีนิ ปุเชนเตสุ

ติกขตุตัง นครัง ปทกขินัง กตุวา รัญโธ นิเวสนทวารัง คนตุวา

รถั นีวตเตตวา ปจณาภาเคน สีหปณชรอุมมาเร จเปตวา
อาโรหนสชชั กตวา อฏฐาสี ๗ ตั ทิวสมปิ ราชาทานสาถั
โอโลเกตวา อิมินา นียามเนว ทานั เทถาคิ อาณาเปตวา อุโปสถั
สมาทาย ทิวถั วิดีนาเมตวา อมจุกคณปริวูโต อลงกตมหาตเล
ปาจีนสีหปณชรากิมุโข ชมมยุดตั กถั กถนุโต นิสินุโน โหติ ๗
อด นั มาตลิต รัตนกรูหนตถั นิมนุเตตวา อาทาย อคมาลิต ๗

ตมตถั ปกาเสนุโต สตุถา อีมา คากา อภาลิต

[๑๕๕๕]เทวปุตโต มหิตุทธิโก มาตลิต เทวสารถิต

นิมนตยิตถุถ ราชานั	เวเทหั มิตลคุคหั
เอหิมั รถมารุยห	ราช เสฏฐ ติสมปติ
เทวา ทสฺสนกามา เต	ตาวถีสสา สอนุทกา
ทสฺสมานา (๑) หิต เต เทวา	สุชมูมายั สมจุนเร ๗
ตโต จ ราชสาธินุ	ปมุโข รถมารุหิต (๒)
สทสฺสยุดตั อกริยห (๓)	อคา เทวาน สนฺติเก
สทสฺสยุดตั หยวาที	ทิพพยานมธิกุจิต
ยายมาโน มหาราช	อททส เทวสกรั อิทั ๗
ตเตวา ปฏินนุทิสุ	ทิสฺวา ราชานมาคต
สวาคตनुเต มหาราช	อโถ เต อทุราคต
นิตีททานิ ราชลิต	เทวราชสฺส สนฺติเก ๗

#๑. สฺยา. ม. สรमानา ๗ ๒. สฺยา. ม. เวเท โห มิตลคุโห ๗

#๓. สฺยา. ม. สทสฺสยุดตมารุยห ๗ ( ) สฺยา. อัย คากา นตุถิต ๗

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณฺณา หน้า 390

สกุโกปี ปฏินนุฑิตถ	เวเทหํ มิถิลคฺคหํ
นิมนฺตยิตถ (๑) กามเหหิ	อาสเนน จ วาสโว
สาธู โขสิ อนุปฺปตฺโต	อาวาสํ วสวตฺตินํ
วส เทเวสุ ราชิสฺสิ	สพฺพกามสมิทฺธิสุ
ตาวตฺตีสฺเสสุ เทเวสุ	ภฺยช กาม อมานุเสตฺติ ฯ

ตตถ สมฺมจฺจเรตฺติ อจฺจนฺตฺติ ฯ อคา เทวาน สนฺตฺติเกตฺติ
 เทวานํ สนฺตํ อคมาสิ ตสฺมี หิ รตฺถํ อภิรุหิตฺวา จิตฺเต รโถ อากาสํ
 ปกฺขณฺทฺติ โส มหาชนฺตฺส โอโลเกนฺตสฺเสว อนฺตรธาเย มาตฺลิ
 ราชานํ เทวโลกํ อาเนสิ ตํ ทิสฺวา เทวตา จ สกุโก จ ญฺจตุจฺจ
 ปจฺจกฺกมณํ กตฺวา ปฏิสนฺถารํ กรีสฺส ตมตฺถํ ทสฺเสตฺถํ ตํ เทวตฺติอาทิ
 วุตฺตํ ฯ ตตถ ปฏินนุฑิตฺติ ปฺนปฺปนํ นนฺทิสฺส ฯ อาสเนน
 จาติ ราชานํ อาลิจฺจิตฺวา อิธ นิสฺสีทาติ อตฺตโน ปญฺทุกมฺพล-
 สิลาสเนน จ กามเหหิ จ นิมนฺเตสิ อฺปทุตฺตเรชฺชํ ทตฺวา
 เอกาสเน นิสฺสีทาเปสิ ฯ

ตสฺส สกุเกน เทวเรณฺวา ทสโยชนสฺสทฺถํ เทวนครํ
 อทุตฺตติยา จ เทวจฺจรโกฏฺธิโย เวชยนฺตปาสาทญฺจ มชฺเณ
 ภินฺทิตฺวา ทินฺนํ สมฺปตฺติ อฺนุภวณฺตสฺส มนุสฺสคณฺนาย สตฺต
 วสฺสสตานํ อตฺติกนฺตานํ ฯ เตน อตฺตภาเวน เทวโลเก วสฺติ (๒) ฯ
 ปุณฺณานํ จิณฺกาเล อนภิรติ อฺปฺปนฺนา ตสฺมา สกุเกน สทฺธิ
 สลฺลปฺนฺโต คาคมาห

#๑. สฺ.ยฺ นิมนฺตยิ จ ฯ ๒. ม. วสนํ ฯ

[๑๕๕๖] อหิ ปุเร สกคคโต รามมิ

นจเจहि คีเตहि จ วาเทहि

โศทานิปชช (๑) น รามมิ สกเค

อายุนุ จิณิ (๒) มรณสุต (๓) สนติเก

อุทาหุ มุพโหสมิ ชนินุทเสฏฐาติ ฯ

ตตถ อายุนุ จิณนติ ก็ นุ มม สรีเร จีวัตินุทริยิ จิณิ
อุทาหุ อุปัจเจทกกมมวเสน มรณสนติ เก ชาตุนติ ปุจิจิ ฯ
ชนินุทเสฏฐาติ ชนินุทานิ เทวานิ เสฏฐาติ ฯ

อถ นั สกโก อาห

[๑๕๕๗] น ตายุ จิโณ (๔) มรณญจ (๕) ทูเร

น จาปี มุพโห นรวิเร เสฏฐ

ตยฺหลจ ปุณฺณานิ ปริตฺตกานิ

เยสํ วิปากํ อิธ เวทยิตฺโต (๖)

วส เทวานุภาเวน ราช เสฏฐ ทิสมปติ

ตาวตีเสสุ เทเวสุ ภูณช กามะ อมานุเสติ ฯ

ตตถ ปริตฺตกานีติ อิหิ เตน อตฺตภาเวน เทวโลเก
วิปากทายกานิ ปุณฺณานิ สนุชาย วุตตํ อิตฺรานิ ปน ตสุส
ปุณฺณานิ ปจวิยิ ปัสุวิยิ อุปฺปมาณานิ ฯ วส เทวานุภาเวนาคิ
อหิ เต อตฺตโน ปุณฺณานิ มชฺเฒะ กิณฺทิตฺวา ทสุสามิ มมานุภาเวน
#๑. สุยา. ม. โสทานิ อชช ฯ ๒. สุยา. ม. จิโณ ฯ ๓. สุยา.
#ม. มรณนุ ฯ ๔. สุยา. ม. จิณิ ฯ ๕. ส.ย. น จายุ จิณิ
#มรณิ เต ฯ ๖. ย. เวทยิตฺโต ฯ

วสาตี ๗

ตํ สมสุสาเสนุโต อาห

(สาธุ โขสิ อนุปฺปโต อาวาสํ วสตุตฺติ
วส เทเวสุ ราชิตี สพฺพกามสมิทฺติ
ตาวตีสฺเสสุ เทเวสุ ภูช กาม อมานุเสตี) ๗

อถ นํ ปฏิกฺขิปนุโต มหาสตุโต อาห

[๑๕๕๕]ยถา ยาจิตฺตํ (๑) ยานํ ยถา ยาจิตฺตํ ฐนํ
เอวํ สมฺปทเมเวตํ ยํ ปฺรโต ทานปฺจฺจยา
น จาหเมตํ อิจฺฉามิ ยํ ปฺรโต ทานปฺจฺจยา
สยํ กตานิ ปุณฺณานิ ตํ เม อาเวณียํ ฐนํ
โสหํ คนฺตุวา มนุสฺเสสุ กาหามิ กุสลํ พหุ
ทานน สมจฺริยาย สยฺเมน ทเมน จ
ยํ กตฺวา สุจิตฺโต โหตี น จ ปฺจฺฉานนุตปฺปตีติ ๗

ตตฺถ ยํ ปฺรโต ทานปฺจฺจยาติ ยํ ปฺเรน ทินฺนตฺตา ลพฺภตี ตํ
ยาจิตฺตกสทิสเมว โหตี ยาจิตฺตํ หิ ตฺถุจฺจกาเล เทนฺตี กุฑฺฐกาเล (๒)
อจฺฉินฺนทิตฺวา คณฺหนตฺตีติ ๗ สมจฺริยาติ กายาทิหิ ปาปฺส
อกรณน ๗ สยฺเมนาติ สยฺเมน ๗ ทเมนาติ อินฺทฺริย-
ทมเนน ๗ ยํ กตฺวาติ ยํ กริตฺวา สุจิตฺโตเจว โหตี น จ
ปฺจฺฉานนุตปฺปตี ตถารูปเมว กมฺมํ กริตฺตสํมิตฺติ ๗
#( ) สุยา. ม. อยํ คาถา นตฺถิ ๗ ๑. สุยา. ม. ยาจิตฺตํ ๗
#เอวมฺปริปี ๗ ๒. ม. อตฺถุจฺจกาเล ๗

เล่มที่ 33 สารินราชชาตกั หน้า 393

อดสฺส วจนั สุตฺวา สกฺโก มาตลึ อาณาเปสิ กจฺน สาริน-
 ราชานั มิถิลั เนตฺวา อุยฺยานเ อิตาเรหิตึฯ โส ตถา อกาสิฯ
 ราชา ตสฺมีเยว อุยฺยานเ จงฺกมตึฯ อด นั อุยฺยานปาโล ทิสฺวา
 ตั อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิตฺวา ตั สณฺชานิตฺวา คนฺตฺวา
 นารทสฺส รณฺโฆ อาโรเจสิฯ โส จ รณฺโฆ อาคมณภาวึ สุตฺวา
 อุยฺยานपाल ตวั ปุโรโต คนฺตฺวา อุยฺยานั สชฺชิตฺวา ตสฺส จ
 มยฺหฺลจ เทว อาसनานิ ปณฺญาเปหิตึ ตั อุยฺยานपालั อุยฺโยเชสิฯ
 โส ตถา อกาสิฯ อด นั ราชา ปุจฺฉิ กสฺส เทว อาसनานิ
 ปณฺญาเปหิตึฯ เอกั คฺมุหํ อเอกั อมฺหํ รณฺโฆติ อาหฯ
 อด ราชา โก อณฺโฆ สตุโต มม สนฺติเก อาสเน นิสึทิสฺสตีติ
 วตฺวา เอกสฺมี นิสึทิตฺวา เอกสฺมี ปาเท จเปสิฯ นารทราชา
 อากนฺตฺวา ตสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา เอกมณฺตึ นิสึทึฯ โส กิรฺสฺส
 สตุตโมว นตฺตา(๑)ฯ ตทา กิรฺสฺส สตาชุกกาโลว อโหสิฯ
 มหาสตุโต ปน อตุตโน ปุณฺณพเลน เอตฺตํ กาลึ วิดีนาเมสิฯ
 โส นารทสฺส รณฺโฆ หตฺเถ คเหตฺวา อุยฺยานเ วิจฺรณฺโต ติสฺโส
 คาถา อภาสิ

[๑๕๕๕] อิมานิ ตานิ เขตฺตานิ อิมั นิกขั สุกฺกนฺทลึ (๒)
 อีมา ตา หริตฺตานุปา อีมา นชฺชา (๓) สวณฺติโย
 อีมา ตา ปุทฺทชฺรณฺนิโย รมฺมา จากฺวาภูปฺกุชฺชิตา (๔)
 #๑. ม. ปนตฺตาฯ ๒. สฺยา. สุกฺกนฺทลึฯ ๓. สฺยปา. ม. นชฺไชฯ
 #๔. สึ.ย. จกฺกวาภูปฺกุชฺชิตาฯ ม. จกฺกวาภปฺกุชฺชิตาฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 394

มณฑลเกหิ สลยจณนา ปทุมปปลเกหิ จ
ยสุสิมานิ มมายีสู กตรฺ (๑) นุ เต ทิสฺ คตา ฯ
ตานิ [๒] เขตตานิ โส ภูมิภาโค
เต เม อารามวณฺูปจารา (๓)
ตเมว มยฺหํ ชนตฺ อปฺสฺสโต
สุลฺลลจ เม นารท ขายเต ทิสฺสตี ฯ

ตคฺคฺ เขตตานีติ ภูมิภาเค สนุชทายาห ฯ อิมํ นิกฺขนฺติ
อิมํ ตาทิสเมว อุทกนิทฺธมนํ ฯ สุกฺกนฺทลนฺติ โสภณน
มุสฺสปลเวสนกฺกนฺทเลน สมนฺนาคตฺ ฯ หริตานุปาติ อุทก-
นิทฺธมนสฺส อุโภสุ ปสฺเสสุ หริตคิณฺสลยจณฺนา อนฺุปา ภูมิโย ฯ
ยสุสิมานิ มมายีสฺสตี ตาต นารท เข เม มม อุปฺภูจกา จ โอโรธา จ
อิมสฺมี อฺยฺยานเน มหนฺเตน ยเสน มยา สทฺธิ วิจฺรนฺตา อิมานิ
จानานิ มมายีสฺส ปิยายีสฺส ฯ กตรฺ นุ เต ทิสฺ คตาคิ กคฺคฺ จาเน
เต เปสฺสิตา ฯ ตานิ เขตตานีติ อิมสฺมี อฺยฺยานเน ตาเนว เขตตานิ
อุปฺโรปกาวิริหณฺณจानานิ ฯ เต เม อารามวณฺูปจาราติ (๔) อิเม
เตยเว อารามวณฺูปจารา (๕) วิหารภูมิโยติ อคฺคฺโถ ฯ

อถ นํ นารโท อาห

- #๑. สฺยา. ม. กิ ฯ ๒. ม. เขตถนฺตเร จสทฺโท ทิสฺสตี ฯ
- #๓. สฺ.ยฺ. เต อารามา เต วณเมฆจารา ฯ ๔. สฺ.ยฺ. วณเม
- #ปจาราติ ฯ ม. เตยเว อารามวณฺูปจาราติ ฯ ๕. สฺ.ยฺ. วณปจารา
- #วเน ฯ

เล่มที่ 33 สารินราชชาติกั 395

เทว คุมุหาคั เทวโลกั
คตานิ อิทานิ สตุต วสุสสถานิ
อิหัง โว สตุตโม นตุตา (๑)
คุมุหาคั อูปภูจจากา สพุเพ
มรณมุขัง ปตุตา อิหัง โว
อตตุโน สนตุกั รชชัง อนุภวถาติ ฯ

ราชา ตาต นารท นานั อิชาคจณนุโต รชชตุถาย อากโต
ปุลุณภรณตุถายมุหิ อากโต อิหัง ปุลุณเมว กริสสุสามิติ วตุวา
กาถา อาห

[๒๐๐๐]ทิกูจจา มยา วิมานา (๒) โโอภาเสนตุตา จตุททิสา
สมมุขา เทวราชสุส ติทसानญจ สมมุ ขา ฯ
วตุถั เม ภวานั ทิพยุั ภตุตา กามา อมานุสา
ตาวตีเสสุ เทเวสุ สพุพกามสมิทุธิสุ ฯ
โสหัง เอดาทิสั หิตุวา ปุลุณายมุหิ อิชาคโต
ปุลุณญเจว (๓) จริสุสามิ นานั รชเชน อตุถิโก ฯ
อทณทาวจรั มคัคั สมนุมาสุมพุทฐเทสิตั
ตั มคัคั ปฎิปชชิสัสั เยน คจจณนุติ สพุพตาคิ ฯ

ตตุถ วตุถั เม ภวานั ทิพยุณุติ เวชยุณุติ สนุชทายาห ฯ
โสหัง เอดาทิสนุติ ตาต นารท โสหัง พุทฐถาณน อปริณินุทिय
#๑. ม. ปนตุตา ฯ ( ) สุยา. อัย กาคา นตุถิ ฯ เอวมุปริปี ฯ
#๒. ม. วิมานานิ ฯ ๓. สุยา. ม. ฐมมเมว ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณา หน้า 396

เอวรूपิ กามคุณสมปตฺตี ปหาย ปุณฺณกรณตฺถาย อิธาคโต ฯ
อทฺถทาวจรนฺติ อทฺถเทหิ นิกฺขิตฺตทณฺทสฺสเถหิ อวฺจริตพฺพิ
สมฺมาทิฏฺฐิปรุเกขาริ อฏฺฐจฺจกิกิ มคฺคิ ฯ สุพฺพตาดิ เยน
มคฺเคน สุพฺพตา สพฺพพฺพญฺญ พุทฺธา กจฺจนฺติ อหฺมปิ อคตปฺพพิ
ทิสฺส คนฺตุํ โฟธิสฺสเถ นิสฺสิทฺตฺวา ตเมว มคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสามิตี ฯ

เอวํ โฟธิสฺสโต อิมํ คาคา สพฺพพฺพญฺญตฺตวณฺเณ จิปีตฺวา
กเถสิ ฯ อถ นํ นารโท ปฺนปิ อห รัชฺชํ เยว อนฺุสาสาดิ ฯ
ตาท น เม รัชฺเชนฺตฺโต สฺสตฺต วสฺสสฺตานิ นิฏฺฐิตทานิ (๑) สฺสตาเหเนว
ทาทูกาโมมฺหิตี ฯ นารโท สาธฺตฺติ ตสฺส วจฺนํ สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา
มหาทานํ ปฏิยาเทสิ ฯ ราชฯ สฺสตาหิ มหาทานํ ทตฺวา สฺสตฺตเม
ทิวเส กาลิ กตฺวา ตาวตีสภวเนเยว นิพฺพตฺติ ฯ

สฺสตา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา เอวํ อุปาสกา
วสิตพฺพยฺยตฺตํ อุโปสถกมฺมมนฺนามาดิ ทสฺเสตฺวา สจฺจานิ
ปกาเสตฺวา ชาตํ สโมชานสิ (สจฺจปริโยसानเ เตสุ อุโปสถิเกสุ
อุปาสเกสุ เกจิ โสตาปตฺติผล เกจิ สกทาคามิผล เกจิ
อนาคามิผล เกจิ อรหฺตผล ปตฺติฏฺฐหีสุ) ตทา นารทราชา
สาริปฺพุโต มาตฺลิ อานนฺโท อโหสิ สกโก อนฺุรฺุทฺุโเช เสสปริสา
พุทฺธปริสา สาชินราชา ปน อหฺเมวาทิ ฯ

สาชินราชชาตํ เอกาทสมํ ฯ

#๑. ส. จิตทานํ ฯ ม. วิคตํ ทานํ ฯ

เล่มที่ 33 ทศพราหมณชาติกั 397

ราชา อโวจ วิฐรนต์ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อสทิสทานํ อารพุก กเถสิ ฯ ตํ อฏฺฐนึปาเต วิฐรชาติเก
วิตถาริตเมว ฯ

ราชา กิร ตํ ทานํ ททนุโต สตุถาริ เชฏฺฐกั กตุวา ปญจ
ภิกขุสทานิ วิจินฺตฺวา คณฺหิตฺวา มหาจีณาสวานญฺเวยว อทาสิ ฯ
อดสฺส ภิกขุ คณฺถกั กเถนฺตฺวา อวฺโส ราชา อสทิสทานํ เทนุโต
วิจินฺตฺวา มคฺคผลฏฺฐาเน อทาสีติ ฐมฺมสภายิ กถิ สมฺภูจฺจาเปสิ ฯ
สตุถา อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต อนจฺฉริยิ
ภิกขเว ยิ โกสฺลราชา มาทิสฺสฺส พุทฺธสฺส อุปฺภูจฺจาโก หตุวา
วิเจยฺย ทานํ เทติ โปราณกปณฺฑิตา อนฺุปฺนฺเน พุทฺธ
วิเจยฺย ทานํ อทิสฺสุติ วตุวา เตหิ ยาจิตฺ อตีตํ อหาริ

อตีเต ภิกขเว กุรฺรฏฺฐเจ อินฺทปตฺตฺนคเร ยฺฐิฏฺฐิตโกตุโต
โกรพฺโย ราชา รชฺชํ กาทฺเรสิ ฯ ตสฺส วิฐโรนาม อมจฺโจ
อตุถญจ ฐมฺมญจ อนฺุสาสิ ฯ ราชา สกฺลชฺมพฺพิปี โขภนุโต
มหาทานํ เทติ ฯ มนฺุสฺเสสฺส ตํ คเหตุวา ภูณฺชนฺุเตสฺส เอโกปี
ปญจสีลมคฺตํ รกฺขนฺุโตนาม นตฺถิ สพฺเพ ทฺุสฺสีลาว ฯ ทานํ
ราชานํ น โตเสติ ฯ ราชา วิเจยฺย ทานํ มหฺปฺผลนฺุติ สีลวณฺุदानํ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 398

ทาดูกาโม หุตวา จินฺเตสิ วิฐุรปณฺฑิติน สทฺธิ มนฺตยิสฺสามิตี ฯ

โส ตํ อุปฺภูจฺจัน อากตฺ อาสเน นิสิตฺทาเปตฺวา ปณฺหํ ปุจฺฉิ ฯ

ตมคฺถํ ปกาเสนฺโต สคฺถา อุปทฺตฺตคาถมาห

[๒๐๐๑]ราชา อโวจ วิฐุรํ ชมฺมกาโม ยุชฺฉิโถติ ฯ

ปรโต รณฺโถ จ วิฐุรสุส จ วจนปฺภิวจฺจัน อโหสิ ฯ

พฺราหฺมณฺเ วิฐุร ปรีเยส สีสฺวานฺเต พหุสฺสุเต

วิเรต เมถุณา ชมฺมา เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ

ทกฺขิณฺ สมนฺม ทสฺสามิ (๑) ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ

ทูลลกา พฺราหฺมณา เทว สีสฺวานฺโต พหุสฺสุตา

วิเรตา เมถุณา ชมฺมา เย เต ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ ฯ

ทส ชลฺ มหาราช ยา ตา พฺราหฺมณฺชาติโย

เตสํ วิภงฺกวิจฺยํ วิตุถาเรน สุโณหิ เม ฯ

ปสิพฺพเก กเหตุวาน ปฺณฺณเ มฺลสฺส สิวฺเต

โอสธิกาเย (๒) คนฺเถนฺติ นฺหาปยนฺติ (๓) ชปฺนฺติ จ ฯ

ติกฺิจฺจกสฺมา ราช เตปปี วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา

อกฺขตาเต มหาราช ตาทิสฺเส นิปตามเส ฯ

อเปตาเต จ พฺราหฺมณฺญา (อิตฺติ ราชา จ (๔) โกรพฺโย)

น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา

อณฺเณ วิฐุร ปรีเยส สีสฺวานฺเต พหุสฺสุเต

#๑. ม. ทสฺสามิ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๒. ม. โอสธิกาโย ฯ ๓. สิวฺ.

#นฺหายนฺติ ฯ ๔. ม. จสทฺโท นคฺถิ ฯ

เล่มที่ 33 ทศพราหมณชาติกั 399

วิรเต เมถุนา ฐมมา	เย เม ภูณเชยยู โภชนั
ทกขินั ฐมม ทสสามิ	ยตุถ ทินนั มหปผลั ฯ
[๒๐๐๔]กิกิณิโย คเหตุวาน (๑)	โหมเสนติ ปุโรโตปี เต
เปสนานิปี คจุนนติ	รตจริยาสุ สิกขเร
ปริจาริกสมา ราช	เตปี วุจจุนติ พุราหุณนา
อกุขาทา เต มหาราช	ตาทิเส นิปตามเส ฯ
[๒๐๐๕]อเปตา เต จ พุราหุณณนา	(อติ ราชา จ โกรพโย)
น เต วุจจุนติ พุราหุณนา	
อณเเว วิฐูร ปริเยส	สีลวนเต พหุสสุเต
วิรเต เมถุนา ฐมมา	เย เม ภูณเชยยู โภชนั
ทกขินั ฐมม ทสสามิ	ยตุถ ทินนั มหปผลั ฯ
[๒๐๐๖]กมณทล คเหตุวาน	ปงกทณทลจ (๒) พุราหุณนา
ปจจุเปสสนติ ราชาน	คามesu นิคเมสุ จ
นาทินเน วุฏฐhesสาม	คามมฺหิ นิคมฺหิ วา (๓)
นิกุคาทสสมา ราช	เตปี วุจจุนติ พุราหุณนา
อกุขาทา เต มหาราช	ตาทิเส นิปตามเส ฯ
[๒๐๐๗]อเปตา เต จ พุราหุณณนา	(อติ ราชา จ โกรพโย)
น เต วุจจุนติ พุราหุณนา	
อณเเว วิฐูร ปริเยส	สีลวนเต พหุสสุเต
- #๑. ม. กิกิณิกาย คเหตุวา ฯ ๒. สุยา.ม. วงกทณทลจ ฯ
#๓. สี.ย. คามิมฺหิ จ วนิมฺหิ จ ฯ ม. คามมฺหิ วา วนมฺหิ วา ฯ

ชาตกฤชกถา ๖ เอกาทศก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 400
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 400

วิเรเต เมธุนา ธมฺมา   เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมนฺม ทสฺสามิ   ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ
[๒๐๐๘]ปรุพฺพหฺกจฺจนฺขโถมา   ปงฺกทนฺตฺตา รชสฺสิรา
โอยฺกิณฺณนา รชชฺลฺเลหิ (๑)   ยาจกา วิจฺรณฺติ เต
ขานฺณมาตสฺมา ราช   เตปปี วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา
อฺกฺขาตา เต มหาราช   ตาทีเส นิปตามเส ฯ
[๒๐๐๙]อเปตา เต จ พุราหฺมณฺณนา   (อิตฺติ ราชา จ โกรพฺโย)
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา
อณฺเณ วิชฺฐร ปรีเยส   สีลวนฺเต พหุสฺสุเต
วิเรเต เมธุนา ธมฺมา   เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมนฺม ทสฺสามิ   ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ
[๒๐๑๐]หริตฺกํ อามลฺกํ   อมฺพํ ชมฺพพ วิเภทฺกํ (๒)
ลพฺุชฺ ทนฺตโปณฺานิ   เวพฺุวา พทฺรานิ จ
ราชายตฺนํ อฺจฺจุปฺปฺกั   ฐมฺเนตฺตํ มธฺุอณฺชนํ
อฺจฺจาจฺจานิ ปณฺิยานิ   วิปณฺณฺติ (๓) ชนาธิป
วาณิขกสฺมา ราช   เตปปี วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา
อฺกฺขาตา เต มหาราช   ตาทีเส นิปตามเส ฯ
[๒๐๑๑]อเปตา เต จ พุราหฺมณฺณนา   (อิตฺติ ราชา จ โกรพฺโย)
น เต วุจฺจนฺติ พุราหฺมณฺนา
#๑. สฺยา. ม. รชเรณฺุหิ ฯ ๒. สฺ.ย. อมฺพชมฺพวิภีฏฺกํ ฯ ม. วิภีตฺกํ ฯ
#๓. สฺยา. วิภีณฺณฺติ ฯ

เล่มที่ 33 ทศพราหมณชาตกิ 401

อญเณ วิฐุร ปริเยส	สีลวนเต พหุสุเต
วิรเต เมถุนา ฐมมา	เย เม ภูญเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ	ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ
[๒๐๑๒]กสิวณฺชิ (๑) กาเรนฺติ	โปสยฺนฺติ อเชพเกํ
กุมาริโย ปเวจฺจนฺติ	วิวาหนฺตาวาหนฺติ จ
สมา อมฺพภูจเวเสหิ	เตปี วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาทา เต มหาราช	ตาทิสฺเส นิปตามเส ฯ
[๒๐๑๓]อเปตา เต จ พฺราหฺมณฺญา	(อิตฺติ ราชฺา จ โกรพฺุโย)
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา	
อญเณ วิฐุร ปริเยส	สีลวนเต พหุสุเต
วิรเต เมถุนา ฐมมา	เย เม ภูญเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ	ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ
[๒๐๑๔]นิกฺขิตฺตทิกฺขํ ภูญฺชนฺติ	คามเส (๒) เต ปุโรหิตา
พหู เน ปริปฺุจฺจนฺติ	อญฺทจฺเจทานิ ลลฺยจกา (๓)
ปฺสุปี ตตุถ หนฺณนฺติ	มหิสฺสา สุกฺรา อชา
โคฆาตกสมา ราช	เตปี วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาทา เต มหาราช	ตาทิสฺเส นิปตามเส ฯ
[๒๐๑๕]อเปตา เต จ พฺราหฺมณฺญา	(อิตฺติ ราชฺา จ โกรพฺุโย)
- #๑. สุยา.กสิวณฺชิ ฯ สฺ.ยฺ. กาสี วนฺชิ ฯ ๒. สุยา. ม.
#คามเสวเก ฯ ๓. สุยา. อญฺทจฺเจทา นิลลฺยจกา ฯ ม. นิลนฺณกา ฯ
#ยฺ. ติจฺจณฺกา ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 402

น เต วุจจนฺติ พุราหุมนฺนา

อญฺเณ วิธูร ปริเยส

สีลวนฺเต พหุสฺสุเต

วิรเต เมถุนา ฆมฺมา

เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ

ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ

ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ

[๒๐๑๖] อสิจมฺมํ กเหตุวาน

ขคฺคํ ปคฺคยฺห พุราหุมนฺนา

เวสฺสเปเตสฺสุ ติฏฺฐนฺติ

สตุถํ อมฺพาหยฺนฺติปิ

สมฺมา โคปนฺนิสาเทหิ

เตปิ วุจจนฺติ พุราหุมนฺนา

อกฺขาทา เต มหาราช

ตาทีเส นิปตามเส ฯ

[๒๐๑๗] อเปตา เต จ พุราหุมนฺนา

(อิตฺติ ราชา จ โกรพฺโย)

น เต วุจจนฺติ พุราหุมนฺนา

อญฺเณ วิธูร ปริเยส

สีลวนฺเต พหุสฺสุเต

วิรเต เมถุนา ฆมฺมา

เย เม ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ

ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสามิ

ยตุถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ

[๒๐๑๘] อรญฺเณ กุฏิกํ กตฺวา

กฺุณฺยานิ การยฺนฺติ เต

สสฺสํ วิพาริ (๑) พาเรนฺติ

อาโคธา มจฺจกจฺจปํ

เต ลฺลทฺทกฺกสมฺมา ราช (๒)

เตปิ วุจจนฺติ พุราหุมนฺนา

อกฺขาทา เต มหาราช

ตาทีเส นิปตามเส ฯ

[๒๐๑๙] อเปตา เต จ พุราหุมนฺนา

(อิตฺติ ราชา จ โกรพฺโย)

น เต วุจจนฺติ พุราหุมนฺนา

อญฺเณ วิธูร ปริเยส

สีลวนฺเต พหุสฺสุเต

#๑. สฺยา. ม. สสฺสวิพารे ฯ ๒. สฺ.ย. ลฺลทฺทกา เต มหาราช ฯ

เล่มที่ 33 ทศพราหมณชาติก 403

วิรเต เมธุนา ฐมา เย เม ภูษเชยยู โภชน

ทกขินั สมม ทสสามิ ยตุถ ทินนั มหปผลั ฯ

[๒๐๒๐]อณเว ฐนสส กามาหิ เหฏฐา มณเจ ปสทกขิตา (๑)

ราชานอ อปริ นุหาเปนติ (๒) โสมยาเค อปฏฐิต

มลมชชสมา ราช เตปี วุจจนติ พราหมณา

อกุขตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส ฯ

[๒๐๒๑]อเปตา เต จ พราหมณณา (อติ ราชา จ โกรพโย)

น เต วุจจนติ พราหมณา

อณเว วิฐูร ปรีเยส สีลวนเต พหุสสุเต

วิรเต เมธุนา ฐมา เย เม ภูษเชยยู โภชน

ทกขินั สมม ทสสามิ ยตุถ ทินนั มหปผลนติ ฯ

ตตุถ สีลวนเตติ มกเณนาคตสีเล ฯ พหุสสุเตติ

ปฏิวรพหุสสุเต ฯ ทกขินนติ ทานั ฯ ยติ เย ฐมมิก-

สมณพราหมณา ตั ทานั ภูษเชยยู เต พุทธภา ฯ พราหมณ-

ชาติโยติ พราหมณกุลานิ ฯ เตสั วิงควิจยนติ เตสั

พราหมณานั วิภาคั มม ปณญา ย วิจิตภาวั วิตุถาเรน

สุณาหิ ฯ สัวเตติ พนฐมุเข ฯ โอสธิกาเย คนเณนตีติ

อิทัง อิมสส โรคสส เกสชชั อิทัง อิมสสาติ เอวั สีโลเก (๓)

พนฐิตวา มนุสสานั เทนติ ฯ นุหาปยนตีติ นุหาปณ

นาม กโรนติ ฯ ชปนติ จาติ ภูตวิชชั ปรีวตเตนติ ฯ

#๑. ม. ปสทกขิตา ฯ ๒. สยาม. นุหายนติ ฯ ๓. สี.ย. ปีโลติเก ฯ

ชาติภูกฤจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 404
เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 404

ติกิจจกสมมาติ เวชชสทิสสา ๗ เตปี วุจจนุตตี เตปี
พราหฺมณา วา มยฺ อพราหฺมณา วาติ อชานิตฺตวาว
เวชชกมฺเมน ชีวิตํ กปฺเปนฺตวา โวหารเณ พราหฺมณาติ
วุจจนุตตี ๗ อกฺขาทา เตติ อิม เต มยา เวชชพราหฺมณา นาม
อกฺขาทา ๗ นิปตามเสติ เวเทหิ ตาทิสฺเส พราหฺมणे
นิมนฺตฺนตฺถาย อุปสงฺกมาม อตฺถิ เต เอเตหิ อตฺถโถติ ปุจฺจฺจ ๗
พราหฺมณฺณาติ พราหฺมณฺมโม (๑) ๗ น เต วุจจนุตตี เต
วาหิตปาปตฺถาย พราหฺมณานาม น วุจจนุตตี ๗

กิงฺกิกนิโยติ (๒) มหาราช อปเรปี พราหฺมณา อตฺตโน
พราหฺมณฺมมํ ฉทฺเทตฺตวา ชีวิตฺตฺถาย ราชราชมฺหามตฺตानํ
ปุโรโต กัสตฺถาเล กเหตุวา วาเทนฺตวา คายนฺตวา กจฺจนุตตี ๗
เปสฺนานิปีติ ทาสกมฺมกราวีย .เปสฺนานิปี กจฺจนุตตี ๗
รตฺถริยาสุติ รตฺถิปุปี สิกฺขนฺตตี ๗ ปริจาริกสมมาติ ทาส-
กมฺมกรสทิสสา ๗ ปงฺกทณฺฑนฺตตี ทนฺตกฏฺจํ (๓) ๗ ปจฺจุเปสฺสนฺตตี
ราชานนฺตตี อปเรปี พราหฺมณา ราชราชมฺหามตฺเต ปฏฺิจจ
อากมฺม สนฺธาย อุปเสวณฺตตี ๗ คามสฺส นิกมฺสฺส จาติ เตสํ
นิเวสฺนทฺวาวเร นิสฺสีทฺนฺตตี ๗ นิกฺคาหกสมมาติ นิกฺคาหการเกหิ
พลิสฺสาธกราชปุริเสหิ สมา ยถา เต ปุริสา อคเหตุวา น
คมิสฺสสมมาติ นิกฺคหํ กตฺตวา กณฺหนฺตตีเยว ตถา คามे วา วเน วา
#๑. ม. พราหฺมณฺมมโต ๗ ๒. ม. กิงฺกิกนิโยติ ๗
#๓. ม. วงฺกทณฺฑกฏฺจํ ๗

อลทุเช (๑) มยฺ มรณดาปี น อฏฺฐหิสฺสามาติ อุปวสนฺติ ฯ เตปีติ
เตปี พลิสาทกสทิสทา ปาปชฺรมา ฯ

รชชฺลเถหีติ (๒) รเชหิ จ ปัสฺสูหิ จ โไอกิณฺณา ฯ ยาจกาติ
ชนยาจกา ขาณฺฆมาตสฺมาติ มลिनสรีรตาย ฉามเขตฺเต ขาณฺฆ-
มาตเกหิ ภูมि ขณฺติวฺวา ฉามขาณฺฆกอุทฺตรณมนฺุเสหิ สฺมา
อกเหตุวฺวา น กมิสฺสามาติ นิจฺจถภาเวน จิตฺตฺตา นิภฺขณฺติวฺวา
จปีตขาณฺฆกาวิยาติ อตฺโถ ฯ เตปีติ เตปี ตถา ลทฺธํ ชนฺ
วทฺถฺมียา ปโยเชตฺวา ปฺน ตถา วิจฺรณฺตา (๓) ทฺุสฺสีลา พฺราหมณฺนา ฯ

อุจฺจุปฺภูณฺติ อุจฺจุลฺเจว ผาณฺติปฺภูณฺจ ฯ มรฺุณฺชนนฺติ
มรฺุณฺเจว อณฺชนนฺจ ฯ อุจฺจาวจानीติ อปฺปคฺขมมฺหคฺขมานิ (๔) ฯ
ปณฺยานิติ ภณฺทานิ ฯ วิปณฺณตฺติติ กิณฺนฺติ วิกีณฺนฺติ ฯ
เตปีติ เตปี อิมานิ เอตฺตกานิ วิกีณฺติวฺวา ชีวิตกปฺปกา วาณฺชก-
พฺราหมณฺนา ฯ โปสยฺนตฺติติ กยวิกยฺน ชีวิตกปฺปนตฺถํ
โปสยฺนตฺติติ ฯ ปเวจฺจนฺตฺติชฺ อตฺตโน ฐิตโร หิรณฺยสฺวณฺณํ
คเหตุวฺวา ปเรสฺส เทนฺติ เต เอวํ ปเรสฺส ททฺมานา วิวาหฺนฺติ นาม
อตฺตโน ปฺุตตานิ อตฺถาย คณฺหมานา อาวาหฺนฺติ นาม ฯ
อมฺพฏฺฐเวสฺเสหีติ (๕) กฺุณฺมุพิเกหิ เจว คหปฺตีหิ จ สฺมา เตปี โวหาร-
วเสน พฺราหมณฺนาติ วุจฺจนฺติ ฯ

นิกฺขิตฺตฺตริกฺขณฺติ คามปฺุโรหิตา หุตฺวา อตฺตโน อตฺถาย

#๑. ม. อลทฺุชา ฯ ๒. ม. รชเรณฺุหีติ ฯ ๓. ม. ตเถว จิตฺตฺตา ฯ

#๔. ม. มหคฺขมอปฺปคฺขมานิ ฯ ยฺ. มหคฺขมสมคฺขมานิ ฯ

#๕. ม. อมฺพฏฺฐเวสฺเสหีติ ฯ

เล่มที่ 33 ปถิณณกนิปาทวณณนา หน้ 406

นิมนตภิกขุ ๑ พหู เนติ พหู ชนา เต คามปุโรหิตะ นกขตต-
มฺหุตตมงฺกลานิ ปุจฺจนฺติ ๑ อณฺฑจฺเจทานิ ลยฺจกาติ ภดี
คเหตุวา พลิตฺพฐาทีนํ อณฺฑจฺเจทกา เจว ติสฺสูตาทีองฺคกรณณ
ลยฺจกา จ ลกฺขณการกาติ อตฺโถ ๑ ตตฺถาติ เตสํ คามปุโรหิ-
ตานํ เคเหตุ มํสวีกิณนตฺถํ เอเต ปสฺสูอาทโยปิ หลยฺจนฺติ ๑
เตปีติ เตปี โคฆาตกสฺมา พุราหฺมณาติ วุจฺจนฺติ ๑ อสิจฺมมฺนฺติ
อสิญฺเจว จมฺมกณฺฑวารณฺญจ ๑ เวสฺสฺสปเถสุติ วาณิชนํ
กมนนคฺเคสุ ๑ อมฺพาหยฺนฺตีติ สตฺถวาทานํ หตฺถโต
สตมฺปิ สหสฺสมฺปิ คเหตุวา สตฺถํ โจรา อฏฺวี อวาทฺนฺติ ๑
โคปนฺนิสาเทหิตี โคปาลเกหิ เจว เนสาเทหิ จ คามฆาตกโจเรหิ
สฺมาติ วุจฺจนฺติ ๑ เตปีติ เตปี เอวรฺูปา พุราหฺมณาติ วุจฺจนฺติ ๑
กฺุณฺยานิ การยฺนฺติ เตติ กฺุณฺญาปสาทีนํ โรเปนฺติ ๑ สสํ วิพารนฺติ
สสญฺจ พិพารे จ เอเตน ถลจเร มิเค ทสฺเสติ ๑ อาโคธา
มจฺจกจฺจปฺนฺติ ถลเชสุ ตาว อาโคธโตว มหนฺเต จ ชุทฺทเก จ
ปาณิโน พารณฺติ มารณฺติ ชลเชสุ มจฺจกจฺจเป ๑ เตปีติ
เตปี ลุทฺทกสฺมา พุราหฺมณาติ วุจฺจนฺติ ๑

อญฺเฒ ฐนสฺส กามาหิตี อปเร พุราหฺมณา ฐนํ ปฏฺุเจนฺตา ๑
เหญฺจา มญฺเจ ปสฺกฺขิตาติ กลิปวาทนกมฺมํ การสฺสสฺมาติ
รตฺนมยํ มญฺจํ การเหตุวา ตสฺส เหญฺจา นิปฺนฺนา อจฺจนฺติ
#๑. ม. นิพฺพุทภิกขุ ๑ ๒. ม. อสิลญฺจญฺเจว กณฺฑวารณฺญจ ๑
#๓. ม. สตฺถे ๑ ๔. ม. วตฺถํ ๑

เล่มที่ 33 ทศพราหมณชาติก 407

อด เนลั โสมยาเค อุปญฺจิตะ ราชานอ อุปริ นุหายนุติ เต กิร
โสมยาเค นิญฺจิตะ อากนตุวา ตสฺมี มลฺยเจ นิสฺสันทิ อด
เน อญฺเญ พฺราหฺมณา กถี ปวาหะสฺสามาติ นุหาเปนฺติ ฯ
รตนมลฺยโ จ รลฺโย ราชาลงฺกาโร จ สพฺโพ เหฏฺฐา นิปนฺนสฺเสว
โหติ ฯ เตปฺปิ เตปฺปิ มลฺมชฺชเนหิ นุหาปิตฺเทหิ สทิสฺสา พฺราหฺมณาติ
วุจฺจนฺติ ฯ

เอวมปิเม โวหารมตฺเต พฺราหฺมणे ทสฺเสตฺวา อิทานิ
ปรมตฺตพฺราหฺมणे ทสฺเสนฺโต เทว คธา อภาสิ
[๒๐๒๒]อดฺธิ โข พฺราหฺมณา เทว สีสฺวานฺโต พหุสฺสุตา
วิรตา เมธฺนา ชมฺมา เย เต ภูณฺเชยฺยุ โภชนํ ฯ
เอกจฺเจ (๑) กตฺตํ ภูณฺชนฺติ น จ มชฺชํ ปิวฺนฺติ เต
อกุขาตา เต มหาราช ตาทิสฺเส นิปตามเสติ ฯ
ตตฺถ สีสฺวานฺโตติ อริยสีเลน สมฺนฺนาคตา ฯ พหุสฺสุตาติ
ปฺภิวะรพาหุสฺสจฺเจน สมฺนฺนาคตา ฯ ตาทิสฺเสติ เอวรูเป
พาหิตปาเป ปจฺเจกพฺุทฺธพฺราหฺมणे นิมนฺตฺนตฺถาย อุปสง-
กมามาติ ฯ

ราชา ตสฺส กถํ สุตฺวา ปุจฺฉิ สมฺม วิฐุร เอวรูปา อคฺค-
ทกฺขิณฺเอยฺยา พฺราหฺมณา กหํ วสนฺตีติ ฯ อุตฺตรหิมฺวฺนเต
นฺนุทฺมุลกปฺพฺภาเร มหาราชาติ ฯ เตนหิ ปญฺจิต ตว พเลน
มยฺหํ เต พฺราหฺมणे ปรีเยสาติ ตูญฺจมานโส คาคมฺาห
#๑. สฺยา. ม. เอกญฺจ ฯ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 408

[๒๐๒๓]เอเต โข พุราหุมนา วิฐุร สีลวนโต พหุสุตฺตา
เอเต วิฐุร ปริเยส จิปฺปญฺจ เน นิมนตฺยาติ ฯ
มหาสตุโต สาธฺติ ตสฺส วณฺํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา เตนฺหิ
มหาราช นกรฺ อลงฺกริตฺวา สพฺเพ นครวาทิโน ทานํ ทตฺวา
อุโปสถํ อธิฏฺฐาย สมานินฺนสีลา โหนฺตฺตฺติ เกริญฺจาราเปตฺวา
ตุมฺเหปี สทฺธิ์ ปริสชเนน อุโปสถํ สมานียาถาติ วตฺวา สยํ ปาโตว
ภฺลฺลชิตฺวา อุโปสถํ สมานาย สายณฺหสมเย ชาติปฺปมฺปฺณณ-
สฺวณฺณสมฺมุคฺคิ ออาหาราเปตฺวา รณฺณา สทฺธิ์ ปญฺจปติฏฺฐิจิตฺ ปติฏฺฐ-
เปตฺวา ปจฺเจกพุทฺธานํ कुณฺเ อนฺุสฺสริตฺวา วณฺทิตฺวา อุตฺตรหิม-
วณฺเต นนฺทมฺลกปพฺภารวาทิโน ปญฺจสตา ปจฺเจกพุทฺธา เสว
อมฺหากิ ภิกฺขุํ คณฺหนฺตฺตฺติ นิมนฺเตตฺวา อากาเส อญฺจ ปุํปมฺมุญฺจโย
วิสชเชสิ ฯ ตทา ตตฺถ ปญฺจสตา ปจฺเจกพุทฺธา วสนฺติ ฯ
ปุํปฺพานิ คนฺตฺวา เตสํ ปจฺเจกพุทฺธานํ สนฺติเก อุปริ ปตีสฺสุ ฯ เต
อวชฺเชนฺตฺวา ตํ การณฺํ ญตฺวา มาริสฺวา วิฐุรปณฺฑิตฺเตน นิมนฺติ-
ตฺมหา น โข ปเนส อิตฺรสตุโต พุทฺธงฺกุโร เอส อิมสฺมิณฺญเวย
กปฺเป พุทฺโธ ภวิสฺสติ กริสฺสามสฺส สงฺคหนฺติ นิมนฺตนํ
อธิวาทิสฺสุ ฯ มหาสตุโต ปุํปฺพานิ อนาคตสณฺญาเย อธิวา-
สิตถาวํ ญตฺวา มหาราช ปจฺเจกพุทฺธา อากมิสฺสนฺติ
สกุการสมฺมานํ กโรหิตฺติ อาห ฯ ราชา ปุณฺทิวเส มหาสกุการิ
กตฺวา มหาตเล มหารหานิ อาสนานิ ปญฺญาเปสิ ฯ ปจฺเจก-
พุทฺธาปี อนฺตตฺตทเห กตฺสรีรปฏฺิษคฺคณา เวลฺลํ สลฺลกฺขเขตฺวา

ชาติภูกจกถา ๖ เอกาทสก-ปกิณณกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 409
เล่มที่ 33 ทสพราหฺมณชาติกั 409

อากาเสนาคนตุวา ราชงฺกณเ โอตรีสุฯ ราชา จ โโพธิสตโต
จ ปสนนฺมานสา เตสํ หตฺถโต ปตฺเต กเหตุวา ปาสาทำ อารोเปตฺวา
นีสีทาเปตฺวา ทกฺขิโณทกั ทตฺวา ปณฺเิตน ขาทนีเยน โภชนีเยน
ปรีวีสีสุ เตสํ ภตฺตกิจฺจปรีโยसानเ ปฺนทิวสตฺถายาติ เอวํ สตฺตเม
ทิวเส นิมนฺเตตฺวา มหาทานั ทตฺวา สตฺตเม ทิวเส สพฺพปรีกฺขารา
อํทฺสุฯ เต อนุโมทนั กตฺวา อากาเสน ตตฺถเวว คตาฯ
ปรีกฺขาราปี เตหเว สทฺธีเยว คตาฯ

สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา อนจฺจริยั ภิกฺขเว
โกสฺสรณฺโถ มม อฺปฏฺจจากสฺส สโต วิเจยฺยทานั ทาคฺ์ โปราณก-
ปณฺจिता อนฺุปฺนเนปี พุทฺเช ทานั อํทฺสุเยวาติ วตฺวา ชาติกั
สโมธานสิ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ปจฺเจกพุทฺธา
ปรีนึพฺพตา วิธฺูรปณฺจิติ ปน อหเมวาติฯ
ทสพฺราหฺมณชาติกั ทฺวาทสมัฯ

ภิกฺขาปรมฺปรชาติกั

สุขุมารรูปั ทิสฺวานาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
อณฺุตรั กุณฺุมพิกั อารพฺภ กเถสิฯ
โส กิร สทฺธิ โหติ ปสนฺโน ตถาคตฺสฺส เจว สงฺฆสฺส จ
นินฺทฺธั มหาสกฺกาโร กโรติฯ อเถกทิวสั โส จินฺเตสิ อํ

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 410

พุทฺธรัตนสุต เจว สงฺฆสุต จ ปณฺธิโกชนานิ เจว สุขุมวตฺถานิ
จ ททฺหนฺโต นินฺวทฺธิ มหาสกฺกาโร กโรมิ อิทานิ ฌมฺมรัตนสุตปิ
มหาสกฺกาโร กริสฺสามิ กิณฺนุ โข ตฺสฺส สกฺกาโร กโรนฺเตน
กาตพฺพนฺติ ฯ โส พฺหุณี คนฺธมาลาทีนฺนิ อาทาย เขตฺวณฺํ คนฺตฺวา
สตฺถาโร วนฺทิตฺวา ปุจฺฉนฺติ อหํ ฆนฺเต ฌมฺมรัตนสุต สกฺกาโร
กตฺตุกาโม กิณฺนุ โข ตฺสฺส สกฺกาโร กโรนฺเตน กาตพฺพนฺติ ฯ
อถ นํ สตฺถา สเจ ฌมฺมรัตนสุต สกฺกาโร กาตฺตุกาโม
ฌมฺมภณฺฑาทาการิกสุต อาณนฺทสุต สกฺกาโร กโรหฺมิตฺติ
อาห ฯ โส สาธฺฐติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ปุณฺทิวเส เถโร
นิมนฺเตตฺวา มหนฺเตน สกฺกาเรณ อตฺตโน เภหํ เนตฺวา
มหาราสาเน นิสฺสทาเปตฺวา คนฺธมาลาทีนฺนิ ปุชฺเตตฺวา
นानคฺครสโกชนํ ทตฺวา มหคฺเช เตจฺจิวรปโหนเก สาธุเก
อทาสิ ฯ เถโรปิ อยมฺปิ สกฺกาโร ฌมฺมรัตนสุต กโต น มยฺหํ
อนฺจฺฉวิโก ฌมฺมเสนาปติสุต อนฺจฺฉวิโกติ จินฺเตตฺวา ปิณฺฑท-
ปาตญฺจ วตฺถานิ จ วิหารํ นีหริตฺวา สาริปฺตฺตตฺเถรสฺส อทาสิ ฯ
โสปี อยํ สกฺกาโร ฌมฺมรัตนสุต กโต เอกนฺเตน ฌมฺมสุสามิสฺสมา-
สมฺพุทฺธเสว อนฺจฺฉวิโกติ จินฺเตตฺวา ทสฺพลสุต อทาสิ ฯ
สตฺถา อตฺตโน อุตฺตริตฺโร อทิสฺวา ปิณฺฑทปาตํ ปริภุชฺชิ จิวรสาธุเก
อคฺคเหสิ ฯ

ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ อาวุโส อสุโก นาม
กฺกฺขมฺพิโก ฌมฺมรัตนสุต สกฺกาโร กโรหฺมิตฺติ ฌมฺมภณฺฑาทาการิกสุต

เล่มที่ 33 ภิกษาปรมปรชาตกั 411

อานนุทตฺเถรสฺส อทาสี เถโร นายั มยฺหิ อนุจฺฉวิโกติ ชมฺมเสนา-
ปติโน อทาสี โสปี นายั มยฺหิ อนุจฺฉวิโกติ ตถาคตฺตฺส อทาสี
ตโต ตถาคโต อณฺณิ อุตฺตริตริ อปฺสฺสนฺโต อุตฺตโน ชมฺมสฺสามิตาย
มยฺหเมว โส สกฺกาโร อนุจฺฉวิโกติ ตํ ปิณฺฑปาตํ ปรีภฺยชิตฺวา
จีวรสาฎฺเณ จ คณฺหิ เอวํ โส ปิณฺฑปาโต ยถาอนุจฺฉวิกตฺวา
ชมฺมสฺสามิโนว ปาทมฺเณ คโตติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา
กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมายนามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปิณฺฑปาโต ปรมฺปราย
ยถาอนุจฺฉวิก คจฺฉติ ปุพฺเพ อนุปฺปนฺเนปี พุทฺเธ อคฺมาสิเยวติ
วตฺวา เตหิ ยาจิตฺวา อตีตํ อหาริ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺโต อคฺตฺกมฺนํ ปหาย ทส
ราชชฺรเม อโกเปนฺโต ชมฺเมน รชฺชํ กอารสิ ฯ เอวํ สนนฺเตปีสฺส
วินิจฺฉโย น โหติ สฺสฺสโลวีย ฯ ราชชา อุตฺตโน อคฺฉนฺนเวสโก
หุตฺวา อนุโตนิเวสนาทีนึปี ปรีคฺคณฺหนฺโต อนุเตปุเร จ อนุโตนฺนเร
จ ทวารคามสฺส จ อุตฺตโน อคฺฉนฺนํ กเถนฺตํ อทิสฺวา ชนฺนปเท
คเวสิสฺสามิติ อมจฺจัน รชฺชํ นียยาเทตฺวา ปุโรหิตฺน สทฺธิ
อณฺณตฺกเวเสน กาสิกรฺภูเจ จรฺนฺโต กณฺจิ อคฺฉนฺนํ กเถนฺตํ อทิสฺวา
ปุจฺฉนฺเต เอกํ นิคมฺมํ คนฺตฺวา พหิทฺวารสาลาอํ นิสึทึ ฯ ตสฺมี
ขณฺเณ นิคมฺวาสิ อสึติโกฏฺฐิวิโก ภูมฺมพิโก มหนฺนเตน ปรีวารเณ
นฺนทานตฺตํ คจฺฉนฺโต สาลาอํ นิสึนฺนํ สฺวณฺณวณฺณํ สฺขุ มาลสฺริริ
ราชานํ ทิสฺวา อุปฺปนฺนสึเนโห สาลํ ปวิสิตฺวา ปฐิสฺสนฺถาริ กตฺวา

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณนา หน้า 412

อิเชว โหถาติ วตุวา เคหิ คนตุวา นานคฺครสโกชนํ สมปาเทตฺวา
มหนฺเตน ปรีวารเณ ภตฺตภาชนานิ คาทาเปตฺวา อคฺมาสิ ฯ
ตสฺมี ขณฺเ หิมวณฺตุวาสิ ปญฺจาภิญฺโญ ตาปโส อากนฺตุวา ตตฺเถว
นีสีทิ ฯ นนฺทมุลกปพฺการโธ ปจฺเจกพฺพุโรปิ อากาเสน
อากนฺตุวา ตตฺเถว นีสีทิ ฯ

กฺกฺกมฺพิโก รลฺโย หตฺถโรวณฺํ ทตุวา นานคฺครเสหิ
สฺวปพฺยชนฺเหหิ ภตฺตปาตี สขฺเชตฺวา รลฺโย อุปนาเมสิ ฯ
ราชา ตํ คเหตุวา ปุโรหิตสฺส พุราหฺมณสฺส อทาสิ ฯ
พุราหฺมโณ ตํ ภตฺตปาตี คเหตุวา ตาปสฺส อทาสิ ฯ ตาปโส
ตํ ภตฺตปาตี คเหตุวา ปจฺเจกพฺพุทฺสสฺส สนฺตํ คนฺตุวา
วามหฺตฺเถน ภตฺตปาตี คเหตุวา ทกฺขิณฺหตฺเถน กมณฺทลฺลํ
คเหตุวา ทกฺขิณฺทกํ ทตุวา ปตฺเต ภตฺตํ ปกฺขิปี ฯ โส
กณฺจิ อนิมนฺเตตฺวา อนาปุจฺฉิตฺวา ปรีภฺยชิ ฯ ตสฺส
ภตฺตกิจฺจปรีโยसानเ กฺกฺกมฺพิโก จินฺเตสิ มยา รลฺโย ภตฺตํ
ทินฺนํ รลฺยา ภตฺตํ พุราหฺมณสฺส ทินฺนํ พุราหฺมณเณ
ภตฺตํ ตาปสฺส ทินฺนํ ตาปเสน ปจฺเจกพฺพุทฺสสฺส ภตฺตํ
ทินฺนํ ปจฺเจกพฺพุโร กณฺจิ อนาปุจฺฉิตฺวา ปรีภฺยชิ กิณฺนุ
โฆ อิมสฺสิ เอตฺตกานํ ทานการณฺํ ก็ อิมสฺส กณฺจิ
อนาปุจฺฉิตฺวา ภฺยชนฺการณฺํ อนุปฺพเพน เต ปุจฺฉิตฺสสามิติ
โส เอเกกํ อุปสงฺกมิตฺวา วณฺทิตฺวา ปุจฺฉิ ฯ เตปิสฺส กเถสิ

[๒๐๒๔]สุขุมารรูปุ ทิสวา	รฎุจา วิวนมาคตั
ฎุฎาการวรูเปตั	มหาศยนมูปาสิตั (๑)
ตศุศ เต เปมเกนาหั	อทาสิ วฑุฒโมทนั (๒)
สาลินั วิจิตตั ฆตตั	สุจิมัสุปเสจัน (๓)
ตั ตวั ฆตตั ปฎิคุคยห	พุราหุณศุศ อทาปิยิ (๔)
อตตानัน อนตติตวาน	โกยั ฆมุโม นมตตุ เต ๑
[๒๐๒๕]อาจริโย พุราหุณโม มยหั	กิจจากิจเจสุ ปาวโต (๕)
ครุ จ อามนตนิโก (๖) จ	ทาตุมรหามิ โภชนั ๑
[๒๐๒๖]พุราหุณัทานิ ปุจณามิ	โคตมั ราชปุชิตั
ราชา เต ฆตตั ปาทาสิ	สุจิมัสุปเสจัน
ตั ตวั ฆตตั ปฎิคุคยห	อิสิสุศ โภชนั อทา
อเขตตตณณสิ ทานศุศ	โกยั ฆมุโม นมตตุ เต ๑
[๒๐๒๗]ภรามิ ปุตตทาเร จ	ฆเรสุ คธิโต (๗) อหั
ภุณษ มานุสิเก กาม	อนุสาสามิ ราชิโน
อารณณิกศุศ อสิโน	จิริ รตตั ตปสสิโน
วฑุฒศุศ ภาวิตตตศุศ	ทาตุมรหามิ โภชนั ๑
[๒๐๒๘]อิสิณจทานิ ปุจณามิ	กิสั ฆมุมนิสณจิตั
ปรุพุกกจณนขโลมั	ปงกทนตั รัชสสิริ
เอโก อरणณเว วิหริสิ	นาวกษสิ ชีวิตั
#๑. สุยา. มหาศยนมูโปจิตั ๑	๒. สึ. ยุ. พทฐโมทนั ๑
#๓. ม. สุจิมั	มัสุปเสจัน ๑
๓. เอวมูปริปิ ๑	๔. ม. อทาสิยิ ๑
#๕. สุยา. วุยาวโฎุ ๑	๖. สุยา. อามนตนิโย ๑
	๗. สึ. ยุ. คธิโต ๑

เล่มที่ 33 ปถินณกนิปาตวณณนา หน้า 414

ภิกขุ เกณ ตยา เสยโย ยสฺส ตฺวํ โภชนํ อทา ฯ
[๒๐๒๕]ขณฺมาลुकฺกมฺพานิ (๑) พิลาลิตกุกฺกานิ (๒) จ
ฐฺนีสํมาภนินฺวาริ สฺสาทึยฺ ปฺสาทึยฺ (๓)
สํกํ ภีสิ มฺฐุมฺสิ (๔) พทฺรา อามลกานิ (๕) จ
ตานิ อํหตฺต (๖) ภูณฺชามิ อตฺถิ เม โส ปฺริคฺคโ
ปจฺนฺโต อปจฺนตฺสฺส อมมสฺส สกฺิณฺจโน
อนาทานสฺส สาทาโน ทาตุมฺรหามิ โภชนํ ฯ
[๒๐๓๐]ภิกฺขุขุณฺจทานิ ปุจฺจามิ ตฺถฺนฺหิมาสินฺ สุพฺพตฺ
อิสิ เตภตฺตํ ปาทาสิ สฺจิมฺฺสุปฺเสจฺนํ
ตํ ตฺวํ ภตฺตํ ปฏฺิคฺคยฺห ตฺถฺนฺหิ ภูณฺชสิ เอกโก
นาณฺณํ กณฺจิ นิมฺนฺเตสิ โภยํ ฐมฺโม นมตฺถฺ เต ฯ
[๒๐๓๑]น ปจามิ น ปาเจมิ น ฉินฺฑามิ น เจทเย
ตํ มํ อภินฺจณํ ญตฺวา สพฺพปาเปหิ อารนํ (๗)
วาเมน ภิกฺขํ อาทาย ทกฺขิณฺน กมฺณฺชทลล
อิสิ เม ภตฺตํ ปาทาสิ สฺจิมฺฺสุปฺเสจฺนํ ฯ
เอเต หิ ทาตุมฺรหนฺติ สมมา สปฺริคฺคหา
ปจฺจนีกมฺหํ มณฺเณ โย ทาทาริ นิมฺนฺตเยติ ฯ

- #๑. ม. ขณฺมาลुकฺกมฺพานิ ฯ ๒. สฺ. ย. พิลาลิตกุกฺกานิ ฯ
#๓. สฺยา. สํหาริยํ ปหาริยํ ฯ สฺ. ม. สํมาริยํ ฯ ๔. สฺยา. มฺฐุมฺสิ ฯ
#๕. สฺยา. ม. พทฺรามลกานิ ฯ ๖. สฺยา. อํหตฺว ฯ ม. อํหริตฺวา ฯ
#๗. สฺยา. ม. อารตํ ฯ

เล่มที่ 33 ภิกษาปรมปรชาตกั 415

ตตุถ วิวนนุติ นิรุทการณลสทิสั อิมั ปจจนุติ์ อาคติ์ ๗
 กุฎาการวรูเปตนุติ กุฎาการวเรน (๑) อุเปติ์ เอกั วรกุฎาการ-
 วาสินนุติ์ อตุโถ ๗ มหาสยนมุปาสิตนุติ์ ตตุเถว สุปณลตุติ์
 สิริสยน์ อุปาสิตั ๗ ตสฺส เตติ์ เอวรูปี์ ตั ทิสฺวา อหั ๗
 เปมเกนาติ์ ตสฺส ตว เปมเกน (๒) ๗ วฑฺฒโมทนนุติ์ อุตต-
 โมทน์ ๗ วิจิตฺตุนุติ์ อปกตขณฺฑกาลเกหิ์ วิจิตฺตณฺฑุเลหิ์
 กติ์ ๗ อทาปยิ์ติ์ อทาสิ์ ๗ อตฺตทานนุติ์ อตฺตนา อยเมว วา
 ปาโจ ๗ อนสิตฺวานาติ์ อภฺลฺลชิตฺวา ๗ โภยั ชมฺโมติ์
 มหาราช โภ เอส ตุมฺหากั สภาโว ๗ นมตฺถ เตติ์ นโม ตว
 อตฺถ โย ตว อตฺตนา อภฺลฺลชิตฺวา ปฺรสฺส อทาสิ์ ๗

อาจริโยติ์ กุฎุมฺพิท เอส มยฺหั อาจารสิภฺกษาปโก อาจริโย ๗
 ปาวโตติ์ อุกฺกตุโตะ (๓) ๗ อามนฺตนิโกติ์ อามนฺเตตพฺพุกฺตโก
 มยา ทินฺนั คเหตุ์ อนฺรูโป ๗ ทาคุมฺรหามิ์ติ์ ตสฺมา อหั
 เอวรูปฺสฺส อาจริยสฺส โภชนั ทาคู์ อรหามิ์ติ์ ราชา พฺราหฺมณฺสฺส
 กุณฺณ วณฺณเสสิ์ ๗ อเขตตฺตณฺณุสิ์ติ์ กามั ทานสฺส เขตติ์ มยิ์
 ทินฺนั มหปฺผลั น โหติ์ติ์ เอว อตฺตนิ์ ทานั อเขตติ์ ชานาสิ์
 มณฺเฑติ์ ๗ อนฺุสาสามิ์ติ์ อตฺตโน อตฺถั ปฺหาย รณฺโณ อตฺถณฺจ
 ชมฺมณฺจ อนฺุสาสามิ์

เอว อตฺตโน อุกฺกณฺ กเถตฺวา ๗ อารณฺณิกสฺสชาติ์ อิติโน
 #๑. สี่.ย. กุฎาการวเร ๗ ๒. ม. ตสฺส เตติ์ เอวรูปี์ ทิสฺวา อหั
 #เปมมกาสิ์ ๗ ตสฺส เต เปมเกน ๗ ๓. ม. อุตฺตโก ๗

เล่มที่ 33 ปกิณณกนิปาตวณณา หน้า 416

คุณ กเถสิ ๑ อิติโนติ สีลาทิกุณปริเยสกสุต ๑ ตปสุสิโนติ
ตปสุติกสุต ๑ วุฑฒสุสาติ ปณฺฑิตสุต คุณวุฑฒสุต ๑
นาวกขุสีติ สยํ ทุลลภโกชโน หุตฺวา เอวรูปํ โภชนํ
อณฺณสุต เทสิ ก็ อุตฺตโน ชีวิตํ น กขุสิ ๑ ภิกขุ
เกนาติ อัยํ ภิกขุ กตเรณฺณ คฺกุณฺณน ตยา เสฏฺฐตโร ๑
ขณฺมาลुकฺกมฺพานิติ ขณฺนุโต อาลुकฺกมฺพานิ (๑) เจว ตาลกนฺทานิ จ ๑
พิลาตีกกฺกานิ จาติ วิลาลิกนฺทตฺกกนฺทานิ จ ๑ ชฺฐนิ-
สามากนิวารนฺติ (๒) สามากํ นิวารณฺจ ชฺฐนิตฺวา ๑ สสาทียํ
ปสาทียนฺติ เอเต สามากนิวาเร ชฺฐนฺโต สสาเทตฺวา (๓) ปฺน
สุกขาปีเต ปสาเทตฺวา สฺสฺเปเน ปฺปิโฆฏฺตฺวา ตณฺฑุเล โโกฏฺตฺวา
ตณฺฑุเล อาทาย ปจิตฺวา ภูณฺชามิติ วทติ ๑ สากนฺติ ยงฺกิลฺลิจิ
สุเปยฺยปณฺณํ ๑ มฺสนฺติ สีหพฺยคฺขมฺวิฆาสาทิมิสฺ ๑ ตานิ
อาหตฺถาติ ตานิ สากาทินิ อาหริตฺวา ๑ อมมฺสุสาติ ตณฺหา-
ทิกฺกิมฺมรหิตฺสุต ๑ สกิลฺลจโนติ สปลิโพไซ ๑ อนาทานสุสาติ
นิกฺคหณฺสุต ๑ ทาคฺคฺมรหามิติ เอวรูปฺสุต ปจฺเจกพฺพุทฺธสุต
อุตฺตนา ลทฺฐโกชนํ ทาตุํ อรหามิ ๑

ตฺถุหิมาสินฺนฺติ กิลฺลิจิ อวตฺวา นิสินฺนํ ๑ อกิลฺลจนฺนฺติ
รากลิลฺลจนาทิริหิตํ ๑ อารนฺนฺติ วิริหิตํ สพฺพปาปานิ ปหาย
จิตํ ๑ กมณฺฑลฺลนฺติ กมณฺฑํ ๑ เอเต หีติ เอเต ราชาทโย
ตโย ชนาติ หตฺถํ ปสาเรตฺวา เต นินฺทิตฺสนฺโต เอวมาห ๑
#๑. ม. อาลูนํ ๑ ๒. ชฺฐํ สามากนิวารนฺติ ๑ ๓. ม. สัมมาเรตฺวา
#๕. สัมมาเรตฺวา ๑

เล่มที่ 33 ภิกษาปรมปรชาตกั 417

ทาตุมรหนุติติ มาทิสสุส ทาคู อรหนุติ ฯ ปจจนิกนุติ ปจจนิก-
ปฎิปทํ ทายกสุส หิ นิมนนุตนํ เอกวิสติยา อนเนสนาสุ
อณฺณตราย ปิณฺฑทปฎิปิณฺฑทปริเยสนาย จีวิตกปฺปนสงฺฆาตา
มิจฺฉาชีวปฎิปตฺติ นาม โหตีติ ฯ

ตสฺส ตํ สุตฺวา กุณฺมุพิโก อตฺตมโน เทว โอสานคาถา
อภาสิ

[๒๐๓๒]อตุถาย วต เม อชฺช   อิชาคจฺฉิ รเถสโก
          โยหํ อชฺช ปชานามิ (๑)   ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ ฯ
          รฏฺเฐสุ กิทฺธา ราชานอ   กิจฺจากิจฺเจสุ พฺรหฺมณา
          อิสึ มุลผลเอ กิทฺธา   วิปฺปมุตฺตา จ ภิกฺขโวติ ฯ

ตตฺถ รเถสโกติ ราชานํ สนฺธายาห ฯ กิจฺจากิจฺเจสุติ
รณฺโณ กิจฺจกรณฺเญสุ ฯ ภิกฺขโวติ ปจฺเจกพฺพุทฺธภิกฺขโว ปน
สพฺพภเวหิ วิปฺปมุตฺตา ฯ

ปจฺเจกพฺพุทฺธอ ตสฺส ฌมฺมํ เทเสตุวา สกฺกฺจฺจานเมว คโต ฯ
ตถา ตาปโส ฯ ราชาน ปน กติปาหํ ตสฺส สนฺติเก วสิตฺวา
พาราณสีเมว คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตุวา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปิณฺฑทปาโต ยถานุจฺฉวิกํ คจฺฉติ ปุพฺเพปิ คโตเยวาติ วตุวา
ชาตกํ สโมธานเสติ ตทา ฌมฺมปฺุชกกุณฺมุพิโก ฌมฺมรตนสุส
สกุการการโก กุณฺมุพิโก อโหสิ ราชาน อานนฺโท ปุโรหิโต
#๑. ส. อโโต ปุพฺเพ น ชานามิ ฯ

สาริปุตโต อโหสิ ปจเจกพุทฺโธ ปรินิพพุโต หิมวณุตตาปโธ ปน
อหเมว สมมาสมพุทฺโธติ ฯ

ภิกขาปรมฺปรชาตกํ เทรสมํ ฯ

อิติ

ชาตกฏจกถาย เทรสชาตกปฏิมณฺฑิตสฺส
ปกิณณกนิปาตสฺสตุถวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

เกทาร์ กิณฺนราเจว อุกฺกสุทฺทาลโก ภิส
สุรฺุจิ อุโปสโถเจว โมโร ตจฺจนวณฺนิชโ
สาธินฺ พุราหุมนฺ ภิกขา เทรเสว ปกิณณเกติ (๑) ฯ

#๑. สฺยา. สุว กิณฺนรมุกฺก ขราชินโส

ภิสชาต มเหสี กโปตวโร

อถ โมร สตจฺจน วณฺนิชโก

อถ ราช สพุราหุมนฺ ภิกฺขปริ

ปกิณณกนิปาตํ นิฏฺฐิตํ ฯ

ชาตกฏฺุทฺธานํ

ม. เกทาร์ จนฺทกิณฺนริ อุกฺกสุทฺทาลภิสกํ

สุรฺุจิ ปญฺจุโปสถํ มหาโมรณฺจ ตจฺจนกํ

มหาวณฺนิช สาธินํ ทสพุราหุมนฺชาตกํ

ภิกขาปรมฺปราปี จ เทรसानิ ปกิณณเก ฯ
